Codul penal
Codul de procedură penală

- legile de punere în aplicare
- corelaţii cu vechile reglementări
- decizii ale Curţii Constituţionale
- recursuri în interesul legii
- hotărâri prealabile
- legislaţie conexă
- hotărâri C.E.D.O.
- index alfabetic

Ediţie îngrijită şi adnotată de
Tudorel TOADER

Editura Hamangiu

BCU CLUJ / UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins general

CODUL PENAL _____ 1
Index _____ 222

Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal *(extras)* _____ 232

CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ _____ 239
Index _____ 644

Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală *(extras)* _____ 660

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Lista de abrevieri ale reglementărilor citate

CP 1969[1]	Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României, republicată în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997;
CPP 1968[2]	Legea nr. 29/1968 privind Codul de procedură penală, republicată în M. Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997;
C. Rom.	Constituția României din 1991, republicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003;
CDFUE	Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, publicată în J.O. C 202 din 7 iunie 2016;
CEDO	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată prin Legea nr. 30/1994, publicată în M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994;
Legea nr. 51/1991	Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, publicată în M. Of. nr. 163 din 7 august 1991; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 190 din 18 martie 2014;
Legea nr. 60/1991	Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată în M. Of. nr. 888 din 29 septembrie 2004; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 186 din 14 martie 2014;
Legea nr. 61/1991	Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată în M. Of. nr. 77 din 31 ianuarie 2011; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 96 din 7 februarie 2014 și în M. Of. nr. 125 din 18 februarie 2020;

[1] Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a Codului penal utilizează sintagma „Codul penal din 1969" pentru a desemna vechiul Cod penal, astfel încât, în prezenta lucrare, *brevitatis causa*, am folosit prescurtarea „CP 1969".

[2] Legea nr. 255/2013 de punere în aplicare a Codului de procedură penală utilizează sintagma „Codul de procedură penale din 1968" pentru a desemna vechiul Cod de procedură penală, astfel încât, în prezenta lucrare, *brevitatis causa*, am folosit prescurtarea „CPP 1968".

Legea nr. 51/1995	Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată în M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2011; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018;
Legea nr. 3/2000	Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în M. Of. nr. 84 din 24 februarie 2000;
Legea nr. 78/2000	Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancționarea faptelor de corupție, publicată în M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000;
Legea nr. 188/2000	Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătoreşti, republicată în M. Of. nr. 738 din 20 octombrie 2011;
O.U.G. nr. 105/2001	O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României, publicată în M. Of. nr. 352 din 30 iunie 2001, aprobată cu modificări prin Legea nr. 243/2002;
Legea nr. 678/2001	Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, publicată în M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001;
O.U.G. nr. 194/2002	O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată în M. Of. nr. 421 din 5 iunie 2008, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 357/2003;
O.U.G. nr. 195/2002	O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată în M. Of. nr. 670 din 3 august 2006, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 49/2006;
Legea nr. 365/2002	Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată în M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006;
Legea nr. 682/2002	Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, publicată în M. Of. nr. 964 din 28 decembrie 2002; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 288 din 18 aprilie 2014;
Legea nr. 39/2003	Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalității organizate, publicată în M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003;

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O.U.G. nr. 93/2003	O.U.G. nr. 93/2003 pentru exprimarea votului prin mijloace electronice la referendumul național privind revizuirea Constituției, publicată în M. Of. nr. 716 din 14 octombrie 2003, aprobată prin Legea nr. 542/2003;
Legea nr. 104/2003	Legea nr. 104/2003 privind manipularea cadavrelor umane şi prelevarea organelor şi țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, publicată în M. Of. nr. 222 din 3 aprilie 2003; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 213 din 25 martie 2014;
Legea nr. 161/2003, Titlul III	Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancționarea corupției, publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003;
Legea nr. 196/2003	Legea nr. 196/2003 privind prevenirea şi combaterea pornografiei, republicată în M. Of. nr. 87 din 4 februarie 2008; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 198 din 20 martie 2014;
Legea nr. 67/2004	Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată în M. Of. nr. 333 din 17 mai 2007; ulterior, legea a fost abrogată prin Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale (M. Of. nr. 349 din 20 mai 2015);
Legea nr. 272/2004	Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014;
Legea nr. 295/2004	Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al munițiilor, republicată în M. Of. nr. 814 din 17 noiembrie 2011; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014;
Legea nr. 370/2004	Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în M. Of. nr. 650 din 12 septembrie 2011;
Legea nr. 554/2004	Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, publicată în M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004;

Legea nr. 85/2006	Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, publicată în M. Of. nr. 359 din 21 aprilie 2006; ulterior, legea a fost abrogată prin Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014);
Legea nr. 95/2006	Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, publicată în M. Of. nr. 372 din 28 aprilie 2006; ulterior, legea a fost republicată în M. Of. nr. 652 din 28 august 2015;
Legea nr. 319/2006	Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă, publicată în M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006;
Legea nr. 33/2007	Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată în M. Of. nr. 627 din 31 august 2012;
O.U.G. nr. 64/2007	O.U.G. nr. 64/2007 privind datoria publică, publicată în M. Of. nr. 439 din 28 iunie 2007, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 109/2008;
Legea nr. 35/2008	Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, publicată în M. Of. nr. 196 din 13 martie 2008; ulterior, legea a fost abrogată prin Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente (M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015);
Legea nr. 216/2011	Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie, publicată în M. Of. nr. 827 din 22 noiembrie 2011;
CP	Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009);
CPP	Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

BCU IAȘI CENTRU NAȚIONAL

Lista lucrărilor frecvent citate

G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu, CPP adnotat	*George Antoniu, Adina Vlăşceanu, Alina Barbu*, Codul de procedură penală – texte, jurisprudenţă, hotărâri C.E.D.O., ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008;
G. Antoniu, V. Brutaru, RDP 1994-2007	*George Antoniu, Versavia Brutaru*, Revista de drept penal. Studii şi practică judiciară 1994-2007, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008;
C. Bîrsan, Convenţia europeană	*Corneliu Bîrsan*, Convenţia europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010;
R. Chiriţă (coord.), Arestarea şi detenţia	*Radu Chiriţă, Lucian Criste, Mirel Toader, Alina Ivan, Anca Stoian*, Arestarea şi detenţia în jurisprudenţa CEDO, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012;
N. Cristuş, Arestarea preventivă	*Nicoleta Cristuş*, Arestarea preventivă. Practică judiciară 2008-2010, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2010;
T. Toader, A. Stoica, N. Cristuş, CP adnotat	*Tudorel Toader, Andreea Stoica, Nicoleta Cristuş*, Codul penal şi legile speciale – doctrină, jurisprudenţă, decizii ale Curţii Constituţionale, hotărâri C.E.D.O., Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007;
N. Volonciu, A. Barbu, CPP comentat	*Nicolae Volonciu, Alina Barbu*, Codul de procedură penală comentat. Art. 62-135. Probele şi mijloacele de probă, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007.

BCU IAŞI / CENTRUL DE RESURSE LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Legea nr. 286/2009
privind Codul penal

publicată în
M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009

cu modificările şi completările aduse prin:

- **Legea nr. 27/2012** pentru modificarea şi completarea Codului penal al României şi a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012);
- **Legea nr. 63/2012** pentru modificarea şi completarea Codului penal al României şi a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012);
- **Legea nr. 187/2012** pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 265/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 5 din Codul penal (M. Of. nr. 372 din 20 mai 2014);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 508/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 159 alin. (3) din Codul penal (M. Of. nr. 843 din 19 noiembrie 2014);
- **Legea nr. 159/2014** pentru abrogarea art. 276 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 732/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 336 alin. (1) şi (3) din Codul penal (M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 11/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 112^1 alin. (2) lit. a) din Codul penal (M. Of. nr. 102 din 9 februarie 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 603/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 301 alin. (1) şi art. 308 alin. (1) din Codul penal (M. Of. nr. 845 din 13 noiembrie 2015);
- **O.U.G. nr. 18/2016** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum şi pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M. Of. nr. 389 din 23 mai 2016);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 405/2016** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 246 din Codul penal din 1969, ale art. 297 alin. (1) din Codul penal şi ale art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie (M. Of. nr. 517 din 8 iulie 2016);
- **Legea nr. 151/2016** privind ordinul european de protecţie, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative (M. Of. nr. 545 din 20 iulie 2016);
- **O.U.G. nr. 13/2017** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal şi a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 92 din 1 februarie 2017). Menţionăm că modificările şi completările aduse Codului penal prin această ordonanţă de urgenţă nu au intrat în vigoare, ea fiind abrogată prin **O.U.G. nr. 14/2017** privind abrogarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 13/2017 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal şi a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum şi pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 101 din 5 februarie 2017) şi ulterior respinsă prin Legea nr. 8/2017 (M. Of. nr. 144 din 24 februarie 2017);

- **Decizia Curții Constituționale nr. 224/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 335 alin. (1) din Codul penal şi art. 6 pct. 6 teza a doua din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice (M. Of. nr. 427 din 9 iunie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 368/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 35 alin. (1) şi ale art. 39 alin. (1) lit. b) din Codul penal (M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017);
- **Legea nr. 193/2017** pentru modificarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 598 din 25 iulie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 518/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 249 alin. (1) din Codul penal din 1969 şi ale art. 298 din Codul penal (M. Of. nr. 765 din 26 septembrie 2017);
- **Legea nr. 49/2018** privind precursorii de explozivi, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative (M. Of. nr. 194 din 2 martie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 297/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal (M. Of. nr. 518 din 25 iunie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 601/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal (M. Of. nr. 1057 din 13 decembrie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 651/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală şi ale art. 4 din Codul penal (M. Of. nr. 1083 din 20 decembrie 2018);
- **O.U.G. nr. 28/2020** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 228 din 20 martie 2020);
- **Legea nr. 217/2020** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum şi pentru modificarea art. 223 alin. (2) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1012 din 30 octombrie 2020);
- **Legea nr. 228/2020** pentru modificarea şi completarea unor acte normative din domeniul penal în vederea transpunerii unor directive ale Uniunii Europene (M. Of. nr. 1019 din 2 noiembrie 2020);
- **Legea nr. 233/2020** pentru modificarea art. 199 alin. (2) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 1036 din 5 noiembrie 2020);
- **Legea nr. 274/2020** pentru modificarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 1144 din 26 noiembrie 2020).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Codul penal

CUPRINS ART.

PARTEA GENERALĂ 1-187

Titlul I. Legea penală şi limitele ei de aplicare 1-14
Capitolul I. Principii generale 1-2
Capitolul II. Aplicarea legii penale 3-14
Secţiunea 1. Aplicarea legii penale în timp 3-7
Secţiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spaţiu 8-14

Titlul II. Infracţiunea 15-52
Capitolul I. Dispoziţii generale 15-17
Capitolul II. Cauzele justificative 18-22
Capitolul III. Cauzele de neimputabilitate 23-31
Capitolul IV. Tentativa 32-34
Capitolul V. Unitatea şi pluralitatea de infracţiuni 35-45
Capitolul VI. Autorul şi participanţii 46-52

Titlul III. Pedepsele 53-106
Capitolul I. Categoriile pedepselor 53-55
Capitolul II. Pedepsele principale 56-64
Secţiunea 1. Detenţiunea pe viaţă 56-59
Secţiunea a 2-a. Închisoarea 60
Secţiunea a 3-a. Amenda 61-64
Capitolul III. Pedeapsa accesorie şi pedepsele complementare 65-70
Secţiunea 1. Pedeapsa accesorie 65
Secţiunea a 2-a. Pedepsele complementare 66-70
Capitolul IV. Calculul duratei pedepselor 71-73
Capitolul V. Individualizarea pedepselor 74-106
Secţiunea 1. Dispoziţii generale 74
Secţiunea a 2-a. Circumstanţele atenuante şi circumstanţele agravante 75-79
Secţiunea a 3-a. Renunţarea la aplicarea pedepsei 80-82
Secţiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei 83-90
Secţiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere 91-98
Secţiunea a 6-a. Liberarea condiţionată 99-106

Titlul IV. Măsurile de siguranţă 107-112[1]
Capitolul I. Dispoziţii generale 107-108
Capitolul II. Regimul măsurilor de siguranţă 109-112[1]

Titlul V. Minoritatea 113-134
Capitolul I. Regimul răspunderii penale a minorului 113-116

ROMANIAN UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul II. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate ____ 117-123
Capitolul III. Regimul măsurilor educative privative de libertate ____ 124-127
Capitolul IV. Dispoziții comune ____ 128-134

Titlul VI. Răspunderea penală a persoanei juridice ____ 135-151
Capitolul I. Dispoziții generale ____ 135-137
Capitolul II. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice ____ 138-145
Capitolul III. Dispoziții comune ____ 146-151

Titlul VII. Cauzele care înlătură răspunderea penală ____ 152-159

Titlul VIII. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei ____ 160-164

Titlul IX. Cauzele care înlătură consecințele condamnării ____ 165-171

Titlul X. Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală ____ 172-187

PARTEA SPECIALĂ ____ 188-446

Titlul I. Infracțiuni contra persoanei ____ 188-227
Capitolul I. Infracțiuni contra vieții ____ 188-192
Capitolul II. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății ____ 193-198
Capitolul III. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie ____ 199-200
Capitolul IV. Agresiuni asupra fătului ____ 201-202
Capitolul V. Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie ____ 203-204
Capitolul VI. Infracțiuni contra libertății persoanei ____ 205-208
Capitolul VII. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile ____ 209-217
Capitolul VIII. Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale ____ 218-223
Capitolul IX. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private ____ 224-227

Titlul II. Infracțiuni contra patrimoniului ____ 228-256[1]
Capitolul I. Furtul ____ 228-232
Capitolul II. Tâlhăria și pirateria ____ 233-237
Capitolul III. Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii ____ 238-248
Capitolul IV. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice ____ 249-252
Capitolul V. Distrugerea și tulburarea de posesie ____ 253-256
Capitolul VI. Infracțiuni care au produs consecințe deosebit de grave ____ 256[1]

Titlul III. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat ____ 257-265
Capitolul I. Infracțiuni contra autorității ____ 257-261
Capitolul II. Infracțiuni privind frontiera de stat ____ 262-265

Titlul IV. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției ____ 266-288

Titlul V. Infracțiuni de corupție și de serviciu ____ 289-309
Capitolul I. Infracțiuni de corupție ____ 289-294
Capitolul II. Infracțiuni de serviciu ____ 295-309

Titlul VI. Infracțiuni de fals 310-328
Capitolul I. Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori 310-316
Capitolul II. Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare 317-319
Capitolul III. Falsuri în înscrisuri 320-328
Titlul VII. Infracțiuni contra siguranței publice 329-366
Capitolul I. Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate 329-333
Capitolul II. Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice 334-341
Capitolul III. Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare şi al materiilor explozive 342-347
Capitolul IV. Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege 348-351
Capitolul V. Infracțiuni contra sănătății publice 352-359
Capitolul VI. Infracțiuni contra siguranței şi integrității sistemelor şi datelor informatice 360-366
Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială 367-384
Capitolul I. Infracțiuni contra ordinii şi liniştii publice 367-375
Capitolul II. Infracțiuni contra familiei 376-380
Capitolul III. Infracțiuni contra libertății religioase şi respectului datorat persoanelor decedate 381-384
Titlul IX. Infracțiuni electorale 385-393
Titlul X. Infracțiuni contra securității naționale 394-412
Titlul XI. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate 413-437
Capitolul I. Infracțiuni săvârşite de militari 413-431
Capitolul II. Infracțiuni săvârşite de militari sau de civili 432-437
Titlul XII. Infracțiuni de genocid, contra umanității şi de război 438-445
Capitolul I. Infracțiuni de genocid şi contra umanității 438-439
Capitolul II. Infracțiuni de război 440-445
Titlul XIII. Dispoziții finale 446

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA GENERALĂ

Titlul I. Legea penală şi limitele ei de aplicare

Capitolul I. Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării. (1) Legea penală prevede faptele care constituie infracţiuni.

(2) Nicio persoană nu poate fi sancţionată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârşită. *[R.A.: art. 2 şi art. 11 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 7 CEDO: „*Art. 7. Nicio pedeapsă fără lege. 1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acţiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârşită, nu constituia o infracţiune, potrivit dreptului naţional sau internaţional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârşirii infracţiunii. 2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării şi pedepsirii unei persoane vinovate de o acţiune sau de o omisiune care, în momentul săvârşirii sale, era considerată infracţiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de naţiunile civilizate*"; ► art. 49 CDFUE: „*Art. 49. Principiile legalităţii şi proporţionalităţii infracţiunilor şi pedepselor. (1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acţiune sau omisiune care, în momentul săvârşirii, nu constituia infracţiune potrivit dreptului intern sau dreptului internaţional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârşirii infracţiunii. În cazul în care, ulterior săvârşirii infracţiunii, legea prevede o pedeapsă mai uşoară, se aplică aceasta din urmă. (2) Prezentul articol nu aduce atingere judecării şi pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovată de o acţiune sau omisiune care, în momentul săvârşirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea naţiunilor. (3) Pedepsele nu trebuie să fie disproporţionate faţă de infracţiune*".

Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 7 parag. 1 din Convenţie consacră, la modul general, principiul legalităţii delictelor şi a pedepselor (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) şi interzice, în mod special, aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când ea se face în dezavantajul acuzatului. Dacă interzice în mod special extinderea domeniului de aplicare a infracţiunilor existente asupra faptelor care, până atunci, nu constituiau infracţiuni, el prevede, pe de altă parte, neaplicarea legii penale în mod extensiv în dezavantajul acuzatului, de exemplu, prin analogie. Rezultă că legea trebuie să definească în mod clar infracţiunile şi sancţiunile care le pedepsesc (cauza *Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni c. României*, Hotărârea din 24 mai 2007, în M. Of. nr. 420 din 23 iunie 2010).

2. Articolul 7 parag. 1 din Convenţie nu se limitează la a interzice aplicarea retroactivă a legii penale în dezavantajul celui acuzat, ci întruchipează, mai general, principiul că numai legea poate defini o infracţiune şi prescrie o pedeapsă (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), precum şi principiul că legea penală nu trebuie să fie extensiv interpretată în detrimentul acuzatului, de exemplu, prin analogie. Reiese din toate acestea că o infracţiune trebuie să fie clar definită în lege, condiţie ce este îndeplinită atunci când justiţiabilul poate şti, plecând de la textul dispoziţiei pertinente şi, dacă este necesar, cu ajutorul interpretării instanţelor, care sunt acţiunile şi omisiunile care îl pot face răspunzător (cauza *Kokkinakis c. Greciei*, Hotărârea din 25 mai 1993, www.echr.coe.int).

3. Termenul „lege" utilizat în art. 7 din Convenţie implică cerinţe calitative, inclusiv cele de accesibilitate şi previzibilitate. Modul de redactare a legilor nu este întotdeauna precis. Aceasta înseamnă că multe sunt inevitabil formulate în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi, iar interpretarea şi aplicarea lor sunt lăsate în seama practicii. Prin

urmare, în orice sistem de drept, oricât de clară ar fi o dispoziție legală, inclusiv una de drept penal, există un element inevitabil de interpretare judiciară și va fi întotdeauna nevoie de elucidarea aspectelor îndoielnice și de adaptare la schimbările de situație (cauza *Plechkov c. României*, Hotărârea din 16 septembrie 2014, www.echr.coe.int). Deși claritatea este de dorit, se poate ajunge la o rigiditate excesivă, iar legea trebuie să fie capabilă să țină pasul cu schimbările de situație. O lege poate satisface cerința de „previzibilitate" chiar atunci când persoana în cauză trebuie să apeleze la consiliere juridică adecvată pentru a evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate implica o anumită acțiune sau inacțiune a sa (cauza *Ashlarba c. Georgiei*, Hotărârea din 15 iulie 2014, www.echr.coe.int).

4. Infracțiunile și pedepsele trebuie să fie clar definite prin lege. Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate ști, plecând de la textul dispoziției pertinente și, dacă este necesar, folosind interpretarea acesteia de către instanțele de judecată, actele și omisiunile care atrag răspunderea penală și ce pedeapsă va fi aplicată pentru fapta săvârșită și/sau omisiune. Articolul 7 din Convenție nu interzice interpretarea judiciară a regulilor privind răspunderea penală de la caz la caz, cu condiția însă ca rezultatul interpretării să fie previzibil în mod rezonabil. Având în vedere cele de mai sus, este dificil, dacă nu imposibil pentru o persoană să prevadă schimbarea jurisprudenței instanțelor naționale. Curtea admite că instanțele naționale sunt în măsură să interpreteze și să aplice dreptul național, însă reaminteşte că principiul legalității infracțiunilor și a sancțiunilor prevăzut în art. 7 din Convenție interzice interpretare largă a dreptului penal, în detrimentul celui acuzat. De asemenea, Curtea admite că statele membre sunt libere să își modifice politica penală, inclusiv prin agravarea pedepselor, însă aplicarea retroactivă a legislației penale trebuie să fie permisă numai atunci când modificarea legislativă este favorabilă acuzatului (cauza *Del Rio Prada c. Spaniei*, Hotărârea din 10 iulie 2012, www.echr.coe.int).

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal. (1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia. *[R.A.: art. 2 și art. 11 CP 1969]*

Legea de aplicare: ▶ Art. 7. Ori de câte ori o normă în vigoare face trimitere la una sau mai multe infracțiuni prevăzute de Codul penal din 1969 sau de o lege specială modificată prin dispozițiile prezentei legi, trimiterea se consideră făcută la infracțiunea sau infracțiunile prevăzute de legea nouă, având aceleași elemente constitutive. ▶ Art. 236. Dispozițiile părții generale a Codului penal, precum și dispozițiile generale ale prezentei legi se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel.

Legislație conexă: ▶ art. 23 alin. (12) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (12) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii"*; ▶ art. 7 CEDO: *„Art. 7. Nicio pedeapsă fără lege. 1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. 2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate"*; ▶ art. 49 CDFUE: *„Art. 49. Principiile*

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI DREPT

legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor. (1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârșirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai ușoară, se aplică aceasta din urmă. (2) Prezentul articol nu aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovată de o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea națiunilor. (3) Pedepsele nu trebuie să fie disproporționate față de infracțiune".

Hotărâri C.E.D.O. 1. Conceptul de „pedeapsă" din art. 7 din Convenție este un concept autonom. Punctul de plecare în orice evaluare a existenței unei pedepse este dacă măsura în cauză este impusă în urma condamnării pentru o „infracțiune". Alți factori care ar putea fi luați în caicul ca relevanți în această privință sunt natura și scopul măsurii în cauză, încadrarea sa în temeiul legislației naționale, procedurile implicate în elaborarea și implementarea măsurii, severitatea ei. Potrivit principiilor dezvoltate în jurisprudența Curții în contextul art. 7 din Convenție, acest text cere ca o infracțiune să fie clar definită în lege, ca legea să fie predictibilă și previzibilă, să interzică aplicarea retroactivă a legislației penale mai punitive în detrimentul acuzatului și să garanteze aplicarea retroactivă a legislației mai favorabile (cauza *Mihai Toma c. României*, Hotărârea din 24 ianuarie 2012, în M. Of. nr. 839 din 13 decembrie 2012).

2. Supunerea unui condamnat la un regim mai sever decât cel care era în vigoare la data săvârșirii faptelor constituie o încălcare a prevederilor art. 7 din Convenție, care reglementează principiul *nulla poena sine lege* (cauza *Welch c. Regatului Unit*, Hotărârea din 9 februarie 1995, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuș*, CP adnotat, p. 11).

Capitolul II. Aplicarea legii penale

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

Art. 3. Activitatea legii penale. Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare. *[R.A.: art. 10 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 7/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 5.

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare. Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi. *[R.A.: art. 12 CP 1969]*

Legea de aplicare: ► Art. 3. (1) Dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii. (2) Dispozițiile art. 4 din Codul penal nu se aplică în situația în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire. ► Art. 5. (1) Atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată, de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea

normei completatoare atrage şi modificarea normei incomplete. (2) În cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, inclusiv limitele de pedeapsă, în forma existentă la data abrogării, afară de cazul în care legea dispune altfel.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 651/2018 (M. Of. nr. 1083 din 20 decembrie 2018), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în art. 4 din Codul penal, care nu asimilează efectele unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare cu cele ale unei legi penale de dezincriminare, este neconstituțională.** Curtea a reținut că, întrucât efectele deciziei de admitere, pronunțată de Curtea Constituțională, privind o normă de incriminare trebuie să fie imediate, aplicabile atât în cauzele pendinte, cât şi în cele definitiv judecate, şi independent de pasivitatea legiuitorului, soluția legislativă cuprinsă în textul de lege menționat afectează dispozițiile constituționale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi a cetățenilor, art. 23 alin. (12) referitor la stabilirea şi aplicarea pedepsei şi art. 147 alin. (1) şi (4) referitor atât la încetarea efectelor juridice ale normelor de incriminare constatate ca fiind neconstituționale, cât şi la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, precum şi dispozițiile art. 7 – „Nicio pedeapsă fără lege" din Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 6/2015 (M. Of. nr. 257 din 17 aprilie 2015), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Braşov, Secția penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă succesiunea de acte normative cu privire la prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (Ordinul ministrului mediului şi pădurilor nr. 3.283/2012; art. 202 pct. 8 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal; Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 76/2014 şi Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 118/2014) a avut sau nu ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preț în prezent, cu consecința dezincriminării *in concreto* a infracțiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 108 din Legea nr. 46/2008, şi de furt de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 110 din Legea nr. 46/2008, şi a stabilit: *„În interpretarea dispozițiilor art. 4 din Codul penal, succesiunea de acte normative cu privire la prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (Ordinul ministrului mediului şi pădurilor nr. 3.283/2012; art. 202 pct. 8 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal; Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 76/2014 şi Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 118/2014) nu a avut ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preț şi, pe cale de consecință, nu a condus la dezincriminarea* în concreto *a infracțiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 108 din Legea nr. 46/2008, şi de furt de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 110 din Legea nr. 46/2008".* **Notă.** Codul silvic a fost republicat în M. Of. nr. 611 din 12 august 2015, infracțiunile avute în vedere în decizia Înaltei Curți regăsindu-se în prezent în art. 107 şi art. 109.

2. Prin Decizia nr. 30/2015 (M. Of. nr. 14 din 8 ianuarie 2016), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de către Curtea de Apel Braşov, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei probleme de drept: dacă, în situația unei infracțiuni de înşelăciune (dar şi a altor infracțiuni, de pildă, furtul calificat) comise sub imperiul legii anterioare, prin modificarea conținutului noțiunii de „consecințe deosebit de grave" şi existența unui prejudiciu sub pragul de 2.000.000 lei, are loc o dezincriminare parțială (a formei agravate), prin modificarea cerințelor de tipicitate ca trăsătură esențială a infracțiunii, şi a stabilit:

„În situația unei infracțiuni de înșelăciune comise sub imperiul Codului penal din 1969, care a produs un prejudiciu sub pragul de 2.000.000 lei, modificarea noțiunii de consecințe deosebit de grave în Codul penal nu produce efectele prevăzute de art. 4 din Codul penal și nici cele prevăzute de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și nu conduce la dezincriminarea infracțiunii de înșelăciune".

3. A se vedea Decizia nr. 9/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată *infra*, la art. 371.

Hotărâri C.E.D.O. 1. Este oprită aplicarea retroactivă a legii penale, deoarece s-ar încălca principiul *nullum crimen sine lege*, adică principiul legalității incriminării și a pedepsei. În speță, instanțele naționale l-au condamnat pe inculpat la 4 ani închisoare, luând în considerare și activitatea desfășurată înainte de intrarea în vigoare a Codului penal estonian (13 ianuarie 1995), deși în acea perioadă activitatea infractorului nu era considerată infracțiune, ci o abatere administrativă. Prin aceasta, instanțele naționale au încălcat prevederile art. 7 parag. 1 din Convenția europeană. Curtea a mai arătat că, în cazul infracțiunilor continue sau continuate, dacă în prima perioadă a săvârșirii faptelor acestea nu au fost incriminate, fapta se încadrează potrivit legii de incriminare, dar se ține seama numai de actele comise după incriminare, nu și de cele anterioare (cauza *Puhk c. Estoniei*, Hotărârea din 10 februarie 2004, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuș*, CP adnotat, p. 11).

2. În cazul în care, la data săvârșirii faptelor, reclamantul risca o pedeapsă de 2 luni, însă i-a fost aplicată o sancțiune de 2 ani, prevăzută de o lege nouă în materie, intrată în vigoare ulterior, este încălcat principiul neretroactivității legii penale, chiar dacă sancțiunile noi mai grave au fost motivate de înăsprirea luptei împotriva traficului de droguri (cauza *Jamil c. Franței*, Hotărârea din 8 iunie 1995, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 584).

Art. 5. Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei. (1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile. *[R.A.: art. 13 CP 1969]*

Legea de aplicare: ► Art. 12. (1) În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă. ► Art. 16. (1) Măsura suspendării sub supraveghere a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menține și după intrarea în vigoare a Codului penal, până la împlinirea termenului de încercare stabilit prin hotărârea de condamnare. (2) Pentru determinarea legii penale mai favorabile cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 5 din Codul penal, instanța va avea în vedere sfera obligațiilor impuse condamnatului și efectele suspendării potrivit legilor succesive, cu prioritate față de durata termenului de încercare sau supraveghere. ► Art. 17. În aplicarea dispozițiilor referitoare la legea penală mai favorabilă intervenită în cursul procesului, o pedeapsă cu suspendarea executării, aplicabilă potrivit Codului penal din 1969, este considerată mai favorabilă decât o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de Codul penal.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 265/2014 (M. Of. nr. 372 din 20 mai 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 5 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile.** Curtea a reținut că interpretarea potrivit căreia legea penală mai favorabilă presupune aplicarea

instituțiilor autonome mai favorabile este de natură să înfrângă exigențele constituționale cuprinse în art. 1 alin. (4) privind separația și echilibrul puterilor în stat, precum și ale art. 61 alin. (1) privind rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a țării, deoarece, în caz contrar, s-ar rupe legătura organică dintre instituțiile de drept penal aparținând fiecărei legi succesive, cu consecința directă a schimbării conținutului și sensului actelor normative adoptate de către legiuitor.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 2/2014 (M. Of. nr. 319 din 30 aprilie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de către Curtea de Apel București, Secția I penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând aplicarea legii penale mai favorabile în cazul prescripției răspunderii penale, respectiv dacă prescripția răspunderii penale reprezintă o instituție autonomă față de instituția pedepsei, și, în aplicarea art. 5 din Codul penal, a stabilit că:

„*Prescripția răspunderii penale reprezintă o instituție autonomă față de instituția pedepsei*".

Notă. Potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014, prezentată *supra*, în interpretarea dată prin Decizia nr. 2/2014, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a conferit art. 5 din Codul penal valențe neconstituționale, **astfel încât, odată cu publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, efectele Deciziei nr. 2/2014 a instanței supreme încetează**, în conformitate cu prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție și cu cele ale art. 477[1] din Codul de procedură penală.

2. Prin Decizia nr. 5/2014 (M. Of. nr. 470 din 26 iunie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de către Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând aplicarea legii penale mai favorabile în cazul infracțiunii în formă continuată, respectiv, dacă infracțiunea în formă continuată reprezintă o instituție autonomă față de instituția pedepsei, și a stabilit:

„*În aplicarea art. 5 din Codul penal, se are în vedere criteriul aprecierii globale a legii penale mai favorabile.*

Constată că nu este permisă combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile cu privire la condițiile de existență și sancționare ale infracțiunii în formă continuată".

3. Prin Decizia nr. 10/2014 (M. Of. nr. 502 din 7 iulie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemelor de drept dacă, în aplicarea art. 418 din Codul de procedură penală, privind neagravarea situației în propriul apel, circumstanțele atenuante reținute de prima instanță în favoarea inculpatului în condițiile art. 74 alin. (1) din Codul penal anterior pot fi menținute în condițiile art. 5 din Codul penal de instanța de control judiciar, învestită doar cu soluționarea apelului declarat de inculpat, chiar dacă pentru fapta analizată legea penală mai favorabilă o reprezintă noul Cod penal, respectiv dacă, în măsura în care circumstanțele atenuante trebuie menținute, efectele atenuante ale acestora sunt cele prevăzute de art. 76 din Codul penal anterior sau cele prevăzute de art. 76 din noul Cod penal, și a stabilit:

„*În aplicarea art. 5 din Codul penal, circumstanțele atenuante se apreciază global în funcție de incriminare și sancțiune. În situația intrării în vigoare a unei noi legi, ce aduce modificări atât cu privire la pedepse, cât și cu privire la circumstanțele atenuante, circumstanțele ca parte din instituția sancțiunii unei infracțiuni nu pot fi privite și analizate distinct față de instituția pedepsei.*

Înlăturarea circumstanțelor atenuante nu aduce atingere principiului neagravării situației în propria cale de atac prevăzut în art. 418 din Codul de procedură penală, atunci când în concret, pentru aceeași faptă, se stabilește o sancțiune mai puțin severă".

4. Prin Decizia nr. 21/2014 (M. Of. nr. 829 din 13 noiembrie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Târgu-Mureș, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept în sensul dacă art. 5 alin. (1) din Codul penal trebuie interpretat că legea penală mai favorabilă este aplicabilă, în cazul infracțiunilor săvârșite anterior datei de 1 februarie 2014, care nu au fost încă judecate definitiv și față de care s-a împlinit prescripția răspunderii penale până la data de 20 mai 2014, în interpretarea dată prin Decizia nr. 2/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, însă față de care prescripția răspunderii penale nu este împlinită, în interpretarea dată aceluiași text legal prin Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale, și a stabilit:

„*Dispozițiile art. 5 alin. (1) din Codul penal trebuie interpretate, inclusiv în materia prescripției răspunderii penale, în sensul că legea penală mai favorabilă este aplicabilă în cazul infracțiunilor săvârșite anterior datei de 1 februarie 2014 care nu au fost încă judecate definitiv, în conformitate cu Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale*".

5. Prin Decizia nr. 13/2015 (M. Of. nr. 410 din 10 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția I penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă, în aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă cu suspendarea condiționată a executării care, conform art. 41 alin. (1) din Codul penal, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 83 alin. (1) din Codul penal anterior sau conform dispozițiilor art. 96 alin. (5) raportat la art. 44 alin. (2) din Codul penal, referitoare la pluralitatea intermediară, și a stabilit:

„*În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă cu suspendarea condiționată a executării care, conform art. 41 alin. (1) din Codul penal, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 83 alin. (1) din Codul penal anterior*".

6. Prin Decizia nr. 29/2015 (M. Of. nr. 29 din 15 ianuarie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile referitoare la chestiunea de drept dacă, în aplicarea art. 585 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cazul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul Codului penal din 1969 pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul Codului penal din 1969, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului în temeiul art. 5 din noul Cod penal sau se aplică legea în vigoare la momentul efectuării operațiunii de contopire și a stabilit:

„În procedura de modificare a pedepsei prevăzută de art. 585 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cadrul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul Codului penal anterior pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub Codul penal anterior, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 din Codul penal".

7. Prin Decizia nr. 7/2016 (M. Of. nr. 251 din 5 aprilie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală, pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă, la stabilirea legii penale mai favorabile, conform art. 5 din Codul penal, pentru infracțiuni comise anterior datei de 1 februarie 2014, aflate în concurs cu una sau mai multe infracțiuni comise după intrarea în vigoare a noului Cod penal, Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale se aplică avându-se în vedere toate infracțiunile comise de inculpat și impune aplicarea noului Cod penal pentru toate infracțiunile ori se aplică doar în raport de infracțiunile comise anterior datei de 1 februarie 2014, existând astfel posibilitatea aplicării dispozițiilor din vechiul Cod penal pentru acestea din urmă", și a stabilit:

„În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, în cazul pluralității de infracțiuni constând în săvârșirea unor infracțiuni anterior datei de 1 februarie 2014, respectiv a unor infracțiuni comise după intrarea în vigoare a noului Cod penal, pentru infracțiunile săvârșite anterior datei de 1 februarie 2014 se va aplica legea penală mai favorabilă – identificată ca fiind legea veche sau legea nouă –, iar pentru infracțiunile săvârșite sub imperiul legii penale noi, precum și pentru tratamentul sancționator al concursului de infracțiuni se va aplica legea nouă, conform art. 3 din Codul penal și art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal".

8. Prin Decizia nr. 11/2016 (M. Of. nr. 468 din 23 iunie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă, „în aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 86^1 din Codul penal anterior și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează potrivit dispozițiilor art. 16 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 86^4 alin. (1) din Codul penal anterior sau conform art. 96 alin. (4) și (5) din Codul penal actual" și a stabilit:

„În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 86^1 din Codul penal anterior și o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează conform art. 96 alin. (4) și (5) din Codul penal".

Legislație conexă: art. 15 alin. (2) C. Rom.: *„Art. 15. Universalitatea. (...) (2) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile".*

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reaminteşte că art. 7 din Convenţie nu garantează doar principiul neretroactivităţii legilor penale mai stricte, dar şi, implicit, principiul retroactivităţii legilor penale mai favorabile; cu alte cuvinte, în cazul în care există diferenţe între legea penală în vigoare la momentul comiterii unei infracţiuni şi legile penale ulterioare adoptate înainte de pronunţarea unei hotărâri definitive, instanţele trebuie să aplice legea ale cărei prevederi sunt cele mai favorabile inculpatului (cauza *Koprivnikar c. Sloveniei*, Hotărârea din 24 ianuarie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 6. Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei. (1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare şi până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai uşoară, sancţiunea aplicată, dacă depăşeşte maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracţiunea săvârşită, se reduce la acest maxim.

(2) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la detenţiune pe viaţă şi până la executarea ei a intervenit o lege care prevede pentru aceeaşi faptă numai pedeapsa închisorii, pedeapsa detenţiunii pe viaţă se înlocuieşte cu maximul închisorii prevăzut pentru acea infracţiune.

(3) Dacă legea nouă prevede în locul pedepsei închisorii numai amenda, pedeapsa aplicată se înlocuieşte cu amenda, fără a se putea depăşi maximul special prevăzut în legea nouă. Ţinându-se seama de partea executată din pedeapsa închisorii, se poate înlătura în totul sau în parte executarea amenzii.

(4) Măsurile educative neexecutate şi neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de aceasta, dacă este mai favorabilă.

(5) Când legea nouă este mai favorabilă în condiţiile alin. (1)-(4), pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă neexecutate şi neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de aceasta.

(6) Dacă legea nouă este mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranţă, acestea se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de legea nouă.

(7) Când o dispoziţie din legea nouă se referă la pedepse definitiv aplicate, se ţine seama, în cazul pedepselor executate până la data intrării în vigoare a acesteia, de pedeapsa redusă sau înlocuită potrivit dispoziţiilor alin. (1)-(6). *[R.A.: art. 14 şi art. 15 CP 1969]*

Legea de aplicare: ► Art. 4. Pedeapsa aplicată pentru o infracţiune printr-o hotărâre ce a rămas definitivă sub imperiul Codului penal din 1969, care nu depăşeşte maximul special prevăzut de Codul penal, nu poate fi redusă în urma intrării în vigoare a acestei legi. ► Art. 8. Dispoziţiile art. 4 se aplică în mod corespunzător şi pedepselor aplicate prin hotărâri care au rămas definitive anterior intrării în vigoare a prezentei legi, pentru fapte incriminate de actele normative prevăzute în titlul II. ► Art. 11. Dispoziţiile art. 62 din Codul penal privind amenda care însoţeşte pedeapsa închisorii nu se aplică în cazul infracţiunilor săvârşite anterior intrării în vigoare a acestuia şi nu vor fi avute în vedere pentru determinarea legii penale mai favorabile. ► Art. 13. (1) În cazul amenzilor stabilite definitiv sub imperiul Codului penal din 1969, aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile se face prin compararea amenzii aplicate cu suma ce rezultă din prevederile art. 61 alin. (2) şi (4) din Codul penal, prin utilizarea unui cuantum de referinţă pentru o zi-amendă în sumă de 150 lei. (2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi amenzilor definitive stabilite pentru persoane juridice, în acest caz cuantumul de referinţă

pentru o zi-amendă, utilizat pentru aplicarea prevederilor art. 137 alin. (2) şi (4) din Codul penal, fiind de 2.000 lei.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 1/2014 (M. Of. nr. 349 din 13 mai 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploieşti, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracţiuni, şi a stabilit:

„În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, pentru ipoteza unui concurs de infracţiuni, într-o primă etapă se verifică incidenţa dispoziţiilor art. 6 din Codul penal, cu privire la pedepsele individuale. În a doua etapă se verifică dacă pedeapsa rezultantă aplicată potrivit legii vechi depăşeşte maximul la care se poate ajunge în baza legii noi, conform art. 39 din Codul penal.

În cazul în care pedeapsa rezultantă, aplicată potrivit legii vechi, depăşeşte maximul la care se poate ajunge în baza art. 39 din Codul penal, pedeapsa rezultantă va fi redusă la acest maxim.

În caz contrar, pedeapsa rezultantă va rămâne astfel cum a fost stabilită potrivit legii vechi".

2. Prin Decizia nr. 6/2014 (M. Of. nr. 471 din 26 iunie 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei în ipoteza în care este vorba de tentativă, şi a stabilit:

„În aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 alin. (1) din Codul penal, în cazul tentativei, limita maximă a pedepsei ce trebuie avută în vedere este maximul prevăzut de lege pentru forma tentată (maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea consumată, redus sau înlocuit conform dispoziţiilor privind tratamentul sancţionator al tentativei)".

3. Prin Decizia nr. 7/2014 (M. Of. nr. 471 din 26 iunie 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, şi sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea în principiu a problemei de drept dacă în aplicarea legii penale mai favorabile, potrivit art. 6 din Codul penal, în cazul infracţiunilor continuate, prin sintagma „maxim special prevăzut de legea nouă pentru infracţiunea săvârşită" se înţelege maximul pedepsei prevăzut de lege pentru infracţiunea săvârşită sau şi sporul facultativ prevăzut de aceeaşi lege pentru sancţionarea acestei forme a unităţii legale de infracţiune, şi a stabilit:

„În aplicarea legii penale mai favorabile, potrivit art. 6 din Codul penal, în cazul infracţiunilor continuate, prin sintagma «maxim special prevăzut de legea nouă pentru infracţiunea săvârşită» se înţelege maximul special prevăzut de lege pentru infracţiune, fără luarea în considerare a cauzei de majorare a pedepsei prevăzută pentru infracţiunea continuată".

4. Prin Decizia nr. 8/2014 (M. Of. nr. 473 din 27 iunie 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Dolj, Secţia penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept ce vizează aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 alin. (1) din Codul penal, în sensul de a lua în considerare la maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracţiunea săvârşită şi circumstanţele atenuante sau agravante reţinute condamnatului şi care apar valorificate în pedeapsa concretă, atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă, şi a stabilit:

„În aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 alin. (1) din Codul penal, la maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită nu se vor lua în considerare circumstanțele atenuante sau agravante reținute condamnatului și care apar valorificate în pedeapsa concretă, atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă".

5. Prin Decizia nr. 13/2014 (M. Of. nr. 505 din 8 iulie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Harghita, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând aplicarea dispozițiilor art. 6 alin. (1) din Codul penal cu privire la hotărârile de condamnare pronunțate de un alt stat față de cetățeni români aflați în executarea acelei pedepse pe teritoriul României și a stabilit: *„Dispozițiile art. 6 alin. (1) din Codul penal, privitoare la legea mai favorabilă după judecarea definitivă a cauzei, sunt aplicabile și cu privire la hotărârea de condamnare pronunțată de un alt stat față de cetățenii români, dacă aceasta a fost recunoscută în procedura reglementată de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare".*

6. Prin Decizia nr. 14/2014 (M. Of. nr. 525 din 15 iulie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Prahova, Secția penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea în principiu a problemei de drept dacă, în interpretarea art. 6 alin. (1) din Codul penal, în ipoteza în care este vorba despre o hotărâre de condamnare cu aplicarea art. 320[1] din Codul de procedură penală anterior, se reduce pedeapsa la maximul special prevăzut de lege pentru infracțiunea săvârșită, maxim ce se va reduce cu 1/3 ca urmare a judecării cauzei prin aplicarea principiului recunoașterii vinovăției, și a stabilit: *„În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei, potrivit art. 6 alin. (1) din Codul penal, atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă, nu se va lua în considerare cauza specială de reducere a pedepsei prevăzută de art. 320[1] alin. (7) din Codul de procedură penală anterior, reținută condamnatului și valorificată în pedeapsa concretă".*

7. Prin Decizia nr. 15/2014 (M. Of. nr. 546 din 23 iulie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secția I penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea în principiu a problemei de drept dacă prevederile art. 43 alin. (5) din noul Cod penal, ce reglementează regimul sancționator al recidivei, în situația în care fapta a fost săvârșită după executarea unei pedepse aplicate printr-o condamnare anterioară, pot fi interpretate în sensul că pot fi aplicabile și persoanelor ce au fost condamnate definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni cu reținerea art. 37 lit. b) din Codul penal anterior, în situația în care pedeapsa aplicată a fost redusă în baza art. 6 din noul Cod penal, și a stabilit:
„În interpretarea dispozițiilor art. 6 alin. (1) din Codul penal, pentru ipoteza unei infracțiuni comise în stare de recidivă postexecutorie judecată definitiv înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, pedeapsa aplicată prin hotărârea de condamnare se va compara cu maximul special prevăzut în legea nouă pentru infracțiunea săvârșită prin luarea în considerare a dispozițiilor art. 43 alin. (5) din Codul penal".

8. Prin Decizia nr. 18/2014 (M. Of. nr. 775 din 24 octombrie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Galați, Secția penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea în principiu a problemei de drept dacă, în aplicarea art. 21 alin. (1) și (3) din Legea nr. 187/2012, pedeapsa închisorii executabilă mai mare de 5 ani aplicată pentru infracțiuni săvârșite în timpul minorității se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o durată egală cu durata pedepsei închisorii ori cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o durată de 5 ani și a stabilit:

„În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei, potrivit art. 6 din Codul penal cu referire la art. 21 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 187/2012:
– pedeapsa închisorii executabilă sau pedeapsa în cazul pluralității de infracțiuni executabilă aplicată pentru infracțiunile comise în timpul minorității al cărei cuantum este până la 15 ani se va înlocui cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii;
– pedeapsa executabilă sau pedeapsa în cazul pluralității de infracțiuni executabilă aplicată pentru infracțiunile comise în timpul minorității mai mare de 15 ani, însă care nu depășește 20 de ani, se va înlocui cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani".

9. Prin Decizia nr. 3/2015 (M. Of. nr. 380 din 2 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Iași, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă, în aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal, la stabilirea pedepsei aplicabile potrivit noii legi în cazul unei pluralități de infracțiuni care, potrivit Codului penal din 1969, presupunea reținerea stării de recidivă postcondamnatorie, iar, potrivit noului Cod penal, condițiile art. 41 nu mai sunt întrunite, se ia în considerare pedeapsa aplicabilă potrivit art. 43 alin. (1), fără aprecieri asupra stării de recidivă, sau cea aplicabilă potrivit art. 44 raportat la art. 39 din Codul penal", și a stabilit:
„În aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal, stabilirea pedepsei în baza legii noi, în cazul pluralității de infracțiuni care, potrivit Codului penal din 1969, presupunea reținerea stării de recidivă postcondamnatorie cu revocarea suspendării condiționate, iar, potrivit Codului penal, condițiile recidivei postcondamnatorii cu privire la primul termen nu mai sunt întrunite, se determină conform art. 44 raportat la art. 39 din Codul penal, referitoare la pluralitatea intermediară".

10. Prin Decizia nr. 12/2015 (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă, în aplicarea art. 6 alin. (1) din Codul penal, cu privire la o pedeapsă definitivă pentru o infracțiune care a produs consecințe deosebit de grave potrivit Codului penal anterior, pentru determinarea maximului special prevăzut de legea nouă urmează să se rețină cauza de majorare a pedepsei prevăzută de art. 309 din Codul penal, chiar dacă prejudiciul produs prin respectiva infracțiune nu depășește pragul prevăzut de art. 183 din Codul penal", și a stabilit:
„În interpretarea dispozițiilor art. 6 alin. (1) din Codul penal, în cazul pedepselor definitive pentru infracțiuni care au produs consecințe deosebit de grave potrivit Codului penal anterior, determinarea maximului special prevăzut de legea nouă se realizează, chiar dacă valoarea prejudiciului este inferioară pragului valoric prevăzut de art. 183 din Codul penal, prin raportare la varianta agravată a infracțiunilor limitativ enumerate în art. 309 din Codul penal".

11. Prin Decizia nr. 13/2016 (M. Of. nr. 457 din 21 iunie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă, în aplicarea prevederilor art. 6 din Codul penal, în cazul unei infracțiuni în formă continuată care, potrivit legii penale noi, nu mai îndeplinește condițiile de reținere a unității infracționale continuate, ci pe cele ale unui concurs de infracțiuni, se are în vedere maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită sau pedeapsa maximă ce ar rezulta în urma aplicării dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni" și a stabilit:
„În aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal, în cazul unei infracțiuni în formă continuată care, potrivit legii penale noi, nu mai îndeplinește condițiile de existență ale infracțiunii continuate, ci condițiile concursului de infracțiuni, instanța se raportează la maximul special

prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, iar nu la pedeapsa maximă ce ar rezulta prin aplicarea dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni conform legii penale noi".

12. Prin Decizia nr. 13/2017 (M. Of. nr. 464 din 21 iunie 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă instituția aplicării legii penale mai favorabile reglementată de art. 6 din Codul penal este incidentă sau nu în situația în care legea penală mai favorabilă a intervenit după liberarea condiționată din executarea pedepsei, iar ulterior modificării legislative restul de pedeapsă rămas neexecutat a fost revocat printr-o altă hotărâre de condamnare, rămasă definitivă, prin care nu s-a făcut aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal", și a stabilit:

„*Dispozițiile art. 6 din Codul penal sunt incidente în ipoteza în care legea penală mai favorabilă a intervenit după liberarea condiționată a persoanei condamnate, iar ulterior s-a dispus executarea restului de pedeapsă, printr-o nouă hotărâre definitivă de condamnare, prin care instanța nu s-a pronunțat cu privire la aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei*".

Legislație conexă: ► art. 15 alin. (2) C. Rom.: „*Art. 15. Universalitatea. (...) (2) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile*"; ► O.U.G. nr. 116/2013 privind măsurile necesare pentru funcționarea comisiilor de evaluare din penitenciare, din centrele de reeducare și din centrele de reținere și arestare preventivă, precum și pentru stabilirea unor măsuri în vederea bunei funcționări a instanțelor pe durata desfășurării activității acestor comisii (M. Of. nr. 837 din 24 decembrie 2013); ► H.G. nr. 836/2013 privind constituirea și atribuțiile comisiilor de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate din perspectiva noilor reglementări penale și procesual penale (M. Of. nr. 669 din 31 octombrie 2013).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Referitor la dreptul celui acuzat de săvârșirea unei fapte penale de a beneficia de aplicarea unei pedepse mai blânde prevăzute de o lege adoptată după comiterea infracțiunii ce i se impută, Curtea a arătat că s-a format în mod progresiv un consens la nivel european și internațional în a considera că aplicarea legii penale mai favorabile, chiar posterioară comiterii infracțiunii, a devenit un principiu fundamental de drept penal, recunoscut atât de Convenția americană privitoare la drepturile omului, cât și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, fiind înscris și în Statutul Curții Penale Internaționale și care, conform interpretării Curții de Justiție a Uniunii Europene, face parte din tradițiile constituționale comune ale statelor membre [cauza *Scoppola c. Italiei (nr. 2)*, Hotărârea din 17 septembrie 2009, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 586]. De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea a extins garanțiile prevăzute de art. 7 din Convenție în ceea ce privește retroactivitatea legii penale mai favorabile la posibilitatea revizuirii retroactive a hotărârii definitive în cazul în care dreptul intern prevede o astfel de posibilitate (cauza *Koprivnikar c. Sloveniei*, Hotărârea din 24 ianuarie 2017, www.echr.coe.int).

2. În cazul în care o lege penală nouă nu dezincriminează faptele comise de inculpat, ci numai prevede un tratament sancționator mai blând pentru aceste fapte, tratament de care a profitat și inculpatul – instanța aplicându-i o sancțiune mai blândă în limitele prevăzute de legea nouă –, nu există o violare a art. 7 parag. 1 din Convenție (cauza *G. c. Franței*, Hotărârea din 27 septembrie 1995, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuș*, CP adnotat, p. 17).

Art. 7. Aplicarea legii penale temporare. (1) Legea penală temporară se aplică infracțiunii săvârșite în timpul când era în vigoare, chiar dacă fapta nu a fost urmărită sau judecată în acel interval de timp.

(2) *Legea penală temporară* este legea penală care prevede data ieşirii ei din vigoare sau a cărei aplicare este limitată prin natura temporară a situaţiei care a impus adoptarea sa. *[R.A.: art. 16 CP 1969]*

Secţiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spaţiu

Art. 8. Teritorialitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite pe teritoriul României.

(2) Prin *teritoriul României* se înţelege întinderea de pământ, marea teritorială şi apele cu solul, subsolul şi spaţiul aerian, cuprinse între frontierele de stat.

(3) Prin *infracţiune săvârşită pe teritoriul României* se înţelege orice infracţiune comisă pe teritoriul arătat în alin. (2) sau pe o navă sub pavilion românesc ori pe o aeronavă înmatriculată în România.

(4) Infracţiunea se consideră săvârşită pe teritoriul României şi atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de complicitate ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracţiunii. *[R.A.: art. 3, art. 142 şi art. 143 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 3 C. Rom. – „Teritoriul"; ▶ O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (M. Of. nr. 352 din 30 iunie 2001); ▶ Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României, republicată (M. Of. nr. 252 din 8 aprilie 2014); ▶ art. 41 CPP.

Art. 9. Personalitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite în afara teritoriului ţării de către un cetăţean român sau de o persoană juridică română, dacă pedeapsa prevăzută de legea română este detenţiunea pe viaţă ori închisoarea mai mare de 10 ani.

(2) În celelalte cazuri, legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite în afara teritoriului ţării de către un cetăţean român sau de o persoană juridică română, dacă fapta este prevăzută ca infracţiune şi de legea penală a ţării unde a fost săvârşită ori dacă a fost comisă într-un loc care nu este supus jurisdicţiei niciunui stat.

(3)[1] Punerea în mişcarea a acţiunii penale se face cu autorizarea prealabilă a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Termenul în care procurorul poate emite autorizarea este de până la 30 de zile de la data solicitării autorizării şi poate fi prelungit, în condiţiile legii, fără ca durata totală să depăşească 180 de zile. *[R.A.: art. 4 CP 1969]*

Notă. Potrivit art. II din Legea nr. 217/2020 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum şi pentru modificarea art. 223 alin. (2) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1012 din 30 octombrie 2020), *„Prin excepţie de la prevederile art. 9 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările şi completările ulterioare, şi în aplicarea art. 12 din Legea nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, pentru faptele prevăzute la art. 218-220, art. 221 alin. (1)-(2[1]),*

[1] Alin. (3) al art. 9 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 1 din Legea nr. 187/2012.

art. 222[1], art. 216[1] şi art. 374 alin. (1) şi (1[1]) din Legea nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite în afara teritoriului ţării de către un cetăţean român sau de o persoană juridică română indiferent de pedeapsa prevăzută de legea română, chiar dacă fapta nu este prevăzută ca infracţiune de legea penală a ţării unde aceasta a fost săvârşită".

Art. 10. Realitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite în afara teritoriului ţării de către un cetăţean străin sau o persoană fără cetăţenie, contra statului român, contra unui cetăţean român ori a unei persoane juridice române.

(2) Punerea în mişcare a acţiunii penale se face cu autorizarea prealabilă a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi numai dacă fapta nu face obiectul unei proceduri judiciare în statul pe teritoriul căruia s-a comis. *[R.A.: art. 5 CP 1969]*

Art. 11. Universalitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică şi altor infracţiuni decât celor prevăzute în art. 10, săvârşite în afara teritoriului ţării de un cetăţean străin sau o persoană fără cetăţenie, care se află de bunăvoie pe teritoriul României, în următoarele cazuri:

a) s-a săvârşit o infracţiune pe care statul român şi-a asumat obligaţia să o reprime în temeiul unui tratat internaţional, indiferent dacă este prevăzută sau nu de legea penală a statului pe al cărui teritoriu a fost comisă;

b) s-a cerut extrădarea sau predarea infractorului şi aceasta a fost refuzată.

(2) Dispoziţiile alin. (1) lit. b) nu se aplică atunci când, potrivit legii statului în care s-a săvârşit infracţiunea, există o cauză care împiedică punerea în mişcare a acţiunii penale sau continuarea procesului penal ori executarea pedepsei sau când pedeapsa a fost executată ori este considerată ca executată.

(3) Când pedeapsa nu a fost executată sau a fost executată numai în parte, se procedează potrivit dispoziţiilor legale privitoare la recunoaşterea hotărârilor străine. *[R.A.: art. 6 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 237. În aplicarea dispoziţiilor art. 11 din Codul penal, condiţia aflării de bunăvoie pe teritoriul României se interpretează în sensul aflării benevole pe acest teritoriu la momentul dispunerii de către organele judiciare a unei măsuri privative sau restrictive de libertate în considerarea infracţiunii care atrage incidenţa principiului universalităţii.

Art. 12. Legea penală şi tratatele internaţionale. Dispoziţiile art. 8-11 se aplică dacă nu se dispune altfel printr-un tratat internaţional la care România este parte. *[R.A.: art. 7 CP 1969]*

Art. 13. Imunitatea de jurisdicţie. Legea penală nu se aplică infracţiunilor săvârşite de către reprezentanţii diplomatici ai statelor străine sau de către alte persoane care, în conformitate cu tratatele internaţionale, nu sunt supuse jurisdicţiei penale a statului român. *[R.A.: art. 8 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ▶ Convenţia cu privire la relaţiile diplomatice, încheiată la Viena la 18 aprilie 1961, ratificată prin Decretul nr. 566/1968 (B. Of. nr. 89 din 8 iulie 1968); ▶ Convenţia cu privire la relaţiile consulare, încheiată la Viena la 24 aprilie 1963, ratificată prin Decretul nr. 481/1971 (B. Of. nr. 10 din 28 ianuarie 1972); ▶ art. 34 din Legea nr. 17/1990 privind

regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României, republicată (M. Of. nr. 252 din 8 aprilie 2014).

Hotărâri C.E.D.O. Curtea a reţinut o anumită orientare a dreptului internaţional spre a limita imunitatea statelor în caz de prejudicii corporale rezultate dintr-o acţiune sau omisiune produsă în statul forului, dar această practică nu este universală. Orientarea pare să privească, în mod esenţial, pagubele corporale „asigurabile", adică cele rezultate din accidente de circulaţie obişnuite, şi nu probleme ce au în vedere sfera centrală a suveranităţii statelor, cum ar fi actele comise de un militar pe teritoriul unui alt stat. Acestea din urmă pot, prin natura lor, să pună probleme sensibile ale relaţiilor diplomatice dintre state şi ale securităţii naţionale, astfel că, în privinţa lor, imunitatea de jurisdicţie a statelor trebuie recunoscută în stadiul actual de dezvoltare a normelor de drept internaţional în materie (cauza *McElhinney c. Irlandei*, Hotărârea din 21 noiembrie 2001, în *C. Bîrsan*, Convenţia europeană, p. 462).

Art. 14. Extrădarea. (1) Extrădarea poate fi acordată sau solicitată în temeiul unui tratat internaţional la care România este parte ori pe bază de reciprocitate, în condiţiile legii.

(2) Predarea sau extrădarea unei persoane în relaţia cu statele membre ale Uniunii Europene se acordă sau se solicită în condiţiile legii.

(3) Predarea unei persoane către un tribunal penal internaţional se acordă în condiţiile legii. *[R.A.: art. 9 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 19 C. Rom.: „*Art. 19. Extrădarea şi expulzarea. (1) Cetăţeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. (2) Prin derogare de la prevederile alineatului (1), cetăţenii români pot fi extrădaţi în baza convenţiilor internaţionale la care România este parte, în condiţiile legii şi pe bază de reciprocitate. (3) Cetăţenii străini şi apatrizii pot fi extrădaţi numai în baza unei convenţii internaţionale sau în condiţii de reciprocitate. (4) Expulzarea sau extrădarea se hotărăşte de justiţie*"; ▶ Titlul II – „Extrădarea" şi Titlul III – „Dispoziţii privind cooperarea cu statele membre ale Uniunii Europene în aplicarea Deciziei-cadru nr. 2002/584/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare şi procedurile de predare între statele membre" din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ▶ Statutul Curţii Penale Internaţionale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998, ratificat prin Legea nr. 111/2002 (M. Of. nr. 211 din 28 martie 2002).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul II. Infracțiunea

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 15. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii. (1) *Infracțiunea* este fapta prevăzută de legea penală, săvârşită cu vinovăție, nejustificată şi imputabilă persoanei care a săvârşit-o.

(2) Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale. *[R.A.: art. 17, art. 18 şi art. 18¹ CP 1969]*

Art. 16. Vinovăția. (1) Fapta constituie infracțiune numai dacă a fost săvârşită cu forma de vinovăție cerută de legea penală.

(2) Vinovăție există când fapta este comisă cu intenție, din culpă sau cu intenție depăşită.

(3) Fapta este săvârşită cu intenție când făptuitorul:

a) prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui prin săvârşirea acelei fapte;

b) prevede rezultatul faptei sale şi, deşi nu-l urmăreşte, acceptă posibilitatea producerii lui.

(4) Fapta este săvârşită din culpă, când făptuitorul:

a) prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce;

b) nu prevede rezultatul faptei sale, deşi trebuia şi putea să îl prevadă.

(5) Există intenție depăşită când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului.

(6) Fapta constând într-o acțiune sau inacțiune constituie infracțiune când este săvârşită cu intenție. Fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres. *[R.A.: art. 19 CP 1969]*

Art. 17. Săvârşirea infracțiunii comisive prin omisiune. Infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârşită şi prin omisiune, când:

a) există o obligație legală sau contractuală de a acționa;

b) autorul omisiunii, printr-o acțiune sau inacțiune anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului.

Capitolul II. Cauzele justificative

Art. 18. Dispoziții generale. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă există vreuna dintre cauzele justificative prevăzute de lege.

(2) Efectul cauzelor justificative se extinde şi asupra participanților.

Art. 19. Legitima apărare. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârşită în legitimă apărare.

(2) Este în legitimă apărare persoana care săvârşeşte fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat şi injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia,

drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.

(3) Se prezumă a fi în legitimă apărare, în condițiile alin. (2), acela care comite fapta pentru a respinge pătrunderea unei persoane într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de aceasta, fără drept, prin violență, viclenie, efracție sau alte asemenea modalități nelegale ori în timpul nopții. *[R.A.: art. 44 alin. (1), (2) și (2¹) CP 1969]*

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 3 din Convenție consacră una dintre valorile fundamentale ale societăților democratice. Chiar și în cele mai dificile circumstanțe, cum ar fi lupta împotriva terorismului și a crimei organizate, Convenția interzice în termeni absoluți tortura și tratamentele inumane și degradante, indiferent de comportamentul victimei. Curtea admite că, în situații de menținere a ordinii, prevenire a infracțiunilor, prindere a presupușilor criminali și protejarea lor și a altor persoane, ofițerii de poliție au dreptul să folosească mijloace adecvate, inclusiv forța. Cu toate acestea, forța poate fi utilizată numai în cazul în care este indispensabilă și nu trebuie să fie excesivă (C.E.D.O., cauza *Yudina c. Rusiei*, Hotărârea din 10 iulie 2012, www.echr.coe.int).

2. Pentru a aprecia dacă a fost respectat raportul de proporționalitate între scopul urmărit și rezultatul produs prin recurgerea la forță, trebuie să se țină seama de natura scopului urmărit, de pericolul care amenință viața sau integritatea corporală a persoanelor, dar și de riscul de a exista victime prin folosirea forței. În condițiile în care moartea unei persoane survine în urma utilizării armelor de foc pentru arestarea legală a unor persoane violente și înarmate și numai după ce agenții autorității s-au apărat împotriva violenței ilegale exercitate de cei vizați, nu există o încălcare a art. 2 din Convenție, recurgerea la forță fiind absolut necesară pentru atingerea scopului urmărit (Com.E.D.O., cauza *W. și M. Wolfgram c. Germaniei*, Decizia din 6 octombrie 1986; C.E.D.O., cauza *Perk și alții c. Turciei*, Hotărârea din 28 martie 2006, ambele în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 112 și 119).

3. După cum reiese din redactarea art. 2 din Convenție, utilizarea forței letale de către agenții de securitate ai statului poate fi justificată în anumite circumstanțe. Cu toate acestea, textul nu le acordă un „cec în alb". Utilizarea cuvintelor „absolut necesar" indică faptul că forța folosită trebuie, în special, să fie strict proporțională cu scopurile menționate la art. 2 parag. 2 lit. a), b) și c). Acțiunile nereglementate și arbitrare ale agenților statului sunt incompatibile cu respectarea efectivă a drepturilor omului. Aceasta înseamnă că, pe lângă faptul că sunt autorizate în conformitate cu legislația națională, operațiunile trebuie să fie reglementate suficient de clar în cadrul unui sistem de garanții adecvate și eficiente împotriva arbitrariului și a abuzului de forță și chiar împotriva accidentelor evitabile. Organele de ordine publică trebuie să acționeze în mod coordonat atunci când își îndeplinesc sarcinile, indiferent dacă sunt în contextul unei operațiuni pregătite sau al urmăririi spontane a unei persoane percepute a fi periculoasă: un cadru legal și administrativ trebuie să definească circumstanțele limitate în care pot fi folosite forța și armele de foc, în lumina standardelor internaționale elaborate în acest sens. În special, agenții statului trebuie să fie instruiți pentru a evalua dacă există sau nu o necesitate absolută de a folosi arme de foc, nu numai pe baza literei legii, ci și cu o atenție deosebită privind respectarea vieții ca valoare fundamentală.

Atunci când forța letală este utilizată de autorități în cadrul unor astfel de operațiuni, este adesea dificil să se separe obligațiile negative ale statului de obligațiile sale pozitive în conformitate cu art. 2. Atunci când examinează un astfel caz, Curtea trebuie să supună celui mai atent control situațiile în care au fost ucise persoane, în special atunci când forța letală este folosită în mod deliberat, și să țină seama nu numai de acțiunile agenților statului care au folosit efectiv forța, ci de toate circumstanțele, inclusiv aspecte precum cadrul legal sau regulamentar în vigoare, planificarea și controlul acțiunilor. Acest lucru este valabil chiar și în cazul în care au avut loc deja proceduri și investigații la nivel intern. Curtea va

examina dacă operațiunea a fost planificată și controlată de autorități, pentru a reduce, în cea mai mare măsură posibilă, recurgerea la forța letală și pierderea de vieți omenești, și dacă au fost luate toate precauțiile posibile în alegerea mijloacelor și a metodelor privind operațiunile de securitate. Totuși, în această privință, nu trebuie uitat faptul că nu orice presupusă amenințare a vieții obligă autoritățile să ia măsuri specifice pentru a evita riscul. Obligația de a lua astfel de măsuri apare numai dacă autoritățile cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască la momentul respectiv existența unui risc real și imediat pentru viața unor persoane și dacă păstrează un anumit grad de control asupra situației. Întrucât un stat este obligat să ia doar măsuri care sunt „fezabile" în circumstanțele cauzei, obligația pozitivă trebuie interpretată într-un mod care să nu impună autorităților o sarcină imposibilă sau disproporționată, ținând cont de dificultățile inerente în menținerea ordinii în societatea modernă, de imprevizibilitatea conduitei umane și de deciziile rapide care trebuie luate în ceea ce privește prioritățile și resursele (cauza *Kukhalashvili și alții c. Georgiei*, Hotărârea din 2 aprilie 2020, www.echr.coe.int).

4. Recurgerea la forță de către agenții statului poate fi justificată când se bazează pe o anumită convingere care poate apărea ca valabilă la epoca producerii evenimentelor, dar care ulterior se dovedește a fi eronată. Curtea nu poate substitui propria sa apreciere situației în care s-a găsit funcționarul de poliție aflat în miezul acțiunii și ceea ce a putut el simți când și-a văzut viața în pericol. De aceea, recurgerea la forța ucigătoare, deși foarte regretabilă, nu a fost disproporționată și nu a depășit limitele a ceea ce polițistul a considerat că era absolut necesar să facă pentru a evita un pericol real și iminent pentru viața sa și a colegilor săi (C.E.D.O., cauza *Bubbins c. Regatului Unit*, Hotărârea din 17 martie 2005, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 118).

5. Există o încălcare a art. 2 din Convenție în cazul în care, deși utilizarea armelor de către agenții autorității a fost riguros proporțională cu scopul urmărit – evitarea unui atac terorist –, operațiunea de prevenire a atentatului nu a fost pregătită și controlată în așa fel încât să fie redusă la minimum recurgerea la forță, ce putea presupune moartea unor persoane, autoritățile statului neluând toate măsurile rezonabile pentru a se împiedica acest rezultat (C.E.D.O., cauza *McCann și alții c. Regatului Unit*, Hotărârea din 27 septembrie 1995, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 114).

Art. 20. Starea de necesitate. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită în stare de necesitate.

(2) Este în stare de necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol imediat și care nu putea fi înlăturat altfel viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general, dacă urmările faptei nu sunt vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce în cazul în care pericolul nu era înlăturat. *[R.A.: art. 45 alin. (1) și (2) CP 1969]*

Art. 21. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.

(2) Este de asemenea justificată fapta prevăzută de legea penală constând în îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, în forma prevăzută de lege, dacă aceasta nu este în mod vădit ilegală.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 19/2015 (M. Of. nr. 590 din 5 august 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea Militară de Apel prin care

s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă fapta medicului, care are calitatea de funcționar public, de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în condițiile art. 34 alin. (2) din Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, constituie sau nu o exercitare a unui drept recunoscut de lege, având ca urmare incidența dispozițiilor art. 21 alin. (1) teza I din Codul penal", și a stabilit: *„Fapta medicului angajat cu contract de muncă într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate, care are calitatea de funcționar public, în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal, de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în condițiile art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, nu constituie o exercitare a unui drept recunoscut de lege având ca urmare incidența dispozițiilor art. 21 alin. (1) teza I din Codul penal".*

Art. 22. Consimțământul persoanei vătămate. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită cu consimțământul persoanei vătămate, dacă aceasta putea să dispună în mod legal de valoarea socială lezată sau pusă în pericol.

(2) Consimțământul persoanei vătămate nu produce efecte în cazul infracțiunilor contra vieții, precum și atunci când legea exclude efectul justificativ al acestuia.

Capitolul III. Cauzele de neimputabilitate

Art. 23. Dispoziții generale. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă a fost comisă în condițiile vreuneia dintre cauzele de neimputabilitate.

(2) Efectul cauzelor de neimputabilitate nu se extinde asupra participanților, cu excepția cazului fortuit.

Art. 24. Constrângerea fizică. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri fizice căreia făptuitorul nu i-a putut rezista. *[R.A.: art. 46 alin. (1) CP 1969]*

Art. 25. Constrângerea morală. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri morale, exercitată prin amenințare cu un pericol grav pentru persoana făptuitorului ori a altuia și care nu putea fi înlăturat în alt mod. *[R.A.: art. 46 alin. (2) CP 1969]*

Art. 26. Excesul neimputabil. (1) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de legitimă apărare, care a depășit, din cauza tulburării sau temerii, limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului.

(2) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de necesitate, care nu și-a dat seama, în momentul comiterii faptei, că pricinuiește urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat. *[R.A.: art. 44 alin. (3) și art. 45 alin. (3) (interpretat* per a contrario*) CP 1969]*

Hotărâri C.E.D.O. Noțiunii de depășire a legitimei apărări îi corespunde în dreptul penal român conceptul de „exces justificat". Chiar dacă membrii forțelor de securitate nu sunt *de iure* excluși de la excesul de autoapărare, calitatea sau funcția lor sunt factori care pot fi luați în considerare atunci când se analizează împrejurările unei cauze. În condițiile în care comportamentul persoanei nu a reprezentat o amenințare gravă și serioasă pentru ordinea publică sau integritatea fizică a agenților forței publice, folosirea armei de către aceștia din urmă apare nejustificată (cauza *Grămadă c. României*, Hotărârea din 11 februarie 2014, www.echr.coe.int).

Art. 27. Minoritatea făptuitorului. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită de un minor, care la data comiterii acesteia nu îndeplinea condiţiile legale pentru a răspunde penal. *[R.A.: art. 50 CP 1969]*

Art. 28. Iresponsabilitatea. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-şi dea seama de acţiunile sau inacţiunile sale ori nu putea să le controleze, fie din cauza unei boli psihice, fie din alte cauze. *[R.A.: art. 48 CP 1969]*

Art. 29. Intoxicaţia. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-şi dea seama de acţiunile sau inacţiunile sale ori nu putea să le controleze, din cauza intoxicării involuntare cu alcool sau cu alte substanţe psihoactive. *[R.A.: art. 49 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanţe psihoactive* se înţelege substanţele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătăţii.

Art. 30. Eroarea. (1) Nu constituie infracţiune fapta prevăzută de legea penală săvârşită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu cunoştea existenţa unei stări, situaţii ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.

(2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică şi faptelor săvârşite din culpă pe care legea penală le pedepseşte, numai dacă necunoaşterea stării, situaţiei ori împrejurării respective nu este ea însăşi rezultatul culpei.

(3) Nu constituie circumstanţă agravantă sau element circumstanţial agravant starea, situaţia ori împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârşirii infracţiunii.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător şi în cazul necunoaşterii unei dispoziţii legale extrapenale.

(5) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită ca urmare a necunoaşterii sau cunoaşterii greşite a caracterului ilicit al acesteia din cauza unei împrejurări care nu putea fi în niciun fel evitată. *[R.A.: art. 51 CP 1969]*

Hotărâri C.E.D.O. Referitor la calitatea legii de a fi „previzibilă" şi „accesibilă", Curtea a arătat că, deşi art. 7 din Convenţie nu menţionează în mod expres legătura de ordin subiectiv între elementul material al infracţiunii şi persoana considerată ca autor al acestuia, logica noţiunilor de „pedeapsă" şi de „pedepsire", precum şi termenii de vinovat („*guilty*" în versiunea engleză), respectiv persoană vinovată („*personne coupable*" în versiunea franceză) impun interpretarea textului în sensul că, pentru a aplica o anumită pedeapsă, trebuie să existe o legătură intelectuală (de conştiinţă şi de voinţă) ce permite evidenţierea unui element de responsabilitate în conduita autorului material al infracţiunii. În lipsa acestui element, pedeapsa nu ar mai fi justificată, deoarece ar apărea ca lipsit de coerenţă ca, pe de o parte, să se pretindă ca o bază legală să fie accesibilă şi previzibilă, iar, pe de altă parte, o persoană să fie considerată vinovată şi pedepsită în situaţia în care ea nu a fost în măsură să cunoască legea penală datorită unei erori invincibile total neimputabile celui în cauză. De aceea, un cadrul legislativ ce nu permite unui „acuzat" să cunoască sensul şi întinderea legii penale este necorespunzător nu numai prin raportare la noţiunile generale de „calitate" a legii, ci şi prin luarea în considerare a exigenţelor specifice noţiunii de „legalitate penală" (cauza *Sud Fondi Srl şi alţii c. Italiei*, Hotărârea din 20 ianuarie 2009, în *C. Bîrsan*, Convenţia europeană, p. 583).

Art. 31. Cazul fortuit. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală al cărei rezultat e consecința unei împrejurări care nu putea fi prevăzută. *[R.A.: art. 47 CP 1969]*

Capitolul IV. Tentativa

Art. 32. Tentativa. (1) *Tentativa* constă în punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.

(2) Nu există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea. *[R.A.: art. 20 CP 1969]*

Art. 33. Pedepsirea tentativei. (1) Tentativa se pedepsește numai când legea prevede în mod expres aceasta.

(2) Tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Când pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta spre aceasta, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani. *[R.A.: art. 21 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 6/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

Art. 34. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului. (1) Nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată, sau a împiedicat el însuși consumarea infracțiunii.

(2) Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracțiune, se aplică pedeapsa pentru această infracțiune. *[R.A.: art. 22 CP 1969]*

Capitolul V. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni

Art. 35. Unitatea infracțiunii continuate și a celei complexe. (1) Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.

(2) Infracțiunea este complexă când în conținutul său intră, ca element constitutiv sau ca element circumstanțial agravant, o acțiune sau o inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală. *[R.A.: art. 41 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 238. În aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal, condiția unității subiectului pasiv se consideră îndeplinită și atunci când: a) bunurile ce constituie obiectul infracțiunii se află în coproprietatea mai multor persoane; b) infracțiunea a adus atingere unor subiecți pasivi secundari diferiți, dar subiectul pasiv principal este unic.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 368/2017 (M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv" din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională.** Curtea a reținut că respectiva sintagmă, care impune

condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate, creează discriminare în cadrul aceleiași categorii de persoane care săvârșesc la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 alin. (1) din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii, fără privilegii și fără discriminări.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 5/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 5.
2. A se vedea Decizia nr. 13/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

Hotărâri C.E.D.O. Pentru o prezentare detaliată a noțiunii de „infracțiune continuată" și reglementarea ei actuală în statele membre ale Consiliului Europei, precum și pentru principiile stabilite în materie de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a se vedea Hotărârea Marii Camere din 27 ianuarie 2015, pronunțată în cauza *Rohlena c. Republicii Cehe*, www.echr.coe.int. În același sens, a se vedea și cauza *Veeber c. Estoniei (nr. 2)*, Hotărârea din 21 ianuarie 2003, iar pentru un caz de infracțiune continuă, cauza *Ecer și Zeyrek c. Turciei*, Hotărârea din 27 februarie 2001.

Art. 36. Pedeapsa pentru infracțiunea continuată și infracțiunea complexă. (1) Infracțiunea continuată se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, al cărei maxim se poate majora cu cel mult 3 ani în cazul pedepsei închisorii, respectiv cu cel mult o treime în cazul pedepsei amenzii.

(2) Infracțiunea complexă se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune.

(3) Infracțiunea complexă săvârșită cu intenție depășită, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea complexă consumată. *[R.A.: art. 42 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 7/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

Art. 37. Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată sau complexă. Dacă cel condamnat definitiv pentru o infracțiune continuată sau complexă este judecat ulterior și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiași infracțiuni, ținându-se seama de infracțiunea săvârșită în întregul ei, se stabilește o pedeapsă corespunzătoare, care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior. *[R.A.: art. 43 CP 1969]*

Art. 38. Concursul de infracțiuni. (1) Există concurs real de infracțiuni când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană, prin acțiuni sau inacțiuni distincte, înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna din ele. Există concurs real de infracțiuni și atunci când una dintre infracțiuni a fost comisă pentru săvârșirea sau ascunderea altei infracțiuni.

(2) Există concurs formal de infracțiuni când o acțiune sau o inacțiune săvârșită de o persoană, din cauza împrejurărilor în care a avut loc sau a urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni. *[R.A.: art. 33 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 10. Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost

comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă.

Hotărâri C.E.D.O. Concursul ideal tipic de infracțiuni se caracterizează prin aceea că faptul unic se descompune în două infracțiuni distincte. În asemenea cazuri, pedeapsa cea mai grea absoarbe, de regulă, pedeapsa mai uşoară. Într-o astfel de situație, nu există nimic care să contrazică art. 4 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție, deoarece acesta interzice ca o persoană să fie judecată de două ori pentru aceeaşi infracțiune, în timp ce, în cadrul concursului ideal de infracțiuni, acelaşi fapt comportă o analiză în cadrul a două infracțiuni distincte. Desigur, este recomandabil, pentru o bună administrare a justiției, ca infracțiunile provenind din acelaşi fapt penal să fie sancționate de o singură instanță într-o procedură unică. Nu se poate susține însă că este încălcat art. 4 din Protocolul nr. 7, din moment ce această dispoziție nu se opune ca instanțe diferite să judece infracțiuni diferite, chiar dacă ar proveni din acelaşi fapt penal (cauza *Oliveira c. Elveției*, Hotărârea din 30 iulie 1998, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuş*, CP adnotat, p. 53).

Art. 39. Pedeapsa principală în caz de concurs de infracțiuni. (1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabileşte pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte şi se aplică pedeapsa, după cum urmează:

a) când s-au stabilit o pedeapsă cu detențiune pe viață şi una sau mai multe pedepse cu închisoare ori cu amendă, se aplică pedeapsa detențiunii pe viață;

b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;

c) când s-au stabilit numai pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;

d) când s-au stabilit o pedeapsă cu închisoare şi o pedeapsă cu amendă, se aplică pedeapsa închisorii, la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii;

e) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare şi mai multe pedepse cu amendă se aplică pedeapsa închisorii conform lit. b), la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii conform lit. c).

(2) Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăşi cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață. *[R.A.: art. 34 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 1/2014 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

2. A se vedea Decizia nr. 7/2016 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 5.

3. A se vedea Decizia nr. 13/2016 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

4. Prin Decizia nr. 20/2020 (M. Of. nr. 733 din 13 august 2020), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secția I penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Interpretarea dispozițiilor art. 39 alin. (1) lit. c) din Codul penal cu privire la calculul pedepsei amenzii în caz de concurs de infracțiuni, în situația în care suma corespunzătoare unei zile-amendă stabilită pentru fiecare infracțiune concurentă este diferită", şi a stabilit:

„În interpretarea dispozițiilor art. 39 alin. (1) lit. c) din Codul penal, în caz de concurs de infracțiuni, în ipoteza în care suma corespunzătoare unei zile-amendă stabilită pentru infracțiunile concurente este diferită, pedeapsa rezultantă se determină astfel:
– se cumulează pedeapsa amenzii celei mai grele cu sporul de o treime din totalul celorlalte amenzi stabilite;
– se determină numărul de zile-amendă, prin cumularea numărului celui mai mare al zilelor-amendă stabilite pentru o infracțiune cu sporul de o treime din totalul zilelor-amendă corespunzătoare celorlalte amenzi;
– se stabilește suma corespunzătoare unei zile-amendă, prin împărțirea cuantumului pedepsei rezultante a amenzii la numărul de zile-amendă rezultante".

Art. 40. Contopirea pedepselor pentru infracțiuni concurente. (1) Dacă infractorul condamnat definitiv este judecat ulterior pentru o infracțiune concurentă, se aplică dispozițiile art. 39.

(2) Dispozițiile art. 39 se aplică şi în cazul în care, după ce o hotărâre de condamnare a rămas definitivă, se constată că cel condamnat mai suferise o condamnare definitivă pentru o infracțiune concurentă.

(3) Dacă infractorul a executat integral sau parțial pedeapsa aplicată prin hotărârea anterioară, ceea ce s-a executat se scade din durata pedepsei aplicate pentru infracțiunile concurente.

(4) Dispozițiile privitoare la aplicarea pedepsei în caz de concurs de infracțiuni se aplică şi în cazul în care condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață a fost comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii.

(5) În cazul contopirii pedepselor conform alin. (1)-(4) se ține seama şi de pedeapsa aplicată printr-o hotărâre de condamnare pronunțată în străinătate, pentru o infracțiune concurentă, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută potrivit legii. *[R.A.: art. 36 CP 1969]*

Art. 41. Recidiva. (1) Există recidivă când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an şi până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare, condamnatul săvârşeşte din nou o infracțiune cu intenție sau cu intenție depăşită, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de un an sau mai mare.

(2) Există recidivă şi în cazul în care una dintre pedepsele prevăzute în alin. (1) este detențiunea pe viață.

(3) Pentru stabilirea stării de recidivă se ține seama şi de hotărârea de condamnare pronunțată în străinătate, pentru o faptă prevăzută şi de legea penală română, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută potrivit legii. *[R.A.: art. 37 CP 1969]*

Legea de aplicare: ▶ Art. 9. (1) Pedepsele cu închisoarea aplicate în baza dispozițiilor Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității nu vor fi luate în considerare la stabilirea stării de recidivă potrivit dispozițiilor Codului penal. ▶ Art. 10. Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 7/2017 (M. Of. nr. 269 din 18 aprilie 2017), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Iaşi, Secția penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă, în aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din

Codul penal, la stabilirea stării de recidivă postexecutorie se au în vedere ca prim termen al recidivei pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal din 1969 (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal), sau pedepsele componente ale pluralității de infracțiuni constatate" și a stabilit:

„În aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal, la stabilirea stării de recidivă postexecutorie se are în vedere, ca prim termen al recidivei, pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal anterior (art. 96 raportat la art. 43 din Codul penal)".

Art. 42. Condamnări care nu atrag starea de recidivă. La stabilirea stării de recidivă nu se ține seama de hotărârile de condamnare privitoare la:

a) faptele care nu mai sunt prevăzute de legea penală;

b) infracțiunile amnistiate;

c) infracțiunile săvârșite din culpă. *[R.A.: art. 38 CP 1969]*

Art. 43. Pedeapsa în caz de recidivă. (1) Dacă înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată se săvârșește o nouă infracțiune în stare de recidivă, pedeapsa stabilită pentru aceasta se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.

(2) Când înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă, pedepsele stabilite se contopesc potrivit dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni, iar pedeapsa rezultată se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.

(3) Dacă prin însumarea pedepselor în condițiile alin. (1) și alin. (2) s-ar depăși cu mai mult de 10 ani maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile săvârșite pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, în locul pedepselor cu închisoarea se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață.

(4) Când pedeapsa anterioară sau pedeapsa stabilită pentru infracțiunea săvârșită în stare de recidivă este detențiunea pe viață, se va executa pedeapsa detențiunii pe viață.

(5) Dacă după ce pedeapsa anterioară a fost executată sau considerată ca executată se săvârșește o nouă infracțiune în stare de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate.

(6) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare pentru noua infracțiune și mai înainte ca pedeapsa să fi fost executată sau considerată ca executată se descoperă că cel condamnat se află în stare de recidivă, instanța aplică dispozițiile alin. (1)-(5).

(7) Dispozițiile alin. (6) se aplică și în cazul în care condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață a fost comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii. *[R.A.: art. 39 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 15/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

2. A se vedea Decizia nr. 7/2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 104.

3. Prin Decizia nr. 15/2018 (M. Of. nr. 975 din 19 noiembrie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori,

prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „în interpretarea dispozițiilor art. 43 alin. (1) şi alin. (5) din Codul penal pentru pedeapsa anterioară ce constituie primul termen al recidivei, prin pedeapsă «executată sau considerată ca executată» se are în vedere pedeapsa astfel recalculată urmare a aplicării art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 sau durata pedepsei aplicate anterior prin hotărârea definitivă de condamnare, calculată conform dispozițiilor art. 71 din Codul penal raportat la art. 186 din Codul penal", şi a stabilit:

„În interpretarea dispozițiilor art. 43 alin. (1) şi alin. (5) din Codul penal, prin pedeapsa «executată sau considerată ca executată», ce constituie primul termen al recidivei, se are în vedere pedeapsa recalculată ca urmare a aplicării art. 55[1] din Legea nr. 254/2013".

Notă. Art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 a fost abrogat prin Legea nr. 240/2019, însă continuă să se aplice în condițiile prevăzute de art. III din Legea nr. 240/2019.

4. Prin Decizia nr. 14/2019 (M. Of. nr. 585 din 17 iulie 2019), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile, numai în ceea ce priveşte dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „Dacă dispozițiile art. 43 alin. (2) din Codul penal presupun ca toate infracțiunile concurente să fie săvârşite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parțial sau sunt aplicabile şi în ipoteza în care una dintre ele este în concurs şi cu cea care atrage starea de recidivă" şi a stabilit:

„Dispozițiile art. 43 alin. (2) din Codul penal presupun ca toate infracțiunile concurente să fie săvârşite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parțial, acestea nefiind aplicabile în ipoteza în care una dintre infracțiuni este în concurs şi cu cea care constituie primul termen al recidivei".

5. Prin Decizia nr. 22/2020 (M. Of. nr. 907 din 6 octombrie 2020), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secția a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept: „În cazul în care o infracțiune (A) este concurentă atât cu infracțiunea ce reprezintă primul termen (B), cât şi cu infracțiunea ce reprezintă al doilea termen (C) al unei recidive postcondamnatorii, operațiunea de stabilire a pedepsei rezultante implică: 1) Aplicarea întâi a regulilor recidivei postcondamnatorii cu privire la pedepsele stabilite pentru infracțiunile (B) şi (C), rezultanta fiind ulterior contopită, potrivit regulilor concursului de infracțiuni, cu pedeapsa stabilită pentru infracțiunea (A), concurentă atât cu infracțiunea (B), cât şi cu infracțiunea (C)? sau 2) Aplicarea regulilor concursului de infracțiuni între pedepsele stabilite pentru infracțiunile (A) şi (B), rezultantei fiindu-i aplicabile ulterior regulile recidivei postcondamnatorii prin raportare la pedeapsa stabilită pentru infracțiunea (C), considerând că intervenția recidivei duce la ruperea concurenței dintre infracțiunile (A) şi (C)?", şi a stabilit:

„În cazul în care o infracțiune (A) este concurentă atât cu infracțiunea ce reprezintă primul termen (B), cât şi cu infracțiunea ce reprezintă al doilea termen (C) al unei recidive postcondamnatorii, operațiunea de stabilire a pedepsei rezultante implică aplicarea regulilor concursului de infracțiuni între pedepsele stabilite pentru infracțiunile (A) şi (B), rezultantei fiindu-i aplicate ulterior regulile recidivei postcondamnatorii prin raportare la pedeapsa stabilită pentru infracțiunea (C)".

Art. 44. Pluralitatea intermediară. (1) Există pluralitate intermediară de infracțiuni când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare şi până la data la care pedeapsa este executată sau considerată ca executată, condamnatul săvârşeşte din nou o infracțiune şi nu sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru starea de recidivă.

(2) În caz de pluralitate intermediară, pedeapsa pentru noua infracțiune și pedeapsa anterioară se contopesc potrivit dispozițiilor de la concursul de infracțiuni. *[R.A.: art. 40 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 7/2020 (M. Of. nr. 486 din 9 iunie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, a admis recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 44 alin. (2) din Codul penal, a stabilit:

„În cazul pluralității intermediare de infracțiuni, în ipoteza în care primul și/sau al doilea termen al pluralității intermediare este format dintr-un concurs de infracțiuni, contopirea tuturor pedepselor stabilite se realizează, în cadrul unei operațiuni unice, potrivit dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 3/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

Art. 45. Pedepsele complementare, pedepsele accesorii și măsurile de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni. (1) Dacă pentru una dintre infracțiunile săvârșite s-a stabilit și o pedeapsă complementară, aceasta se aplică alături de pedeapsa principală.

(2) Când s-au stabilit mai multe pedepse complementare de natură diferită sau chiar de aceeași natură, dar cu un conținut diferit, acestea se aplică alături de pedeapsa principală.

(3) Dacă s-au stabilit mai multe pedepse complementare de aceeași natură și cu același conținut:

a) în caz de concurs de infracțiuni sau de pluralitate intermediară se aplică cea mai grea dintre acestea;

b) în caz de recidivă, partea neexecutată din pedeapsa complementară anterioară se adaugă la pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune.

(4) În cazul condamnărilor succesive pentru infracțiuni concurente, partea din pedeapsa complementară executată până la data contopirii pedepselor principale se scade din durata pedepsei complementare aplicate pe lângă pedeapsa rezultată.

(5) Dacă pe lângă pedepsele principale au fost stabilite una sau mai multe pedepse accesorii, se aplică dispozițiile alin. (1)-(3), pedeapsa accesorie rezultată executându-se până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

(6) Măsurile de siguranță de natură diferită sau chiar de aceeași natură, dar cu un conținut diferit, luate în cazul infracțiunilor săvârșite, se cumulează.

(7) Dacă s-au luat mai multe măsuri de siguranță de aceeași natură și cu același conținut, dar pe durate diferite, se aplică măsura de siguranță cu durata cea mai mare. Măsurile de siguranță luate conform art. 112 se cumulează. *[R.A.: art. 35 CP 1969]*

Capitolul VI. Autorul și participanții

Art. 46. Autorul și coautorii. (1) *Autor* este persoana care săvârșește în mod nemijlocit o faptă prevăzută de legea penală.

(2) *Coautori* sunt persoanele care săvârşesc nemijlocit aceeaşi faptă prevăzută de legea penală. *[R.A.: art. 24 CP 1969]*

Art. 47. Instigatorul. *Instigator* este persoana care, cu intenţie, determină o altă persoană să săvârşească o faptă prevăzută de legea penală. *[R.A.: art. 25 CP 1969]*

Art. 48. Complicele. (1) *Complice* este persoana care, cu intenţie, înlesneşte sau ajută în orice mod la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală.

(2) Este de asemenea complice persoana care promite, înainte sau în timpul săvârşirii faptei, că va tăinui bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă după săvârşirea faptei promisiunea nu este îndeplinită. *[R.A.: art. 26 CP 1969]*

Art. 49. Pedeapsa în cazul participanţilor. Coautorul, instigatorul şi complicele la o infracţiune săvârşită cu intenţie se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ţine seama de contribuţia fiecăruia la săvârşirea infracţiunii, precum şi de dispoziţiile art. 74. *[R.A.: art. 27 CP 1969]*

Art. 50. Circumstanţe personale şi reale. (1) Circumstanţele privitoare la persoana autorului sau a unui participant nu se răsfrâng asupra celorlalţi.

(2) Circumstanţele privitoare la faptă se răsfrâng asupra autorului şi a participanţilor numai în măsura în care aceştia le-au cunoscut sau le-au prevăzut. *[R.A.: art. 28 CP 1969]*

Art. 51. Împiedicarea săvârşirii infracţiunii. (1) Participantul nu se pedepseşte dacă, înainte de descoperirea faptei, denunţă săvârşirea infracţiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată, sau dacă împiedică el însuşi consumarea infracţiunii.

(2) Dacă actele îndeplinite până în momentul denunţării sau împiedicării constituie o altă infracţiune, participantului i se aplică pedeapsa pentru această infracţiune. *[R.A.: art. 30 CP 1969]*

Art. 52. Participaţia improprie. (1) Săvârşirea nemijlocită, cu intenţie, de către o persoană a unei fapte prevăzute de legea penală la care, din culpă sau fără vinovăţie, contribuie cu acte de executare o altă persoană se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenţie.

(2) Determinarea, înlesnirea sau ajutarea în orice mod, cu intenţie, la săvârşirea din culpă de către o altă persoană a unei fapte prevăzute de legea penală se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenţie.

(3) Determinarea, înlesnirea sau ajutarea în orice mod, cu intenţie, la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, de către o persoană care comite acea faptă fără vinovăţie, se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracţiune.

(4) Dispoziţiile art. 50 şi art. 51 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 31 CP 1969]*

Titlul III. Pedepsele

Capitolul I. Categoriile pedepselor

Art. 53. Pedepsele principale. Pedepsele principale sunt:
a) detențiunea pe viață;
b) închisoarea;
c) amenda. *[R.A.: art. 53 pct. 1 CP 1969]*

Legislație conexă: referitor la interzicerea pedepsei cu moartea, a se vedea: ► art. 22 alin. (3) C. Rom.: *„Art. 22. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. (...) (3) Pedeapsa cu moartea este interzisă"*; ► Protocolul nr. 13 privind abolirea pedepsei cu moartea și art. 1 din Protocolul nr. 6 adițională la CEDO: *„Art. 1. Abolirea pedepsei cu moartea. Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat"*; ► art. 2 alin. (2) CDFUE: *„Art. 2. Dreptul la viață. (...) (2) Nimeni nu poate fi condamnat la pedeapsa cu moartea sau executat"*.

Art. 54. Pedeapsa accesorie. Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării unor drepturi, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate. *[R.A.: art. 53 pct. 3 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 12. (1) În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă.

Art. 55. Pedepsele complementare. Pedepsele complementare sunt:
a) interzicerea exercitării unor drepturi;
b) degradarea militară;
c) publicarea hotărârii de condamnare. *[R.A.: art. 53 pct. 2 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 12. (1) În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă. (2) Pedeapsa complementară prevăzută la art. 55 lit. c) din Codul penal nu se aplică în cazul infracțiunilor comise anterior intrării în vigoare a acestuia.

Legislație conexă: art. 265 alin. (4) din Codul muncii, republicat (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011).

Capitolul II. Pedepsele principale

Secțiunea 1. Detențiunea pe viață

Art. 56. Regimul detențiunii pe viață. Detențiunea pe viață constă în privarea de libertate pe durată nedeterminată și se execută potrivit legii privind executarea pedepselor. *[R.A.: art. 54 alin. (2) CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 514 din 14 august 2013).

Art. 57. Neaplicarea detențiunii pe viață. Dacă la data pronunțării hotărârii de condamnare inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, în locul detențiunii pe viață i se aplică pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă. *[R.A.: art. 55 alin. (1) CP 1969]*

Art. 58. Înlocuirea detențiunii pe viață. În cazul în care cel condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață a împlinit vârsta de 65 de ani în timpul executării pedepsei, pedeapsa detențiunii pe viață poate fi înlocuită cu pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă, dacă a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei, a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și a făcut progrese constante și evidente în vederea reintegrării sociale. *[R.A.: art. 55 alin. (2) CP 1969]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Jurisprudența constantă a Curții este în sensul că aplicarea detențiunii pe viață unui infractor adult nu este, în sine, interzisă prin sau incompatibilă cu art. 3 sau orice alt articol din Convenție, cu condiția ca ea să nu fie disproporționată față de situația concretă. Ceea ce interzice acest articol este ca o astfel de pedeapsă să nu fie *de iure* și *de facto* nerevizuibilă. În cazul în care legislația națională admite reexaminarea situației unei persoane condamnate pe viață, cu scopul de a înlocui detențiunea pe viață cu închisoarea, sau permite liberarea condiționată a deținutului, aceste împrejurări sunt suficiente pentru a satisface cerințele Convenției. În consecință, în cazul în care dreptul intern nu oferă niciun mecanism sau nicio posibilitate de revizuire a detențiunii pe viață, astfel de dispoziții sunt incompatibile cu art. 3 din Convenție (cauza *Trabelsi c. Belgiei*, Hotărârea din 4 septembrie 2014, www.echr.coe.int).

2. În legătură cu detențiunea pe viață, în cauza *Vinter și alții c. Regatului Unit* (Hotărârea din 9 iulie 2013, parag. 119-122), Marea Cameră a stabilit următoarele principii:

a) în contextul aplicării detențiunii pe viață, art. 3 din Convenție trebuie interpretat în sensul că impune revizuirea ei, prin examinarea de către autoritățile naționale dacă o eventuală schimbare în comportamentul celui condamnat este semnificativă și astfel progresul către reabilitarea sa a fost realizat prin executarea unei părți din pedeapsă;

b) având în vedere marja de apreciere acordată statelor contractante în materie de justiție penală și de stabilire a pedepsei, nu este sarcina Curții de a prescrie forma – executivă sau judecătorească – prin care o astfel de revizuire să se facă ori de a determina momentul când ar trebui să aibă loc. Totuși, este recomandat ca aceasta să nu intervină mai târziu de 25 de ani de la data stabilirii sancțiunii detențiunii pe viață, cu posibilitatea și a altor revizuiri periodice ulterioare;

c) în cazul în care dreptul intern nu prevede o asemenea revizuire, pedeapsa detențiunii pe viață nu este conformă cu art. 3 din Convenție;

d) cu toate că revizuirea este un eveniment ulterior pronunțării sentinței, cel condamnat pe viață nu ar trebui să fie obligat să aștepte și să execute un număr nedeterminat de ani din pedeapsă înainte de a putea ridica obiecția că condițiile legale privind pedeapsa nu îndeplinesc cerințele art. 3 în acest sens, deoarece ar fi contrar atât principiului securității juridice, cât și principiilor generale privind statutul de victimă în sensul dat de art. 34 din Convenție. Mai mult decât atât, în cazul în care pedeapsa, în momentul aplicării, nu poate fi supusă unei revizuiri în temeiul dreptului intern, nu se poate pretinde de la persoana condamnată să depună eforturi pentru reabilitarea sa fără a ști dacă în viitor ar putea fi introdus un mecanism care i-ar permite să fie eliberată pe baza acestei reabilitări. Un

condamnat pe viață are dreptul de a cunoaşte, de la bun început, ceea ce trebuie să facă pentru a exista posibilitatea eliberării sale şi în ce condiții, inclusiv atunci când o revizuire a pedepsei va avea loc sau poate fi solicitată. În consecință, în cazul în care dreptul intern nu prevede niciun mecanism sau nicio posibilitate de revizuire a detențiunii pe viață, incompatibilitatea cu art. 3 din Convenție din acest motiv apare încă din momentul instituirii pedepsei, şi nu într-o etapă ulterioară a încarcerării.

Trebuie subliniat totuşi că faptul că pedeapsa detențiunii pe viață poate fi practic executată în întregime nu ridică nicio problemă din perspectiva compatibilității cu art. 3, dacă cel condamnat a avut posibilitatea, în temeiul dreptului intern, de a solicita să fie eliberat, dar acest lucru i-a fost refuzat, de exemplu, pe motiv că el continuă să prezinte pericol pentru societate (cauza *Hutchinson c. Regatului Unit*, Hotărârea din 3 februarie 2015, www.echr.coe.int).

Art. 59. Calculul pedepsei în cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață. În cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii, perioada de detențiune executată se consideră ca parte executată din pedeapsa închisorii. *[R.A.: art. 55² CP 1969]*

Secțiunea a 2-a. Închisoarea

Art. 60. Regimul închisorii. Închisoarea constă în privarea de libertate pe durată determinată, cuprinsă între 15 zile şi 30 de ani, şi se execută potrivit legii privind executarea pedepselor. *[R.A.: art. 57 alin. (1) CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 514 din 14 august 2013).

Secțiunea a 3-a. Amenda

Art. 61. Stabilirea amenzii. (1) Amenda constă în suma de bani pe care condamnatul este obligat să o plătească statului.

(2) Cuantumul amenzii se stabileşte prin sistemul zilelor-amendă. Suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 10 lei şi 500 lei, se înmulțeşte cu numărul zilelor-amendă, care este cuprins între 30 de zile şi 400 de zile.

(3)[1] Instanța stabileşte numărul zilelor-amendă potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei. Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se stabileşte ținând seama de situația materială a condamnatului şi de obligațiile legale ale condamnatului față de persoanele aflate în întreținerea sa.

(4) Limitele speciale ale zilelor-amendă sunt cuprinse între:

a) 60 şi 180 de zile-amendă, când legea prevede pentru infracțiunea săvârşită numai pedeapsa amenzii;

b) 120 şi 240 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii de cel mult doi ani;

c) 180 şi 300 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani.

(5) Dacă prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, iar pedeapsa prevăzută de lege este numai amenda ori instanța optează pentru

[1] Alin. (3) al art. 61 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 2 din Legea nr. 187/2012.

aplicarea acestei pedepse, limitele speciale ale zilelor-amendă se pot majora cu o treime.

(6) Fracțiile stabilite de lege pentru cauzele de atenuare sau agravare a pedepsei se aplică limitelor speciale ale zilelor-amendă prevăzute în alin. (4) şi alin. (5). *[R.A.: art. 63 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 13. (1) În cazul amenzilor stabilite definitiv sub imperiul Codului penal din 1969, aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile se face prin compararea amenzii aplicate cu suma ce rezultă din prevederile art. 61 alin. (2) şi (4) din Codul penal, prin utilizarea unui cuantum de referință pentru o zi-amendă în sumă de 150 lei.

Art. 62. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii. (1) Dacă prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica şi pedeapsa amenzii.

(2) Limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute în art. 61 alin. (4) lit. b) şi lit. c) se determină în raport de durata pedepsei închisorii stabilite de instanță şi nu pot fi reduse sau majorate ca efect al cauzelor de atenuare ori agravare a pedepsei.

(3) La stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă se va ține seama de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit.

Legea de aplicare: Art. 11. Dispozițiile art. 62 din Codul penal privind amenda care însoțește pedeapsa închisorii nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârşite anterior intrării în vigoare a acestuia şi nu vor fi avute în vedere pentru determinarea legii penale mai favorabile.

Art. 63. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii. (1) Dacă persoana condamnată, cu rea-credință, nu execută pedeapsa amenzii, în tot sau în parte, numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuieşte cu un număr corespunzător de zile cu închisoare.

(2) Dacă amenda neexecutată a însoțit pedeapsa închisorii, numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuieşte cu un număr corespunzător de zile cu închisoare, care se adaugă la pedeapsa închisorii, pedeapsa astfel rezultată fiind considerată o singură pedeapsă.

(3) În cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, în condițiile alin. (1) şi alin. (2), unei zile-amendă îi corespunde o zi de închisoare. *[R.A.: art. 63¹ CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 14. (1) Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii se face după cum urmează: a) dacă amenda a fost definitiv aplicată anterior intrării în vigoare a Codului penal, înlocuirea se face în baza art. 63¹ din Codul penal din 1969, fără ca durata pedepsei închisorii să poată depăşi maximul zilelor-amendă determinat potrivit art. 61 alin. (4) din Codul penal pentru fapta care a atras condamnarea; b) dacă amenda a fost aplicată după data intrării în vigoare a Codului penal pentru infracțiuni comise anterior acestei date, înlocuirea se va face potrivit dispozițiilor din legea în baza căreia s-a aplicat amenda.

Art. 64. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității. (1) În cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile persoanei condamnate, cu consimțământul acesteia, instanța înlocuieşte obligația de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității.

(2) Dacă amenda înlocuită conform dispozițiilor alin. (1) a însoțit pedeapsa închisorii, obligația de muncă în folosul comunității se execută după executarea pedepsei închisorii.

(3) Coordonarea executării obligației de muncă în folosul comunității se face de serviciul de probațiune.

(4) Executarea muncii în folosul comunității dispusă în condițiile alin. (1) încetează prin plata amenzii corespunzătoare zilelor-amendă rămase neexecutate.

(5) Instanța înlocuiește zilele-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității cu un număr corespunzător de zile cu închisoare, dacă:

a) persoana condamnată nu execută obligația de muncă în folosul comunității în condițiile stabilite de instanță;

b)[1] persoana condamnată săvârșește o nouă infracțiune descoperită înainte de executarea integrală a obligației de muncă în folosul comunității. Zilele-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității la data condamnării definitive pentru noua infracțiune, înlocuite cu închisoarea, se adaugă la pedeapsa pentru noua infracțiune.

(6) Dacă persoana condamnată, aflată în situația prevăzută în alin. (1), nu își dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, amenda neexecutată se înlocuiește cu pedeapsa închisorii conform art. 63.

Legea de aplicare: Art. 14. (2) Dispozițiile art. 64 din Codul penal nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite anterior intrării sale în vigoare, chiar dacă amenda a fost aplicată în baza art. 61 din Codul penal.

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 513 din 14 august 2013); ▶ Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013).

Capitolul III. Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare

Secțiunea 1. Pedeapsa accesorie

Art. 65. Conținutul și modul de executare a pedepsei accesorii a interzicerii exercitării unor drepturi. (1)[2] Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) și d)-o), a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară.

(2) În cazul detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de către instanță a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a)-o) sau a unora dintre acestea.

(3) Pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării unor drepturi se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până când pedeapsa principală privativă de libertate a fost executată sau considerată ca executată.

---

[1] Lit. b) de la alin. (5) al art. 64 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 3 din Legea nr. 187/2012.

[2] Alin. (1) și (2) ale art. 65 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 245 pct. 4 din Legea nr. 187/2012.

(4)[1] În cazul detenţiunii pe viaţă, pedeapsa accesorie având conţinutul prevăzut la art. 66 alin. (1) lit. c) se pune în executare la data liberării condiţionate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată. *[R.A.: art. 71 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 12. (1) În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii şi complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracţiunea comisă.

Recurs în interesul legii. 1. Prin Decizia nr. 26/2015 (M. Of. nr. 64 din 28 ianuarie 2016), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor Legii nr. 302/2004 în materia recunoaşterii hotărârilor judecătoreşti străine în vederea executării lor în România, a stabilit:

„Sancţiunile/interdicţiile aplicate în baza hotărârilor străine de condamnare, pronunţate de autorităţile judiciare ale statelor membre ale Uniunii Europene care au transpus Decizia 2008/909/JAI (a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce în cazul hotărârilor judecătoreşti în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană – n.r.), al căror corespondent în legea penală română sunt pedepsele complementare/accesorii, nu pot fi puse în executare de autorităţile judiciare române.

Sancţiunile/interdicţiile aplicate în baza hotărârilor străine de condamnare, pronunţate de autorităţile judiciare ale statelor care nu au transpus Decizia 2008/909/JAI ori care nu sunt membre ale Uniunii Europene, al căror corespondent în legea penală română sunt pedepsele complementare/accesorii, nu pot fi puse în executare de autorităţile judiciare române, în afară de cazul în care statul emitent solicită aceasta în mod expres".

2. Prin Decizia nr. 29/2019 (M. Of. nr. 63 din 30 ianuarie 2020), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 65 alin. (3) din Codul penal, a stabilit:

„Aplicarea pedepselor accesorii constând în interzicerea drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a), b) şi d)-o) din Codul penal, a căror exercitare a fost interzisă de instanţă ca pedeapsă complementară, nu este posibilă în cazul dispunerii unei soluţii de condamnare la pedeapsa amenzii".

Hotărâri C.E.D.O. 1. Interesul copilului trebuie considerat ca fiind primordial şi doar un comportament deosebit de nedemn poate determina ca o persoană să fie privată de drepturile sale părinteşti (cauza *Johansen c. Norvegiei*, Hotărârea din 7 august 1996, cauza *Gnahoré c. Franţei*, Hotărârea din 19 septembrie 2000, cauza *Sabou şi Pîrcălab c. României*, Hotărârea din 28 septembrie 2004, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuş*, CP adnotat, p. 119).

2. Drepturile garantate de art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenţie sunt esenţiale pentru stabilirea şi menţinerea bazelor unei democraţii eficiente şi guvernate de principiul statului de drept, iar o restricţie generală şi automată a dreptului de vot aplicată tuturor deţinuţilor condamnaţi este incompatibilă cu articolul menţionat (cauza *Cucu c. României*, Hotărârea din 13 noiembrie 2012, www.echr.coe.int).

3. Interzicerea automată a dreptului de a vota pentru toţi deţinuţii, pe durata detenţiei, indiferent de durata pedepsei, de gravitatea faptei sau de circumstanţele concrete ale fiecărui caz în parte, constituie o restrângere generală, automată şi nediferenţiată, incompatibilă

[1] Alin. (4) al art. 65 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 4 din Legea nr. 187/2012.

cu art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție. În plus, decizia de interzicere a dreptului la vot trebuie să fie luată de un judecător și să fie temeinic motivată [cauza *Scoppola c. Italiei (nr. 3)*, Hotărârea din 22 mai 2012, www.echr.coe.int].

Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare

Art. 66. Conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. (1) Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi constă în interzicerea exercitării, pe o perioadă de la unu la 5 ani, a unuia sau mai multora dintre următoarele drepturi:

a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice;

b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat;

c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României;

d) dreptul de a alege;

e) drepturile părinteşti;

f) dreptul de a fi tutore sau curator;

g) dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracțiunii;

h) dreptul de a deține, purta și folosi orice categorie de arme;

i) dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanță;

j) dreptul de a părăsi teritoriul României;

k) dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public;

l) dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță;

m) dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

n) dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea;

o) dreptul de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfăşoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată.

(2) Când legea prevede interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, instanța dispune interzicerea exercitării drepturilor prevăzute în alin. (1) lit. a) şi lit. b).

(3) Interzicerea exercitării drepturilor prevăzute în alin. (1) lit. a) şi lit. b) se dispune cumulativ.

(4) Pedeapsa prevăzută în alin. (1) lit. c) nu se va dispune atunci când există motive întemeiate de a crede că viața persoanei expulzate este pusă în pericol ori că persoana va fi supusă la tortură sau alte tratamente inumane ori degradante în statul în care urmează a fi expulzată.

(5) Când dispune interzicerea unuia dintre drepturile prevăzute în alin. (1) lit. n) şi lit. o), instanța individualizează în concret conținutul acestei pedepse, ținând seama de împrejurările cauzei. *[R.A.: art. 64 şi art. 117 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 12. (1) În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii şi complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă.

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 26/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 65.

Legislație conexă: referitor la interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, a se vedea: ► art. 19 alin. (1) și (4) C. Rom.: *„Art. 19. Extrădarea și expulzarea. (1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. (...) (4) Expulzarea sau extrădarea se hotărăște de justiție"*; ► art. 4 din Protocolul nr. 4 adițional la CEDO: *„Art. 4. Interzicerea expulzării colective de străini. Expulzările colective de străini sunt interzise"*; ► art. 1 din Protocolul nr. 7 adițional la CEDO: *„Art. 1. Garanții procedurale în cazul expulzărilor de străini. 1. Un străin care își are reședința în mod legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii și el trebuie să poată: a) să prezinte motivele care pledează împotriva expulzării sale; b) să ceară examinarea cazului său; și c) să ceară să fie reprezentat în acest scop în fața autorităților competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de către această autoritate. 2. Un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în paragraful 1 a), b) și c) al acestui articol, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate națională"*; ► art. 19 CDFUE: *„Art. 19. Protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare. (1) Expulzările colective sunt interzise. (2) Nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante"*; ► Capitolul V – „Regimul ședерii ilegale", Secțiunea a 4-a – „Expulzarea" (art. 99-100) din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată (M. Of. nr. 421 din 5 iunie 2008). *N.r.* Precizăm că, prin lit. v[1]) de la art. 2 din ordonanța de urgență [introdusă prin O.G. nr. 25/2014 (M. Of. nr. 640 din 30 august 2014)], a fost definită expulzarea ca fiind *„punerea în executare a pedepselor accesorii, respectiv complementare de interzicere a exercitării dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, aplicate potrivit prevederilor art. 65 alin. (2) sau ale art. 66 alin. (1) lit. c) din Codul penal"*, iar prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Codului penal a fost introdus în cuprinsul O.U.G. nr. 194/2002 art. 143[1], potrivit căruia, *„În cuprinsul prezentei ordonanțe de urgență, referirea la măsura de siguranță a expulzării se consideră a fi făcută la pedeapsa accesorie, respectiv complementară, aplicată potrivit prevederilor art. 65 alin. (2) (...) sau ale art. 66 alin. (1) lit. c) din Codul penal"*; ► Capitolul IV – „Restrângerea dreptului la liberă circulație pe teritoriul României a cetățenilor Uniunii Europene și a membrilor familiilor lor", Secțiunea a 3-a – „Interzicerea exercitării dreptului de a se afla pe teritoriul României" (art. 33-33[1]) din O.U.G. nr. 102/2005 privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elveției, republicată (M. Of. nr. 774 din 2 noiembrie 2011).

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. În caz de expulzare, dincolo de protecția care le este oferită în special de art. 3 și art. 8, coroborate cu art. 13 din Convenție, străinii beneficiază de garanții specifice prevăzute de art. 1 din Protocolul nr. 7, prima fiind că nu pot fi expulzați decât „în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii". Cuvântul „lege" desemnând legea națională, trimiterea la aceasta se referă, după exemplul tuturor prevederilor Convenției, nu numai la existența unei baze în dreptul intern, ci și la calitatea legii: el impune accesibilitatea și previzibilitatea acesteia, precum și o anumită protecție împotriva atingerilor arbitrare ale puterii publice asupra drepturilor garantate prin Convenție. În dreptul român, O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor, care a constituit baza legală pentru expulzarea reclamantului, nu i-a oferit garanții minime împotriva arbitrariului autorităților naționale, care au încălcat și garanțiile de care ar fi trebuit să se bucure reclamantul în virtutea parag. 1 lit. a) și b) al art. 1 din Protocolul nr. 7. Astfel, pe de o parte, autoritățile nu i-au oferit reclamantului nici cel mai mic indiciu referitor la faptele ce i se reproșau și, pe de altă parte, parchetul nu i-a

comunicat ordonanța dată împotriva sa decât în ziua unicului termen avut în fața instanței. Mai mult, instanța a respins orice cerere de amânare, împiedicând astfel avocatul reclamantului să studieze ordonanța de reținere și să depună la dosar probe în sprijinul contestației îndreptate împotriva sa. Reamintind că orice prevedere a Convenției sau a protocoalelor sale trebuie să se interpreteze astfel încât să garanteze drepturi concrete și efective, nu teoretice și iluzorii, Curtea a considerat, în lumina controlului pur formal efectuat de instanța națională, că reclamantul nu a putut cere în mod adecvat examinarea cazului său prin prisma argumentelor ce militau împotriva expulzării sale, așa încât în cauză a avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 7 (C.E.D.O., cauza *Lupșa c. României*, Hotărârea din 8 iunie 2006, în M. Of. nr. 30 din 17 ianuarie 2007; cauza *Kaya c. României*, Hotărârea din 12 octombrie 2006, în M. Of. nr. 231 din 29 martie 2007; cauza *Ahmed c. României*, Hotărârea din 13 iulie 2010, în M. Of. nr. 161 din 7 martie 2011).

2. Curtea acceptă că pot exista motive justificate, cum ar fi necesitatea de a proteja securitatea națională, pentru a impune limitări drepturilor procedurale ale străinilor în procedura expulzării. În măsura în care decizia atacată se bazează pe considerente de securitate națională, cerința previzibilității nu merge atât de departe încât să oblige statele să adopte dispoziții legale care să enumere în detaliu toate comportamentele care pot determina o decizie de expulzare a unei persoane din motive de securitate națională. Cu toate acestea, chiar și în cazul în care securitatea națională este în joc, conceptele de legalitate și stat de drept într-o societate democratică impun ca măsurile de deportare care afectează drepturile fundamentale ale omului să fie supuse unor proceduri contradictorii în fața unei autorități independente sau a unei instanțe competente să analizeze în mod eficient motivele acestora și dovezile relevante, dacă este necesar, cu limitări procedurale adecvate privind utilizarea informațiilor clasificate. Persoana vizată trebuie să poată contesta afirmația autorităților că este vorba despre securitatea națională. În timp ce evaluarea autorităților a ceea ce reprezintă o amenințare la adresa securității naționale va avea în mod evident o pondere semnificativă, autoritatea sau instanța independentă trebuie să poată reacționa în cazurile în care invocarea acestui concept nu are o bază factuală rezonabilă sau dezvăluie o interpretare a sa care este ilegală sau contrară bunului-simț și arbitrară. În cauză, reclamanții au primit doar informații foarte generale despre încadrarea juridică a acuzațiilor ce li s-au adus și niciunul dintre actele lor care ar fi pus în pericol securitatea națională nu reieșea din dosar. Nu li s-au furnizat nici informații despre etapele-cheie ale procedurilor sau despre posibilitatea de a accesa documente clasificate din dosar prin intermediul unui avocat care deține un certificat ORNISS. În ceea ce privește amploarea controlului exercitat de o autoritate independentă, simplul fapt că decizia de expulzare a fost luată de autorități judiciare independente la un nivel înalt, fără a fi posibil să se stabilească dacă au folosit efectiv competențele conferite lor de legislația română, nu este suficient pentru a contrabalansa limitările pe care reclamanții le-au întâmpinat în exercitarea drepturilor lor procedurale. În concluzie, având în vedere procedura în ansamblu și ținând seama de marja de apreciere acordată statelor în astfel de chestiuni, Curtea a constatat că limitările impuse reclamanților de a se bucura de drepturile lor în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție nu au fost contrabalansate în cadrul procedurilor interne, astfel încât să păstreze însăși esența acestor drepturi [cauza *Muhammad și Muhammad c. României* (MC), Hotărârea din 15 octombrie 2020, www.echr.coe.int].

3. Expulzarea de către un stat contractant poate atrage răspunderea acestuia în temeiul art. 3 din Convenție, în cazul în care există motive serioase care fac să se creadă că persoana în cauză, dacă va fi expulzată, se va confrunta cu un risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant. Într-un astfel de caz, art. 3 implică obligația de a nu se recurge la măsura expulzării în țara respectivă (C.E.D.O., cauza *S.H.H. c. Regatului Unit*, Hotărârea din 29 ianuarie 2013, cauza *I.K. c. Austriei*, Hotărârea din 28 martie 2013, www.echr.coe.int). Pentru a decide dacă există motive serioase să se creadă că persoana riscă să fie supusă unor tratamente inumane sau degradante, este necesar ca instanța să evalueze condițiile din țara de destinație în raport cu standardele prevăzute în art. 3

din Convenție. Aceste standarde implică faptul ca relele tratamente să atingă un nivel minim de severitate pentru a intra în domeniul de aplicare al acestui text. Evaluarea este relativă, în funcție de toate circumstanțele cauzei (C.E.D.O., cauza *F.N. și alții c. Suediei*, Hotărârea din 18 decembrie 2012, www.echr.coe.int).

4. Expulzarea unui apatrid căsătorit și având doi copii cetățeni ai statului din care este expulzat reprezintă o ingerință în viața de familie și este contrară Convenției privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, dacă nu este motivată de unul sau mai multe scopuri legitime și dacă nu este necesară într-o societate democratică (C.E.D.O., cauza *Al-Nashif c. Bulgariei*, Hotărârea din 20 iunie 2002, www.echr.coe.int).

5. Curtea reafirmă că un stat are dreptul, sub rezerva dreptului internațional și a obligațiilor care îi revin în temeiul tratatelor la care este parte, de a controla intrarea și șederea străinilor pe teritoriul său. Convenția nu garantează dreptul unui străin de a intra sau de a locui într-o anumită țară și, în îndeplinirea misiunii lor de a menține ordinea publică, statele contractante au puterea de a expulza un străin condamnat pentru infracțiuni. Cu toate acestea, o ingerință în viața privată sau familială a unei persoane va încălca art. 8 din Convenție, cu excepția cazului în care poate fi justificată, în conformitate cu parag. 2 al aceluiași articol, ca fiind „în conformitate cu legea", urmărind unul sau mai multe dintre obiectivele legitime enumerate și ca fiind „necesară într-o societate democratică" pentru a atinge scopul sau scopurile vizate. Instanțele naționale trebuie să pună în balanță interesele concurente și să țină seama de criteriile stabilite în jurisprudența Curții, inclusiv de situația familială a persoanei în cauză. Criteriile relevante care trebuie aplicate în determinarea necesității unei ingerințe într-o societate democratică sunt următoarele: natura și gravitatea infracțiunii comise; durata ședерii reclamantului în țara din care urmează să fie expulzat; timpul scurs de la comiterea infracțiunii și comportamentul acestuia în perioada respectivă; naționalitățile diferitelor persoane implicate; situația familială a reclamantului, cum ar fi durata căsătoriei și alți factori care exprimă efectivitatea vieții de familie a unui cuplu; dacă soțul cunoștea infracțiunea în momentul în care a intrat într-o relație de familie; dacă există copii din căsătorie și, dacă da, vârsta lor; gravitatea dificultăților întâmpinate de soț în țara în care trebuie să fie expulzat reclamantul; interesele și bunăstarea copiilor reclamantului, în special gravitatea dificultăților cu care se pot confrunta în țara în care acesta urmează să fie expulzat; și soliditatea legăturilor sociale, culturale și familiale cu țara-gazdă și cu țara de destinație (cauza *Assem Hassan Ali c. Danemarcei*, Hotărârea din 23 octombrie 2018, www.echr.coe.int).

În cazul în care persoana care urmează a fi expulzată nu și-a întemeiat încă o familie, criteriile relevante sunt: natura și gravitatea infracțiunii comise de reclamant; durata ședерii în țara din care urmează să fie expulzat; timpul scurs de la comiterea infracțiunii și comportamentul reclamantului în perioada respectivă; și soliditatea legăturilor sociale, culturale și familiale cu țara-gazdă și cu țara de destinație. În plus, pentru un migrant care și-a petrecut în mod legal toată sau cea mai mare parte a copilăriei și a tinereții în țara-gazdă, sunt necesare motive foarte grave pentru a justifica expulzarea. De asemenea, Curtea a stabilit în mod constant că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a evalua necesitatea unei interferențe, dar aceasta este însoțită de supraveghere europeană. Sarcina Curții constă în a stabili dacă măsurile contestate au stabilit un echilibru corect între interesele relevante, și anume drepturile individuale protejate de Convenție, pe de o parte, și interesele comunității, pe de altă parte. În aplicarea criteriilor enunțate în jurisprudența sa, Curtea nu a calificat importanța care trebuie acordată fiecărui criteriu în evaluarea individuală, dat fiind că această analiză revine, în primul rând, autorităților naționale supuse supravegherii europene (cauza *Levakovic c. Danemarcei*, Hotărârea din 23 octombrie 2018, www.echr.coe.int).

6. Curtea a arătat în mod constant că statele părți au dreptul să controleze intrarea, ședерea și expulzarea străinilor. Cu toate acestea, expulzarea unui străin poate da naștere unei probleme în temeiul art. 3 din Convenție în cazul în există motive întemeiate a se crede

că persoana în cauză se confruntă cu un risc real de a fi supusă unei torturi sau unui tratament ori unei pedepse inumane sau degradante în țara primitoare.
Suferința care decurge dintr-o boală poate intra în domeniul art. 3 din Convenție atunci când este sau riscă să fie agravată, indiferent dacă din cauza condițiilor de detenție, a expulzării sau a altei măsuri pentru care autoritățile pot fi responsabile. Curtea a precizat că, în afară de situațiile de deces iminent, pot exista și „alte cazuri excepționale" în care motive umanitare cu privire la expulzare sunt la fel de convingătoare. Curtea a lămurit că astfel de „alte cazuri excepționale" trebuie înțelese ca referindu-se la „situații care implică expulzarea unei persoane grav bolnave și există motive întemeiate pentru a crede că, deși nu prezintă un risc iminent de deces, din cauza absenței unui tratament adecvat în țara de primire sau a lipsei de acces la un astfel de tratament, s-ar confrunta cu un risc real de a fi expusă unei degradări grave, rapide și ireversibile a stării sale de sănătate, care ar duce la o suferință intensă sau la reducerea semnificativă a speranței de viață". Curtea a subliniat că „aceste situații corespund unei limite ridicate pentru aplicarea art. 3 din Convenție în cazurile privind expulzarea străinilor care suferă de boli grave".
În ceea ce privește factorii de care este necesar să se țină seama, autoritățile trebuie să verifice de la caz la caz dacă îngrijirile disponibile în general în statul de primire sunt suficiente și adecvate pentru tratarea bolii persoanei expulzate, pentru a preveni expunerea ei la un tratament contrar art. 3. Valoarea de referință nu este nivelul de îngrijire existent în statul care decide expulzarea; nu este vorba despre a stabili dacă îngrijirile din statul de primire ar fi echivalente sau inferioare celor oferite de sistemul de asistență medicală din statul de trimitere. Totodată, nu este posibil să derivăm din art. 3 un drept de a primi un tratament anume în statul de primire care nu este disponibil pentru restul populației. De asemenea, autoritățile trebuie să ia în considerare măsura în care persoana în cauză va avea acces efectiv la îngrijire și la alte facilități în statul de primire. Curtea a făcut referire la costurile medicamentelor și tratamentului, la existența unei rețele sociale și familiale și la distanța de parcurs pentru a avea acces la îngrijirile necesare. În cazul în care, după ce informațiile relevante au fost examinate, persistă îndoieli serioase cu privire la impactul expulzării asupra persoanelor – din cauza situației generale din țara de primire și/sau a situației lor individuale –, statul de trimitere trebuie să obțină asigurări suficiente de la statul de primire, ca o condiție prealabilă pentru expulzare, că va fi disponibil și accesibil pentru persoanele în cauză un tratament adecvat, astfel încât acestea să nu se afle într-o situație contrară art. 3. În sfârșit, Curtea observă că, în cazurile privind expulzarea unei persoane care suferă de o boală, ceea ce trebuie evaluat sunt consecințele previzibile ale unei asemenea măsuri pentru aceasta. Prin urmare, atunci când persoana nu a fost deja deportată, momentul necesar pentru evaluare trebuie să fie cel al examinării cauzei de către Curte, iar Curtea poate lua în considerare informațiile care au apărut după decizia finală luată de autoritățile interne (cauza *Savran c. Danemarcei*, Hotărârea din 1 octombrie 2019, www.echr.coe.int).
7. Noțiunea de „expulzare colectivă" privește orice măsură prin care străinii aflați pe teritoriul unui stat, luați ca grup, sunt constrânși să îl părăsească, afară de cazul în care o asemenea măsură este luată în urma unui examen rezonabil și obiectiv al situației fiecăruia dintre membrii grupului. Faptul că mai mulți străini primesc, în materie de expulzare, decizii asemănătoare nu permite să se tragă concluzia că este vorba despre o expulzare colectivă, atunci când fiecare persoană aflată într-o astfel de situație a putut, în mod individual, să prezinte autorităților competente argumentele sale împotriva măsurii de expulzare dispuse în privința sa (Com.E.D.O., cauza *Becker c. Danemarcei*, Decizia din 3 octombrie 1975, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 1832).

Art. 67. Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. (1) Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată dacă pedeapsa principală stabilită este închisoarea sau amenda și instanța

constată că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

(2) Aplicarea pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi este obligatorie când legea prevede această pedeapsă pentru infracțiunea săvârșită.

(3) Interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României nu se aplică în cazul în care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. *[R.A.: art. 65 CP 1969]*

Art. 68. Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. (1) Executarea pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi începe:

a) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii;

b) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere;

c) după executarea pedepsei închisorii, după grațierea totală ori a restului de pedeapsă, după împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei sau după expirarea termenului de supraveghere a liberării condiționate.

(2) În cazul în care s-a dispus liberarea condiționată, interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României se execută la data liberării.

(3) Dacă se dispune revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere sau înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea, pentru alte motive decât săvârșirea unei noi infracțiuni, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată la data revocării sau înlocuirii se va executa după executarea pedepsei închisorii. *[R.A.: art. 66 CP 1969]*

Art. 69. Degradarea militară. (1) Pedeapsa complementară a degradării militare constă în pierderea gradului și a dreptului de a purta uniformă de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(2) Degradarea militară se aplică în mod obligatoriu condamnaților militari în activitate, în rezervă sau în retragere, dacă pedeapsa principală aplicată este închisoarea mai mare de 10 ani sau detențiunea pe viață.

(3) Degradarea militară poate fi aplicată condamnaților militari în activitate, în rezervă sau în retragere pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, dacă pedeapsa principală aplicată este închisoarea de cel puțin 5 ani și de cel mult 10 ani. *[R.A.: art. 67 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 69 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare (M. Of. nr. 155 din 20 iulie 1995).

Art. 70. Publicarea hotărârii definitive de condamnare. (1) Publicarea hotărârii definitive de condamnare se poate dispune când, ținând seama de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana condamnatului, instanța apreciază că publicarea va contribui la prevenirea săvârșirii altor asemenea infracțiuni.

(2) Hotărârea de condamnare se publică în extras, în forma stabilită de instanță, într-un cotidian local sau național, o singură dată.

(3) Publicarea hotărârii definitive de condamnare se face pe cheltuiala persoanei condamnate, fără a se dezvălui identitatea altor persoane.

Capitolul IV. Calculul duratei pedepselor

Art. 71. Durata executării. (1) Durata executării pedepsei privative de libertate se socoteşte din ziua în care condamnatul a început executarea hotărârii definitive de condamnare.

(2) Ziua în care începe executarea pedepsei şi ziua în care încetează se socotesc în durata executării.

(3) Perioada în care condamnatul, în cursul executării pedepsei, se află bolnav în spital intră în durata executării, în afară de cazul în care şi-a provocat în mod voit boala, iar această împrejurare se constată în cursul executării pedepsei.

(4) Permisiunile de ieşire din penitenciar, acordate condamnatului conform legii de executare a pedepselor, intră în durata executării pedepsei. *[R.A.: art. 87 CP 1969]*

Art. 72. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate. (1) Perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade din durata pedepsei închisorii pronunțate. Scăderea se face şi atunci când condamnatul a fost urmărit sau judecat, în acelaşi timp ori în mod separat, pentru mai multe infracțiuni concurente, chiar dacă a fost condamnat pentru o altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive.

(2) Perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade şi în caz de condamnare la pedeapsa amenzii, prin înlăturarea în tot sau în parte a zilelor-amendă.

(3) În cazul amenzii care însoțeşte pedeapsa închisorii, perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade din durata pedepsei închisorii. *[R.A.: art. 88 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 184 alin. (28) CPP.

Art. 73. Computarea pedepselor şi măsurilor preventive executate în afara țării. (1) În cazul infracțiunilor săvârşite în condițiile art. 8, art. 9, art. 10 sau art. 11, partea din pedeapsă, precum şi durata măsurilor preventive privative de libertate executate în afara teritoriului țării se scad din durata pedepsei aplicate pentru aceeaşi infracțiune în România.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi în cazul în care pedeapsa executată în afara țării este amenda. *[R.A.: art. 89 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 1/2018 (M. Of. nr. 239 din 19 martie 2018), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bucureşti şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 140[1] alin. (2) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, cu modificările şi completările ulterioare, a stabilit:

„Cererea de recunoaştere a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii pronunțată de o instanță străină, formulată de persoana condamnată, aflată în România, în vederea contopirii cu pedepse aplicate de instanțele române şi deducerii duratei executate în străinătate, este o cerere incidentală de competența instanței învestite cu soluționarea cererii de contopire".

Notă. În urma republicării Legii nr. 302/2004 în M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019, dispozițiile avute în vedere de Înalta Curte se regăsesc la art. 147 din lege.

Legislație conexă: art. 15 alin. (1) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019).

Capitolul V. Individualizarea pedepselor

Secțiunea 1. Dispoziții generale

Art. 74. Criteriile generale de individualizare a pedepsei. (1) Stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu periculozitatea infractorului, care se evaluează după următoarele criterii:

a) împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;

b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;

c) natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;

d) motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;

e) natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;

f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;

g) nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.

(2) Când pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedepse alternative, se ține seama de criteriile prevăzute în alin. (1) și pentru alegerea uneia dintre acestea. *[R.A.: art. 72 CP 1969]*

Secțiunea a 2-a. Circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante

Art. 75. Circumstanțe atenuante. (1) Următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale:

a) săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate, produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității persoanei sau printr-o altă acțiune ilicită gravă;

b) depășirea limitelor legitimei apărări;

c) depășirea limitelor stării de necesitate;

d)[1] acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni: contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive și al precursorilor de explozivi

[1] Lit. d) de la alin. (1) al art. 75 a fost introdusă prin art. 245 pct. 5 din Legea nr. 187/2012.

restricționați[1], materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile şi cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor şi securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracțiuni contra păcii şi omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea şi combaterea pornografiei şi a celor la regimul adopțiilor.

(2) Pot constitui circumstanțe atenuante judiciare:

a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii;

b) împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului. *[R.A.: art. 73 şi art. 74 CP 1969]*

Art. 76. Efectele circumstanțelor atenuante. (1) În cazul în care există circumstanțe atenuante, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârşită se reduc cu o treime.

(2) Dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, în cazul reținerii circumstanțelor atenuante se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.

(3) Reducerea limitelor speciale ale pedepsei se face o singură dată, indiferent de numărul circumstanțelor atenuante reținute. *[R.A.: art. 76 alin. (1)-(3) şi art. 77 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 8/2014 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

2. A se vedea Decizia nr. 10/2014 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 5.

Art. 77. Circumstanțe agravante. Următoarele împrejurări constituie circumstanțe agravante:

a) săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună;

b) săvârşirea infracțiunii prin cruzimi sau supunerea victimei la tratamente degradante;

c) săvârşirea infracțiunii prin metode sau mijloace de natură să pună în pericol alte persoane ori bunuri;

d) săvârşirea infracțiunii de către un infractor major, dacă aceasta a fost comisă împreună cu un minor;

e) săvârşirea infracțiunii profitând de starea de vădită vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze;

f) săvârşirea infracțiunii în stare de intoxicație voluntară cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive, când a fost provocată în vederea comiterii infracțiunii;

g) săvârşirea infracțiunii de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate, de starea de asediu sau de starea de urgență;

h) săvârşirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA ori pentru

[1] În cuprinsul art. 75 alin. (1) lit. d), potrivit art. 28 pct. 1 din Legea nr. 49/2018, expresia *„materiilor explozive"* a fost înlocuită cu expresia *„materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați"*.

alte împrejurări de acelaşi fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorităţii unei persoane în raport cu celelalte. *[R.A.: art. 75 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanţe psihoactive* se înţelege substanţele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătăţii.

Legislaţie conexă: art. 13 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată (M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014).

Art. 78. Efectele circumstanţelor agravante. (1) În cazul în care există circumstanţe agravante, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special. Dacă maximul special este neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga un spor până la 2 ani, care nu poate depăşi o treime din acest maxim, iar în cazul amenzii se poate aplica un spor de cel mult o treime din maximul special.

(2) Majorarea limitelor speciale ale pedepsei se face o singură dată, indiferent de numărul circumstanţelor agravante reţinute. *[R.A.: art. 78 alin. (1) CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 8/2014 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 6.

Art. 79. Concursul între cauze de atenuare sau de agravare. (1) Când în cazul aceleiaşi infracţiuni sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect reducerea pedepsei, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită se reduc prin aplicarea succesivă a dispoziţiilor privitoare la tentativă, circumstanţe atenuante şi cazuri speciale de reducere a pedepsei, în această ordine.

(2) Dacă sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect agravarea răspunderii penale, pedeapsa se stabileşte prin aplicarea succesivă a dispoziţiilor privitoare la circumstanţe agravante, infracţiune continuată, concurs sau recidivă.

(3) Când în cazul aceleiaşi infracţiuni sunt incidente una sau mai multe cauze de reducere a pedepsei şi una sau mai multe cauze de majorare a pedepsei, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită se reduc conform alin. (1), după care limitele de pedeapsă rezultate se majorează conform alin. (2). *[R.A.: art. 80 CP 1969]*

Secţiunea a 3-a. Renunţarea la aplicarea pedepsei

Art. 80. Condiţiile renunţării la aplicarea pedepsei. (1) Instanţa poate dispune renunţarea la aplicarea pedepsei dacă sunt întrunite următoarele condiţii:

a) infracţiunea săvârşită prezintă o gravitate redusă, având în vedere natura şi întinderea urmărilor produse, mijloacele folosite, modul şi împrejurările în care a fost comisă, motivul şi scopul urmărit;

b) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa apreciază că aplicarea unei pedepse ar fi inoportună din cauza consecinţelor pe care le-ar avea asupra persoanei acestuia.

(2) Nu se poate dispune renunţarea la aplicarea pedepsei dacă:

a) infractorul a mai suferit anterior o condamnare, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 lit. a) şi lit. b) sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

b) față de acelaşi infractor s-a mai dispus renunțarea la aplicarea pedepsei în ultimii 2 ani anteriori datei comiterii infracțiunii pentru care este judecat;

c) infractorul s-a sustras de la urmărire penală ori judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților;

d)[1] pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită este închisoarea mai mare de 5 ani.

(3) În caz de concurs de infracțiuni, renunțarea la aplicarea pedepsei se poate dispune dacă pentru fiecare infracțiune concurentă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2).

Legea de aplicare: ► Art. 9. (2) Infracțiunile comise în timpul minorității, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispozițiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea renunțării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării executării pedepsei sub supraveghere pentru o infracțiune comisă ulterior condamnării definitive. ► Art. 239. Termenul *condamnare* utilizat în cuprinsul art. 80 alin. (2) lit. a) din Codul penal se referă şi la hotărârile prin care, față de inculpat, s-a luat, în timpul minorității, o măsură educativă, în afară de cazul în care au trecut cel puțin 2 ani de la data executării sau considerării ca executată a acestei măsuri.

Legislație conexă: art. 20 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată (M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014).

Art. 81. Avertismentul. (1) Când dispune renunțarea la aplicarea pedepsei, instanța aplică infractorului un avertisment.

(2) Avertismentul constă în prezentarea motivelor de fapt care au determinat renunțarea la aplicarea pedepsei şi atenționarea infractorului asupra conduitei sale viitoare şi a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni.

(3) În caz de concurs de infracțiuni se aplică un singur avertisment.

Art. 82.[2] **Anularea şi efectele renunțării la aplicarea pedepsei.** (1) Persoana față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei nu este supusă niciunei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârşită.

(2) Renunțarea la aplicarea pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranță şi a obligațiilor civile prevăzute în hotărâre.

(3) Dacă în termen de 2 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei se descoperă că persoana față de care s-a luat această măsură săvârşise anterior rămânerii definitive a hotărârii o altă infracțiune, pentru care i s-a stabilit o pedeapsă chiar după expirarea acestui termen, renunțarea la aplicarea pedepsei se anulează şi se stabileşte pedeapsa pentru infracțiunea care a atras inițial renunțarea la aplicarea pedepsei, aplicându-se apoi, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

---

[1] Lit. d) de la alin. (2) al art. 80 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 6 din Legea nr. 187/2012.

[2] Art. 82 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 7 din Legea nr. 187/2012.

Secțiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei

Art. 83. Condițiile amânării aplicării pedepsei. (1) Instanța poate dispune amânarea aplicării pedepsei, stabilind un termen de supraveghere, dacă sunt întrunite următoarele condiții:

a) pedeapsa stabilită, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, este amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani;

b) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 lit. a) şi lit. b) sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

c) infractorul şi-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum şi de posibilitățile sale de îndreptare, instanța apreciază că aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.

(2) Nu se poate dispune amânarea aplicării pedepsei dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită este de 7 ani sau mai mare sau dacă infractorul s-a sustras de la urmărire penală ori judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților.

(3) Amânarea aplicării pedepsei închisorii atrage şi amânarea aplicării amenzii care însoțeşte pedeapsa închisorii în condițiile art. 62.

(4)[1] Sunt obligatorii prezentarea motivelor care au determinat amânarea aplicării pedepsei şi atenționarea infractorului asupra conduitei sale viitoare şi a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

Legea de aplicare: Art. 9. (2) Infracțiunile comise în timpul minorității, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispozițiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea renunțării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării executării pedepsei sub supraveghere pentru o infracțiune comisă ulterior condamnării definitive.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 24/2017 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată *infra*, la art. 88.

Legislație conexă: art. 20 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată (M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014).

Art. 84. Termenul de supraveghere. (1) Termenul de supraveghere este de 2 ani şi se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei.

---

[1] Alin. (4) al art. 83 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 8 din Legea nr. 187/2012.

(2) Pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte măsurile de supraveghere şi să execute obligațiile ce îi revin, în condițiile stabilite de instanță.

Art. 85. Măsurile de supraveghere şi obligațiile. (1) Pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa;

c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informații şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

(2) Instanța poate impune persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

b) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Numărul zilnic de ore se stabileşte prin legea de executare a pedepselor;

c) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

d) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;

e) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;

f) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

g) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță;

h) să nu dețină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme;

i) să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanței;

j) să nu ocupe sau să nu exercite funcția, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracțiunii.

(3)[1] Pentru stabilirea obligației prevăzute la alin. (2) lit. b), instanța va consulta informațiile puse la dispoziție periodic de către serviciul de probațiune cu privire la posibilitățile concrete de executare existente la nivelul serviciului de probațiune şi la nivelul instituțiilor din comunitate.

(4) Când stabileşte obligația prevăzută la alin. (2) lit. e)-g), instanța individualizează, în concret, conținutul acestei obligații, ținând seama de împrejurările cauzei.

(5) Persoana supravegheată trebuie să îndeplinească integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

---

[1] Alin. (3) şi (4) ale art. 85 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 245 pct. 9 din Legea nr. 187/2012.

Art. 86. Supravegherea. (1) Pe durata termenului de supraveghere, datele prevăzute în art. 85 alin. (1) lit. c)-e) se comunică serviciului de probațiune.

(2) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 85 alin. (2) lit. a)-c) şi alin. (5) se face de serviciul de probațiune. Verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 85 alin. (2) lit. d)-j) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora.

(3) Serviciul de probațiune va lua măsurile necesare pentru a asigura executarea obligațiilor prevăzute în art. 85 alin. (2) lit. a)-d), într-un termen cât mai scurt de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(4) Pe durata termenului de supraveghere, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin;

c) persoana supravegheată nu a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

Legislație conexă: Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013).

Art. 87. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura persoanei supravegheate şanse sporite de îndreptare.

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, atunci când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

Art. 88. Revocarea amânării aplicării pedepsei. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse, instanța revocă amânarea şi dispune aplicarea şi executarea pedepsei.

(2) În cazul când, până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplineşte integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre, instanța revocă amânarea şi dispune aplicarea şi executarea pedepsei, afară de cazul când persoana dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească.

(3) Dacă după amânarea aplicării pedepsei persoana supravegheată a săvârşit o nouă infracțiune, cu intenție sau intenție depăşită, descoperită în termenul de supraveghere, pentru care s-a pronunțat o condamnare chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă amânarea şi dispune aplicarea şi executarea pedepsei. Pedeapsa aplicată ca urmare a revocării amânării şi pedeapsa pentru noua infracțiune se calculează conform dispozițiilor privitoare la concursul de infracțiuni.

(4) Dacă infracțiunea ulterioară este săvârşită din culpă, instanța poate menține sau revoca amânarea aplicării pedepsei. În cazul revocării, dispozițiile alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 24/2017 (M. Of. nr. 860 din 1 noiembrie 2017), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni

de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Braşov, Secţia penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă, în raport cu dispoziţiile art. 83 alin. (1) lit. b) din Codul penal şi art. 88 alin. (3) din Codul penal, în ipoteza săvârşirii unei noi infracţiuni intenţionate în termenul de supraveghere al amânării aplicării unei pedepse, este obligatorie dispunerea condamnării pentru noua infracţiune ori se poate dispune din nou amânarea aplicării pedepsei pentru aceasta, fără revocarea amânării aplicării pedepsei anterioare", şi a stabilit:
„În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 83 alin. (1) lit. b) din Codul penal şi art. 88 alin. (3) din Codul penal, în ipoteza săvârşirii unei noi infracţiuni intenţionate în termenul de supraveghere al amânării aplicării unei pedepse, atât pronunţarea soluţiei de condamnare pentru noua infracţiune, cât şi revocarea amânării aplicării pedepsei anterioare sunt obligatorii".

Art. 89. Anularea amânării aplicării pedepsei. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana supravegheată mai săvârşise o infracţiune până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus amânarea, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, amânarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispoziţiile privitoare la concursul de infracţiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În caz de concurs de infracţiuni, instanţa poate dispune amânarea aplicării pedepsei rezultante dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute în art. 83. Dacă se dispune amânarea aplicării pedepsei, termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a pronunţat anterior amânarea aplicării pedepsei.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 13/2019 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 92.

Art. 90. Efectele amânării aplicării pedepsei. (1) Persoanei faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu i se mai aplică pedeapsa şi nu este supusă niciunei decăderi, interdicţii sau incapacităţi ce ar putea decurge din infracţiunea săvârşită, dacă nu a săvârşit din nou o infracţiune până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea amânării şi nu s-a descoperit o cauză de anulare.

(2) Amânarea aplicării pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranţă şi a obligaţiilor civile prevăzute în hotărâre.

Secţiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere

Art. 91. Condiţiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1) Instanţa poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere dacă sunt întrunite următoarele condiţii:

a) pedeapsa aplicată, inclusiv în caz de concurs de infracţiuni, este închisoarea de cel mult 3 ani;

b) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii mai mare de un an, cu excepţia cazurilor prevăzute în art. 42 sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

c) infractorul şi-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa apreciază că aplicarea pedepsei este suficientă şi, chiar fără executarea acesteia, condamnatul nu va mai comite alte infracţiuni, însă este necesară supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.

(2) Când pedeapsa închisorii este însoţită de pedeapsa amenzii aplicate în condiţiile art. 62, amenda se execută chiar dacă executarea pedepsei închisorii a fost suspendată sub supraveghere.

(3) Nu se poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, dacă:

a) pedeapsa aplicată este numai amenda;

b) aplicarea pedepsei a fost iniţial amânată, dar ulterior amânarea a fost revocată;

c) infractorul s-a sustras de la urmărire penală ori judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanţilor.

(4) Este obligatorie prezentarea motivelor pe care s-a întemeiat condamnarea, precum şi a celor ce au determinat suspendarea executării pedepsei şi atenţionarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare şi a consecinţelor la care se expune dacă va mai comite infracţiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligaţiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere. *[R.A.: art. 86¹ CP 1969]*

Legea de aplicare: ▶ Art. 9. (2) Infracţiunile comise în timpul minorităţii, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispoziţiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea renunţării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării executării pedepsei sub supraveghere pentru o infracţiune comisă ulterior condamnării definitive. ▶ Art. 16. (1) Măsura suspendării sub supraveghere a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal, până la împlinirea termenului de încercare stabilit prin hotărârea de condamnare. (2) Pentru determinarea legii penale mai favorabile cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 5 din Codul penal, instanţa va avea în vedere sfera obligaţiilor impuse condamnatului şi efectele suspendării potrivit legilor succesive, cu prioritate faţă de durata termenului de încercare sau supraveghere.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 4/2020 (M. Of. nr. 211 din 16 martie 2020), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru soluţionarea recursurilor în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov şi a stabilit:

„În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 91 alin. (1) lit. a) şi alin. (3) din Codul penal, când pedeapsa amenzii se adaugă pedepsei închisorii, amenda penală se execută, chiar dacă executarea pedepsei închisorii a fost suspendată sub supraveghere".

Notă. 1. Codul penal nu mai reglementează suspendarea condiţionată a executării pedepsei. Potrivit art. 15 din Legea de punere în aplicare, *„(1) Măsura suspendării condiţionate a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal. (2) Regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei prevăzute la alin. (1), inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia, este cel prevăzut de Codul penal din 1969".*

2. Prin Decizia nr. 12/2019 (M. Of. nr. 481 din 13 iunie 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția I penală, prin care s-a solicitat dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă regimul suspendării condiționate a executării pedepsei, inclusiv sub aspectul revocării, este cel prevăzut de Codul penal din 1969, indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracțiunea săvârșită în cursul termenului de încercare, și în cazul în care suspendarea condiționată a executării pedepsei a fost dispusă după intrarea în vigoare a Codului penal actual, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile", și a stabilit:

„Indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracțiunea săvârșită în cursul termenului de încercare, regimul suspendării condiționate a executării pedepsei aplicate în baza art. 81 din Codul penal din 1969, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile, printr-o hotărâre pronunțată după 1 februarie 2014, se menține și după intrarea în vigoare a Codului penal actual, inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia, fiind cel prevăzut de Codul penal din 1969".

Art. 92. Termenul de supraveghere. (1) Durata suspendării executării pedepsei sub supraveghere constituie termen de supraveghere pentru condamnat și este cuprinsă între 2 și 4 ani, fără a putea fi însă mai mică decât durata pedepsei aplicate.

(2) Termenul de supraveghere se calculează de la data când hotărârea prin care s-a pronunțat suspendarea executării pedepsei sub supraveghere a rămas definitivă.

(3) Pe durata termenului de supraveghere condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere și să execute obligațiile ce îi revin, în condițiile stabilite de instanță. *[R.A.: art. 86² CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 13/2019 (M. Of. nr. 479 din 12 iunie 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea Curții de Apel București, Secția I penală, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept: „în cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmată de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispozițiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care anterior s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante?" și a stabilit:

„În cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmată de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispozițiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante".

Art. 93. Măsurile de supraveghere și obligațiile. (1) Pe durata termenului de supraveghere, condamnatul trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa;

c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

(2) Instanța impune condamnatului să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;

b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;

d) să nu părăsească teritoriul României, fără acordul instanței.

(3) Pe parcursul termenului de supraveghere, condamnatul va presta o muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă cuprinsă între 60 şi 120 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, nu poate presta această muncă. Numărul zilnic de ore se stabileşte prin legea de executare a pedepselor.

(4)[1] Pentru stabilirea conținutului obligației prevăzute la alin. (3), instanța va consulta informațiile puse la dispoziție periodic de către serviciul de probațiune cu privire la posibilitățile concrete de executare existente la nivelul serviciului de probațiune şi la nivelul instituțiilor din comunitate.

(5) Condamnatul trebuie să îndeplinească integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere. *[R.A.: art. 86³ alin. (1) şi (3) CP 1969]*

Art. 94. Supravegherea condamnatului. (1) Pe durata termenului de supraveghere, datele prevăzute în art. 93 alin. (1) lit. c)-e) se comunică serviciului de probațiune.

(2) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a) şi lit. b), alin. (3) şi alin. (5) se face de serviciul de probațiune. Verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. c) şi lit. d) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora.

(3) Serviciul de probațiune va lua măsurile necesare pentru a asigura executarea obligațiilor prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a) şi lit. b), precum şi alin. (3) într-un termen cât mai scurt de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(4) Pe durata termenului de supraveghere, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile care îi revin;

c) persoana supravegheată nu a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere. *[R.A.: art. 86³ alin. (2) şi (4) CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013).

Art. 95. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune

[1] Alin. (4) al art. 93 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 10 din Legea nr. 187/2012.

modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura condamnatului șanse mai mari de îndreptare.

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

Art. 96. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse ori stabilite de lege, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei.

(2) Dacă până la expirarea termenului de supraveghere persoana supravegheată nu îndeplinește integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei, afară de cazul în care persoana dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească.

(3) Dacă pedeapsa amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii în condițiile art. 62 nu a fost executată și a fost înlocuită cu pedeapsa închisorii potrivit art. 63 alin. (2) sau art. 64 alin. (5) și alin. (6), instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei, la care se adaugă pedeapsa închisorii care a înlocuit amenda.

(4) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune, descoperită până la împlinirea termenului și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei.

(5) Pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută, după caz, potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

(6) Dacă infracțiunea ulterioară este săvârșită din culpă, instanța poate menține sau revoca suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. În cazul revocării, dispozițiile alin. (1), alin. (4) și alin. (5) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 86[4] CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 11/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 5.

Art. 97. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșise o infracțiune până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, suspendarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În caz de concurs de infracțiuni sau pluralitate intermediară, instanța poate dispune suspendarea executării pedepsei rezultante, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 91. Dacă se dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare prin care s-a pronunțat anterior suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. *[R.A.: art. 86[5] CP 1969]*

Art. 98. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1)[1] În cazul în care condamnatul nu a săvârşit o nouă infracţiune descoperită până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere şi nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată.

(2) Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu produce efecte asupra măsurilor de siguranţă şi a obligaţiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare.

Secţiunea a 6-a. Liberarea condiţionată

Art. 99. Condiţiile liberării condiţionate în cazul detenţiunii pe viaţă. (1) Liberarea condiţionată în cazul detenţiunii pe viaţă poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat efectiv 20 de ani de detenţiune;

b) cel condamnat a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanţa are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

(2) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiţionate şi atenţionarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare şi a consecinţelor la care se expune, dacă va mai comite infracţiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori dacă nu va executa obligaţiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(3) De la data liberării condiţionate, condamnatul este supus unui termen de supraveghere de 10 ani. *[R.A.: art. 55[1] CP 1969]*

Art. 100. Condiţiile liberării condiţionate în cazul pedepsei închisorii. (1) Liberarea condiţionată în cazul închisorii poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat cel puţin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depăşeşte 10 ani, sau cel puţin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanţa are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

(2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiţionată, după executarea efectivă a jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depăşeşte 10 ani, sau a cel puţin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute în alin. (1) lit. b)-d).

(3) În calculul fracţiunilor de pedeapsă prevăzute în alin. (1) se ţine seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiţionată nu poate fi dispusă

[1] Alin. (1) al art. 98 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 11 din Legea nr. 187/2012.

înainte de executarea efectivă a cel puțin jumătate din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin două treimi, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(4) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin. (2) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționate și atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(6) Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat. *[R.A.: art. 59, art. 59¹ și art. 60 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 15/2015 (M. Of. nr. 455 din 24 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă, „în interpretarea și aplicarea art. 17 din Decizia-cadru 2008/909/JAI din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană și a art. 144 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, după transferarea persoanei condamnate în străinătate, în vederea continuării executării pedepsei în România, perioada considerată ca executată de statul de condamnare (pe baza muncii prestate și a bunei conduite) trebuie avută în vedere de statul de executare și dacă, în caz afirmativ, perioada considerată ca executată de statul de condamnare trebuie scăzută din pedeapsa ce se execută sau trebuie recunoscută ca parte din durata pedepsei ce poate fi considerată ca executată pe baza muncii prestate, în sensul art. 100 din noul Cod penal (art. 59 din vechiul Cod penal)", și a stabilit:

„În aplicarea art. 17 din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală și art. 144 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, după transferarea persoanei condamnate de autoritățile judiciare străine, în vederea continuării executării pedepsei în România, durata de pedeapsă considerată ca executată de statul de condamnare pe baza muncii prestate și a bunei conduite, acordată ca beneficiu în favoarea persoanei condamnate, de autoritatea judiciară străină, nu trebuie scăzută din pedeapsa ce se execută în România".

Notă. În urma republicării Legii nr. 302/2004 în M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019, dispozițiile avute în vedere de Înalta Curte se regăsesc la art. 156 din lege.

Art. 101. Măsurile de supraveghere și obligațiile. (1) Dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare, condamnatul trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele persoanei desemnate cu supravegherea sa;

c) să anunțe, în prealabil, orice schimbare a locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

(2) În cazul prevăzut în alin. (1), instanța poate impune condamnatului să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;

b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

c) să nu părăsească teritoriul României;

d) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

e) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;

f) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță;

g) să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nicio categorie de arme.

(3) Obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. c)-g) pot fi impuse în măsura în care nu au fost aplicate în conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.

(4)[1] Când stabilește obligația prevăzută la alin. (2) lit. d)-f), instanța individualizează, în concret, conținutul acestei obligații, ținând seama de împrejurările cauzei.

(5) Măsurile de supraveghere și obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. a) și lit. b) se execută din momentul acordării liberării, pe o perioadă egală cu o treime din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani, iar obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. c)-g) se execută pe toată durata termenului de supraveghere.

(6)[2] *Abrogat.*

Art. 102. Supravegherea condamnatului. (1) Pe durata supravegherii, datele prevăzute în art. 101 alin. (1) lit. c)-e) se comunică serviciului de probațiune.

(2) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. a) și lit. b) se face de serviciul de probațiune. Verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. c)-g) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora.

(3) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. d) și lit. e) poate fi realizată și printr-un sistem electronic de supraveghere, în condițiile prevăzute de legea specială.

(4) Pe durata supravegherii, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

---

[1] Alin. (4) al art. 101 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 12 din Legea nr. 187/2012.

[2] Alin. (6) al art. 101 a fost abrogat prin art. 245 pct. 13 din Legea nr. 187/2012.

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

Legislație conexă: Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013).

Art. 103. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă pe durata supravegherii au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura condamnatului șanse mai mari de reintegrare socială.

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

Art. 104. Revocarea liberării condiționate. (1) Dacă pe durata supravegherii persoana condamnată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse, instanța revocă liberarea și dispune executarea restului de pedeapsă.

(2) Dacă după acordarea liberării cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune, care a fost descoperită în termenul de supraveghere și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă liberarea și dispune executarea restului de pedeapsă. Pedeapsa pentru noua infracțiune se stabilește și se execută, după caz, potrivit dispozițiilor de la recidivă sau pluralitate intermediară.

(3) Dispozițiile alin. (1) și alin. (2) se aplică în mod corespunzător și în cazul liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață. *[R.A.: art. 61 alin. (1) teza a II-a și alin. (2) CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 7/2018 (M. Of. nr. 548 din 2 iulie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „în interpretarea dispozițiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancționator de la art. 104 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Codul penal, trebuie recalculată, începând cu data de 24 iulie 2012, «perioada executată efectiv» din pedeapsa din executarea căreia inculpatul a fost liberat condiționat anterior intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 (prin considerarea ca executate, suplimentar, a 6 zile din pedeapsa aplicată pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiții necorespunzătoare), cu efectul micșorării restului rămas neexecutat din pedeapsa anterioară", și a stabilit:

„În interpretarea dispozițiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancționator de la art. 104 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Codul penal, trebuie recalculată – începând cu data de 24 iulie 2012 – perioada executată efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiționată anterior intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condițiilor de detenție necorespunzătoare".

Notă. Art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 a fost abrogat prin Legea nr. 240/2019, însă continuă să se aplice în condițiile prevăzute de art. III din Legea nr. 240/2019.

Art. 105. Anularea liberării condiționate. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșise o infracțiune până la acordarea liberării, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, liberarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În cazul în care, în raport de pedeapsa rezultată, sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 99 sau art. 100, instanța poate acorda liberarea condiționată. Dacă s-a dispus liberarea, termenul de supraveghere se calculează de la data acordării primei liberări.

(3) Când, după anulare, instanța dispune executarea pedepsei rezultante, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată la data anulării liberării se va executa după executarea pedepsei închisorii.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 10/2020 (M. Of. nr. 500 din 12 iunie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 105 alin. (1) din Codul penal, sintagma «dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșise o infracțiune până la acordarea liberării» vizează strict situația faptelor săvârșite anterior liberării condiționate și descoperite după acordarea liberării condiționate, respectiv pe parcursul termenului de supraveghere, sau vizează și situația faptelor săvârșite și descoperite anterior liberării condiționate" și a stabilit: *„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 105 alin. (1) din Codul penal, sintagma «dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșise o infracțiune până la acordarea liberării» vizează atât situația infracțiunilor săvârșite anterior liberării condiționate și descoperite după acordarea liberării condiționate, până la împlinirea termenului de supraveghere, cât și situația infracțiunilor săvârșite anterior liberării condiționate și descoperite anterior liberării condiționate"*.

Art. 106.[1] **Efectele liberării condiționate.** În cazul în care condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea liberării condiționate și nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată. *[R.A.: art. 61 alin. (1) teza I CP 1969]*

[1] Art. 106 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 14 din Legea nr. 187/2012.

BCU IASI / CI

Titlul IV. Măsurile de siguranță

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 107. Scopul măsurilor de siguranță. (1) Măsurile de siguranță au ca scop înlăturarea unei stări de pericol şi preîntâmpinarea săvârşirii faptelor prevăzute de legea penală.

(2) Măsurile de siguranță se iau față de persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată.

(3) Măsurile de siguranță se pot lua şi în situația în care făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă. *[R.A.: art. 111 CP 1969]*

Art. 108. Categoriile măsurilor de siguranță. Măsurile de siguranță sunt:

a) obligarea la tratament medical;

b) internarea medicală;

c) interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii;

d) confiscarea specială;

e)[1] confiscarea extinsă. *[R.A.: art. 112 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 48 şi urm. din Legea nr. 4/2008 privind prevenirea şi combaterea violenței cu ocazia competițiilor şi a jocurilor sportive (M. Of. nr. 24 din 11 ianuarie 2008).

Capitolul II. Regimul măsurilor de siguranță

Art. 109. Obligarea la tratament medical. (1) Dacă făptuitorul, din cauza unei boli, inclusiv cea provocată de consumul cronic de alcool sau de alte substanțe psihoactive, prezintă pericol pentru societate, poate fi obligat să urmeze un tratament medical până la însănătoşire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol.

(2) Când persoana față de care s-a luat această măsură nu urmează tratamentul, se poate dispune internarea medicală.

(3) Dacă persoana obligată la tratament este condamnată la o pedeapsă privativă de libertate, tratamentul se efectuează şi în timpul executării pedepsei. *[R.A.: art. 113 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Art. 110. Internarea medicală. Când făptuitorul este bolnav psihic, consumator cronic de substanțe psihoactive sau suferă de o boală infectocontagioasă şi prezintă pericol pentru societate, se poate lua măsura internării într-o unitate sanitară de specialitate, până la însănătoşire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol. *[R.A.: art. 114 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

---

[1] Lit. e) de la art. 108 a fost introdusă prin art. II pct. 1 din Legea nr. 63/2012.

Hotărâri C.E.D.O. 1. O persoană nu poate fi considerată ca fiind un „alienat" şi privată de libertate decât după îndeplinirea a minim trei condiţii, şi anume: boala mintală trebuie să fi fost stabilită prin probe, ea trebuie să aibă un caracter sau o amploare care să justifice internarea, iar internarea să nu se poată prelungi fără justificarea persistenţei bolii (cauza *Winterwerp c. Olandei*, Hotărârea din 24 octombrie 1979, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 595 şi urm.; cauza *Ruiz Rivera c. Elveţiei*, Hotărârea din 18 februarie 2014, cauza *Atudorei c. României*, Hotărârea din 16 septembrie 2014, cauza *C.W. c. Elveţiei*, Hotărârea din 23 septembrie 2014, www.echr.coe.int).

2. Nicio privare de libertate a unei persoane, considerată a fi „alienată", nu poate fi analizată din perspectiva art. 5 parag. 1 lit. e) din Convenţie, dacă aceasta a fost dispusă fără avizul prealabil al unui medic expert. Orice altă abordare ar fi dincolo de protecţia împotriva arbitrariului, inerentă art. 5 din Convenţie. Sub acest aspect, forma şi procedura aplicate pot să depindă de circumstanţe. Se poate accepta, în cazuri urgente sau când persoana a fost reţinută, deoarece avea un comportament violent, ca acest aviz să fie obţinut imediat după reţinerea persoanei. În toate celelalte cazuri, o consultare prealabilă este indispensabilă. În lipsa altor posibilităţi, de exemplu, pentru cazurile în care persoana solicitată refuză să se prezinte la examinare, trebuie, cel puţin, să se solicite evaluarea din partea unui medic a stării de sănătate a persoanei respective, pe baza dosarului medical, în caz contrar neputându-se susţine că alienarea a fost stabilită de o manieră probantă (cauza *R.L. şi M.-J.D. c. Franţei*, Hotărârea din 19 mai 2004, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 597).

3. Evaluarea medicală trebuie să se bazeze pe starea sănătăţii mintale actuale a persoanei respective, şi nu doar pe evenimente trecute. O opinie medicală nu poate fi suficientă pentru a susţine o privare de libertate, dacă de la momentul emiterii opiniei a trecut o perioadă de timp semnificativă (cauza *Varbanov c. Bulgariei*, Hotărârea din 5 octombrie 2000, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 597).

4. Detenţia unei persoane considerate „alienată" poate fi necesară nu numai atunci când ea are nevoie de terapie, medicaţie sau alt tratament clinic pentru a se vindeca sau a-şi ameliora situaţia, dar şi în cazul în care are nevoie de control şi de supraveghere pentru a preveni, de exemplu, să îşi facă rău sieşi ori altor persoane. Trebuie să existe o anumită legătură între motivul invocat pentru detenţie şi condiţiile în care are loc. Rezultă că „detenţia" unei persoane ca pacient suferind de o boală mintală va fi „legală" în sensul art. 5 parag. 1 lit. e) din Convenţie numai dacă este efectuată într-un spital, într-o clinică sau în altă instituţie competentă autorizată în acest scop. În plus, Curtea a avut ocazia să afirme că această regulă se aplică chiar şi în cazul în care boala sau afecţiunea nu este vindecabilă ori dacă persoana în cauză nu este supusă tratamentului. Sub rezerva celor de mai sus, art. 5 parag. 1 lit. e) nu se referă, în principiu, la un tratament sau la condiţii adecvate. Curtea doreşte să sublinieze că, în jurisprudenţa sa, condiţiile în care o persoană care suferă de o tulburare mintală primeşte tratament nu sunt lipsite de importanţă în aprecierea legalităţii detenţiei sale. În acest sens, ea şi-a dezvoltat analiza de la primele sale decizii în acest domeniu, acordând o importanţă crescândă necesităţii de a li se oferi un tratament adecvat persoanelor care au fost private de libertate în scopul ameliorării bolii sau al reducerii periculozităţii acestora.

Curtea consideră că sunt necesare clarificarea şi perfecţionarea principiilor din jurisprudenţa sa pentru a putea ţine seama de circumstanţele particulare în care o persoană este internată obligatoriu. Ea consideră că, având în vedere evoluţia jurisprudenţei sale şi a standardelor internaţionale actuale care acordă o importanţă deosebită necesităţii de a asigura tratamentul pentru sănătatea mintală a persoanelor aflate într-o astfel de situaţie, este necesar să recunoască în mod expres, în plus faţă de funcţia de protecţie socială, aspectul terapeutic al scopului menţionat la art. 5 parag. 1 lit. e) şi, astfel, să recunoască în mod explicit că există o obligaţie pentru autorităţi de a asigura o terapie adecvată şi individualizată pe baza caracteristicilor specifice ale internării obligatorii, cum ar fi condiţiile regimului de detenţie, tratamentul propus sau durata detenţiei. Pe de altă parte, Curtea consideră că

art. 5, aşa cum este interpretat în prezent, nu conţine o interdicţie privind detenţia pe baza unei dizabilităţi, spre deosebire de ceea ce a propus Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilităţi la pct. 6-9 din Ghidul din 2015 privind art. 14 din Convenţia din 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi.

La examinarea primelor cereri în această materie, Curtea a analizat problema de principiu dacă şi, în caz afirmativ, în ce măsură ar putea fi interpretată expresia „detenţia legală a unei persoane alienate" ca incluzând o referire nu numai la privarea efectivă a libertăţii pacienţilor cu probleme de sănătate mintală, ci şi la aspecte legate de executarea detenţiei, cum ar fi locul, mediul şi condiţiile de detenţie. Ea a considerat că „detenţia" unei persoane ca pacient cu probleme de sănătate mintală va fi „legală" în sensul art. 5 parag. 1 lit. e) numai dacă este efectuată într-un spital, într-o clinică sau în altă instituţie competentă autorizată în acest scop, dar că tratamentul sau regimul adecvat nu este, în principiu, reglementat de această dispoziţie. Curtea a concluzionat că existenţa unui drept pentru un pacient cu probleme mintale de a primi un tratament adecvat pentru starea sa nu poate fi derivată din aceasta. Totuşi, în acele cazuri iniţiale, Curtea a arătat precauţie cu privire la această analiză prin utilizarea termenului „în principiu". O astfel de formulare arată că ea nu a exclus posibilitatea existenţei unor situaţii specifice în care scopul măsurii în privinţa căreia Convenţia autorizează restrângerea dreptului la libertate, şi anume protecţia societăţii şi administrarea tratamentului, nu mai este urmărit cu adevărat şi în care legătura dintre scopul declarat şi condiţiile de detenţie este, astfel, întreruptă.

Prin urmare, prin jurisprudenţa sa, Curtea a extins treptat sfera de aplicare a art. 5 parag. 1 lit. e). În acest domeniu nu a existat o abatere de la jurisprudenţă, ci o evoluţie treptată, în timp, a unei interpretări a sensului care trebuie acordat obligaţiilor cuprinse în acest text din Convenţie. Analiza jurisprudenţei Curţii, în special cea dezvoltată în ultimii 15 ani, demonstrează în mod clar că în prezent trebuie să se considere că există o legătură strânsă între „legalitatea" detenţiei persoanelor care suferă de tulburări mintale şi caracterul adecvat al tratamentului pentru starea lor. Deşi această cerinţă nu a fost prevăzută în primele hotărâri pronunţate în domeniu, din care rezultă că funcţia terapeutică a internării obligatorii nu a fost garantată ca atare în temeiul art. 5, jurisprudenţa actuală arată clar că administrarea unei terapii adecvate a devenit o cerinţă în contextul conceptului mai larg al „legalităţii" privării de libertate. Orice reţinere a persoanelor bolnave mintal trebuie să aibă un scop terapeutic, orientat în mod specific şi în măsura posibilului înspre vindecarea sau atenuarea stării lor de sănătate mintală, inclusiv, dacă este cazul, prin reducerea sau controlul periculozităţii acestora. Curtea a subliniat că, indiferent de locul în care sunt plasate aceste persoane, ele au dreptul să li se ofere un mediu medical adecvat, însoţit de măsuri terapeutice reale, în vederea pregătirii pentru eventuala eliberare.

În ceea ce priveşte tratamentul acordat, Curtea consideră că nivelul de îngrijire necesar pentru această categorie de persoane trebuie să depăşească nivelul de îngrijire de bază. Accesul simplu la personalul medical, consultările şi furnizarea de medicamente nu pot fi suficiente pentru ca un tratament să fie considerat adecvat şi, prin urmare, satisfăcător în temeiul art. 5. Cu toate acestea, rolul Curţii nu este de a analiza conţinutul tratamentului oferit şi administrat. Ceea ce este important este să poată verifica dacă a fost pus în aplicare un program individualizat, ţinând cont de detaliile specifice ale sănătăţii mintale a deţinutului, în vederea pregătirii pentru o eventuală reintegrare viitoare în societate. În acest domeniu, Curtea acordă autorităţilor o anumită libertate în ceea ce priveşte atât forma, cât şi conţinutul îngrijirii terapeutice sau ale programului medical în cauză.

În plus, evaluarea dacă o anumită locaţie este „adecvată" trebuie să includă o examinare a condiţiilor specifice de detenţie şi, în special, a tratamentului acordat persoanelor care suferă de tulburări psihologice. Astfel, cazurile examinate în jurisprudenţă ilustrează faptul că este posibil ca o instituţie *a priori* inadecvată, cum ar fi o structură penitenciară, să poată fi totuşi considerată satisfăcătoare dacă acordă îngrijiri adecvate şi, dimpotrivă, ca o instituţie de psihiatrie specializată care, prin definiţie, ar trebui să fie adecvată se poate

dovedi incapabilă să ofere tratamentul necesar. Aceste exemple permit să se concluzioneze că tratamentul adecvat şi individualizat reprezintă o parte esenţială a noţiunii de „instituţie adecvată". Concluzia rezultă din constatarea inevitabilă a faptului că privarea de libertate prevăzută la art. 5 parag. 1 lit. e) are o dublă funcţie: pe de o parte, funcţia socială de protecţie şi, pe de altă parte, o funcţie terapeutică legată de interesul individual al persoanei care suferă de o boală mintală de a primi o formă adecvată şi individualizată de terapie sau de tratament. Necesitatea de a asigura prima funcţie nu ar trebui, *a priori*, să justifice absenţa măsurilor care vizează realizarea celei de-a doua. Rezultă că, în conformitate cu art. 5 parag. 1 lit. e), o decizie de refuz al eliberării unei persoane internate obligatoriu poate deveni incompatibilă cu obiectivul iniţial de detenţie preventivă cuprins în hotărârea de condamnare, dacă persoana respectivă este reţinută din cauza riscului că poate recidiva, dar, în acelaşi timp, este lipsită de măsurile – cum ar fi terapia potrivită – care sunt necesare pentru a demonstra că nu mai este periculoasă.

În cele din urmă, Curtea consideră că posibilele consecinţe negative asupra perspectivelor de modificare a situaţiei personale a persoanei nu ar conduce neapărat la constatarea încălcării art. 5 parag. 1, cu condiţia ca autorităţile să fi luat suficiente măsuri pentru a depăşi orice problemă care a împiedicat tratamentul acesteia (cauza *Rooman c. Belgiei*, Hotărârea din 31 ianuarie 2019, www.echr.coe.int).

5. În opinia Curţii, faptul că o instituţie specializată în materie constată dispariţia tulburării mentale care a justificat spitalizarea forţată nu determină automat eliberarea imediată şi necondiţionată a pacientului. O astfel de abordare rigidă ar limita în mod inacceptabil libertatea de judecată a autorităţilor care dispun cu privire la această măsură în funcţie de toate circumstanţele relevante ale cauzei respective, şi anume dacă punerea în libertate ar servi cel mai bine intereselor pacientului şi ale comunităţii în care el se va reintegra. Trebuie, de asemenea, să se ţină cont că în domeniul bolilor mintale este imposibil de stabilit fără niciun risc de eroare o vindecare totală. Nu se poate spune întotdeauna cu certitudine dacă un pacient care a fost internat ca urmare a unei boli mintale este definitiv sau în aparenţă vindecat. Din acest punct de vedere, este concludent comportamentul pacientului în timpul perioadei petrecute în afara instituţiei psihiatrice (cauza *Johnson c. Regatului Unit*, Hotărârea din 24 octombrie 1997, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 597).

6. Privarea de libertate într-un institut psihiatric, timp de 82 de zile după expirarea termenului legal şi fără să existe o hotărâre a unei instanţe de judecată, apare ca aducând serioase prejudicii reclamantului, deţinerea fiind prelungită în mod arbitrar de autorităţi. În aceste condiţii, Curtea a considerat că s-a produs o violare a art. 5 parag. 1 din Convenţie (cauza *Erkalo c. Olandei*, Hotărârea din 2 septembrie 1998, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuş*, CP adnotat, p. 192).

Art. 111. Interzicerea ocupării unei funcţii sau a exercitării unei profesii. (1) Când făptuitorul a săvârşit fapta datorită incapacităţii, nepregătirii sau altor cauze care îl fac inapt pentru ocuparea unei anumite funcţii, pentru exercitarea unei profesii sau meserii ori pentru desfăşurarea unei alte activităţi, se poate lua măsura interzicerii exercitării dreptului de a ocupa acea funcţie ori de a exercita acea profesie, meserie sau activitate.

(2) Măsura de siguranţă poate fi revocată la cerere, după trecerea unui termen de cel puţin un an, dacă se constată că temeiurile care au impus luarea ei au încetat. O nouă cerere nu se poate face decât după trecerea unui termen de cel puţin un an de la data respingerii cererii anterioare. *[R.A.: art. 115 CP 1969]*

Art. 112. Confiscarea specială. (1) Sunt supuse confiscării speciale:

a) bunurile produse prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală;

b) bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparţinând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor;

c) bunurile folosite, imediat după săvârşirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obţinut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparţinând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor;

d) bunurile care au fost date pentru a determina săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor;

e) bunurile dobândite prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate şi în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia;

f) bunurile a căror deţinere este interzisă de legea penală.

(2) În cazul prevăzut în alin. (1) lit. b) şi lit. c), dacă valoarea bunurilor supuse confiscării este vădit disproporţionată faţă de natura şi gravitatea faptei, se dispune confiscarea în parte, prin echivalent bănesc, ţinând seama de urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce şi de contribuţia bunului la aceasta. Dacă bunurile au fost produse, modificate sau adaptate în scopul săvârşirii faptei prevăzute de legea penală, se dispune confiscarea lor în întregime.

(3) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. b) şi lit. c), dacă bunurile nu pot fi confiscate, întrucât nu aparţin infractorului, iar persoana căreia îi aparţin nu a cunoscut scopul folosirii lor, se va confisca echivalentul în bani al acestora, cu aplicarea dispoziţiilor alin. (2).

(4) Dispoziţiile alin. (1) lit. b) nu se aplică în cazul faptelor săvârşite prin presă.

(5) Dacă bunurile supuse confiscării potrivit alin. (1) lit. b)-e) nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani şi bunuri până la concurenţa valorii acestora.

(6) Se confiscă, de asemenea, bunurile şi banii obţinuţi din exploatarea bunurilor supuse confiscării, precum şi bunurile produse de acestea, cu excepţia bunurilor prevăzute în alin. (1) lit. b) şi lit. c). *[R.A.: art. 118 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 10/2019 (M. Of. nr. 472 din 11 iunie 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Timişoara şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, art. 342 alin. (6) din Codul penal şi art. 549[1] din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, cu privire la care s-a dispus o soluţie de clasare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma şi muniţia intră sub incidenţa confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în procedura reglementată de art. 549[1] din Codul de procedură penală, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma şi muniţia la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 11/2015 (M. Of. nr. 381 din 2 iunie 2015), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Galaţi, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, prin care a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a chestiunii de drept dacă, în privinţa infracţiunii de contrabandă, în cazul în care bunurile care fac obiectul infracţiunii au fost identificate şi indisponibilizate în vederea confiscării, se vor dispune atât confiscarea bunurilor respective, cât şi obligarea autorului/autorilor la plata taxelor vamale, a accizelor şi a taxei pe valoare adăugată,

calculate prin raportare la valoarea în vamă a bunurilor confiscate, ori se va dispune doar confiscarea bunurilor respective, şi a decis:
„În cazul infracţiunii de contrabandă prevăzute de Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României, se impune luarea măsurii de siguranţă a confiscării speciale a bunurilor sau mărfurilor introduse ilegal pe teritoriul vamal al României, concomitent cu obligarea inculpaţilor la plata sumelor reprezentând datoria vamală, numai în ipoteza în care acestea au trecut de primul birou vamal situat pe teritoriul vamal comunitar fără să fi fost prezentate în vamă şi transportate spre acest birou vamal".

Legislaţie conexă: ▶ Convenţia europeană privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor infracţiunii, încheiată la Strasbourg la 8 noiembrie 1990, ratificată prin Legea nr. 263/2002 (M. Of. nr. 353 din 28 mai 2002); ▶ Decizia-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de îngheţare a bunurilor sau a probelor (J.O. L 196 din 2 august 2003); ▶ Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor şi a bunurilor având legătură cu infracţiunea (J.O. L nr. 68 din 15 martie 2005); ▶ Decizia-cadru 2006/783/JAI a Consiliului din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce pentru hotărârile de confiscare (J.O. L 328 din 24 noiembrie 2006); ▶ Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind îngheţarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunilor săvârşite în Uniunea Europeană (J.O. L nr. 127 din 29 aprilie 2014); ▶ Regulamentul (UE) 2018/1805 al Parlamentului European şi al Consiliului din 14 noiembrie 2018 privind recunoaşterea reciprocă a ordinelor de indisponibilizare şi de confiscare (J.O. L 303 din 28 noiembrie 2018); ▶ art. 64 din Legea nr. 164/2015 a viei şi vinului în sistemul organizării comune a pieţei vitivinicole (M. Of. nr. 472 din 30 iunie 2015); ▶ Legea nr. 318/2015 pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative (M. Of. nr. 961 din 24 decembrie 2015); ▶ Legea nr. 216/2016 privind stabilirea destinaţiei unor bunuri imobile confiscate (M. Of. nr. 918 din 15 noiembrie 2016); ▶ art. 51 din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanţării terorismului (M. Of. nr. 589 din 18 iulie 2019).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenţie, care garantează dreptul de proprietate, prevede trei reguli distincte. Prima, cuprinsă în teza I a parag. 1, are un caracter general şi enunţă principiul general privind respectarea bunurilor. A doua regulă, regăsită în teza a II-a a aceluiaşi paragraf, vizează privarea de proprietate în anumite condiţii. Cea de-a treia, conţinută în parag. 2, recunoaşte statelor contractante dreptul, printre altele, de a controla utilizarea bunurilor în conformitate cu interesul general. A doua şi a treia regulă, în privinţa cazurilor de încălcare a dreptului la respectarea bunurilor, trebuie să fie interpretate în lumina principiului general prevăzut de prima regulă. O modalitate de control al utilizării bunurilor, în sensul celui de-al doilea paragraf al art. 1 din Protocolul nr. 1, este confiscarea. În cadrul procedurilor penale, aceasta este în conformitate cu interesul general al comunităţii, deoarece confiscarea de bani sau bunuri obţinute prin activităţi ilegale sau oferite pentru săvârşirea de infracţiuni este un mijloc necesar şi eficient de combatere a activităţilor infracţionale. Confiscarea în acest context este, prin urmare, în conformitate şi cu obiectivele Convenţiei Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor infracţiunii, care cere statelor părţi să introducă o astfel de măsură privind instrumentele şi produsele infracţiunilor grave. Astfel, o dispoziţie de confiscare a bunurilor dobândite în mod ilicit funcţionează în interesul general, ca un factor de descurajare pentru cei care urmăresc implicarea în activităţi criminale, şi, în acelaşi timp, garantează că astfel de activităţi nu aduc venituri (cauza *Rummi c. Estoniei*, Hotărârea din 15 ianuarie 2015, www.echr.coe.int).
2. Măsura confiscării impusă de o instanţă penală ca o consecinţă automată a constatării că a fost săvârşită o infracţiune la regimul construcţiilor prevăzută de Codul administrativ poate fi considerată o „pedeapsă" în sensul autonom al noţiunii rezultat din interpretarea

art. 7 din Convenție, având în vedere, printre altele, că este „legată" de o infracțiune, că prin impunerea ei s-a urmărit, în principal, să se descurajeze încălcări ulterioare ale legii sau că este de o anumită gravitate. În prezenta cauză, deoarece companiile reclamante, în privința cărora s-a dispus confiscarea, nu au participat la nicio procedură în fața instanțelor naționale și niciuna dintre ele nu a fost în mod oficial acuzată, Marea Cameră, confirmând jurisprudența Curții referitoare la această chestiune (cauza *Sud Fondi srl și alții c. Italiei*, Hotărârea din 20 ianuarie 2009, și *Varvara c. Italiei*, Hotărârea din 29 octombrie 2013), a constatat că a fost încălcat art. 7 din Convenție. De asemenea, a considerat că a avut loc și o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1, din cauza caracterului disproporționat al măsurilor de confiscare (cauza *G.I.E.M. S.r.l. și alții c. Italiei*, Hotărârea din 28 iunie 2018, www.echr.coe.int).

3. Într-o cauză împotriva României, Curtea a analizat necesitatea obținerii unui echilibru echitabil între mijloacele folosite de autoritățile interne în scopul prevenirii activităților infracționale legate de pescuitul ilegal în Marea Neagră și protejarea dreptului de proprietate al reclamantului, căruia i-a fost confiscată o ambarcațiune. Curtea a reamintit că un astfel de echilibru depinde de mulți factori, iar comportamentul proprietarului bunului este un element care trebuie avut în vedere. Curtea a analizat dacă procedurile în cauză au fost de natură să permită luarea în considerare în mod rezonabil a culpei imputabile reclamantului ori, cel puțin, a legăturii dintre comportamentul său și încălcarea legii care a avut loc și, de asemenea, dacă i-au oferit o oportunitate echitabilă de a-și prezenta cazul în fața autorităților competente.

Curtea a constatat în primul rând că nava a fost confiscată în contextul procedurii penale împotriva altei persoane, care a declarat că o folosește pe baza unui acord verbal cu reclamantul. Acesta din urmă nu a fost acuzat în procesul în care respectiva persoană a fost condamnată în urma procedurii simplificate a recunoașterii vinovăției. Deoarece instanțele interne au considerat că măsura confiscării nu a fost luată în urma unei proceduri contradictorii, reclamantul nefiind citat să se prezinte în instanță, procedurile au fost reluate, pentru a permite proprietarului navei să prezinte orice argumente și dovezi pe care le considera adecvate în legătură cu măsura dispusă. Noua procedură, în care s-a analizat dacă sechestrul și confiscarea erau atât legale, cât și lipsite de arbitrariu și în care reclamantul a fost citat în mod legal și reprezentat de un avocat ales, s-a desfășurat în condiții de contradictorialitate, iar reclamantul a avut posibilitatea să prezinte probele și argumentele pe care le-a considerat necesare pentru a-și proteja interesele. În plus, nu s-a aplicat nicio prezumție absolută în detrimentul său, dimpotrivă, și-ar fi putut dovedi buna-credință și aceasta ar fi putut duce la restituirea bunului său. Într-adevăr, potrivit art. 118 alin. (1) lit. b) CP *[din 1969, art. 112 alin. (1) lit. b) CP – n.a.]*, ale cărui dispoziții au fost în cele din urmă considerate aplicabile de Curtea de Apel Constanța, bunurile aparținând unui terț puteau fi confiscate numai dacă acesta din urmă a luat cunoștință de scopul utilizării lor de către făptuitor.

La încheierea acestei proceduri, instanțele interne au stabilit că reclamantul trebuie să fi fost conștient de faptul că nava a fost folosită pentru comiterea de infracțiuni. Pentru a ajunge la această concluzie, instanța de apel a acordat relevanță faptului că nava nu avea nici permis de pescuit, nici autorizație de utilizare a echipamentului de pescuit. Prezența la bord a mai multor instrumente utilizate special pentru pescuitul ilegal, care au fost revendicate de către reclamant drept bunuri proprii, a constituit un alt indiciu al relei sale credințe. Nimic din dosar nu sugerează că instanțele române au acționat în mod arbitrar în evaluarea probelor care le-au fost prezentate de reclamant în această privință. În plus, în stabilirea unui echilibru între drepturile în joc, instanțele interne s-au referit la gravitatea infracțiunii comise cu ajutorul navei confiscate și au considerat că confiscarea sub forma unui echivalent bănesc nu ar fi fost o măsură adecvată. În acest context, Curtea a considerat că este relevant și faptul că reclamantul nu a făcut dovada în fața instanțelor naționale cu privire la valoarea navei, care se presupune că era cu mult mai mare decât orice daune potențial cauzate, și a faptului că închirierea navelor era singura sa sursă de venit. În

legătură cu aceasta, Curtea nu a putut decât să observe că, din cauza gradului sever de depreciere, nava a fost vândută în cele din urmă pentru aproximativ 1.900 de euro. Considerațiile de mai sus au fost suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că, având în vedere marja largă de apreciere de care beneficiază autoritățile interne în acest domeniu, confiscarea navei reclamantului nu i-a impus acestuia o sarcină excesivă și, în consecință, nu a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție (cauza *Yaşar c. României*, Hotărârea din 26 noiembrie 2019, www.echr.coe.int).

Art. 112¹.[1] **Confiscarea extinsă.** (1)[2] Sunt supuse confiscării şi alte bunuri decât cele prevăzute la art. 112, când față de o persoană se dispune condamnarea pentru o faptă susceptibilă să îi procure un folos material şi pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare, instanța își formează convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale. Convingerea instanței se poate baza inclusiv pe disproporția dintre veniturile licite şi averea persoanei.

(2) Confiscarea extinsă se dispune asupra bunurilor dobândite de persoana condamnată într-o perioadă de 5 ani înainte şi, dacă este cazul, după momentul săvârşirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței. Confiscarea extinsă poate fi dispusă şi asupra bunurilor transferate către terți, dacă aceştia ştiau sau ar fi trebuit să ştie că scopul transferului a fost evitarea confiscării.

(3) Pentru aplicarea dispozițiilor alin. (2) se va ține seama şi de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei sau unei persoane juridice asupra căreia persoana condamnată deține controlul.

(4) Prin *bunuri*, conform prezentului articol, se înțelege şi sumele de bani.

(5) La stabilirea diferenței dintre veniturile licite şi valoarea bunurilor dobândite se vor avea în vedere valoarea bunurilor la data dobândirii lor şi cheltuielile făcute de persoana condamnată, membrii familiei acesteia.

(6) Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani şi bunuri până la concurența valorii acestora.

(7) Se confiscă, de asemenea, bunurile şi banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, precum şi bunurile produse de acestea.

(8) Confiscarea nu poate depăşi valoarea bunurilor dobândite în perioada prevăzută la alin. (2), care excedează nivelului veniturilor licite ale persoanei condamnate. *[R.A.: art. 118² CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ Convenția europeană privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor infracțiunii, încheiată la Strasbourg la 8 noiembrie 1990, ratificată prin Legea nr. 263/2002 (M. Of. nr. 353 din 28 mai 2002); ▶ Decizia-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de înghețare

[1] Art. 112¹ a fost introdus prin art. II pct. 2 din Legea nr. 63/2012.

[2] Alin. (1) şi (2) ale art. 112¹ sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I din Legea nr. 228/2020. Menționăm că, prin Decizia nr. 11/2015 (M. Of. nr. 102 din 9 februarie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că dispozițiile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal (care aveau următorul conținut: *„valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte şi, dacă este cazul, după momentul săvârşirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depăşeşte în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit"*) sunt constituționale în măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 pentru modificarea şi completarea Codului penal al României şi a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

a bunurilor sau a probelor (J.O. L 196 din 2 august 2003); ▶ Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor şi a bunurilor având legătură cu infracţiunea (J.O. L nr. 68 din 15 martie 2005); ▶ Decizia-cadru 2006/783/JAI a Consiliului din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce pentru hotărârile de confiscare (J.O. L 328 din 24 noiembrie 2006); ▶ Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind îngheţarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunilor săvârşite în Uniunea Europeană (J.O. L nr. 127 din 29 aprilie 2014); ▶ Regulamentul (UE) 2018/1805 al Parlamentului European şi al Consiliului din 14 noiembrie 2018 privind recunoaşterea reciprocă a ordinelor de indisponibilizare şi de confiscare (J.O. L 303 din 28 noiembrie 2018); ▶ Legea nr. 318/2015 pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative (M. Of. nr. 961 din 24 decembrie 2015); ▶ Legea nr. 216/2016 privind stabilirea destinaţiei unor bunuri imobile confiscate (M. Of. nr. 918 din 15 noiembrie 2016); ▶ art. 51 din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanţării terorismului (M. Of. nr. 589 din 18 iulie 2019).

Hotărâri C.E.D.O. Confiscarea locuinţei unui cuplu, în condiţiile în care s-a probat faptul că stilul lor de viaţă nu corespunde veniturilor declarate, iar sursele de venit provin din activitatea infracţională a fiului acestora (condamnat pentru trafic de droguri), nu reprezintă o ingerinţă disproporţionată în dreptul reclamanţilor la respectarea bunurilor lor, ci este o consecinţă a marjei largi de apreciere de care dispun statele în controlul folosinţei bunurilor, precum şi a obiectivului de interes general urmărit în lupta împotriva traficului de droguri (cauza *Aboufadda c. Franţei*, Decizia din 4 noiembrie 2014, www.echr.coe.int).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

Titlul V. Minoritatea

Capitolul I. Regimul răspunderii penale a minorului

Legislație conexă: art. 504-520 CPP.

Art. 113. Limitele răspunderii penale. (1) Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal.

(2) Minorul care are vârsta între 14 şi 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedeşte că a săvârşit fapta cu discernământ.

(3) Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii. *[R.A.: art. 99 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 38 alin. (2) din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ► art. 1 din Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată (M. Of. nr. 314 din 13 iunie 2001).

Art. 114. Consecințele răspunderii penale. (1) Față de minorul care, la data săvârşirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate.

(2) Față de minorul prevăzut în alin. (1) se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri:

a) dacă a mai săvârşit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat;

b) atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață. *[R.A.: art. 100 şi art. 109 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 5/2016 (M. Of. nr. 493 din 1 iulie 2016), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 7 alin. (1) din Legea nr. 76/2008 privind organizarea şi funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare, a stabilit:

„În cazul inculpaților minori sancționați prin aplicarea unor măsuri educative conform noului Cod penal, instanța de judecată nu poate dispune prelevarea probelor biologice pentru obținerea şi stocarea în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare a profilului genetic".

Legislație conexă: ► Capitolul V – „Protecția copilului care a săvârşit o faptă penală şi nu răspunde penal" din Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014); ► H.G. nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârşit o faptă penală şi nu răspunde penal (M. Of. nr. 872 din 24 septembrie 2004); ► Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European şi a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale (J.O. L 132 din 21 mai 2016).

Art. 115. Măsurile educative. (1) Măsurile educative sunt neprivative de libertate sau privative de libertate.

1. Măsurile educative neprivative de libertate sunt:

a) stagiul de formare civică;

b) supravegherea;

c) consemnarea la sfârşit de săptămână;

d) asistarea zilnică.

2. Măsurile educative privative de libertate sunt:

a) internarea într-un centru educativ;

b) internarea într-un centru de detenţie.

(2) Alegerea măsurii educative care urmează să fie luată faţă de minor se face, în condiţiile art. 114, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74. *[R.A.: art. 101 CP 1969]*

Art. 116. Referatul de evaluare. (1) În vederea efectuării evaluării minorului, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74, instanţa va solicita serviciului de probaţiune întocmirea unui referat care va cuprinde şi propuneri motivate referitoare la natura şi durata programelor de reintegrare socială pe care minorul ar trebui să le urmeze, precum şi la alte obligaţii ce pot fi impuse acestuia de către instanţă.

(2)[1] Referatul de evaluare privind respectarea condiţiilor de executare a măsurii educative sau a obligaţiilor impuse se întocmeşte de către serviciul de probaţiune în toate cazurile în care instanţa dispune asupra măsurii educative ori asupra modificării sau încetării executării obligaţiilor impuse, cu excepţia situaţiei prevăzute la art. 126, când acesta va fi întocmit de către centrul educativ ori de detenţie.

Legislaţie conexă: Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013).

Capitolul II. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate

Art. 117. Stagiul de formare civică. (1) Măsura educativă a stagiului de formare civică constă în obligaţia minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 4 luni, pentru a-l ajuta să înţeleagă consecinţele legale şi sociale la care se expune în cazul săvârşirii de infracţiuni şi pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor.

(2) Organizarea, asigurarea participării şi supravegherea minorului, pe durata cursului de formare civică, se fac sub coordonarea serviciului de probaţiune, fără a afecta programul şcolar sau profesional al minorului.

Art. 118. Supravegherea. Măsura educativă a supravegherii constă în controlarea şi îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între două şi 6 luni, sub coordonarea serviciului de probaţiune, pentru a asigura participarea la cursuri şcolare sau de formare profesională şi prevenirea desfăşurării unor activităţi sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia.

---

[1] Alin. (2) al art. 116 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 15 din Legea nr. 187/2012.

Art. 119. Consemnarea la sfârşit de săptămână. (1) Măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână constă în obligaţia minorului de a nu părăsi locuinţa în zilele de sâmbătă şi duminică, pe o durată cuprinsă între 4 şi 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligaţia de a participa la anumite programe ori de a desfăşura anumite activităţi impuse de instanţă.

(2) Supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probaţiune.

Legea de aplicare: ► Art. 20. Pedeapsa amenzii executabilă, aplicată pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii în baza Codului penal din 1969 şi neexecutată în tot sau în parte până la intrarea în vigoare a Codului penal, se înlocuieşte cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână, ţinând seama şi de partea care a fost executată din amendă. ► Art. 22. (1) Măsura suspendării executării pedepselor aplicate în baza Codului penal din 1969 pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal. (2) În cazul în care suspendarea executării unei pedepse cu închisoarea prevăzute la alin. (1) se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracţiuni, pedeapsa închisorii se înlocuieşte cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani. (3) În situaţia prevăzută la alin. (2), pedeapsa amenzii a cărei executare a fost suspendată se înlocuieşte cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână pe o durată de 6 săptămâni. (4) Dacă în termenul de încercare al suspendării executării unei pedepse pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii condamnatul a săvârşit din nou o infracţiune, instanţa revocă suspendarea şi înlocuieşte pedeapsa potrivit alin. (2) sau (3), după care: a) dacă noua infracţiune a fost comisă în timpul minorităţii, se stabileşte şi pentru aceasta o măsură educativă, iar apoi se aplică măsura educativă cea mai grea; b) dacă noua infracţiune a fost comisă după majorat, se aplică o sancţiune rezultantă stabilită potrivit art. 129 alin. (2) din Codul penal.

Art. 120. Asistarea zilnică. (1) Măsura educativă a asistării zilnice constă în obligaţia minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probaţiune, care conţine orarul şi condiţiile de desfăşurare a activităţilor, precum şi interdicţiile impuse minorului.

(2) Măsura educativă a asistării zilnice se ia pe o durată cuprinsă între 3 şi 6 luni, iar supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probaţiune.

Art. 121. Obligaţii ce pot fi impuse minorului. (1) Pe durata executării măsurilor educative neprivative de libertate, instanţa poate impune minorului una sau mai multe dintre următoarele obligaţii:

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară sau formare profesională;

b) să nu depăşească, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă;

c) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

d) să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă;

e) să se prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta;

f) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

(2) Când stabileşte obligaţia prevăzută în alin. (1) lit. d), instanţa individualizează, în concret, conţinutul acestei obligaţii, ţinând seama de împrejurările cauzei.

(3) Supravegherea executării obligațiilor impuse de instanță se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

(4) Pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă condițiile de executare a măsurii educative sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

Art. 122. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă, pe parcursul supravegherii, au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura persoanei supravegheate şanse mai mari de îndreptare.

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

Art. 123. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate. (1) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța dispune:

a) prelungirea măsurii educative, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta;

b) înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;

c) înlocuirea măsurii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, inițial, s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă, pe durata sa maximă.

(2) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. a) şi lit. b), dacă nici de această dată nu sunt respectate condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța înlocuieşte măsura educativă neprivativă de libertate cu măsura internării într-un centru educativ.

(3) Dacă minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate săvârşeşte o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârşită anterior, instanța dispune:

a) prelungirea măsurii educative luate inițial, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta;

b) înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;

c) înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate.

(4) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. a) şi lit. b), precum şi în alin. (3) lit. a) şi lit. b), instanța poate impune noi obligații în sarcina minorului ori sporeşte condițiile de executare a celor existente.

Capitolul III. Regimul măsurilor educative privative de libertate

Art. 124. Internarea într-un centru educativ. (1) Măsura educativă a internării într-un centru educativ constă în internarea minorului într-o instituție specializată

în recuperarea minorilor, unde va urma un program de pregătire şcolară şi formare profesională potrivit aptitudinilor sale, precum şi programe de reintegrare socială.

(2) Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între unu şi 3 ani.

(3) Dacă în perioada internării minorul săvârşeşte o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă săvârşită anterior, instanţa poate menţine măsura internării într-un centru educativ, prelungind durata acesteia, fără a depăşi maximul prevăzut de lege, sau o poate înlocui cu măsura internării într-un centru de detenţie.

(4) În cazul în care pe durata internării minorul a dovedit interes constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puţin jumătate din durata internării, instanţa poate dispune:

a) înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani;

b) liberarea din centrul educativ, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani.

(5) Odată cu înlocuirea sau liberarea instanţa impune respectarea uneia sau mai multora dintre obligaţiile prevăzute în art. 121 până la împlinirea duratei măsurii internării.

(6) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligaţiile impuse, instanţa revine asupra înlocuirii sau liberării şi dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru educativ.

(7) În cazul săvârşirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracţiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani şi faţă de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice, instanţa revine asupra înlocuirii şi dispune:

a) executarea restului rămas din durata măsurii internării iniţiale, cu posibilitatea prelungirii duratei acesteia până la maximul prevăzut de lege;

b) internarea într-un centru de detenţie. *[R.A.: art. 104, art. 106, art. 107 şi art. 108 CP 1969]*

Legea de aplicare: ▶ Art. 18. (1) Măsura educativă a libertăţii supravegheate pronunţată în baza Codului penal din 1969 se execută potrivit dispoziţiilor acestuia. (2) Dacă măsura prevăzută la alin. (1) se revocă după intrarea în vigoare a Codului penal din altă cauză decât comiterea unei infracţiuni, libertatea supravegheată se înlocuieşte cu internarea într-un centru educativ pe o perioadă de un an. (3) În cazul revocării libertăţii supravegheate datorită săvârşirii unei noi infracţiuni, instanţa va dispune, ţinând seama de gravitatea infracţiunii comise, o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de Codul penal. ▶ Art. 19. (1) Măsura educativă a internării într-un centru de reeducare dispusă în baza Codului penal din 1969 se înlocuieşte cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o durată egală cu timpul rămas din momentul rămânerii definitivă a hotărârii prin care s-a luat măsura internării în centrul de reeducare şi până la majoratul celui în cauză, dar nu mai mult de 3 ani. (2) Perioada executată din măsura educativă a internării în centrul de reeducare, precum şi durata reţinerii şi arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul educativ. (3) În cazul în care, potrivit Codului penal din 1969, s-a dispus prelungirea duratei măsurii educative a internării într-un centru de reeducare, măsura se va executa într-un centru educativ. ▶ Art. 22. (1) Măsura suspendării executării pedepselor aplicate în baza Codului penal din 1969 pentru infracţiuni comise

în timpul minorității se menține și după intrarea în vigoare a Codului penal. (2) În cazul în care suspendarea executării unei pedepse cu închisoarea prevăzute la alin. (1) se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracțiuni, pedeapsa închisorii se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani. (3) În situația prevăzută la alin. (2), pedeapsa amenzii a cărei executare a fost suspendată se înlocuiește cu măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână pe o durată de 6 săptămâni. (4) Dacă în termenul de încercare al suspendării executării unei pedepse pentru infracțiuni comise în timpul minorității condamnatul a săvârșit din nou o infracțiune, instanța revocă suspendarea și înlocuiește pedeapsa potrivit alin. (2) sau (3), după care: a) dacă noua infracțiune a fost comisă în timpul minorității, se stabilește și pentru aceasta o măsură educativă, iar apoi se aplică măsura educativă cea mai grea; b) dacă noua infracțiune a fost comisă după majorat, se aplică o sancțiune rezultantă stabilită potrivit art. 129 alin. (2) din Codul penal.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 17/2020 (M. Of. nr. 958 din 19 octombrie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?" și a stabilit:
„În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ".

Art. 125. Internarea într-un centru de detenție. (1) Măsura educativă a internării într-un centru de detenție constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, cu regim de pază și supraveghere, unde va urma programe intensive de reintegrare socială, precum și programe de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale.

(2) Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani, afară de cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, când internarea se ia pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani.

(3) Dacă în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește măsura internării, fără a depăși maximul prevăzut în alin. (2), determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite. Din durata măsurii educative se scade perioada executată până la data hotărârii.

(4) În cazul în care pe durata internării minorul a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puțin jumătate din durata internării, instanța poate dispune:

a) înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani;

b) liberarea din centrul de detenție, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani.

(5) Odată cu înlocuirea sau liberarea, instanța impune respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute în art. 121, până la împlinirea duratei măsurii internării.

(6) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța revine asupra înlocuirii sau liberării şi dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru de detenție.

(7) În cazul săvârşirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracțiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani şi față de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice, instanța revine asupra înlocuirii şi dispune:

a) executarea restului rămas din durata măsurii internării într-un centru de detenție;

b) prelungirea duratei acestei internări în condițiile prevăzute în alin. (3).

Legea de aplicare: Art. 21. (1) Pedeapsa închisorii executabilă, aplicată în baza Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității, se înlocuieşte cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii. (2) Pedeapsa închisorii care depăşeşte 20 de ani, aplicată pentru infracțiuni comise în timpul minorității, se va înlocui cu internarea într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani. (3) În cazul pluralității de infracțiuni, înlocuirea prevăzută la alin. (1) şi (2) se face cu privire la pedeapsa rezultantă. (4) Partea executată din pedeapsa închisorii, precum şi durata reținerii şi arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul de detenție.

Hotărâri C.E.D.O. Un centru de detenție pentru minori nu poate fi considerat un centru pentru supravegherea educației în sensul art. 5 parag. 1 lit. d) din Convenție, mai ales dacă din circumstanțele speței nu reiese că minorul aflat într-un asemenea centru ar fi participat la vreo activitate educațională cât timp a stat acolo [cauza *Ichin şi alții c. Ucrainei*, Hotărârea din 21 decembrie 2010, în *R. Chiriță (coord.)*, Arestarea şi detenția, p. 50].

Art. 126. Schimbarea regimului de executare. Dacă în cursul executării unei măsuri educative privative de libertate persoana internată, care a împlinit vârsta de 18 ani, are un comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate, instanța poate dispune continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar.

Art. 127. Calculul duratei măsurilor educative. În cazul măsurilor educative privative de libertate, dispozițiile art. 71-73 se aplică în mod corespunzător.

Capitolul IV. Dispoziții comune

Art. 128. Efectele cauzelor de atenuare şi agravare. În cazul infracțiunilor săvârşite în timpul minorității, cauzele de atenuare şi agravare sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative şi produc efecte între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă.

Art. 129. Pluralitatea de infracțiuni. (1) În caz de concurs de infracțiuni săvârşite în timpul minorității se stabileşte şi se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele, în condițiile art. 114, ținând seama de criteriile prevăzute în art. 74.

(2) În cazul săvârşirii a două infracţiuni, dintre care una în timpul minorităţii şi una după majorat, pentru infracţiunea comisă în timpul minorităţii se ia o măsură educativă, iar pentru infracţiunea săvârşită după majorat se stabileşte o pedeapsă, după care:

a) dacă măsura educativă este neprivativă de libertate, se execută numai pedeapsa;

b) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este închisoarea, se aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu o durată egală cu cel puţin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârşirii infracţiunii comise după majorat;

c) dacă pedeapsa aplicată pentru infracţiunea săvârşită după majorat este detenţiunea pe viaţă, se execută numai această pedeapsă;

d) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este amenda, se execută măsura educativă, a cărei durată se majorează cu cel mult 6 luni, fără a depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta.

(3) În cazul prevăzut în alin. (2) lit. b), din durata pedepsei aplicate se scade ceea ce s-a executat din momentul săvârşirii infracţiunii comise după majorat până la data judecării.

(4) În cazul săvârşirii după majorat a două sau mai multor infracţiuni concurente se aplică mai întâi regulile referitoare la concursul de infracţiuni, după care se face aplicarea dispoziţiilor alin. (2).

(5) Pedeapsa stabilită potrivit dispoziţiilor alin. (2) lit. b) nu poate face obiectul amânării aplicării pedepsei sau al suspendării executării sub supraveghere.

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 601/2018 (M. Of. nr. 1057 din 13 decembrie 2018), Curtea Constituţională **a admis excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal şi a constatat că sintagma „cel puţin" din cuprinsul acestora este neconstituţională**. Curtea a reţinut că dispoziţiile art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal încalcă principiul egalităţii în drepturi şi libertatea individuală, prevăzute la art. 16 şi art. 23 din Constituţie. În acest sens, s-a reţinut că textul criticat prevede, în privinţa persoanelor majore, care au săvârşit o infracţiune ulterior împlinirii vârstei majoratului şi o infracţiune în timpul minorităţii, un regim sancţionator al concursului de infracţiuni care poate fi mai sever decât cel reglementat în privinţa persoanelor majore care au săvârşit infracţiuni după împlinirea majoratului.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 4/2014 (M. Of. nr. 434 din 13 iunie 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând aplicarea dispoziţiilor art. 22 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 187/2012 cu referire la art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal în cazul faptelor definitiv judecate la data de 1 februarie 2014, şi a stabilit:

„*Prevederile art. 22 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal cu referire la art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal nu sunt aplicabile faptelor definitiv judecate la data de 1 februarie 2014*".

2. Prin Decizia nr. 2/2016 (M. Of. nr. 192 din 15 martie 2016), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă, în cazul în care un inculpat minor săvârşeşte, în timpul minorităţii, un concurs de infracţiuni, fiind ulterior trimis în judecată pentru săvârşirea infracţiunilor din

cadrul concursului de infracțiuni, prin rechizitorii distincte, iar pentru una dintre infracțiuni i s-a aplicat o măsură educativă neprivativă de libertate, pe care a executat-o integral înainte de a fi trimis în judecată și pentru săvârșirea celorlalte infracțiuni din cadrul concursului, în momentul în care i se aplică o măsură educativă pentru toate infracțiunile din cadrul concursului de infracțiuni, conform art. 129 alin. (1) din Codul penal, durata măsurii educative deja executate se scade din durata noii măsuri educative aplicate pentru întreg concursul de infracțiuni sau se va dispune executarea integrală a noii măsuri educative aplicate pentru concursul de infracțiuni, atât în cazul aplicării unei măsuri educative neprivative de libertate, cât și în cazul aplicării unei măsuri educative privative de libertate", și a stabilit: *„În ipoteza infracțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative neprivative de libertate, dispusă pentru o infracțiune concurentă și executată, nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate, dar va fi avută în vedere la alegerea și stabilirea sancțiunii conform art. 129 alin. (1) din Codul penal'.*

Art. 130. Descoperirea unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității. Dacă pe durata termenului de supraveghere al amânării aplicării pedepsei, al suspendării sub supraveghere ori al liberării condiționate se descoperă că persoana supravegheată mai săvârșise o infracțiune în timpul minorității pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, o măsură educativă privativă de libertate, amânarea, suspendarea sau liberarea se anulează, aplicându-se în mod corespunzător dispozițiile art. 129 alin. (2)-(4).

Art. 131. Prescripția răspunderii penale a minorilor. Termenele de prescripție a răspunderii penale, prevăzute în art. 154, se reduc la jumătate pentru cei care la data săvârșirii infracțiunii erau minori și se întrerup sau se suspendă în condițiile prevăzute de lege pentru majori. *[R.A.: art. 129 CP 1969]*

Art. 132. Prescripția executării măsurilor educative. (1) Măsurile educative neprivative de libertate se prescriu într-un termen de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost luate.

(2) Măsurile educative privative de libertate se prescriu într-un termen egal cu durata măsurii educative luate, dar nu mai puțin de 2 ani.

(3) Termenele de prescripție a executării măsurilor educative se întrerup și se suspendă în condițiile prevăzute de lege pentru majori.

(4) În cazul înlocuirii măsurilor educative, executarea se prescrie în raport cu măsura educativă mai grea și curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus înlocuirea.

Art. 133. Efectele măsurilor educative. Măsurile educative nu atrag interdicții, decăderi sau incapacități.

Art. 134. Minorul devenit major. (1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică și majorilor care, la data săvârșirii infracțiunii, aveau vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.

(2) Când, la data pronunțării hotărârii prin care s-a luat o măsură educativă privativă de libertate, infractorul a împlinit vârsta de 18 ani, instanța, ținând seama de posibilitățile sale de îndreptare, de vârsta acestuia, precum și de celelalte criterii prevăzute în art. 74, poate dispune executarea măsurii educative într-un penitenciar.

Titlul VI. Răspunderea penală a persoanei juridice

Capitolul I. Dispoziții generale

Legislație conexă: art. 489-503 CPP.

Art. 135. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice. (1) Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

(2) Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat.

(3) Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte. *[R.A.: art. 19¹ CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 240. În aplicarea dispozițiilor art. 135 din Codul penal, prin *autorități publice* se înțelege autoritățile prevăzute în mod expres în titlul III, precum și la art. 140 și 142 din Constituția României, republicată.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 1/2016 (M. Of. nr. 138 din 23 februarie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția I penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept dacă întreprinderea individuală, persoană juridică fără personalitate juridică, poate fi subiect activ al unei infracțiuni săvârșite în realizarea obiectului de activitate și a stabilit:
„Întreprinderea individuală, formă de activitate economică organizată de întreprinzătorul persoană fizică în temeiul dispozițiilor O.U.G. nr. 44/2008, nu are calitatea de persoană juridică și, prin urmare, nu poate răspunde penal în condițiile prevăzute de art. 135 din Codul penal".

Art. 136. Pedepsele aplicabile persoanei juridice. (1) Pedepsele aplicabile persoanei juridice sunt principale și complementare.

(2) Pedeapsa principală este amenda.

(3) Pedepsele complementare sunt:

a) dizolvarea persoanei juridice;

b) suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

c) închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

d) interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice pe o durată de la unu la 3 ani;

e) plasarea sub supraveghere judiciară;

f) afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare. *[R.A.: art. 53¹ CP 1969]*

Art. 137. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică. (1) Amenda constă în suma de bani pe care persoana juridică este condamnată să o plătească statului.

(2) Cuantumul amenzii se stabileşte prin sistemul zilelor-amendă. Suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 100 şi 5.000 lei, se înmulţeşte cu numărul zilelor-amendă, care este cuprins între 30 de zile şi 600 de zile.

(3) Instanţa stabileşte numărul zilelor-amendă ţinând cont de criteriile generale de individualizare a pedepsei. Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se determină ţinând seama de cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, respectiv de valoarea activului patrimonial în cazul altor persoane juridice, precum şi de celelalte obligaţii ale persoanei juridice.

(4) Limitele speciale ale zilelor-amendă sunt cuprinse între:

a) 60 şi 180 de zile-amendă, când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită numai pedeapsa amenzii;

b) 120 şi 240 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani, unică sau alternativ cu pedeapsa amenzii;

c) 180 şi 300 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 10 ani;

d) 240 şi 420 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 20 de ani;

e) 360 şi 510 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani sau detenţiunea pe viaţă.

(5) Când prin infracţiunea săvârşită persoana juridică a urmărit obţinerea unui folos patrimonial, limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege pentru infracţiunea comisă se pot majora cu o treime, fără a se depăşi maximul general al amenzii. La stabilirea amenzii se va ţine seama de valoarea folosului patrimonial obţinut sau urmărit. *[R.A.: art. 71¹ CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 13. (1) În cazul amenzilor stabilite definitiv sub imperiul Codului penal din 1969, aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile se face prin compararea amenzii aplicate cu suma ce rezultă din prevederile art. 61 alin. (2) şi (4) din Codul penal, prin utilizarea unui cuantum de referinţă pentru o zi-amendă în sumă de 150 lei. (2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi amenzilor definitive stabilite pentru persoane juridice, în acest caz cuantumul de referinţă pentru o zi-amendă, utilizat pentru aplicarea prevederilor art. 137 alin. (2) şi (4) din Codul penal, fiind de 2.000 lei.

Legislaţie conexă: art. 135 alin. (2) din Legea nr. 24/2017 privind emitenţii de instrumente financiare şi operaţiuni de piaţă (M. Of. nr. 213 din 29 martie 2017).

Capitolul II. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice

Art. 138. Aplicarea şi executarea pedepselor complementare în cazul persoanei juridice. (1) Aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare se dispune atunci când instanţa constată că, faţă de natura şi gravitatea infracţiunii, precum şi de împrejurările cauzei, aceste pedepse sunt necesare.

(2) Aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare este obligatorie când legea prevede această pedeapsă.

(3) Pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. b)-f) se pot aplica în mod cumulativ.

(4) Executarea pedepselor complementare începe după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare. *[R.A.: art. 53² CP 1969]*

Art. 139. Dizolvarea persoanei juridice. (1) Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice se aplică atunci când:

a) persoana juridică a fost constituită în scopul săvârşirii de infracţiuni;

b) obiectul său de activitate a fost deturnat în scopul comiterii de infracţiuni, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea mai mare de 3 ani.

(2) În caz de neexecutare, cu rea-credinţă, a uneia dintre pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. b)-e), instanţa dispune dizolvarea persoanei juridice.

(3)[1] *Abrogat. [R.A.: art. 71² CP 1969]*

Art. 140. Suspendarea activităţii persoanei juridice. (1) Pedeapsa complementară a suspendării activităţii persoanei juridice constă în interzicerea desfăşurării activităţii sau a uneia dintre activităţile persoanei juridice în realizarea căreia a fost săvârşită infracţiunea.

(2) În caz de neexecutare, cu rea-credinţă, a pedepsei complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. f), instanţa dispune suspendarea activităţii sau a uneia dintre activităţile persoanei juridice până la punerea în executare a pedepsei complementare, dar nu mai mult de 3 luni.

(3) Dacă până la împlinirea termenului prevăzut în alin. (2) pedeapsa complementară nu a fost pusă în executare, instanţa dispune dizolvarea persoanei juridice. *[R.A.: art. 71³ CP 1969]*

Art. 141. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activităţii persoanei juridice. (1) Pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. a) şi lit. b) nu pot fi aplicate instituţiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor şi organizaţiilor religioase ori aparţinând minorităţilor naţionale, constituite potrivit legii.

(2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică şi persoanelor juridice care îşi desfăşoară activitatea în domeniul presei. *[R.A.: art. 71⁴ CP 1969]*

Art. 142. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice. (1) Pedeapsa complementară a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice constă în închiderea unuia sau mai multora dintre punctele de lucru aparţinând persoanei juridice cu scop lucrativ, în care s-a desfăşurat activitatea în realizarea căreia a fost săvârşită infracţiunea.

(2) Dispoziţiile alin. (1) nu se aplică persoanelor juridice care îşi desfăşoară activitatea în domeniul presei. *[R.A.: art. 71⁵ CP 1969]*

Art. 143. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziţii publice. Pedeapsa complementară a interzicerii de a participa la procedurile de achiziţii publice constă în interzicerea de a participa, direct sau indirect, la procedurile pentru atribuirea contractelor de achiziţii publice, prevăzute de lege. *[R.A.: art. 71⁶ CP 1969]*

Art. 144. Plasarea sub supraveghere judiciară. (1)[2] Pedeapsa complementară a plasării sub supraveghere judiciară presupune desfăşurarea sub supravegherea

---

[1] Alin. (3) al art. 139 a fost abrogat prin art. 245 pct. 16 din Legea nr. 187/2012.

[2] Alin. (1) şi (2) ale art. 144 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 245 pct. 17 din Legea nr. 187/2012.

unui mandatar judiciar a activității care a ocazionat comiterea infracțiunii, pe o perioadă de la un an la 3 ani.

(2) Mandatarul judiciar are obligația de a sesiza instanța atunci când constată că persoana juridică nu a luat măsurile necesare în vederea prevenirii comiterii de noi infracțiuni. În cazul în care instanța constată că sesizarea este întemeiată, dispune înlocuirea acestei pedepse cu pedeapsa prevăzută la art. 140.

(3) Plasarea sub supraveghere judiciară nu se aplică în cazul persoanelor juridice menționate în art. 141.

Art. 145. Afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare. (1) Afişarea hotărârii definitive de condamnare sau publicarea acesteia se realizează pe cheltuiala persoanei juridice condamnate.

(2) Prin afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare nu poate fi dezvăluită identitatea altor persoane.

(3) Afişarea hotărârii de condamnare se realizează în extras, în forma şi locul stabilite de instanță, pentru o perioadă cuprinsă între o lună şi 3 luni.

(4) Publicarea hotărârii de condamnare se face în extras şi în forma stabilită de instanță, prin intermediul presei scrise sau audiovizuale ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuală, desemnate de instanță.

(5) Dacă publicarea se face prin presa scrisă sau audiovizuală, instanța stabileşte numărul aparițiilor, care nu poate fi mai mare de 10, iar în cazul publicării prin alte mijloace audiovizuale durata acesteia nu poate depăşi 3 luni. *[R.A.: art. 71[7] CP 1969]*

Capitolul III. Dispoziții comune

Art. 146. Recidiva în cazul persoanei juridice. (1) Există recidivă pentru persoana juridică atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare şi până la reabilitare, persoana juridică săvârşeşte din nou o infracțiune, cu intenție sau cu intenție depăşită.

(2) În caz de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a depăşi maximul general al pedepsei amenzii.

(3) Dacă amenda anterioară nu a fost executată, în tot sau în parte, amenda stabilită pentru noua infracțiune, potrivit alin. (2), se adaugă la pedeapsa anterioară sau la restul rămas neexecutat din aceasta.

(4) Dispozițiile art. 42 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 40[2] CP 1969]*

Art. 147. Atenuarea şi agravarea răspunderii penale a persoanei juridice. (1) În caz de concurs de infracțiuni, de pluralitate intermediară sau de cauze de atenuare ori agravare a răspunderii penale, persoanei juridice i se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică.

(2) În caz de pluralitate de infracțiuni, pedepsele complementare de natură diferită, cu excepția dizolvării, sau cele de aceeaşi natură, dar cu conținut diferit, se cumulează, iar dintre pedepsele complementare de aceeaşi natură şi cu acelaşi conținut se aplică cea mai grea.

(3) În caz de pluralitate de infracțiuni, măsurile de siguranță luate conform art. 112 se cumulează. *[R.A.: art. 40[1], art. 76 alin. (4) şi art. 78 alin. (2) CP 1969]*

Art. 148. Prescripția răspunderii penale. Răspunderea penală a persoanei juridice se prescrie în condițiile prevăzute de lege pentru persoana fizică, dispozițiile art. 153-156 aplicându-se în mod corespunzător. *[R.A.: art. 122 alin. (1¹), (2) și (3) CP 1969]*

Art. 149. Prescripția executării pedepsei. (1) Termenul de prescripție a executării pedepsei amenzii aplicate persoanei juridice este de 5 ani.

(2) Executarea pedepselor complementare aplicate persoanelor juridice se prescrie într-un termen de 3 ani, care curge de la data la care pedeapsa amenzii a fost executată sau considerată ca executată.

(3) Dispozițiile art. 161, art. 162 alin. (2), art. 163 și art. 164 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 126 alin. (1¹), (1²) și alin. (3) teza I CP 1969]*

Art. 150. Reabilitarea persoanei juridice. Reabilitarea persoanei juridice are loc de drept dacă, în decurs de 3 ani de la data la care pedeapsa amenzii sau pedeapsa complementară a fost executată sau considerată ca executată, aceasta nu a mai săvârșit nicio altă infracțiune. *[R.A.: art. 134 alin. (2) CP 1969]*

Art. 151. Efectele comasării și divizării persoanei juridice. (1) În cazul pierderii personalității juridice prin fuziune, absorbție sau divizare intervenită după comiterea infracțiunii, răspunderea penală și consecințele acesteia se vor angaja:

a) în sarcina persoanei juridice create prin fuziune;

b) în sarcina persoanei juridice absorbante;

c) în sarcina persoanelor juridice care au fost create prin divizare sau care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1), la individualizarea pedepsei se va ține seama de cifra de afaceri, respectiv de valoarea activului patrimonial al persoanei juridice care a comis infracțiunea, precum și de partea din patrimoniul acesteia care a fost transmisă fiecărei persoane juridice participante la operațiune.

BCU IAȘI / CENTRU

Titlul VII. Cauzele care înlătură răspunderea penală

Legislație conexă: art. 67 alin. (2²) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 152. Efectele amnistiei. (1) Amnistia înlătură răspunderea penală pentru infracțiunea săvârșită. Dacă intervine după condamnare, ea înlătură și executarea pedepsei pronunțate, precum și celelalte consecințe ale condamnării. Amenda încasată anterior amnistiei nu se restituie.

(2) Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate. *[R.A.: art. 119 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 73 alin. (3) lit. i) C. Rom.: *„Art. 73. Categorii de legi. (...) (3) Prin lege organică [Parlamentul] reglementează: (...) i) acordarea amnistiei (...)"*.

Art. 153. Prescripția răspunderii penale. (1) Prescripția înlătură răspunderea penală.

(2)[1] Prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul:

a) infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, indiferent de data la care au fost comise;

b) infracțiunilor prevăzute la art. 188 și 189 și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei;

c)[2] infracțiunilor prevăzute de art. 218 și 220.

(3)[3] Prescripția nu înlătură răspunderea penală nici în cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (2) lit. b) pentru care nu s-a împlinit termenul de prescripție, generală sau specială, la data intrării în vigoare a acestei dispoziții. *[R.A.: art. 121 CP 1969]*

Legislație conexă: ► Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 26 noiembrie 1968, ratificată prin Decretul nr. 547/1969 (B. Of. nr. 83 din 30 iulie 1969); ► Convenția europeană din 25 ianuarie 1974 privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război, ratificată prin O.G. nr. 91/1999 (M. Of. nr. 425 din 31 august 1999).

Art. 154. Termenele de prescripție a răspunderii penale. (1) Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt:

a) 15 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani;

b) 10 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani;

c) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;

---

[1] Alin. (2) al art. 153 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 1 din Legea nr. 27/2012.

[2] Lit. c) de la alin. (2) al art. 153 a fost introdusă prin art. I pct. 1 din Legea nr. 217/2020.

[3] Alin. (3) al art. 153 a fost introdus prin art. II pct. 2 din Legea nr. 27/2012.

d) 5 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 5 ani;

e) 3 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii care nu depășește un an sau amenda.

(2) Termenele prevăzute în prezentul articol încep să curgă de la data săvârșirii infracțiunii. În cazul infracțiunilor continue termenul curge de la data încetării acțiunii sau inacțiunii, în cazul infracțiunilor continuate, de la data săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni, iar în cazul infracțiunilor de obicei, de la data săvârșirii ultimului act.

(3) În cazul infracțiunilor progresive, termenul de prescripție a răspunderii penale începe să curgă de la data săvârșirii acțiunii sau inacțiunii și se calculează în raport cu pedeapsa corespunzătoare rezultatului definitiv produs.

(4)[1] Cu excepția infracțiunilor prevăzute la art. 218 și 220, în cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, al celor de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile, precum și al infracțiunii de pornografie infantilă, săvârșite față de un minor, termenul de prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major. Dacă minorul a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului. *[**R.A.:** art. 122 alin. (1) și (2) CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 5/2019 (M. Of. nr. 334 din 2 mai 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea art. 174, cu referire la art. 154 alin. (2) teza I din Codul penal, a stabilit:

„Prin data săvârșirii infracțiunii și, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp se înțelege momentul apariției primei pagube ori al obținerii primului folos necuvenit".

Art. 155. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale. (1) Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză.

(2) După fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție.

(3) Întreruperea cursului prescripției produce efecte față de toți participanții la infracțiune, chiar dacă actul de întrerupere privește numai pe unii dintre ei.

(4)[2] Termenele prevăzute la art. 154, dacă au fost depășite cu încă o dată, vor fi socotite îndeplinite oricâte întreruperi ar interveni.

(5) Admiterea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal face să curgă un nou termen de prescripție a răspunderii penale. *[**R.A.:** art. 123 și art. 124 CP 1969]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 297/2018 (M. Of. nr. 518 din 25 iunie 2018), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză", din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, este neconstituțională.** Curtea a reținut că dispozițiile art. 155 alin. (1) din Codul penal încalcă prevederile art. 21 alin. (3) din Constituție și ale art. 6

---

[1] Alin. (4) al art. 154 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 274/2020.

[2] Alin. (4) al art. 155 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 18 din Legea nr. 187/2012.

din Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil. Curtea a arătat, de principiu, că întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale devine eficientă, producându-şi efectele, într-o manieră completă, doar în condițiile existenței unor pârghii legale de încunoştințare a persoanei în cauză cu privire la debutul unui nou termen de prescripție. În acest sens, Curtea a reținut că se impune a fi garantat caracterul previzibil al efectelor dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal asupra persoanei care a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală, inclusiv prin asigurarea posibilității acesteia de a cunoaşte aspectul intervenirii întreruperii cursului prescripției răspunderii penale şi al începerii cursului unui nou termen de prescripție. Totodată, a arătat că a accepta soluția contrară înseamnă a crea, cu ocazia efectuării unor acte procedurale care nu sunt comunicate suspectului sau inculpatului şi care au ca efect întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, pentru persoana în cauză o stare de incertitudine perpetuă, dată de imposibilitatea unei aprecieri rezonabile a intervalului de timp în care poate fi trasă la răspundere penală pentru faptele comise, incertitudine ce poate dura până la împlinirea termenului prescripției speciale, prevăzut la art. 155 alin. (4) din Codul penal.

Art. 156. Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale. (1) Cursul termenului prescripției răspunderii penale este suspendat pe timpul cât o dispoziție legală sau o împrejurare de neprevăzut ori de neînlăturat împiedică punerea în mişcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal.

(2) Prescripția îşi reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare. *[R.A.: art. 128 alin. (1) şi (3) CP 1969]*

Notă. Potrivit art. 43 alin. (8) din Decretul nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României (M. Of. nr. 212 din 16 martie 2020), *„Pe durata stării de urgență, în cauzele în care nu se efectuează acte de urmărire penală sau procesul penal este suspendat potrivit prezentului decret, prescripția răspunderii penale se suspendă"*.
Conform art. 64 alin. (13) din Decretul nr. 240/2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României (M. Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020), *„Pe durata stării de urgență, în cauzele în care nu se efectuează acte de urmărire penală sau procesul penal este suspendat potrivit prezentului decret, prescripția răspunderii penale se suspendă. Suspendarea operează de drept, fără a fi necesară emiterea unei ordonanțe sau a unei încheieri în acest scop"*.

Art. 157. Lipsa plângerii prealabile. (1) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mişcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, lipsa acestei plângeri înlătură răspunderea penală.

(2) Fapta care a adus o vătămare mai multor persoane atrage răspunderea penală, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai de către una dintre ele.

(3) Fapta atrage răspunderea penală a tuturor persoanelor fizice sau juridice care au participat la săvârşirea acesteia, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai cu privire la una dintre acestea.

(4) În cazul în care cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitatea de exercițiu restrânsă sau o persoană juridică ce este reprezentată de făptuitor, acțiunea penală se poate pune în mişcare şi din oficiu.

(5) Dacă persoana vătămată a decedat sau în cazul persoanei juridice aceasta a fost lichidată, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii, acțiunea penală poate fi pusă în mişcare din oficiu. *[R.A.: art. 131 alin. (1) şi (3)-(5) CP 1969]*

Legislație conexă: art. 69 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 158. Retragerea plângerii prealabile. (1) Retragerea plângerii prealabile poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile.

(2) Retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.

(3) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, retragerea plângerii prealabile se face numai de reprezentanții lor legali. În cazul persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă, retragerea se face cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

(4) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror. *[R.A.: art. 131 alin. (2) CP 1969]*

Art. 159. Împăcarea. (1) Împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres.

(2) Împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă.

(3) Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.

(4) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face numai de reprezentanții lor legali, iar persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

(5) În cazul persoanei juridice, împăcarea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Împăcarea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte.

(6) În cazul în care infracțiunea este săvârșită de reprezentantul persoanei juridice vătămate, dispozițiile art. 158 alin. (4) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 132 CP 1969]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 508/2014 (M. Of. nr. 843 din 19 noiembrie 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care se aplică tuturor inculpaților trimiși în judecată înaintea datei intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și pentru care la acea dată momentul citirii actului de sesizare fusese depășit.** Curtea a reținut că, pentru a răspunde exigențelor principiului constituțional al aplicării legii penale mai favorabile, prevăzut la art. 15 alin. (2) din Constituție, așa cum acesta a fost detaliat în jurisprudența sa, până la încetarea situațiilor tranzitorii generate de intrarea în vigoare a Codului penal, împăcarea poate interveni până la primul termen de judecată stabilit ulterior datei publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Titlul VIII. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei

Art. 160. Efectele grațierii. (1) Grațierea are ca efect înlăturarea, în totul sau în parte, a executării pedepsei ori comutarea acesteia în alta mai ușoară.

(2) Grațierea nu are efecte asupra pedepselor complementare și măsurilor educative neprivative de libertate, în afară de cazul când se dispune altfel prin actul de grațiere.

(3) Grațierea nu are efect asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

(4) Grațierea nu are efecte asupra pedepselor a căror executare este suspendată sub supraveghere, în afară de cazul în care se dispune altfel prin actul de grațiere. *[R.A.: art. 120 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 73 alin. (3) lit. i): *„Art. 73. Categorii de legi. (...) (3) Prin lege organică [Parlamentul] reglementează: (...) i) acordarea (...) grațierii colective"* și art. 94 lit. d) C. Rom.: *„Art. 94. Alte atribuții. Președintele României îndeplinește și următoarele atribuții: (...) d) acordă grațierea individuală"*; ► Legea nr. 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii, republicată (M. Of. nr. 287 din 18 aprilie 2014).

Art. 161. Prescripția executării pedepsei. (1) Prescripția înlătură executarea pedepsei principale.

(2)[1] Prescripția nu înlătură executarea pedepselor principale în cazul:

a) infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, indiferent de data la care au fost comise;

b) infracțiunilor prevăzute la art. 188 și 189 și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei.

(3)[2] Prescripția nu înlătură executarea pedepselor principale nici în cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (2) lit. b) pentru care, la data intrării în vigoare a acestei dispoziții, nu s-a împlinit termenul de prescripție a executării. *[R.A.: art. 125 CP 1969]*

Legislație conexă: ► Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 26 noiembrie 1968, ratificată prin Decretul nr. 547/1969 (B. Of. nr. 83 din 30 iulie 1969); ► Convenția europeană din 25 ianuarie 1974 privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război, ratificată prin O.G. nr. 91/1999 (M. Of. nr. 425 din 31 august 1999).

Art. 162. Termenele de prescripție a executării pedepsei. (1) Termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana fizică sunt:

a) 20 de ani, când pedeapsa care urmează a fi executată este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 15 ani;

b) 5 ani, plus durata pedepsei ce urmează a fi executată, dar nu mai mult de 15 ani, în cazul celorlalte pedepse cu închisoarea;

---

[1] Alin. (2) al art. 161 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 3 din Legea nr. 27/2012.

[2] Alin. (3) al art. 161 a fost introdus prin art. II pct. 4 din Legea nr. 27/2012.

c) 3 ani, în cazul când pedeapsa este amenda.

(2) Termenele prevăzute în alin. (1) se socotesc de la data când hotărârea de condamnare a rămas definitivă.

(3) În cazul revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere ori liberării condiționate, termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare sau anulare a rămas definitivă.

(4) În cazul revocării liberării condiționate, în condițiile art. 104 alin. (1), termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare a rămas definitivă și se calculează în raport cu restul de pedeapsă neexecutat.

(5) În cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, termenul de prescripție curge de la data când hotărârea de înlocuire a rămas definitivă și se calculează în raport cu durata pedepsei închisorii.

(6) Pedepsele complementare aplicate persoanei fizice și măsurile de siguranță nu se prescriu.

(7) Prin *pedeapsa ce se execută* se înțelege pedeapsa stabilită de instanță, ținându-se cont de cauzele ulterioare de modificare a acesteia. *[R.A.: art. 126 alin. (1) și (2)-(5) și art. 130 CP 1969]*

Art. 163. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei. (1) Cursul termenului de prescripție a executării pedepsei se întrerupe prin începerea executării pedepsei. Sustragerea de la executare, după începerea executării pedepsei, face să curgă un nou termen de prescripție de la data sustragerii.

(2) Cursul termenului de prescripție a executării se întrerupe și prin săvârșirea din nou a unei infracțiuni.

(3) Cursul termenului de prescripție a executării pedepsei amenzii se întrerupe și prin înlocuirea obligației de plată a amenzii cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității. *[R.A.: art. 127 CP 1969]*

Art. 164. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei. (1) Cursul termenului prescripției executării pedepsei este suspendat în cazurile și condițiile prevăzute în Codul de procedură penală.

(2) Prescripția își reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare. *[R.A.: art. 128 alin. (2) și (3) CP 1969]*

Titlul IX. Cauzele care înlătură consecinţele condamnării

Art. 165. Reabilitarea de drept. Reabilitarea are loc de drept în cazul condamnării la pedeapsa amenzii, la pedeapsa închisorii care nu depăşeşte 2 ani sau la pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere, dacă în decurs de 3 ani condamnatul nu a săvârşit o altă infracţiune. *[R.A.: art. 134 alin. (1) CP 1969]*

Art. 166. Reabilitarea judecătorească. (1) Condamnatul poate fi reabilitat, la cerere, de instanţă, după împlinirea următoarelor termene:

a) 4 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani, dar care nu depăşeşte 5 ani;

b) 5 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depăşeşte 10 ani;

c) 7 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani sau în cazul pedepsei detenţiunii pe viaţă, comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii;

d) 10 ani, în cazul condamnării la pedeapsa detenţiunii pe viaţă, considerată executată ca urmare a graţierii, a împlinirii termenului de prescripţie a executării pedepsei sau a liberării condiţionate.

(2) Condamnatul decedat până la împlinirea termenului de reabilitare poate fi reabilitat dacă instanţa, evaluând comportarea condamnatului până la deces, apreciază că merită acest beneficiu. *[R.A.: art. 135 CP 1969]*

Legislaţie conexă: art. 527-537 CPP.

Art. 167. Calculul termenului de reabilitare. (1) Termenele prevăzute în art. 165 şi art. 166 se socotesc de la data când a luat sfârşit executarea pedepsei principale sau de la data când aceasta s-a prescris.

(2) Pentru cei condamnaţi la pedeapsa amenzii, termenul curge din momentul în care amenda a fost achitată integral sau executarea ei s-a stins în orice alt mod.

(3) În caz de graţiere totală sau de graţiere a restului de pedeapsă, termenul curge de la data actului de graţiere, dacă la acea dată hotărârea de condamnare era definitivă, sau de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, dacă actul de graţiere se referă la infracţiuni în curs de judecată.

(4) În caz de suspendare sub supraveghere a executării pedepsei, termenul curge de la data împlinirii termenului de supraveghere.

(5) În cazul condamnărilor succesive, termenul de reabilitare se calculează în raport cu pedeapsa cea mai grea şi curge de la data executării ultimei pedepse. *[R.A.: art. 136 CP 1969]*

Art. 168. Condiţiile reabilitării judecătoreşti. Cererea de reabilitare judecătorească se admite dacă cel condamnat întruneşte următoarele condiţii:

a) nu a săvârşit o altă infracţiune în intervalul de timp prevăzut în art. 166;

b) a achitat integral cheltuielile de judecată şi şi-a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când acesta dovedeşte că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească sau când partea civilă a renunţat la despăgubiri. *[R.A.: art. 137 CP 1969]*

Art. 169. Efectele reabilitării de drept sau judecătoreşti. (1) Reabilitarea face să înceteze decăderile şi interdicțiile, precum şi incapacitățile care rezultă din condamnare.

(2) Reabilitarea nu are ca urmare obligația de reintegrare în funcția din care condamnatul a fost scos în urma condamnării ori de redare a gradului militar pierdut.

(3) Reabilitarea nu are efecte asupra măsurilor de siguranță. *[R.A.: art. 133 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 6. Decăderile, interdicțiile şi incapacitățile decurgând din condamnări pronunțate în baza legii vechi îşi produc efectele până la intervenirea reabilitării de drept sau dispunerea reabilitării judecătoreşti, în măsura în care fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea este prevăzută şi de legea penală nouă şi dacă decăderile, interdicțiile şi incapacitățile sunt prevăzute de lege.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 17/2018 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 189.

Art. 170. Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească. (1) În caz de respingere a cererii de reabilitare, nu se poate introduce o nouă cerere decât după un termen de un an, care se socoteşte de la data respingerii cererii prin hotărâre definitivă.

(2) Condițiile prevăzute în art. 168 trebuie să fie îndeplinite şi pentru intervalul de timp care a precedat noua cerere.

(3) Cererea respinsă ca urmare a neîndeplinirii unor condiții de formă poate fi reînnoită potrivit Codului de procedură penală. *[R.A.: art. 138 CP 1969]*

Art. 171. Anularea reabilitării. Reabilitarea judecătorească va fi anulată când, după acordarea ei, s-a descoperit că cel reabilitat mai săvârşise o infracțiune care, dacă ar fi fost cunoscută, ar fi condus la respingerea cererii de reabilitare. *[R.A.: art. 139 CP 1969]*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul X. Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală

Art. 172. Dispoziții generale. Ori de câte ori legea penală foloseşte un termen sau o expresie dintre cele arătate în prezentul titlu, înțelesul acesteia este cel prevăzut în articolele următoare, afară de cazul când legea penală dispune altfel. *[R.A.: art. 140 CP 1969]*

Art. 173. Legea penală. Prin *lege penală* se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege. *[R.A.: art. 141 CP 1969]*

Art. 174. Săvârşirea unei infracțiuni. Prin *săvârşirea unei infracțiuni* sau *comiterea unei infracțiuni* se înțelege săvârşirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepseşte ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum şi participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice. *[R.A.: art. 144 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 5/2019 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 154.

Art. 175. Funcționar public. (1) *Funcționar public*, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

a) exercită atribuții şi responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătoreşti;

b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;

c)[1] exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.

(2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. *[R.A.: art. 147 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 20/2014 (M. Of. nr. 766 din 22 octombrie 2014), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea rezolvării de principiu a modalității de interpretare a dispozițiilor art. 175 alin. (1) şi (2) din Codul penal privind funcționarii publici, respectiv dacă expertul tehnic judiciar este funcționar public în sensul alin. (1) ori alin. (2), şi a stabilit:

„Expertul tehnic judiciar este funcționar public în conformitate cu dispozițiile art. 175 alin. (2) teza întâi din Codul penal".

2. Prin Decizia nr. 26/2014 (M. Of. nr. 24 din 13 ianuarie 2015), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Târgu-Mureş, Secția penală şi pentru cauze cu

[1] Lit. c) de la alin. (1) al art. 175 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 19 din Legea nr. 187/2012.

minori şi de familie, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile în vederea rezolvării de principiu a modalităţii de interpretare a dispoziţiilor art. 175 din Codul penal, respectiv dacă medicul chirurg angajat cu contract de muncă pe perioadă nedeterminată într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate, trimis în judecată sub acuzaţia săvârşirii infracţiunii de luare de mită, prevăzută de dispoziţiile art. 289 alin. (1) din Codul penal, se încadrează în categoria funcţionarilor publici prevăzută la art. 175 alin. (1) lit. c) din Codul penal sau în categoria funcţionarilor publici prevăzută la art. 175 alin. (2) din Codul penal, şi a stabilit:

„Medicul angajat cu contract de muncă într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate are calitatea de funcţionar public în accepţiunea dispoziţiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal".

3. A se vedea Decizia nr. 19/2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 21.

4. Prin Decizia nr. 8/2017 (M. Of. nr. 290 din 25 aprilie 2017), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă, în sensul legii penale, profesorul din învăţământul preuniversitar de stat este funcţionar public în accepţiunea art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal sau în accepţiunea art. 175 alin. (2) din Codul penal" şi a stabilit:

„Profesorul din învăţământul preuniversitar de stat are calitatea de funcţionar public în accepţiunea dispoziţiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul penal".

5. Prin Decizia nr. 18/2017 (M. Of. nr. 545 din 11 iulie 2017), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia I penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: dacă, în sensul legii penale, funcţionarul bancar, angajat al unei societăţi bancare cu capital integral privat, autorizată şi aflată sub supravegherea Băncii Naţionale a României, este funcţionar public, în accepţiunea dispoziţiilor art. 175 alin. (2) din Codul penal, şi a stabilit:

„În sensul legii penale, funcţionarul bancar, angajat al unei societăţi bancare cu capital integral privat, autorizată şi aflată sub supravegherea Băncii Naţionale a României, este funcţionar public, în accepţiunea dispoziţiilor art. 175 alin. (2) din Codul penal".

6. Prin Decizia nr. 13/2020 (M. Of. nr. 721 din 11 august 2020), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Piteşti, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă întreprinzătorul titular al unei întreprinderi individuale reprezintă, în sensul prevăzut de art. 308 alin. (1) din Codul penal raportat la art. 175 alin. (2) teza a II-a din Codul penal, persoană care exercită permanent ori temporar, cu sau fără o remuneraţie, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) din Codul penal, respectiv în cadrul unei întreprinderi individuale ce exercită un serviciu de interes public, care este supusă controlului ori supravegherii autorităţilor publice cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public", şi a stabilit:

„Întreprinzătorul titular al unei întreprinderi individuale nu are, în sensul dispoziţiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal, calitatea de persoană care exercită permanent ori temporar, cu sau fără o remuneraţie, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) din Codul penal, în raporturile cu întreprinderea individuală. În cazul în care întreprinzătorul titular al unei întreprinderi individuale exercită un serviciu de interes public care este supus controlului ori supravegherii autorităţilor publice cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public, acesta are calitatea de funcţionar public în accepţiunea dispoziţiilor art. 175 alin. (2) din Codul penal".

Legislație conexă: art. 365-562 din O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Art. 176. Public. Prin termenul *public* se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică. *[R.A.: art. 145 CP 1969]*

B.C.U. M. EMINESCU IAȘI

Art. 177. Membru de familie. (1) Prin *membru de familie* se înțelege:

a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude;

b) soțul;

c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc.

(2) Dispozițiile din legea penală privitoare la membru de familie, în limitele prevăzute în alin. (1) lit. a), se aplică, în caz de adopție, și persoanei adoptate ori descendenților acesteia în raport cu rudele firești. *[R.A.: art. 149 și art. 149¹ CP 1969]*

Legislație conexă: art. 5 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată (M. Of. nr. 948 din 15 octombrie 2020).

Art. 178. Informații secrete de stat și înscrisuri oficiale. (1) *Informații secrete de stat* sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii.

(2) *Înscris oficial* este orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 ori de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2) sau care aparține unor asemenea persoane. *[R.A.: art. 150 CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate (M. Of. nr. 248 din 12 aprilie 2002).

Art. 179. Arme. (1) *Arme* sunt instrumentele, dispozitivele sau piesele declarate astfel prin dispoziții legale.

(2) Sunt asimilate armelor orice alte obiecte de natură a putea fi folosite ca arme și care au fost întrebuințate pentru atac. *[R.A.: art. 151 CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată (M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014).

Art. 180. Instrument de plată electronică. Prin *instrument de plată electronică* se înțelege un instrument care permite titularului să efectueze retrageri de numerar, încărcarea și descărcarea unui instrument de monedă electronică, precum și transferuri de fonduri, altele decât cele ordonate și executate de către instituții financiare.

Legislație conexă: Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată (M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006).

Art. 181. Sistem informatic și date informatice. (1) Prin *sistem informatic* se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic.

(2) Prin *date informatice* se înțelege orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic.

Legislație conexă: Titlul III – „Prevenirea și combaterea criminalității informatice" – din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003).

Art. 182. Exploatarea unei persoane. Prin *exploatarea unei persoane* se înțelege:

a) supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;

b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;

c) obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;

d) obligarea la practicarea cerșetoriei;

e)[1] prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal. *[R.A.: art. 2 pct. 2 din Legea nr. 678/2001]*

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Legea nr. 196/2003 privind prevenirea și combaterea pornografiei, republicată (M. Of. nr. 198 din 20 martie 2014); ▶ Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015); ▶ Protocolul adițional la Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, referitor la transplantul de organe și țesuturi de origine umană, semnat la Strasbourg la 20 februarie 2015, ratificat prin Legea nr. 9/2016 (M. Of. nr. 62 din 28 ianuarie 2016).

Art. 183. Consecințe deosebit de grave. Prin *consecințe deosebit de grave* se înțelege o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei. *[R.A.: art. 146 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 12/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 6.

2. A se vedea Decizia nr. 30/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 4.

Art. 184. Faptă săvârșită în public. Fapta se consideră *săvârșită în public* atunci când a fost comisă:

a) într-un loc care prin natura sau destinația lui este totdeauna accesibil publicului, chiar dacă nu este prezentă nicio persoană;

b) în orice alt loc accesibil publicului, dacă sunt de față două sau mai multe persoane;

c) într-un loc neaccesibil publicului, însă cu intenția ca fapta să fie auzită sau văzută și dacă acest rezultat s-a produs față de două sau mai multe persoane;

d) într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cu excepția reuniunilor care pot fi considerate că au caracter de familie, datorită naturii relațiilor dintre persoanele participante. *[R.A.: art. 152 CP 1969]*

---

[1] Lit. e) de la art. 182 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 20 din Legea nr. 187/2012.

Art. 185. Timp de război. Prin *timp de război* se înțelege durata stării de mobilizare a forțelor armate sau durata stării de război. *[R.A.: art. 153 CP 1969]*

Legislație conexă: Capitolul II – „Declararea stării de mobilizare parțială sau totală și a stării de război, precum și încetarea acestora" din Legea nr. 355/2009 privind regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război (M. Of. nr. 805 din 25 noiembrie 2009).

Art. 186. Calculul timpului. (1) La calcularea timpului ziua se socotește de 24 de ore, săptămâna de 7 zile, iar anul de 12 luni. Luna și anul se socotesc împlinite cu o zi înainte de ziua corespunzătoare datei de la care au început să curgă.

(2) Dacă limita de pedeapsă este exprimată într-un termen pe luni care nu este divizibil cu fracția de majorare sau reducere ce ar urma să se aplice, fracția se va aplica asupra termenului transformat în zile, după care durata obținută se transformă în luni. În acest caz, luna se socotește de 30 de zile și se iau în calcul doar zilele întregi rezultate din aplicarea fracției.

(3) În cazul limitelor de pedeapsă exprimate în ani se aplică în mod corespunzător dispozițiile alin. (2), transformarea făcându-se între ani și luni. *[R.A.: art. 154 CP 1969]*

Art. 187. Pedeapsă prevăzută de lege. Prin *pedeapsă prevăzută de lege* se înțelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârșită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei. *[R.A.: art. 141¹ CP 1969]*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I. Infracțiuni contra persoanei

Capitolul I. Infracțiuni contra vieții

Legislație conexă: ► art. 22 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 22. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate"*; ► art. 2 parag. 1 teza I CEDO: *„Art. 2. Dreptul la viață. 1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat"*; ► art. 2 alin. (1) CDFUE: *„Art. 2. Dreptul la viață. (1) Orice persoană are dreptul la viață"*.

Art. 188. Omorul. (1) Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 174 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 189. Omorul calificat. (1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:

a) cu premeditare;

b) din interes material;

c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse;

d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;

e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor;

f) asupra a două sau mai multor persoane;

g) asupra unei femei gravide;

h) prin cruzimi,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 175 și art. 176 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 242. În aplicarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal, prin *infracțiune de omor comisă anterior* se înțelege orice faptă de ucidere a unei persoane, săvârșită cu intenția prevăzută la art. 16 alin. (3) din Codul penal, cu excepția infracțiunilor prevăzute la art. 190 și 200 din Codul penal.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 17/2018 (M. Of. nr. 1000 din 27 noiembrie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Iulia, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a chestiunii de drept: „Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal prin raportare la dispozițiile art. 169 din Codul penal, intervenirea reabilitării

sau împlinirea termenului de reabilitare cu privire la persoana unui inculpat, condamnat anterior definitiv pentru o infracțiune de omor sau tentativă la infracțiunea de omor, împiedică reținerea agravantei prevăzute de art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal, în cazul comiterii unei noi infracțiuni de omor sau tentative la infracțiunea de omor", și a stabilit: *„În interpretarea art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal și a art. 169 alin. (1) din Codul penal, în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni de omor sau tentative la infracțiunea de omor, reabilitarea ori împlinirea termenului de reabilitare cu privire la persoana condamnată definitiv care a comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor nu împiedică reținerea elementului circumstanțial agravant prevăzut în art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal".*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 190. Uciderea la cererea victimei. Uciderea săvârșită la cererea explicită, serioasă, conștientă și repetată a victimei care suferea de o boală incurabilă sau de o infirmitate gravă atestată medical, cauzatoare de suferințe permanente și greu de suportat, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Art. 191. Determinarea sau înlesnirea sinuciderii. (1) Fapta de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) s-a săvârșit față de un minor cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani sau față de o persoană cu discernământ diminuat, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani.

(3) Determinarea sau înlesnirea sinuciderii, săvârșită față de un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau față de o persoană care nu a putut să-și dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de determinare sau înlesnire prevăzute în alin. (1)-(3) au fost urmate de o încercare de sinucidere, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate. *[R.A.: art. 179 CP 1969]*

Art. 192. Uciderea din culpă. (1) Uciderea din culpă a unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani. Când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Dacă prin fapta săvârșită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se majorează cu jumătate. *[R.A.: art. 178 CP 1969]*

Capitolul II. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății

Legislație conexă: ▶ art. 22 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 22. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale*

persoanei sunt garantate"; ▶ art. 3 alin. (1) CDFUE: „*Art. 3. Dreptul la integritate al persoanei. (1) Orice persoană are dreptul la integritate fizică şi psihică*".

Art. 193. Lovirea sau alte violenţe. (1) Lovirea sau orice acte de violenţă cauzatoare de suferinţe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.

(3) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 180 alin. (1), (2), alin. (3) teza I şi alin. (4) teza I CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 11/2019 (M. Of. nr. 477 din 12 iunie 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, a stabilit:
„*Pentru infracţiunea de lovire sau alte violenţe săvârşită asupra unui membru de familie, prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, atunci când acţiunea penală a fost pusă în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal poate fi dispusă numai ca efect al retragerii plângerii prealabile, şi nu ca efect al împăcării*".

Legislaţie conexă: ▶ art. 24 din Legea nr. 191/2003 privind infracţiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003); ▶ art. 652 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015).

Art. 194. Vătămarea corporală. (1) Fapta prevăzută în art. 193, care a cauzat vreuna dintre următoarele consecinţe:

a) o infirmitate;

b) leziuni traumatice sau afectarea sănătăţii unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale;

c) un prejudiciu estetic grav şi permanent;

d) avortul;

e) punerea în primejdie a vieţii persoanei,

se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârşită în scopul producerii uneia dintre consecinţele prevăzute în alin. (1) lit. a), lit. b) şi lit. c), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) Tentativa la infracţiunea prevăzută în alin. (2) se pedepseşte. *[R.A.: art. 181 alin. (1), alin. (2) teza I şi alin. (3) teza I şi art. 182 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 24 din Legea nr. 191/2003 privind infracţiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003); ▶ art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ▶ art. 652 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015).

Art. 195. Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte. Dacă vreuna dintre faptele prevăzute în art. 193 şi art. 194 a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani. *[R.A.: art. 183 CP 1969]*

Art. 196. Vătămarea corporală din culpă. (1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârşită din culpă de către o persoană aflată sub influenţa băuturilor alcoolice ori a unei substanţe psihoactive sau în desfăşurarea unei activităţi ce constituie prin ea însăşi infracţiune se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în art. 194 alin. (1) săvârşită din culpă se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârşită ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activităţi, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(4) Dacă urmările prevăzute în alin. (1)-(3) s-au produs faţă de două sau mai multe persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(5) Dacă nerespectarea dispoziţiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfăşurarea activităţii care a condus la comiterea faptelor prevăzute în alin. (1) şi alin. (3) constituie prin ea însăşi o infracţiune se aplică regulile privind concursul de infracţiuni.

(6) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 184 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanţe psihoactive* se înţelege substanţele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătăţii.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 4/2015 (M. Of. nr. 244 din 9 aprilie 2015), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Bucureşti, Secţia I penală, privind pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept, respectiv dacă infracţiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna din urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] şi (4) din Codul penal din 1969 îşi găseşte corespondentul în infracţiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 196 alin. (2) şi (3) din actualul Cod penal sau dacă, dimpotrivă, este dezincriminată, şi a stabilit:

„Infracţiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna din urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] şi alin. (4) din Codul penal din 1969 în ipoteza în care fapta a produs o vătămare ce a necesitat între 11 şi 90 de zile de îngrijiri medicale şi nu îndeplineşte una dintre condiţiile impuse de alin. (1) al art. 196 din Codul penal este dezincriminată începând cu data de 1 februarie 2014".

2. Prin Decizia nr. 8/2018 (M. Of. nr. 539 din 28 iunie 2018), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „dacă pentru întrunirea tipicităţii infracţiunii prevăzute de art. 196 alin. (1) din Codul penal, privind vătămarea corporală din culpă, sintagma din teza I a acestui text incriminator, respectiv «(...) sub influenţa băuturilor alcoolice (...)», trebuie interpretată ca referindu-se la un anumit grad de îmbibaţie de alcool pur în sânge, eventual cel indicat de legiuitor la art. 336 alin. (1) din Codul penal, sau, indiferent de gradul de îmbibaţie alcoolică în sânge, este atrasă răspunderea penală a oricărei persoane care săvârşeşte o vătămare corporală din culpă sub această modalitate normativă, dacă a consumat alcool depistabil prin mijloace tehnice sau medico-legale prevăzute de legislaţie", şi a stabilit:

„În interpretarea dispoziţiilor art. 196 alin. (1) teza I din Codul penal, care incriminează fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) din Codul penal săvârşită din culpă de către o persoană

aflată sub influența băuturilor alcoolice, existența infracțiunii de vătămare corporală din culpă nu este condiționată de o anumită limită a îmbibației alcoolice".

Art. 197. Relele tratamente aplicate minorului. Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de către părinți sau de orice persoană în grija căreia se află minorul, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 306 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 94-103 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014).

Hotărâri C.E.D.O. Deși, în principiu, ocrotirea, educarea și formarea minorilor sunt încredințate de lege părinților, poate fi angajată răspunderea statului în cazul omisiunii de a lua măsurile necesare pentru protejarea minorilor contra unor neglijențe sau violențe deosebit de grave în sânul familiei (cauza *Kontrová c. Slovaciei*, Hotărârea din 31 mai 2007, www.echr.coe.int).

Art. 198. Încăierarea. (1) Participarea la o încăierare între mai multe persoane se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă în cursul încăierării s-a cauzat o vătămare corporală uneia sau mai multor persoane și nu se cunoaște care dintre participanți a produs urmările, se aplică tuturor pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani, cu excepția victimei, care răspunde potrivit alin. (1).

(3) Când prin fapta săvârșită în condițiile alin. (2) s-a cauzat moartea unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani, iar dacă s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Nu se pedepsește cel care a fost prins în încăierare împotriva voinței sale sau care a încercat să-i despartă pe alții. *[R.A.: art. 322 CP 1969]*

Capitolul III. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie

Art. 199. Violența în familie. (1) Dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193-195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

(2)[1] În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193 și art. 196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. *[R.A.: art. 175 alin. (1) lit. c), art. 180 alin. (1¹), (2¹), (3) și (4) și art. 181 alin. (1¹), (2) și (3) CP 1969]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 11/2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 193.

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată (M. Of. nr. 948 din 15 octombrie 2020); ▶ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, ratificată prin Legea nr. 30/2016 (M. Of. nr. 224 din 25 martie 2016).

[1] Alin. (2) al art. 199 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic din Legea nr. 233/2020.

Hotărâri C.E.D.O. 1. Obligațiile pozitive ale autorităților naționale de a răspunde în mod adecvat la acuzațiile de violență domestică pot intra în domeniul de aplicare a două articole ale Convenției, respectiv art. 3 și art. 8. Curții i s-a solicitat în mai multe rânduri să evalueze dacă răspunsul autorităților naționale la cazurile de violență domestică, ale cărei victime erau reclamanții în cauzele respective, a fost compatibil cu obligațiile lor pozitive în temeiul art. 8 din Convenție. Principiile relevante avute în vedere în această evaluare au fost enunțate în cauza *Irene Wilson c. Regatului Unit* [Decizia din 23 octombrie 2012, parag. 39-46]. Aceste principii sunt următoarele:
– în timp ce scopul esențial al art. 8 din Convenție este de a proteja individul împotriva acțiunilor arbitrare ale autorităților publice, pot exista în plus obligații pozitive inerente respectului efectiv al vieții private și de familie. Aceste obligații pot implica adoptarea de măsuri în domeniul relațiilor dintre indivizi. În special copiii și alte persoane vulnerabile au dreptul la o protecție eficientă;
– conceptul de viață privată include integritatea fizică și psihică a persoanei. În conformitate cu art. 8, statele au datoria de a proteja integritatea fizică și psihică a unui individ față de alte persoane. În acest scop, ele trebuie să mențină și să aplice în practică un cadru juridic adecvat, care să ofere protecție împotriva actelor de violență ale persoanelor particulare;
– victimele violenței domestice sunt deosebit de vulnerabile, iar necesitatea implicării active a statului în protecția acestora a fost subliniată într-o serie de instrumente internaționale;
– sarcina Curții nu este aceea de a se substitui autorităților naționale competente în a determina metodele cele mai potrivite pentru a proteja persoanele împotriva atacurilor asupra integrității lor, ci mai degrabă de a revizui, în temeiul Convenției, deciziile pe care autoritățile le-au luat în exercițiul discreționar al acestei puteri.
Având în vedere obligația menționată mai sus a statului în temeiul art. 8 de a menține și de a aplica în practică un cadru juridic corespunzător care să ofere protecție împotriva actelor de violență în familie, Curtea trebuie să examineze mai întâi existența și adecvarea mecanismelor juridice de protecție împotriva violenței domestice în ordinea juridică internă și apoi modul de aplicare a acestora în practică.
În ceea ce privește caracterul adecvat al cadrului juridic pentru protecția împotriva violenței domestice, Curtea notează că există un acord comun în documentele internaționale relevante cu privire la faptul că sunt necesare măsuri juridice și de altă natură pentru asigurarea protecției victimelor violenței domestice. Aceste măsuri includ, în special, incriminarea actelor de violență în cadrul familiei, prin prevederea de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive. De exemplu, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, impune ca violența în cadrul unei familii să fie pedepsită, dar nu obligă statele să introducă dispoziții specifice care să incrimineze comportamentul descris de această Convenție. Totuși, este necesar ca unele forme de violență în familie să fie reglementate fie ca element constitutiv al unei anumite infracțiuni, fie ca o circumstanță agravantă în stabilirea unei pedepse pentru alte infracțiuni prevăzute de Convenție. În acest sens, trebuie remarcat, de asemenea, că practicile interne relevante diferă și că statele au abordări diferite în ceea ce privește incriminarea violenței domestice în sistemele lor juridice.
În același timp, Curtea a hotărât deja că obligația statului în cazurile care implică acte de violență în familie necesită de regulă adoptarea de măsuri pozitive în domeniul protecției prin intermediul dreptului penal. Aducerea în fața justiției a autorilor actelor de violență servește, în principal, pentru a se asigura că aceste acte nu sunt ignorate de autoritățile competente și pentru a oferi o protecție eficace împotriva lor. De asemenea, Curtea a acceptat deja în jurisprudența sa că soluțiile legislative diferite ar putea satisface cerința adecvării mecanismelor juridice de protecție împotriva violenței domestice în sfera dreptului penal, în măsura în care acestea prevăd o protecție eficientă împotriva actelor de violență în familie. De exemplu, a considerat că autoritățile naționale și-au îndeplinit obligațiile și au pus în aplicare un cadru legislativ care să le permită să ia măsuri împotriva persoanelor acuzate de violență domestică fie prin prevederea unor infracțiuni specifice pentru acte

de violență împotriva membrilor propriei familii [a se vedea cauzele *Eremia c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 28 mai 2013, și *Mudric c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 16 iulie 2013 *(în prezent este și cazul României – n.a.)*], fie prin incriminarea violenței domestice ca formă agravantă a altor infracțiuni de natură violentă [a se vedea cauzele *E.M. c. României*, Hotărârea din 30 octombrie 2012 *(potrivit legislației penale române la data faptelor și a pronunțării hotărârii Curții – n.a.)* și *Valiulienė c. Lituaniei*, Hotărârea din 26 martie 2013] (cauza *Ž.B. c. Croației*, Hotărârea din 11 iulie 2017, www.echr.coe.int).

2. Deși, în speță, instanțele din România (judecătoria și tribunalul) au considerat că unele acte de violență „izolate și întâmplătoare" împotriva unui minor ar putea fi tolerate în sfera familiei, Curtea nu înțelege cum această declarație se poate încadra în dispozițiile relevante ale legislației interne, care interzic în termeni absoluți pedepsele corporale aplicate copiilor. În plus, Consiliul Europei recunoaște că interesul superior al copiilor, care, fără îndoială, include respectul pentru drepturile și demnitatea lor, constituie piatra de temelie a protecției acordate acestora față de orice pedepse corporale. De asemenea, trebuie remarcat faptul că una dintre preocupările principale ale Convenției Națiunilor Unite din 1989 privind drepturile copilului este demnitatea. Respectul pentru demnitatea minorilor implică asigurarea acelor elemente importante pentru dezvoltarea lor ca membri cu drepturi depline ai comunității. Garantarea demnității minorilor înseamnă că nu poate exista niciun compromis în condamnarea violenței împotriva acestora, fie că este acceptată ca „tradiție", fie că este deghizată ca „disciplină". Vulnerabilitatea copiilor, dependența lor de adulți determină ca ei să beneficieze de mai multă protecție față de actele de violență, inclusiv față de pedepsele corporale aplicate în cadrul familiei, acestea din urmă fiind invariabil degradante. Astfel, este limpede că respectarea demnității copiilor nu poate fi asigurată dacă instanțele naționale vor accepta orice formă de justificare a actelor de maltratare, inclusiv a pedepselor corporale, interzise în temeiul art. 3 din Convenție. În acest context, Curtea consideră că statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a proteja în mod expres și cuprinzător demnitatea copiilor, ceea ce necesită un cadru juridic adecvat, care să le ofere protecție împotriva violenței domestice care intră sub incidența art. 3, inclusiv a) descurajarea efectivă a unor astfel de încălcări grave ale integrității personale, b) măsuri concrete pentru a preveni abuzurile de care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință și c) investigații oficiale efective în cazul în care o persoană pretinde că au existat astfel de abuzuri (cauza *D.M.D. c. României*, Hotărârea din 3 octombrie 2017, www.echr.coe.int).

3. Înapoierea unui copil nu poate fi dispusă automat sau mecanic atunci când este aplicabilă Convenția de la Haga *(Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii – n.a.)*, așa cum reiese din recunoașterea, în cadrul acestui instrument, a unei serii de excepții de la obligația de înapoiere a copilului. Factorii care pot constitui o excepție de la obligația de înapoiere imediată a copilului, în temeiul art. 12, art. 13 și art. 20 din Convenția de la Haga, în special atunci când aceasta este ridicată de una dintre părțile la procedură, trebuie să fie luați în considerare cu adevărat de către instanța sesizată. Instanța respectivă trebuie să ia apoi, în această privință, o decizie suficient de motivată pentru a-i permite Curții să verifice dacă aspectele respective au fost efectiv examinate. Acești factori trebuie să fie apreciați în lumina art. 8 din Convenție. Mai mult, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial. În cele din urmă, Curtea reiterează, în această privință, că sunt necesare interpretarea și aplicarea Convenției de la Haga în contextul Regulamentului Bruxelles II bis *[Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești – n.a.]*, atunci când ambele state sunt părți la aceste instrumente. În plus, Curtea reiterează constatarea sa din Hotărârea *D.M.D. c. României (supra, pct. 2 – n.a.)*, conform căreia respectarea demnității copilului nu poate fi asigurată dacă instanțele naționale ar accepta orice formă de justificare a actelor de rele tratamente, inclusiv a pedepselor corporale. Curtea a considerat că statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a proteja în mod expres și exhaustiv demnitatea

copiilor, care, la rândul său, impune în practică un cadru juridic adecvat, care să asigure protejarea copiilor împotriva violenței în familie, inclusiv, printre altele, măsuri rezonabile pentru a preveni relele tratamente de care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință. Curtea reiterează faptul că, în contextul unei cereri de înapoiere, care este diferită de acțiunea de încredințare, în primul rând autorităților interne ale statului solicitat, care au, printre altele, avantajul contactului direct cu părțile în cauză, le revine sarcina de a stabili interesul superior al copilului și de a evalua cauza în lumina excepțiilor prevăzute de Convenția de la Haga. Cu toate acestea, Curtea trebuie să se asigure că procesul decizional care a condus la adoptarea de către instanțele naționale a măsurilor contestate a fost echitabil și a permis celor implicați să își susțină pe deplin cauza și că a fost protejat interesul superior al copilului. În circumstanțele prezentei cauze, acest lucru înseamnă că trebuie să aprecieze dacă acuzațiile referitoare la existența unui „risc grav", formulate de prima reclamantă în fața instanțelor interne, au fost luate în considerare cu adevărat de către aceste instanțe.

În acest context, Curtea subliniază că prima reclamantă și-a întemeiat acuzațiile de violență împotriva copiilor prin depunerea la dosar a înregistrărilor video ale unor episoade anterioare de abuz. Tatăl însuși a recunoscut în instanță că a recurs la forța fizică pentru a-și disciplina copiii. Instanțele naționale au stabilit că tatăl celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant a folosit forța fizică împotriva acestora. Curtea va examina în continuare modul în care instanțele interne au evaluat această informație și modul în care au pus-o în balanță în raport cu interesul superior al copiilor. Deși instanțele interne au condamnat, în termeni generali, abuzurile împotriva copiilor și au reafirmat dreptul acestora la respectarea demnității lor, acestea au constatat că tratamentele la care au fost supuși cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant de către tatăl lor au constituit doar acte de violență ocazionale și că acestea nu se vor repeta „cu suficientă frecvență astfel încât ele să se încadreze în noțiunea de risc grav". Mai mult, curtea de apel pare să fi considerat că dreptul copiilor de a nu fi supuși abuzurilor în familie era „mai mult sau mai puțin discutabil". Curtea nu înțelege cum se încadrează această afirmație în dispozițiile relevante ale dreptului intern, care interzic în termeni absoluți pedepsele corporale aplicate în familie. De fapt, astfel de evaluări ale drepturilor copiilor contravin însești interdicției abuzurilor în familie împotriva copiilor și pun la îndoială procesul decizional. Curtea trebuie să reitereze faptul că interesul superior al copiilor, care include, fără îndoială, respectarea drepturilor și demnității acestora, reprezintă piatra de temelie a protecției acordate copiilor împotriva pedepselor corporale. Pedepsele corporale împotriva copiilor nu pot fi tolerate, iar statele ar trebui să depună eforturi pentru a o interzice în mod explicit și exhaustiv, atât în drept, cât și în practică. În acest context, riscul săvârșirii unor acte de violență în familie împotriva copiilor nu poate fi considerat un simplu inconvenient legat în mod necesar de experiența înapoierii, ci privește o situație care depășește ceea ce ar putea suporta un copil în mod rezonabil.

În plus, în deciziile instanțelor naționale nu există niciun element care să determine Curtea să creadă că acestea au ajuns la concluzia că respectivii copii nu mai erau expuși riscului de a fi disciplinați prin acte de violență de către tatăl lor, în cazul înapoierii lor în Italia, în grija acestuia. În fapt, din raționamentul Curții de Apel București se poate deduce că instanța a admis că, în cazul în care ar reapărea un astfel de risc, autoritățile italiene ar fi în măsură să reacționeze și să protejeze copiii împotriva oricărui abuz care le-ar încălca drepturile, dar numai „dacă riscul ar fi învederat și probat ulterior, în fața acestora". În această privință, Curtea observă că, în calitate de state membre ale Uniunii Europene, ambele state sunt părți la Regulamentul Bruxelles II bis, ceea ce înseamnă că acesta este aplicabil în speță. Acest regulament, care are la bază Convenția de la Haga, se întemeiază pe principiul încrederii reciproce între statele membre ale Uniunii Europene. Cu toate acestea, în opinia Curții, existența încrederii reciproce între autoritățile responsabile cu protecția copiilor nu înseamnă că statul în care copiii au fost deplasați ilicit este obligat să îi trimită înapoi într-un mediu în care aceștia vor fi expuși unui risc grav de violență în familie, numai pentru că autoritățile din statul în care copilul își avea reședința obișnuită sunt capabile să

se ocupe de cazuri de abuz în familie împotriva copiilor. Nicio dispoziție din Convenția de la Haga sau din Regulamentul Bruxelles II bis nu îi permite Curții să ajungă la o concluzie diferită. În această privință și având în vedere că înapoierea unui copil nu poate fi dispusă automat sau mecanic atunci când este aplicabilă Convenția de la Haga, Curtea consideră că instanțele naționale ar fi trebuit să acorde mai multă atenție riscului potențial ca, în cazul înapoierii copiilor în Italia, aceștia să fie supuși la rele tratamente. Instanțele naționale ar fi trebuit să se asigure, cel puțin, că sunt luate măsuri specifice pentru a-i proteja pe copii. În lumina celor de mai sus și fără a aduce atingere principiului subsidiarității, Curtea concluzionează că instanțele naționale nu au examinat acuzațiile privind existența unui „risc grav" într-un mod compatibil cu interesul superior al copilului și în limitele cadrului procedural al Convenției de la Haga. În consecință, a fost încălcat art. 8 din Convenție (cauza *O.C.I. și alții c. României*, Hotărârea din 21 mai 2019, M. Of. nr. 558 din 8 iulie 2019).

Art. 200. Uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă. (1) Uciderea copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, săvârșită de către mama aflată în stare de tulburare psihică se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă faptele prevăzute în art. 193-195 sunt săvârșite asupra copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, de către mama aflată în stare de tulburare psihică, limitele speciale ale pedepsei sunt de o lună și, respectiv, 3 ani. *[R.A.: art. 177 CP 1969]*

Capitolul IV. Agresiuni asupra fătului

Art. 201. Întreruperea cursului sarcinii. (1) Întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna dintre următoarele împrejurări:

a) în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;

b) de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;

c) dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni,

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Întreruperea cursului sarcinii, săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă fapta a avut ca urmare moartea femeii însărcinate, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele au fost săvârșite de un medic, pe lângă pedeapsa închisorii, se va aplica și interzicerea exercitării profesiei de medic.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

(6) Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului.

(7) Nu se pedepseşte femeia însărcinată care îşi întrerupe cursul sarcinii. *[R.A.: art. 185 CP 1969]*

Art. 202. Vătămarea fătului. (1) Vătămarea fătului, în timpul naşterii, care a împiedicat instalarea vieţii extrauterine se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Vătămarea fătului, în timpul naşterii, care a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani, iar dacă a avut ca urmare moartea copilului pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Vătămarea fătului în timpul sarcinii, prin care s-a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani, iar dacă a avut ca urmare moartea copilului pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(4) Vătămarea fătului săvârşită în timpul naşterii de către mama aflată în stare de tulburare psihică se sancţionează cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) şi alin. (2), ale cărei limite se reduc la jumătate.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1)-(4) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Nu constituie infracţiune faptele prevăzute în alin. (1)-(3) săvârşite de un medic sau de persoana autorizată să asiste naşterea sau să urmărească sarcina, dacă acestea au fost săvârşite în cursul actului medical, cu respectarea prevederilor specifice profesiei şi au fost făcute în interesul femeii gravide sau al fătului, ca urmare a riscului inerent exercitării actului medical.

(7) Vătămarea fătului în perioada sarcinii de către femeia însărcinată nu se pedepseşte.

Capitolul V. Infracţiuni privind obligaţia de asistenţă a celor în primejdie

Art. 203. Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate. (1) Omisiunea de a da ajutorul necesar sau de a anunţa de îndată autorităţile de către cel care a găsit o persoană a cărei viaţă, integritate corporală sau sănătate este în pericol şi nu are putinţa de a se salva se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu constituie infracţiune dacă, prin acordarea ajutorului, autorul s-ar expune unui pericol grav cu privire la viaţa, integritatea corporală sau sănătatea sa. *[R.A.: art. 315 şi art. 316 CP 1969]*

Art. 204. Împiedicarea ajutorului. Împiedicarea intervenţiei ajutoarelor pentru salvarea unei persoane de la un pericol iminent şi grav pentru viaţa, integritatea corporală sau sănătatea acesteia se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

Capitolul VI. Infracţiuni contra libertăţii persoanei

Art. 205. Lipsirea de libertate în mod ilegal. (1) Lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 7 ani.

(2) Se consideră lipsire de libertate şi răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-şi exprima voinţa ori de a se apăra.

(3) Dacă fapta este săvârşită:
a) de către o persoană înarmată;
b) asupra unui minor;
c) punând în pericol sănătatea sau viaţa victimei,
pedeapsa este închisoarea cuprinsă între 3 şi 10 ani.
(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.
(5) Tentativa la infracţiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepseşte. *[R.A.: art. 189 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 23 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (1) Libertatea individuală şi siguranţa persoanei sunt inviolabile"*; ► art. 5 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate şi la siguranţă. 1. Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranţă. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepţia următoarelor cazuri şi potrivit căilor legale: a) dacă este deţinut legal pe baza condamnării pronunţate de un tribunal competent; b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei deţineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunţată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligaţii prevăzute de lege; c) dacă a fost arestat sau reţinut în vederea aducerii sale în faţa autorităţii judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârşit o infracţiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârşească o infracţiune sau să fugă după săvârşirea acesteia; d) dacă este vorba de detenţia legală a unui minor, hotărâtă pentru educaţia sa sub supraveghere sau despre detenţia sa legală, în scopul aducerii sale în faţa autorităţii competente; e) dacă este vorba despre detenţia legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; f) dacă este vorba despre arestarea sau detenţia legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare"*; ► art. 6 CDFUE: *„Art. 6. Dreptul la libertate şi la siguranţă. Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranţă"*; ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Hotărâri C.E.D.O. O privare legală de libertate se poate transforma ulterior în una nelegală. Pentru a stabili dacă cineva a fost privat în mod nelegal de libertate, trebuie să se ţină seama de o serie întreagă de criterii, cum ar fi tipul, durata, efectele şi modul de punere în aplicare a măsurii. Diferenţa dintre privarea de libertate şi restricţiile privind libertatea este una de grad sau de intensitate, şi nu de natură sau de substanţă. Criteriile menţionate trebuie să se aplice cu o forţă mai mare atunci când se stabileşte dacă o persoană care a fost deja lipsită de libertate în mod legal a fost supusă în mod nelegal la o continuare a privării de libertate sau i s-au impus doar restricţii privind libertatea (cauza *Munjaz c. Regatului Unit*, Hotărârea din 17 iulie 2012, www.echr.coe.int). De exemplu, plasamentul în regim de izolare a unei persoane deţinute din ordinul prefecturii într-o unitate de psihiatrie, care a implicat eliminarea tuturor contactelor sociale şi a durat mai multe zile, ar putea fi interpretat ca o privare de libertate în sensul art. 5 parag. 1 din Convenţie (cauza *Schneiter c. Elveţiei*, Decizia din 31 martie 2005, www.echr.coe.int). În schimb, ţinerea unei persoane legal deţinute în celula sa pentru mai puţin de două ore, ca măsură disciplinară, nu poate fi considerată privare de libertate care să intre în sfera de aplicare a art. 5 parag. 1, o astfel de măsură fiind considerată, în condiţii normale, ca o modificare a condiţiilor de detenţie legală (cauza *Bollan c. Regatului Unit*, Decizia din 4 mai 2000, www.echr.coe.int).

Art. 206. Ameninţarea. (1) Fapta de a ameninţa o persoană cu săvârşirea unei infracţiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ori a altei persoane,

dacă este de natură să îi producă o stare de temere, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, fără ca pedeapsa aplicată să poată depăşi sancţiunea prevăzută de lege pentru infracţiunea care a format obiectul ameninţării.

(2) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 193 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 8 din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată (M. Of. nr. 200 din 23 martie 2007); ► art. 82 din Legea nr. 138/2004 a îmbunătăţirilor funciare, republicată (M. Of. nr. 88 din 13 februarie 2009); ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► art. 652 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015).

Art. 207. Şantajul. (1) Constrângerea unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine ori pentru altul, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează ameninţarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromiţătoare pentru persoana ameninţată ori pentru un membru de familie al acesteia, în scopul prevăzut în alin. (1).

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au fost comise în scopul de a dobândi în mod injust un folos patrimonial, pentru sine sau pentru altul, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 194 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 13[1] din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ► art. 33 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 208. Hărţuirea. (1) Fapta celui care, în mod repetat, urmăreşte, fără drept sau fără un interes legitim, o persoană ori îi supraveghează locuinţa, locul de muncă sau alte locuri frecventate de către aceasta, cauzându-i astfel o stare de temere, se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 6 luni sau cu amendă.

(2) Efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanţă, care, prin frecvenţă sau conţinut, îi cauzează o temere unei persoane, se pedepseşte cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracţiune mai gravă.

(3) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Capitolul VII. Traficul şi exploatarea persoanelor vulnerabile

Art. 209. Sclavia. Punerea sau ţinerea unei persoane în stare de sclavie, precum şi traficul de sclavi se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 190 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 4 parag. 1 CEDO: *„Art. 4. Interzicerea sclaviei şi a muncii forţate. 1. Nimeni nu poate fi ţinut în sclavie sau în condiţii de aservire"*; ► art. 5 alin. (1) CDFUE: *„Art. 5. Interzicerea sclaviei şi a muncii forţate. (1) Nimeni nu poate fi ţinut în sclavie sau în servitute"*; ► Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului

de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ► Convenția de la Geneva din 25 septembrie 1926 referitoare la sclavie, ratificată prin Decretul nr. 988/1931 (B. Of. nr. 76 din 1 aprilie 1931); ► Convenția suplimentară cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei, adoptată la 7 septembrie 1956 de Conferința plenipotențiarilor Națiunilor Unite și intrată în vigoare la 30 aprilie 1957, ratificată prin Decretul nr. 375/1957 (B. Of. nr. 33 din 9 decembrie 1957).

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. Obligarea deținuților de a presta muncă pentru societăți private, în executarea unui contract pe care acestea l-au încheiat cu administrația penitenciară, nu constituie o formă de sclavie sau de robie (Com.E.D.O., cauza *21 deținuți c. Germaniei*, Decizia din 6 aprilie 1968, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 204).
2. Traficul de persoane aduce grave atingeri demnității umane și libertății fundamentale a victimelor și nu poate fi considerat ca fiind compatibil cu noțiunea de „societate democratică" și cu valorile apărate de Convenție. În lumina obligației de a interpreta Convenția prin raportare la condițiile de viață actuale, nu este necesar să se identifice dacă traficul de ființe umane reprezintă o formă a sclaviei, a robiei sau a muncii forțate sau obligatorii (C.E.D.O., cauza *Rantsev c. Ciprului și Rusiei*, Hotărârea din 7 ianuarie 2010, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 212). Traficul de ființe umane, prin însăși natura sa și scopul de exploatare, se bazează pe exercitarea competențelor conferite de dreptul de proprietate. Se tratează ființele umane ca mărfuri care urmează să fie cumpărate și vândute și puse la muncă forțată, de multe ori pentru o sumă modică sau în lipsa oricărei plăți, de obicei în industria sexului, dar, de asemenea, și în alte domenii. Aceasta presupune supravegherea strânsă a activităților victimelor, ale căror mișcări sunt adesea limitate, implică folosirea violenței și a amenințărilor împotriva acestora, ele trăind și lucrând în condiții precare. Prin urmare, traficul de persoane este o formă modernă de comerț cu sclavi. În aceste condiții, Curtea a concluzionat că traficul în sine intră în sfera de aplicare a art. 4 din Convenție (C.E.D.O., cauza *M. și alții c. Italiei și Bulgariei*, Hotărârea din 31 iulie 2012, www.echr.coe.int).
3. Art. 4 din Convenție se referă la trei concepte: sclavie, servitute (aservire) și muncă forțată sau obligatorie. Cu toate acestea, așa cum a observat deja Curtea în jurisprudența sa, Convenția nu definește niciunul dintre ele (a se vedea cauzele *Van der Mussele c. Belgiei*, Hotărârea din 23 noiembrie 1983, § 32, și *Siliadin c. Franței*, Hotărârea din 26 iulie 2005, §§ 121-125). Astfel, în stabilirea domeniului de aplicare a art. 4, Curtea s-a ghidat după diferite instrumente de drept internațional în domeniu.
În jurisprudența sa inițială, în ceea ce privește noțiunea de „sclavie", Curtea s-a referit la Convenția din 1927 pentru reprimarea comerțului cu sclavi și a sclaviei, care o definește ca „statutul sau condiția unei persoane asupra căreia se exercită unele dintre sau toate atributele dreptului de proprietate". În ceea ce privește conceptul de „servitute", Curtea a avut în vedere jurisprudența anterioară a Comisiei Europene a Drepturilor Omului și Convenția din 1956 privind reprimarea comerțului cu sclavi și a sclaviei, potrivit căreia acesta se referă la o „formă deosebit de gravă de negare a libertății" și a inclus, „pe lângă obligația de a presta anumite servicii pentru alții (...), obligația pentru «cel aservit» de a locui pe proprietatea altei persoane și imposibilitatea modificării situației sale". În concluzie, având în vedere aceste elemente, Curtea a considerat că noțiunea de „servitute" trebuie înțeleasă ca „obligația de a presta servicii, impusă prin folosirea constrângerii" (a se vedea cauza *Siliadin*, citată anterior, §§ 122-125). De asemenea, a observat că servitutea corespunde muncii forțate sau obligatorii „în formă agravată" (a se vedea cauza *C.N. și V. c. Franței*, Hotărârea din 11 octombrie 2012, § 89-91).
În ceea ce privește definiția „muncii forțate sau obligatorii", Curtea nu a găsit orientări clare referitoare la acest aspect în diferitele documente pregătitoare ale Consiliului Europei privind textele Convenției. Totuși, a considerat că este evident că textul art. 4 se bazează în mare măsură pe Convenția nr. 29 a Organizației Internaționale a Muncii. De aceea, având în vedere faptul că acest instrument juridic este obligatoriu pentru aproape toate statele membre ale Consiliului Europei, Curtea a considerat că definiția „muncii forțate sau obligatorii" elaborată

de OIM ar trebui considerată ca punct de plecare pentru interpretarea art. 4 din Convenție [a se vedea și cauzele *Siliadin*, citată anterior, §§ 115-116, și *Stummer c. Austriei* (MC), Hotărârea din 7 iulie 2011, § 117]. Conform acestei definiții, „muncă forțată sau obligatorie" înseamnă orice muncă sau serviciu prestate de o persoană sub amenințarea unei sancțiuni și pentru care respectiva persoană nu s-a oferit în mod voluntar. Pe baza definiției OIM, în ceea ce privește conceptul de „muncă" în temeiul art. 4 parag. 2 din Convenție, Curtea a subliniat că ar trebui înțeleasă într-un sens larg, ca incluzând „toate tipurile de muncă sau de servicii". În ceea ce privește natura „forțată sau obligatorie" a unei astfel de munci, Curtea a notat că adjectivul „forțată" induce ideea de constrângere fizică sau psihică, iar al doilea adjectiv („obligatorie") se referă la o situație în care munca este „prestată (...) sub amenințarea oricărei sancțiuni" și, de asemenea, efectuată împotriva voinței persoanei în cauză, este o muncă pentru care ea „nu s-a oferit în mod voluntar". Curtea a arătat că și termenul „sancțiune" trebuie înțeles într-un sens larg. Mai mult, a subliniat că, în cazul existenței unui risc privind „amenințarea cu o sancțiune", o importanță deosebită o are „consimțământul prealabil" (a se vedea cauzele *Van der Mussele*, §§ 34-37; *Siliadin*, §§ 115-117; *Stummer*, § 117, citate mai sus, și cauza *Chowdury și alții c. Greciei*, Hotărârea din 30 martie 2017, §§ 90-91). În jurisprudența sa ulterioară, Curtea a clarificat unele dintre elementele definiției „muncii forțate sau obligatorii" prezentate anterior. În special, atunci când i s-a solicitat să stabilească măsura în care traficul de persoane intră în sfera de aplicare a art. 4, a arătat că termenul „sancțiune" se extinde la orice situație echivalentă în ceea ce privește gravitatea percepută a amenințării. În ceea ce privește „consimțământul", Curtea a făcut referire la absența unei alegeri. Mai mult, în cauza *C.N. și V. c. Franței* (citată mai sus, § 77), bazându-se pe un raport al OIM, Curtea a arătat că „sancțiunea" „poate merge până la violență fizică sau detenție, dar poate lua și forme mai subtile, de natură psihologică, cum ar fi amenințările cu denunțarea victimelor la poliție sau la autoritățile de imigrare, atunci când statutul lor de angajați nu este legal". În cauza mai recentă *Chowdury și alții* (citată mai sus, § 96), Curtea a dezvoltat conceptul de „consimțământ", subliniind că, „în cazul în care un angajator abuzează de puterea sa sau profită de vulnerabilitatea lucrătorilor săi pentru a-i exploata, nu se poate afirma că aceștia s-au oferit în mod voluntar a munci". Astfel, Curtea a subliniat și că „consimțământul prealabil al victimei nu este suficient pentru a exclude caracterizarea muncii ca fiind forțată" și că „problema dacă o persoană se oferă în mod voluntar pentru muncă este o chestiune de fapt care trebuie examinată în lumina tuturor circumstanțelor relevante ale cauzei" [cauza *S.M. c. Croației* (MC), Hotărârea din 25 iunie 2020, www.echr.coe.int].

Art. 210.[1] **Traficul de persoane.** (1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:

a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;

b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;

c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă. *[R.A.: art. 12, art. 15 alin. (1) și art. 16 din Legea nr. 678/2001]*

Legislație conexă: ▶ art. 5 alin. (3) CDFUE: *„Art. 5. Interzicerea sclaviei și a muncii forțate. (...) (3) Traficul de ființe umane este interzis"*; ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și

[1] Art. 210 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 21 din Legea nr. 187/2012.

combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ► Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, ratificată prin Legea nr. 300/2006 (M. Of. nr. 622 din 19 iulie 2006); ► Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Hotărâri C.E.D.O. Referitor la principiile generale care reglementează aplicarea art. 4 din Convenție în contextul specific al traficului de ființe umane și al muncii forțate, Curtea reamintește că acest text consacră una dintre valorile fundamentale ale societăților democratice. Primul paragraf nu prevede excepții și, conform art. 15 parag. 2, nicio derogare de la acesta nu este admisibilă, chiar și în cazul unei urgențe publice care amenință viața unei națiuni. Curtea a constatat că traficul de ființe umane a fost adesea descris ca o formă de sclavie modernă și, prin urmare, a considerat că reprezintă, în sine, un afront la adresa demnității umane și este incompatibil cu valorile democratice, intrând, astfel, în cadrul interdicției prevăzute la art. 4, fără a fi nevoie să îl clasifice drept „sclavie", „servitute" sau „muncă forțată". Elementele identificate ale traficului – tratamentul ființelor umane ca mărfuri, supravegherea atentă, limitarea posibilității de mișcare, folosirea violenței și a amenințărilor, condiții precare de viață și de muncă, lipsa ori insuficiența remunerației – sunt incluse în aceste trei categorii. Curtea a statuat că traficul de ființe umane, prin însești natura și scopul de exploatare, se bazează pe exercitarea atributiilor aferente dreptului de proprietate. Ființele umane sunt tratate ca mărfuri care urmează să fie cumpărate și vândute și puse la muncă forțată, de multe ori pentru puțin sau fără nicio plată, de obicei în industria sexului, dar și în alte situații. Aceasta implică supravegherea atentă a activităților persoanelor traficate, ale căror posibilități de mișcare sunt adesea limitate, utilizarea violenței și a amenințărilor, victimele trăind și lucrând în condiții precare.

Traficul de ființe umane este o problemă care nu se limitează adesea la teritoriul național. Atunci când o persoană este traficată dintr-un stat în altul, infracțiunile de trafic pot avea loc în statul de origine, în orice stat de tranzit și în statul de destinație; probe pertinente și martori pot fi localizați în toate statele. Deși Protocolul de la Palermo privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special femei și copii, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale, nu cuprinde dispoziții privind competența, Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane prevede în mod explicit ca fiecare stat membru să își stabilească jurisdicția asupra oricărei infracțiuni de trafic comise pe teritoriul său. În opinia Curții, o astfel de abordare este logică în lumina obligațiilor pozitive ce revin tuturor statelor în temeiul art. 4 din Convenție pentru a investiga presupusele infracțiuni de trafic. De asemenea, statelor membre le revine obligația ca, în cazurile de trafic transfrontalier, să coopereze în mod eficient cu autoritățile competente ale celorlalte state implicate în investigarea evenimentelor care au avut loc în afara teritoriilor lor. Curtea a statuat că un stat poate fi considerat responsabil în temeiul art. 4 din Convenție nu numai pentru acțiunile sale directe, ci și pentru eșecul său de a proteja în mod eficient victimele sclaviei, servituții sau muncii forțate ori obligatorii, în virtutea obligațiilor sale pozitive, și de a efectua o anchetă aprofundată. Rezultă că statele sunt, totodată, obligate să pună în aplicare un cadru legislativ și administrativ pentru interzicerea și pedepsirea traficului, precum și să ia măsuri de protecție a victimelor, pentru a se asigura o abordare cuprinzătoare a problemei, așa cum prevăd Protocolul de la Palermo și Convenția europeană împotriva traficului de ființe umane. De asemenea, statele sunt obligate să ofere o formare profesională corespunzătoare pentru funcționarii care aplică legea și pentru cei ce acționează în domeniul imigrației.

La fel ca în cazul art. 2 și art. 3 din Convenție, obligația pozitivă de a investiga apare imediat ce chestiunea a ajuns în atenția autorităților; ancheta trebuie să îndeplinească cerințele de independență și imparțialitate, promptitudine și urgență în cazul în care există o posibilitate de salvare a unei persoane dintr-o situație dăunătoare. Ancheta trebuie să fie, de asemenea, capabilă să ducă la identificarea și pedepsirea persoanelor responsabile – fiind vorba despre

o obligație ce privește mijloacele care urmează să fie utilizate, și nu rezultatele care să fie atinse. În plus, autoritățile trebuie să ia toate măsurile rezonabile pe care le au la dispoziție pentru a asigura probele cu privire la incident. În cele din urmă, obligația pozitivă nu trebuie să fie interpretată în așa fel încât să impună o sarcină imposibilă sau disproporționată asupra autorităților (cauza *J. și alții c. Austriei*, Hotărârea din 17 ianuarie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 211. Traficul de minori. (1)[1] Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)[2] Pedeapsa este închisoarea de la 7 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când[3]:

a) fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1);

b) fapta a fost săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d)[4] fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

e) fapta a fost săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau făptuitorul a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă. *[R.A.: art. 13, art. 15 alin. (1) și art. 16 din Legea nr. 678/2001]*

Legislație conexă: ▶ art. 5 alin. (3) CDFUE: „*Art. 5. Interzicerea sclaviei și a muncii forțate. (...) (3) Traficul de ființe umane este interzis*"; ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, ratificată prin Legea nr. 300/2006 (M. Of. nr. 622 din 19 iulie 2006); ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 212. Supunerea la muncă forțată sau obligatorie. Fapta de a supune o persoană, în alte cazuri decât cele prevăzute de dispozițiile legale, la prestarea unei munci împotriva voinței sale sau la o muncă obligatorie se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani. *[R.A.: art. 191 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 42 C. Rom.: „*Art. 42. Interzicerea muncii forțate. (1) Munca forțată este interzisă. (2) Nu constituie muncă forțată: a) activitățile pentru îndeplinirea*

---

[1] Alin. (1) al art. 211 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 3 din Legea nr. 217/2020.

[2] Alin. (2) al art. 211 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 2 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Partea introductivă de la alin. (2) al art. 211 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 3 din Legea nr. 217/2020.

[4] Lit. d) și e) de la alin. (2) al art. 211 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 3 din Legea nr. 217/2020.

îndatoririlor militare, precum şi cele desfăşurate, potrivit legii, în locul acestora, din motive religioase sau de conştiinţă; b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiţii normale, în perioada de detenţie sau de libertate condiţionată; c) prestaţiile impuse în situaţia creată de calamităţi ori de alt pericol, precum şi cele care fac parte din obligaţiile civile normale stabilite de lege"; ► art. 4 parag. 2 şi 3 CEDO: „*Art. 4. Interzicerea sclaviei şi a muncii forţate. (...) 2. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forţată sau obligatorie. 3. Nu se consideră muncă forţată sau obligatorie în sensul prezentului articol: a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenţiei în condiţiile prevăzute de art. 5 din prezenta convenţie sau în timpul în care se află în libertate condiţionată; b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conştiinţă, în ţările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu, în locul serviciului militar obligatoriu; c) orice serviciu impus în situaţii de criză sau de calamităţi care ameninţă viaţa sau bunăstarea comunităţii; d) orice muncă sau serviciu care face parte din obligaţiile civile normale*"; ► art. 5 alin. (2) CDFUE: „*Art. 5. Interzicerea sclaviei şi a muncii forţate. (...) (2) Nimeni nu poate fi constrâns să efectueze o muncă forţată sau obligatorie*"; ► Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ► Convenţia nr. 105 din 25 iunie 1957 a Organizaţiei Mondiale a Muncii privind abolirea muncii forţate, ratificată prin Legea nr. 140/1998 (M. Of. nr. 249 din 6 iulie 1998).

Hotărâri Com.E.D.O. şi Hotărâri C.E.D.O. 1. O muncă este forţată sau obligatorie dacă cel care o prestează este obligat la aceasta împotriva voinţei sale şi dacă obligaţia este injustă, opresivă sau constituie o situaţie ce nu putea fi evitată (Com.E.D.O., cauza *Doyen c. Franţei*, Decizia din 9 septembrie 1998, în *C. Bîrsan*, Convenţia europeană, p. 207).

2. Curtea reaminteşte că termenul „muncă forţată" se referă la existenţa unei constrângeri fizice sau morale. În ceea ce priveşte sintagma „muncă obligatorie", aceasta nu vizează o obligaţie legală. De exemplu, munca ce trebuie efectuată în baza unui contract care a fost încheiat în mod liber nu poate intra în domeniul de aplicare a art. 4 din Convenţie doar pentru că una dintre cele două părţi contractante şi-a asumat un angajament faţă de cealaltă parte şi poate fi sancţionată dacă nu reuşeşte să îl onoreze. Trebuie să fie vorba despre o muncă „efectuată sub ameninţarea unei pedepse" şi, în plus, contrară voinţei persoanei în cauză, pentru care „nu s-a oferit în mod voluntar". Curtea a constatat valoarea relativă a testului privind consimţământul prealabil şi a optat pentru o abordare care să ţină seama de toate circumstanţele cauzei. Prin urmare, valabilitatea consimţământului trebuie evaluată în lumina tuturor împrejurărilor cauzei. Pentru a clarifica noţiunea de „muncă" în sensul art. 4 parag. 2 din Convenţie, Curtea precizează că orice lucrare executată de o persoană sub ameninţarea unei „pedepse" nu constituie neapărat „muncă forţată sau obligatorie" interzisă de această dispoziţie, fiind necesar să se ţină seama, în special, de natura şi de volumul activităţii respective. Aceste circumstanţe permit să se facă distincţia între „munca forţată" şi munca ce poate fi necesară în mod rezonabil pentru asistenţa reciprocă sau conviețuire (C.E.D.O., cauza *Chowdury şi alţii c. Greciei*, Hotărârea din 30 martie 2017, www.echr.coe.int).

3. Curtea reaminteşte faptul că primul adjectiv din expresia „muncă forţată sau obligatorie" cuprinsă în art. 4 din Convenţie se referă la constrângerea fizică sau psihică. În ceea ce priveşte cel de-al doilea adjectiv, nu se poate referi la orice formă de constrângere sau obligaţie juridică. De exemplu, obligaţiile care urmează a fi executate în temeiul unui contract negociat în mod liber nu pot fi considerate ca făcând parte din domeniul de aplicare a art. 4 doar pe baza faptului că una dintre părţi şi-a asumat o obligaţie şi ar fi supusă sancţiunilor dacă nu îşi onorează promisiunea. Important în acest context este ca obligaţia să fie „executată sub ameninţarea unei pedepse" şi, de asemenea, împotriva voinţei persoanei în cauză, adică o obligaţie pentru care „nu s-a oferit în mod voluntar". „Pedeapsa" poate

merge până la violență sau constrângere fizică, dar poate lua și forme mai subtile, de natură psihologică, cum ar fi amenințările de a denunța victimele la poliție sau la autoritățile de imigrare, atunci când condițiile de muncă ale acestora nu sunt în conformitate cu legea națională (cauza *Tibet Menteş și alții c. Turciei*, Hotărârea din 24 octombrie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 213. Proxenetismul. (1) Determinarea sau înlesnirea practicării prostituției ori obținerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) În cazul în care determinarea la începerea sau continuarea practicării prostituției s-a realizat prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele sunt săvârșite față de un minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

(3¹)[1] Dacă fapta prevăzută la alin. (3) a fost săvârșită în una dintre următoarele împrejurări:

a) fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

b) minorul se afla în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului;

c) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor, limitele speciale ale pedepsei prevăzute la alin. (3) se majorează cu încă o pătrime.

(4) Prin *practicarea prostituției* se înțelege întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul.
[R.A.: art. 329 CP 1969]

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 20/2016 (M. Of. nr. 927 din 17 noiembrie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă, „în cazul infracțiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal – în modalitatea înlesnirii practicării prostituției, dacă faptele sunt săvârșite față de o persoană majoră și de una minoră, sunt realizate elementele constitutive ale unei singure infracțiuni prevăzute de art. 213 alin. (1) și (3) din Codul penal cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal sau două infracțiuni aflate în concurs, respectiv art. 213 alin. (1) din Codul penal și art. 213 alin. (3) din Codul penal, ambele cu aplicarea art. 38 din Codul penal", și a stabilit:
„În cazul în care infracțiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituției, se săvârșește asupra a două sau mai multor persoane vătămate majore și minore, în «aceeași împrejurare», se va reține o singură infracțiune de proxenetism, prevăzută de art. 213 alin. (1) și (3) din Codul penal, în formă simplă.
Ori de câte ori infracțiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituției, se

[1] Alin. (3¹) al art. 213 a fost introdus prin art. I pct. 4 din Legea nr. 217/2020.

săvârşeşte asupra a două sau mai multor persoane vătămate majore şi/sau minore, fără legătură între ele, se va reţine un concurs de infracţiuni, prevăzut de art. 213 alin. (1), art. 213 alin. (3) sau art. 213 alin. (1) şi (3) din Codul penal, după caz, cu reţinerea dispoziţiilor art. 38 alin. (1) din Codul penal".

Legislaţie conexă: ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Convenţia pentru reprimarea traficului cu fiinţe umane şi a exploatării prostituării altora, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 2 decembrie 1949, la care România a aderat prin Decretul nr. 482/1955; ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul naţional automatizat cu privire la persoanele care au comis infracţiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 214. Exploatarea cerşetoriei. (1) Fapta persoanei care determină un minor sau o persoană cu dizabilităţi fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material sau beneficiază de foloase patrimoniale de pe urma acestei activităţi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârşită în următoarele împrejurări:

a) de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerşeşte;

b) prin constrângere,

pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 132 din Legea nr. 272/2004]*

Legislaţie conexă: ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014); ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul naţional automatizat cu privire la persoanele care au comis infracţiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 215. Folosirea unui minor în scop de cerşetorie. Fapta majorului care, având capacitatea de a munci, apelează în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, folosindu-se în acest scop de prezenţa unui minor, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 133 din Legea nr. 272/2004]*

Legislaţie conexă: ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014); ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul naţional automatizat cu privire la persoanele care au comis infracţiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 216. Folosirea serviciilor unei persoane exploatate. Fapta de a utiliza serviciile prevăzute în art. 182, prestate de o persoană despre care beneficiarul ştie că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracţiune mai gravă. *[R.A.: art. 14¹ din Legea nr. 678/2001]*

Legislaţie conexă: ▶ Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Convenţia Consiliului Europei privind

lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, ratificată prin Legea nr. 300/2006 (M. Of. nr. 622 din 19 iulie 2006); ► Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 216¹.[1] **Folosirea prostituției infantile.** Întreținerea oricărui act de natură sexuală cu un minor care practică prostituția se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Legislație conexă: ► Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile (J.O. L 335 din 17 decembrie 2011); ► Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 217.[2] **Sancționarea tentativei.** Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 209-211, art. 213 alin. (2), art. 216 și 216¹ se pedepsește.

Capitolul VIII. Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale

Legislație conexă: ► art. 22 alin. (1) C. Rom.: „*Art. 22. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate*"; ► art. 1: „*Art. 1. Demnitatea umană. Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată*" și art. 3 alin. (1) CDFUE: „*Art. 3. Dreptul la integritate al persoanei. (1) Orice persoană are dreptul la integritate fizică și psihică*".

Art. 218. Violul. (1)[3] Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise în condițiile alin. (1).

(3) Pedeapsa este închisoarea de la 7 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când[4]:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b)[5] fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

c)[6] victima este un minor;

---

[1] Art. 216¹ a fost introdus prin art. I pct. 3 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 217 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 4 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (1) al art. 218 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 5 din Legea nr. 217/2020.

[4] Partea introductivă de la alin. (3) al art. 218 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 5 din Legea nr. 217/2020.

[5] Lit. b) de la alin. (3) al art. 218 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 5 din Legea nr. 217/2020.

[6] Lit. c) de la alin. (3) al art. 218 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 5 din O.U.G. nr. 18/2016.

d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e)[1] fapta a avut ca urmare vătămarea corporală sau a pus în pericol viața victimei în orice alt mod;

f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

(3¹)[2] Pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au fost comise față de un minor în circumstanțele prevăzute la alin. (3) lit. a), b) și d)-f) sau de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor.

(4)[3] Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 9 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) și alin. (2) se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepsește. *[R.A.: art. 197 CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Hotărâri C.E.D.O. **1.** Statele părți au obligația, în conformitate cu art. 1 din Convenție, de a asigura persoanelor aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție; art. 1 împreună cu art. 3 impun statelor să ia măsuri destinate să asigure că persoanele din jurisdicția lor nu sunt supuse la rele tratamente, inclusiv rele tratamente administrate de către persoane private. Obligațiile pozitive ale statului în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private în conformitate cu art. 8 pot implica adoptarea de măsuri chiar și în sfera relațiilor dintre persoane. În timp ce cu privire la alegerea mijloacelor pentru a asigura conformitatea cu art. 8 statele beneficiază de o marjă de apreciere, descurajarea eficientă împotriva actelor grave, cum ar fi violul, în cazul în care valorile fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private sunt în joc, necesită dispoziții eficiente de drept penal. Copiii și alte persoane vulnerabile au în special dreptul la o protecție eficientă. Pe acest temei, Curtea consideră că statele au o obligație pozitivă prevăzută în art. 3 și art. 8 din Convenție de a adopta dispoziții de drept penal privind pedepsirea violului în mod eficient și să le pună în practică printr-o anchetă și o urmărire penală eficiente (cauza *D.J. c. Croației*, Hotărârea din 24 iulie 2012, www.echr.coe.int).

2. Orice abordare rigidă a urmăririi penale a infracțiunilor sexuale, cum ar fi solicitarea unei dovezi a rezistenței fizice în toate circumstanțele, riscă să lase anumite tipuri de viol nepedepsite și astfel să pericliteze protecția eficientă a libertății sexuale a fiecărei persoane. În conformitate cu standardele și tendințele contemporane din acest domeniu, obligațiile pozitive ale statelor membre în conformitate cu art. 3 și art. 8 din Convenție trebuie înțelese ca impunând incriminarea și urmărirea efectivă a oricărui act sexual neconsimțit, inclusiv în absența rezistenței fizice a victimei (cauza *E.B. c. României*, Hotărârea din 19 martie 2019, www.echr.coe.int).

---

[1] Lit. e) de la alin. (3) al art. 218 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 5 din Legea nr. 217/2020.

[2] Alin. (3¹) al art. 218 a fost introdus prin art. I pct. 6 din Legea nr. 217/2020.

[3] Alin. (4) al art. 218 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 7 din Legea nr. 217/2020.

Art. 219. Agresiunea sexuală. (1) Actul de natură sexuală, altul decât cele prevăzute în art. 218, cu o persoană, săvârşit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-şi exprima voinţa ori profitând de această stare, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b)[1] fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuieşte cu victima;

c)[2] victima este un minor;

d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e)[3] fapta a avut ca urmare vătămarea corporală sau a pus în pericol viaţa victimei în orice alt mod;

f) fapta a fost săvârşită de două sau mai multe persoane împreună.

(2^1)[4] Pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi atunci când faptele prevăzute la alin. (1) au fost comise față de un minor în circumstanțele prevăzute la alin. (2) lit. a), b) şi d)-f) sau de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății şi integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor.

(3) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de agresiune sexuală au fost precedate sau urmate de săvârşirea actelor sexuale prevăzute în art. 218 alin. (1) şi alin. (2), fapta constituie viol.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte.

*[**R.A.**: art. 201 alin. (3^2) teza a II-a, alin. (4) şi (5) CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 220.[5] **Actul sexual cu un minor.** (1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum şi orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise cu un minor cu vârsta între 14 şi 16 ani se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta prevăzută la alin. (1), săvârşită asupra unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 9 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

---

[1] Lit. b) de la alin. (2) al art. 219 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 8 din Legea nr. 217/2020.

[2] Lit. c) de la alin. (2) al art. 219 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 6 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Lit. e) de la alin. (2) al art. 219 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 8 din Legea nr. 217/2020.

[4] Alin. (2^1) al art. 219 a fost introdus prin art. I pct. 9 din Legea nr. 217/2020.

[5] Art. 220 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 10 din Legea nr. 217/2020.

(3) Fapta prevăzută la alin. (1), comisă de un major cu un minor cu vârsta între 16 şi 18 ani, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 9 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi dacă:

a) minorul este membru de familie al majorului;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

(4) Fapta prevăzută la alin. (1) se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) fapta a fost comisă de un membru de familie al minorului sau de o persoană care conviețuieşte cu acesta;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e) făptuitorul a împlinit vârsta de 18 ani.

(5) Fapta prevăzută la alin. (2) se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) fapta a fost comisă de un membru de familie al minorului sau de o persoană care conviețuieşte cu acesta;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e) făptuitorul a împlinit vârsta de 18 ani.

(6) Faptele prevăzute la alin. (1) şi (2), precum şi la alin. (4) lit. e) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depăşeşte 3 ani.

(7) Tentativa la infracțiunile prevăzute la alin. (1)-(5) se pedepseşte. *[R.A.: art. 198 CP 1969]*

Legislație conexă: ► Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale şi a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, ratificată prin Legea nr. 252/2010 (M. Of. nr. 885 din 29 decembrie 2010); ► Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Hotărâri C.E.D.O. În ceea ce privește acte grave cum ar fi violul și abuzul sexual asupra copiilor, în cazul în care valorile fundamentale și aspectele esențiale ale vieții private sunt în joc, revine statelor membre obligația să se asigure că dispoziții de drept penal eficiente sunt în vigoare. Această obligație decurge, de asemenea, dintr-o serie de instrumente internaționale, cum ar fi Capitolul VI („Dreptul penal") al Convenției Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale sau art. 19 și art. 34 din Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile copilului. Referitor la astfel de infracțiuni, obligația pozitivă a statului în temeiul art. 3 și art. 8 din Convenție pentru protejarea integrității fizice a individului se poate extinde la chestiuni privind eficacitatea urmăririi penale și a posibilității de a obține o reparație, precum și la căile de atac, cu toate că nu există un drept absolut de a obține urmărirea penală sau condamnarea unei persoane în cazul în care nu au existat eșecuri culpabile în încercarea de a trage la răspundere autorii infracțiunilor. Pe baza principiilor de mai sus, Curtea a constatat că statele au obligația pozitivă decurgând din art. 3 și art. 8 din Convenție de a adopta dispoziții de drept penal care pedepsesc efectiv infracțiunile de natură sexuală și de a le aplica în practică prin investigații și urmăriri penale eficiente. În plus, în conformitate cu standardele și tendințele contemporane în domeniu, obligațiile pozitive ale statelor membre, în temeiul dispozițiilor menționate, trebuie interpretate ca necesitând urmărirea penală și sancționarea eficace a oricărui act sexual fără consimțământ, inclusiv în absența unei rezistențe fizice a victimei (cauza *M.G.C. c. României*, Hotărârea din 15 martie 2016, www.echr.coe.int).

Art. 221. Coruperea sexuală a minorilor. (1)[1] Comiterea unui act de natură sexuală, altul decât cel prevăzut în art. 220, împotriva unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani, precum și determinarea minorului să suporte ori să efectueze un astfel de act se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Pedeapsa este închisoarea de la 2 la 8 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, atunci când[2]:

a) fapta a fost comisă de un membru de familie al minorului sau de o persoană care conviețuiește cu acesta;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

d)[3] fapta a pus în pericol viața minorului.

(2¹)[4] Fapta prevăzută la alin. (1), comisă de un major cu un minor cu vârsta între 14 și 18 ani, se pedepsește cu închisoarea de la două luni la 3 ani și interzicerea exercitării unor drepturi dacă:

a) minorul este membru de familie al majorului;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului sau acesta a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra

---

[1] Alin. (1) al art. 221 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 11 din Legea nr. 217/2020.

[2] Partea introductivă și lit. a) și b) de la alin. (2) al art. 221 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 11 din Legea nr. 217/2020.

[3] Lit. d) de la alin. (2) al art. 221 a fost introdusă prin art. I pct. 9 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (2¹) al art. 221 a fost introdus prin art. I pct. 12 din Legea nr. 217/2020.

minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

(3)[1] Actul sexual de orice natură săvârșit de un major în prezența unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(4) Determinarea de către un major a unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani să asiste la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură, precum și punerea la dispoziția acestuia de materiale cu caracter pornografic se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Faptele prevăzute la alin. (1) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.

(6)[2] Tentativa la infracțiunile prevăzute la alin. (1), (2) și (2^1) se pedepsește.
[R.A.: art. 201 alin. (2), (3), (3^1), (3^2) și (5) și art. 202 CP 1969]

Legislație conexă: ▶ Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, ratificată prin Legea nr. 252/2010 (M. Of. nr. 885 din 29 decembrie 2010); ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 222.[3] **Racolarea minorilor în scopuri sexuale.** (1) Fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 220 sau art. 374, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanță, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 221, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanță, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Legislație conexă: ▶ Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, ratificată prin Legea nr. 252/2010 (M. Of. nr. 885 din 29 decembrie 2010); ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

---

[1] Alin. (3)-(5) ale art. 221 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 13 din Legea nr. 217/2020.

[2] Alin. (6) al art. 221 a fost introdus prin art. I pct. 10 din O.U.G. nr. 18/2016 și este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 13 din Legea nr. 217/2020.

[3] Art. 222 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 14 din Legea nr. 217/2020.

Art. 222¹.[1] **Fapte comise în circumstanțe agravante.** Dacă faptele prevăzute la art. 220-222 sunt săvârșite de două sau mai multe persoane împreună sau de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

Art. 223. Hărțuirea sexuală. (1) Pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 203¹ CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Capitolul IX. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private

Art. 224. Violarea de domiciliu. (1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fără consimțământul persoanei care le folosește, ori refuzul de a le părăsi la cererea acesteia se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 192 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 27 alin. (1)-(2) C. Rom.: *„Art. 27. Inviolabilitatea domiciliului. (1) Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia. (2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații: a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești; b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice; d) prevenirea răspândirii unei epidemii"*; ► art. 8 parag. 1 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale"*; ► art. 7 CDFUE: *„Art. 7. Respectarea vieții private și de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor"*.

Art. 225. Violarea sediului profesional. (1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, în oricare dintre sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională ori refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

---

[1] Art. 222¹ a fost introdus prin art. I pct. 15 din Legea nr. 217/2020.

(2) În cazul în care fapta este săvârşită de o persoană înarmată, în timpul nopţii ori prin folosire de calităţi mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Legislaţie conexă: ► art. 27 alin. (1)-(2) C. Rom.: *„Art. 27. Inviolabilitatea domiciliului. (1) Domiciliul şi reşedinţa sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia. (2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situaţii: a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătoreşti; b) înlăturarea unei primejdii privind viaţa, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; c) apărarea securităţii naţionale sau a ordinii publice; d) prevenirea răspândirii unei epidemii"*; ► art. 8 parag. 1 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale"*; ► art. 7 CDFUE: *„Art. 7. Respectarea vieţii private şi de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, a domiciliului şi a secretului comunicaţiilor"*.

Art. 226. Violarea vieţii private. (1) Atingerea adusă vieţii private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuinţă sau încăpere ori dependinţă ţinând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepseşte cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Nu constituie infracţiune fapta săvârşită:

a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;

b) dacă persoana vătămată a acţionat explicit cu intenţia de a fi văzută ori auzită de făptuitor;

c) dacă făptuitorul surprinde săvârşirea unei infracţiuni sau contribuie la dovedirea săvârşirii unei infracţiuni;

d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificaţie pentru viaţa comunităţii şi a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(5) Plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârşirii faptelor prevăzute în alin. (1) şi alin. (2), se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Legislaţie conexă: ► art. 26 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 26. Viaţa intimă, familială şi privată. (1) Autorităţile publice respectă şi ocrotesc viaţa intimă, familială şi privată"*; ► art. 8 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea*

sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora"; ► art. 7 CDFUE: „*Art. 7. Respectarea vieții private și de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor*".

Hotărâri C.E.D.O. Curtea a considerat în repetate rânduri că noțiunea de „casă" („*home*") din art. 8 parag. 1 din Convenție nu include numai locuința unei persoane. Ea reamintește faptul că termenul „domiciliu" („*domicile*") din versiunea franceză a art. 8 are o conotație mai largă decât cuvântul „casă" („*home*") și se poate extinde, de exemplu, la biroul profesional al unei persoane (a se vedea cauza *Buck c. Germaniei*, Hotărârea din 28 aprilie 2005, parag. 31). De asemenea, s-a constatat în mai multe rânduri că viața privată a unei persoane poate fi vizată de măsurile luate în afara spațiului său de locuit sau a unei locuințe private (a se vedea cauza *Uzun c. Germaniei*, Hotărârea din 2 septembrie 2010, parag. 44). Astfel, în conformitate cu jurisprudența Curții, apelurile telefonice efectuate din spațiile comerciale, inclusiv dintr-un birou al unui funcționar public, sunt acoperite de noțiunile de „viață privată" și „corespondență" în sensul art. 8 parag. 1 (a se vedea cauza *Halford c. Regatului Unit*, Hotărârea din 25 iunie 1997, parag. 44). E-mailurile și comunicările schimbate prin intermediul unui cont de mesagerie și transmise de la serviciu sunt protejate în mod similar în temeiul art. 8, la fel informațiile obținute din monitorizarea utilizării în scopuri personale a internetului [a se vedea cauzele *Copland c. Regatului Unit*, Hotărârea din 3 aprilie 2007, parag. 41, și *Bărbulescu c. României* (MC), Hotărârea din 5 septembrie 2017, parag. 73-81]. Curtea a constatat, de asemenea, că o percheziție a biroului unui procuror a reprezentat o ingerință în „viața privată" (a se vedea cauza *Peev c. Bulgariei*, Hotărârea din 26 iulie 2007, parag. 7-40), la fel filmarea ascunsă a unei persoane în sediul poliției (a se vedea cauza *Perry c. Regatului Unit*, Hotărârea din 17 iulie 2003, parag. 36-43).

În cazurile menționate mai sus, pentru a decide dacă a existat o ingerință în drepturile garantate de art. 8, Curtea a folosit testul „așteptării rezonabile de confidențialitate". Totuși, s-a observat că așteptările rezonabile ale unei persoane privind viața sa privată, deși semnificative, nu sunt neapărat concludente. Încălcările vieții private sunt puse în discuție odată cu apariția oricărei înregistrări sistematice ori permanente, chiar dacă o astfel de înregistrare audio sau video a fost făcută în timp ce persoana se afla într-un loc public.

În prezenta cauză, Curtea notează că nu există nicio dovadă că angajatorul l-a avertizat pe reclamant că biroul său ar putea fi filmat sau că apelurile sale telefonice ar putea fi supuse interceptării. Așadar, reclamantul a avut o așteptare rezonabilă de confidențialitate în biroul său, inclusiv pentru orice apeluri telefonice făcute de aici. De asemenea, este semnificativ faptul că reclamantul a fost filmat și înregistrările au fost stocate, examinate de terți fără cunoștința sau consimțământul său și folosite ca probe în procesul penal. Prin urmare, măsurile de supraveghere împotriva reclamantului au constituit o ingerință în „viața privată" în sensul art. 8 parag. 1. Curtea reamintește că o astfel de ingerință va da naștere unei încălcări a art. 8 din Convenție, cu excepția cazului în care se poate demonstra că este „în conformitate cu legea", a vizat unul sau mai multe scopuri legitime, astfel cum sunt definite în al doilea paragraf al art. 8, și a fost necesară „într-o societate democratică" pentru a atinge aceste obiective (a se vedea, de exemplu, cauza *Goranova-Karaeneva c. Bulgariei*, Hotărârea din 8 martie 2011, parag. 45).

Formularea „în conformitate cu legea" impune ca măsura contestată să aibă atât o bază juridică internă, cât și să fie compatibilă cu statul de drept, fiind menționată expres în preambulul Convenției și inerentă obiectului și scopului art. 8. Legea trebuie astfel să îndeplinească cerințele de calitate: să fie accesibilă persoanei în cauză și să fie previzibilă în ceea ce privește efectele ei [a se vedea cauza *Roman Zakharov c. Rusiei* (MC), Hotărârea din 4 decembrie 2015, parag. 228]. În cauza *Roman Zakharov*, Curtea a rezumat cerințele „calității legii" în contextul supravegherii secrete, după cum urmează:

„229. Curtea a reținut de mai multe ori că referirea la «previzibilitate» în contextul interceptării comunicațiilor nu poate fi aceeași ca în multe alte domenii. Previzibilitatea în contextul

special al măsurilor secrete de supraveghere, cum ar fi interceptarea comunicațiilor, nu poate însemna că o persoană ar trebui să poată prevedea când autoritățile îi vor intercepta convorbirile, astfel încât să își poată adapta comportamentul în consecință. Cu toate acestea, în special în cazul în care o putere încredințată executivului este exercitată în secret, riscurile de arbitrariu sunt evidente. Prin urmare, este esențial să existe reguli clare și detaliate privind interceptarea convorbirilor telefonice, mai ales că tehnologia disponibilă pentru utilizare devine din ce în ce mai sofisticată. Legea internă trebuie să fie suficient de clară pentru a oferi cetățenilor o imagine adecvată cu privire la circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt împuternicite să recurgă la astfel de măsuri.

230. Mai mult, din moment ce punerea în practică a măsurilor de supraveghere secretă a comunicațiilor nu poate fi controlată de persoanele în cauză sau de publicul larg, ar fi contrar principiului legalității ca puterea de apreciere acordată executivului sau judecătorului să fie exprimată în termeni de putere neîngrădită. În consecință, legea trebuie să indice cu suficientă claritate domeniul de aplicare a unei asemenea puteri conferite autorităților competente și modul de exercitare a acesteia, pentru a oferi protecție adecvată individului împotriva unei intervenții arbitrare.

231. În jurisprudența sa privind măsurile de supraveghere secretă, Curtea a elaborat următoarele garanții minime care ar trebui stabilite prin lege pentru a evita abuzurile de putere: natura infracțiunilor care ar putea genera un ordin de interceptare; categoriile de persoane ale căror convorbiri ar putea fi interceptate; o limită a duratei ascultării; procedura care trebuie urmată pentru examinarea, utilizarea și stocarea datelor obținute; măsurile de precauție care trebuie luate la comunicarea datelor către alte părți; circumstanțele în care înregistrările pot fi sau trebuie să fie șterse ori distruse.

232. În ceea ce privește întrebarea dacă o ingerință a fost «necesară într-o societate democratică» în vederea atingerii unui scop legitim, Curtea a recunoscut că, atunci când se pun în balanță interesul statului pârât în protejarea securității sale naționale prin măsuri de supraveghere secretă și gravitatea interferenței cu dreptul persoanei la respectarea vieții sale private, autoritățile naționale se bucură de o anumită marjă de apreciere în alegerea mijloacelor pentru realizarea obiectivului legitim de a proteja securitatea națională. Totuși, această marjă este supusă supravegherii europene, vizând atât legislația, cât și deciziile prin care este aplicată. Având în vedere riscul ca un sistem de supraveghere secretă instituit pentru a proteja securitatea națională să submineze sau chiar să distrugă democrația sub pretextul apărării acesteia, Curtea trebuie să se asigure că există garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor. Evaluarea depinde de toate circumstanțele cauzei, cum ar fi natura, amploarea și durata măsurilor, motivele necesare pentru a le ordona, autoritățile competente să le autorizeze, să le efectueze și să le supravegheze, precum și modalitățile de remediere oferite de legislația națională. Curtea trebuie să stabilească dacă procedurile de ordonare a supravegherii și de punere în aplicare a măsurilor restrictive sunt de natură să mențină «interferența» în limitele a ceea ce este «necesar într-o societate democratică»" (cauza *Akhlyustin c. Rusiei*, Hotărârea din 7 noiembrie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 227. Divulgarea secretului profesional. (1) Divulgarea, fără drept, a unor date sau informații privind viața privată a unei persoane, de natură să aducă un prejudiciu unei persoane, de către acela care a luat cunoștință despre acestea în virtutea profesiei ori funcției și care are obligația păstrării confidențialității cu privire la aceste date, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 196 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 26 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 26. Viața intimă, familială și privată. (1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată"*; ▶ art. 8 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu*

este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora"; ▶ art. 7: „*Art. 7. Respectarea vieții private și de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor*" și art. 8 CDFUE: „*Art. 8. Protecția datelor cu caracter personal. (1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc. (2) Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora. (3) Respectarea acestor norme se supune controlului unei autorități independente*"; ▶ Regulamentul (UE) 2016/679 din 27 aprilie 2016 al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) (J.O. L 119 din 4 mai 2016); ▶ Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice (M. Of. nr. 1101 din 25 noiembrie 2004); ▶ art. 27 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată (M. Of. nr. 190 din 18 martie 2014); ▶ art. 45 alin. (6) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată (M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018); ▶ art. 15 din Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată (M. Of. nr. 316 din 30 aprilie 2014); ▶ art. 69 din Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, republicată (M. Of. nr. 652 din 13 septembrie 2012); ▶ art. 37 din Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului (M. Of. nr. 51 din 29 ianuarie 2003).

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reamintește faptul că informațiile personale privitoare la un pacient aparțin vieții sale private. Protecția datelor cu caracter personal, nu în ultimul rând a datelor medicale, este de o importanță fundamentală pentru ca o persoană să se bucure de dreptul său la respectarea vieții private și de familie garantat de art. 8 din Convenție. Respectarea confidențialității datelor privind sănătatea este un principiu vital în sistemele juridice ale tuturor părților contractante la Convenție. Este esențial nu numai să se respecte sentimentul de confidențialitate al unui pacient, ci și să se păstreze încrederea în profesia medicală și în serviciile de sănătate în general. Fără această protecție, persoanele care au nevoie de asistență medicală pot fi împiedicate să dezvăluie asemenea informații personale și intime, care ar putea fi necesare pentru a beneficia de un tratament adecvat, și chiar să caute o astfel de asistență, punând astfel în pericol propria lor sănătate și, în cazul bolilor transmisibile, pe cea a comunității. Prin urmare, dreptul intern trebuie să ofere garanții adecvate pentru a împiedica orice astfel de comunicare sau divulgare a datelor personale de sănătate, care ar putea fi incompatibilă cu garanțiile prevăzute la art. 8. De asemenea, Curtea a arătat că informațiile despre viața sexuală a unei persoane, precum și integritatea morală intră sub incidența acestui text din Convenție. Tot astfel, informațiile referitoare la starea de sănătate mintală, prin însăși natura lor, constituie date cu caracter personal foarte sensibile, indiferent dacă indică un diagnostic medical particular. Prin urmare, divulgarea acestor informații intră în domeniul de aplicare al art. 8. Curtea a constatat anterior că dezvăluirea de către o clinică, fără acordul unui pacient, a dosarelor medicale care conțin date foarte personale și sensibile despre un pacient, inclusiv informații referitoare la un avort, către Oficiul de Asigurări Sociale și, prin urmare, către un cerc mai larg de funcționari publici a constituit o ingerință în dreptul pacientului la respectarea vieții private. Dezvăluirea datelor medicale de către instituțiile medicale către un ziar, un parchet și un angajator al unui pacient și colectarea datelor medicale ale unui pacient de către o instituție responsabilă cu monitorizarea calității asistenței medicale au fost, de asemenea, considerate ingerințe în dreptul la respectarea vieții private (cauza *Mockutė c. Lituaniei*, Hotărârea din 27 februarie 2018, www.echr.coe.int).

Titlul II. Infracțiuni contra patrimoniului

Capitolul I. Furtul

Art. 228. Furtul. (1) Luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a şi-l însuşi pe nedrept, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta constituie furt şi dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârşirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane.

(3) Se consideră bunuri mobile şi înscrisurile, energia electrică, precum şi orice alt fel de energie care are valoare economică. *[R.A.: art. 208 alin. (1)-(3) CP 1969]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 6/2020 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, redată în extras *infra*, la art. 229.

Art. 229. Furtul calificat. (1) Furtul săvârşit în următoarele împrejurări:

a) într-un mijloc de transport în comun;

b) în timpul nopții;

c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d) prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase;

e) prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere,

se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă furtul a fost săvârşit în următoarele împrejurări:

a) asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural;

b) prin violare de domiciliu sau sediu profesional;

c) de o persoană având asupra sa o armă,

pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Furtul privind următoarele categorii de bunuri:

a) țiței, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă;

b) componente ale sistemelor de irigații;

c) componente ale rețelelor electrice;

d) un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situații de urgență publică;

e) un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru;

f) instalații de siguranță şi dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian şi componente ale acestora, precum şi componente ale mijloacelor de transport aferente;

g) bunuri prin însuşirea cărora se pune în pericol siguranța traficului şi a persoanelor pe drumurile publice;

h) cabluri, linii, echipamente şi instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum şi componente de comunicații,

se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani. *[R.A.: art. 209 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 6/2020 (M. Of. nr. 691 din 3 august 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București și de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 228 alin. (1) raportat la art. 229 alin. (1) lit. e) din Codul penal, a stabilit:

„Fapta de furt săvârșită prin scoaterea/ruperea sistemului de siguranță plasat pe bun întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii prevăzute de art. 228 alin. (1) raportat art. 229 alin. (1) lit. e) din Codul penal".

Legislație conexă: ► art. 56 din Legea nr. 56/1997 pentru aplicarea prevederilor Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, republicată (M. Of. nr. 116 din 10 februarie 2004); ► art. 33 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► art. 46[1] din Legea nr. 51/2006 a serviciilor comunitare de utilități publice, republicată (M. Of. nr. 121 din 5 martie 2013); ► art. 109 din Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată (M. Of. nr. 611 din 12 august 2015); ► art. 92 și art. 193 din Legea nr. 123/2012 a energiei electrice și a gazelor naturale (M. Of. nr. 485 din 16 iulie 2012).

Art. 230. Furtul în scop de folosință. (1) Furtul care are ca obiect un vehicul, săvârșit în scopul de a-l folosi pe nedrept, se sancționează cu pedeapsa prevăzută în art. 228 sau art. 229, după caz, ale cărei limite speciale se reduc cu o treime.

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancționează folosirea fără drept a unui terminal de comunicații al altuia sau folosirea unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea, dacă s-a produs o pagubă. *[R.A.: art. 208 alin. (4) CP 1969]*

Art. 231.[1] (1) Faptele prevăzute în prezentul capitol, săvârșite între membrii de familie de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta, se pedepsesc numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(2) În cazul faptelor prevăzute la art. 228 și 230, împăcarea înlătură răspunderea penală. *[R.A.: art. 210 CP 1969]*

Art. 232. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepsește. *[R.A.: art. 222 CP 1969]*

Capitolul II. Tâlhăria și pirateria

Art. 233. Tâlhăria. Furtul săvârșit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să-și asigure scăparea se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 211 alin. (1) CP 1969]*

---

[1] Art. 231 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 274/2020.

N.r. Credem că în sintagma *„săvârșite între membrii de familie de către un minor în paguba tutorelui"* este vorba despre două ipoteze distincte și ele ar fi trebuit delimitate prin virgulă astfel: *„săvârșite între membrii de familie, de către un minor în paguba tutorelui"*.

Art. 234. Tâlhăria calificată. (1) Tâlhăria săvârşită în următoarele împrejurări:
a) prin folosirea unei arme ori substanţe explozive, narcotice sau paralizante;
b) prin simularea de calităţi oficiale;
c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;
d) în timpul nopţii;
e) într-un mijloc de transport sau asupra unui mijloc de transport;
f) prin violare de domiciliu sau sediu profesional,
se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)[1] Tâlhăria săvârşită în condiţiile art. 229 alin. (3) se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează tâlhăria care a avut ca urmare vătămarea corporală. *[R.A.: art. 211 alin. (2) şi (2¹) CP 1969]*

Art. 235. Pirateria. (1) Furtul comis, prin violenţă sau ameninţare, de către o persoană care face parte din echipajul sau din pasagerii unei nave aflate în marea liberă, al bunurilor ce se găsesc pe acel vas sau pe o altă navă, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancţionează şi capturarea unei nave aflate în marea liberă sau faptul de a provoca, prin orice mijloc, naufragiul ori eşuarea acesteia, în scopul de a-şi însuşi încărcătura ei sau de a tâlhări persoanele aflate la bord.

(3) Dacă pirateria a avut ca urmare vătămarea corporală, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Există piraterie şi dacă fapta s-a comis pe o aeronavă sau între aeronave şi nave. *[R.A.: art. 212 alin. (1), (2) şi (4) CP 1969]*

Legislaţie conexă: art. 101 – „Definiţia pirateriei" din Convenţia Naţiunilor Unite asupra dreptului mării, încheiată la Montego Bay (Jamaica) la 10 decembrie 1982, precum şi Acordul referitor la aplicarea părţii a XI-a a Convenţiei Naţiunilor Unite asupra dreptului mării, încheiat la New York la 28 iulie 1994, ambele ratificate prin Legea nr. 110/1996 (M. Of. nr. 300 din 21 noiembrie 1996).

Art. 236. Tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei. Dacă faptele prevăzute în art. 233-235 au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 211 alin. (3) şi art. 212 alin. (3) CP 1969]*

Art. 237. Sancţionarea tentativei. Tentativa la infracţiunile prevăzute în art. 233-235 se pedepseşte. *[R.A.: art. 222 CP 1969]*

Capitolul III. Infracţiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii

Art. 238. Abuzul de încredere. (1) Însuşirea, dispunerea sau folosirea, pe nedrept, a unui bun mobil al altuia, de către cel căruia i-a fost încredinţat în baza

[1] Alin. (2) al art. 234 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 24 din Legea nr. 187/2012.

unui titlu şi cu un anumit scop, ori refuzul de a-l restitui se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 213 CP 1969]*

Art. 239. Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor. (1) Fapta debitorului de a înstrăina, ascunde, deteriora sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său ori de a invoca acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează fapta persoanei care, ştiind că nu va putea plăti, achiziționează bunuri ori servicii producând o pagubă creditorului.

(3) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Legislație conexă: art. 88 din Legea nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice (M. Of. nr. 464 din 26 iunie 2015).

Art. 240. Bancruta simplă. (1) Neintroducerea sau introducerea tardivă, de către debitorul persoană fizică ori de reprezentantul legal al persoanei juridice debitoare, a cererii de deschidere a procedurii insolvenței, într-un termen care depăşeşte cu mai mult de 6 luni termenul prevăzut de lege de la apariția stării de insolvență, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 143 alin. (1) din Legea nr. 85/2006]*

Legislație conexă: art. 115 din O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară şi insolvența unităților administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013).

Art. 241. Bancruta frauduloasă. (1) Fapta persoanei care, în frauda creditorilor:

a) falsifică, sustrage sau distruge evidențele debitorului ori ascunde o parte din activul averii acestuia;

b) înfățişează datorii inexistente sau prezintă în registrele debitorului, în alt act sau în situația financiară sume nedatorate;

c) înstrăinează, în caz de insolvență a debitorului, o parte din active

se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 143 alin. (2) din Legea nr. 85/2006]*

Legislație conexă: art. 116 din O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară şi insolvența unităților administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013).

Art. 242. Gestiunea frauduloasă. (1) Pricinuirea de pagube unei persoane, cu ocazia administrării sau conservării bunurilor acesteia, de către cel care are ori trebuie să aibă grija administrării sau conservării acelor bunuri se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârşită de administratorul judiciar, de lichidatorul averii debitorului sau de un reprezentant sau prepus al acestora, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) săvârşite în scopul de a dobândi un folos patrimonial se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(4) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: ► art. 214 CP 1969; ► art. 144 alin. (1) și (2) din Legea nr. 85/2006]*

Legislație conexă: art. 117 din O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară și insolvența unităților administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013).

Art. 243. Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor. (1) Fapta de a nu preda în termen de 10 zile un bun găsit autorităților sau celui care l-a pierdut sau de a dispune de acel bun ca de al său se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și însușirea pe nedrept a unui bun mobil ce aparține altuia, ajuns din eroare sau în mod fortuit în posesia făptuitorului, sau nepredarea acestuia în termen de 10 zile din momentul în care a cunoscut că bunul nu îi aparține.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală. *[R.A.: art. 216 CP 1969]*

Art. 244. Înșelăciunea. (1) Inducerea în eroare a unei persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos patrimonial injust și dacă s-a pricinuit o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Înșelăciunea săvârșită prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă mijlocul fraudulos constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală. *[R.A.: art. 215 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 4/2016 (M. Of. nr. 418 din 2 iunie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 18¹ alin. (1) din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție și art. 215 alin. (1), (2) și (3) din Codul penal de la 1969, respectiv art. 244 alin. (1) și (2) și art. 306 din Codul penal, a stabilit:

„Fapta de a folosi, în cadrul autorității contractante, printr-o acțiune a autorului, documente ori declarații inexacte, ce a avut ca rezultat obținerea, pe nedrept, de fonduri din bugetul Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, precum și de fonduri din bugetul național întrunește elementele constitutive ale infracțiunii unice prevăzute de art. 18¹ alin. (1) din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, indiferent dacă legea penală mai favorabilă este legea veche sau legea nouă".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 30/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 4.

Legislație conexă: ► art. 29 alin. (4) din Legea nr. 236/2018 privind distribuția de asigurări (M. Of. nr. 853 din 8 octombrie 2018); ► art. 30 din Legea nr. 71/2019 privind societățile mutuale de asigurare (M. Of. nr. 323 din 24 aprilie 2019).

Art. 245. Înșelăciunea privind asigurările. (1) Distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare, ascunderea sau înstrăinarea unui bun asigurat împotriva distrugerii, degradării, uzurii, pierderii sau furtului, în scopul de a obține, pentru sine sau pentru altul, suma asigurată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta persoanei care, în scopul prevăzut în alin. (1), simulează, îşi cauzează sau agravează leziuni sau vătămări corporale produse de un risc asigurat se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Art. 246. Deturnarea licitaţiilor publice. Fapta de a îndepărta, prin constrângere sau corupere, un participant de la o licitaţie publică ori înţelegerea între participanţi pentru a denatura preţul de adjudecare se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Art. 247. Exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile. (1) Fapta creditorului care, cu ocazia dării cu împrumut de bani sau bunuri, profitând de starea de vădită vulnerabilitate a debitorului, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmităţii ori relaţiei de dependenţă în care debitorul se află faţă de el, îl face să constituie sau să transmită, pentru sine sau pentru altul, un drept real ori de creanţă de valoare vădit disproporţionată faţă de această prestaţie se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Punerea unei persoane în stare de vădită vulnerabilitate prin provocarea unei intoxicaţii cu alcool sau cu substanţe psihoactive în scopul de a o determina să consimtă la constituirea sau transmiterea unui drept real ori de creanţă sau să renunţe la un drept, dacă s-a produs o pagubă, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanţe psihoactive* se înţelege substanţele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătăţii.

Art. 248. Sancţionarea tentativei. Tentativa la infracţiunile prevăzute în art. 239 alin. (1), art. 241 şi art. 244-247 se pedepseşte. *[R.A.: ► art. 222 CP 1969; ► art. 144 alin. (3) din Legea nr. 85/2006]*

Capitolul IV. Fraude comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice

Art. 249. Frauda informatică. Introducerea, modificarea sau ştergerea de date informatice, restricţionarea accesului la aceste date ori împiedicarea în orice mod a funcţionării unui sistem informatic, în scopul de a obţine un beneficiu material pentru sine sau pentru altul, dacă s-a cauzat o pagubă unei persoane, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 49 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Legislaţie conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 250. Efectuarea de operaţiuni financiare în mod fraudulos. (1) Efectuarea unei operaţiuni de retragere de numerar, încărcare sau descărcare a unui instrument de monedă electronică ori de transfer de fonduri, prin utilizarea, fără consimţământul titularului, a unui instrument de plată electronică sau a datelor de identificare care permit utilizarea acestuia, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează efectuarea uneia dintre operaţiunile prevăzute în alin. (1), prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive.

(3) Transmiterea neautorizată către altă persoană a oricăror date de identificare, în vederea efectuării uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 27 alin. (1)-(4) din Legea nr. 365/2002]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 251. Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos. (1) Acceptarea unei operațiuni de retragere de numerar, încărcare sau descărcare a unui instrument de monedă electronică ori de transfer de fonduri, cunoscând că este efectuată prin folosirea unui instrument de plată electronică falsificat sau utilizat fără consimțământul titularului său, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează acceptarea uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), cunoscând că este efectuată prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive. *[R.A.: art. 28 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 365/2002]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 252. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepseşte. *[R.A.: ► art. 50 din Legea nr. 161/2003, Titlul III; ► art. 27 alin. (5) şi art. 28 alin. (3) din Legea nr. 365/2002]*

Capitolul V. Distrugerea şi tulburarea de posesie

Art. 253. Distrugerea. (1) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun aparținând altuia ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun, precum şi înlăturarea măsurilor luate se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Distrugerea unui înscris sub semnătură privată, care aparține în tot sau în parte altei persoane şi serveşte la dovedirea unui drept de natură patrimonială, dacă prin aceasta s-a produs o pagubă, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) priveşte bunuri care fac parte din patrimoniul cultural, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(4) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun, săvârşită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc şi dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Dispozițiile prevăzute în alin. (3) şi alin. (4) se aplică chiar dacă bunul aparține făptuitorului.

(6) Pentru faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(7) Tentativa faptelor prevăzute în alin. (3) şi alin. (4) se pedepseşte. *[R.A.: art. 217 şi art. 222 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 23 din O.U.G. nr. 244/2000 privind siguranța barajelor, republicată (M. Of. nr. 96 din 4 februarie 2002); ► art. 81 din O.U.G. nr. 202/2002 privind gospodărirea

integrată a zonei costiere (M. Of. nr. 965 din 28 decembrie 2002); ► art. 11, art. 14 şi art. 17 din Legea nr. 191/2003 privind infracţiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003); ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► art. 39 din Legea nr. 241/2006 a serviciului de alimentare cu apă şi de canalizare, republicată (M. Of. nr. 679 din 7 septembrie 2015); ► art. 48 din Legea nr. 325/2006 a serviciului public de alimentare cu energie termică (M. Of. nr. 651 din 27 iulie 2006); ► art. 107 din Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată (M. Of. nr. 611 din 12 august 2015); ► art. 23 din Legea nr. 259/2010 a siguranţei digurilor, republicată (M. Of. nr. 191 din 18 martie 2014); ► art. 92 şi art. 193 din Legea nr. 123/2012 a energiei electrice şi a gazelor naturale (M. Of. nr. 485 din 16 iulie 2012); ► art. 120 din Legea nr. 21/2020 privind Codul aerian (M. Of. nr. 222 din 19 martie 2020).

Art. 254. Distrugerea calificată. (1) Dacă faptele prevăzute în art. 253 au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dezastrul constă în distrugerea sau degradarea unor bunuri imobile ori a unor lucrări, echipamente, instalaţii sau componente ale acestora şi care a avut ca urmare moartea sau vătămarea corporală a două sau mai multor persoane. *[R.A.: art. 218 CP 1969]*

Legislaţie conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 255. Distrugerea din culpă. (1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuinţare, din culpă, a unui bun, chiar dacă acesta aparţine făptuitorului, în cazul în care fapta este săvârşită prin incendiere, explozie sau prin orice alt asemenea mijloc şi dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă faptele au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani. *[R.A.: art. 219 CP 1969]*

Legislaţie conexă: art. 82 din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil, republicată (M. Of. nr. 259 din 9 aprilie 2014).

Art. 256. Tulburarea de posesie. (1) Ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, prin violenţă sau ameninţare ori prin desfiinţarea sau strămutarea semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 220 CP 1969]*

Legislaţie conexă: art. 47 alin. (4) din Legea nr. 7/1996 a cadastrului şi a publicităţii imobiliare, republicată (M. Of. nr. 720 din 24 septembrie 2015).

Capitolul VI. Infracţiuni care au produs consecinţe deosebit de grave[1]

Art. 256¹. Faptele care au produs consecinţe deosebit de grave. Dacă faptele prevăzute la art. 228, 229, 233, 234, 235, 239, 242, 244, 245, 247, art. 249-251 au produs consecinţe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

[1] Capitolul VI (art. 256¹) a fost introdus prin art. I pct. 11 din O.U.G. nr. 18/2016.

Titlul III. Infracțiuni privind autoritatea şi frontiera de stat

Capitolul I. Infracțiuni contra autorității

Art. 257. Ultrajul. (1) Amenințarea săvârşită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul săvârşite împotriva unui funcționar public care îndeplineşte o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(2) Săvârşirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplineşte o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al funcționarului public.

(4) Faptele prevăzute în alin. (1)-(3), comise asupra unui polițist sau jandarm, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate. *[R.A.: art. 175 alin. (1) lit. f), art. 176 alin. (1) lit. f), art. 239 şi art. 239¹ CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 19/2020 (M. Of. nr. 874 din 24 septembrie 2020), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea, Secția penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „dacă noțiunea de polițist prevăzută de art. 257 alin. (4) din Codul penal are un sens restrâns şi se referă doar la polițiştii a căror activitate şi statut sunt reglementate de Legea nr. 218/2002 privind organizarea şi funcționarea Poliției Române şi Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului sau are un sens larg, general, care cuprinde şi polițiştii locali a căror activitate şi statut sunt reglementate de Legea nr. 155/2010 a poliției locale şi Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici", şi a stabilit:

„În interpretarea dispozițiilor art. 257 alin. (4) din Codul penal, noțiunea de «polițist» are în vedere şi persoana care exercită funcția de polițist local în temeiul Legii poliției locale nr. 155/2010".

Notă. Legea nr. 188/1999 a fost abrogată prin O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Art. 258. Uzurparea de calități oficiale. (1) Folosirea fără drept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat, însoțită sau urmată de îndeplinirea vreunui act legat de acea calitate, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează fapta funcţionarului public care continuă să exercite o funcţie ce implică exerciţiul autorităţii de stat, după ce a pierdut acest drept conform legii.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) sau alin. (2) au fost săvârşite de o persoană care poartă, fără drept, uniforme sau semne distinctive ale unei autorităţi publice, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 240 şi art. 241 CP 1969]*

Art. 259. Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri. (1) Sustragerea ori distrugerea unui înscris care se află în păstrarea ori în deţinerea unei persoane dintre cele prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta este săvârşită de un funcţionar public în exercitarea atribuţiilor de serviciu, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(3) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 242 CP 1969]*

Art. 260. Ruperea de sigilii. (1) Înlăturarea ori distrugerea unui sigiliu legal aplicat se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost săvârşită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda. *[R.A.: art. 243 CP 1969]*

Art. 261. Sustragerea de sub sechestru. (1) Sustragerea unui bun care este legal sechestrat se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost săvârşită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda. *[R.A.: art. 244 CP 1969]*

Capitolul II. Infracţiuni privind frontiera de stat

Art. 262. Trecerea frauduloasă a frontierei de stat. (1) Intrarea sau ieşirea din ţară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a României se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârşită:

a) în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;

b) de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de şedere în ţară,

pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Tentativa se pedepseşte.

(4) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârşită de o victimă a traficului de persoane sau de minori, nu se pedepseşte. *[R.A.: ► art. 70 din O.U.G. nr. 105/2001; ► art. 139 din O.U.G. nr. 194/2002]*

Legislaţie conexă: ► art. 20 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ► art. 11 din Legea nr. 122/2006 privind azilul în România (M. Of. nr. 428 din 18 mai 2006).

Art. 263. Traficul de migranţi. (1) Racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârşită;

a) în scopul de a obţine, direct sau indirect, un folos patrimonial;

b) prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului;
c) prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante,
pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.
(3) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 71 din O.U.G. nr. 105/2001]*

Art. 264. Facilitarea şederii ilegale în România. (1) Fapta persoanei care facilitează, prin orice mijloace, rămânerea ilegală pe teritoriul României a unei persoane, victimă a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți, care nu are cetățenia română şi nici domiciliul în România, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. Dacă mijlocul folosit constituie prin el însuşi o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.
(2) Când fapta a fost săvârşită:
a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;
b) de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu,
pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.
(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) sunt săvârşite cu privire la un alt străin aflat ilegal pe teritoriul României, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime. *[R.A.: ► art. 141 din O.U.G. nr. 194/2002; ► art. 17 din Legea nr. 678/2001]*

Art. 265. Sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României. Sustragerea de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente, de către străinul față de care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori a fost dispusă interzicerea dreptului de şedere, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 138 din O.U.G. nr. 194/2002]*

BCU IAŞI / CENTRAL

Titlul IV. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției

Art. 266. Nedenunțarea. (1) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților. *[R.A.: art. 262 CP 1969]*

Art. 267. Omisiunea sesizării. (1) Funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda. *[R.A.: art. 263 CP 1969]*

Art. 268. Inducerea în eroare a organelor judiciare. (1) Sesizarea penală, făcută prin denunț sau plângere, cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană, cunoscând că aceasta este nereală, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Nu se pedepsește persoana care a săvârșit inducerea în eroare a organelor judiciare, dacă declară, înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut denunțul sau plângerea ori s-au produs probele, că denunțul, plângerea sau probele sunt nereale. *[R.A.: art. 259 CP 1969]*

Art. 269. Favorizarea făptuitorului. (1) Ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Pedeapsa aplicată favorizatorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

(3) Favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește. *[R.A.: art. 264 CP 1969]*

Art. 270. Tăinuirea. (1) Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Pedeapsa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârşită de autor.

(3) Tăinuirea săvârşită de un membru de familie nu se pedepseşte. *[R.A.: art. 221 CP 1969]*

Art. 271. Obstrucționarea justiției. (1) Persoana care, fiind avertizată asupra consecințelor faptei sale:

a) împiedică, fără drept, organul de urmărire sau instanța să efectueze, în condițiile legii, un act procedural;

b) refuză să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze,

se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal. *[R.A.: art. 147 din Legea nr. 85/2006]*

Legislație conexă: art. 120 din O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară şi insolvența unităților administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013).

Art. 272. Influențarea declarațiilor. (1) Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârşită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să îşi retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuşi o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(2) Nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor şi persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mişcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea. *[R.A.: art. 261 şi art. 261¹ CP 1969]*

Art. 273. Mărturia mincinoasă. (1) Fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Mărturia mincinoasă săvârşită:

a) de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor;

b) de un investigator sub acoperire;

c) de o persoană care întocmeşte un raport de expertiză ori de un interpret;

d) în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare

se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Autorul nu se pedepseşte dacă îşi retrage mărturia, în cauzele penale înainte de reținere, arestare sau de punerea în mişcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase. *[R.A.: art. 260 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 1/2019 (M. Of. nr. 187 din 8 martie 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit:
„Fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată întrunește numai elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 10/2019 (M. Of. nr. 416 din 28 mai 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „Poate fi subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă participantul la comiterea unei infracțiuni care a fost judecat separat de ceilalți participanți și audiat ulterior ca martor în cauza disjunsă cu privire la aceștia din urmă participanți?" și a stabilit:
„Participantul la comiterea unei infracțiuni care a fost judecat separat de ceilalți participanți și audiat ulterior ca martor, în cauza disjunsă, nu poate avea calitatea de subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzute de art. 273 din Codul penal".
2. Prin Decizia nr. 1/2020 (M. Of. nr. 173 din 3 martie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă martorul denunțător beneficiar al cauzei de nepedepsire, prevăzute la art. 290 alin. (3) din Codul penal, poate fi subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 din Codul penal, sau de favorizare a făptuitorului, prevăzută de art. 269 din Codul penal", și a stabilit:
„Martorul denunțător care beneficiază de cauza de nepedepsire prevăzută la art. 290 alin. (3) din Codul penal poate fi subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal".

Art. 274. Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției. Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură dintre cele prevăzute în art. 273, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

Art. 275. Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri. (1) Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează împiedicarea, în orice alt mod, ca un înscris necesar soluționării unei cauze, emis de către un organ judiciar sau adresat acestuia, să ajungă la destinatar. *[R.A.: art. 272 CP 1969]*

Art. 276.[1] *Abrogat.*

Art. 277. Compromiterea intereselor justiției. (1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care

[1] Art. 276 a fost abrogat prin Legea nr. 159/2014.

urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoştință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoştință de acestea în virtutea funcției, se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(4) Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.

Art. 278. Încălcarea solemnității şedinței. Întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței, de către o persoană care participă sau asistă la o procedură care se desfăşoară în fața instanței, se pedepseşte cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă. *[R.A.: art. 272¹ alin. (1) CP 1969]*

Art. 279. Ultrajul judiciar. (1) Amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârşite împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(2) Săvârşirea unei infracțiuni împotriva unui judecător sau procuror ori împotriva bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al judecătorului sau al procurorului.

(4) Dispozițiile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător şi faptelor comise împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei. *[R.A.: ► art. 175 alin. (1) lit. f), art. 176 alin. (1) lit. f), art. 239, art. 239¹ şi art. 272¹ alin. (2) CP 1969; ► art. 39 alin. (2), (3) şi (5) din Legea nr. 51/1995]*

Art. 280. Cercetarea abuzivă. (1) Întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane urmărite sau judecate într-o cauză penală, de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător, pentru a o determina să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să îşi retragă declarațiile, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător. *[R.A.: art. 266 alin. (2) şi (3) CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 22 alin. (2) C. Rom.: *„Art. 22. Dreptul la viață şi la integritate fizică şi psihică. (...) (2) Nimeni nu poate fi supus torturii şi niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant"*; ► art. 3 CEDO: *„Art. 3. Interzicerea torturii. Nimeni nu*

poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante"; ▶ art. 4 CDFUE: „*Art. 4. Interzicerea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Nimeni nu poate fi supus torturii şi nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante*"; ▶ Convenţia împotriva torturii şi altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite la 10 decembrie 1984 şi intrată în vigoare la 26 iunie 1987, la care România a aderat prin Legea nr. 19/1990 (M. Of. nr. 112 din 10 octombrie 1990); ▶ Convenţia europeană pentru prevenirea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, adoptată la Strasbourg la 26 noiembrie 1987 şi intrată în vigoare la 1 februarie 1989, ratificată prin Legea nr. 80/1994 (M. Of. nr. 285 din 7 octombrie 1994).

Hotărâri C.E.D.O. Întrebuinţarea de ameninţări cu tortura împotriva unei persoane aflate în curs de cercetare, pentru a obţine detalii legate de infracţiunea pe care se presupune că a comis-o, este interzisă indiferent de natura faptei, chiar dacă aceasta este extrem de periculoasă (*în speţă, răpirea unui copil – n.a.*), sau de motivaţia agenţilor autorităţii (cauza *Gäfgen v. Germaniei*, Hotărârea din 1 iunie 2010, www.echr.coe.int).

Art. 281. Supunerea la rele tratamente. (1) Supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranţă sau educative în alt mod decât cel prevăzut de dispoziţiile legale se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcţie publică.

(2) Supunerea la tratamente degradante ori inumane a unei persoane aflate în stare de reţinere, deţinere ori în executarea unei măsuri de siguranţă sau educative, privative de libertate, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcţie publică. *[R.A.: art. 266 alin. (1) şi art. 267 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 22 alin. (2) C. Rom.: „*Art. 22. Dreptul la viaţă şi la integritate fizică şi psihică. (...) (2) Nimeni nu poate fi supus torturii şi niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant*"; ▶ art. 3 CEDO: „*Art. 3. Interzicerea torturii. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante*"; ▶ art. 4 CDFUE: „*Art. 4. Interzicerea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Nimeni nu poate fi supus torturii şi nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante*"; ▶ Convenţia împotriva torturii şi altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite la 10 decembrie 1984 şi intrată în vigoare la 26 iunie 1987, la care România a aderat prin Legea nr. 19/1990 (M. Of. nr. 112 din 10 octombrie 1990); ▶ Convenţia europeană pentru prevenirea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, adoptată la Strasbourg la 26 noiembrie 1987 şi intrată în vigoare la 1 februarie 1989, ratificată prin Legea nr. 80/1994 (M. Of. nr. 285 din 7 octombrie 1994).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Astfel cum Curtea a afirmat în repetate rânduri, art. 3 din Convenţie consacră una dintre valorile fundamentale ale unei societăţi democratice, interzicând în termeni absoluţi tortura sau tratamentele inumane ori degradante, indiferent de circumstanţe şi de comportamentul victimei. Relele tratamente trebuie să atingă un nivel minim de severitate pentru a intra sub incidenţa acestui text. Evaluarea este însă relativă, depinzând de toate circumstanţele cauzei, cum ar fi durata tratamentului, efectele sale fizice şi psihice şi, în unele cazuri, sexul, vârsta şi starea de sănătate a victimei. Deşi întrebarea dacă scopul tratamentului a fost de a umili sau înjosi victima este un factor care trebuie luat în considerare, absenţa unui astfel de scop nu poate exclude categoric constatarea încălcării art. 3 menţionat. Tratamentul este considerat a fi „degradant" în sensul art. 3 atunci când umileşte sau înjoseşte o persoană, arată o lipsă de respect pentru aceasta ori îi diminuează demnitatea sau atunci când trezeşte sentimente de frică, angoasă ori inferioritate capabile să înfrângă rezistenţa morală şi fizică a acesteia. Caracterul public al

tratamentului poate fi un factor relevant sau agravant pentru a aprecia dacă este „degradant" în sensul art. 3. Pentru ca tratamentul să fie „degradant", suferința sau umilința trebuie, în orice caz, să depășească acel element inevitabil legat de o anumită formă de tratament legitim (cauza *Elberte c. Letoniei*, Hotărârea din 13 ianuarie 2015, www.echr.coe.int).

2. În ceea ce privește o persoană privată de libertate sau, mai general, care se confruntă cu agenți ai statului, orice recurs la forță fizică ce nu a fost strict necesară din cauza propriei sale conduite afectează demnitatea umană și reprezintă, în principiu, o încălcare a dreptului prevăzut la art. 3 din Convenție. Cuvântul „demnitate" apare în multe texte și instrumente internaționale și regionale. Deși Convenția nu menționează acest termen – care apare totuși în preambulul la Protocolul nr. 13 privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele –, Curtea a subliniat că respectarea demnității umane face parte din însăși esența Convenției, alături de libertatea umană. Mai mult, există o legătură deosebit de puternică între noțiunile de tratament sau pedeapsă „degradantă", în sensul art. 3 din Convenție, și respectarea „demnității". În 1973, Comisia Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că, în contextul art. 3 din Convenție, expresia „tratament degradant" arată că scopul general al acestei dispoziții a fost de a preveni interferențele deosebit de grave cu demnitatea umană (a se vedea cauza *East African Asians c. Regatului Unit*, raportul Comisiei din 14 decembrie 1973, § 192). Curtea, la rândul său, a făcut prima sa referire explicită la această noțiune în cauza *Tyrer c. Regatului Unit*, Hotărârea din 25 aprilie 1978, în ceea ce privește nu „tratamentul degradant", ci „pedeapsa degradantă". În constatarea faptului că pedeapsa în cauză a fost degradantă în sensul art. 3 din Convenție, Curtea a avut în vedere că, „deși reclamantul nu a suferit nicio vătămare fizică severă sau de lungă durată, pedeapsa sa – prin care a fost tratat ca un obiect în mâna autorităților – a constituit o încălcare a unuia dintre scopurile principale ale art. 3, și anume protecția demnității și a integrității fizice a unei persoane" (§ 33). Multe hotărâri ulterioare au evidențiat legătura strânsă între noțiunile de „tratament degradant" și respectarea „demnității" (cauza *Bouyid c. Belgiei*, Hotărârea din 28 septembrie 2015, www.echr.coe.int).

3. Tratamentele inumane sunt acele acte prin care se provoacă leziuni sau vii suferințe fizice sau morale, susceptibile de a produce puternice tulburări psihice, săvârșite cu intenția de a provoca dureri intense victimei. Tratamentele sunt degradante atunci când creează persoanei sentimente de teamă, de neliniște și de inferioritate, de natură a o umili, a o înjosi și, eventual, de a-i înfrânge în acest fel rezistența fizică și morală (cauza *Republica Irlanda c. Regatului Unit*, Hotărârea din 18 ianuarie 1978, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 140 și 149).

4. Curtea acceptă că folosirea forței poate fi necesară, în anumite împrejurări, pentru a asigura securitatea în închisoare, pentru menținerea ordinii sau prevenirea criminalității în centrele de detenție. Cu toate acestea, forța poate fi folosită numai în cazul în care acest lucru nu poate fi evitat și nu trebuie să fie excesivă. Recurgerea la forța fizică, ce nu a fost strict necesară ca urmare a comportamentului deținutului, poate afecta demnitatea umană și reprezintă, în principiu, o încălcare a dreptului prevăzut la art. 3 din Convenție (cauza *Korobov și alții c. Estoniei*, Hotărârea din 28 martie 2013; cauza *Buhaniuc c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 28 ianuarie 2014; cauza *Sapožkovs c. Letoniei*, Hotărârea din 11 februarie 2014, www.echr.coe.int). În schimb, în cazul în care folosirea forței de către autorități se impune din cauza împotrivirii celui reținut, nu există o violare a art. 3 din Convenție (cauza *Klaas c. Germaniei*, Hotărârea din 22 septembrie 1993, www.echr.coe.int).

5. În cazul în care o persoană face o afirmație credibilă că a suferit un tratament inuman sau degradant, în sensul art. 3, din partea agenților statului, această dispoziție, coroborată cu obligația generală a statului în temeiul art. 1 din Convenție, de a asigura pentru persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție, impune în mod implicit o anchetă oficială efectivă. Obligația de a investiga nu este una de rezultat, ci de mijloace: nu orice anchetă trebuie să ajungă la o concluzie care coincide cu afirmațiile reclamantului; cu toate acestea, ar trebui, în principiu, să fie de natură să conducă la stabilirea faptelor și, în cazul în care acuzațiile se dovedesc a fi adevărate, la identificarea

şi pedepsirea celor responsabili (cauza *T.M. şi C.M. c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 28 ianuarie 2014, www.echr.coe.int.). În general, pentru ca o investigaţie să fie eficientă, este important ca instituţiile şi persoanele care o efectuează să fie independente de cele pe care le anchetează. Acest lucru înseamnă nu numai inexistenţa unor legături ierarhice sau instituţionale, dar şi o independenţă practică (cauza *Anton c. României*, Hotărârea din 19 mai 2015, www.echr.coe.int). Oricare ar fi modalităţile de investigare, autorităţile trebuie să acţioneze din oficiu pentru identificarea şi pedepsirea celor responsabili, iar ancheta ar trebui să se deruleze cu promptitudine. De asemenea, Curtea a considerat că, în cauzele referitoare la tortură sau rele tratamente provocate de agenţii statului, acţiunea penală nu ar trebui să poată fi stinsă prin intervenirea prescripţiei, iar amnistia şi graţierea nu ar trebui să fie acceptate în astfel de situaţii (cauza *Mocanu şi alţii c. României*, Hotărârea din 17 septembrie 2014, www.echr.coe.int). O anchetă a acuzaţiilor grave de tratamente inumane sau degradante trebuie să fie completă, ceea ce înseamnă că autorităţile nu trebuie să se bazeze pe concluzii pripite sau nefondate pentru a finaliza ancheta sau ca bază pentru deciziile lor. Ele trebuie să ia toate măsurile rezonabile şi disponibile pentru a asigura dovezi privind incidentul, inclusiv, printre altele, declaraţiile martorilor oculari şi probele medico-legale. Orice deficienţă în investigaţie care subminează capacitatea de a stabili cauza leziunilor corporale sau identitatea persoanelor responsabile va duce la încălcarea art. 3 din Convenţie (cauza *Yudina c. Rusiei*, Hotărârea din 10 iulie 2012, www.echr.coe.int).

6. Potrivit jurisprudenţei Curţii Europene, acuzaţiile de rele tratamente trebuie să fie susţinute prin dovezi puternice. Pentru a le evalua, Curtea adoptă standardul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă", deşi o astfel de dovadă poate rezulta şi din coexistenţa unor concluzii suficient de puternice, clare şi concordante sau din prezumţii de fapt incontestabile (cauza *M. şi alţii c. Italiei şi Bulgariei*, Hotărârea din 31 iulie 2012, www.echr.coe.int).

7. Curtea reiterează că, deşi privarea de libertate este însoţită de obicei de anumite inconveniente pentru persoana deţinută, suferinţa şi umilinţa provocate de executarea pedepsei nu trebuie să depăşească, în niciun caz, ceea ce implică în mod inevitabil un tratament sau o pedeapsă legitimă. De asemenea, Curtea reaminteşte că închisoarea nu îl privează pe deţinut de drepturile garantate de Convenţie. Dimpotrivă, în unele situaţii, persoana încarcerată poate avea nevoie de o protecţie sporită din cauza vulnerabilităţii situaţiei sale şi din cauza faptului că este în totalitate sub responsabilitatea statului. Curtea arată în acest context că art. 3 din Convenţie impune autorităţilor o obligaţie pozitivă de a se asigura că fiecare prizonier este deţinut în condiţii compatibile cu respectarea demnităţii umane, că normele de aplicare a măsurii nu obligă persoana în cauză să sufere greutăţi de o intensitate care depăşeşte nivelul inevitabil al suferinţei inerente detenţiei şi că, ţinând seama de cerinţele practice din închisoare, sănătatea şi bunăstarea deţinutului sunt asigurate în mod adecvat. Curtea reaminteşte, de asemenea, că, potrivit jurisprudenţei sale, tratamentul trebuie să atingă un nivel minim de gravitate pentru a intra în domeniul de aplicare a art. 3. Evaluarea acestui minim este, desigur, relativă; ea depinde de toate datele cauzei, incluzând durata tratamentului, efectele fizice sau psihice şi, uneori, sexul, vârsta şi sănătatea victimei. Deşi scopul tratamentului este un factor care trebuie luat în considerare, în special în ceea ce priveşte intenţia de a umili sau de a înjosi victima, absenţa unui astfel de obiectiv nu exclude în mod necesar o constatare a încălcării art. 3. În ceea ce priveşte condiţiile de detenţie, Curtea reaminteşte că, în cazul în care supraaglomerarea atinge un anumit nivel, lipsa de spaţiu poate constitui elementul central de care trebuie să se ţină seama în evaluarea conformităţii unei anumite situaţii cu art. 3 din Convenţie. Suprafaţa extrem de mică a unei celule este un aspect deosebit de important care trebuie luat în considerare pentru a stabili dacă condiţiile de detenţie sunt „degradante" în sensul art. 3. Astfel, atunci când a fost confruntată cu cazuri de supraaglomerare severă, Curtea a constatat că acest element singur a fost suficient pentru a concluziona că a avut loc o violare a art. 3. Deşi Comitetul European pentru Prevenirea Torturii şi a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante recomandă pentru celulele colective un

spațiu personal de 4 mp, Curtea a confirmat recent că, într-o celulă colectivă, cerința de 3 mp de spațiu pe deținut (inclusiv cel ocupat de mobilier, dar care nu include instalațiile sanitare) trebuie să rămână standardul minim relevant pentru evaluarea condițiilor de detenție în conformitate cu art. 3 din Convenție. De asemenea, ea a precizat că un spațiu personal de mai puțin de 3 mp într-o celulă colectivă generează o prezumție puternică, dar nu incontestabilă, a unei încălcări a acestei dispoziții. Prezumția în cauză poate fi înlăturată în special de efectele cumulative ale altor aspecte privind condițiile de detenție, care astfel compensează în mod adecvat lipsa spațiului personal. În această privință, Curtea ia în considerare factori precum durata detenției, gradul de libertate de mișcare și posibilitatea desfășurării de activități în afara celulei, precum și condițiile generale de detenție în instituția în cauză.

Pe de altă parte, în situațiile în care supraaglomerarea nu a fost atât de mare încât să ridice o problemă numai în temeiul art. 3, Curtea a constatat că alte aspecte privind condițiile de detenție trebuie luate în considerare pentru a stabili conformitatea cu această dispoziție. Acestea includ folosirea privată a toaletei, ventilația disponibilă, accesul la lumină naturală și aer, calitatea încălzirii și respectarea cerințelor sanitare de bază. După cum a subliniat Curtea, în cazul în care un prizonier are un spațiu personal între 3 și 4 mp în celulă, factorul spațial rămâne unul important în evaluarea caracterului adecvat sau nu al condițiilor de detenție. În astfel de cazuri, Curtea a constatat o încălcare a art. 3, deoarece lipsa de spațiu a fost însoțită de alte condiții materiale de detenție inumane, cum ar fi lipsa ventilației și a luminii, accesul limitat la plimbare în aer liber sau lipsa totală a intimității în celule.

În ceea ce privește curățenia și igiena, Curtea precizează că accesul liber la toalete adecvate și menținerea unor condiții bune de igienă sunt elemente esențiale ale mediului uman și că deținuții ar trebui să aibă acces ușor la acest tip de facilități, care să le asigure protecția intimității. În acest sens, Curtea arată că o anexă sanitară izolată doar parțial nu este acceptabilă într-o celulă ocupată de mai mulți deținuți și că a constatat deja încălcări ale art. 3 din Convenție din cauza condițiilor precare de igienă în celule. Un alt aspect sancționat de Curte în ceea ce privește igiena este prezența gândacilor, a șobolanilor, a păduchilor, a insectelor sau a altor paraziți și ea a reamintit că autoritățile trebuie să combată acest tip de probleme prin mijloace eficiente de dezinsecție/dezinfecție, produse de curățenie și igienă și verificări regulate ale celulelor, în special în ceea ce privește starea lenjeriilor de pat și a spațiilor pentru depozitarea alimentelor (cauza *Rezmiveș și alții c. României*, Hotărârea din 25 aprilie 2017, www.echr.coe.int).

8. Sancționarea reclamantului deținut cu menținerea într-o celulă de izolare timp de 25 de zile, deși, potrivit regulamentului locului de detenție, durata maximă a unei asemenea sancțiuni era de 15 zile, la care s-au adăugat boala și lipsirea lui de o alimentație adecvată acesteia, constituie tratament inuman, interzis de art. 3 din Convenție (cauza *Gorodnitchev c. Rusiei*, Hotărârea din 24 mai 2007, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 173).

9. Confiscarea ochelarilor unei persoane condamnate, care nici nu putea scrie, nici citi fără aceștia, precum și crearea unui sentiment de inferioritate și neputință din cauza lipsei vederii, reprezintă tratament degradant în sensul art. 3 din Convenție (cauza *Slyusarev c. Rusiei*, Hotărârea din 20 aprilie 2010, www.echr.coe.int).

10. Statul este obligat, în ciuda problemelor logistice și financiare, să își organizeze sistemul penitenciar astfel încât să asigure deținuților respectarea demnității umane. Acest lucru poate implica obligația statului de a lua măsuri pentru a proteja un deținut împotriva efectelor nocive ale tabagismului pasiv, în cazul în care, ținând seama de examene medicale și de recomandările medicilor curanți, starea sa de sănătate impune acest lucru (cauza *Păvălache c. României*, Hotărârea din 18 octombrie 2011, www.csm1909.ro).

Art. 282. Tortura. (1) Fapta funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau a altei persoane care acționează la instigarea

sau cu consimțământul expres ori tacit al acestuia de a provoca unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice:

a) în scopul obținerii de la această persoană sau de la o terță persoană informații sau declarații;

b) în scopul pedepsirii ei pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis;

c) în scopul de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane;

d) pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare,

se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a avut ca urmare o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tortura ce a avut ca urmare moartea victimei se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (1) se pedepsește.

(5) Nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

(6) Nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele. *[R.A.: art. 267[1] CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 22 alin. (2) C. Rom.: *„Art. 22. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. (...) (2) Nimeni nu poate fi supus torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant"*; ► art. 3 CEDO: *„Art. 3. Interzicerea torturii. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante"*; ► art. 4 CDFUE: *„Art. 4. Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante"*; ► Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1984 și intrată în vigoare la 26 iunie 1987, la care România a aderat prin Legea nr. 19/1990 (M. Of. nr. 112 din 10 octombrie 1990); ► Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, adoptată la Strasbourg la 26 noiembrie 1987 și intrată în vigoare la 1 februarie 1989, ratificată prin Legea nr. 80/1994 (M. Of. nr. 285 din 7 octombrie 1994).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea reamintește că a considerat un tratament ca fiind „inuman" atunci când, printre altele, a fost premeditat, a fost aplicat ore în șir și a cauzat fie leziuni corporale, fie suferințe fizice și psihice intense. Un tratament a fost considerat ca fiind „degradant" atunci când a fost de natură să stârnească în victimele sale sentimente de frică, angoasă și inferioritate capabile să le umilească și să le înjosească și să elimine rezistența fizică sau morală ori atunci când le-a determinat să acționeze împotriva voinței sau a conștiinței lor. Pentru a determina dacă o anumită formă de maltratare trebuie să fie clasificată drept „tortură", este necesar să se țină seama de distincția prevăzută în art. 3 din Convenție între această noțiune și cea de „tratament inuman sau degradant". După cum s-a menționat în cazuri anterioare, se pare că intenția a fost ca în Convenție, prin intermediul unei astfel de distincții, să se atașeze un stigmat special tratamentului inuman deliberat care cauzează suferințe foarte grave și crude. În plus față de gradul de severitate a tratamentului, există un element intenționat al torturii, așa cum este recunoscut în Convenția Națiunilor Unite împotriva Torturii, care, la art. 1, definește tortura ca fiind cauzarea intenționată de

durere sau suferințe puternice, cu scopul de a obține informații, de a pedepsi sau de a intimida (cauza *Shestopalov c. Rusiei*, Hotărârea din 28 martie 2017, www.echr.coe.int). 2. Curtea Europeană a calificat drept tortură așa-numita „spânzurătoare palestiniană", care constă în dezbrăcarea victimei, legarea mâinilor la spate și suspendarea ei de brațe, fără a se mai putea sprijini pe sol (cauza *Aksoy c. Turciei*, Hotărârea din 18 decembrie 1996), bătăile și umilințele la care a fost supusă o persoană aflată în detenție, în scopul de a o determina să mărturisească fapte pe care nu le comisese (cauza *Chitayev și Chitayev c. Rusiei*, Hotărârea din 18 ianuarie 2007), loviturile, sufocarea voluntară, electrocutarea controlată și violul suferit de deținuți din partea personalului de supraveghere al închisorii (cauza *Maslova și Nalbandov c. Rusiei*, Hotărârea din 24 ianuarie 2008), alimentarea forțată a unui deținut care protesta prin greva foamei împotriva condițiilor de detenție, autoritățile urmărind să îl determine să înceteze protestul (cauza *Ciorap c. Moldovei*, Hotărârea din 19 iunie 2007), violul săvârșit asupra unei persoane aflate în detenție, aplicarea unei benzi negre pe ochi și udarea cu jeturi puternice de apă (cauza *Aydın c. Turciei*, Hotărârea din 25 septembrie 1997, toate hotărârile fiind prezentate în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 133 și urm.).

Art. 283. Represiunea nedreaptă. (1) Fapta de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate ori de a trimite în judecată o persoană, știind că este nevinovată, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Reținerea sau arestarea ori condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. *[R.A.: art. 268 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 23 alin. (1) și (2) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile. (2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege"*; ▶ art. 5 parag. 1 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate și la siguranță. 1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale: a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent; b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege; c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente; e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare"*; ▶ art. 6 CDFUE: *„Art. 6. Dreptul la libertate și la siguranță. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță"*.

Art. 284. Asistența și reprezentarea neloială. (1) Fapta avocatului sau a reprezentantului unei persoane care, în înțelegere frauduloasă cu o persoană cu interese contrare în aceeași cauză, în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează înţelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentantul unei persoane şi un terţ interesat de soluţia ce se va pronunţa în cauză, în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

(3) Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Art. 285. Evadarea. (1) Evadarea din starea legală de reţinere sau de deţinere se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Când evadarea este săvârşită prin folosire de violenţe sau arme, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Se consideră evadare:

a) neprezentarea nejustificată a persoanei condamnate la locul de deţinere, la expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate;

b) părăsirea, fără autorizare, de către persoana condamnată, a locului de muncă, aflat în exteriorul locului de deţinere.

(4) Pedeapsa aplicată pentru infracţiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării.

(5) Tentativa la infracţiunile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte. *[R.A.: art. 269 CP 1969]*

Art. 286. Înlesnirea evadării. (1) Înlesnirea prin orice mijloace a evadării se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Înlesnirea evadării:

a) săvârşită prin folosire de violenţe, arme, substanţe narcotice sau paralizante;

b) a două sau mai multor persoane în aceeaşi împrejurare;

c) unei persoane reţinute sau arestate pentru o infracţiune sancţionată de lege cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă ori cu pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare ori condamnate la o astfel de pedeapsă

se sancţionează cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) sunt săvârşite de o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel reţinut sau deţinut, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Înlesnirea evadării, săvârşită din culpă, de către o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel care a evadat, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani.

(5) Tentativa la infracţiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepseşte. *[R.A.: art. 270 CP 1969]*

Art. 287. Nerespectarea hotărârilor judecătoreşti. (1) Nerespectarea unei hotărâri judecătoreşti săvârşită prin:

a) împotrivirea la executare, prin opunerea de rezistenţă faţă de organul de executare;

b) refuzul organului de executare de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească, prin care este obligat să îndeplinească un anumit act;

c) refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii, de către persoanele care au această obligaţie conform legii;

d) neexecutarea hotărârii judecătoreşti prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat;

e) neexecutarea hotărârii judecătoreşti privind plata salariilor în termen de 15 zile de la data cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată;

f) nerespectarea hotărârilor judecătoreşti privind stabilirea, plata, actualizarea şi recalcularea pensiilor;

g) împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deţinut în baza unei hotărâri judecătoreşti, de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea;

h)[1] nerespectarea unei măsuri de protecţie dispuse în executarea unui ordin european de protecţie,

se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul faptelor prevăzute în lit. d)-g), acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(3)[2] În cazul faptei prevăzute la alin. (1) lit. h), împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală. *[R.A.: ► art. 271 alin. (1)-(3) CP 1969; ► art. 56 alin. (6) din Legea nr. 188/2000; ► art. 24 alin. (3) din Legea nr. 554/2004; ► art. 261, art. 262 şi art. 263 alin. (1) C. muncii]*

Legislaţie conexă: art. 47 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei domestice, republicată (M. Of. nr. 948 din 15 octombrie 2020).

Art. 288. Neexecutarea sancţiunilor penale. (1) Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranţă prevăzute în art. 108 lit. b) şi lit. c), de către persoana fizică faţă de care s-au dispus aceste sancţiuni, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracţiune mai gravă.

(2) Sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate prin părăsirea fără drept a centrului educativ sau a centrului de detenţie ori prin neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Neexecutarea, de către mandatar sau administrator, a pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 141 se pedepseşte cu amendă. *[R.A.: art. 271 alin. (4) şi (5) CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 2/2019 (M. Of. nr. 242 din 28 martie 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept dacă: „Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzute în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) («interzicerea de a se afla în anumite localităţi») se regăseşte în incriminarea de la art. 288 alin. (1) din Codul penal [sub forma sustragerii de la executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă, pedeapsă prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal] sau a fost dezincriminată ca urmare a abrogării Codului penal anterior la data intrării în vigoare a Legii nr. 187/2012 (respectiv 1 februarie 2014)" şi a stabilit:

„Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzute în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) nu realizează condiţiile de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 288 alin. (1) din Codul penal".

---

[1] Lit. h) de la alin. (1) al art. 287 a fost introdusă prin art. 25 pct. 1 din Legea nr. 151/2016.

[2] Alin. (3) al art. 287 a fost introdus prin art. 25 pct. 2 din Legea nr. 151/2016.

Titlul V. Infracțiuni de corupție și de serviciu

Capitolul I. Infracțiuni de corupție

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ▶ Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, ratificată prin Legea nr. 27/2002 (M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002); ▶ Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată prin Legea nr. 365/2004 (M. Of. nr. 903 din 5 octombrie 2004).

Art. 289. Luarea de mită. (1)[1] Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin. (2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent. *[R.A.: art. 254 CP 1969]*

Art. 290. Darea de mită. (1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) nu constituie infracțiune atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mita.

(3) Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date se restituie persoanei care le-a dat, dacă acestea au fost date în cazul prevăzut în alin. (2) sau date după denunțul prevăzut în alin. (3).

(5) Banii, valorile sau orice alte bunuri oferite sau date sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent. *[R.A.: art. 255 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 1/2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 273.

---

[1] Alin. (1) al art. 289 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 25 din Legea nr. 187/2012.

Art. 291. Traficul de influență. (1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent. *[R.A.: art. 257 CP 1969]*

Art. 292. Cumpărarea de influență. (1)[1] Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Făptuitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat, dacă au fost date după denunțul prevăzut în alin. (2).

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date sau oferite sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent. *[R.A.: art. 6[1] din Legea nr. 78/2000]*

Art. 293. Fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia. Dispozițiile art. 289 și art. 290 se aplică în mod corespunzător și persoanelor care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române ori în baza unei alte legi.

Legea de aplicare: Art. 243. Dispozițiile art. 293 din Codul penal se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini.

Art. 294. Fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia. Prevederile prezentului capitol se aplică în privința următoarelor persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

a) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

b) membrilor adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

[1] Alin. (1) al art. 292 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 26 din Legea nr. 187/2012.

c)[1] funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

d) persoanelor care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarilor de la grefele acestor instanțe;

e) funcționarilor unui stat străin;

f) membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;

g)[2] juraților din cadrul unor instanțe străine. *[R.A.: art. 8¹ din Legea nr. 78/2000]*

Capitolul II. Infracțiuni de serviciu

Art. 295. Delapidarea. (1) Însușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 215¹ alin. (1) CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 1/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 308.

Legislație conexă: art. 118 din O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară și insolvența unităților administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013).

Art. 296. Purtarea abuzivă. (1) Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Amenințarea ori lovirea sau alte violențe săvârșite în condițiile alin. (1) se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime. *[R.A.: art. 250 CP 1969]*

Art. 297. Abuzul în serviciu. (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA. *[R.A.: art. 246, art. 247 și art. 248 CP 1969]*

---

[1] Lit. c) de la art. 294 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 27 din Legea nr. 187/2012.

[2] Lit. g) de la art. 294 a fost introdusă prin art. 245 pct. 28 din Legea nr. 187/2012.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 405/2016 (M. Of. nr. 517 din 8 iulie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „*îndeplinește în mod defectuos*" din cuprinsul acestora se înțelege „*îndeplinește prin încălcarea legii*"**. Curtea a reținut că termenul „defectuos" nu este definit în Codul penal și nici nu este precizat elementul în legătură cu care defectuozitatea este analizată, ceea ce determină lipsa lui de claritate și previzibilitate. Această lipsă de claritate, precizie și previzibilitate a sintagmei „îndeplinește în mod defectuos" din cadrul dispozițiilor criticate creează premisa aplicării ei ca rezultat al unor interpretări sau aprecieri arbitrare. Având în vedere aceste aspecte, precum și faptul că persoana care are calitatea de funcționar în sensul legii penale trebuie să poată determina, fără echivoc, care este comportamentul ce poate avea semnificație penală, Curtea a constatat că sintagma „îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul dispozițiilor art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal nu poate fi interpretată decât în sensul că îndeplinirea atribuției de serviciu se realizează „prin încălcarea legii". Aceasta este singura interpretare care poate determina compatibilitatea normelor penale criticate cu dispozițiile constituționale referitoare la claritatea și previzibilitatea legii. Totodată, Curtea a apreciat că raportarea la prescripția normativă trebuie realizată și în ipoteza analizei neîndeplinirii unui act, cu atât mai mult cu cât, în domeniul penal, o inacțiune dobândește semnificație ilicită doar dacă aceasta reprezintă o încălcare a unei prevederi legale exprese care obligă la un anumit comportament într-o situație determinată. Pentru toate aceste argumente, Curtea a constatat că dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și cele ale art. 297 alin. (1) din Codul penal încalcă prevederile constituționale ale art. 1 alin. (5), întrucât sintagma „îndeplinește în mod defectuos" nu prevede în mod expres elementul în legătură cu care defectuozitatea este analizată.

Pe de altă parte, Curtea a statuat că neîndeplinirea ori îndeplinirea defectuoasă a unui act trebuie analizată numai prin raportare la atribuții de serviciu reglementate expres prin legislația primară – legi și ordonanțe ale Guvernului. Aceasta, deoarece adoptarea unor acte de reglementare secundară care vin să detalieze legislația primară se realizează doar în limitele și potrivit normelor care le ordonă. În concluzie, în materie penală, principiul legalității incriminării, „*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*", impune ca numai legiuitorul primar să poată stabili conduita pe care destinatarul legii este obligat să o respecte, în caz contrar aceștia supunându-se sancțiunii penale. Pentru aceste argumente, Curtea a constatat că dispozițiile criticate încalcă prevederile art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție prin faptul că permit configurarea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu prin activitatea altor organe, altele decât Parlament – prin adoptarea legii, în temeiul art. 73 alin. (1) din Constituție –, sau Guvern – prin adoptarea de ordonanțe și ordonanțe de urgență, în temeiul delegării legislative prevăzute de art. 115 din Constituție. Astfel, Curtea a constatat că dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii".

Notă. Prin Decizia nr. 392/2017 (M. Of. nr. 504 din 30 iunie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 248 din Codul penal din 1969 *(corespondent al art. 297 din Codul penal actual – n.r.)* sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii". În argumentarea soluției de admitere pronunțate, Curtea a aplicat, *mutatis mutandis*, considerentele ce au stat la baza pronunțării Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016, prin care a constatat că dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii". Prin urmare, Curtea a reținut că dispozițiile art. 248 din Codul penal din 1969 încalcă prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, deoarece sintagma „îndeplinește în mod defectuos", din cuprinsul acestora, nu întrunește condițiile calitative impuse atât

de Constituție, cât și de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, nefiind enunțată cu suficientă precizie pentru a se înțelege la ce dispoziții legale se raportează încălcarea atribuțiilor de serviciu. Astfel, Curtea a reținut că defectuozitatea îndeplinirii unui act trebuie stabilită numai prin raportare la legea în domeniu.

Legislație conexă: ► art. 13² din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ► art. 4 alin. (2): *„Art. 4. Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni. (...) (2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială"* și art. 16 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 16. Egalitatea în drepturi. (1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări"*; ► art. 14 CEDO: *„Art. 14. Interzicerea discriminării. Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație"*; ► art. 1 din Protocolul nr. 12 adițional la CEDO: *„Art. 1. Interzicerea generală a discriminării. 1. Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație. 2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate la paragraful 1"*; ► art. 21 CDFUE: *„Art. 21. Nediscriminarea. (1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală. (2) În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie"*; ► O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ► art. 38 din Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, republicată (M. Of. nr. 652 din 13 septembrie 2012).

Hotărâri C.E.D.O. Articolul 14 oferă protecție împotriva oricăror discriminări în exercițiul drepturilor și libertăților garantate de Convenție, dar orice diferență de tratament nu semnifică, în mod automat, încălcarea sa. Pentru ca o asemenea încălcare să se producă, trebuie stabilit că persoane aflate în situații analoage sau comparabile beneficiază de un tratament preferențial și că distincția nu își găsește nicio justificare obiectivă sau rezonabilă. În acest sens, statele părți beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicabile, întinderea acestei marje depinzând de circumstanțele concrete ale fiecărei cauze, de domeniul și contextul în discuție. O distincție de tratament privitoare la un drept prevăzut de Convenție nu trebuie numai să urmărească un scop legitim, trebuie în același timp să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (cauza *Carson și alții c. Regatului Unit*, Hotărârea din 4 noiembrie 2008; cauza *McMichael c. Regatului Unit*, Hotărârea din 24 februarie 1995, ambele în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 962-963).

Art. 298. Neglijența în serviciu. Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 249 alin. (1) CP 1969]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 518/2017 (M. Of. nr. 765 din 26 septembrie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 249 alin. (1) din Codul penal din 1969 și ale art. 298 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinirea ei defectuoasă" din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinirea prin încălcarea legii".** Curtea a reținut, *mutatis mutandis*, considerentele ce au stat la baza pronunțării Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016, prin care a constatat că dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii". Prin urmare, Curtea a constatat că dispozițiile art. 249 alin. (1) din Codul penal din 1969 și ale art. 298 din Codul penal încalcă prevederile art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție, deoarece sintagma „îndeplinirea ei defectuoasă", din cuprinsul acestora, nu întrunește condițiile calitative impuse atât de Constituție, cât și de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, nefiind enunțată cu suficientă precizie pentru a se înțelege la ce dispoziții legale se raportează încălcarea îndatoririlor de serviciu. Astfel, Curtea a reținut că defectuozitatea îndeplinirii unui act trebuie stabilită numai prin raportare la legea în domeniu. Totodată, Curtea a reținut că reglementarea în vigoare a infracțiunii de neglijență în serviciu permite încadrarea în conținutul său a oricărei fapte săvârșite din culpă, dacă s-a adus o atingere minimă drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice. În aceste condiții, Curtea a statuat cu privire la necesitatea complinirii de către legiuitor a omisiunii legislative constatate, sub aspectul valorii pagubei sau intensității/gravității vătămării drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, în vederea asigurării clarității și previzibilității normei penale examinate.

Art. 299. Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual. (1) Fapta funcționarului public care, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, pretinde ori obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele acelui act de serviciu se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Pretinderea sau obținerea de favoruri de natură sexuală de către un funcționar public care se prevalează sau profită de o situație de autoritate ori de superioritate asupra victimei, ce decurge din funcția deținută, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 300. Uzurparea funcției. Fapta funcționarului public care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, dacă prin aceasta s-a produs una dintre urmările prevăzute în art. 297, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

Legislație conexă: art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000).

Art. 301.[1] **Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane.** (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act prin care s-a obținut un folos patrimonial pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică pe o perioadă de 3 ani.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazurile în care actul sau decizia se referă la următoarele situații:

a) emiterea, aprobarea sau adoptarea actelor normative;

b) exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.

Art. 302. Violarea secretului corespondenței. (1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșeală, se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșeală sau din întâmplare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(6)[2] Deținerea sau confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(7)[3] Pentru faptele prevăzute la alin. (1), acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 195 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 244. Dispozițiile art. 302 din Codul penal se aplică indiferent dacă faptele au fost săvârșite în cadrul unor relații de serviciu sau în afara acestora.

Legislație conexă: ► art. 28 C. Rom.: *„Art. 28. Secretul corespondenței. Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace*

---

[1] Art. 301 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 193/2017.

[2] Alin. (6) al art. 302 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 29 din Legea nr. 187/2012.

[3] Alin. (7) al art. 302 a fost introdus prin art. 245 pct. 30 din Legea nr. 187/2012.

legale de comunicare este inviolabil"; ▶ art. 8 CEDO: „*Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora*"; ▶ art. 7 CDFUE: „*Art. 7. Respectarea vieții private și de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor*"; ▶ art. 4 din O.U.G. nr. 13/2013 privind serviciile poștale (M. Of. nr. 139 din 15 martie 2013).

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. Există corespondență în sensul art. 8 din Convenție în toate situațiile în care două sau mai multe persoane schimbă, pe orice cale ar fi, pe orice suport, un mesaj sau o idee (Com.E.D.O., cauza *A. c. Franței*, Decizia din 5 martie 1991, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 673).

2. Articolul 8 din Convenție protejează confidențialitatea corespondenței private, care cuprinde schimbul de scrisori între indivizi, chiar dacă destinatarul sau expeditorul este deținut (C.E.D.O., cauza *Frérot c. Franței*, Hotărârea din 12 iunie 2007, www.echr.coe.int). În acest sens, reținerea în mod nejustificat a trei scrisori adresate reclamantului, aflat în arest, de către personalul penitenciarului, reprezintă o încălcare a art. 8 din Convenție (C.E.D.O., cauza *Năstase-Silivestru c. României*, Hotărârea din 4 octombrie 2007, www.echr.coe.int.). De asemenea, sunt încălcate dispozițiile art. 8 din Convenție în situația în care controlul corespondenței deținutului s-a făcut în lipsa unei decizii judiciare luate în acest sens și fără ca cel vizat să aibă posibilitatea de a depune o plângere împotriva măsurii (C.E.D.O., cauza *Petra c. României*, Hotărârea din 23 septembrie 1998, în M. Of. nr. 637 din 27 decembrie 1999). Citirea scrisorilor unui deținut care sunt adresate avocatului său sau provin de la acesta nu trebuie să fie autorizată decât în cazuri excepționale, dacă autoritățile penitenciare au suficiente motive plauzibile să creadă că în conținutul lor s-ar găsi elemente care amenință securitatea locului de detenție, a altor persoane sau alte elemente de ordin infracțional (C.E.D.O., cauza *Fox, Campbell și Hartley c. Regatului Unit*, Hotărârea din 30 august 1990, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 678).

3. Percheziția și confiscarea datelor electronice, care conțineau inclusiv e-mail-urile reclamantului, fără respectarea procedurilor prevăzute de lege, reprezintă o încălcare a dreptului acestuia la corespondență în sensul art. 8 din Convenție (C.E.D.O., cauza *Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH c. Austriei*, Hotărârea din 16 octombrie 2007, www.echr.coe.int).

4. Curtea consideră că statele contractante trebuie să beneficieze de o largă marjă de apreciere pentru a evalua necesitatea stabilirii unui cadru juridic care să reglementeze condițiile în care un angajator poate monitoriza comunicările electronice sau de alt tip, de natură neprofesională, la locul de muncă. Cu toate acestea, libertatea pe care o au statele în acest domeniu nu poate fi nelimitată. Autoritățile naționale ar trebui să se asigure că introducerea de către un angajator a măsurilor de monitorizare a corespondenței și a altor comunicări, indiferent de amploarea și durata acestora, este însoțită de garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor.

Curtea este conștientă de evoluțiile rapide în acest domeniu. Totuși, este esențială existența unei proporționalități și a unor garanții procedurale împotriva arbitrariului. În acest context, autoritățile naționale ar trebui să considere ca fiind relevanți următorii factori:

(i) dacă angajatul a fost notificat cu privire la posibilitatea ca angajatorul să ia măsuri pentru monitorizarea corespondenței și a altor comunicări și să pună în aplicare aceste măsuri. În timp ce în practică angajații pot fi notificați în diferite moduri, în funcție de circumstanțele concrete ale fiecărui caz, Curtea consideră că, pentru ca măsurile să fie compatibile cu

cerințele art. 8 din Convenție, notificarea trebuie să fie clară cu privire la natura monitorizării și trebuie furnizată în avans;

(ii) amploarea monitorizării de către angajator și gradul de intruziune în viața privată a angajatului. În acest sens, trebuie făcută o distincție între monitorizarea fluxului de comunicații și a conținutului acestora. De asemenea, ar trebui să se țină seama de faptul dacă toate comunicările sau doar o parte din ele au fost monitorizate, dacă monitorizarea a fost limitată în timp, dar și de numărul de persoane care au avut acces la rezultate. Aceleași reguli se aplică în privința limitelor spațiale ale monitorizării;

(iii) dacă angajatorul a furnizat motive legitime pentru a justifica monitorizarea comunicărilor și accesarea conținutului acestora. Deoarece monitorizarea conținutului comunicațiilor este prin natura sa o metodă mult mai invazivă, ea necesită o justificare mai temeinică;

(iv) dacă ar fi fost posibil să se stabilească un sistem de monitorizare bazat pe metode și măsuri mai puțin invazive decât accesul direct la conținutul comunicărilor angajatului. În această privință, ar trebui să existe o evaluare care să aibă în vedere circumstanțele specifice fiecărui caz, dacă obiectivul urmărit de angajator ar fi putut fi obținut fără a avea acces direct la conținutul integral al comunicărilor angajatului;

(v) consecințele monitorizării pentru angajatul supus acestei măsuri și utilizarea de către angajator a rezultatelor operațiunii de monitorizare, în special dacă rezultatele au fost folosite pentru atingerea scopului declarat al măsurii;

(vi) dacă angajatului i s-au acordat garanții adecvate, în special atunci când operațiunile de monitorizare ale angajatorului sunt de natură intruzivă. Astfel de garanții ar trebui, în special, să asigure că angajatorul nu poate accesa conținutul real al comunicărilor respective, cu excepția cazului în care angajatul a fost notificat în prealabil cu privire la această eventualitate.

În cele din urmă, autoritățile interne ar trebui să se asigure că un angajat a cărui comunicare a fost monitorizată are acces la o cale de atac în fața unei instanțe judecătorești competente să determine, cel puțin în fond, modul în care au fost respectate criteriile enunțate mai sus și dacă măsurile contestate erau legale (C.E.D.O., cauza *Bărbulescu c. României*, Hotărârea din 5 septembrie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 303. Divulgarea informațiilor secrete de stat. (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

Art. 304. Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice. (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care ia cunoștință de acestea, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1) și alin. (2), s-a săvârșit o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar dacă s-a comis cu intenție o infracțiune contra vieții, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani. *[R.A.: ► art. 298 CP 1969; ► art. 20 din Legea nr. 682/2002]*

Art. 305. Neglijența în păstrarea informațiilor. (1) Neglijența care are drept urmare distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conține informații secrete de stat, precum și neglijența care a prilejuit altei persoane aflarea unei asemenea informații se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în art. 303 alin. (1) și art. 304, dacă au fost săvârșite din culpă. *[R.A.: art. 252 CP 1969]*

Art. 306. Obținerea ilegală de fonduri. (1) Folosirea ori prezentarea de documente sau date false, inexacte ori incomplete, pentru primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare acordării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice, dacă are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 9 alin. (1) și (3) din O.U.G. nr. 64/2007]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 4/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 244.

Legislație conexă: art. 18[1] din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000).

Art. 307. Deturnarea de fonduri. (1) Schimbarea destinației fondurilor băneşti ori a resurselor materiale alocate unei autorități publice sau instituții publice, fără respectarea prevederilor legale, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor provenite din finanțările obținute sau garantate din fonduri publice.

(3) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 302[1] alin. (1) CP 1969]*

Legislație conexă: art. 18[2] din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000).

Art. 308. Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane. (1)[1] Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-300 și art. 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.

---

[1] Alin. (1) al art. 308 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 193/2017.

(2) În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime. *[R.A.: art. 258 alin. (1) CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 1/2015 (M. Of. nr. 105 din 10 februarie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de către Curtea de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemelor de drept, respectiv: dacă infracțiunea prevăzută de art. 308 din Codul penal este o infracțiune autonomă, o cauză de reducere a limitelor de pedeapsă sau o formă atenuată a infracțiunii prevăzute de art. 295 din Codul penal și dacă pentru infracțiunea prevăzută de art. 308 din Codul penal termenul de prescripție a răspunderii penale este de 5 ani, potrivit art. 154 alin. (1) lit. d) din Codul penal, corespunzător limitelor de pedeapsă reduse și cuprinse între 1 an și 4 luni închisoare și 4 ani și 8 luni închisoare, sau este de 8 ani, potrivit art. 154 alin. (1) lit. c) din același cod, corespunzător limitelor de pedeapsă stipulate de lege pentru forma de bază, respectiv între 2 ani și 7 ani închisoare, și a stabilit:
„*Dispozițiile art. 308 din Codul penal reprezintă o variantă atenuată a infracțiunii de delapidare prevăzute de art. 295 din Codul penal.*
La calcularea termenului de prescripție a răspunderii penale se ține seama de pedeapsa prevăzută de art. 295 din Codul penal raportat la art. 308 alin. (2) din Codul penal".
2. A se vedea Decizia nr. 13/2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 175.

Art. 309. Faptele care au produs consecințe deosebit de grave. Dacă faptele prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate. *[R.A.: ► art. 215¹ alin. (2), art. 248¹, art. 249 alin. (2) și art. 302¹ alin. (2) CP 1969; ► art. 9 alin. (2) din O.U.G. nr. 64/2007]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 12/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 6.

BCU IASI / CENTRU VECHI

Titlul VI. Infracțiuni de fals

Capitolul I. Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori

Art. 310. Falsificarea de monede. (1) Falsificarea de monedă cu valoare circulatorie se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează falsificarea unei monede, emise de către autoritățile competente, înainte de punerea oficială în circulație a acesteia.

(3) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 282 alin. (1), (3) şi (4) CP 1969]*

Art. 311. Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată. (1) Falsificarea de titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau a oricăror altor titluri ori valori asemănătoare se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) priveşte un instrument de plată electronică, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: ► art. 282 alin. (1), (3) şi (4) CP 1969; ► art. 24 alin. (1), (3) şi (4) din Legea nr. 365/2002]*

Legislație conexă: Directiva (UE) 2019/713 a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind combaterea fraudelor şi a contrafacerii în legătură cu mijloacele de plată fără numerar şi de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/413/JAI a Consiliului (J.O. L 123 din 10 mai 2019).

Art. 312. Falsificarea de timbre sau efecte poştale. (1) Falsificarea de timbre de orice fel, mărci poştale, plicuri poştale, cărți poştale sau cupoane răspuns internațional se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 283 CP 1969]*

Art. 313. Punerea în circulație de valori falsificate. (1) Punerea în circulație a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312, precum şi primirea, deținerea sau transmiterea acestora, în vederea punerii lor în circulație, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

(2) Punerea în circulație a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312, săvârşită de către autor sau un participant la infracțiunea de falsificare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

(3) Repunerea în circulație a uneia dintre valorile prevăzute în art. 310-312, de către o persoană care a constatat, ulterior intrării în posesia acesteia, că este falsificată, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse, ale cărei limite speciale se reduc la jumătate.

(4) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: ► art. 282 alin. (2) şi (4) şi art. 283 CP 1969; ► art. 24 alin. (2) din Legea nr. 365/2002]*

Art. 314. Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori. (1) Fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de instrumente sau materiale cu

scopul de a servi la falsificarea valorilor sau titlurilor prevăzute în art. 310, art. 311 alin. (1) şi art. 312 se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fabricarea, primirea, deţinerea sau transmiterea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Nu se pedepseşte persoana care, după comiterea vreuneia dintre faptele prevăzute în alin. (1) sau alin. (2), înainte de descoperirea acestora şi înainte de a se fi trecut la săvârşirea faptei de falsificare, predă instrumentele sau materialele deţinute autorităţilor judiciare ori încunoştinţează aceste autorităţi despre existenţa lor. *[R.A.: ▶ art. 285 CP 1969; ▶ art. 25 din Legea nr. 365/2002]*

Art. 315. Emiterea frauduloasă de monedă. (1) Confecţionarea de monedă autentică prin folosirea de instalaţii sau materiale destinate acestui scop, cu încălcarea condiţiilor stabilite de autorităţile competente sau fără acordul acestora, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează punerea în circulaţie a monedei confecţionate în condiţiile alin. (1), precum şi primirea, deţinerea sau transmiterea acesteia, în vederea punerii ei în circulaţie.

(3)[1] Tentativa se pedepseşte.

Legislaţie conexă: art. 109 din Legea nr. 210/2019 privind activitatea de emitere de monedă electronică (M. Of. nr. 914 din 13 noiembrie 2019).

Art. 316. Falsificarea de valori străine. Dispoziţiile cuprinse în prezentul capitol se aplică şi în cazul când infracţiunea priveşte monede, timbre, titluri de valoare ori instrumente de plată emise în străinătate. *[R.A.: art. 284 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ▶ Directiva 2014/62/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 15 mai 2014 privind protecţia prin măsuri de drept penal a monedei euro şi a altor monede împotriva falsificării (J.O. L nr. 151 din 21 mai 2014); ▶ Regulamentul (CE) nr. 1338/2001 al Consiliului din 28 iunie 2001 de definire a măsurilor necesare protecţiei monedei euro împotriva falsificării (J.O. L nr. 181 din 4 iulie 2001); ▶ Regulamentul (CE) nr. 1339/2001 al Consiliului din 28 iunie 2001 privind extinderea efectelor Regulamentului (CE) nr. 1338/2001 de definire a măsurilor necesare protecţiei monedei euro împotriva falsificării la statele membre care nu au adoptat euro ca monedă unică (J.O. L nr. 181 din 4 iulie 2001).

Capitolul II. Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare

Art. 317. Falsificarea de instrumente oficiale. (1) Falsificarea unui sigiliu, a unei ştampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc persoanele prevăzute în art. 176 sau persoanele fizice menţionate în art. 175 alin. (2) se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Falsificarea unui sigiliu, a unei ştampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc alte persoane decât cele prevăzute în alin. (1) se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 286 CP 1969]*

[1] Alin. (3) al art. 315 a fost introdus prin art. I pct. 12 din O.U.G. nr. 18/2016.

Legislație conexă: ► art. 17 din O.U.G. nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase în România, republicată (M. Of. nr. 77 din 29 ianuarie 2004); ► art. 107[1] din Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată (M. Of. nr. 611 din 12 august 2015); ► art. 452 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015); ► art. 7 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005).

Art. 318. Folosirea instrumentelor false. Folosirea instrumentelor false prevăzute în art. 317 se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 287 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 17 din O.U.G. nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase în România, republicată (M. Of. nr. 77 din 29 ianuarie 2004); ► art. 452 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015); ► art. 7 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005).

Art. 319. Falsificarea de instrumente de autentificare străine. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și atunci când fapta privește instrumente de autentificare sau de marcare folosite de autoritățile unui stat străin.

Capitolul III. Falsuri în înscrisuri

Art. 320. Falsul material în înscrisuri oficiale. (1) Falsificarea unui înscris oficial, prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod, de natură să producă consecințe juridice, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Falsul prevăzut în alin. (1), săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Sunt asimilate înscrisurilor oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice.

(4) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 288 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 14 din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003); ► art. 33 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► art. 29 alin. (3) din Legea nr. 236/2018 privind distribuția de asigurări (M. Of. nr. 853 din 8 octombrie 2018).

Art. 321. Falsul intelectual. (1) Falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia, de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 289 CP 1969]*

Legislație conexă: ► art. 91 din Legea nr. 223/2015 privind pensiile militare de stat (M. Of. nr. 556 din 27 iulie 2015); ► art. 116 din Legea nr. 72/2016 privind sistemul de pensii și alte drepturi de asigurări sociale ale avocaților (M. Of. nr. 342 din 5 mai 2016); ► art. 38 din Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie (M. Of. nr. 431 din 12 iunie 2017).

Art. 322. Falsul în înscrisuri sub semnătură privată. (1) Falsificarea unui înscris sub semnătură privată prin vreunul dintre modurile prevăzute în art. 320 sau art. 321, dacă făptuitorul foloseşte înscrisul falsificat ori îl încredinţează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecinţe juridice, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 290 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 21/2017 (M. Of. nr. 1024 din 27 decembrie 2017), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor vizând încadrarea juridică a faptei de evidenţiere, în actele contabile sau în alte documente legale, a cheltuielilor care nu au la bază operaţiuni reale ori evidenţierea altor operaţiuni fictive, în ipoteza înregistrării unor facturi fiscale şi chitanţe de plată întocmite în fals în numele unor societăţi comerciale care nu recunosc tranzacţiile sau care au avut în perioada funcţionării comportamentul fiscal asemănător societăţilor comerciale „fantomă", în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligaţiilor fiscale; raportul dintre infracţiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 şi infracţiunile de fals în înscrisuri sub semnătură privată/uz de fals prevăzute de art. 322 şi art. 323 din Codul penal, a stabilit: *„Fapta de evidenţiere în actele contabile sau în alte documente legale a cheltuielilor care nu au la bază operaţiuni reale ori evidenţierea altor operaţiuni fictive, prin folosirea de facturi şi chitanţe fiscale falsificate, în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligaţiilor fiscale, constituie infracţiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale".*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 3/2020 (M. Of. nr. 138 din 21 februarie 2020), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Iaşi, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „În cazul infracţiunii prevăzute de art. 18¹ alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, comisă în modalitatea alternativă a folosirii sau prezentării cu rea-credinţă de documente false, în condiţiile în care documentele respective sunt înscrisuri sub semnătură privată, este o infracţiune complexă, ce absoarbe în conţinutul său infracţiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată, atunci când aceasta este săvârşită (în forma autoratului sau a instigării) de aceeaşi persoană care foloseşte aceste înscrisuri şi obţine ulterior, pe nedrept, fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, sau cele două infracţiuni îşi păstrează autonomia, existând un concurs real de infracţiuni între infracţiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată şi infracţiunea prevăzută de art. 18¹ alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie", şi a stabilit:
„Folosirea sau prezentarea cu rea-credinţă de înscrisuri sub semnătură privată falsificate, care a avut ca rezultat obţinerea, pe nedrept, de fonduri din bugetul Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, săvârşită de către aceeaşi persoană care, în calitate de autor sau participant secundar, a contribuit la comiterea falsului, realizează conţinutul infracţiunilor de folosire sau prezentare cu rea-credinţă de documente ori declaraţii false, inexacte sau incomplete, prevăzută de art. 18¹ alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, şi fals în înscrisuri sub semnătură privată, prevăzută de art. 322 alin. (1) din Codul penal, în concurs real".

Art. 323. Uzul de fals. Folosirea unui înscris oficial ori sub semnătură privată, cunoscând că este fals, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, când înscrisul este oficial, și cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, când înscrisul este sub semnătură privată. *[R.A.: art. 291 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 21/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 322.

Legislație conexă: art. 273 din Legea nr. 86/2006 – Codul vamal (M. Of. nr. 350 din 19 aprilie 2006).

Art. 324. Falsificarea unei înregistrări tehnice. (1) Falsificarea unei înregistrări tehnice prin contrafacere, alterare ori prin determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, dacă a fost urmată de folosirea de către făptuitor a înregistrării ori de încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează folosirea unei înregistrări tehnice falsificate în vederea producerii unei consecințe juridice.

(3) Prin *înregistrare tehnică*, în sensul prezentului articol, se înțelege atestarea unei valori, greutăți, măsuri ori a desfășurării unui eveniment, realizată, în tot sau în parte, în mod automat, prin intermediul unui dispozitiv tehnic omologat și care este destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice.

Art. 325. Falsul informatic. Fapta de a introduce, modifica sau șterge, fără drept, date informatice ori de a restricționa, fără drept, accesul la aceste date, rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 48 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 326.[1] **Falsul în declarații.** (1) Declararea necorespunzătoare a adevărului, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelei consecințe, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută la alin. (1), săvârșită pentru a ascunde existența unui risc privind infectarea cu o boală infectocontagioasă, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 292 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 18^1 și art. 18^3 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ▶ art. 28^2 din Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat (M. Of. nr. 401 din 20 iulie 2001); ▶ art. 28 din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice (M. Of. nr. 621 din 2 septembrie 2010); ▶ art. 29 alin. (5) din Legea nr. 236/2018 privind distribuția de asigurări (M. Of. nr. 853 din 8 octombrie 2018).

[1] Art. 326 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 1 din O.U.G. nr. 28/2020.

Art. 327. Falsul privind identitatea. (1) Prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, pentru a induce sau a menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Când prezentarea s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 293 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 20/2015 (M. Of. nr. 573 din 30 iulie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea în principiu a problemei de drept, respectiv: „interpretarea dispozițiilor art. 327 alin. (2) din Codul penal, în sensul de a lămuri în ce măsură art. 327 alin. (2) din Codul penal împrumută toate condițiile elementului material de la art. 327 alin. (1) din Codul penal, inclusiv condiția ca prezentarea să fie efectuată – prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat –, sau art. 327 alin. (2) din Codul penal împrumută de la art. 327 alin. (1) din Codul penal condițiile elementului material, mai puțin condiția vizând modalitatea în care se face prezentarea, astfel încât condiția ca acțiunea de prezentare să fie efectuată – prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat – este înlocuită în art. 327 alin. (2) din Codul penal cu condiția ca acțiunea de prezentare să fie efectuată prin întrebuințarea identității reale a unei persoane", și, în interpretarea art. 327 alin. (2) din Codul penal, a stabilit:

„Cerința esențială a elementului material al infracțiunii de fals privind identitatea reglementată în varianta-tip, vizând folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, este obligatorie și în ipoteza în care acțiunea de prezentare s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane".

Legislație conexă: art. 337 alin. (1[1]) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015).

Art. 328. Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și atunci când fapta privește acte emise de o autoritate competentă a unui stat străin sau de o organizație internațională instituită printr-un tratat la care România este parte sau declarații ori o identitate asumate în fața acesteia.

Titlul VII. Infracțiuni contra siguranței publice

Capitolul I. Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate

Art. 329. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă. (1) Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă de către angajații care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani. *[R.A.: art. 274 CP 1969]*

Art. 330. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă. (1) Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, din culpă, de către angajații care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 273 CP 1969]*

Art. 331. Părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe. (1) Părăsirea postului, în orice mod și sub orice formă, de angajații cu atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța circulației acestor mijloace, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează îndeplinirea îndatoririlor de serviciu de către un angajat având atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi. *[R.A.: art. 275 CP 1969]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Art. 332. Distrugerea sau semnalizarea falsă. (1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei de cale ferată, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare, precum și a oricăror altor bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare ori așezarea de obstacole pe linia ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează săvârşirea de acte de semnalizare falsă sau săvârşirea oricăror acte care pot induce în eroare personalul care asigură circulaţia mijloacelor de transport, manevră sau intervenţie pe calea ferată în timpul executării serviciului, dacă prin aceste fapte se creează un pericol de accident de cale ferată.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele prevăzute în alin. (1)-(3) sunt săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(5) Tentativa la infracţiunile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte. *[R.A.: art. 276 CP 1969]*

Art. 333. Accidentul de cale ferată. Accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalaţiilor de cale ferată în cursul circulaţiei sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreţinere sau intervenţie pe calea ferată. *[R.A.: art. 277 alin. (1) CP 1969]*

Capitolul II. Infracţiuni contra siguranţei circulaţiei pe drumurile publice

Legislaţie conexă: ► O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată (M. Of. nr. 670 din 3 august 2006); ► Legea nr. 5/2014 privind unele măsuri pentru facilitarea schimbului transfrontalier de informaţii referitoare la încălcările normelor de circulaţie care afectează siguranţa rutieră şi pentru facilitarea executării sancţiunilor aplicate acestor încălcări, republicată (M. Of. nr. 439 din 13 iunie 2016); ► Ordinul ministrului sănătăţii nr. 1512/2013 pentru aprobarea Normelor metodologice privind recoltarea, depozitarea şi transportul probelor biologice în vederea probaţiunii judiciare prin stabilirea alcoolemiei sau a prezenţei în organism a substanţelor sau produselor stupefiante ori a medicamentelor cu efecte similare acestora în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier (M. Of. nr. 812 din 20 decembrie 2013); ► Convenţia europeană privind reprimarea infracţiunilor rutiere, adoptată la Strasbourg la 30 noiembrie 1964, ratificată prin Legea nr. 183/1997 (M. Of. nr. 316 din 18 noiembrie 1997).

Art. 334. Punerea în circulaţie sau conducerea unui vehicul neînmatriculat. (1) Punerea în circulaţie sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai neînmatriculat sau neînregistrat, potrivit legii, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(2) Punerea în circulaţie sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(3) Tractarea unei remorci neînmatriculate sau neînregistrate ori cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tractarea unei remorci ale cărei plăcuţe cu numărul de înmatriculare sau de înregistrare au fost retrase sau a unui vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulaţie în România, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 85 din O.U.G. nr. 195/2002]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 11/2017 (M. Of. nr. 479 din 26 iunie 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „în ce măsură tractorul agricol sau forestier condus pe drumurile publice devine asimilat autovehiculului, iar conducerea pe drumurile publice a unui tractor agricol sau forestier neînregistrat, potrivit legii, sau de către o persoană care nu posedă permis de conducere întrunește condițiile de tipicitate ale infracțiunilor prevăzute de art. 334 alin. (1) din Codul penal, respectiv art. 335 alin. (1) din Codul penal" și a stabilit:
„În interpretarea noțiunii de «autovehicul», prevăzută de art. 334 alin. (1) din Codul penal și art. 335 alin. (1) din Codul penal, raportat la art. 6 pct. 6 și pct. 30 din O.U.G. nr. 195/2002, modificată și completată prin O.G. nr. 21/2014, conducerea pe drumurile publice a unui tractor agricol sau forestier neînmatriculat/neînregistrat potrivit legii sau de către o persoană care nu posedă permis de conducere nu întrunește condițiile de tipicitate ale infracțiunilor prevăzute de art. 334 alin. (1) din Codul penal, respectiv de art. 335 alin. (1) din Codul penal".

Art. 335. Conducerea unui vehicul fără permis de conducere. (1) Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul ori a unui tramvai de către o persoană care nu posedă permis de conducere se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană al cărei permis de conducere este necorespunzător categoriei sau subcategoriei[1] din care face parte vehiculul respectiv ori al cărei permis i-a fost retras sau anulat ori căreia exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule în România se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana care încredințează un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere pentru conducerea pe drumurile publice unei persoane despre care știe că se află în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau alin. (2) sau sub influența alcoolului ori a unor substanțe psihoactive. *[R.A.: art. 86 din O.U.G. nr. 195/2002]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 224/2017 (M. Of. nr. 427 din 9 iunie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în art. 335 alin. (1) din Codul penal, care nu incriminează fapta de conducere pe drumurile publice a unui tractor agricol sau forestier, fără permis de conducere, este neconstituțională.** Curtea a reținut că necorelarea dintre art. 335 alin. (1) din Codul penal și art. 6 pct. 6 teza a doua din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice [cu următorul cuprins: *„În sensul prezentei ordonanțe de urgență, expresiile și termenii de mai jos au următorul înțeles: (...) 6. (...) Vehiculele care se deplasează pe șine, denumite tramvaie, precum și tractoarele agricole sau forestiere nu sunt considerate autovehicule"*] determină un veritabil viciu de neconstituționalitate, care rezultă din omisiunea reglementării, în cuprinsul art. 335 alin. (1) din Codul penal, a tractoarelor agricole sau forestiere ca obiect material al infracțiunii de conducere a unui vehicul pe drumurile publice fără permis

[1] În O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, nu se mai utilizează sintagma „subcategorie", deoarece, potrivit art. I pct. 18 din Legea nr. 203/2012, în vigoare de la 19 ianuarie 2013, în tot cuprinsul ordonanței de urgență, sintagma „subcategorii de vehicule" se înlocuiește cu sintagma „categorii de vehicule".

de conducere. Conducerea pe drumurile publice a unui tractor agricol sau forestier de o persoană care nu posedă permis de conducere prezintă pericol social ridicat şi aduce atingere unor valori sociale protejate prin O.U.G. nr. 195/2002, care are drept scop tocmai asigurarea desfăşurării fluente şi în siguranţă a circulaţiei pe drumurile publice, precum şi ocrotirea vieţii, integrităţii corporale şi a sănătăţii persoanelor participante la trafic sau aflate în zona drumului public, valoare garantată de art. 22 din Constituţie. Astfel, dacă o asemenea faptă nu este descurajată prin mijloacele dreptului penal, are loc încălcarea valorilor fundamentale ocrotite de Codul penal, precum drepturile şi libertăţile cetăţenilor, respectarea Constituţiei şi a legilor, care sunt consacrate prin art. 1 alin. (3) şi (5) din Legea fundamentală printre valorile supreme. De asemenea, Curtea a reţinut încălcarea dispoziţiilor art. 16 din Constituţie, deoarece imprecizia legislativă generează discriminări, fără a exista vreo motivare obiectivă şi raţională care să le justifice. Este în afara oricărui argument juridic raţional şi rezonabil ca o persoană care posedă permis de conducere, acordat pentru altă categorie decât tractoarele agricole sau forestiere, şi care conduce un asemenea vehicul pe drumurile publice să poată avea calitatea de subiect activ al infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal, în timp ce o persoană care nu deţine deloc permis de conducere şi care conduce pe drumurile publice un tractor agricol sau forestier să nu fie sancţionată penal. Prin urmare, Curtea a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 335 alin. (1) din Codul penal încalcă art. 1 alin. (3) şi (5) privind statul român, art. 16 privind egalitatea în drepturi şi art. 22 privind dreptul la viaţă, integritate fizică şi psihică din Legea fundamentală.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 11/2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 334.

2. Prin Decizia nr. 18/2019 (M. Of. nr. 66 din 30 ianuarie 2020), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava, Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă obligaţia inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce şi întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal" şi a stabilit:

„Obligaţia inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, nu constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce, iar încălcarea acesteia nu întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal".

3. Prin Decizia nr. 14/2020 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă, în condiţiile art. 335 alin. (3) din Codul penal, acţiunea de încredinţare a unui vehicul pentru a fi condus pe drumurile publice unei persoane despre care ştia că se află sub influenţa alcoolului trebuie să vizeze o persoană care să aibă o îmbibaţie alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge sau este suficient ca aceasta să aibă o îmbibaţie alcoolică indiferent de gradul de alcoolemie?" şi a stabilit:

„În interpretarea dispoziţiilor art. 335 alin. (3) din Codul penal, care incriminează fapta unei persoane de a încredinţa un vehicul pentru conducerea pe drumurile publice unei persoane despre care ştie că se află sub influenţa alcoolului, trebuie să vizeze o persoană care să aibă o îmbibaţie alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge".

Art. 336. Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe. (1) Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana, aflată sub influența unor substanțe psihoactive, care conduce un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere.

(3) Dacă persoana aflată în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) efectuează transport public de persoane, transport de substanțe sau produse periculoase ori se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani. *[**R.A.**: art. 87 alin. (1)-(4) și art. 90 din O.U.G. nr. 195/2002]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 732/2014 (M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **sintagma „la momentul prelevării mostrelor biologice" din cuprinsul dispozițiilor art. 336 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională**, aducând atingere prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (5) referitor la principiul respectării legilor și ale art. 20 referitor la preeminența tratatelor internaționale privind drepturile omului asupra legilor interne, raportate la prevederile art. 7 parag. 1 referitor la legalitatea incriminării din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Curtea a reținut că sintagma menționată lipsește de previzibilitate norma de incriminare, în condițiile în care principiul respectării legilor și cel al legalității incriminării impun legiuitorului să legifereze prin texte suficient de clare și precise pentru a putea fi aplicate, inclusiv prin asigurarea posibilității persoanelor interesate de a se conforma prescripției legale. Stabilirea gradului de îmbibație alcoolică și, implicit, încadrarea în sfera ilicitului penal în funcție de momentul prelevării mostrelor biologice, care nu poate fi întotdeauna imediat următor săvârșirii faptei, constituie un criteriu aleatoriu și exterior conduitei făptuitorului în vederea tragerii la răspundere penală, în contradicție cu normele constituționale și convenționale mai sus menționate.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 3/2014 (M. Of. nr. 392 din 28 mai 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de către Curtea de Apel Alba Iulia, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 336 alin. (1) din Codul penal, în sensul de a se stabili rezultatul alcoolemiei cu relevanță penală în ipoteza unei duble prelevări de mostre biologice, și a stabilit că:

„În aplicarea art. 336 alin. (1) din Codul penal, în ipoteza unei duble prelevări de mostre biologice, rezultatul alcoolemiei cu relevanță penală este cel dat de prima prelevare".

2. Prin Decizia nr. 6/2019 (M. Of. nr. 386 din 16 mai 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a chestiunii de drept „dacă acțiunea de conducere a unui vehicul, astfel cum este prevăzută de art. 336 din Codul penal, presupune în mod necesar punerea în mișcare a vehiculului prin acționarea sistemelor de autopropulsie" și a stabilit:

„Acțiunea de conducere a unui vehicul, astfel cum este prevăzută de art. 336 din Codul penal, nu presupune în mod necesar punerea în mișcare a vehiculului prin acționarea sistemelor de autopropulsie".

Art. 337. Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice. Refuzul ori sustragerea conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere ori a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, sau a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, de a se supune prelevării de mostre biologice necesare în vederea stabilirii alcoolemiei ori a prezenței unor substanțe psihoactive se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 87 alin. (5) din O.U.G. nr. 195/2002]*

Legea de aplicare: Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Art. 338. Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia. (1) Părăsirea locului accidentului, fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

(3) Nu constituie infracțiune părăsirea locului accidentului când:

a) în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale;

b) conducătorul vehiculului, în lipsa altor mijloace de transport, transportă el însuși persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistență medicală necesară și la care a declarat datele personale de identitate și numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, consemnate într-un registru special, dacă se înapoiază imediat la locul accidentului;

c) conducătorul autovehiculului cu regim de circulație prioritară anunță de îndată poliția, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unității de poliție pe a cărei rază de competență s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare;

d) victima părăsește locul faptei, iar conducătorul de vehicul anunță imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliție. *[R.A.: art. 89 din O.U.G. nr. 195/2002]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 5/2018 (M. Of. nr. 355 din 24 aprilie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept: „Ce se înțelege prin termenul de rănire prevăzut de art. 75 lit. b) teza a II-a din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 338 alin. (1) din Codul penal privind infracțiunea de părăsire a locului accidentului?", și a stabilit:

„În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 338 alin. (1) din Codul penal privind infracţiunea de părăsire a locului accidentului, termenul de «rănire» prevăzut de art. 75 lit. b) teza a II-a din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată, se interpretează în sensul de «leziuni traumatice sau afectarea sănătăţii unei persoane, a căror gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale (cel puţin o zi) ori printr-una dintre urmările prevăzute de art. 194 alin. (1) lit. a), c), d) şi e) din Codul penal»".

2. Prin Decizia nr. 8/2019 (M. Of. nr. 424 din 30 mai 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea Curţii de Apel Suceava, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei probleme de drept: „dacă noţiunea de rănire a uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice raportat la art. 338 alin. (3) din Codul penal, articol care defineşte accidentul de circulaţie ca situaţie premisă a infracţiunii de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal, are în vedere şi autorănirea, când singura persoană rănită este însuşi conducătorul singurului autovehicul implicat în accident", şi a stabilit: *„Rănirea uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, cuprinsă în definiţia accidentului de circulaţie, ca situaţie premisă a infracţiunii de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal, nu are în vedere şi autorănirea, când singura persoană rănită este însuşi conducătorul singurului autovehicul implicat în accident".*

Art. 339. Împiedicarea sau îngreunarea circulaţiei pe drumurile publice. (1) Instalarea de mijloace de semnalizare rutieră sau modificarea poziţiilor acestora, fără autorizaţie eliberată de autorităţile competente, de natură să inducă în eroare participanţii la trafic ori să îngreuneze circulaţia pe drumul public se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Participarea în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează aşezarea de obstacole care îngreunează sau împiedică circulaţia pe drumul public, dacă se pune în pericol siguranţa circulaţiei ori se aduce atingere dreptului la libera circulaţie a celorlalţi participanţi la trafic.

(4) Lăsarea fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public a unui vehicul care transportă produse sau substanţe periculoase se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă. *[**R.A.**: art. 92 alin. (2)-(5) din O.U.G. nr. 195/2002]*

Art. 340. Nerespectarea atribuţiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparaţiilor. (1) Îndeplinirea defectuoasă sau neîndeplinirea atribuţiilor de verificare tehnică ori inspecţie tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparaţii sau intervenţii tehnice de către persoanele care au asemenea atribuţii, dacă din cauza stării tehnice a vehiculului s-a pus în pericol siguranţa circulaţiei pe drumurile publice, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1), s-a produs un accident de circulaţie care a avut ca urmare vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani, iar dacă s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

(4) Repararea autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor sau mopedelor având urme de accident, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 93 din O.U.G. nr. 195/2002]*

Art. 341. Efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public. (1) Efectuarea unor lucrări de construire, modificare, modernizare sau reabilitare a drumului public ori de amenajare a accesului rutier la drumul public, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Amplasarea unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație, dacă prin aceasta se creează un pericol pentru siguranța circulației, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Persoana autorizată de administratorul căii ferate care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea trecerilor la nivel cu calea ferată se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (3) se sancționează și persoana autorizată de către administratorul unui drum public sau executantul unei lucrări pe partea carosabilă, care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea obstacolelor sau a lucrărilor pe drumurile publice, dacă prin aceasta s-a produs un accident de circulație. *[R.A.: art. 94 din O.U.G. nr. 195/2002]*

Capitolul III. Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive

Art. 342. Nerespectarea regimului armelor și al munițiilor. (1) Deținerea, portul, confecționarea, precum și orice operațiune privind circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora sau funcționarea atelierelor de reparare a armelor letale, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Deținerea sau portul fără drept de arme neletale din categoria celor supuse autorizării se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Sustragerea armelor sau munițiilor prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Portul armelor prevăzute în alin. (1) și alin. (2), fără drept, în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (3) au ca obiect arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(6)[1] Nedepunerea armei și a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

---

[1] Alin. (6) și (7) ale art. 342 au fost introduse prin art. 245 pct. 32 din Legea nr. 187/2012.

(7) Fabricarea sau asamblarea de arme letale, de piese sau de muniție pentru acestea:

a) din orice componente esențiale traficate ilicit;

b) fără o autorizație eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea;

c) fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor, în conformitate cu prevederile legale,

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani. *[R.A.: ► art. 279 alin. (1)-(3') CP 1969; ► art. 134, art. 137, art. 138, art. 139, art. 140 și art. 141 din Legea nr. 295/2004]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 10/2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 112.

Legislație conexă: ► Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor (M. Of. nr. 74 din 11 aprilie 1996); ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată (M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014); ► Convenția europeană cu privire la controlul achiziționării și deținerii armelor de foc de către particulari din 28 iunie 1978, ratificată prin Legea nr. 116/1997 (M. Of. nr. 143 din 8 iulie 1997); ► Tratatul privind comerțul cu arme, adoptat la New York la 2 aprilie 2013 și semnat de România la New York la 3 iunie 2013, ratificat prin Legea nr. 32/2014 (M. Of. nr. 252 din 8 aprilie 2014).

Art. 343. Uzul de armă fără drept. (1) Uzul de armă letală sau interzisă, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Uzul de armă neletală din categoria celor supuse autorizării, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani. *[R.A.: art. 133 și art. 135 din Legea nr. 295/2004]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 344.[1] Falsificarea sau modificarea. Ștergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale. Falsificarea sau ștergerea, înlăturarea ori modificarea, fără drept, a marcajelor de pe arme letale se pedepsește cu închisoare de la un an la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 136 din Legea nr. 295/2004]*

Art. 345.[2] Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive. (1) Primirea, deținerea, folosirea, cedarea, modificarea, înstrăinarea, dispersarea, expunerea, producția, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară, importul, exportul ori depozitarea finală, transportul sau deturnarea materialelor nucleare ori a altor materii radioactive, precum și orice operație privind circulația acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

---

[1] Art. 344 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 33 din Legea nr. 187/2012.

[2] Art. 345 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 34 din Legea nr. 187/2012.

(2) Sustragerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au pus în pericol alte persoane sau bunuri, au produs vătămarea corporală a uneia ori mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) În cazul în care faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Dacă faptele prevăzute la alin. (1), (3) şi (4) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6)[1] Prin excepţie de la dispoziţiile art. 137 alin. (2), în cazul infracţiunii prevăzute în prezentul articol, suma corespunzătoare unei zile-amendă pentru persoana juridică este cuprinsă între 500 lei şi 25.000 lei. *[R.A.: art. 279¹ alin. (1)-(7) CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 44-46 din Legea nr. 111/1996 privind desfăşurarea în siguranţă, reglementarea, autorizarea şi controlul activităţilor nucleare, republicată (M. Of. nr. 552 din 27 iunie 2006); ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 346. Nerespectarea regimului materiilor explozive. (1) Producerea, experimentarea, prelucrarea, deţinerea, transportul ori folosirea materiilor explozive sau orice alte operaţiuni privind circulaţia acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Sustragerea materiilor explozive se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) privesc o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoţită de materiale de iniţiere, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) În cazul în care faptele prevăzute în alin. (1)-(3) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 280 alin. (1)-(7) CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 37 din Legea nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive, republicată (M. Of. nr. 177 din 12 martie 2014); ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 346¹.[2] **Nerespectarea regimului precursorilor de explozivi restricţionaţi.** (1) Producerea, experimentarea, prelucrarea, deţinerea, transportul, punerea la dispoziţie sau utilizarea de precursori de explozivi restricţionaţi, fără drept, constituie infracţiune şi se sancţionează cu închisoare de la unu la 5 ani.

(2) Punerea la dispoziţie cu orice titlu de precursori de explozivi restricţionaţi persoanelor din rândul publicului larg de către operatori economici constituie infracţiune şi se sancţionează cu închisoare de la 2 la 7 ani.

(3) Sustragerea precursorilor de explozivi restricţionaţi se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

---

[1] Alin. (6) al art. 345 a fost introdus prin art. I pct. 13 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 346¹ a fost introdus prin art. 28 pct. 3 din Legea nr. 49/2018.

Legislație conexă: ▶ art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ▶ Legea nr. 49/2018 privind precursorii de explozivi (M. Of. nr. 194 din 2 martie 2018); ▶ Regulamentul (UE) nr. 98/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2013 privind comercializarea și utilizarea precursorilor de explozivi (J.O. L nr. 39 din 9 februarie 2013), aplicabil până la 1 februarie 2021; ▶ Regulamentul (UE) 2019/1148 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 privind comercializarea și utilizarea precursorilor de explozivi (J.O. L 186 din 11 iulie 2019), aplicabil de la 1 februarie 2021.

Art. 347.[1] **Sancționarea tentativei.** Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 342 alin. (1) și (3), art. 345 alin. (1) și (2), art. 346 alin. (1) și (2), precum și în art. 346[1] se pedepsește. *[R.A.: art. 279 alin. (4), art. 279[1] alin. (8) și art. 280 alin. (8) CP 1969]*

Capitolul IV. Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege

Art. 348. Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități. Exercitarea, fără drept, a unei profesii sau activități pentru care legea cere autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează potrivit legii penale, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. *[R.A.: art. 281 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 15/2015 (M. Of. nr. 816 din 3 noiembrie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 348 din Codul penal, a stabilit:

„Fapta unei persoane care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor entități care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, cu modificările și completările ulterioare, constituie infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută de art. 348 din Codul penal".

Legislație conexă: ▶ art. 43 din O.G. nr. 65/1994 privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați, republicată (M. Of. nr. 13 din 8 ianuarie 2008); ▶ art. 38 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, republicată (M. Of. nr. 237 din 19 martie 2018); ▶ art. 25 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată (M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018); ▶ art. 13 din Legea nr. 31/1996 privind regimul monopolului de stat (M. Of. nr. 96 din 13 mai 1996); ▶ art. 45 din Legea nr. 160/1998 pentru organizarea și exercitarea profesiunii de medic veterinar, republicată (M. Of. nr. 209 din 24 martie 2014); ▶ art. 25 alin. (2) din O.G. nr. 71/2001 privind organizarea și exercitarea activității de consultanță fiscală (M. Of. nr. 538 din 1 septembrie 2001); ▶ art. 17 din Legea nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect, republicată (M. Of. nr. 470 din 26 iunie 2014); ▶ art. 57 alin. (2) din Legea nr. 85/2003 a minelor (M. Of. nr. 197 din 27 martie 2003); ▶ art. 17 din Legea nr. 329/2003 privind exercitarea profesiei de detectiv particular, republicată (M. Of. nr. 178 din 12 martie 2014); ▶ art. 56 din Legea nr. 333/2003 privind paza obiectivelor, bunurilor, valorilor și protecția persoanelor, republicată (M. Of. nr. 189 din 18 martie 2014); ▶ art. 44 din Legea nr. 460/2003 privind exercitarea profesiunilor de biochimist, biolog și chimist, înființarea, organizarea și funcționarea Ordinului Biochimiștilor, Biologilor și Chimiștilor în

[1] Art. 347 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 28 pct. 4 din Legea nr. 49/2018.

sistemul sanitar din România (M. Of. nr. 836 din 25 noiembrie 2003); ► art. 58 din Legea nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România (M. Of. nr. 492 din 1 iunie 2004); ► art. 273[1] din Legea nr. 297/2004 privind piața de capital (M. Of. nr. 571 din 29 iunie 2004); ► art. 144 din Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat, republicată (M. Of. nr. 482 din 18 iulie 2007); ► art. 75 din O.U.G. nr. 86/2006 privind organizarea activității practicienilor în insolvență, republicată (M. Of. nr. 724 din 13 octombrie 2011); ► art. 393, art. 488 și art. 644 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015); ► art. 410 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006); ► art. 12 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006); ► art. 123 alin. (2) din Legea nr. 204/2006 privind pensiile facultative (M. Of. nr. 470 din 31 mai 2006); ► art. 44 alin. (2) din Legea nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor, republicată (M. Of. nr. 297 din 17 aprilie 2019); ► art. 23 din Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, republicată (M. Of. nr. 201 din 21 martie 2014); ► art. 22 din Legea nr. 64/2008 privind funcționarea în condiții de siguranță a instalațiilor sub presiune, instalațiilor de ridicat și a aparatelor consumatoare de combustibil, republicată (M. Of. nr. 399 din 8 iunie 2015); ► art. 19 din O.U.G. nr. 144/2008 privind exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România (M. Of. nr. 785 din 24 noiembrie 2008); ► art. 23 din O.U.G. nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc (M. Of. nr. 439 din 26 iunie 2009); ► art. 23 din Legea nr. 259/2010 a siguranței digurilor, republicată (M. Of. nr. 191 din 18 martie 2014); ► art. 16-17 din Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare, republicată (M. Of. nr. 140 din 26 februarie 2014); ► art. 7 din Legea nr. 287/2011 privind unele măsuri referitoare la organizarea activității de punere în executare a creanțelor aparținând instituțiilor de credit și instituțiilor financiare nebancare (M. Of. nr. 894 din 16 decembrie 2011); ► art. 197 din O.U.G. nr. 32/2012 privind organismele de plasament colectiv în valori mobiliare și societățile de administrare a investițiilor (M. Of. nr. 435 din 30 iunie 2012); ► art. 53 din Legea nr. 74/2015 privind administratorii de fonduri de investiții alternative (M. Of. nr. 274 din 23 aprilie 2015); ► art. 63 din Legea nr. 164/2015 a viei și vinului în sistemul organizării comune a pieței vitivinicole (M. Of. nr. 472 din 30 iunie 2015); ► art. 164 din Legea nr. 237/2015 privind autorizarea și supravegherea activității de asigurare și reasigurare (M. Of. nr. 800 din 28 octombrie 2015); ► art. 45 din Legea nr. 162/2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate (M. Of. nr. 548 din 12 iulie 2017); ► art. 262, art. 265 și art. 266 alin. (3) din Legea nr. 126/2018 privind piețele de instrumente financiare (M. Of. nr. 521 din 26 iunie 2018); ► art. 29 alin. (1) din Legea nr. 236/2018 privind distribuția de asigurări (M. Of. nr. 853 din 8 octombrie 2018); ► art. 47 alin. (2) din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (M. Of. nr. 589 din 18 iulie 2019); ► art. 235 din Legea nr. 209/2019 privind serviciile de plată (M. Of. nr. 913 din 13 noiembrie 2019); ► art. 75 din Legea nr. 243/2019 privind reglementarea fondurilor de investiții alternative (M. Of. nr. 1035 din 24 decembrie 2019); ► art. 146 din Legea nr. 1/2020 privind pensiile ocupaționale (M. Of. nr. 10 din 8 ianuarie 2020); ► art. 115 și art. 116 din Legea nr. 21/2020 privind Codul aerian (M. Of. nr. 222 din 19 martie 2020).

Hotărâri C.E.D.O. Curtea subliniază rolul statului ca organizator neutru și imparțial al manifestării diferitelor religii, culte și credințe și arată că acest rol a contribuit la menținerea ordinii publice, a păcii religioase și a toleranței într-o societate democratică. De asemenea, consideră că datoria de neutralitate și imparțialitate a statului este incompatibilă cu orice putere discreționară din partea sa în ceea ce privește legitimitatea credințelor religioase

sau modalitățile de exprimare a acestora, iar o astfel de obligație impune statului să se asigure că grupările religioase se tolerează reciproc.

În cauză, reclamanții – preoți – au fost condamnați penal pentru exercitarea fără drept a unei profesii, pentru că au îndeplinit serviciul religios și pentru că au participat la ceremonii nupțiale, de botez sau de înmormântare după ce au fost îndepărtați din funcție de către bisericile de care aparțineau. Astfel, lor nu li s-a reproșat că s-au angajat în îndeplinirea unor acte care pot produce efecte juridice. Curtea constată că reclamanții au afirmat în mod constant că au acționat cu sprijinul unei părți a comunității, ceea ce Guvernul nu a contestat. Curtea reamintește că a decis deja că pedepsirea unei persoane pur și simplu pentru că a acționat ca lider religios al unui grup care îl urmează în mod voluntar cu greu poate fi considerată ca fiind compatibilă cu cerințele pluralismului religios într-o societate democratică. Mai mult, Curtea constată că, deși faptele imputate reclamanților au fost săvârșite din cauza divizării comunităților respective, nu s-a stabilit, nici în fața instanțelor naționale, nici în fața Curții, că această divizare a creat tensiuni sau confruntări care solicitau intervenția autorităților statului. Curtea reamintește că pot apărea tensiuni atunci când o comunitate, religioasă sau de alt fel, se divide, dar aceasta este una dintre consecințele inevitabile ale pluralismului. Măsurile luate de stat care favorizează un lider al unei comunități religioase divizate sau care obligă comunitatea, împotriva propriilor dorințe, să se plaseze sub o singură conducere constituie o încălcare a libertății religioase. Într-o societate democratică, statul nu trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că comunitățile religioase rămân sau sunt plasate sub o singură conducere. Cu toate acestea, în cazul de față, în condamnarea solicitanților pentru activitățile lor religioase, autoritățile române au pus *de facto* o parte din comunitățile religioase ale orașelor Arad și Băița sub egida bisericilor luterane și reformate, excluzând, pentru credincioșii care au dorit, posibilitatea de a urma riturile oficiate de reclamanți.

În consecință, Curtea consideră că, în circumstanțele cauzei, pedepsele aplicate reclamanților nu au fost justificate de „o necesitate socială presantă" și că amestecul în dreptul lor de a-și manifesta religia în mod colectiv și în public nu a fost „necesar într-o societate democratică". Prin urmare, a existat o încălcare a art. 9 din Convenție (cauza *Tothpal și Szabo c. României*, Hotărârea din 19 februarie 2019, www.echr.coe.int).

Art. 349. Neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă. (1) Neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, dacă se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. *[R.A.: art. 37 din Legea nr. 319/2006]*

Art. 350. Nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă. (1) Nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, dacă prin aceasta se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) săvârșite din culpă se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. *[R.A.: art. 38 din Legea nr. 319/2006]*

Art. 351. Camăta. Darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată, se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani. *[R.A.: art. 3 din Legea nr. 216/2011]*

Legislaţie conexă: art. 61 din Legea nr. 93/2009 privind instituţiile financiare nebancare (M. Of. nr. 259 din 21 aprilie 2009).

Capitolul V. Infracţiuni contra sănătăţii publice

Art. 352.[1] **Zădărnicirea combaterii bolilor.** (1) Nerespectarea măsurilor de carantină sau de spitalizare dispuse pentru prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, dacă fapta a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani.

(3) Transmiterea, prin orice mijloace, a unei boli infectocontagioase de către o persoană care ştie că suferă de această boală se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă fapta prevăzută în alin. (2) este săvârşită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(5) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) şi (2) s-a produs vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(6) Dacă prin fapta prevăzută în alin. (3) s-a produs vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(7) Dacă prin fapta prevăzută în alin. (4) s-a produs vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(8) Tentativa la infracţiunea prevăzută la alin. (3) se pedepseşte.

(9) Prin carantină se înţelege restricţia activităţilor şi separarea de alte persoane, în spaţii special amenajate, a persoanelor bolnave sau care sunt suspecte de a fi bolnave, într-o manieră care să prevină posibila răspândire a infecţiei sau contaminării. *[R.A.: art. 308 CP 1969]*

Art. 352[1].[2] **Omisiunea declarării unor informaţii.** Omisiunea persoanei de a divulga cadrelor medicale sau altor persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau unei unităţi în care acestea îşi desfăşoară activitatea unele informaţii esenţiale cu privire la posibilitatea de a fi intrat în contact cu o persoană infectată cu o boală infectocontagioasă se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

---

[1] Art. 352 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 2 din O.U.G. nr. 28/2020.

[2] Art. 352[1] a fost introdus prin art. unic pct. 3 din O.U.G. nr. 28/2020.

Art. 353. Contaminarea venerică. (1) Transmiterea unei boli venerice, prin raport sexual sau alte acte sexuale, de către o persoană care ştie că suferă de o astfel de boală, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Instanţa de judecată va dispune măsura de siguranţă a obligării la tratament medical. *[R.A.: art. 309 alin. (1) şi (3) CP 1969]*

Art. 354. Transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit. (1) Transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – de către o persoană care ştie că suferă de această boală se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

(2) Transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – de către o altă persoană decât cea prevăzută în alin. (1) se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) s-a produs moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani.

(4) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârşită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar dacă a cauzat moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Tentativa la infracţiunile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte. *[R.A.: art. 309 alin. (2) CP 1969]*

Art. 355. Răspândirea bolilor la animale sau plante. (1) Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli ori a dăunătorilor, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârşită din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate. *[R.A.: art. 310 CP 1969]*

Legislaţie conexă: art. 9 din O.U.G. nr. 11/2006 privind măsurile ce se aplică pentru monitorizarea, combaterea şi eradicarea gripei aviare pe teritoriul României (M. Of. nr. 184 din 27 februarie 2006).

Art. 356.[1] **Infectarea apei.** (1) Infectarea prin orice mijloace a surselor sau reţelelor de apă, dacă apa devine dăunătoare sănătăţii oamenilor, animalelor sau plantelor, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta este săvârşită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Prin excepţie de la dispoziţiile art. 137 alin. (2), în cazul infracţiunii prevăzute în prezentul articol, suma corespunzătoare unei zile-amendă pentru persoana juridică este cuprinsă între 500 lei şi 25.000 lei.

(4) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: art. 311 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 49 din Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României, republicată (M. Of. nr. 252 din 8 aprilie 2014); ► art. 92 din Legea nr. 107/1996 a apelor (M. Of. nr. 244 din 8 octombrie 1996); ► art. 8 din Legea nr. 101/2011 pentru prevenirea şi sancţionarea unor fapte privind degradarea mediului, republicată (M. Of. nr. 223 din 28 martie 2014); ► Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind protecţia mediului prin intermediul dreptului penal (J.O. L 328 din 6 decembrie 2008).

[1] Art. 356 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 14 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 357. Falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse. (1) Prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite, dacă sunt vătămătoare sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare de medicamente contrafăcute sau substituite care sunt vătămătoare sănătății se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 313 alin. (1), (2) și (4)-(6) CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ O.U.G. nr. 97/2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor, republicată (M. Of. nr. 168 din 5 martie 2008); ▶ art. 61 și art. 62 din Legea nr. 164/2015 a viei și vinului în sistemul organizării comune a pieței vitivinicole (M. Of. nr. 472 din 30 iunie 2015).

Art. 358. Comercializarea de produse alterate. (1) Vânzarea de alimente, băuturi sau alte produse cunoscând că sunt alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează punerea în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar, dacă sunt vătămătoare sănătății.

(3) Vânzarea de medicamente cunoscând că sunt contrafăcute, alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății ori și-au pierdut în tot sau în parte eficiența terapeutică, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 313 alin. (1) și (3) CP 1969]*

Legislație conexă: O.U.G. nr. 97/2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor, republicată (M. Of. nr. 168 din 5 martie 2008).

Art. 359. Traficul de produse sau substanțe toxice. (1) Producerea, deținerea, precum și orice operațiune privind circulația produselor ori substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe ori experimentarea produselor sau substanțelor toxice, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește. *[R.A.: art. 312 CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 360/2003 privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase, republicată (M. Of. nr. 178 din 12 martie 2014).

Capitolul VI. Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice

Legislație conexă: ▶ Titlul III – „Prevenirea și combaterea criminalității informatice" – din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003); ▶ art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ▶ Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta la 23 noiembrie 2001, ratificată prin Legea nr. 64/2004 (M. Of. nr. 343 din 20 aprilie 2004).

Art. 360. Accesul ilegal la un sistem informatic. (1) Accesul, fără drept, la un sistem informatic se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârşită în scopul obţinerii de date informatice, se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârşită cu privire la un sistem informatic la care, prin intermediul unor proceduri, dispozitive sau programe specializate, accesul este restricţionat sau interzis pentru anumite categorii de utilizatori, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 42 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 361. Interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice. (1) Interceptarea, fără drept, a unei transmisii de date informatice care nu este publică şi care este destinată unui sistem informatic, provine dintr-un asemenea sistem sau se efectuează în cadrul unui sistem informatic se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează şi interceptarea, fără drept, a unei emisii electromagnetice provenite dintr-un sistem informatic, ce conţine date informatice care nu sunt publice. *[R.A.: art. 43 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 362. Alterarea integrităţii datelor informatice. Fapta de a modifica, şterge sau deteriora date informatice ori de a restricţiona accesul la aceste date, fără drept, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 44 alin. (1) din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 363. Perturbarea funcţionării sistemelor informatice. Fapta de a perturba grav, fără drept, funcţionarea unui sistem informatic, prin introducerea, transmiterea, modificarea, ştergerea sau deteriorarea datelor informatice sau prin restricţionarea accesului la date informatice, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 45 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 364. Transferul neautorizat de date informatice. Transferul neautorizat de date dintr-un sistem informatic sau dintr-un mijloc de stocare a datelor informatice se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 44 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 365. Operaţiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice. (1) Fapta persoanei care, fără drept, produce, importă, distribuie sau pune la dispoziţie sub orice formă:

a) dispozitive sau programe informatice concepute sau adaptate în scopul comiterii uneia dintre infracţiunile prevăzute în art. 360-364;

b) parole, coduri de acces sau alte asemenea date informatice care permit accesul total sau parţial la un sistem informatic, în scopul săvârşirii uneia dintre infracţiunile prevăzute în art. 360-364,

se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Deţinerea, fără drept, a unui dispozitiv, a unui program informatic, a unei parole, a unui cod de acces sau a altor date informatice dintre cele prevăzute în alin. (1), în scopul săvârşirii uneia dintre infracţiunile prevăzute în art. 360-364, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 46 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 366. Sancţionarea tentativei. Tentativa la infracţiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepseşte. *[R.A.: art. 47 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială

Capitolul I. Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice

Art. 367. Constituirea unui grup infracțional organizat. (1) Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Când infracțiunea care intră în scopul grupului infracțional organizat este sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoarea mai mare de 10 ani, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost urmate de săvârșirea unei infracțiuni, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(4) Nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2), dacă denunță autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit și să se fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului.

(5) Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)-(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Prin *grup infracțional organizat* se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni. *[R.A.: ► art. 167 și art. 323 CP 1969; ► art. 2 lit. a), art. 7, art. 8 și art. 9 din Legea nr. 39/2003]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 12/2014 (M. Of. nr. 507 din 8 iulie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov, Secția penală și pentru cauze cu minori, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea problemei de drept în sensul dacă infracțiunile prevăzute de art. 323 din Codul penal din 1969 și art. 8 din Legea nr. 39/2003 (în reglementarea anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 187/2012 și Legea nr. 255/2013) își găsesc corespondent în art. 367 alin. (1) din Codul penal sau, dimpotrivă, sunt dezincriminate, deoarece legiuitorul a înțeles să incrimineze în dispozițiile art. 367 alin. (1) din Codul penal numai infracțiunea prevăzută de art. 7 din Legea nr. 39/2003 (în reglementarea anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 187/2012 și Legea nr. 255/2013), și a stabilit:

„Faptele prevăzute de art. 323 din Codul penal anterior și art. 8 din Legea nr. 39/2003, în reglementarea anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, se regăsesc în incriminarea din art. 367 din Codul penal, nefiind dezincriminate".

2. Prin Decizia nr. 10/2015 (M. Of. nr. 389 din 4 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu

a problemei de drept vizând modalitatea de interpretare a dispozițiilor art. 367 alin. (1) și (6) din Codul penal, respectiv dacă este îndeplinită condiția tipicității infracțiunii de grup infracțional organizat (sau dacă sunt întrunite elementele constitutive) atunci când pentru infracțiunea care intră în scopul grupului a intervenit dezincriminarea odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal și, în interpretarea dispozițiilor art. 367 alin. (1) și (6) din Codul penal, a stabilit:

„În ipoteza în care, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea care intră în scopul grupului organizat a fost dezincriminată, nu mai este îndeplinită una dintre trăsăturile esențiale ale infracțiunii, respectiv condiția tipicității".

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate (M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003); ▶ art. 35 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ▶ art. 8 alin. (2) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005); ▶ Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, ratificată de România prin Legea nr. 565/2002 (M. Of. nr. 813 din 8 noiembrie 2002).

Art. 368. Instigarea publică. (1) Fapta de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârșească infracțiuni se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) este comisă de un funcționar public, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat.

(3) Dacă instigarea publică a avut ca urmare comiterea infracțiunii la care s-a instigat, pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru acea infracțiune. *[R.A.: art. 324 alin. (1)-(3) CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 30 alin. (7) C. Rom.: *„Art. 30. Libertatea de exprimare. (...) (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri"*; ▶ art. 33^2 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 369. Incitarea la ură sau discriminare. Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 317 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 4: *„Art. 4. Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni. (...) (2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială"*, art. 16 alin. (1): *„Art. 16. Egalitatea în drepturi. (1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări"* și art. 30 alin. (7) C. Rom.: *„Art. 30. Libertatea de exprimare. (...) (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri"*; ▶ art. 14 CEDO: *„Art. 14. Interzicerea discriminării. Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate*

națională, avere, naștere sau orice altă situație"; ▶ art. 1 din Protocolul nr. 12 adițional la CEDO: „*Art. 1. Interzicerea generală a discriminării. 1. Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație. 2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate la paragraful 1*"; ▶ art. 21 CDFUE: „*Art. 21. Nediscriminarea. (1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală. (2) În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie*"; ▶ O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ▶ art. 33^2 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reamintește principiile stabilite în jurisprudența sa în temeiul art. 10 din Convenție cu privire la cuvinte, exprimate oral sau în scris, prezentate ca alimentând sau justificând violența, ura ori intoleranța. Factorii-cheie ai evaluării Curții în aceste cazuri sunt: (i) dacă observațiile au fost făcute într-un context politic sau social tensionat (cauzele *Zana c. Turciei*, Hotărârea din 25 noiembrie 1997, *Soulas și alții c. Franței*, Hotărârea din 10 iulie 2008, și *Balsytė-Lideikienė c. Lituaniei*, Hotărârea din 4 noiembrie 2008); (ii) dacă cuvintele, interpretate și apreciate în contextul imediat sau mai general, pot apărea ca un apel direct sau indirect la violență sau ca o justificare a violenței, urii ori intoleranței (a se vedea, printre altele, cauzele *Özgür Gündem c. Turciei*, Hotărârea din 16 martie 2000, *Féret c. Belgiei*, Hotărârea din 16 iulie 2009, și *Fáber c. Ungariei*, Hotărârea din 24 iulie 2012); (iii) modul în care au fost formulate cuvintele și capacitatea lor – directă sau indirectă – de a vătăma [cauzele *Karataș c. Turciei* (MC), Hotărârea din 8 iulie 1999, și *Vejdeland și alții c. Suediei*, Hotărârea din 9 februarie 2012]. În toate cazurile de mai sus, Curtea a avut în vedere mai degrabă un cumul de factori decât unul dintre ei privit izolat, care au jucat un rol decisiv în analiza litigiului. Prin urmare, se poate spune că, în astfel de situații, Curtea ține cont de întregul context al cauzei (cauza *Altıntaş c. Turciei*, Hotărârea din 10 martie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 370. Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni. Încercarea de a determina o persoană, prin constrângere sau corupere, să comită o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

Art. 371. Tulburarea ordinii și liniștii publice. Fapta persoanei care, în public, prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor ori prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor, tulbură ordinea și liniștea publică se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 321 CP 1969]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 9/2016 (M. Of. nr. 356 din 10 mai 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă elementul material al laturii obiective a infracțiunii de tulburare a ordinii și liniștii publice prevăzute de art. 371 din Codul penal trebuie îndreptat împotriva mai multor persoane și dacă, în situația în care acțiunea descrisă a vizat o singură persoană, operează dezincriminarea conform art. 4 din Codul penal" și a stabilit:

„1. În aplicarea dispozițiilor art. 371 din Codul penal, în cazul infracțiunii de tulburare a ordinii și liniștii publice, pentru existența infracțiunii, violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității nu trebuie să fie comise împotriva mai multor persoane, fiind suficient ca violențele, amenințările ori atingerile grave aduse demnității, care tulbură ordinea și liniștea publică, să fie săvârșite, în public, împotriva unei persoane.
2. În ipoteza în care violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității persoanei, care tulbură ordinea și liniștea publică, au fost comise, în public, împotriva unei singure persoane, nu operează dezincriminarea, nefiind incidente dispozițiile art. 4 din Codul penal".

Legislație conexă: ► art. 30 alin. (7) C. Rom.: *„Art. 30. Libertatea de exprimare. (...) (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri"*; ► Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată (M. Of. nr. 125 din 18 februarie 2020).

Art. 372. Portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase. (1) Fapta de a purta fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri special amenajate și autorizate pentru distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun:

a) cuțitul, pumnalul, boxul sau alte asemenea obiecte fabricate sau confecționate anume pentru tăiere, înțepare sau lovire;

b) arme neletale care nu sunt supuse autorizării ori dispozitive pentru șocuri electrice;

c) substanțe iritant-lacrimogene sau cu efect paralizant

se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Folosirea, fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri de distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun a obiectelor sau substanțelor prevăzute în alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Portul, fără drept, al obiectelor sau substanțelor prevăzute în alin. (1) în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: ► art. 2 alin. (1) pct. 1 și alin. (2) din Legea nr. 61/1991; ► art. 29 alin. (1) din Legea nr. 60/1991]*

Art. 373. Împiedicarea desfășurării unei adunări publice. Împiedicarea, prin orice mijloace, a desfășurării unei adunări publice care a fost autorizată potrivit legii se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

Legislație conexă: Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată (M. Of. nr. 186 din 14 martie 2014).

Art. 374. Pornografia infantilă. (1)[1] Producerea, deținerea, procurarea, stocarea, expunerea, promovarea, distribuirea, precum și punerea la dispoziție, în orice mod, de materiale pornografice cu minori se pedepsesc cu închisoarea de la un an la 5 ani.

[1] Alin. (1) al art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 15 din O.U.G. nr. 18/2016.

(1¹)[1] Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se pedepseşte şi îndemnarea sau recrutarea unui minor în scopul participării lui în cadrul unui spectacol pornografic, obținerea de foloase de pe urma unui astfel de spectacol în cadrul căruia participă minori sau exploatarea unui minor în orice alt fel pentru realizarea de spectacole pornografice.

(1²) Vizionarea de spectacole pornografice în cadrul cărora participă minori se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) au fost săvârşite printr-un sistem informatic sau alt mijloc de stocare a datelor informatice, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Accesarea, fără drept, de materiale pornografice cu minori, prin intermediul sistemelor informatice sau altor mijloace de comunicații electronice, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3¹)[2] Dacă faptele prevăzute la alin. (1), (1¹), (1²) şi (2) au fost săvârşite în următoarele împrejurări:

a)[3] de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuieşte cu victima;

b) de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau de o persoană care a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului;

c) fapta a pus în pericol viața minorului, limitele speciale ale pedepselor se majorează cu o treime;

d)[4] de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății şi integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor.

(4)[5] Prin *materiale pornografice cu minori* se înțelege orice material care prezintă un minor ori o persoană majoră drept un minor, având un comportament sexual explicit sau care, deşi nu prezintă o persoană reală, simulează, în mod credibil, un minor având un astfel de comportament, precum şi orice reprezentare a organelor genitale ale unui copil cu scop sexual.

(4¹)[6] Prin *spectacol pornografic* se înțelege expunerea în direct adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor şi comunicațiilor, a unui copil implicat într-un comportament sexual explicit ori a organelor genitale ale unui copil, cu scop sexual.

(5) Tentativa se pedepseşte. *[R.A.: ▶ art. 18 din Legea nr. 678/2001; ▶ art. 51 din Legea nr. 161/2003, Titlul III; ▶ art. 11 din Legea nr. 196/2003]*

Legislație conexă: ▶ art. 35 alin. (1) lit. i) Titlul III al Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003); ▶ Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării

---

[1] Alin. (1¹) şi (1²) ale art. 374 au fost introduse prin art. I pct. 16 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (3¹) al art. 374 a fost introdus prin art. I pct. 17 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Lit. a) de la alin. (3¹) al art. 374 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 16 din Legea nr. 217/2020.

[4] Lit. d) de la alin. (3¹) al art. 374 a fost introdusă prin art. I pct. 17 din Legea nr. 217/2020.

[5] Alin. (4) al art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 18 din O.U.G. nr. 18/2016.

[6] Alin. (4¹) al art. 374 a fost introdus prin art. I pct. 19 din O.U.G. nr. 18/2016.

sexuale şi a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, ratificată prin Legea nr. 252/2010 (M. Of. nr. 885 din 29 decembrie 2010); ▶ Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor şi pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000, ratificat prin Legea nr. 470/2001 (M. Of. nr. 601 din 25 septembrie 2001); ▶ Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor şi a pornografiei infantile (J.O. L 335 din 17 decembrie 2011); ▶ Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 375. Ultrajul contra bunelor moravuri. Fapta persoanei care, în public, expune sau distribuie fără drept imagini ce prezintă explicit o activitate sexuală, alta decât cea la care se referă art. 374, ori săvârşeşte acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 201 alin. (1), art. 321 şi art. 325 CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Capitolul II. Infracțiuni contra familiei

Art. 376. Bigamia. (1) Încheierea unei noi căsătorii de către o persoană căsătorită se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Persoana necăsătorită care încheie o căsătorie cu o persoană pe care o ştie căsătorită se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. *[R.A.: art. 303 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 273 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

Hotărâri C.E.D.O. În orice societate care admite principiul monogamiei, nu este de conceput ca o persoană să se poată căsători înainte de încetarea primei sale căsătorii (cauza *Johnston şi alții c. Irlandei*, Hotărârea din 18 decembrie 1986, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 911).

Art. 377. Incestul. Raportul sexual consimțit, săvârşit între rude în linie directă sau între frați şi surori, se pedepseşte cu închisoarea de la un an la 5 ani. *[R.A.: art. 203 CP 1969]*

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 378. Abandonul de familie. (1) Săvârşirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

a) părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;

b) neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;

c) neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească,

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează neexecutarea, cu rea-credință, de către cel condamnat a prestațiilor periodice stabilite prin hotărâre judecătorească, în favoarea persoanelor îndreptățite la întreținere din partea victimei infracțiunii.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Fapta nu se pedepsește dacă, înainte de terminarea urmăririi penale, inculpatul își îndeplinește obligațiile.

(5) Dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, inculpatul își îndeplinește obligațiile, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta. *[R.A.: art. 305 CP 1969]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 4/2017 (M. Of. nr. 360 din 16 mai 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, a stabilit:

„Infracțiunea de abandon de familie săvârșită prin neplata, cu rea-credință, timp de trei luni, a pensiei de întreținere, instituită printr-o singură hotărâre judecătorească în favoarea mai multor persoane, constituie o infracțiune unică continuă".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 2/2020 (M. Of. nr. 135 din 20 februarie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârșirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege «data încetării inacțiunii» (data «epuizării» infracțiunii de abandon de familie) sau «data consumării infracțiunii» (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)" și a stabilit:

„În cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală – de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei – curge de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârșirea faptei.

Termenul de 3 luni prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează:

a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei;

b) din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării, și

c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale".

Legislație conexă: art. 513-534 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

Art. 379. Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului. (1) Reținerea de către un părinte a copilului său minor, fără consimțământul celuilalt părinte sau al persoanei căreia i-a fost încredințat minorul potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei căreia i s-a încredințat minorul prin hotărâre judecătorească spre creștere și educare de a împiedica, în mod repetat, pe oricare dintre părinți să aibă legături personale cu minorul, în condițiile stabilite de părți sau de către organul competent.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 307 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 396-404 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ▶ art. 3 și art. 5 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copiii, ratificată prin Legea nr. 100/1992 (M. Of. nr. 243 din 30 septembrie 1992).

Art. 380. Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu. (1) Părintele sau persoana căreia i-a fost încredințat, potrivit legii, un minor și care, în mod nejustificat, îl retrage sau îl împiedică prin orice mijloace să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu se pedepsește dacă înainte de terminarea urmăririi penale inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor.

(3) Dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta.

Legislație conexă: ▶ art. 32 C. Rom.: *„Art. 32. Dreptul la învățătură. (1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare. (2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională. (3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege. (4) Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii. (5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii. (6) Autonomia universitară este garantată. (7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege"*; ▶ art. 2 din Primul Protocol adițional la CEDO: *„Art. 2. Dreptul la instruire. Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice"*; ▶ art. 14 CDFUE: *„Art. 14. Dreptul la educație. (1) Orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă. (2) Acest drept include posibilitatea de a urma gratuit învățământul obligatoriu. (3) Libertatea de a înființa instituții de învățământ cu respectarea principiilor democratice, precum și dreptul părinților de a asigura educarea și instruirea copiilor lor, potrivit propriilor convingeri religioase, filozofice și pedagogice, sunt respectate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestora"*.

Capitolul III. Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate

Art. 381. Împiedicarea exercitării libertății religioase. (1) Împiedicarea sau tulburarea liberei exercitări a ritualului unui cult religios, care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Obligarea unei persoane, prin constrângere, să participe la serviciile religioase ale unui cult ori să îndeplinească un act religios legat de exercitarea unui cult se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează obligarea unei persoane, prin violență sau amenințare, să îndeplinească un act interzis de cultul, organizat potrivit legii, căruia îi aparține.

(4) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *[R.A.: art. 318 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 29 C. Rom.: „*Art. 29. Libertatea conștiinței. (1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale. (2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc. (3) Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii. (4) În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă. (5) Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfelinate. (6) Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine*"; ▶ art. 9 CEDO: „*Art. 9. Libertatea de gândire, de conștiință și de religie. 1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor. 2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora*"; ▶ art. 10 CDFUE: „*Art. 10. Libertatea de gândire, de conștiință și de religie. (1) Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor. (2) Dreptul la obiecție pe motive de conștiință este recunoscut în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestui drept*"; ▶ Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, republicată (M. Of. nr. 201 din 21 martie 2014).

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 9 din Convenție nu poate fi interpretat în sensul că prevederile sale nu ar permite declararea unei anumite religii ca religie de stat, ci ele interzic ca un asemenea sistem să conducă la recunoașterea unei obligații de a adera la acea religie (Com.E.D.O., cauza *Peter Darby c. Suediei*, Decizia din 9 mai 1989, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 743). Totodată, Curtea a considerat că libertatea de manifestare a convingerilor religioase cuprinde și o componentă negativă, și anume dreptul individului de a nu fi obligat să își manifeste confesiunea ori convingerile sale religioase sau să se comporte în așa fel încât să se poată trage concluzia că are ori nu are

asemenea convingeri. Autoritățile statale nu au dreptul să intervină în domeniul libertății de conștiință a persoanei și să îi cerceteze convingerile religioase ori să îl oblige să își exteriorizeze raporturile cu divinitatea (C.E.D.O., cauza *Kokkinakis c. Greciei*, Hotărârea din 25 mai 1993, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 747).

2. Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul ei și pentru împlinirea fiecărui individ. Sub rezerva parag. 2 al art. 10, aceasta se aplică nu numai „informațiilor" sau „ideilor" primite în mod favorabil ori considerate inofensive sau indiferente, ci și celor care ofensează, șochează sau deranjează. Curtea notează, de asemenea, că art. 10 parag. 2 din Convenție nu are un domeniu de aplicare suficient pentru a limita discursul politic sau dezbaterile privind aspecte de interes public. Cei care aleg să își exercite libertatea de a-și manifesta religia în temeiul art. 9 din Convenție, indiferent dacă o fac ca membri ai unei majorități religioase sau ai unei minorități, trebuie să tolereze și să accepte negarea de către ceilalți a credințelor lor religioase și chiar propagarea de către alții a unor doctrine ostile credinței lor, atâta vreme cât declarațiile în cauză nu încurajează ura sau intoleranța religioasă. Cu toate acestea, art. 10 parag. 2 recunoaște că exercitarea libertății de exprimare implică sarcini și responsabilități. Printre acestea, în contextul credințelor religioase, se regăsește cerința generală de a asigura exercitarea pașnică a drepturilor garantate de art. 9 pentru adepții acestor credințe, inclusiv obligația de a evita pe cât posibil exprimări care, în ceea ce privește obiectele de venerație, au un caracter ofensator gratuit și profan. În cazul în care astfel de expresii depășesc limitele unei negări critice a convingerilor religioase ale altor persoane și sunt susceptibile de a incita la intoleranță religioasă, de exemplu, în cazul unui atac necorespunzător sau chiar abuziv asupra unui obiect de venerație religioasă, un stat le poate considera în mod legitim ca fiind incompatibile cu respectarea libertății de gândire, de conștiință și de religie și să ia măsuri restrictive proporționale. În plus, expresiile care încearcă să răspândească, să incite sau să justifice ura pe baza intoleranței, inclusiv a intoleranței religioase, nu beneficiază de protecția oferită de art. 10 din Convenție.

Pentru a examina dacă restricțiile privind drepturile și libertățile garantate de Convenție pot fi considerate „necesare într-o societate democratică", Curtea a declarat frecvent că statele contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere. Absența unei concepții europene uniforme cu privire la cerințele protecției drepturilor altora în legătură cu atacurile asupra convingerilor lor religioase extinde marja de apreciere a statelor contractante atunci când reglementează libertatea de exprimare în ceea ce privește chestiunile care pot aduce atingere convingerilor personale în cadrul sferei moralei sau religiei. Nu numai că se bucură de o largă marjă de apreciere în acest sens, ci statele au, de asemenea, obligația pozitivă conform art. 9 din Convenție de a asigura coexistența pașnică a tuturor religiilor și a celor care nu aparțin unui grup religios, prin asigurarea toleranței reciproce. Prin urmare, un stat poate considera în mod legitim că este necesar să ia măsuri pentru reprimarea anumitor forme de comportament, inclusiv transmiterea de informații și idei, considerate incompatibile cu respectarea libertății de gândire, de conștiință și de religie a altora. Cu toate acestea, Curtea este cea care se pronunță definitiv asupra compatibilității restricției cu Convenția și va proceda astfel prin evaluarea ei în circumstanțele unui anumit caz. În consecință, ea trebuie să analizeze interesele conflictuale ale exercitării a două libertăți fundamentale, și anume dreptul de a împărtăși către public propria opinie religioasă, pe de o parte, și dreptul celorlalți de a li se respecta libertatea de gândire, de conștiință și de religie, pe de altă parte (cauza *E.S. c. Austriei*, Hotărârea din 25 octombrie 2018, www.echr.coe.int).

3. Articolul 9 din Convenție trebuie interpretat în lumina art. 11, care protejează libertatea de asociere, dreptul persoanelor fizice la libertatea de religie, ce cuprinde și dreptul de manifestare a religiei în mod colectiv, implicând facultatea de a se asocia în mod liber, fără nicio ingerință arbitrală din partea autorităților [C.E.D.O., cauza *Biserica Mitropoliei Basarabiei și alții c. Moldovei*, Hotărârea din 13 decembrie 2001; cauza *Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare (Mitropolitul Inokentiy) și alții c. Bulgariei*, Hotărârea din 22 ianuarie 2009]. În concluzie, sistemul autorizării unei religii prin prevederi legale nu este

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

în concordanță cu art. 9 decât în măsura în care ar fi vorba despre asigurarea unui control al autorităților statale numai cu privire la îndeplinirea condițiilor formale pe care le enunță, și nu despre impunerea unor condiții rigide sau chiar prohibitive exercițiului unor alte culte decât cel oficial (C.E.D.O., cauza *Manoussakis c. Greciei*, Hotărârea din 26 septembrie 1996, toate hotărârile menționate în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 744-745).

4. Există o încălcare a art. 9 din Convenție în cazul intervenției unor funcționari publici la o adunare a Martorilor lui Iehova, ceea ce a dus la încheierea reuniunii înainte de ora fixată de inițiatorii acesteia (C.E.D.O., cauza *Kuznetsov și alții c. Rusiei*, Hotărârea din 11 ianuarie 2007, www.echr.coe.int). Într-o altă cauză, Curtea a constatat că ingerința autorităților a constat în pasivitatea în a lua măsurile necesare pentru a asigura exercitarea dreptului prevăzut de art. 9 din Convenție, reclamanții – membri ai cultului Martorii lui Iehova, credință religioasă considerată inacceptabilă și periculoasă de un alt cult (cel ortodox, dominant în statul respectiv) – au fost agresați, umiliți și loviți cu violență cu prilejul unei adunări a Congregației lor, au fost obligați să asiste la arderea cărților religioase care le aparțineau și unii dintre ei au fost supuși la „pedepse religioase", cum ar fi raderea părului. Autoritățile naționale nu au dat curs plângerilor reclamanților, iar evenimentele incriminate au constituit primul act de agresiune de mare amploare împotriva cultului din care ei fac parte, în acest fel autoritățile permițând generalizarea violențelor religioase în toată țara (C.E.D.O., cauza *97 membri ai Congregației Martorii lui Iehova din Gldani și alții c. Georgiei*, Hotărârea din 3 mai 2007, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 745).

5. Există o încălcare a art. 9 din Convenție în cazul unei persoane care a fost concediată din cauza religiei a cărei adeptă era (C.E.D.O., cauza *Ivanova c. Bulgariei*, Hotărârea din 12 aprilie 2007, www.echr.coe.int), în cazul unor condamnați la pedepse grele cu închisoarea cărora, printr-o instrucțiune comună a Ministerului Justiție, Procuraturii Generale și Curții Supreme de Justiție din statul respectiv – document intern și nepublicat, care nu corespunde noțiunii de „lege" în sensul Convenției –, li s-a interzis să asiste la serviciul religios și să primească vizita unui preot (C.E.D.O., cauza *Kuznetsov c. Ucrainei*, Hotărârea din 29 aprilie 2003, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 753) sau în cazul unui condamnat, adept al religiei buddhiste, căruia i s-a refuzat un regim alimentar vegetarian, pe motiv că religia la cărei adept este nu impune, ci numai recomandă un astfel de regim (C.E.D.O., cauza *Jakóbski c. Poloniei*, Hotărârea din 7 decembrie 2010, www.echr.coe.int).

6. Expunerea obligatorie a simbolului unei anumite confesiuni religioase în exercițiul funcției învățământului public care ține de controlul guvernamental, în special în sălile de clasă, restrânge dreptul părinților de a-și educa copiii potrivit convingerilor lor religioase, precum și dreptul copiilor școlarizați de a adera ori nu la o anumită credință (C.E.D.O., cauza *Lautsi c. Italiei*, Hotărârea din 3 noiembrie 2009, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 763).

Art. 382. Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult. Profanarea unui lăcaș sau a unui obiect de cult, aparținând unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

Art. 383. Profanarea de cadavre sau morminte. (1) Sustragerea, distrugerea sau profanarea unui cadavru ori a cenușii rezultate din incinerarea acestuia se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unei urne funerare sau a unui monument funerar se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 319 CP 1969]*

Art. 384. Prelevarea ilegală de țesuturi sau organe. Prelevarea de țesuturi sau organe de la un cadavru, fără drept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni

la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: ▶ art. 154 şi art. 155 din Legea nr. 95/2006; ▶ art. 27 din Legea nr. 104/2003]*

Legislaţie conexă: ▶ Titlul VI – „Efectuarea prelevării şi transplantului de organe, ţesuturi şi celule de origine umană în scop terapeutic" – din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015); ▶ Protocolul adiţional la Convenţia europeană pentru protecţia drepturilor omului şi a demnităţii fiinţei umane faţă de aplicaţiile biologiei şi medicinei, referitor la transplantul de organe şi ţesuturi de origine umană, semnat la Strasbourg la 20 februarie 2015, ratificat prin Legea nr. 9/2016 (M. Of. nr. 62 din 28 ianuarie 2016).

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul IX. Infracțiuni electorale

Art. 385. Împiedicarea exercitării drepturilor electorale. (1) Împiedicarea, prin orice mijloace, a liberului exercițiu al dreptului de a alege sau de a fi ales se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Atacul, prin orice mijloace, asupra localului secției de votare se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: ► art. 107 şi art. 111 din Legea nr. 67/2004; ► art. 57 din Legea nr. 370/2004; ► art. 55 şi art. 61 din Legea nr. 33/2007; ► art. 52 şi art. 58 din Legea nr. 35/2008]*

Art. 386. Coruperea alegătorilor. (1) Oferirea sau darea de bani, de bunuri ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să voteze sau să nu voteze o anumită listă de candidați ori un anumit candidat se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Nu intră în categoria bunurilor prevăzute în alin. (1) bunurile cu valoare simbolică, inscripționate cu însemnele unei formațiuni politice. *[R.A.: ► art. 109 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 67/2004; ► art. 58 din Legea nr. 370/2004; ► art. 58 din Legea nr. 33/2007; ► art. 55 din Legea nr. 35/2008]*

Art. 387. Frauda la vot. (1) Fapta persoanei care votează:

a) fără a avea acest drept;

b) de două sau mai multe ori;

c) prin introducerea în urnă a mai multor buletine de vot decât are dreptul un alegător

se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează utilizarea unei cărți de alegător[1] sau a unui act de identitate nul ori fals sau a unui buletin de vot fals. *[R.A.: ► art. 109 alin. (2) şi (3) şi art. 110 din Legea nr. 67/2004; ► art. 59 din Legea nr. 370/2004; ► art. 59 şi art. 60 din Legea nr. 33/2007; ► art. 56 şi art. 57 din Legea nr. 35/2008]*

Art. 388. Frauda la votul electronic. Tipărirea şi utilizarea de date de acces false, accesarea frauduloasă a sistemului de vot electronic sau falsificarea prin orice mijloace a buletinelor de vot în format electronic se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 14 din O.U.G. nr. 93/2003]*

Art. 389. Violarea confidențialității votului. (1) Violarea prin orice mijloace a secretului votului se pedepseşte cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost comisă de un membru al biroului electoral al secției de votare, pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: ► art. 108 din Legea nr. 67/2004; ► art. 60 din Legea nr. 370/2004; ► art. 57 din Legea nr. 33/2007; ► art. 54 din Legea nr. 35/2008]*

Art. 390. Nerespectarea regimului urnei de vot. (1) Deschiderea urnelor, înainte de ora stabilită pentru închiderea votării, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă şi interzicerea exercitării unor drepturi.

---

[1] Potrivit art. VII alin. (1) din Legea nr. 162/2020, prevederile din cuprinsul actelor normative referitoare la cartea de alegător au fost abrogate.

(2) Încredințarea urnei speciale altor persoane decât membrilor biroului electoral al secției de votare ori transportarea acesteia de către alte persoane sau în alte condiții decât cele prevăzute de lege se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: ► art. 112 și art. 113 din Legea nr. 67/2004; ► art. 61 din Legea nr. 370/2004; ► art. 62 din Legea nr. 33/2007; ► art. 59 din Legea nr. 35/2008]*

Art. 391. Falsificarea documentelor și evidențelor electorale. (1) Falsificarea prin orice mijloace a înscrisurilor de la birourile electorale se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)[1] Cu aceeași pedeapsă se sancționează și înscrierea în copia de pe lista electorală permanentă ori de pe lista electorală complementară a unor persoane care nu figurează în această listă.

(3) Introducerea în uz sau folosirea unui program informatic cu vicii care alterează înregistrarea ori însumarea rezultatelor obținute în secțiile de votare sau determină repartizarea mandatelor în afara prevederilor legii se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Cu aceeași pedeapsă se sancționează introducerea de date, informații sau proceduri care duc la alterarea sistemului informațional național necesar stabilirii rezultatelor alegerilor. *[R.A.: ► art. 106 alin. (2) și art. 110 din Legea nr. 67/2004; ► art. 62 din Legea nr. 370/2004; ► art. 56, art. 60, art. 63 și art. 64 din Legea nr. 33/2007; ► art. 53, art. 57, art. 60 și art. 61 din Legea nr. 35/2008]*

Art. 392. Fapte săvârșite în legătură cu un referendum. Dispozițiile art. 385-391 se aplică în mod corespunzător și în cazul faptelor săvârșite cu prilejul unui referendum. *[R.A.: art. 52-57 din Legea nr. 3/2000]*

Art. 393. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 385 și art. 387-391 se pedepsește. *[R.A.: art. 63 din Legea nr. 370/2004]*

BCU IAȘI / CENTRUL DE CERCETĂRI JURIDICE

[1] Alin. (2) al art. 391 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 35 din Legea nr. 187/2012.

Titlul X. Infracțiuni contra securității naționale

Legislație conexă: Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată (M. Of. nr. 190 din 18 martie 2014).

Art. 394. Trădarea. Fapta cetățeanului român de a intra în legătură cu o putere sau cu o organizație străină ori cu agenți ai acestora, în scopul de a suprima sau știrbi unitatea și indivizibilitatea, suveranitatea sau independența statului, prin:

a) provocare de război contra țării sau de înlesnire a ocupației militare străine;

b) subminare economică, politică sau a capacității de apărare a statului;

c) aservire față de o putere sau organizație străină;

d) ajutarea unei puteri sau organizații străine pentru desfășurarea unei activități ostile împotriva securității naționale,

se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 155 CP 1969]*

Art. 395. Trădarea prin transmitere de informații secrete de stat. Transmiterea de informații secrete de stat unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, precum și procurarea ori deținerea de documente sau date ce constituie informații secrete de stat de către cei care nu au calitatea de a le cunoaște, în scopul transmiterii lor unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, săvârșite de un cetățean român, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 157 CP 1969]*

Art. 396. Trădarea prin ajutarea inamicului. Fapta cetățeanului român care, în timp de război:

a) predă teritorii, orașe, poziții de apărare, depozite ori instalații ale forțelor armate române sau care servesc apărării;

b) predă nave, aeronave, mașini, aparate, armament sau orice alte materiale care pot servi purtării războiului;

c) procură inamicului oameni, valori sau materiale de orice fel;

d) trece de partea inamicului sau efectuează alte acțiuni care sunt de natură să favorizeze activitatea inamicului ori să slăbească puterea de luptă a forțelor armate române sau a armatelor aliate;

e) luptă sau face parte din formații de luptă împotriva statului român sau a aliaților săi

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 156 CP 1969]*

Art. 397. Acțiuni împotriva ordinii constituționale. (1) Acțiunea armată întreprinsă în scopul schimbării ordinii constituționale ori al îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Întreprinderea de acțiuni violente împotriva persoanelor sau bunurilor săvârșite de mai multe persoane împreună, în scopul schimbării ordinii constituționale ori al

îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat, dacă se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 162 și art. 166¹ CP 1969]*

Art. 398. Înalta trădare. Faptele prevăzute în art. 394-397, săvârșite de către Președintele României sau de către un alt membru al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, constituie infracțiunea de înaltă trădare și se pedepsesc cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Legislație conexă: art. 96 C. Rom.: „*Art. 96. Punerea sub acuzare. (1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare. (2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută. (3) De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii Președintele este suspendat de drept. (4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare*".

Art. 399. Acțiunile ostile contra statului. Faptele prevăzute în art. 394 și art. 396, săvârșite de un cetățean străin sau apatrid, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 158 CP 1969]*

Art. 400. Spionajul. Faptele prevăzute în art. 395, săvârșite de un cetățean străin sau apatrid, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 159 CP 1969]*

Art. 401. Atentatul care pune în pericol securitatea națională. Atentatul contra vieții săvârșit împotriva unei persoane care deține o funcție de demnitate publică, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 160 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 402. Atentatul contra unei colectivități. Atentatul săvârșit contra unei colectivități prin otrăviri în masă, provocare de epidemii sau prin orice alt mijloc, în scopul îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat, se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 161 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 403. Actele de diversiune. Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare, în întregime sau în parte, prin explozii, incendii sau în orice alt mod, a instalațiilor industriale, a căilor de comunicație, a mijloacelor de transport, a mijloacelor de telecomunicație, a construcțiilor, a produselor industriale sau agricole ori a altor bunuri, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 163 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 404. Comunicarea de informații false. Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 168[1] CP 1969]*

Art. 405. Propaganda pentru război. (1) Propaganda pentru război de agresiune, precum și răspândirea de știri tendențioase sau inventate, în scopul provocării unui război de agresiune, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în scopul provocării unui război de agresiune împotriva României sau a unui conflict armat intern. *[R.A.: art. 356 CP 1969]*

Legislație conexă: art. 30 alin. (7) C. rom: *„Art. 30. Libertatea de exprimare. (...) (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri".*

Art. 406. Compromiterea unor interese de stat. Distrugerea, alterarea ori ascunderea unui document sau înscris în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină, dacă prin aceasta sunt puse în pericol sau vătămate interesele de stat, se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 168 CP 1969]*

Art. 407. Divulgarea secretului care periclitează securitatea națională. (1) Divulgarea unor documente sau a unor date care constituie informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea în afara îndatoririlor de serviciu a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani.

(3)[1] Divulgarea, fără drept, a unor documente sau date care constituie informații secrete de stat, de către cel care ia cunoștință de acestea în afara îndatoririlor de serviciu, se pedepsește cu închisoare de la un an la 5 ani. *[R.A.: art. 169 CP 1969]*

Art. 408. Infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională. (1) Atentatul contra vieții săvârșit împotriva reprezentantului unui stat străin sau altei persoane care se bucură de protecție în conformitate cu convențiile internaționale, aflată în misiune oficială în România, se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Infracțiunile intenționate contra integrității corporale, sănătății sau libertății, săvârșite împotriva unei persoane dintre cele menționate în alin. (1), se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate. *[R.A.: art. 171 CP 1969]*

---

[1] Alin. (3) al art. 407 a fost introdus prin art. 245 pct. 36 din Legea nr. 187/2012.

Legislație conexă: ► Convenția cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la Viena la 18 aprilie 1961, ratificată prin Decretul nr. 566/1968 (B. Of. nr. 89 din 8 iulie 1968); ► Convenția cu privire la relațiile consulare, încheiată la Viena la 24 aprilie 1963, ratificată prin Decretul nr. 481/1971 (B. Of. nr. 10 din 28 ianuarie 1972).

Art. 409. Constituirea de structuri informative ilegale. Inițierea, organizarea sau constituirea pe teritoriul României a unor structuri informative în scopul culegerii de informații secrete de stat ori desfășurarea de către acestea a unei activități de culegere sau prelucrare de asemenea informații, în afara cadrului legal, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi. *[R.A.: art. 19 din Legea nr. 51/1991]*

Art. 410. Nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale. (1) Fapta persoanei care, luând cunoștință despre pregătirea sau comiterea vreuneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 394-397, art. 399-403 și art. 406-409, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului și a participanților. *[R.A.: art. 170 CP 1969]*

Art. 411. Cauze de reducere a pedepsei. Dacă persoana care a săvârșit una dintre infracțiunile prevăzute în prezentul titlu înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate. *[R.A.: art. 172 alin. (2) CP 1969]*

Art. 412. Sancționarea tentativei. (1) Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul titlu se pedepsește.

(2) Se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunilor prevăzute în art. 395-397, art. 401-403, art. 408 și art. 399 raportat la infracțiunea de trădare prin ajutarea inamicului. *[R.A.: art. 173 alin. (1) și (2) CP 1969]*

BCU IAȘI / CENTRUL LIBER

Titlul XI. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate

Capitolul I. Infracțiuni săvârşite de militari

Art. 413. Absența nejustificată. Absența nejustificată a oricărui militar de la unitate sau de la serviciu, care a depăşit 4 ore, dar nu mai mult de 24 de ore, în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă. *[R.A.: art. 331 CP 1969]*

Art. 414. Dezertarea. (1) Absența nejustificată de la unitate sau de la serviciu, care depăşeşte 3 zile, a oricărui militar se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Dezertarea săvârşită în următoarele împrejurări:

a) de doi sau mai mulți militari împreună;

b) având asupra sa o armă militară;

c) în timpul misiunilor la care participă în afara teritoriului statului român,

se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) În timp de război sau pe un teritoriu pe care a fost proclamată starea de asediu sau de urgență, dezertarea oricărui militar de la unitate sau serviciu care a depăşit 24 de ore se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani. *[R.A.: art. 332 CP 1969]*

Art. 415. Încălcarea consemnului. (1) Încălcarea regulilor serviciului de pază, intervenție, însoțire sau de securitate se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Încălcarea consemnului de către santinela aflată în post la depozitele de armament, muniții sau alte materiale explozive ori în alte posturi de un deosebit interes militar sau de stat se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) săvârşite în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani. *[R.A.: art. 333 alin. (1), (3) şi (4) CP 1969]*

Art. 416. Părăsirea postului sau comenzii. (1) Părăsirea de către militar a postului, a serviciului sau a oricărui alt loc în care acesta trebuia să se afle se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la un an.

(2) Părăsirea comenzii sau a serviciului de permanență de către orice militar se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3)[1] Faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) săvârşite pe durata stării de asediu sau a stării de urgență se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 7 ani, iar dacă au fost săvârşite în timp de război, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani. *[R.A.: art. 333 alin. (2) şi (4) CP 1969]*

Art. 417. Insubordonarea. (1) Refuzul de a executa un ordin cu privire la îndatoririle de serviciu se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

---

[1] Alin. (3) al art. 416 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 37 din Legea nr. 187/2012.

(2) În timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, pedeapsa pentru fapta prevăzută în alin. (1) este închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 334 CP 1969]*

Art. 418. Constrângerea superiorului. (1) Constrângerea, prin orice mijloace, a superiorului de către inferior sau a şefului de către subordonat, la încălcarea îndatoririlor de serviciu se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârşită de 2 sau mai mulți militari împreună ori în fața trupei adunate sau prin folosirea unei arme se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) În timp de război fapta prevăzută în alin. (1) se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani, iar fapta prevăzută în alin. (2) se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 12 ani.

Art. 419. Abuzul de autoritate. Fapta superiorului sau a şefului care, prin încălcarea atribuțiilor de serviciu, cauzează o vătămare gravă a intereselor legale ale inferiorului sau subordonatului ori îl obligă să încalce îndatoririle de serviciu se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 3 ani.

Art. 420. Lovirea superiorului ori a inferiorului. (1) Lovirea superiorului de către inferior sau a şefului de către subordonat, atunci când superiorul sau şeful se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori pentru acte îndeplinite în legătură cu aceste atribuții, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează şi lovirea săvârşită de către superior sau şef împotriva inferiorului sau a subordonatului, atunci când inferiorul sau subordonatul se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori pentru acte îndeplinite în legătură cu aceste atribuții.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au fost comise în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime. *[R.A.: art. 335 şi art. 336 CP 1969]*

Art. 421. Capitularea. Predarea în mâinile inamicului de către comandant a forțelor armate pe care le comandă, lăsarea în mâinile inamicului, distrugerea sau aducerea în stare de neîntrebuințare de către comandant a mijloacelor de luptă sau a altor mijloace necesare pentru purtarea războiului, fără ca vreuna dintre acestea să fi fost determinată de condițiile de luptă, se pedepseşte cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 338 CP 1969]*

Art. 422. Părăsirea câmpului de luptă. Părăsirea câmpului de luptă sau refuzul de a acționa, săvârşite în timpul luptei, ori predarea în captivitate sau săvârşirea altor asemenea fapte de natură a servi cauzei inamicului se pedepseşte cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 339 CP 1969]*

Art. 423. Zborul neautorizat. (1) Zborul cu o aeronavă aparținând forțelor armate ale statului român, fără prealabilă autorizare, precum şi nerespectarea regulilor de zbor, dacă prin aceasta se periclitează securitatea zborului în spațiul aerian sau a aeronavei, se pedepsesc cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a avut ca urmare distrugerea sau degradarea aeronavei, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă a avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 340 CP 1969]*

Art. 424. Părăsirea navei. (1) Părăsirea unei nave militare în caz de naufragiu de către comandant, înainte de a-şi fi exercitat până la capăt îndatoririle de serviciu, precum şi de către orice alte persoane ce fac parte din echipajul navei, fără ordinul comandantului, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta este săvârşită în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 341 CP 1969]*

Art. 425. Părăsirea comenzii. (1) Părăsirea comenzii de către comandantul unei nave militare sau al unei grupări de nave militare, în situaţii care ar fi putut periclita nava militară sau navele militare ori echipajul acestora, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) În cazul în care părăsirea comenzii s-a săvârşit în timpul luptei, de către comandantul unei nave militare sau al unei grupări de nave militare, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 342 CP 1969]*

Art. 426. Neluarea măsurilor necesare în operaţiunile navale. Fapta comandantului unei nave militare sau grupări de nave militare care, fără a fi fost oprit prin vreun ordin sau fără a fi fost împiedicat de misiunea specială pe care o avea:

a) nu ia măsurile necesare să atace, să lupte împotriva inamicului, să ajute o navă a statului român sau a unei ţări aliate, urmărită de inamic ori angajată în luptă;

b) nu ia măsurile necesare pentru a distruge un convoi inamic;

c) nu urmăreşte navele de război sau comerciale ale inamicului

se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 343 CP 1969]*

Art. 427. Coborârea pavilionului. Coborârea pavilionului în timpul luptei, în scopul de a servi cauza inamicului, săvârşită de către comandantul unei nave militare sau al unei grupări de nave militare, precum şi de către orice altă persoană ambarcată, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 344 CP 1969]*

Art. 428. Coliziunea. (1) Fapta comandantului unei nave militare sau a oricărei persoane aflate la bordul navei, care a produs o coliziune sau punerea pe uscat a navei, dacă fapta a avut ca urmare avarierea gravă a acesteia, se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) În cazul în care fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârşită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(3) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârşită în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 345 CP 1969]*

Art. 429. Sancţionarea tentativei. Tentativa la infracţiunile prevăzute în art. 421-425, art. 427 şi art. 428 alin. (1) se pedepseşte. *[R.A.: art. 346 CP 1969]*

Art. 430.[1] Dispozițiile art. 424-426, 428 și 429 se aplică în mod corespunzător și în cazul aeronavelor militare. *[R.A.: art. 347 CP 1969]*

Art. 431. Punerea în mișcare a acțiunii penale. Acțiunea penală pentru infracțiunile prevăzute în art. 413-417 se pune în mișcare numai la sesizarea comandantului. *[R.A.: art. 337 CP 1969]*

Capitolul II. Infracțiuni săvârșite de militari sau de civili

Art. 432. Sustragerea de la serviciul militar în timp de război. Fapta persoanei care, în timp de război sau pe durata stării de asediu, își provoacă vătămări integrității corporale sau sănătății, simulează o boală sau o infirmitate, folosește înscrisuri false sau orice alte mijloace, în scopul de a se sustrage de la serviciul militar, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 348 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 55 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 55 Apărarea țării. (1) Cetățenii au dreptul și obligația să apere România"*; ▶ Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu și trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat (M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005); ▶ Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare (M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006).

Art. 433. Agresiunea împotriva santinelei. (1) Fapta persoanei care amenință sau lovește santinela sau militarul aflat în serviciu de intervenție, însoțire sau de securitate se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Dacă fapta este săvârșită prin folosirea unei arme sau de două sau mai multe persoane împreună, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

Art. 434. Sustragerea de la luarea în evidența militară. (1) Sustragerea de la luarea în evidența militară, selecția, stabilirea aptitudinilor și a opțiunilor privind modul de îndeplinire a îndatoririlor militare, în timp de pace, se pedepsește cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârșită în timp de război sau pe durata stării de asediu, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani. *[R.A.: art. 353 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ art. 55 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 55 Apărarea țării. (1) Cetățenii au dreptul și obligația să apere România"*; ▶ Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu și trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat (M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005); ▶ Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare (M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006).

Art. 435. Neprezentarea la încorporare sau concentrare. (1) Neprezentarea la încorporare, concentrare sau mobilizare în timp de război sau pe durata stării de asediu, în termenul prevăzut în ordinul de chemare, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și neprezentarea celui încorporat sau concentrat la unitatea la care a fost repartizat, precum și a celui care, executând potrivit legii serviciul alternativ, nu se prezintă în termen la angajator.

---

[1] Art. 430 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 38 din Legea nr. 187/2012. *N.r.* Probabil dintr-o eroare, în textul Legii nr. 187/2012 publicat în Monitorul Oficial, art. 430, astfel cum a fost modificat, nu mai conține și o denumire marginală. Anterior, aceasta era „Infracțiuni privitoare la aeronave militare".

(3) Termenele de prezentare prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se prelungesc cu 10 zile, în cazul în care cel chemat se află în străinătate. *[R.A.: art. 354 CP 1969]*

Legislaţie conexă: ► art. 55 alin. (1) C. Rom.: *„Art. 55 Apărarea ţării. (1) Cetăţenii au dreptul şi obligaţia să apere România"*; ► Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu şi trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat (M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005); ► Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populaţiei pentru apărare (M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006).

Art. 436. Jefuirea celor căzuţi pe câmpul de luptă. (1) Jefuirea pe câmpul de luptă a morţilor sau răniţilor se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează fapta prevăzută în alin. (1) care, fără să fie săvârşită pe câmpul de luptă, este urmarea unor operaţii de război. *[R.A.: art. 350 CP 1969]*

Legislaţie conexă: Convenţiile de la Geneva din 12 august 1949 pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor şi bolnavilor din forţele armate în campanie, respectiv pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor forţelor armate pe mare, ratificate prin Decretul nr. 183/1954 (B. Of. nr. 25 din 21 mai 1954).

Art. 437. Folosirea emblemei Crucea Roşie în timpul operaţiunilor militare. Folosirea, fără drept, în timp de război sau pe durata stării de asediu, în legătură cu operaţiunile militare, a emblemei ori denumirii de „Crucea Roşie" sau a celor asimilate acesteia se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani. *[R.A.: art. 351 CP 1969]*

Legislaţie conexă: Legea nr. 139/1995 a Societăţii Naţionale de Cruce Roşie din România (M. Of. nr. 303 din 30 decembrie 1995).

BCU IASI / CENTRAL

Titlul XII. Infracțiuni de genocid, contra umanității și de război

Legislație conexă: ► Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 26 noiembrie 1968, ratificată prin Decretul nr. 547/1969 (B. Of. nr. 83 din 30 iulie 1969); ► Convenția europeană din 25 ianuarie 1974 privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război, ratificată prin O.G. nr. 91/1999 (M. Of. nr. 425 din 31 august 1999); ► Statutul Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998, ratificat prin Legea nr. 111/2002 (M. Of. nr. 211 din 28 martie 2002).

Capitolul I. Infracțiuni de genocid și contra umanității

Art. 438. Genocidul. (1) Săvârșirea, în scopul de a distruge, în întregime sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea de membri ai grupului;

b) vătămarea integrității fizice sau mintale a unor membri ai grupului;

c) supunerea grupului la condiții de existență de natură să ducă la distrugerea fizică, totală sau parțială, a acestuia;

d) impunerea de măsuri vizând împiedicarea nașterilor în cadrul grupului;

e) transferul forțat de copii aparținând unui grup în alt grup,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) sunt săvârșite în timp de război, pedeapsa este detențiunea pe viață.

(3) Înțelegerea în vederea săvârșirii infracțiunii de genocid se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Incitarea la săvârșirea infracțiunii de genocid, comisă în mod direct, în public, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 357 CP 1969]*

Legislație conexă: Convenția pentru prevenirea și pedepsirea crimelor de genocid, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 9 decembrie 1948, la care România a aderat prin Decretul nr. 236/1950 (B. Of. nr. 110 din 2 decembrie 1950).

Art. 439. Infracțiuni contra umanității. (1) Săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea unor persoane;

b) supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică, totală sau parțială, a acesteia;

c) sclavia sau traficul de ființe umane, în special de femei sau copii;

d) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe un anumit teritoriu, prin

expulzarea acestora spre un alt stat sau spre un alt teritoriu ori prin folosirea altor măsuri de constrângere;

e) torturarea unei persoane aflate sub paza făptuitorului sau asupra căreia acesta exercită controlul în orice alt mod, cauzându-i vătămări fizice sau psihice, ori suferințe fizice sau psihice grave, ce depășesc consecințele sancțiunilor admise de către dreptul internațional;

f) violul sau agresiunea sexuală, constrângerea la prostituție, sterilizarea forțată sau detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații;

g) vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane;

h) provocarea dispariției forțate a unei persoane, în scopul de a o sustrage de sub protecția legii pentru o perioadă îndelungată, prin răpire, arestare sau deținere, la ordinul unui stat sau al unei organizații politice ori cu autorizarea, sprijinul sau asentimentul acestora, urmate de refuzul de a admite că această persoană este privată de libertate sau de a furniza informații reale privind soarta care îi este rezervată ori locul unde se află, de îndată ce aceste informații au fost solicitate;

i) întemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional;

j) persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin privare de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acestor drepturi, pe motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios, sexual ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional;

k) alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice sau psihice,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în cadrul unui regim instituționalizat de oprimare sistematică și de dominare a unui grup rasial asupra altuia, cu intenția de a menține acest regim.

Legislație conexă: Convenția de la Geneva din 12 august 1949 privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război, ratificată prin Decretul nr. 183/1954 (B. Of. nr. 25 din 21 mai 1954).

Capitolul II. Infracțiuni de război

Art. 440. Infracțiuni de război contra persoanelor. (1) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional, asupra uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea;

b) luarea de ostatici;

c) aplicarea de tratamente cu cruzime sau inumane, cauzându-i vătămări ale integrității fizice sau psihice ori suferințe fizice sau psihice grave, în special prin tortură sau mutilare;

d) violul sau agresiunea sexuală, constrângerea la prostituție, sterilizarea forțată sau detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații;

e) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe un anumit teritoriu, prin expulzarea acestora spre un alt stat sau un alt teritoriu ori prin folosirea altor măsuri de constrângere;

f) aplicarea sau executarea unei pedepse severe, în special pedeapsa cu moartea sau o pedeapsă privativă de libertate, împotriva unei persoane care nu a fost judecată în cadrul unei proceduri legale şi imparțiale, care să ofere garanțiile impuse de dreptul internațional;

g) expunerea unei persoane la un pericol de moarte sau atingere gravă adusă sănătății prin:

1. efectuarea asupra acesteia de experiențe cu privire la care ea nu a consimțit în mod voluntar, expres şi prealabil sau care nu sunt necesare pentru sănătatea acesteia ori nu sunt efectuate în interesul său;

2. prelevarea de țesuturi sau organe de la aceasta în scopul transplantului, cu excepția prelevării de sânge sau piele efectuate în scop terapeutic, în conformitate cu principiile medicale general recunoscute şi cu consimțământul voluntar, expres şi prealabil al persoanei;

3. supunerea acesteia la metode de tratament nerecunoscute medical, fără ca acestea să fie necesare pentru sănătatea persoanei şi fără ca ea să fi consimțit, în mod voluntar, expres şi prealabil;

h) supunerea unei persoane la un tratament degradant,

se pedepseşte cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează recrutarea sau încorporarea minorilor care nu au împlinit vârsta de 15 ani în forțele armate sau în grupuri armate, precum şi determinarea acestora, prin orice mijloace, să participe activ la ostilități.

(3) Rănirea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui membru al forțelor armate inamice sau a unui combatant al părții inamice, după ce acesta s-a predat fără condiții sau care a fost scos din luptă în orice mod, se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Săvârşirea, în cadrul unui conflict armat cu caracter internațional, a uneia dintre următoarele fapte:

a) menținerea ilegală în detenție sau întârzierea nejustificată a repatrierii uneia sau mai multor persoane dintre cele prevăzute în alin. (5) lit. a);

b) transferarea, în mod direct sau indirect, de către un agent al puterii ocupante, a unei părți a populației civile căreia el îi aparține, în teritoriul ocupat;

c) constrângerea, prin violență sau amenințare, a uneia sau mai multor persoane dintre cele prevăzute în alin. (5) lit. a) să servească în forțele armate ale inamicului;

d) constrângerea resortisanților puterii inamice să ia parte la operațiunile de război îndreptate împotriva țării lor,

se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Persoanele protejate de dreptul internațional umanitar sunt:

a) într-un conflict armat cu caracter internațional: persoanele protejate în sensul Convențiilor de la Geneva din 12 august 1949 şi al Protocolului Adițional I din 8 iunie 1977, în special răniții, bolnavii, naufragiații, prizonierii de război şi civilii;

b) într-un conflict armat fără caracter internațional: răniții, bolnavii, naufragiații și persoanele care nu participă direct la ostilități și care se găsesc sub puterea părții inamice;

c) într-un conflict armat cu sau fără caracter internațional: membrii forțelor armate și combatanții părții inamice, care au depus armele sau care, din orice altă cauză, nu se mai pot apăra și care nu se află sub puterea părții inamice. *[R.A.: art. 358 CP 1969]*

Legislație conexă: Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie, pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragiaților forțelor armate pe mare și privitoare la tratamentul prizonierilor de război, ratificate prin Decretul nr. 183/1954 (B. Of. nr. 25 din 21 mai 1954).

Art. 441. Infracțiuni de război contra proprietății și altor drepturi. (1) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional, jefuiește sau, cu încălcarea dreptului internațional și fără ca aceasta să fie justificată de necesități militare, distruge, își însușește sau rechiziționează bunuri ale părții inamice, aflate sub puterea părții căreia îi aparține făptuitorul, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Declararea, în cadrul unui conflict armat cu caracter internațional, ca fiind stinse, suspendate sau inadmisibile în justiție drepturile și acțiunile tuturor resortisanților părții inamice sau ale unei părți importante a acestora se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 359 alin. (3) și art. 360 CP 1969]*

Legislație conexă: Convenția de la Haga din 14 mai 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat și cele două Protocoale ale sale din 1954 și 1999, precum și Protocoalele I și II la Convențiile de la Geneva din 1949 semnate la 10 iunie 1977, ratificate prin Decretul nr. 224/1990 (M. Of. nr. 68 din 14 mai 1990).

Art. 442. Infracțiuni de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor. (1) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional:

a) declanșează un atac împotriva personalului, instalațiilor, materialului, unităților sau vehiculelor care participă la o misiune de ajutor umanitar ori la o misiune de menținere a păcii, conform Cartei Națiunilor Unite, și care se bucură de protecția pe care dreptul internațional umanitar o garantează civililor sau bunurilor cu caracter civil;

b) declanșează un atac împotriva personalului, clădirilor, unităților sanitare sau mijloacelor de transport sanitare, care utilizează semnele distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva, în conformitate cu dispozițiile dreptului internațional umanitar,

se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, utilizează fără drept semnele distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva, steagul de parlamentare, drapelul, insignele militare sau uniforma inamicului ori ale Organizației Națiunilor Unite, cauzând astfel moartea sau vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane, se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. *[R.A.: art. 359 alin. (1) și (2) și art. 294 CP 1969]*

Legislație conexă: ▶ Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie, pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragiaților forțelor armate pe mare și privitoare la tratamentul prizonierilor

de război, ratificate prin Decretul nr. 183/1954 (B. Of. nr. 25 din 21 mai 1954); ► Legea nr. 139/1995 a Societății Naționale de Cruce Roșie din România (M. Of. nr. 303 din 30 decembrie 1995).

Art. 443. Utilizarea de metode interzise în operațiunile de luptă. (1) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional:

a) declanșează un atac prin mijloace militare împotriva populației civile sau a unor civili care nu participă direct la ostilități;

b) declanșează un atac prin mijloace militare împotriva bunurilor civile protejate ca atare de dreptul internațional umanitar, în special clădiri consacrate cultului religios, învățământului, artei, științei, acțiunilor caritabile, monumentelor istorice, spitalelor, locurilor unde bolnavii sau răniții sunt adunați, precum și împotriva orașelor, satelor, locuințelor sau clădirilor neapărate ori zonelor demilitarizate sau asupra instalațiilor ori echipamentelor ce conțin substanțe periculoase, în măsura în care acestea nu sunt folosite ca obiective militare;

c) desfășoară un atac prin mijloace militare, știind că el va cauza pierderi de vieți omenești în rândul populației civile, răniri ale persoanelor civile, distrugeri de bunuri cu caracter civil, care ar fi vădit disproporționate în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat;

d) utilizează o persoană protejată de dispozițiile dreptului internațional umanitar pentru a evita ca anumite puncte, zone sau forțe militare să devină țintă a operațiunilor militare ale părții inamice;

e) utilizează, ca metodă de purtare a războiului, înfometarea deliberată a civililor, privându-i de bunurile indispensabile supraviețuirii sau împiedicând, cu încălcarea dispozițiilor dreptului internațional umanitar, primirea ajutoarelor destinate acestora;

f) declară sau ordonă că nu va exista îndurare pentru învinși;

g) ucide sau rănește, prin viclenie, un membru al forțelor armate inamice sau un combatant al forțelor inamice;

h)[1] utilizează bunurile culturale protejate ca atare de dreptul internațional umanitar, în special monumente istorice, clădiri consacrate cultului religios, învățământului, artei sau științei, pentru declanșarea unui atac prin mijloace militare împotriva părții inamice

se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Desfășurarea unui atac prin mijloace militare, în cadrul unui conflict armat cu caracter internațional, știind că el va cauza mediului înconjurător daune extinse, de durată și grave, care ar fi vădit disproporționate în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Art. 444. Utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă. Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional:

a) utilizează otravă sau arme cu substanțe otrăvitoare;

b) utilizează gaze asfixiante, toxice sau asimilate și orice lichide, materii sau procedee similare;

---

[1] Lit. h) de la alin. (1) al art. 443 a fost introdusă prin art. 245 pct. 39 din Legea nr. 187/2012.

c) utilizează arme care cauzează suferințe fizice inutile

se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Art. 445. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul titlu se pedepsește. *[R.A.: art. 361 alin. (1) CP 1969]*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul XIII. Dispoziții finale

Art. 446. Intrarea în vigoare. (1) Prezentul cod intră în vigoare la data care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia[1], cu excepția dispozițiilor alin. (2) și alin. (3), care intră în vigoare la 4 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentului cod.

(2) Legea nr. 301/2004 – Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 575 din 29 iunie 2004, cu modificările ulterioare, și Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 591 din 1 iulie 2004, cu modificările ulterioare, se abrogă.

(3) În termen de 12 luni de la data publicării prezentului cod în Monitorul Oficial al României, Partea I, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare proiectul de lege pentru punerea în aplicare a Codului penal.

[1] Potrivit art. 246 din Legea nr. 187/2012, Codul penal a intrat în vigoare la 1 februarie 2014.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dispoziții tranzitorii cuprinse în actele de modificare a Codului penal

1. Legea nr. 27/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal

Art. III. Dispozițiile art. II intră în vigoare la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

2. Legea nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal

Art. IV. Ori de câte ori prin legi speciale, prin Codul penal sau prin Codul de procedură penală se face trimitere la art. 112 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, trimiterea se va considera făcută la art. 112 și 112[1] și ori de câte ori prin legi speciale, prin Codul penal sau prin Codul de procedură penală se face trimitere la confiscare ca măsură de siguranță, trimiterea se va considera făcută și la confiscarea extinsă.

Art. V. Dispozițiile art. II și IV intră în vigoare la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

Prezenta lege transpune în legislația națională art. 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr. 68 din 15 martie 2005[1].

3. Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal

Art. 246. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare, intră în vigoare la data de 1 februarie 2014.

[...]

Art. 250. La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 15/1968 privind Codul penal, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare.

4. Legea nr. 49/2018 privind precursorii de explozivi, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

Art. 38. Prevederile art. (...) 28 *(prin care a fost modificat Codul penal – n.r.)* (...) intră în vigoare la 30 de zile de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I *(data publicării legii este 2 martie 2018 – n.r.)*.

---

[1] Art. 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a fost înlocuit prin Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană (J.O. L nr. 127 din 29 aprilie 2014).

BCU IAȘI / FEDERAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Legea nr. 217/2020 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum şi pentru modificarea art. 223 alin. (2) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală

Art. II. Prin excepție de la prevederile art. 9 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările şi completările ulterioare, şi în aplicarea art. 12 din Legea nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, pentru faptele prevăzute la art. 218-220, art. 221 alin. (1)-(2^1), art. 222^1, art. 216^1 şi art. 374 alin. (1) şi (1^1) din Legea nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, legea penală română se aplică infracțiunilor săvârşite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română indiferent de pedeapsa prevăzută de legea română, chiar dacă fapta nu este prevăzută ca infracțiune de legea penală a țării unde aceasta a fost săvârşită.

6. Legea nr. 228/2020 pentru modificarea şi completarea unor acte normative din domeniul penal în vederea transpunerii unor directive ale Uniunii Europene

Art. V. Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate este desemnată ca autoritate națională competentă să centralizeze datele primite de la autorități în ceea ce priveşte măsurile asigurătorii, confiscările speciale şi confiscările extinse dispuse în cursul procedurilor judiciare penale şi să realizeze statistici pe care le transmite anual, prin intermediul Ministerului Justiției, Comisiei Europene, în aplicarea prevederilor art. 11 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracțiunilor săvârşite în Uniunea Europeană.

*

Prezenta lege transpune în legislația națională art. 4 alin. (2), art. 5-7, art. 8 alin. (1) şi (6), art. 9 şi art. 11 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracțiunilor săvârşite în Uniunea Europeană, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 127 din 29 aprilie 2014, precum şi art. 8 alin. (4) din Directiva 2016/343/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție şi a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 65 din 11 martie 2016.

Index*)

Abandon de familie 378
Absență nejustificată 413
Abuz de autoritate 419
Abuz de încredere 238
Abuz în serviciu 297
Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor 239
Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos 251
Acces ilegal la un sistem informatic 360
Accident de cale ferată 333
Act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile 327
Act sexual cu un minor 220
Acte de diversiune 403
Activitatea legii penale 3
Acțiuni împotriva ordinii constituționale 397
Acțiuni ostile contra statului 399
Administrator judiciar. Subiect activ 242
Aeronave militare 423-424, 428
Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare 145
Agresiune împotriva santinelei 433
Agresiune sexuală 219
Agresiuni asupra fătului 201-202
Alterarea integrității datelor informatice 362
Amânarea aplicării pedepsei
- abandon de familie 378
- anulare 89
- condiții 84
- efecte 90
- măsuri de supraveghere 85
- modificarea sau încetarea obligațiilor 87
- obligații 85
- revocare 88
- supravegherea 86
- termen de supraveghere 84

Amendă
- executare prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității 64
- înlocuire cu pedeapsa închisorii 63
- limite speciale 61
- stabilire în cazul persoanei juridice 137
- stabilirea cuantumului 61
- termene de prescripție 154, 162

Amenințare 206, 207, 257, 279, 296
Amnistie 152
Angajat al operatorilor de transport pe calea ferată. Subiect activ 329-331
Anularea reabilitării 171
Apatrid. Subiect activ 10, 11, 399, 400
Aplicarea legii penale în spațiu 8-14
Aplicarea legii penale în timp 3-7
Aplicarea legii penale mai favorabile 5, 6
Aplicarea legii penale temporare 7
Aplicarea măsurilor de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni 45
Aplicarea pedepselor accesorii în caz de pluralitate de infracțiuni 45
Aplicarea pedepselor complementare în caz de pluralitate de infracțiuni 45
Arme 179, 342-344
Asistarea zilnică a minorului 120
Asistență și reprezentare neloială 284
Atentat care pune în pericol securitatea națională 401
Atentat contra unei colectivități 402
Autor. Noțiune 46
Autorizare prealabilă pentru punerea în mișcare a acțiunii penale 9, 10
Avertisment 81
Avocat. Subiect activ 284
Avort 194

Bancrută frauduloasă 241
Bancrută simplă 240
Bigamie 376
Boală infectocontagioasă 326, 352, 352[1], 355

*) Cifrele fac trimitere la numărul articolului din Codul penal în care se regăsește termenul respectiv.

Boală venerică 353
Bun asigurat. Distrugere, degradare, aducere în stere de neîntrebuințare, ascundere sau înstrăinare 245
Bun din patrimoniul cultural național 229, 253
Bunuri prin însușirea cărora se pune în pericol siguranța traficului și a persoanelor pe drumurile publice 229

Calculul timpului 186
Camătă 351
Capitulare 421
Carantină 352
Cauză judecată definitiv. Aplicarea legii penale mai favorabile 6
Cauze care înlătură consecințele condamnării 165-171
Cauze care înlătură răspunderea penală 152-159
Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepsei 160-164
Cauze de neimputabilitate 23-31
Cauze de reducere a pedepsei 411
Cauze justificative 18-22
Caz fortuit 31
Cercetare abuzivă 280
Cerșetorie 214
Cetățean român
- subiect activ 9, 394-396
- subiect pasiv 10
Cetățean străin
- interzicerea dreptului de a se afla pe teritoriul României 65, 66
- subiect activ 10, 11, 262, 399, 400
Circulație pe drumurile publice 334-341
Circumstanțe agravante
- categorii 77
- efecte 78
Circumstanțe atenuante
- categorii 75
- efecte 76
Circumstanțe personale 50
Circumstanțe reale 50
Coautori. Noțiune 46
Coborârea pavilionului 427
Coliziune 428
Comercializare de produse alterate 358
Complice. Noțiune 48
Componente ale rețelelor electrice 229
Componente ale sistemelor de irigații 229
Compromiterea intereselor justiției 277
Compromiterea unor interese de stat 406
Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate 72
Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării 73
Comunicare de informații false 404
Concurs de infracțiuni 38-40, 129, 147
Concurs formal de infracțiuni 38
Concurs între cauze de atenuare și de agravare 79
Concurs real de infracțiuni 38
Condamnări care nu atrag starea de recidivă 42
Conducerea unui vehicul fără permis de conducere 335
Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe 336
Confiscare prin echivalent 112, 289-292
Confiscarea extinsă 112[1]
Confiscarea specială 112
Consecințe deosebit de grave 183, 256[1], 309
Consemnarea minorului la sfârșit de săptămână 119
Consimțământul persoanei vătămate 22
Constituire de structuri informative ilegale 409
Constituirea unui grup infracțional organizat 367
Constrângere fizică 24
Constrângere morală 25
Constrângerea superiorului 418
Contaminare venerică 353
Coruperea alegătorilor 386
Coruperea sexuală a minorilor 221
Crucea Roșie 437
Cruzimi 77, 189
Culpă 16
Cult religios 381, 382
Cumpărare de influență 292
Curator. Subiect activ 214, 218-221
Custode. Subiect activ 260, 261

Dare de mită 290
Date informatice 181, 249, 360-365
Degradare militară 69
Delapidare 295
Depășirea limitelor legitimei apărări 75
Depășirea limitelor stării de necesitate 75
Deportare 439, 440

Deschiderea procedurii de lichidare a persoanei juridice 139
Desființarea semnelor de hotar 256
Desistare 34
Detenţiune pe viaţă
- calculul pedepsei în caz de comutare sau înlocuire 59
- condiţii privind neaplicarea 57
- înlocuire cu pedeapsa închisorii 58
- liberare condiţionată 99
- pedeapsă accesorie 65
- regim 56
- termene de prescripţie 154, 162
Determinarea sau înlesnirea sinuciderii 191
Deturnare de fonduri 307
Deturnarea licitaţiilor publice 246
Deţinere de instrumente în vederea falsificării de valori 314
Dezastru. Noţiune 254
Dezertare 414
Discriminare 77, 282, 297, 369
Dispozitive ori sisteme de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situaţii de urgenţă publică 229
Distrugere 253
Distrugere calificată 254
Distrugere din culpă 255
Distrugere sau semnalizare falsă 332
Divulgarea informaţiilor secrete de serviciu sau nepublice 304
Divulgarea informaţiilor secrete de stat 303
Divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională 407
Divulgarea secretului profesional 227
Dizolvarea persoanei juridice 139, 141
Drept internaţional umanitar 442, 443
Dreptul de a alege. Interzicerea exercitării 65, 66
Dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori de a se apropia de acestea. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanţă. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a deţine, purta şi folosi orice categorie de arme, Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a fi ales în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice. Interzicerea exercitării 65, 66
Dreptul de a fi tutore sau curator. Interzicerea exercitării 65, 66
Dreptul de a ocupa funcţia, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a ocupa o funcţie care implică exerciţiul autorităţii de stat. Interzicerea exercitării 65, 66
Dreptul de a ocupa o funcţie de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a părăsi teritoriul României. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a purta uniformă. Interzicerea exercitării 69
Dreptul de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă. Interzicerea exercitării 66
Dreptul de a se apropia de locuinţa, locul de muncă, şcoala sau alte locuri unde victima desfăşoară activităţi sociale, în condiţiile stabilite de instanţa de judecată. Interzicerea exercitării 66
Dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României. Interzicerea exercitării 65, 66
Drepturi electorale 385
Drepturile părinteşti. Interzicerea exercitării 65, 66
Durata executării pedepselor 71

Echipamente şi instalaţii de telecomunicaţii, radiocomunicaţii şi componente de comunicaţii 229
Educator. Subiect activ 218-221
Efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public 341
Efectuarea de operaţiuni financiare în mod fraudulos 250
Efracţie 229
Emitere frauduloasă de monedă 315
Energie cu valoare economică 228
Energie electrică 228
Eroare 30

Escaladare 229
Evadare 285
Exces neimputabil 26
Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități 348
Exercitarea unui drept 21
Expert. Subiect activ 273, 277
Exploatare patrimonială a unei persoane vulnerabile 247
Exploatarea cerșetoriei 214
Exploatarea unei persoane 182, 247
Explozie 253, 403
Extrădare 14

Facilitarea șederii ilegale în România 264
Fals informatic 325
Fals intelectual 321
Fals în declarații 326
Fals în înscrisuri sub semnătură privată 322
Fals material în înscrisuri oficiale 320
Fals privind identitatea 327
Falsificare de instrumente de autentificare străine 319
Falsificare de instrumente oficiale 317
Falsificare de monede 310
Falsificare de timbre sau efecte poștale 312
Falsificare de titluri de credit sau instrumente de plată 311
Falsificare de valori străine 316
Falsificare sau substituire de alimente ori alte produse 357
Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori 310-316
Falsificarea documentelor și evidențelor electorale 391
Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare 317-319
Falsificarea unei înregistrări tehnice 324
Falsuri în înscrisuri 320-328
Faptă săvârșită în public. Noțiune 184
Faptă săvârșită în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență 413-418, 420-428, 434, 435, 438, 440-444
Faptă săvârșită în timpul nopții 224, 225, 229, 234
Faptă săvârșită într-un mijloc de transport în comun 229, 234
Fapte săvârșite în legătură cu un referendum 392
Fapte săvârșite prin presă. Neaplicarea confiscării speciale 112
Favorizarea infractorului 269
Făt. Subiect pasiv 201, 202
Femeie gravidă. Subiect pasiv 189, 201
Folosire instrumentelor de autentificare sau de marcare false 318
Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual 299
Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane 301
Folosirea prostituției infantile 216[1]
Folosirea de calități mincinoase 224, 225, 244
Folosirea emblemei Crucea Roșie în timpul operațiunilor militare 437
Folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase 229
Folosirea serviciilor unei persoane exploatate 216
Folosirea unui minor în scop de cerșetorie 215
Frate/soră. Subiect pasiv 218-221
Fraudă informatică 249
Fraudă la vot 387
Fraudă la votul electronic 388
Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice 249-252
Frontieră de stat 262
Funcționar public. Noțiune 175
Funcționar public
- subiect activ 258, 259, 267, 277, 282, 289, 290, 295-305, 307, 320, 321
- subiect pasiv 257
Funcționar străin. Subiect activ 294
Furt 228-232
Furt calificat 229
Furt pedepsit la plângerea prealabilă 231

Genocid 438
Gestiune frauduloasă 242
Grad militar. Pierdere 69
Grațiere 160
Grup infracțional organizat. Noțiune 367
Grup național, etnic, rasial sau religios 438

Hărțuire 208
Hărțuire sexuală 223

Imunitate de jurisdicție 13
Incendiere 253, 403
Incest 377
Incitare la ură sau discriminare 369

Individualizarea pedepselor. Criterii generale 74
Inducere în eroare a organelor judiciare 268
Infectarea apei 356
Infirmitate 194
Influențarea declarațiilor 271
Informații secrete de serviciu sau nepublice 304
Informații secrete de stat 178, 303, 305, 395
Infracțiune comisivă. Săvârșire prin omisiune 17
Infracțiune complexă 35-37
Infracțiune continuată 35-37
Infracțiune săvârșită pe teritoriul României. Noțiune 8
Infracțiune. Noțiune 15
Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială 367-384
Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private 224-227
Infracțiuni concurente. Contopirea pedepselor 40
Infracțiuni contra autorității 257-261
Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate 413-437
Infracțiuni contra familiei 376-380
Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății 193-198
Infracțiuni contra înfăptuirii justiției 266-288
Infracțiuni contra libertății persoanei 205-208
Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate 381-384
Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale 218-223
Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice 367-375
Infracțiuni contra patrimoniului 228-256
Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii 238-248
Infracțiuni contra persoanei 188-227
Infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională 408
Infracțiuni contra sănătății publice 352-359
Infracțiuni contra securității naționale 394-412
Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate 329-333
Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice 334-341
Infracțiuni contra siguranței publice 329-366
Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice 360-366
Infracțiuni contra umanității 439
Infracțiuni contra vieții 188-192
Infracțiuni de corupție 289-294
Infracțiuni de fals 310-328
Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin 328
Infracțiuni de genocid și contra umanității 438-439
Infracțiuni de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor 442
Infracțiuni de război contra persoanelor 440
Infracțiuni de război contra proprietății și altor drepturi 441
Infracțiuni de serviciu 295-309
Infracțiuni electorale 385-393
Infracțiuni privind frontiera de stat 262-265
Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie 203-204
Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege 348-351
Infracțiuni progresive. Termen de prescripție 154
Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie 199-200
Infracțiuni săvârșite de militari 413-431
Infracțiuni săvârșite de militari sau de civili 432-437
Instalații de siguranță și dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian 229
Instigare publică 368
Instigator. Noțiune 47
Instrument electronic de plată 180, 250, 251
Instrumente de autentificare sau de marcare 317-319
Instrumente de plată 311
Insubordonare 417
Intenție 16
Intenție depășită 16
Interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice 361
Interes material 189
Internare într-un centru de detenție 125
Internarea într-un centru educativ 124
Internare medicală 110
Interpret. Subiect activ 273, 277
Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice 143

Interzicerea exercitării unor drepturi 65-68
Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii 111
Intoxicație 29
Investigator sub acoperire 273
Iresponsabil. Subiect pasiv 191, 214
Iresponsabilitate 28

Împăcare 159, 243-245
Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu 380
Împiedicarea ajutorului 204
Împiedicarea desfășurării unei adunări publice 373
Împiedicarea exercitării drepturilor electorale 385
Împiedicarea exercitării libertății religioase 381
Împiedicarea producerii rezultatului 34
Împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice 339
Împiedicarea săvârșirii infracțiunii 51
Înaltă trădare 398
Încăierare 198
Încălcarea consemnului 415
Încălcarea solemnității ședinței 278
Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni 370
Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice 142
Închisoare. Regim 60
Încredințarea minorului 379
Îndeplinirea unei obligații 21
Îngrijitor. Subiect activ 214, 218-221
Înlesnirea evadării 286
Înlocuirea detențiunii pe viață 58
Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii 63
Înscris oficial. Noțiune 178
Înscris sub semnătură privată
- distrugere 253
- falsificare 322
Înscrisuri. Obiect material al infracțiunii de furt 228
Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor 243
Înșelăciune 244
Înșelăciune privind asigurările 245
Întreruperea cursului prescripției 155, 163
Întreruperea cursului sarcinii 201
Învățământ general obligatoriu 380

Jandarm. Subiect pasiv 257
Jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă 436
Judecător
- subiect activ 280
- subiect pasiv 279

Lăcaș de cult 382
Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate 203
Legalitatea incriminării 1
Legalitatea sancțiunilor de drept penal 2
Lege penală de dezincriminare. Aplicare 4
Lege penală mai favorabilă
- aplicare după judecarea definitivă a cauzei 6
- aplicare până la judecarea definitivă a cauzei 5
Lege penală temporară. Aplicare 7
Lege penală. Noțiune 173
Legitimă apărare 19
Leziuni traumatice 194
Liberare condiționată
- anulare 105
- condiții 99, 100
- efecte 106
- măsuri de supraveghere 101
- modificarea sau încetarea obligațiilor 103
- obligații 101
- revocare 104
- supraveghere 102
- termen de supraveghere 101
Libertate religioasă 381
Licitație publică. Deturnare 246
Lipsa plângerii prealabile 157
Lipsire de libertate în mod ilegal 205
Lovire sau alte violențe 193, 257, 279, 296
Lovirea superiorului ori a inferiorului 420
Loviri sau vătămări cauzatoare de moarte 195, 257, 279
Luare de mită 289
Luare de ostatici 440

Magistrat. Subiect activ 277
Mamă. Subiect activ 200, 202
Martor cu identitate protejată 273
Martor. Subiect activ 273, 277
Materiale nucleare 345
Materiale pornografice 218-221, 374

Materiale pornografice cu minori. Noțiune 374
Materii explozive 346
Materii radioactive 345
Mărturie mincinoasă 273
Măsuri de siguranță
- categorii 108
- regim 109-112
- scop 107
Măsuri educative 115, 132, 133
Măsuri educative neprivative de libertate 117-123
Măsuri educative privative de libertate 124-127
Medic. Subiect activ 201
Membru al C.S.A.T. Subiect activ 398
Membru al unei instanțe de arbitraj. Subiect activ 293
Membru de familie
- noțiune 177
- subiect pasiv 199
Metode interzise în operațiunile de luptă 443
Migranți v. trafic de migranți
Mijloace de transport sau alte mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru 229
Mijloace interzise în operațiunile de luptă 444
Militar
- aplicarea degradării militare 69
- subiect activ 413-437
Minor
- consecințele răspunderii penale 114
- durata măsurilor educative privative de libertate 127
- efectele cauzelor de atenuare sau de agravare 128
- efectele măsurilor educative 133
- infractor devenit major la pronunțarea hotărârii 134
- limitele răspunderii penale 113
- măsuri educative 115
- măsuri educative neprivative de libertate 117-123
- măsuri educative privative de libertate 124-127
- obligații pe durata executării măsurilor educative 121, 122
- pluralitate de infracțiuni 129
- prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate 123
- prescripția executării măsurilor educative 132
- prescripția răspunderii penale 131
- referat de evaluare 116
- schimbarea regimului de executare a măsurilor educative privative de libertate 126
- subiect pasiv 191, 197, 205, 211, 213-215, 218-222
Minoritate. Cauză de neimputabilitate 27
Misiune de ajutor umanitar 442
Misiune de menținere a păcii 442
Monede 310, 315
Muncă forțată sau obligatorie 212
Muniții 342

Nave militare 424-428
Nedenunțare 266
Nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale 410
Neexecutarea sancțiunilor penale 288
Neglijență în păstrarea informațiilor 305
Neglijență în serviciu 298
Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă 329
Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă 330
Neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă 349
Neluarea măsurilor necesare în operațiunile navale 426
Neprezentarea la încorporare sau concentrare 435
Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor 340
Nerespectarea hotărârilor judecătorești 287
Nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă 350
Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului 379
Nerespectarea regimului armelor și al muniților 342
Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive 345
Nerespectarea regimului materiilor explozive 346
Nerespectarea regimului precursorilor de explozivi restricționați 346[1]
Nerespectarea regimului urnei de vot 390
Nou-născut. Subiect pasiv 200

Obiecte de cult 382
Obligare la tratament medical 109, 353
Obligație legală de întreținere 378
Obstrucționarea justiției 271
Obținere ilegală de fonduri 306
Omisiunea declarării unor informații 352¹
Omisiunea sesizării 267
Omor 188, 257, 279
Omor calificat 189
Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice 365
Operațiuni umanitare 442
Ordine constituțională 397
Ordine și liniște publică 371
Organ de cercetare penală. Subiect activ 280

Participanți. Stabilirea pedepsei 49
Participație improprie 52
Părăsirea câmpului de luptă 422
Părăsirea comenzii 425
Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia 338
Părăsirea navei 424
Părăsirea postului 331
Părăsirea postului sau comenzii 416
Părinte. Subiect activ 214, 218-221, 379, 380
Pedeapsă accesorie
- conținut 54, 65
- mod de executare 65
Pedeapsă ce se execută. Noțiune 162
Pedeapsă prevăzută de lege. Noțiune 187
Pedepse complementare. Categorii 55, 136
Pedepse. Categorii 53
Pensie de întreținere 378
Persoană înarmată. Subiect activ 205, 224, 225, 229, 234
Persoană juridică
- comasare sau divizare 151
- răspundere penală 138-151
- subiect activ 9
- subiect pasiv 10
Persoană mascată, deghizată sau travestită. Subiect activ 229, 234
Persoană vulnerabilă. Exploatare patrimonială 247
Persoane care se bucură de protecție internațională 408
Personalitatea legii penale 9
Perturbarea funcționării sistemelor informatice 363
Piraterie 235, 236
Plângere prealabilă 157, 158, 206, 208, 218, 219, 223-227, 231, 238-242, 253, 256, 284, 378, 381
Plasarea sub supraveghere judiciară 144
Pluralitate intermediară 44, 147
Pluralitatea de infracțiuni 38-45, 129, 147
Polițist. Subiect pasiv 257
Pornografie infantilă 374
Portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase 372
Practicarea prostituției. Noțiune 213
Precursori de explozivi restricționați 346¹
Prejudiciu estetic 194
Prelevare ilegală de țesuturi sau organe 384
Premeditare 189
Prescripția executării măsurilor educative 132
Prescripția executării pedepsei 149, 161-164
Prescripția răspunderii penale 131, 148, 153-156
Prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității 64
Președintele României. Subiect activ 398
Prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe 331
Procuror
- subiect activ 280
- subiect pasiv 279
Produse petroliere sau gaze naturale 229
Produse sau substanțe toxice 359
Profanarea de cadavre sau morminte 383
Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult 382
Propagandă pentru război 405
Prostituție 213
Provocare 75
Proxenetism 213
Public. Noțiune 176
Publicarea hotărârii definitive de condamnare 70
Punere în circulație de valori falsificate 313
Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat 334
Punerea în primejdie a vieții 194
Purtare abuzivă 296
Purtare fără drept de uniforme sau semne distinctive 258

Racolarea minorilor în scopuri sexuale 222
Răpire 205, 210
Răspândirea bolilor la animale sau plante 355
Răspunderea penală a persoanei juridice
- amenda 136, 137
- atenuare sau agravare 147
- condiții 135
- efectele comasării sau divizării 151
- împăcare 159
- pedepse complementare 136, 138-145
- prescripția executării pedepsei 149
- prescripția răspunderii penale 148
- reabilitare de drept 150
- recidiva 146
Răzbunare pentru ajutorul dat justiției 274
Reabilitare de drept 150, 165, 167, 169
Reabilitare judecătorească 166-171
Realitatea legii penale 10
Recidivă 41-43, 146
Referat de evaluare 116
Referendum 392
Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice 337
Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească 170
Rele tratamente aplicate minorului 197
Renunțarea la aplicarea pedepsei
- cauze de neaplicare 80
- condiții 80
- efecte 82
Represiune nedreaptă 283
Reprezentant diplomatic. Imunitate de jurisdicție 13
Retragerea plângerii prealabile 158
Rudă în linie directă. Subiect pasiv 218-221
Rupere de sigilii 260

Săvârșirea unei infracțiuni. Noțiune 174
Sclavie 209, 439
Scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere 229
Sechestru 261
Secret profesional 227
Securitatea națională 394-410
Securitatea și sănătatea în muncă 349, 350
Serviciul de probațiune 64, 85, 93, 101, 102, 116, 121
Sesizarea comandantului 431
Sigiliu 260, 317
Simularea de calități oficiale 234
Sindromul imunodeficitar dobândit 354
Sistem informatic 181, 249, 360-365
Solemnitatea ședinței de judecată 278
Spectacol pornografic. Noțiune 374
Spionaj 400
Stabilirea pedepsei în caz de concurs de infracțiuni 39
Stabilirea pedepsei în caz de recidivă 43
Stagiu de formare civică 117
Stare de necesitate 20
Structuri informative ilegale 409
Supravegherea minorului 118
Supunere la muncă forțată sau obligatorie 212
Supunere la rele tratamente 281
Suspendarea activității persoanei juridice 140, 141
Suspendarea cursului prescripției 156, 164
Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere
- abandon de familie 378
- anulare 97
- condiții 91
- efecte 98
- măsuri de supraveghere 93
- modificarea sau încetarea obligațiilor 95
- obligații 93
- revocare 96
- supraveghere 94
- termen de supraveghere 92
Sustragere de la luarea în evidența militară 434
Sustragere de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României 265
Sustragere de la serviciul militar în timp de război 432
Sustragere de sub sechestru 261
Sustragere sau distrugere de înscrisuri 259
Sustragere sau distrugerea de probe ori de înscrisuri 275

Șantaj 207
Ștampilă 317
Ștergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale 344

Tâlhărie 233
Tâlhărie calificată 234, 236
Tăinuire 270
Tentativă
- desistarea sau împiedicarea producerii rezultatului 34

- noțiune 32
- pedepsire 33
Teritorialitatea legii penale 8
Teritoriul României. Noțiune 8
Termene de prescripție 154, 162
Termene de reabilitare 167
Terminal de comunicații. Folosire fără drept 230
Timbre sau efecte poștale 312
Timp de război. Noțiune 185
Titluri de credit 311
Tortură 282, 439
Trafic de influență 291
Trafic de migranți 263
Trafic de minori 211
Trafic de persoane 210, 439
Trafic de produse sau substanțe toxice 359
Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile 209-217
Transfer forțat 438-440
Transfer neautorizat de date informatice 364
Transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit 354
Tratament inuman sau degradant 77, 263, 281, 440
Tratate internaționale. Aplicare prioritară față de legea penală română 12
Trădare 394
Trădare prin ajutarea inamicului 396
Trădare prin transmitere de informații secrete de stat 395
Trăsăturile esențiale ale infracțiunii 15
Trecere frauduloasă a frontierei de stat 262
Tulburare de posesie 256
Tulburarea ordinii și liniștii publice 371
Tutore. Subiect activ 214, 218-221

Ucidere din culpă 192
Ucidere la cererea victimei 190
Uciderea sau vătămarea nou-născutului de către mamă 200
Ultraj 257
Ultraj contra bunelor moravuri 375
Ultraj judiciar 279
Unitate de infracțiuni 35-37
Universalitatea legii penale 11
Utilizarea de metode interzise în operațiunile de luptă 443
Utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă 444
Uz de armă fără drept 343
Uz de fals 323
Uzurpare de calități oficiale 258
Uzurparea funcției 300

Vătămare corporală 194, 257, 279
Vătămare corporală din culpă 196
Vătămarea fătului 202
Vehicul. Folosire fără drept 230
Viață privată 226
Vinovăție 16
Viol 218
Violare de domiciliu 224, 229, 234
Violarea confidențialității votului 389
Violarea secretului corespondenței 302
Violarea sediului profesional 225, 229, 234
Violarea vieții private 226
Violență în familie 199
Vot electronic 388

Zădărnicirea combaterii bolilor 352
Zbor neautorizat 423
Zile de îngrijiri medicale 194
Zile-amendă 61, 137

Legea nr. 187/2012

pentru punerea în aplicare a
Legii nr. 286/2009 privind Codul penal

publicată în
M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012

rectificată în **M. Of. nr. 117 din 1 martie 2013**;

cu modificările aduse prin:

- **Legea nr. 255/2013** pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale (M. Of. nr. 515 din 14 august 2013), în vigoare de la 1 februarie 2014;
- **Legea nr. 85/2014** privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă (M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014);
- **Legea nr. 133/2015** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 46/2008 – Codul silvic (M. Of. nr. 411 din 10 iunie 2015).

- extras -

Titlul I. Dispoziţii privind aplicarea în timp a legii penale

Capitolul I. Domeniul de reglementare

Art. 1. Prezenta lege cuprinde dispoziţiile privind punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare, denumită în continuare *Codul penal*, având ca principal obiect punerea de acord a legislaţiei penale existente cu prevederile acestuia, precum şi stabilirea regulilor pentru soluţionarea conflictului de legi rezultând din intrarea în vigoare a Codului penal.

Art. 2. În cuprinsul prezentei legi, prin *Codul penal din 1969* se înţelege Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modificările şi completările ulterioare.

Capitolul II. Dispoziţii generale privind aplicarea în timp a legii penale

Art. 3. (1) Dispoziţiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile şi în situaţiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracţiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracţiunii, inclusiv a formei de vinovăţie, cerută de legea nouă pentru existenţa infracţiunii.

(2) Dispoziţiile art. 4 din Codul penal nu se aplică în situaţia în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 30/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 4 CP.

Art. 4. Pedeapsa aplicată pentru o infracțiune printr-o hotărâre ce a rămas definitivă sub imperiul Codului penal din 1969, care nu depășește maximul special prevăzut de Codul penal, nu poate fi redusă în urma intrării în vigoare a acestei legi.

Art. 5. (1) Atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată, de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea normei completatoare atrage și modificarea normei incomplete.

(2) În cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, inclusiv limitele de pedeapsă, în forma existentă la data abrogării, afară de cazul în care legea dispune altfel.

Art. 6. Decăderile, interdicțiile și incapacitățile decurgând din condamnări pronunțate în baza legii vechi își produc efectele până la intervenirea reabilitării de drept sau dispunerea reabilitării judecătorești, în măsura în care fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea este prevăzută și de legea penală nouă și dacă decăderile, interdicțiile și incapacitățile sunt prevăzute de lege.

Art. 7. Ori de câte ori o normă în vigoare face trimitere la una sau mai multe infracțiuni prevăzute de Codul penal din 1969 sau de o lege specială modificată prin dispozițiile prezentei legi, trimiterea se consideră făcută la infracțiunea sau infracțiunile prevăzute de legea nouă, având aceleași elemente constitutive.

Art. 8. Dispozițiile art. 4 se aplică în mod corespunzător și pedepselor aplicate prin hotărâri care au rămas definitive anterior intrării în vigoare a prezentei legi, pentru fapte incriminate de actele normative prevăzute în titlul II.

Capitolul III. Dispoziții privind aplicarea și executarea sancțiunilor penale

Art. 9. (1) Pedepsele cu închisoarea aplicate în baza dispozițiilor Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității nu vor fi luate în considerare la stabilirea stării de recidivă potrivit dispozițiilor Codului penal.

(2) Infracțiunile comise în timpul minorității, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispozițiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea renunțării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării executării pedepsei sub supraveghere pentru o infracțiune comisă ulterior condamnării definitive.

Art. 10. Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 7/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 5 CP.

Art. 11. Dispozițiile art. 62 din Codul penal privind amenda care însoțește pedeapsa închisorii nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite anterior intrării în vigoare a acestuia și nu vor fi avute în vedere pentru determinarea legii penale mai favorabile.

Art. 12. (1) În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă.

(2) Pedeapsa complementară prevăzută la art. 55 lit. c) din Codul penal nu se aplică în cazul infracțiunilor comise anterior intrării în vigoare a acestuia.

Art. 13. (1) În cazul amenzilor stabilite definitiv sub imperiul Codului penal din 1969, aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile se face prin compararea amenzii aplicate cu suma ce rezultă din prevederile art. 61 alin. (2) și (4) din Codul penal, prin utilizarea unui cuantum de referință pentru o zi-amendă în sumă de 150 lei.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și amenzilor definitive stabilite pentru persoane juridice, în acest caz cuantumul de referință pentru o zi-amendă, utilizat pentru aplicarea prevederilor art. 137 alin. (2) și (4) din Codul penal, fiind de 2.000 lei.

Art. 14. (1) Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii se face după cum urmează:

a) dacă amenda a fost definitiv aplicată anterior intrării în vigoare a Codului penal, înlocuirea se face în baza art. 63[1] din Codul penal din 1969, fără ca durata pedepsei închisorii să poată depăși maximul zilelor-amendă determinat potrivit art. 61 alin. (4) din Codul penal pentru fapta care a atras condamnarea;

b) dacă amenda a fost aplicată după data intrării în vigoare a Codului penal pentru infracțiuni comise anterior acestei date, înlocuirea se va face potrivit dispozițiilor din legea în baza căreia s-a aplicat amenda.

(2) Dispozițiile art. 64 din Codul penal nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite anterior intrării sale în vigoare, chiar dacă amenda a fost aplicată în baza art. 61 din Codul penal.

Art. 15. (1) Măsura suspendării condiționate a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menține și după intrarea în vigoare a Codului penal.

(2) Regimul suspendării condiționate a executării pedepsei prevăzute la alin. (1), inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia, este cel prevăzut de Codul penal din 1969.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 13/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 5 CP.

Art. 16. (1) Măsura suspendării sub supraveghere a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menține și după intrarea în vigoare a Codului penal, până la împlinirea termenului de încercare stabilit prin hotărârea de condamnare.

(2) Pentru determinarea legii penale mai favorabile cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 5 din Codul penal, instanța va avea în vedere sfera obligațiilor impuse condamnatului și efectele suspendării

potrivit legilor succesive, cu prioritate față de durata termenului de încercare sau supraveghere.

Capitolul IV. Dispoziții speciale privind regimul sancționator aplicabil minorilor

Art. 17. În aplicarea dispozițiilor referitoare la legea penală mai favorabilă intervenită în cursul procesului, o pedeapsă cu suspendarea executării, aplicabilă potrivit Codului penal din 1969, este considerată mai favorabilă decât o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de Codul penal.

Art. 18. (1) Măsura educativă a libertății supravegheate pronunțată în baza Codului penal din 1969 se execută potrivit dispozițiilor acestuia.

(2) Dacă măsura prevăzută la alin. (1) se revocă după intrarea în vigoare a Codului penal din altă cauză decât comiterea unei infracțiuni, libertatea supravegheată se înlocuiește cu internarea într-un centru educativ pe o perioadă de un an.

(3) În cazul revocării libertății supravegheate datorită săvârșirii unei noi infracțiuni, instanța va dispune, ținând seama de gravitatea infracțiunii comise, o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de Codul penal.

Art. 19. (1) Măsura educativă a internării într-un centru de reeducare dispusă în baza Codului penal din 1969 se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o durată egală cu timpul rămas din momentul rămânerii definitivă a hotărârii prin care s-a luat măsura internării în centrul de reeducare și până la majoratul celui în cauză, dar nu mai mult de 3 ani.

(2) Perioada executată din măsura educativă a internării în centrul de reeducare, precum și durata reținerii și arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul educativ.

(3) În cazul în care, potrivit Codului penal din 1969, s-a dispus prelungirea duratei măsurii educative a internării într-un centru de reeducare, măsura se va executa într-un centru educativ.

Art. 20. Pedeapsa amenzii executabilă, aplicată pentru infracțiuni comise în timpul minorității în baza Codului penal din 1969 și neexecutată în tot sau în parte până la intrarea în vigoare a Codului penal, se înlocuiește cu măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână, ținând seama și de partea care a fost executată din amendă.

Art. 21. (1) Pedeapsa închisorii executabilă, aplicată în baza Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității, se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii.

(2) Pedeapsa închisorii care depășește 20 de ani, aplicată pentru infracțiuni comise în timpul minorității, se va înlocui cu internarea într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani.

(3) În cazul pluralității de infracțiuni, înlocuirea prevăzută la alin. (1) și (2) se face cu privire la pedeapsa rezultantă.

(4) Partea executată din pedeapsa închisorii, precum şi durata reţinerii şi arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul de detenţie.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 18/2014 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 6 CP.

Art. 22. (1) Măsura suspendării executării pedepselor aplicate în baza Codului penal din 1969 pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal.

(2) În cazul în care suspendarea executării unei pedepse cu închisoarea prevăzute la alin. (1) se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracţiuni, pedeapsa închisorii se înlocuieşte cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani.

(3) În situaţia prevăzută la alin. (2), pedeapsa amenzii a cărei executare a fost suspendată se înlocuieşte cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână pe o durată de 6 săptămâni.

(4) Dacă în termenul de încercare al suspendării executării unei pedepse pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii condamnatul a săvârşit din nou o infracţiune, instanţa revocă suspendarea şi înlocuieşte pedeapsa potrivit alin. (2) sau (3), după care:

a) dacă noua infracţiune a fost comisă în timpul minorităţii, se stabileşte şi pentru aceasta o măsură educativă, iar apoi se aplică măsura educativă cea mai grea;

b) dacă noua infracţiune a fost comisă după majorat, se aplică o sancţiune rezultantă stabilită potrivit art. 129 alin. (2) din Codul penal.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 4/2014 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, sub art. 129 CP.

Titlul II. Dispoziţii privind modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii penale

[...]

Art. 235. Dispoziţiile art. 5 se aplică în mod corespunzător şi pedepselor aplicate prin hotărâri care au rămas definitive anterior intrării în vigoare a prezentei legi, pentru fapte incriminate de actele normative prevăzute în prezentul titlu.

Titlul III. Dispoziţii referitoare la Codul penal

Capitolul I. Dispoziţii interpretative

Art. 236. Dispoziţiile părţii generale a Codului penal, precum şi dispoziţiile generale ale prezentei legi se aplică şi faptelor sancţionate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel.

Art. 237. În aplicarea dispozițiilor art. 11 din Codul penal, condiția aflării de bunăvoie pe teritoriul României se interpretează în sensul aflării benevole pe acest teritoriu la momentul dispunerii de către organele judiciare a unei măsuri privative sau restrictive de libertate în considerarea infracțiunii care atrage incidența principiului universalității.

Art. 238. În aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal, condiția unității subiectului pasiv se consideră îndeplinită și atunci când:

a) bunurile ce constituie obiectul infracțiunii se află în coproprietatea mai multor persoane;

b) infracțiunea a adus atingere unor subiecți pasivi secundari diferiți, dar subiectul pasiv principal este unic.

Art. 239. Termenul *condamnare* utilizat în cuprinsul art. 80 alin. (2) lit. a) din Codul penal se referă și la hotărârile prin care, față de inculpat, s-a luat, în timpul minorității, o măsură educativă, în afară de cazul în care au trecut cel puțin 2 ani de la data executării sau considerării ca executată a acestei măsuri.

Art. 240. În aplicarea dispozițiilor art. 135 din Codul penal, prin *autorități publice* se înțelege autoritățile prevăzute în mod expres în titlul III, precum și la art. 140 și 142 din Constituția României, republicată.

Art. 241. Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Art. 242. În aplicarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal, prin *infracțiune de omor comisă anterior* se înțelege orice faptă de ucidere a unei persoane, săvârșită cu intenția prevăzută la art. 16 alin. (3) din Codul penal, cu excepția infracțiunilor prevăzute la art. 190 și 200 din Codul penal.

Art. 243. Dispozițiile art. 293 din Codul penal se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini.

Art. 244. Dispozițiile art. 302 din Codul penal se aplică indiferent dacă faptele au fost săvârșite în cadrul unor relații de serviciu sau în afara acestora.

Capitolul II. Dispoziții de modificare și completare a unor prevederi ale Codului penal

[...]

Titlul IV. Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 246. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare, intră în vigoare la data de 1 februarie 2014.

Art. 247. Cu excepția prezentului articol, a art. 121 pct. 8 și a art. 249, care intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, prezenta lege intră în vigoare la data de 1 februarie 2014.

Art. 248. Actele normative prevăzute în titlul II „Dispoziții privind modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții penale", cu excepția celor prevăzute la art. 27-29, 49, 59, 98 și 211, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, vor fi republicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, dându-se textelor o nouă numerotare.

Art. 249. (1) În termen de 6 luni de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare:

a) proiectul de lege privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune;

b) proiectul de lege privind executarea pedepselor, măsurilor educative și a altor măsuri dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, neprivative de libertate;

c) proiectul de lege privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

(2) În termen de 6 luni de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare:

a) proiectul de lege prevăzut la art. 121 pct. 8;

b) proiectul de lege privind substanțe psihoactive, în condițiile prevăzute la art. 241.

(3) Actele normative prevăzute la alin. (1) și (2) vor intra în vigoare la data de 1 februarie 2014.

Art. 250. La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 15/1968 privind Codul penal, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITARĂ

Legea nr. 135/2010
privind Codul de procedură penală

publicată în
M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010

cu modificările şi completările aduse prin:

- **Legea nr. 255/2013** pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale (M. Of. nr. 515 din 14 august 2013);
- **O.U.G. nr. 3/2014** pentru luarea unor măsuri de implementare necesare aplicării Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru implementarea altor acte normative (M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2014), aprobată prin Legea nr. 58/2016 (M. Of. nr. 285 din 14 aprilie 2016);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 599/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 38 alin. (1) lit. f) şi art. 341 alin. (5)-(8) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 886 din 5 decembrie 2014);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 641/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 344 alin. (4), art. 345, art. 346 alin. (1) şi art. 347 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014);
- **O.U.G. nr. 82/2014** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 911 din 15 decembrie 2014), aprobată, cu modificări, prin **Legea nr. 75/2016** (M. Of. nr. 334 din 29 aprilie 2016);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 712/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 211-217 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 33 din 15 ianuarie 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 663/2014** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 339-348 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 52 din 22 ianuarie 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 76/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 374 alin. (7) teza a doua din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 174 din 13 martie 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 166/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 54, art. 344 alin. (3) şi (4), art. 346 alin. (3) şi (7), art. 347 şi art. 549[1] din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 264 din 21 aprilie 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 336/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 342 din 19 mai 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 235/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 484 alin. (2) şi ale art. 488 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 364 din 26 mai 2015);
- **Decizia Curţii Constituţionale nr. 361/2015** referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 218-222 şi art. 241 alin. (1[1]) lit. a) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 419 din 12 iunie 2015);

- **O.U.G. nr. 24/2015** pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 473 din 30 iunie 2015), aprobată, cu modificări, prin **Legea nr. 116/2016** (M. Of. nr. 418 din 2 iunie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 423/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 488[4] alin. (5) din Codul de procedură penală și ale art. 105 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale (M. Of. nr. 538 din 20 iulie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 506/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 542/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 431 alin. (1) din Codul de procedura penală (M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 552/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 3 alin. (3) teza a doua, art. 342, art. 343, art. 344 alin. (1)-(3), art. 345 alin. (2) și (3), art. 346 alin. (2)-(7), art. 347 alin. (1) și (2) și art. 348 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 553/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 223 alin. (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 496/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 708 din 22 septembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 631/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 344 alin. (2) și (3), art. 345 alin. (3), art. 346 alin. (2) și art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 831 din 6 noiembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 591/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 861 din 19 noiembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 740/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 222 alin. (10) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 927 din 15 decembrie 2015);
- **Legea nr. 318/2015** pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate și pentru modificarea și completarea unor acte normative (M. Of. nr. 961 din 24 decembrie 2015);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 733/2015** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 341 alin. (6) lit. c) și alin. (7) pct. 2 lit. d) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 59 din 27 ianuarie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 126/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d), art. 452 alin. (1), art. 453 alin. (1) lit. f), precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 51/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 142 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 190 din 14 martie 2016);
- **O.U.G. nr. 6/2016** privind unele măsuri pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică dispuse în procesul penal (M. Of. nr. 190 din 14 martie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 23/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 318 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 240 din 31 martie 2016);

- **Decizia Curții Constituționale nr. 24/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 250 alin. (6) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 276 din 12 aprilie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 44/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală și ale art. 125 alin. (3) din Codul penal (M. Of. nr. 305 din 21 aprilie 2016);
- **O.U.G. nr. 18/2016** pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M. Of. nr. 389 din 23 mai 2016);
- **Legea nr. 151/2016** privind ordinul european de protecție, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative (M. Of. nr. 545 din 20 iulie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 501/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 428 alin. (1) cu referire la art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală *(în forma anterioară modificării prin O.U.G. nr. 18/2016 – n.r.)* (M. Of. nr. 733 din 21 septembrie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 432/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 436 alin. (2), art. 439 alin. (4^1) teza întâi și art. 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 540/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 434 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016);
- **O.U.G. nr. 70/2016** pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală și a Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M. Of. nr. 866 din 31 octombrie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 614/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 215^1 alin. (2) și alin. (5) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 962 din 28 noiembrie 2016);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 586/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 25 alin. (5) din Codul de procedură penală cu referire la dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. f) din același act normativ (M. Of. nr. 1001 din 13 decembrie 2016);
- **O.U.G. nr. 13/2017** pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 92 din 1 februarie 2017), respinsă prin Legea nr. 8/2017 (M. Of. nr. 144 din 24 februarie 2017);
- **O.U.G. nr. 14/2017** privind abrogarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 13/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 101 din 5 februarie 2017), aprobată, cu modificări, prin **Legea nr. 9/2017** (M. Of. nr. 144 din 24 februarie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 625/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 69 și art. 70 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 107 din 7 februarie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 704/2016** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 231 alin. (7) și art. 238 alin. (1) teza finală din Codul de procedură penală, în varianta anterioară modificării prin art. II pct. 54 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016 (M. Of. nr. 158 din 2 martie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 22/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 220 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 159 din 3 martie 2017);

- **Decizia Curții Constituționale nr. 17/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 213 alin. (2) și art. 215[1] alin. (6) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 261 din 13 aprilie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 90/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 311 alin. (3) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 291 din 25 aprilie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 18/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală în redactarea anterioară modificării prin Legea nr. 75/2016 (M. Of. nr. 312 din 2 mai 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 2/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 453 alin. (3) și (4) teza întâi și ale art. 457 alin. (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 324 din 5 mai 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 257/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 alin. (1) și art. 21 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 472 din 22 iunie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 244/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 145 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 529 din 6 iulie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 302/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 437/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 348 alin. (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 763 din 26 septembrie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 562/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 117 alin. (1) lit. a) și lit. b) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 837 din 23 octombrie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 651/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 434 alin. (2) lit. f) și ale art. 439 alin. (4[1]) teza a doua din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1000 din 18 decembrie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 554/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 282 alin. (2) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1013 din 21 decembrie 2017);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 802/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 342 și art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 116 din 6 februarie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 21/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 352 alin. (11) și alin. (12) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 175 din 23 februarie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 22/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 102 alin. (3), art. 345 alin. (3) și art. 348 alin. (4) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 177 din 26 februarie 2018);
- **Legea nr. 49/2018** privind precursorii de explozivi, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative (M. Of. nr. 194 din 2 martie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 79/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 215[1] alin. (8) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 399 din 9 mai 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 102/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 505 alin. (2) din Codul de procedură penală, precum și a sintagmei *„care*

nu a împlinit 16 ani' din cuprinsul dispozițiilor art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 400 din 10 mai 2018);

- **Decizia Curții Constituționale nr. 354/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 252^3 alin. (3) teza finală din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 579 din 9 iulie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 573/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 434 alin. (2) lit. g) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 959 din 13 noiembrie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 651/2018** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală şi ale art. 4 din Codul penal (M. Of. nr. 1083 din 20 decembrie 2018);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 243/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 341 alin. (9) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 429 din 30 mai 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 248/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 126 alin. (4)-(6) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 494 din 19 iunie 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 87/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 174 alin. (1) şi art. 282 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 498 din 19 iunie 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 88/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală raportat la art. 281 alin. (1) lit. f) din același act normativ (M. Of. nr. 499 din 20 iunie 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 250/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 500 din 20 iunie 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 590/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 469 alin. (3) din Codul de procedură penală, în interpretarea dată prin Decizia nr. 13 din 3 iulie 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii (M. Of. nr. 1019 din 18 decembrie 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 535/2019** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 589 alin. (1) lit. b) fraza întâi teza a doua din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1026 din 20 decembrie 2019);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 55/2020** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 139 alin. (3) teza finală din Codul de procedură penală şi ale art. 11 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României (M. Of. nr. 517 din 17 iunie 2020);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 236/2020** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 246 şi art. 248 din Codul penal din 1969, ale art. 297 alin. (1) din Codul penal, ale art. 114 alin. (2) şi ale art. 118 din Codul de procedură penală, precum şi ale art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 597 din 8 iulie 2020);
- **Decizia Curții Constituționale nr. 421/2020** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 146^1 din Codul de procedură penală (M. Of. nr. 661 din 27 iulie 2020);
- **Legea nr. 217/2020** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum şi pentru modificarea art. 223 alin. (2) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1012 din 30 octombrie 2020);

- **Legea nr. 228/2020** pentru modificarea şi completarea unor acte normative din domeniul penal în vederea transpunerii unor directive ale Uniunii Europene (M. Of. nr. 1019 din 2 noiembrie 2020);
- **Legea nr. 284/2020** pentru modificarea şi completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 1201 din 9 decembrie 2020).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Codul de procedură penală

CUPRINS	ART.
PARTEA GENERALĂ	**1-284**
Titlul I. Principiile şi limitele aplicării legii procesuale penale	**1-13**
Titlul II. Acţiunea penală şi acţiunea civilă în procesul penal	**14-28**
Capitolul I. Acţiunea penală	14-18
Capitolul II. Acţiunea civilă	19-28
Titlul III. Participanţii în procesul penal	**29-96**
Capitolul I. Dispoziţii generale	29-34
Capitolul II. Competenţa organelor judiciare	35-76
Secţiunea 1. Competenţa funcţională, după materie şi după calitatea persoanei a instanţelor judecătoreşti	35-40
Secţiunea a 2-a. Competenţa teritorială a instanţelor judecătoreşti	41-42
Secţiunea a 3-a. Dispoziţii speciale privind competenţa instanţelor judecătoreşti	43-52
Secţiunea a 4-a. Competenţa judecătorului de drepturi şi libertăţi şi a judecătorului de cameră preliminară	53-54
Secţiunea a 5-a. Organele de urmărire penală şi competenţa acestora	55-63
Secţiunea a 6-a. Incompatibilitatea şi strămutarea	64-76
Capitolul III. Subiecţii procesuali principali şi drepturile acestora	77-81
Capitolul IV. Inculpatul şi drepturile acestuia	82-83
Capitolul V. Partea civilă şi drepturile acesteia	84-85
Capitolul VI. Partea responsabilă civilmente şi drepturile acesteia	86-87
Capitolul VII. Avocatul. Asistenţa juridică şi reprezentarea	88-96
Titlul IV. Probele, mijloacele de probă şi procedeele probatorii	**97-201**
Capitolul I. Reguli generale	97-103
Capitolul II. Audierea persoanelor	104-131
Secţiunea 1. Reguli generale în materia audierii persoanelor	104-106
Secţiunea a 2-a. Audierea suspectului sau a inculpatului	107-110
Secţiunea a 3-a. Audierea persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente	111-113
Secţiunea a 4-a. Audierea martorilor	114-124
Secţiunea a 5-a. Protecţia martorilor	125-130
§ 1. Protecţia martorilor ameninţaţi	125-129
§ 2. Protecţia martorilor vulnerabili	130
Secţiunea a 6-a. Confruntarea	131
Capitolul III. Identificarea persoanelor şi a obiectelor	132-137
Capitolul IV. Metode speciale de supraveghere sau cercetare	138-153
Capitolul V. Conservarea datelor informatice	154-155

Capitolul VI. Percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri ____ 156-171
Secțiunea 1. Percheziția domiciliară ____ 157-164
Secțiunea a 2-a. Alte forme de percheziție ____ 165-168[1]
Secțiunea a 3-a. Ridicarea de obiecte și înscrisuri ____ 169-171
Capitolul VII. Expertiza și constatarea ____ 172-191
Capitolul VIII. Cercetarea locului faptei și reconstituirea ____ 192-195
Capitolul IX. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane ____ 196
Capitolul X. Mijloace materiale de probă ____ 197
Capitolul XI. Înscrisurile ____ 198-201
Titlul V. Măsurile preventive și alte măsuri procesuale ____ **202-256**
Capitolul I. Măsurile preventive ____ 202-244[1]
Secțiunea 1. Dispoziții generale ____ 202-208[1]
Secțiunea a 2-a. Reținerea ____ 209-210
Secțiunea a 3-a. Controlul judiciar ____ 211-215[1]
Secțiunea a 4-a. Controlul judiciar pe cauțiune ____ 216-217
Secțiunea a 5-a. Arestul la domiciliu ____ 218-222
Secțiunea a 6-a. Arestarea preventivă ____ 223-240
Secțiunea a 7-a. Încetarea de drept, revocarea și înlocuirea măsurilor preventive ____ 241-242
Secțiunea a 8-a. Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor ____ 243-244[1]
Capitolul II. Aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical ____ 245-248
Secțiunea 1. Obligarea provizorie la tratament medical ____ 245-246
Secțiunea a 2-a. Internarea medicală provizorie ____ 247-248
Capitolul III. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii ____ 249-256
Titlul VI. Acte procesuale și procedurale comune ____ **257-284**
Capitolul I. Citarea, comunicarea actelor procedurale și mandatul de aducere ____ 257-267
Capitolul II. Termenele ____ 268-271
Capitolul III. Cheltuielile judiciare ____ 272-276
Capitolul IV. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea unor omisiuni vădite ____ 277-279
Capitolul V. Nulitățile ____ 280-282
Capitolul VI. Amenda judiciară ____ 283-284

PARTEA SPECIALĂ ____ **285-603**
Titlul I. Urmărirea penală ____ **285-341**
Capitolul I. Dispoziții generale ____ 285-287
Capitolul II. Sesizarea organelor de urmărire penală ____ 288-298
Secțiunea 1. Reglementări generale ____ 288-294[1]
Secțiunea a 2-a. Plângerea prealabilă ____ 295-298

Capitolul III. Conducerea şi supravegherea activităţii organelor de cercetare penală de către procuror ____ 299-304
Capitolul IV. Efectuarea urmăririi penale ____ 305-326
Secţiunea 1. Desfăşurarea urmăririi penale ____ 305-311
Secţiunea a 2-a. Suspendarea urmăririi penale ____ 312-313
Secţiunea a 3-a. Clasarea şi renunţarea la urmărirea penală ____ 314-320
Secţiunea a 4-a. Terminarea urmăririi penale ____ 321-323
Secţiunea a 5-a. Dispoziţii privind efectuarea urmăririi penale de către procuror ____ 324-326
Capitolul V. Rezolvarea cauzelor şi sesizarea instanţei ____ 327-331
Capitolul VI. Reluarea urmăririi penale ____ 332-335
Capitolul VII. Plângerea împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală ____ 336-341
Titlul II. Camera preliminară ____ **342-348**
Titlul III. Judecata ____ **349-477[1]**
Capitolul I. Dispoziţii generale ____ 349-370
Capitolul II. Judecata în primă instanţă ____ 371-407
Secţiunea 1. Desfăşurarea judecării cauzelor ____ 371-390
Secţiunea a 2-a. Deliberarea şi hotărârea instanţei ____ 391-407
Capitolul III. Apelul ____ 408-425
Capitolul III[1]. Contestaţia ____ 425[1]
Capitolul V. Căile extraordinare de atac ____ 426-470
Secţiunea 1. Contestaţia în anulare ____ 426-432
Secţiunea a 2-a. Recursul în casaţie ____ 433-451
Secţiunea a 3-a. Revizuirea ____ 452-465
Secţiunea a 4-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate ____ 466-470
Capitolul VI. Dispoziţii privind asigurarea unei practici judiciare unitare ____ 471-477[1]
Secţiunea 1. Recursul în interesul legii ____ 471-474[1]
Secţiunea a 2-a. Sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ____ 475-477[1]
Titlul IV. Proceduri speciale ____ **478-549[1]**
Capitolul I. Acordul de recunoaştere a vinovăţiei ____ 478-488
Capitolul I[1]. Contestaţia privind durata procesului penal ____ 488[1]-488[6]
Capitolul II. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice ____ 489-503
Capitolul III. Procedura în cauzele cu infractori minori ____ 504-520
Capitolul IV. Procedura dării în urmărire ____ 521-526
Capitolul V. Procedura reabilitării ____ 527-537
Capitolul VI. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri ____ 538-542

Capitolul VII. Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare ____ 543-547
Capitolul VIII. Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală ____ 548-549
Secțiunea 1. Dispoziții generale ____ 548
Secțiunea a 2-a. Recunoașterea unor acte judiciare străine ____ 549
Capitolul IX. Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării ____ 549[1]
Titlul V. Executarea hotărârilor penale ____ **550-601[1]**
Capitolul I. Dispoziții generale ____ 550-554
Capitolul II. Punerea în executare a hotărârilor ____ 555-581
Secțiunea 1. Punerea în executare a pedepselor principale ____ 555-561
Secțiunea a 2-a. Punerea în executare a pedepselor complementare ____ 562-565
Secțiunea a 3-a. Punerea în executare a măsurilor de siguranță ____ 566-574
Secțiunea a 4-a. Punerea în executare a altor dispoziții ____ 575-576
Secțiunea a 5-a. Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat ____ 577-578
Secțiunea a 6-a. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre ____ 579-581
Capitolul III. Alte dispoziții privind executarea ____ 581[1]-596
Secțiunea 1. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei ____ 581[1]-582
Secțiunea 1[1]. Schimbări în executarea unor hotărâri ____ 583-588
Secțiunea a 2-a. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață ____ 589-591
Secțiunea a 3-a. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață ____ 592-594
Secțiunea a 4-a. Înlăturarea sau modificarea pedepsei ____ 595-596
Capitolul IV. Dispoziții comune ____ 597-601[1]
Titlul VI. Dispoziții finale ____ **602-603**

BCU IAȘI

PARTEA GENERALĂ

Titlul I. Principiile şi limitele aplicării legii procesuale penale

Art. 1. Normele de procedură penală şi scopul acestora. (1) Normele de procedură penală reglementează desfăşurarea procesului penal şi a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

(2)[1] Normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuţiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părţilor şi ale celorlalţi participanţi în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituţiei, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum şi ale pactelor şi tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

Art. 2. Legalitatea procesului penal. Procesul penal se desfăşoară potrivit dispoziţiilor prevăzute de lege. *[R.A.: art. 2 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 3. Separarea funcţiilor judiciare. (1) În procesul penal se exercită următoarele funcţii judiciare:

a) funcţia de urmărire penală;

b) funcţia de dispoziţie asupra drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;

c)[2] funcţia de verificare a legalităţii trimiterii ori netrimiterii în judecată;

d) funcţia de judecată.

(2) Funcţiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.

(3)[3] În desfăşurarea aceluiaşi proces penal, exercitarea unei funcţii judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcţii judiciare, cu excepţia celei prevăzute la alin. (1) lit. c), care este compatibilă cu funcţia de judecată, mai puţin când se dispune începerea judecăţii potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c).

(4) În exercitarea funcţiei de urmărire penală, procurorul şi organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.

---

[1] Alin. (2) al art. 1 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 1 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. c) de la alin. (1) al art. 3 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 2 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (3) al art. 3 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 1 din O.U.G. nr. 18/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 552/2015 (M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 3 alin. (3) teza a II-a CPP, conform căreia exercitarea funcţiei de verificare a legalităţii netrimiterii în judecată este compatibilă cu exercitarea funcţiei de judecată, este neconstituţională.

(5) Asupra actelor şi măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile şi libertăţile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuţii în acest sens, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege.

(6)[1] Asupra legalităţii actului de trimitere în judecată şi probelor pe care se bazează acesta, precum şi asupra legalităţii soluţiilor de netrimitere în judecată se pronunţă judecătorul de cameră preliminară, în condiţiile legii.

(7) Judecata se realizează de către instanţă, în complete legal constituite.

Art. 4. Prezumţia de nevinovăţie. (1) Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăţiei sale printr-o hotărâre penală definitivă.

(2) După administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului. *[R.A.: art. 5 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 23 alin. (11) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (11) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de condamnare, persoana este considerată nevinovată"*; ► art. 6 parag. 2 CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 2. Orice persoană acuzată de o infracţiune este prezumată nevinovată până ce vinovăţia sa va fi legal stabilită"*; ► art. 48 alin. (1) CDFUE: *„Art. 48. Prezumţia de nevinovăţie şi dreptul la apărare. (1) Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăţia va fi stabilită în conformitate cu legea"*; ► Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European şi a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumţiei de nevinovăţie şi a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Art. 6 parag. 2 din Convenţie protejează dreptul de a fi „prezumat nevinovat până ce vinovăţia este stabilită în conformitate cu legea". Curtea a recunoscut în jurisprudenţa sa existenţa a două aspecte ale protecţiei oferite de prezumţia de nevinovăţie: un aspect procedural referitor la desfăşurarea procesului penal şi un al doilea aspect care urmăreşte să asigure respectarea prezumţiei de nevinovăţie în cadrul unei proceduri ulterioare, în cazul în care există o legătură cu procedura penală care s-a încheiat cu o altă soluţie decât una de condamnare. Sub primul aspect, principiul prezumţiei de nevinovăţie interzice funcţionarilor publici să facă declaraţii premature cu privire la vinovăţia inculpatului şi acţionează ca o garanţie procedurală pentru a asigura corectitudinea procesului penal propriu-zis. Cu toate acestea, nu se limitează la o garanţie procedurală în materie penală: domeniul său de aplicare este mai larg şi impune ca niciun reprezentant al statului să nu afirme că o persoană este vinovată de săvârşirea unei infracţiuni înainte ca vinovăţia sa să fi fost stabilită de către o instanţă. În această privinţă, prezumţia de nevinovăţie poate fi încălcată nu numai în contextul procesului penal, dar, de asemenea, în cadrul unei proceduri civile, disciplinare sau al altei proceduri separate care se desfăşoară simultan cu procesul penal.

În ceea ce priveşte primul aspect al protecţiei în temeiul art. 6 parag. 2, Curtea a arătat că, privită ca o garanţie procedurală în cadrul unui proces penal, „prezumţia de nevinovăţie impune cerinţe în ceea ce priveşte, printre altele, exprimarea prematură a instanţei sau a altor funcţionari publici în legătură cu vinovăţia inculpatului". Curtea a statuat anterior în acest context că prezumţia de nevinovăţie este încălcată în cazul în care o hotărâre judecătorească sau o declaraţie a unui funcţionar public cu privire la o persoană acuzată de o infracţiune reflectă opinia că aceasta este vinovată înainte ca vinovăţia sa să fi fost dovedită conform legii. Este suficient, chiar şi în absenţa oricărei concluzii oficiale, să existe

[1] Alin. (6) al art. 3 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 2 din Legea nr. 255/2013.

un indiciu care să sugereze că autoritățile consideră persoana ca fiind vinovată. Prin urmare, domeniul de aplicare a protecției în cadrul primului aspect al prezumției de nevinovăție se extinde la toate declarațiile făcute de către o autoritate publică, indiferent dacă acestea au fost pronunțate în limitele procesului penal, într-un cadru public diferit sau în alte proceduri judiciare paralele. Cu toate acestea, dacă o declarație a unui funcționar public încalcă prezumția de nevinovăție, trebuie să fie examinată în contextul împrejurărilor particulare în care a fost făcută. Prezumția de nevinovăție, considerată în lumina obligației generale a unui proces penal echitabil în temeiul art. 6 parag. 1, exclude o constatare a vinovăției în afara procedurilor penale în fața instanței de judecată competente, indiferent de garanțiile procedurale în astfel de proceduri paralele și în ciuda considerațiilor generale de ordin practic. În această privință, Curtea consideră că obligația de a se abține de la a face comentarii premature sau care aduc prejudicii în ceea ce privește vinovăția unei persoane se aplică *a fortiori* și altor instanțe decât cea care analizează acuzația penală. Curtea subliniază că scopul dreptului de a fi prezumat nevinovat până la proba contrarie este nu numai de a garanta caracterul echitabil al procesului penal față de orice influențe, dar, de asemenea, de a proteja reputația unei persoane față de „etichetele" nejustificate de vinovăție.

În timp ce domeniul de aplicare a primului aspect în temeiul art. 6 parag. 2 din Convenție se referă la perioada în care o persoană este acuzată de o infracțiune până la soluționarea definitivă a procesului penal, al doilea aspect al protecției prezumției de nevinovăție apare atunci când procedurile penale se încheie cu o altă soluție decât condamnarea și impune ca nevinovăția persoanei față de acuzația penală să nu fie pusă sub semnul întrebării în cadrul unei proceduri ulterioare.

Curtea a considerat că nici scopul, nici efectul dispozițiilor art. 6 parag. 2 nu împiedică autoritățile cu atribuții disciplinare de la impunerea de sancțiuni unui funcționar public pentru fapte de care a fost acuzat în cadrul unei proceduri penale, atunci când o astfel de abatere a fost stabilită în mod corespunzător. În această privință, Curtea reamintește că Convenția nu exclude posibilitatea ca un act să declanșeze două proceduri, una penală și una disciplinară, sau ca două seturi de proceduri să se desfășoare în paralel. Curtea a statuat, în acest context, că atragerea răspunderii civile sau a altor forme pe baza unei sarcini mai puțin stricte privind probele în cadrul unei proceduri paralele nu este incompatibilă în sine cu prezumția de nevinovăție. În plus, garanțiile art. 6 parag. 2 din Convenție nu ar trebui să fie înțelese într-un mod care implică o obligație din partea statelor de a suspenda procedurile disciplinare în așteptarea rezultatului procesului penal. Art. 6 parag. 2 din Convenție garantează în primul rând modul în care acuzatul este tratat în cadrul procedurilor penale de către autoritățile publice. Acesta plasează, de asemenea, obligația autorităților judiciare în cadrul procedurilor paralele sau ulterioare de a se abține de la a face declarații privind vinovăția penală a persoanei atunci când o astfel de vinovăție nu a fost stabilită de instanța competentă. Astfel, în absența unei condamnări penale definitive, în cazul în care decizia disciplinară ar conține mențiuni privind răspunderea penală a persoanei în cauză pentru presupusa abatere discutată în procedura disciplinară, aceasta ar ridica o problemă în temeiul art. 6 parag. 2 din Convenție (cauza *Kemal Coşkun c. Turciei*, Hotărârea din 28 martie 2017, www.echr.coe.int).

2. În ceea ce privește perioada în care este incidentă prezumția de nevinovăție, Curtea reamintește că art. 6 parag. 2 din Convenție se aplică oricărei persoane „acuzate de o infracțiune" în sensul autonom al acestei noțiuni din Convenție, și anume „notificarea oficială a unei persoane de către autoritatea competentă cu privire la presupunerea că a comis o infracțiune". În conformitate cu necesitatea de a asigura că dreptul garantat de art. 6 parag. 2 este concret și eficace, prezumția de nevinovăție nu se aplică exclusiv în contextul procedurilor penale aflate în desfășurare. Ea protejează, de asemenea, persoanele care au fost achitate de o acuzație penală sau în privința cărora au fost întrerupte procedurile penale de a fi tratate de funcționari și autorități publice ca și cum ar fi vinovate de infracțiunea presupusă. Atunci când se pune problema aplicabilității art. 6 parag. 2 în cadrul unei astfel de proceduri ulterioare, reclamantul trebuie să demonstreze existența unei legături între

procedura penală încheiată şi procedura ulterioară. O astfel de legătură poate fi prezentă, de exemplu, în cazul în care procedurile ulterioare necesită examinarea rezultatului procedurilor penale anterioare şi, în special, atunci când obligă instanţa să analizeze hotărârea penală, să procedeze la o revizuire sau o evaluare a dovezilor din dosarul penal, să analizeze participarea reclamantului la unele sau la toate evenimentele care au condus la acuzaţia penală ori să comenteze indiciile referitoare la posibila vinovăţie a acestuia. În conformitate cu art. 6 parag. 2, prezumţia de nevinovăţie se aplică tuturor persoanelor acuzate de o infracţiune „până când vinovăţia este dovedită conform legii". Astfel, protecţia oferită de această prezumţie încetează odată ce persoana acuzată a fost în mod corespunzător găsită vinovată de acea infracţiune. Ulterior, art. 6 parag. 2 nu poate fi aplicat în legătură cu acuzaţiile referitoare la caracterul şi comportamentul acuzatului în contextul procesului de condamnare, cu excepţia cazului în care astfel de acuzaţii sunt de natură să constituie o nouă „acuzaţie" în sensul autonom al Convenţiei. Din raţionamentul mai multor hotărâri ale Curţii rezultă că prezumţia de nevinovăţie nu mai este aplicabilă în momentul condamnării definitive (cauza *Bikas c. Germaniei*, Hotărârea din 25 ianuarie 2018, www.echr.coe.int).

3. În cursul procesului penal, chiar după punerea în mişcare a acţiunii penale, ceea ce se poate constata (şi nu mereu cert) este că fapta este prevăzută de legea penală şi că prezintă pericol social. Cu privire la cealaltă trăsătură, a vinovăţiei învinuitului sau inculpatului, organele judiciare care instrumentează cauza au obligaţia de a se abţine de la orice referire care să reflecte în vreun fel o prejudecată cu privire la vinovăţia acuzatului (cauza *Allenet de Ribemont c. Franţei*, Hotărârea din 10 februarie 1995, www.echr.coe.int).

4. Prezumţia de nevinovăţie poate fi atinsă nu numai de un judecător sau de o instanţă, ci şi de alte autorităţi publice, inclusiv agenţi de poliţie sau procurori, mai ales atunci când aceştia din urmă îndeplinesc funcţii cvasi-judiciare şi controlează derularea anchetei. Ea este atinsă de declaraţiile sau acţiunile care reflectă sentimentul că persoana este vinovată şi care incită publicul să creadă în vinovăţia sa ori care prejudiciază aprecierea faptelor de către instanţa competentă (cauza *Păvălache c. României*, Hotărârea din 18 octombrie 2011, www.csm1909.ro). Trebuie distins între deciziile sau declaraţiile care reflectă sentimentul că persoana este vinovată şi cele care exprimă pur şi simplu o suspiciune. Primele încalcă prezumţia de nevinovăţie, pe când cele din urmă, în mod normal, nu intră în contradicţie cu art. 6 din Convenţie. Prezumţia de nevinovăţie poate fi încălcată nu numai de un judecător, ci şi de către alte autorităţi publice: şeful statului (cauza *Peša c. Croaţiei*, Hotărârea din 8 aprilie 2000), preşedintele Parlamentului (cauza *Butkevičius c. Lituaniei*, Hotărârea din 26 martie 2002), prim-ministru (cauza *Gutsanovi c. Bulgariei*, Hotărârea din 15 octombrie 2013), procurori (cauza *Daktaras c. Lituaniei*, Hotărârea din 10 octombrie 2000), ministrul de interne sau ofiţeri de poliţie (cauza *Allenet de Ribemont c. Franţei*, Hotărârea din 10 februarie 1995) şi ministrul justiţiei (cauza *Konstas c. Greciei*, Hotărârea din 24 mai 2011). Cu toate acestea, în ceea ce priveşte libertatea de exprimare, garantată de art. 10 din Convenţie, care include dreptul de a primi sau de a comunica informaţii, art. 6 parag. 2 nu interzice autorităţilor să informeze publicul cu privire la anchetele penale în curs de desfăşurare sau ca astfel de probleme să facă obiectul unei dezbateri parlamentare ori să fie discutate în mass-media. Totuşi, se impune ca acestea să fie făcute cu toată discreţia şi rezerva care impun respectarea prezumţiei de nevinovăţie (cauza *Rywin c. Poloniei*, Hotărârea din 18 februarie 2016, www.echr.coe.int).

5. Curtea reaminteşte că, în anumite situaţii, o campanie media virulentă poate afecta negativ caracterul echitabil al unui proces şi poate atrage responsabilitatea statului. Acest lucru priveşte atât imparţialitatea instanţei în temeiul art. 6 parag. 1 din Convenţie, cât şi prezumţia de nevinovăţie consacrată în parag. 2 al aceluiaşi articol. Totodată, Curtea constată că relatarea în presă a evenimentelor curente este un exerciţiu al libertăţii de exprimare, garantată de art. 10 din Convenţie. Dacă există o campanie de presă virulentă în jurul unui proces, decisive nu sunt temerile subiective ale suspectului în ceea ce priveşte imparţialitatea instanţei de judecată, de înţeles în astfel de situaţii, ci dacă, în împrejurările

specifice ale cauzei, acestea pot fi justificate în mod obiectiv. De asemenea, Curtea reiterează că un proces se poate desfăşura în mod echitabil chiar după o publicitate negativă intensă. Într-un stat democratic, cauzele penale de anvergură vor atrage în mod inevitabil discuţii în mass-media; cu toate acestea, nu înseamnă că orice comentariu în presă va aduce atingere în mod inevitabil dreptului inculpatului la un proces echitabil – în caz contrar, cu cât este mai mare notorietatea unei infracţiuni, cu atât mai puţin probabil ar fi ca autorii săi să fie judecaţi şi condamnaţi. Abordarea Curţii este aceea de a examina dacă există suficiente garanţii pentru a se asigura că procedurile în ansamblu sunt corecte. Aceasta necesită prezentarea de dovezi concludente că preocupările cu privire la imparţialitatea judecătorilor sunt justificate în mod obiectiv, înainte ca orice încălcare a art. 6 parag. 1 să poată fi stabilită. Curtea a identificat unii dintre factorii relevanţi pentru evaluarea impactului unei campanii media cu privire la corectitudinea unui proces. Astfel de factori includ: perioada scursă între campania de presă şi începerea procesului, inclusiv stabilirea compunerii instanţei de judecată; dacă publicaţiile incriminate ar putea să aibă legătură cu sau să fie informate de către autorităţi; şi dacă publicaţiile respective au influenţat judecătorii şi, astfel, au prejudiciat rezultatul procedurii (cauza *Paulikas c. Lituaniei*, Hotărârea din 24 ianuarie 2017, www.echr.coe.int).

6. Afirmaţia autorităţilor că o persoană a fost achitată de către instanţă datorită lipsei probelor, şi nu datorită faptului că nu a existat o infracţiune, încalcă prezumţia de nevinovăţie, deoarece hotărârea judecătorească de achitare are autoritate de lucru judecat şi trebuie respectată indiferent de motivele care au dus la pronunţarea ei (cauza *Tendam c. Spaniei*, Hotărârea din 13 iulie 2010, www.echr.coe.int).

7. Privită ca o garanţie procedurală în cadrul unui proces penal, prezumţia de nevinovăţie impune anumite cerinţe în ceea ce priveşte, printre altele, sarcina probei, protecţia împotriva auto-incriminării, publicitatea procedurilor şi împiedicarea declaraţiilor premature ale judecătorilor sau ale altor funcţionari publici privind vinovăţia inculpatului. În cazul în care o instanţă penală a respins rechizitoriul şi l-a achitat pe inculpat sau încetează procesul împotriva lui, motivarea deciziei formează un întreg cu şi nu poate fi disociată de soluţia pronunţată. Prin urmare, motivarea deciziei instanţei interne trebuie analizată în lumina prezumţiei de nevinovăţie, în ciuda faptului că rechizitoriul a fost respins. Mai mult decât atât, în conformitate cu necesitatea de a se asigura că dreptul garantat de art. 6 parag. 2 din Convenţie este concret şi efectiv, prezumţia de nevinovăţie nu se aplică numai în cadrul procedurilor penale în curs; ea îi protejează pe cei care au fost achitaţi sau cu privire la care procesul penal a încetat de a fi trataţi de către funcţionarii şi autorităţile publice ca şi cum sunt de fapt vinovaţi de infracţiunea de care au fost acuzaţi. După ce procedurile penale au fost încheiate, în joc pot fi inclusiv reputaţia persoanei şi modul în care ea este percepută de către public, astfel încât, într-o anumită măsură, protecţia conferită de art. 6 parag. 2 în acest sens se poate suprapune cu cea oferită de art. 8 din Convenţie. Odată ce soluţia de achitare devine definitivă, orice suspiciuni privind vinovăţia, inclusiv cele exprimate în motivarea hotărârii, sunt incompatibile cu prezumţia de nevinovăţie. Soluţia de achitare a inculpatului trebuie să fie respectată de toţi reprezentanţii autorităţii care se referă, în mod direct sau indirect, la răspunderea penală a persoanei în cauză. Protecţia oferită de prezumţia de nevinovăţie încetează însă în momentul în care vinovăţia celui acuzat de săvârşirea unei infracţiuni a fost în mod corect şi definitiv dovedită (cauza *Cleve c. Germaniei*, Hotărârea din 15 ianuarie 2015, www.echr.coe.int).

8. Curtea reaminteşte că prezumţia de nevinovăţie este încălcată în cazul în care o hotărâre judecătorească cu privire la o infracţiune reflectă opinia că persoana suspectată este vinovată, atunci când vinovăţia nu a fost stabilită în mod legal în prealabil. Domeniul de aplicare al art. 6 parag. 2 din Convenţie nu se limitează la procedurile penale în curs, ci se extinde la procedurile judiciare ulterioare achitării definitive, în măsura în care problemele ridicate în aceste din urmă proceduri reprezintă un corolar şi completează

procedurile penale în care reclamantul a avut statutul de „persoană acuzată". Cu toate că nici art. 6 parag. 2, nici o altă prevedere a Convenției nu dau dreptul la o compensație pentru detenția legală atunci când procedurile sunt întrerupte sau când se finalizează cu o soluție de achitare, exprimarea unor suspiciuni cu privire la nevinovăția celui acuzat nu este acceptabilă după ce hotărârea de achitare devine definitivă. Chiar și în cazul în care există o hotărâre de achitare pentru lipsă de probe, în conformitate cu art. 6 parag. 2 din Convenție, exprimarea unor îndoieli cu privire la vinovăție, inclusiv cele derivate din motive privind achitarea, nu este compatibilă cu prezumția de nevinovăție. Într-adevăr, deciziile judecătorești ulterioare sau declarațiile autorităților publice pot ridica o problemă în temeiul art. 6 parag. 2 în cazul în care acestea fac referiri la constatarea vinovăției, ignorând în mod deliberat achitarea în prealabil a acuzatului. În conformitate cu principiul *in dubio pro reo*, nu ar trebui să existe nicio diferență calitativă între o achitare bazată pe lipsa de probe și cea care rezultă dintr-o constatare a nevinovăției dincolo de orice îndoială. Într-adevăr, hotărârile de achitare nu diferă în funcție de motivele invocate de instanță. Dimpotrivă, în temeiul art. 6 parag. 2 din Convenție, dispozitivul unei hotărâri de achitare trebuie să fie respectat de către fiecare autoritate care decide în mod direct sau indirect cu privire la răspunderea penală a persoanei în cauză. Obligarea unei persoane să furnizeze dovezi privind nevinovăția sa în cadrul unei proceduri privind repararea pagubei suferite ca urmare a arestului preventiv apare ca nerezonabilă și reprezintă o încălcare a prezumției de nevinovăție (cauza *Vlieeland Boddy și Marcelo Lanni c. Spaniei*, Hotărârea din 16 februarie 2016, www.echr.coe.int).

9. Curtea reamintește că protecția prevăzută la art. 6 parag. 2 din Convenție începe chiar înainte de condamnarea acuzatului și se poate prelungi dincolo de încheierea procesului penal, în caz de achitare sau de încetare a procedurilor. Având în vedere natura dreptului consacrat de acest text din Convenție, orice remediu intern efectiv pentru repararea unei pretinse încălcări a prezumției de nevinovăție, care ar fi avut loc în timpul urmăririi penale pendinte, ar trebui să fie imediat deschis persoanei în cauză și nu ar trebui să depindă de rezultatul procesului. A admite altfel ar însemna anularea principiului respectării prezumției de nevinovăție (cauza *Rebegea c. României*, Hotărârea din 15 martie 2016, www.echr.coe.int).

10. Prezumția de nevinovăție este încălcată dacă, fără ca persoana acuzată să fi fost dovedită anterior vinovată în conformitate cu legea și, în special, fără să fi avut posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare, o decizie judiciară reflectă vinovăția sa. Aceasta se poate întâmpla chiar și în absența unei constatări formale; este suficient să existe anumite argumente care sugerează că instanța îl consideră vinovat pe cel acuzat. În cauzele având ca obiect solicitarea pe cale separată de despăgubiri de către victime, indiferent dacă procedura penală s-a încheiat prin încetarea procesului sau prin achitare, Curtea a subliniat că, deși exonerarea de răspundere penală trebuie respectată în cadrul procedurilor civile, aceasta nu ar trebui să excludă răspunderea civilă privind plata de despăgubiri care rezultă din aceleași fapte pe baza unei sarcini de probă mai puțin stricte. Totuși, dacă decizia națională privind despăgubirile ar conține o afirmație privind răspunderea penală a celui în cauză, aceasta ar ridica o problemă care se încadrează în domeniul art. 6 parag. 2 din Convenție. Fără o protecție care să asigure respectarea în orice alte proceduri a soluției de achitare sau a deciziei de încetare a procesului, garanțiile unui proces echitabil prevăzute în art. 6 parag. 2 ar risca să devină teoretice și iluzorii. Ceea ce este în joc și după încheierea procesului penal sunt reputația persoanei și modul în care ea este percepută de către public. Limbajul folosit are o importanță crucială în evaluarea compatibilității cu art. 6 parag. 2 a deciziei și a motivării acesteia. Trebuie să se acorde o atenție deosebită formulării raționamentelor într-o hotărâre civilă după întreruperea procesului penal. Deși utilizarea unui limbaj nefericit poate să nu fie neapărat incompatibilă cu art. 6 parag. 2, în funcție de natura și de contextul procedurii, Curtea a constatat că prezumția de nevinovăție a fost încălcată în situația în care instanțele civile au considerat că „era în mod clar probabil" ca persoana în cauză să fi comis o infracțiune sau au precizat în mod expres că dovezile

disponibile au fost suficiente pentru a stabili că a fost săvârşită o infracţiune. Atunci când evaluează astfel de declaraţii, Curtea trebuie să stabilească adevăratul lor sens, având în vedere circumstanţele particulare în care au fost făcute.
În speţă, parchetul a întrerupt procedura penală din cauza împlinirii termenului de prescripţie a răspunderii penale pentru infracţiunea de delapidare, iar reclamantul nu a fost niciodată judecat pentru acea infracţiune de către o instanţă competentă a stabili vinovăţia sa în conformitate cu dreptul penal. Instanţa civilă a declarat că o anumită sumă a fost „delapidată" şi că, deşi inculpaţii au fost absolviţi de răspundere penală prin încetarea procesului penal din cauza împlinirii termenului de prescripţie a răspunderii penale, „prejudiciul cauzat ca urmare a infracţiunii" nu a fost reparat. Curtea consideră că formularea folosită de instanţa civilă a reflectat fără echivoc opinia că a fost comisă o infracţiune şi că reclamantul este vinovat de săvârşirea ei, chiar dacă nu a fost niciodată condamnat şi nu a avut niciodată ocazia să îşi exercite dreptul de apărare într-un proces penal. Consideraţiile de mai sus au fost suficiente pentru a permite Curţii să concluzioneze că dreptul reclamantului la prezumţia de nevinovăţie a fost încălcat (cauza *Farzaliyev c. Azerbaidjanului*, Hotărârea din 28 mai 2020, www.echr.coe.int).

Art. 5. Aflarea adevărului. (1) Organele judiciare au obligaţia de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana suspectului sau inculpatului.

(2) Organele de urmărire penală au obligaţia de a strânge şi de a administra probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credinţă a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancţionează conform dispoziţiilor prezentului cod. *[R.A.: art. 3 şi art. 202 alin. (1) teza a II-a CPP 1968]*

Legislaţie conexă: Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European şi a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumţiei de nevinovăţie şi a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016).

Art. 6. *Ne bis in idem*. Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârşirea unei infracţiuni atunci când faţă de acea persoană s-a pronunţat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeaşi faptă, chiar şi sub altă încadrare juridică. *[R.A.: art. 10 alin. (1) lit. j) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 4 din Protocolul nr. 7 adiţional la CEDO: *„Art. 4. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori. 1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicţiile aceluiaşi stat pentru săvârşirea infracţiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii şi procedurii penale ale acestui stat. 2. Dispoziţiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii şi procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunţată. 3. Nicio derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul art. 15 din Convenţie"*; ► art. 50 CDFUE: *„Art. 50. Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeaşi infracţiune. Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracţiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea"*; ► art. 54 din Convenţia de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor Uniunii Economice Benelux, Republicii Federale Germania şi Republicii Franceze cu privire la eliminarea

progresivă a controalelor la frontierele lor comune, semnată la Schengen (Luxemburg) la 19 iunie 1990 (J.O. L 239 din 22 septembrie 2000).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Noțiunea de „procedură penală" din textul art. 4 din Protocolul nr. 7 trebuie interpretată în lumina principiilor generale privind termenii corespunzători „acuzație în materie penală" și „pedeapsă" din art. 6 și art. 7 din Convenție. Curtea, în jurisprudența sa constantă, a stabilit trei criterii, cunoscute sub numele de *„criteriile Engel"* [cauza *Engel și alții c. Olandei* (Plen), Hotărârea din 8 iunie 1976], care să fie luate în considerare pentru a stabili dacă există sau nu o „acuzație în materie penală". Primul criteriu este încadrarea juridică a infracțiunii în temeiul legislației naționale, al doilea este însăși natura infracțiunii, iar al treilea este gradul de severitate a pedepsei pe care persoana în cauză riscă să o suporte. Al doilea și al treilea criteriu sunt alternative, nu neapărat cumulative. Nu este însă exclusă o abordare cumulativă, în care o analiză separată a fiecărui criteriu nu permite să se ajungă la o concluzie clară cu privire la existența unei acuzații în materie penală. Articolul 4 din Protocolul nr. 7 trebuie înțeles în sensul că interzice urmărirea penală sau judecarea unei a două „infracțiuni" în măsura în care este vorba despre fapte identice sau care au fost în mod esențial aceleași, implicând aceeași persoană și fiind indisolubil legate între ele în timp și în spațiu.

Scopul art. 4 din Protocolul nr. 7 este de a interzice ca o procedură penală să fie din nou începută după ce a fost finalizată printr-o decizie definitivă. O decizie este definitivă în cazul în care, în conformitate cu expresia tradițională, a dobândit autoritate de lucru judecat. Acesta este cazul atunci când nu sunt disponibile căi de atac ordinare suplimentare sau când părțile au epuizat astfel de căi de atac ori au permis ca termenul să expire fără a le folosi. Deciziile care sunt susceptibile de o cale de atac ordinară sunt excluse din domeniul de aplicare al garanției prevăzute la art. 4 din Protocolul nr. 7, atât timp cât termenul pentru exercitarea unei astfel de căi de atac nu a expirat. Pe de altă parte, căile de atac extraordinare, cum ar fi o cerere de redeschidere a procedurii, sau o cerere de prelungire a termenului-limită nu sunt luate în considerare pentru a se stabili dacă procedurile au ajuns la o concluzie finală. Deși aceste remedii reprezintă o continuare a primului set de proceduri, natura „finală" a deciziei nu depinde de utilizarea lor. Este important de subliniat că art. 4 din Protocolul nr. 7 nu împiedică redeschiderea procesului, astfel cum se prevede în mod clar în de-al doilea paragraf al acestui articol.

Textul nu se limitează doar la dreptul de a nu fi pedepsit de două ori, ci se extinde, de asemenea, la dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de două ori. El este incident chiar și în cazul în care persoana a fost doar urmărită în cadrul unor proceduri care nu au dus la o condamnare. Curtea reamintește astfel că art. 4 din Protocolul nr. 7 conține trei garanții distincte: nimeni nu va fi (i) urmărit, (ii) judecat sau (iii) pedepsit pentru aceeași infracțiune. Articolul 4 din Protocolul nr. 7 interzice în mod imperativ procedurile consecutive, dacă cea dintâi dintre ele a fost finalizată printr-o decizie definitivă în momentul în care este inițiată cea de-a doua. În ceea ce privește acțiunile paralele, textul nu le interzice. Într-o astfel de situație, nu se poate spune că o persoană este urmărită de mai multe ori „pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitată sau condamnată", cu condiția însă ca, atunci când în una dintre ele se ajunge la pronunțarea unei decizii definitive, cealaltă să fie imediat întreruptă (cauzele *Glantz*, *Pirttimäki*, *Häkkä* și *Nykänen c. Finlandei*, Hotărârile din 20 mai 2014, www.echr.coe.int; în același sens, cauza *Rinas c. Finlandei*, Hotărârea din 27 ianuarie 2015, cauzele *Österlund* și *Kiiveri c. Finlandei*, Hotărârile din 10 februarie 2015, www.echr.coe.int, în care reclamanții au fost judecați și condamnați de două ori, o dată prin proceduri fiscale și o dată prin proceduri penale, pe baza acelorași fapte).

2. Referitor la procedurile disciplinare, Curtea a arătat că imprejurarea că fapte care ar putea conduce la o sancțiune disciplinară constituie, de asemenea, infracțiuni nu este suficientă pentru a considera că împotriva unei persoane responsabile în temeiul dreptului disciplinar

este formulată o „acuzație penală" (cauzele *Rola c. Sloveniei*, Hotărârea din 4 iunie 2019, *Müller-Hartburg c. Austriei*, Hotărârea din 19 februarie 2013, și *Biagioli c. San Marino*, Decizia din 8 iulie 2014). Curtea a examinat deja, în diferite cazuri, aplicabilitatea laturii penale a art. 6 parag. 1 din Convenție în cazul procedurilor disciplinare și a considerat că acestea nu reprezintă „chestiuni penale" (cauzele *Le Compte, Van Leuven și De Meyere c. Belgiei*, Hotărârea din 23 iunie 1981, și *Durand c. Franței*, Decizia din 31 ianuarie 2012). Au fost vizate mai multe categorii profesionale: avocați (cauzele *Brown c. Regatului Unit*, Decizia din 24 noiembrie 1998, *Müller-Hartburg c. Austriei*, citată anterior, *Helmut Blum c. Austriei*, Hotărârea din 5 aprilie 2016, și *Biagioli c. San Marino*, Decizia din 13 septembrie 2016); funcționari publici (cauzele *J.L. c. Franței*, Decizia din 5 aprilie 1995, *Costa c. Portugaliei*, Decizia din 9 decembrie 1999, *Linde Falero c. Spaniei*, Decizia din 22 iunie 2000, *Moullet c. Franței*, Decizia din 13 septembrie 2007, *Vagenas c. Greciei*, Decizia din 23 august 2011, și *Nikolova și Vandova c. Bulgariei*, Hotărârea din 17 decembrie 2013); medici (cauza *Ouendeno c. Franței*, Decizia din 2 martie 1994); soldați (Deciziile din 4 iulie 2007 în cauzele *Kaplan și Karaca*, *Gökden și Karacol*, *Batur*, *Duran și alții*, *Yildirim* și *Durgun c. Turciei*); lichidatori judiciari (cauza *Galina Kostova c. Bulgariei*, Hotărârea din 12 noiembrie 2013); judecători (cauzele *Oleksandr Volkov c. Ucrainei*, Hotărârea din 9 ianuarie 2013, *Di Giovanni c. Italiei*, Hotărârea din 9 iulie 2013, *Sturua c. Georgiei*, Hotărârea din 28 martie 2017, și *Kamenos c. Ciprului*, Hotărârea din 31 octombrie 2017) și notari (cauzele *Durand c. Franței*, menționată anterior, și *Yankov c. Bulgariei*, Decizia din 18 iunie 2019). Poate fi diferit, desigur, în anumite cazuri specifice, de exemplu, când este în joc o privare de libertate [cauza *Engel și alții c. Olandei* (Plen), Hotărârea din 8 iunie 1976].

În cauză, analizând „criteriile Engel", Curtea a decis că procedura disciplinară împotriva unui notar nu intră în sfera de aplicare a laturii penale a art. 6 din Convenție, în condițiile în care textele administrative aplicate în privința reclamantului se încadrează în regimul disciplinar al notarilor, chiar dacă faptele invocate împotriva acestuia intrau și în sfera de aplicare a legii penale, interdicția finală a exercitării funcției a avut un caracter general disciplinar, iar amenda prevăzută de lege nu atinge un nivel de gravitate comparabil cu cel al sancțiunilor penale (cauza *Peleki c. Greciei*, Hotărârea din 5 martie 2020, www.echr.coe.int).

3. Noțiunea de „aceeași infracțiune" – elementul *idem* al principiului *ne bis in idem* din art. 4 din Protocolul nr. 7 – trebuie să fie înțeleasă ca interzicând urmărirea sau condamnarea pentru a doua „infracțiune" în măsura în care aceasta provine din fapte identice sau din fapte care sunt în mod substanțial identice.

Înainte de a determina dacă a existat o dublare a procedurii (*bis*), în unele cazuri, Curtea a examinat mai întâi dacă și, în caz afirmativ, când a existat o decizie „definitivă" pronunțată într-o procedură (cu posibilitatea de a exclude continuarea celeilalte). Cu toate acestea, problema dacă o decizie este „definitivă" sau nu este lipsită de relevanță dacă nu există o dublare reală a procedurilor, ci mai degrabă o combinație de proceduri considerate a constitui un întreg.

Art. 4 din Protocolul nr. 7 nu exclude desfășurarea a două proceduri, chiar până la finalizarea lor, cu condiția îndeplinirii anumitor condiții. În special, pentru a se asigura că nu există o dublare a procesului sau a pedepsei (*bis*), astfel cum se prevede la art. 4 din Protocolul nr. 7, statul pârât trebuie să demonstreze în mod convingător că cele două proceduri în cauză au fost legate „în substanță și în timp". Cu alte cuvinte, trebuie să se arate că ele au fost combinate într-un mod integrat, astfel încât să formeze un întreg coerent. Aceasta presupune nu numai că scopurile urmărite și mijloacele folosite pentru a le realiza sunt, în esență, complementare și legate în timp, dar și că eventualele consecințe ale acestora sunt proporționale și previzibile pentru persoanele afectate.

Curtea a exemplificat ce trebuie luat în considerare atunci când se evaluează legătura de fond și în timp între procedurile penale și cele administrative. În ceea ce privește legătura de fond, factorii materiali pentru a determina dacă există o conexiune în substanță suficient de strânsă privesc următoarele:

– dacă diferitele proceduri vizează scopuri complementare şi, astfel, abordează, nu numai *in abstracto*, ci şi *in concreto*, diferite aspecte ale abaterii în cauză;
– dacă dualitatea procedurilor în cauză este o consecinţă previzibilă, atât din punct de vedere juridic, cât şi practic, a aceluiaşi comportament (*idem*);
– dacă procedurile relevante sunt desfăşurate astfel încât să se evite, pe cât posibil, dublarea strângerii şi a evaluării dovezilor, în special prin interacţiunea adecvată între diferitele autorităţi competente, astfel încât ceea ce s-a stabilit într-o procedură să fie folosit şi în cealaltă;
– şi, mai ales, dacă sancţiunea impusă în procedura finalizată prima în mod definitiv este luată în considerare în cea de-a doua, pentru a împiedica în final ca persoana în cauză să suporte o povară excesivă, acest ultim risc fiind cel mai puţin probabil să fie prezent în cazul în care există un mecanism de compensare menit să asigure proporţionalitatea cuantumului total al sancţiunilor impuse.
Chiar în cazul în care legătura de fond este suficientă, cerinţa unei conexiuni în timp rămâne şi trebuie îndeplinită. Acest lucru nu înseamnă totuşi că cele două proceduri trebuie efectuate simultan de la început până la sfârşit. Statele trebuie să poată opta pentru desfăşurarea progresivă a procedurilor în cazul în care acest lucru este motivat de eficienţa şi buna administrare a justiţiei, urmăreşte scopuri sociale diferite şi nu cauzează un prejudiciu disproporţionat. Cu toate acestea, conexiunea în timp trebuie să fie întotdeauna prezentă şi să fie suficient de strânsă pentru a proteja individul faţă de incertitudine şi de întârzierea sau prelungirea în timp a procedurilor, chiar dacă dreptul naţional prevede un sistem „integrat" care separă componentele administrative de cele penale. Cu cât legătura este mai slabă în timp, cu atât este mai mare sarcina statului să explice şi să justifice orice întârziere care îi poate fi imputată în desfăşurarea procedurilor (cauza *Jóhannesson şi alţii c. Islandei*, Hotărârea din 18 mai 2017, www.echr.coe.int).
4. Din analiza celor două versiuni autentice – engleză şi franceză – ale art. 4 din Protocolul nr. 7, Curtea observă o diferenţă în formularea celor două texte: versiunea franceză a art. 4 din Protocolul nr. 7 prevede că persoana trebuie să fi fost „achitată sau condamnată prin hotărâre", în timp ce versiunea în limba engleză a aceleiaşi dispoziţii prevede că persoana trebuie să fi fost „definitiv achitată sau condamnată". Versiunea franceză indică, aşadar, că achitarea sau condamnarea trebuie să fi intervenit printr-o „hotărâre", în timp ce versiunea engleză nu specifică nimic în acest sens. Astfel, confruntată cu versiuni ale unui tratat care sunt la fel de autentice, dar nu identice, Curtea trebuie să le interpreteze într-o modalitate care să le concilieze pe cât posibil şi care este cea mai potrivită pentru a realiza scopul şi pentru a atinge obiectivul tratatului respectiv.
Având în vedere rolul crucial pe care îl joacă art. 4 din Protocolul nr. 7 în sistemul Convenţiei şi scopul dreptului pe care îl garantează, utilizarea cuvântului „hotărâre" în versiunea franceză a acestui articol nu poate justifica o abordare restrictivă a conceptului de persoană care a fost „achitată sau condamnată". Ceea ce contează într-o cauză concretă este ca decizia să fi fost dată de o autoritate care participă la administrarea justiţiei în sistemul juridic naţional şi ca această autoritate să fie competentă în conformitate cu dreptul intern să stabilească şi, după caz, să pedepsească comportamentul ilegal de care persoana a fost acuzată. Faptul că decizia nu ia forma unei hotărâri nu poate pune în discuţie achitarea sau condamnarea persoanei, întrucât un astfel de aspect procedural şi formal nu poate avea o influenţă asupra efectelor deciziei. Într-adevăr, versiunea engleză a art. 4 din Protocolul nr. 7 susţine această interpretare largă a conceptului. Mai mult, Curtea a adoptat în mod constant o abordare similară pentru a determina efectele unei situaţii juridice, de exemplu, pentru a stabili dacă procedurile definite drept administrative în conformitate cu dreptul intern au produs efecte care impun să fie clasificate drept „penale" în sensul autonom dat termenului.
În consecinţă, Curtea consideră că intervenţia judiciară nu este necesară pentru existenţa deciziei.

Până în prezent, Curtea nu a definit niciodată în jurisprudența sa domeniul de aplicare a expresiei „achitat sau condamnat" și nu a stabilit niciun criteriu general în această privință. Totuși, a statuat de multe ori că întreruperea procedurii penale de către un procuror nu reprezintă nici o condamnare, nici o achitare și că art. 4 din Protocolul nr. 7 nu este, prin urmare, aplicabil într-o astfel de situație. Pentru a stabili dacă o anumită decizie constituie o „achitare" sau o „condamnare", Curtea a examinat conținutul real al deciziei în cauză și a evaluat efectele acesteia asupra situației reclamantului. Referindu-se la textul art. 4 din Protocolul nr. 7, Curtea consideră că alegerea deliberată a cuvintelor „achitată sau condamnată" implică faptul că responsabilitatea „penală" a acuzatului a fost stabilită în urma unei evaluări a circumstanțelor cauzei, cu alte cuvinte, a existat o hotărâre cu privire la fondul cauzei. Pentru ca această evaluare să aibă loc, este esențial ca autoritatea care ia hotărârea să fie învestită de dreptul intern cu o putere de decizie care să îi permită să examineze temeinicia unei cauze. Autoritatea trebuie să analizeze probele din dosar și să evalueze implicarea reclamantului în unul sau în toate evenimentele care au dus la intervenția organelor de anchetă, cu scopul de a determina dacă a fost stabilită responsabilitatea sa „penală". Astfel, constatarea faptului că s-a făcut o evaluare a circumstanțelor cauzei și a vinovăției sau nevinovăției învinuitului poate fi susținută de evoluția procedurii într-o anumită speță. În cazul în care a fost inițiată o anchetă penală după ce a fost adusă o acuzație împotriva respectivei persoane, victima a fost audiată, probele au fost strânse și examinate de autoritatea competentă și a fost luată o decizie motivată pe baza acestor probe, asemenea factori pot conduce la constatarea faptului că a existat o analiză cu privire la fondul cauzei. Dacă autoritatea competentă a dispus sancțiunea ca urmare a comportamentului atribuit persoanei în cauză, se poate considera în mod rezonabil că ea a efectuat o evaluare prealabilă a circumstanțelor cauzei și dacă respectivul comportament a fost sau nu legal.

Curtea observă că, în conformitate cu textul art. 4 din Protocolul nr. 7, pentru a beneficia de principiul *ne bis in idem*, persoana trebuie să fi fost „deja achitată sau condamnată în conformitate cu legea și procedura penală din acel stat". Prin urmare, acest articol include o trimitere explicită la dreptul statului care a dat decizia în cauză. De asemenea, Curtea observă că jurisprudența sa indică faptul că, pentru a determina care a fost decizia „definitivă" în cauzele anterioare, ea a făcut invariabil referire la criteriul prezentat în raportul explicativ privind Protocolul nr. 7, constatând că o decizie a fost „definitivă", indiferent de caracterizarea ei în conformitate cu dreptul intern, după epuizarea căilor de atac „obișnuite" sau după expirarea termenului prevăzut de dreptul intern pentru utilizarea lor. Remediile pe care Curtea le-a desemnat drept „extraordinare" nu sunt luate în considerare pentru a determina care a fost decizia „definitivă" în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7. Cu alte cuvinte, pentru a efectua controlul său, Curtea nu a luat în considerare în mod automat clasificarea utilizată în dreptul intern pentru a stabili dacă o decizie a fost „definitivă" sau nu: a realizat propria evaluare a naturii „definitive" a unei decizii cu referire la căile de atac „obișnuite" de care dispun părțile. Lectura anumitor hotărâri ale Curții ar putea da impresia că problema caracterului definitiv al unei decizii este reglementată exclusiv de dreptul intern al statului în cauză. Totuși, referirile la dreptul intern din aceste hotărâri ar trebui interpretate într-o manieră mai nuanțată și privite în context. Curtea a subliniat că trebuie să se țină cont de dreptul intern pentru a se stabili „momentul" când decizia a rămas definitivă. Curtea stabilește ea însăși, în lumina criteriului menționat în raportul explicativ, care este decizia internă „definitivă", ținând cont de procedurile existente în dreptul intern.

Curtea reamintește că se bazează în mod constant pe textul raportului explicativ la Protocolul nr. 7 pentru a identifica decizia „definitivă" într-un anumit caz. O lectură nu numai a art. 4 parag. 1 din Protocolul nr. 7, ci și a parag. 27 din raportul explicativ indică faptul că utilizarea succesivă a expresiilor „același stat" și „acel stat" este destinată să limiteze aplicarea succesivă a expresiilor „același stat" și „acel stat" este destinată să limiteze aplicarea articolului exclusiv la nivel național și, astfel, să prevină orice aplicare transfrontalieră. În ceea ce privește cuvântul „definitiv", raportul prevede „definiția" care trebuie folosită pentru a determina dacă o decizie trebuie considerată „definitivă" în sensul art. 4 din Protocol,

cu referire la o convenție internațională, și anume Convenția europeană privind valoarea internațională a hotărârilor represive. Pentru a stabili dacă decizia în cauză este „definitivă", Curtea trebuie, prin urmare, să stabilească, așa cum se arată în raportul explicativ, dacă au fost disponibile căi de atac obișnuite împotriva deciziei sau dacă părțile au lăsat ca termenul să expire fără a se folosi de acele remedii. În consecință, în cazul în care legislația internă impune utilizarea unui remediu special pentru ca o decizie să devină definitivă, Curtea a făcut o distincție între căile de atac „ordinare" și cele „extraordinare". Atunci când a făcut această distincție, având în vedere circumstanțele specifice ale cauzei, Curtea a luat în considerare factori precum accesibilitatea unui remediu pentru părți sau discreția oferită oficialilor autorizați în conformitate cu dreptul intern în ceea ce privește utilizarea acestuia. Reafirmând necesitatea asigurării respectării principiului securității juridice și referindu-se la dificultățile care ar putea apărea în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 7 în cazul în care o decizie judiciară a fost anulată ca urmare a unui remediu „extraordinar", Curtea nu ia în considerare decât „căile de atac ordinare" pentru determinarea naturii „definitive" a unei decizii în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7. Prin urmare, Curtea subliniază importanța acordată mai recent criteriului previzibilității aplicării legii în ansamblu, ca o condiție pentru a accepta că procedurile „duble" fac parte dintr-un sistem integrat de sancțiuni în conformitate cu dreptul intern, fără a da naștere unei dublări a procedurilor („*bis*") în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7. Acest criteriu este, de asemenea, relevant pentru natura „definitivă" a unei decizii, ca o condiție pentru aplicarea garanției prevăzute la articolul menționat.

În acest context, Curtea este obligată să ia act de faptul că, în conformitate cu jurisprudența sa bine stabilită, cerința de „legalitate" prevăzută în alte dispoziții ale Convenției – inclusiv expresiile „în condițiile prevăzute de lege", „prevăzut/prevăzută de lege" care figurează la parag. 2 ale art. 8-11 din Convenție și la art. 1 din Protocolul nr. 1 și expresia „potrivit dreptului național sau internațional" din art. 7 – înseamnă nu numai existența unei baze legale în dreptul intern, ci și o cerință de calitate inerentă conceptului autonom de legalitate; acest concept implică condiții privind accesibilitatea și previzibilitatea „legii", precum și cerința de a stabili măsuri de protecție împotriva amestecului arbitrar al autorităților publice în exercitarea drepturilor protejate de Convenție. Convenția trebuie citită în ansamblu și interpretată astfel încât să promoveze coerența internă și armonia între diferitele dispoziții ale sale. Având în vedere aceste considerente, Curtea consideră că, într-o anumită măsură, trebuie să interpreteze termenul „definitiv" în mod autonom atunci când acest lucru este justificat de motive temeinice.

Pentru a decide dacă o decizie este „definitivă" în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7, trebuie să se stabilească dacă este supusă unui „remediu obișnuit". În stabilirea căilor de atac „obișnuite" într-un anumit caz, Curtea ia drept punct de plecare dreptul și procedura interne. Dreptul intern – atât material, cât și procedural – trebuie să respecte principiul securității juridice, care prevede atât ca domeniul de aplicare a unui remediu în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7 să fie clar circumscris în timp, cât și ca procedura de utilizare a acestuia să fie clară pentru părțile cărora li se permite să recurgă la acel remediu. Cu alte cuvinte, pentru ca principiul securității juridice – un principiu care este inerent dreptului de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă – să fie respectat, un remediu trebuie să funcționeze într-o manieră care să aducă claritate la momentul în care decizia devine definitivă. În special, Curtea observă, în acest context, că cerința unui termen pentru ca un remediu să fie considerat „obișnuit" este implicită în formularea raportului explicativ, care afirmă că o decizie este irevocabilă atunci când părțile au permis expirarea „termenului" fără a folosi un astfel de remediu. O lege care conferă o discreție nelimitată uneia dintre părți de a folosi un remediu specific sau care supune un astfel de remediu unor condiții ce dezvăluie un dezechilibru major între părți privind posibilitatea lor de a se folosi de el ar încălca principiul securității juridice (cauza *Mihalache c. României*, Hotărârea din 8 iulie 2019, www.echr.coe.int).

5. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că o decizie a procurorului de încetare a urmăririi penale pe motiv că faptele nu sunt suficient de grave pentru a constitui o infracțiune, în

același timp aplicând persoanei respective o amendă cu caracter administrativ pentru faptele comise, are semnificația unei „condamnări" în sensul autonom al termenului.
În cauză, Curtea observă că, la 5 decembrie 2006, după ce a făcut propria evaluare a tuturor circumstanțelor cazului pe baza probelor din dosar, procurorul a dispus scoaterea de sub urmărire penală a reclamantului, aplicând simultan o amendă administrativă care a avut un scop punitiv și descurajant asupra lui. Ordonanța a devenit definitivă, în sensul autonom al noțiunii, la expirarea termenului de 20 de zile prevăzut la art. 249[1] CPP *(din 1968, care reglementa punerea în executare a ordonanței prin care s-a aplicat o sancțiune cu caracter administrativ – n.a.)* în care se putea face plângere împotriva acesteia. Reclamantul nu a făcut plângere. Chiar dacă data la care a fost informat despre decizia procurorului nu este clară, nu există nicio îndoială că a luat cunoștință de ea, a permis expirarea termenului de 20 de zile prevăzut la art. 249[1] CPP, iar la 5 ianuarie 2007 a plătit amenda. Întrucât reclamantul nu avea la dispoziție un alt remediu obișnuit pentru contestarea acesteia, ordonanța din 5 decembrie 2006 a devenit definitivă până când, la 9 august 2007, procurorul superior și-a exercitat puterea discreționară de a redeschide procesul penal împotriva reclamantului.
Potrivit jurisprudenței Curții, o decizie a unui procuror superior de a redeschide procedurile încheiate printr-o condamnare finală, care este rezultatul unei simple reevaluări a faptelor în lumina legii aplicabile, în absența unor fapte ori probe noi sau nou-descoperite ori a descoperirii unui viciu fundamental cu privire la acea procedură, nu se încadrează în circumstanțele excepționale menționate la art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție, care justifică o posibilă redeschidere a procedurii. Din ordonanța din 9 august 2007 rezultă că redeschiderea procedurii a avut ca temei aceleași fapte ca și acelea care stau la baza ordonanței din 5 decembrie 2006. Procurorul superior a luat decizia pe baza aceluiași dosar ca procurorul inferior, nicio nouă probă nu a fost prezentată și examinată. Redeschiderea cauzei nu a fost, prin urmare, justificată de apariția unor fapte noi sau recent descoperite. În plus, din ordonanța din 9 august 2007 rezultă că redeschiderea procedurii a fost justificată de o evaluare diferită de către procurorul superior a circumstanțelor cazului, care, în opinia sa, ar fi trebuit să dea naștere unei răspunderi penale mai degrabă decât „administrative". Cu toate acestea, nu există nicio mențiune despre necesitatea remedierii încălcării unei reguli procedurale sau a unei omisiuni grave în cursul anchetei efectuate de procurorul inferior. Redeschiderea procedurii penale nu a fost, așadar, justificată de un viciu fundamental al procedurii anterioare.
Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că motivele expuse de procurorul superior pentru a justifica redeschiderea procedurii diferă de condițiile stricte impuse de art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7. Prin urmare, redeschiderea procedurii nu a fost justificată de excepția prevăzută în această dispoziție. Rezultă că reclamantul a fost condamnat pe baza ordonanței din 5 decembrie 2006, care devenise definitivă până la momentul când a fost redeschisă urmărirea penală prin ordonanța din 9 august 2007. Având în vedere că niciuna dintre situațiile care permit combinarea sau redeschiderea procedurilor nu există în cauză, rezultă că reclamantul a fost judecat de două ori pentru aceeași infracțiune, fiind încălcat astfel principiul *ne bis in idem*. În consecință, a existat o încălcare a art. 4 din Protocolul nr. 7 (cauza *Horhat c. României*, Hotărârea din 3 martie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 7. Obligativitatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale. (1) Procurorul este obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală din oficiu atunci când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare, alta decât cele prevăzute la alin. (2) și (3).

(2) În cazurile și în condițiile prevăzute expres de lege, procurorul poate renunța la exercitarea acțiunii penale dacă, în raport cu elementele concrete ale cauzei, nu există un interes public în realizarea obiectului acesteia.

(3) În cazurile prevăzute expres de lege, procurorul pune în mişcare şi exercită acţiunea penală după introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate sau după obţinerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiţii prevăzută de lege. *[R.A.: art. 2 alin. (2) CPP 1968]*

Art. 8. Caracterul echitabil şi termenul rezonabil al procesului penal. Organele judiciare au obligaţia de a desfăşura urmărirea penală şi judecata cu respectarea garanţiilor procesuale şi a drepturilor părţilor şi ale subiecţilor procesuali, astfel încât să fie constatate la timp şi în mod complet faptele care constituie infracţiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârşit o infracţiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil. *[R.A.: art. 1 alin. (1) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 21 alin. (3) C. Rom.: *„Art. 21. Accesul liber la justiţie. (...) (3) Părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil"*; ▶ art. 6 parag. 1 teza I CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. 1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanţă independentă şi imparţială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor şi obligaţiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzaţii în materie penală îndreptate împotriva sa"*; ▶ art. 47 teza a II-a prima parte CDFUE: *„Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă şi la un proces echitabil. (...) Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public şi într-un termen rezonabil, în faţa unei instanţe judecătoreşti independente şi imparţiale, constituită în prealabil prin lege"*; ▶ Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European şi a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumţiei de nevinovăţie şi a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Garanţiile prevăzute la art. 6 parag. 1 şi 3 din Convenţie sunt oferite persoanei care face obiectul unei „acuzaţii penale", în sensul autonom al termenului atribuit de Convenţie. Există o „acuzaţie penală" din momentul în care o persoană este notificată oficial de către autoritatea competentă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni sau din momentul în care situaţia sa a fost în mod substanţial afectată de acţiunile întreprinse de autorităţi ca rezultat al unei suspiciuni împotriva sa. Ceea ce constituie un proces echitabil nu poate face obiectul unei singure reguli neuniforme, ci depinde de circumstanţele fiecărui caz în parte. Preocuparea principală a Curţii, în temeiul art. 6 parag. 1, este de a evalua corectitudinea generală a procedurilor penale. Scopul principal al art. 6 în materie penală este să asigure un proces echitabil de către o „instanţă" competentă a stabili „orice acuzaţie penală". Cu toate acestea, după cum s-a menţionat mai sus, garanţiile de la art. 6 sunt aplicabile din momentul în care a fost formulată o „acuzaţie penală" în sensul jurisprudenţei Curţii şi, prin urmare, pot fi relevante şi în timpul investigaţiilor iniţiale, dacă şi în măsura în care echitatea este susceptibilă de a fi grav afectată de nerespectarea acestora. Modalitatea de aplicare a art. 6 parag. 1 şi 3 în cursul etapei de investigare depinde de particularităţile procedurilor şi de circumstanţele cauzei. Astfel cum a explicat Curtea în mai multe rânduri, rolul său nu este acela de a stabili, în principiu, dacă anumite tipuri de elemente de probă, inclusiv probele obţinute în mod ilegal din punct de vedere al dreptului intern, pot fi admise. Întrebarea este dacă procedura în ansamblu, inclusiv modul în care au fost obţinute probele, a fost corectă. Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să se ţină seama de respectarea dreptului la apărare. Trebuie să se stabilească, în special, dacă persoanei în cauză i s-a dat posibilitatea de a contesta autenticitatea probelor şi de a se opune utilizării acestora. În plus, calitatea dovezilor trebuie să fie luată în considerare, inclusiv dacă împrejurările în care au fost obţinute ridică îndoieli cu privire la fiabilitatea sau acurateţea lor. Totuşi, o excepţie de la această abordare se aplică în cazul mărturisirilor obţinute ca urmare a torturii sau a altor

rele tratamente care încalcă art. 3: acceptarea unor astfel de declarații ca probe pentru a stabili faptele pertinente în procesul penal face ca procedura penală în ansamblul său să fie inechitabilă, indiferent de valoarea probatorie a declarațiilor și indiferent dacă utilizarea lor a fost decisivă pentru condamnarea persoanei acuzate (cauza *Zherdev c. Ucrainei*, Hotărârea din 27 aprilie 2017, www.echr.coe.int).

2. Curtea reamintește că durata rezonabilă a procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei și cu referire la următoarele criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și al autorităților relevante, precum și ce era în joc pentru reclamant. Conform jurisprudenței Curții, în cazurile în care un reclamant s-a constituit mai întâi parte civilă în procesul penal și apoi introduce o acțiune civilă separată, durata combinată a procedurilor este relevantă în sensul art. 6 parag. 1 din Convenție privind termenul rezonabil al procesului (cauza *Kirins c. Letoniei*, Hotărârea din 12 ianuarie 2017, www.echr.coe.int). În același sens, cauza *Codarcea c. României*, Hotărârea din 2 iunie 2009, www.echr.coe.int, unde s-a arătat că, în ceea ce privește durata unei proceduri penale cu constituire de parte civilă, aceasta din urmă intră sub incidența art. 6, inclusiv în cursul etapei de instrumentare, și chiar, dacă este cazul, în cazul unei proceduri penale pendinte sau potențiale în fața instanțelor civile și că perioada care trebuie luată în considerare începe la data la care reclamantul s-a prevalat de dreptul său cu caracter civil, și anume de la actul de constituire ca parte civilă.

3. Art. 13 din Convenție garantează disponibilitatea la nivel național a unei căi de atac prin care să se semnaleze încălcarea drepturilor și libertăților prevăzute de Convenție. Prin urmare, deși statelor contractante li se acordă o oarecare marjă în ceea ce privește modul în care se conformează obligațiilor care le revin în temeiul acestei dispoziții, trebuie să existe un remediu intern care să permită autorității naționale competente atât să analizeze fondul plângerii, cât și să dispună soluții adecvate. Sfera de aplicare a obligației în temeiul art. 13 variază în funcție de natura plângerii, dar remediul trebuie să fie, în orice caz, „eficient" în practică și în drept, în special în sensul că exercitarea sa nu trebuie să fie împiedicată în mod nejustificat de actele sau omisiunile autorităților statului. Obligația prevăzută la art. 35 din Convenție impune doar ca un reclamant să poată recurge la căi de atac eficiente, adecvate și accesibile. Singurele remedii în privința cărora Convenția pretinde să fie epuizate sunt cele care se referă la presupusele încălcări și care sunt, în același timp, disponibile și suficiente. Existența unor astfel de căi de atac trebuie să fie suficient de sigură nu numai în teorie, ci și în practică, altfel le vor lipsi accesibilitatea și eficacitatea necesare. În ceea ce privește „eficacitatea" căilor de atac privind durata proceselor, Curtea a apreciat că cea mai bună soluție în termeni absoluți este, indiscutabil, ca în multe domenii, prevenția. Art. 6 parag. 1 din Convenție impune statelor contractante sarcina de a-și organiza sistemele judiciare astfel încât instanțele să poată îndeplini fiecare dintre cerințele pe care le prevede, inclusiv obligația de a soluționa cauzele într-un termen rezonabil. Atunci când sistemul judiciar este deficitar în această privință, soluția cea mai eficientă este de a accelera procedura, pentru a o împiedica să devină excesiv de îndelungată. Un astfel de remediu prezintă un avantaj incontestabil față de unul care oferă doar o compensație, deoarece împiedică, de asemenea, constatarea încălcărilor succesive cu privire la același set de proceduri și nu doar repară încălcarea *a posteriori*, precum un remediu compensator. Prin urmare, acest tip de remediu este „eficient" în măsura în care grăbește decizia instanței. În același timp, este posibil ca un remediu menit să accelereze procedura să nu fie adecvat atunci când aceasta deja durează de prea mult timp. În astfel de cazuri, pot fi folosite alte remedii, inclusiv unul compensatoriu. În plus, Curtea a reținut în mod repetat că statele pot alege să combine două tipuri de remedii, unul destinat accelerării procedurii și celălalt pentru a acorda compensații, deși pot alege, de asemenea, să introducă doar un remediu compensatoriu, fără ca acesta să fie considerat ineficient. Eficacitatea unei căi de atac în sensul art. 13 din Convenție nu depinde de certitudinea unui rezultat favorabil pentru reclamant. Nici „autoritatea" menționată în această dispoziție nu trebuie să fie neapărat una judiciară; dar, dacă nu este, competențele și garanțiile pe care le prezintă sunt relevante pentru a determina dacă remediul pe care îl dispune este unul efectiv. În plus, chiar dacă

un singur remediu nu îndeplineşte, de la sine, cerinţele art. 13, ansamblul căilor de atac prevăzute de dreptul intern poate, în principiu, să o facă. În sfârşit, Curtea a apreciat că trebuie acordată o atenţie deosebită, printre altele, rapidităţii căii de atac în sine, nefiind exclus ca natura adecvată a remediului să fie subminată de durata sa excesivă (cauza *Keaney c. Irlandei*, Hotărârea din 30 aprilie 2020, www.echr.coe.int).

Curtea a stabilit criterii-cheie pentru verificarea eficacităţii unui remediu compensatoriu în ceea ce priveşte durata excesivă a procedurilor judiciare. Aceste criterii sunt următoarele: acţiunea în compensare trebuie să fie soluţionată într-un termen rezonabil; compensaţia trebuie plătită cât mai curând posibil şi, în general, în cel mult şase luni de la data la care decizia de acordare a ei devine executorie; normele procedurale care reglementează acţiunea în compensare trebuie să fie conforme cu cerinţele unui proces echitabil garantat de art. 6 din Convenţie; costurile acţiunii nu trebuie să fie împovărătoare pentru reclamanţi în cazul în care acţiunea lor este justificată; nivelul despăgubirilor nu trebuie să fie nejustificat în raport cu cele acordate de Curte în cazuri similare (cauzele *Galea şi Pavia c. Maltei* şi *Marshall şi alţii c. Maltei*, Hotărârile din 11 februarie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 9. Dreptul la libertate şi siguranţă. (1) În cursul procesului penal este garantat dreptul oricărei persoane la libertate şi siguranţă.

(2) Orice măsură privativă sau restrictivă de libertate se dispune în mod excepţional şi doar în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege.

(3) Orice persoană arestată are dreptul de a fi informată în cel mai scurt timp şi într-o limbă pe care o înţelege asupra motivelor arestării sale şi are dreptul de a formula contestaţie împotriva dispunerii măsurii.

(4) Atunci când se constată că o măsură privativă sau restrictivă de libertate a fost dispusă în mod nelegal, organele judiciare competente au obligaţia de a dispune revocarea măsurii şi, după caz, punerea în libertate a celui reţinut sau arestat.

(5) Orice persoană faţă de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condiţiile prevăzute de lege. ***[R.A.:** art. 5 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 23 alin. (1), (4) şi (7)-(9) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (1) Libertatea individuală şi siguranţa persoanei sunt inviolabile. (...) (4) Arestarea preventivă se dispune de judecător şi numai în cursul procesului penal. (...) (7) Încheierile instanţei privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege. (8) Celui reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu. (9) Punerea în libertate a celui reţinut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum şi în alte situaţii prevăzute de lege"*; ▶ art. 5 parag. 1 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate şi la siguranţă. 1. Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranţă. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepţia următoarelor cazuri şi potrivit căilor legale: a) dacă este deţinut legal pe baza condamnării pronunţate de un tribunal competent; b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei deţineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunţată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligaţii prevăzute de lege; c) dacă a fost arestat sau reţinut în vederea aducerii sale în faţa autorităţii judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârşit o infracţiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârşească o infracţiune sau să fugă după săvârşirea acesteia; d) dacă este vorba de detenţia legală a unui minor, hotărâtă pentru educaţia sa sub supraveghere sau despre detenţia sa legală, în scopul aducerii sale în faţa autorităţii competente; e) dacă este vorba*

despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare"; ► art. 6 CDFUE: „*Art. 6. Dreptul la libertate și la siguranță. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță*"; ► Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 142 din 1 iunie 2012).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 5 din Convenție garantează dreptul fundamental la libertate și securitate, care are o importanță deosebită într-o societate democratică în sensul Convenției. Toate persoanele au dreptul la protecția acestui drept, adică de a nu fi lipsite sau de a nu continua să fie private de libertate decât în conformitate cu condițiile prevăzute la art. 5 parag. 1. Excepțiile prevăzute în parag. 1 al art. 5 sunt enumerate exhaustiv și doar o interpretare restrictivă a lor este în concordanță cu obiectivul acestei dispoziții a Convenției, și anume să se asigure că nimeni nu este lipsit în mod arbitrar de libertate sa. Curtea reiterează că, atunci când perioada maximă de detenție este stabilită prin lege, autoritățile responsabile au obligația de a lua toate măsurile de precauție necesare pentru a se asigura că durata permisă nu este depășită (cauza *Gal c. Ucrainei*, Hotărârea din 16 aprilie 2015, www.echr.coe.int). Nicio detenție care este arbitrară nu poate fi compatibilă cu art. 5 parag. 1, noțiunea de „arbitrar", în acest context, fiind extinsă dincolo de o eventuală lipsă de conformitate cu legislația națională. Ca urmare, o privare de libertate care este legală în dreptul intern poate fi totuși arbitrară și, prin urmare, contrară Convenției, în special în cazul în care a existat un element de rea-credință din partea autorităților ori dacă nu era necesară în circumstanțele cauzei (cauza *Ruslan Yakovenko c. Ucrainei*, Hotărârea din 4 iunie 2015, www.echr.coe.int).

2. Orice privare de libertate a unei persoane trebuie să fie dispusă numai „în condițiile prevăzute de lege". Cât privește „legalitatea" detenției, dispozițiile art. 5 din Convenție se referă, în esență, la legislația națională și prevăd obligația de a se conforma normelor de fond și de procedură. Totuși, conformitatea cu legislația națională nu este suficientă: parag. 1 al acestui text din Convenție impune, în plus, ca orice măsură privativă de libertate să fie luată în scopul protejării persoanei împotriva oricărei forme de arbitrariu. În acest sens, art. 5 parag. 1 prevede o listă exhaustivă a situațiilor în care o persoană poate fi privată de libertate în mod legal, iar dispozițiile trebuie interpretate strict, deoarece este vorba despre excepții de la garanția fundamentală a libertății individuale (cauzele *S.C.* și *N.M. c. României*, Hotărârile din 10 februarie 2015, www.echr.coe.int). Condiția de a nu exista arbitrariu impune ca atât actul de reținere, cât și executarea detenției să fie cu adevărat în conformitate cu scopul restricțiilor permise de art. 5 parag. 1 din Convenție. În plus, trebuie să existe o legătură suplimentară între motivul privării permise de libertate invocat și locul și condițiile de detenție. În contextul lit. b), d) și e) de la parag. 1, este necesară o evaluare a împrejurării dacă detenția este necesară pentru atingerea scopului declarat, în timp ce, în cazul detenției în baza art. 5 parag. 1 lit. c), trebuie să fie îndeplinită și o cerință de proporționalitate [cauza *Navalnyy c. Rusiei (nr. 2)*, Hotărârea din 9 aprilie 2019, www.echr.coe.int]. În contextul art. 5 parag. 1 lit. c), motivarea deciziei prin care se dispune privarea de libertate este un factor relevant pentru a stabili dacă detenția unei persoane trebuie considerată arbitrară. Curtea a arătat că absența oricărui motiv invocat de autoritățile judiciare în deciziile lor prin care autorizează reținerea pentru o perioadă mare de timp este incompatibilă cu principiul protecției împotriva arbitrariului consacrat la art. 5 parag. 1. În schimb, a constatat că nu a existat arbitrariu dacă instanța internă a justificat continuarea detenției prelungite, cu excepția cazului în care motivele sunt extrem de laconice și nu se referă la vreo dispoziție legală care ar fi permis detenția persoanei în cauză (cauza *Baș c. Turciei*, Hotărârea din 3 martie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 10. Dreptul la apărare. (1) Părțile și subiecții procesuali principali au dreptul de a se apăra ei înșiși sau de a fi asistați de avocat.

(2) Părțile, subiecții procesuali principali și avocatul au dreptul să beneficieze de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării.

(3)[1] Suspectul are dreptul de a fi informat de îndată și înainte de a fi ascultat despre fapta pentru care se efectuează urmărirea penală și încadrarea juridică a acesteia. Inculpatul are dreptul de a fi informat de îndată despre fapta pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva lui și încadrarea juridică a acesteia.

(4) Înainte de a fi ascultați, suspectului și inculpatului trebuie să li se pună în vedere că au dreptul de a nu face nicio declarație.

(5) Organele judiciare au obligația de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal.

(6) Dreptul la apărare trebuie exercitat cu bună-credință, potrivit scopului pentru care a fost recunoscut de lege. *[R.A.: art. 6 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 24 C. Rom.: *„Art. 24. Dreptul la apărare. (1) Dreptul la apărare este garantat. (2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu"*; ▶ art. 6 parag. 3 lit. b)-c) CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 3. Orice acuzat are, în special, dreptul: (...) b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale; c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer"*; ▶ art. 48 alin. (2) CDFUE: *„Art. 48. Prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare. (...) (2) Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare"*; ▶ Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 142 din 1 iunie 2012); ▶ Directiva nr. 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (J.O. L nr. 294 din 6 noiembrie 2013); ▶ Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016); ▶ Directiva (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare (J.O. L nr. 297 din 4 noiembrie 2016).

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. Este esențial pentru exercitarea dreptului la asistență juridică, a privilegiului împotriva autoincriminării și a dreptului la tăcere ca o persoană „acuzată de o infracțiune" în sensul art. 6 să fie informată cu privire la aceste drepturi. În consecință, art. 6 parag. 3 lit. c) din Convenție trebuie interpretat în sensul că protejează dreptul persoanelor acuzate de o infracțiune de a fi informate imediat cu privire la dreptul lor la asistență juridică, indiferent de vârsta sau de situația lor specifică și indiferent dacă sunt reprezentate de un avocat desemnat din oficiu sau de un avocat ales

[1] Alin. (3) al art. 10 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 3 din Legea nr. 255/2013.

de ele. În plus, respectarea acestui drept poate influența în mod valabil orice renunțare la dreptul la asistență juridică.

Garanțiile prevăzute la art. 6 parag. 1 și 3 din Convenție sunt oferite persoanei care face obiectul unei „acuzații penale", în sensul autonom al termenului atribuit de Convenție. Există o „acuzație penală" din momentul în care o persoană este notificată oficial de către autoritatea competentă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sau din momentul în care situația sa a fost în mod substanțial afectată de acțiunile întreprinse de autorități ca rezultat al unei suspiciuni împotriva sa. Astfel, de exemplu, o persoană arestată sub suspiciunea că a săvârșit o infracțiune (cauza *Heaney și McGuinness c. Irlandei*, Hotărârea din 21 decembrie 2000, cauza *Brusco c. Franței*, Hotărârea din 14 octombrie 2010), un suspect interogat despre implicarea sa în săvârșirea unei infracțiuni (cauza *Aleksandr Zaichenko c. Rusiei*, Hotărârea din 18 februarie 2010, cauza *Yankov și alții c. Bulgariei*, Hotărârea din 23 septembrie 2010, cauza *Ibrahim și alții c. Regatului Unit*, Hotărârea din 13 septembrie 2016) și o persoană care a fost acuzată în mod oficial (cauza *Pélissier și Sassi c. Franței*, Hotărârea din 23 martie 1999, cauza *Pedersen și Baadsgaard c. Danemarcei*, Hotărârea din 17 decembrie 2004) pot fi considerate toate ca fiind „acuzate de o infracțiune" și să pretindă protecția art. 6 din Convenție. Apariția reală a primului dintre evenimentele menționate mai sus, indiferent de ordinea lor cronologică, declanșează aplicarea art. 6 în latura sa penală.

Curtea reamintește că dreptul fiecărei persoane acuzate de o infracțiune de a fi apărată efectiv de un avocat, desemnat din oficiu dacă este necesar, așa cum este garantat de art. 6 parag. 3 lit. c), reprezintă una dintre trăsăturile fundamentale ale unui proces echitabil. Accesul prompt la un avocat constituie o contrapondere importantă la vulnerabilitatea suspecților aflați în custodia poliției, oferă o protecție fundamentală împotriva constrângerilor și relelor tratamente aplicate suspecților de către poliție și contribuie la prevenirea erorilor judiciare și la îndeplinirea obiectivelor art. 6, în special privind egalitatea armelor între organele de anchetă sau de urmărire penală și acuzat.

Art. 6 parag. 3 lit. c) nu asigură, prin urmare, un drept autonom, ci trebuie citit și interpretat în lumina cerinței mai extinse a echității procedurilor penale considerate în ansamblul lor, așa cum sunt garantate de art. 6 parag. 1 din Convenție. Respectarea cerințelor unui proces echitabil trebuie examinată în fiecare caz cu privire la evoluția procesului în ansamblul său, și nu pe baza unei analize izolate a unui anumit aspect sau a unui anumit incident. Dispozițiile art. 6 parag. 3 lit. c) lasă statelor contractante posibilitatea de a alege mijloacele de a asigura punerea lor în practică în sistemul judiciar național, sarcina Curții fiind doar de a verifica dacă metoda pe care au ales-o este conformă cu cerințele unui proces echitabil.

Curtea reamintește că nici litera, nici spiritul art. 6 din Convenție nu împiedică o persoană să renunțe, fie în mod expres, fie tacit, din proprie voință, la garanțiile unui proces echitabil. Acest lucru se aplică și în cazul dreptului la asistență juridică. Cu toate acestea, pentru a fi eficientă, o astfel de renunțare trebuie stabilită într-un mod neechivoc și trebuie să fie însoțită de garanții minime proporționale cu importanța ei. Nu este necesar ca ea să fie explicită, dar trebuie să fie voluntară și să constituie o renunțare în deplină cunoștință de cauză la un drept. Înainte de a se putea spune că un inculpat a renunțat implicit, prin comportamentul său, la un drept fundamental în temeiul art. 6, trebuie să se stabilească faptul că ar fi putut prevedea în mod rezonabil consecințele comportamentului său. Mai mult, renunțarea nu trebuie să contravină interesului public.

Curtea reamintește, de asemenea, că accesul la un avocat în timpul fazei de investigație poate fi restricționat temporar în cazul în care există „motive convingătoare" în acest sens. În ceea ce privește restricționarea accesului la un avocat din „motive imperioase" în timpul detenției în custodia poliției, Curtea a arătat că, pentru ca dreptul la un proces echitabil să rămână suficient de „practic și eficient", art. 6 parag. 1 impune ca, de regulă, accesul la un avocat să fie acordat de la prima interogare a unui suspect de către poliție, cu excepția cazului în care se demonstrează, având în vedere circumstanțele particulare ale fiecărui caz, existența unor motive imperioase pentru a restrânge acest drept. Chiar

dacă motive întemeiate pot îndreptăți în mod excepțional refuzul accesului la un avocat, această restricție – indiferent de justificarea sa – nu trebuie să prejudicieze în mod nejustificat drepturile inculpatului în temeiul art. 6. Dreptul la apărare va fi în principiu prejudiciat iremediabil atunci când declarațiile incriminatoare date în fața poliției fără a avea acces la un avocat sunt folosite pentru o condamnare ulterioară.

În jurisprudența sa, Curtea a precizat, în special, că restricțiile privind accesul la asistență juridică sunt permise numai în împrejurări excepționale, trebuie să aibă caracter temporar și să se bazeze pe o evaluare individuală a circumstanțelor specifice ale cauzei. Dacă autoritățile demonstrează în mod convingător existența unei nevoi urgente de a evita consecințele negative grave asupra vieții, libertății sau integrității fizice într-un caz dat, aceasta poate constitui un motiv imperios pentru a limita accesul la consultanță juridică în sensul art. 6 din Convenție. În astfel de circumstanțe, există obligația autorităților de a proteja drepturile victimelor potențiale sau reale, în special în temeiul art. 2, art. 3 și al art. 5 parag. 1 din Convenție. Atunci când Curtea evaluează dacă s-a demonstrat existența unor motive convingătoare, este important să stabilească dacă decizia de a restrânge consilierea juridică a avut o bază în dreptul intern și dacă domeniul de aplicare și conținutul oricărei restricții privind asistența juridică au fost suficient de clar prevăzute de lege pentru a ghida luarea deciziilor de către cei responsabili pentru aplicarea lor.

Lipsa probării de către autorități a existenței unor motive imperioase cântărește mult atunci când se evaluează corectitudinea generală a procesului și poate determina constatarea încălcării art. 6 parag. 1 și parag. 3 lit. c). În cazul în care, dimpotrivă, au fost stabilite motive întemeiate pentru limitarea accesului la un avocat, trebuie să se efectueze o evaluare globală a întregii proceduri, pentru a determina dacă aceasta a fost „corectă" în sensul art. 6 parag. 1 din Convenție (C.E.D.O., cauza *Simeonovi c. Bulgariei*, Hotărârea din 12 mai 2017, www.echr.coe.int).

2. În situația în care reclamantul solicită expres prezența unui avocat în timpul interogatoriului, iar această solicitare îi este refuzată pentru o perioadă de timp destul de lungă – mai mult de 48 de ore – în care interogatoriul continuă, iar persoana recunoaște acuzațiile ce i se aduc, drepturile apărării au fost încălcate într-o manieră ireparabilă – indiferent de justificările care au stat la baza unui astfel de refuz –, incompatibilă cu drepturile pe care art. 6 din Convenție le conferă unui acuzat (C.E.D.O., cauza *Magee c. Regatului Unit*, Hotărârea din 6 iunie 2000, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 47).

3. Dreptul unui acuzat de a comunica în condiții de confidențialitate („dincolo de auzul unor terțe persoane") cu avocatul său reprezintă una dintre cerințele elementare ale unui proces echitabil într-o societate democratică și rezultă din art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenție. Dacă un avocat nu poate discuta cu clientul său fără o astfel de supraveghere, pentru a primi, în acest fel, instrucțiuni confidențiale, asistența sa își pierde mult din utilitate, în timp ce scopul Convenției este acela de a proteja drepturi concrete și efective [C.E.D.O., cauza *Öcalan c. Turciei* (MC), Hotărârea din 12 mai 2005, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 49].

4. Articolul 6 parag. 3 din Convenție recunoaște acuzatului nu numai dreptul de a fi informat cu privire la „cauza" acuzației, și anume actele de care este acuzat și în baza cărora este fundamentată acuzația, ci și calificarea juridică a acestora, într-o modalitate detaliată (C.E.D.O., cauza *Dallos c. Ungariei*, Hotărârea din 1 martie 2001). Informațiile „detaliate" trebuie să conțină suficiente date pentru a se permite acuzatului să își pregătească apărarea, fără a se menționa, în mod necesar, și probele pe care se bazează aceste acuzații [Com.E.D.O., cauza *Luigi Sacramati c. Italiei* (Plen), Decizia din 6 septembrie 1995, ambele în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 50-51].

5. Dreptul la tăcere este un principiu general recunoscut, care, împreună cu protecția împotriva autoincriminării, se află în centrul unei proceduri echitabile în sensul art. 6 din Convenție. Cu toate acestea, dreptul la tăcere nu este absolut, însă este necesară o prudență deosebită din partea instanței interne înainte de a invoca tăcerea acuzatului

împotriva acestuia. Faptul dacă concluziile negative reieşite din tăcerea acuzatului încalcă drepturile sale prevăzute la art. 6 din Convenţie reprezintă o chestiune care trebuie stabilită în funcţie de circumstanţele cauzei, având în vedere situaţia în care pot fi trase astfel de concluzii sau importanţa acordată lor de instanţele naţionale în evaluarea probelor. În practică, trebuie aduse garanţii adecvate pentru a se asigura că orice concluzii negative nu depăşesc ceea ce este permis în conformitate cu art. 6 (C.E.D.O., cauza *O'Donnell c. Regatului Unit*, Hotărârea din 7 aprilie 2015, www.echr.coe.int).

Art. 11. Respectarea demnităţii umane şi a vieţii private. (1) Orice persoană care se află în curs de urmărire penală sau de judecată trebuie tratată cu respectarea demnităţii umane.

(2) Respectarea vieţii private, a inviolabilităţii domiciliului şi a secretului corespondenţei sunt garantate. Restrângerea exercitării acestor drepturi nu este admisă decât în condiţiile legii şi dacă aceasta este necesară într-o societate democratică. *[R.A.: art. 5[1] CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 22 alin. (2): *„Art. 22. Dreptul la viaţă şi la integritate fizică şi psihică. (...) (2) Nimeni nu poate fi supus torturii şi niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant"*, art. 26 alin. (1): *„Art. 26. Viaţa intimă, familială şi privată. (1) Autorităţile publice respectă şi ocrotesc viaţa intimă, familială şi privată"*, art. 27 alin. (1) şi (2): *„Art. 27. Inviolabilitatea domiciliului. (1) Domiciliul şi reşedinţa sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia. (2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situaţii: a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătoreşti; b) înlăturarea unei primejdii privind viaţa, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; c) apărarea securităţii naţionale sau a ordinii publice; d) prevenirea răspândirii unei epidemii"*, art. 28: *„Art. 28. Secretul corespondenţei. Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil"* şi art. 53 C. Rom.: *„Art. 53. Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. (1) Exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi poate fi restrâns numai prin lege şi numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securităţii naţionale, a ordinii, a sănătăţii ori a moralei publice, a drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor; desfăşurarea instrucţiei penale; prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. (2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu şi fără a aduce atingere existenţei dreptului sau a libertăţii"*; ▶ art. 3: *„Art. 3. Interzicerea torturii. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante"* şi art. 8 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei, ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora"*; ▶ art. 1: *„Art. 1. Demnitatea umană. Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată şi protejată"*, art. 4: *„Art. 4. Interzicerea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Nimeni nu poate fi supus torturii şi nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante"* şi art. 7 CDFUE: *„Art. 7. Respectarea vieţii private şi de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, a domiciliului şi a secretului comunicaţiilor"*; ▶ art. 280, art. 281 şi art. 282 CP.

Art. 12. Limba oficială şi dreptul la interpret. (1) Limba oficială în procesul penal este limba română.

(2) Cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale au dreptul să se exprime în limba maternă în faţa instanţelor de judecată, actele procedurale întocmindu-se în limba română.

(3)[1] Părţilor şi subiecţilor procesuali care nu vorbesc sau nu înţeleg limba română ori nu se pot exprima li se asigură, în mod gratuit, posibilitatea de a lua cunoştinţă de piesele dosarului, de a vorbi, precum şi de a pune concluzii în instanţă, prin interpret. În cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie, suspectului sau inculpatului i se asigură în mod gratuit posibilitatea de a comunica, prin interpret, cu avocatul în vederea pregătirii audierii, a introducerii unei căi de atac sau a oricărei altei cereri ce ţine de soluţionarea cauzei.

(4) În cadrul procedurilor judiciare se folosesc interpreţi autorizaţi, potrivit legii. Sunt incluşi în categoria interpreţilor şi traducătorii autorizaţi, potrivit legii. *[R.A.: art. 7 şi art. 8 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 128 C. Rom.: *„Art. 128. Folosirea limbii materne şi a interpretului în justiţie. (1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română. (2) Cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale au dreptul să se exprime în limba maternă în faţa instanţelor de judecată, în condiţiile legii organice. (3) Modalităţile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreţi sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiţiei şi să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesaţi. (4) Cetăţenii străini şi apatrizii care nu înţeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoştinţă de toate actele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit"*; ▶ art. 6 parag. 3 lit. e) CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 3. Orice acuzat are, în special, dreptul: (...) e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înţelege sau nu vorbeşte limba folosită la audiere"*; ▶ Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare şi traducere în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 280 din 26 octombrie 2010).

Hotărâri C.E.D.O. În conformitate cu art. 6 parag. 3 lit. a) din Convenţie, orice persoană acuzată de o infracţiune are dreptul de a fi informată cu promptitudine, într-o limbă pe care o înţelege şi în detaliu, cu privire la natura şi cauza acuzaţiei împotriva sa. Deşi această prevedere nu precizează că informaţiile relevante trebuie furnizate în scris sau traduse în scris pentru un inculpat străin, indică necesitatea acordării unei atenţii speciale notificării „acuzaţiei". Rechizitoriul joacă un rol esenţial în procesul penal, deoarece, din momentul comunicării sale, persoana respectivă este informată în mod oficial cu privire la temeiul de fapt şi de drept al acuzaţiilor împotriva sa. Un inculpat care nu cunoaşte limba utilizată în instanţă poate fi dezavantajat dacă rechizitoriul nu este tradus într-o limbă pe care o înţelege. În plus, art. 6 parag. 3 lit. e) prevede că fiecare inculpat are dreptul la asistenţa gratuită a unui interpret. Acest drept se aplică nu numai declaraţiilor orale făcute în şedinţa de judecată, ci şi materialelor documentare şi procedurilor preliminare. În ceea ce priveşte aceste din urmă proceduri, Curtea notează că asistenţa unui interpret, precum cea a unui avocat, ar trebui furnizată din etapa de investigaţie, cu excepţia cazului în care se demonstrează existenţa unor motive imperioase pentru a restrânge acest drept. Un învinuit care nu poate înţelege sau nu vorbeşte limba folosită în instanţă are, prin urmare,

[1] Alin. (3) al art. 12 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 4 din Legea nr. 255/2013.

dreptul la asistența gratuită a unui interpret pentru traducerea sau interpretarea tuturor acestor documente sau declarații în procedurile intentate împotriva sa, pentru a înțelege limba instanței și a beneficia astfel de un proces echitabil. Totuși, parag. 3 lit. e) nu impune o traducere scrisă a tuturor elementelor de probă scrise sau a documentelor oficiale din procedură. În această privință, trebuie remarcat faptul că textul se referă la un „interpret", nu la un „traducător", ceea ce sugerează că asistența lingvistică orală poate îndeplini cerințele Convenției. Cu toate acestea, este necesar ca asistența oferită să permită inculpatului să cunoască acuzațiile care i se aduc și să se apere, în special prin posibilitatea de a prezenta instanței versiunea sa despre evenimente. Curtea notează că obligația autorităților competente nu se limitează la numirea unui interpret, ci, în anumite circumstanțe speciale, se poate extinde și la controlul ulterior al caracterului adecvat al interpretării.

Autoritățile implicate în procedură, în special instanțele naționale, au sarcina de a stabili dacă dreptul la un proces echitabil impune numirea unui interpret pentru a-l asista pe inculpat. În opinia Curții, această obligație nu se limitează la situațiile în care inculpatul străin face o cerere explicită în acest sens. Având în vedere locul proeminent deținut într-o societate democratică de dreptul la un proces echitabil, obligația apare ori de câte ori există motive să se suspecteze că inculpatul nu cunoaște suficient de bine limba procedurii, de exemplu, dacă nu este nici național, nici rezident al țării în care se desfășoară procesul. De asemenea, apare atunci când este prevăzută o a treia limbă pentru interpretare. În astfel de circumstanțe, cunoștințele acuzatului în a treia limbă ar trebui să fie stabilite înainte de luarea deciziei de utilizare a acesteia pentru interpretare.

Curtea mai remarcă faptul că importanța verificării necesității unui interpret pentru a asigura dreptul la un proces echitabil a fost recunoscută și de adoptarea Directivei 2010/64/UE, care obligă statele membre să se asigure că există o procedură sau un mecanism pentru a stabili dacă persoanele suspectate sau acuzate vorbesc și înțeleg limba procedurii penale și dacă au nevoie de asistența unui interpret. Curtea a reținut de mai multe ori că, în determinarea nevoilor de interpretare ale acuzatului, problema cunoștințelor sale lingvistice este vitală. În această privință, faptul că persoana acuzată are cunoștințe de bază în limba procedurii sau, dacă este cazul, într-o a treia limbă în care este ușor accesibilă interpretarea nu ar trebui să o împiedice să beneficieze de interpretarea într-o limbă pe care o înțelege suficient de bine pentru a-și exercita pe deplin dreptul la apărare. Acest lucru rezultă din cerința ca ea să fie informată cu privire la acuzație într-o limbă „pe care o înțelege" și din cerința ca asistența lingvistică acordată să fie de așa natură, încât să îi permită să cunoască acuzația împotriva sa și să se apere. Considerentul (22) din preambulul Directivei 2010/64/UE prevede că interpretarea și traducerea trebuie furnizate fie în limba maternă a inculpaților, fie în orice altă limbă pe care o vorbesc sau o înțeleg, pentru a le permite să își exercite pe deplin dreptul la apărare și pentru a le garanta echitatea procedurilor.

Convenția lasă statelor contractante o largă marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea mijloacelor pentru a se asigura că sistemele lor juridice sunt în conformitate cu cerințele art. 6. Prin urmare, nu este de competența Curții să precizeze în detaliu măsurile care ar trebui luate de autoritățile naționale în vederea verificării cunoștințelor lingvistice ale unui acuzat care nu cunoaște suficient de bine limba utilizată în procedură. În funcție de diferiți factori, cum ar fi natura infracțiunii și comunicările adresate inculpatului de către autoritățile interne, o serie de întrebări ar putea fi suficiente pentru a stabili nevoile lingvistice ale acestuia. Curtea observă că, de asemenea, considerentul (21) din Directiva 2010/64/UE lasă autorităților libertatea să aleagă modul de verificare cel mai adecvat.

În cele din urmă, Curtea atrage atenția asupra importanței consemnărilor scrise privind procedura utilizată și decizia adoptată în ceea ce privește verificarea nevoilor de interpretare, privind informarea despre dreptul la un interpret și asistența oferită de acesta, cum ar fi traducerea orală sau un rezumat oral al documentelor, pentru a evita orice îndoială în această privință ivită mai târziu în cadrul procedurii. Curtea a avut deja ocazia să sublinieze, în contextul dreptului la un avocat, al dreptului la tăcere și al privilegiului împotriva autoincriminării, că, pentru ca aceste drepturi să fie practice și eficiente, este esențial ca

suspecții să fie conștienți de ele. Curtea constată că, din același motiv, este important ca suspectul să fie conștient de dreptul la un interpret, ceea ce înseamnă că trebuie să fie informat despre un astfel de drept atunci când este „acuzat de o infracțiune". Pentru a fi eficientă, informarea privind dreptul la interpret, precum și privind celelalte drepturi fundamentale în legătură cu apărarea ar trebui să se facă într-o limbă pe care persoana în cauză o înțelege. Acest lucru implică, de asemenea, aplicarea de către Curte a standardului de renunțare „inteligentă și în deplină cunoștință de cauză" la drepturile menționate (cauza *Vizgirda c. Sloveniei*, Hotărârea din 28 august 2018, www.echr.coe.int).

Art. 13. Aplicarea legii procesuale penale în timp și spațiu. (1) Legea procesuală penală se aplică în procesul penal actelor efectuate și măsurilor dispuse, de la intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii din vigoare, cu excepția situațiilor prevăzute în dispozițiile tranzitorii.

(2) Legea procesuală penală română se aplică actelor efectuate și măsurilor dispuse pe teritoriul României, cu excepțiile prevăzute de lege.

Legea de aplicare: ► Art. 3. Legea nouă se aplică de la data intrării ei în vigoare tuturor cauzelor aflate pe rolul organelor judiciare, cu excepțiile prevăzute în cuprinsul prezentei legi. ► Art. 4. (1) Actele de procedură îndeplinite înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare la data îndeplinirii lor, rămân valabile, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege. (2) Nulitatea oricărui act sau oricărei lucrări efectuate înainte de intrarea în vigoare a legii noi poate fi invocată numai în condițiile Codului de procedură penală. (3) În cauzele aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, încălcarea, în cursul urmăririi penale, a dispozițiilor legale privind prezența obligatorie a învinuitului sau a inculpatului ori asistarea obligatorie a acestora de către apărător poate fi invocată până la începerea dezbaterilor.

Legislație conexă: art. 8 CP.

BCU IAȘI / CENTRAL

Titlul II. Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal

Capitolul I. Acțiunea penală

Art. 14. Obiectul și exercitarea acțiunii penale. (1) Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare prin actul de inculpare prevăzut de lege.

(3) Acțiunea penală se poate exercita în tot cursul procesului penal, în condițiile legii. *[R.A.: art. 9 CPP 1968]*

Art. 15. Condițiile de punere în mișcare sau de exercitare a acțiunii penale. Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.

Art. 16. Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale. (1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

a) fapta nu există;

b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;

c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;

d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;

e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;

g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;

h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;

i) există autoritate de lucru judecat;

j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) și j), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege. *[R.A.: art. 10 CPP 1968]*

Art. 17. Stingerea acțiunii penale. (1) În cursul urmăririi penale acțiunea penală se stinge prin clasare sau prin renunțare la urmărirea penală, în condițiile prevăzute de lege.

(2)[1] În cursul judecății acțiunea penală se stinge prin rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitare sau încetare a procesului penal. *[R.A.: art. 11 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (2) al art. 17 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 5 din Legea nr. 255/2013.

Legea de aplicare: Art. 19. Atunci când, în cursul procesului, se constată că în privința unei fapte comise anterior intrării în vigoare a Codului penal sunt aplicabile dispozițiile art. 18¹ din Codul penal din 1968, ca lege penală mai favorabilă, procurorul dispune clasarea, iar instanța dispune achitarea, în condițiile Codului de procedură penală.

Art. 18. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului. În caz de amnistie, de prescripție, de retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal. *[R.A.: art. 13 alin. (1) CPP 1968]*

Capitolul II. Acțiunea civilă

Art. 19. Obiectul şi exercitarea acțiunii civile. (1)[1] Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

(2) Acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului şi, după caz, a părții responsabile civilmente.

(3)[2] Când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă, acțiunea civilă se exercită în numele acesteia de către reprezentantul legal sau, după caz, de către procuror, în condițiile art. 20 alin. (1) şi (2), şi are ca obiect, în funcție de interesele persoanei pentru care se exercită, tragerea la răspundere civilă delictuală.

(4) Acțiunea civilă se soluționează în cadrul procesului penal, dacă prin aceasta nu se depăşeşte durata rezonabilă a procesului.

(5) Repararea prejudiciului material şi moral se face potrivit dispozițiilor legii civile. *[R.A.: art. 14, art. 17 şi art. 18 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. 1. Prin Decizia nr. 17/2015 (M. Of. nr. 875 din 23 noiembrie 2015), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 19 din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cauzele penale având ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005, instanța, soluționând acțiunea civilă, dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârşirea acestor infracțiuni la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată şi la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură fiscală".

2. Prin Decizia nr. 23/2015 (M. Of. nr. 71 din 1 februarie 2016), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Alba Iulia şi, în

---

[1] Alin. (1) al art. 19 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 6 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 19 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 6 din Legea nr. 255/2013.

interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 50 alin. (3) din Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, cu modificările şi completările ulterioare, a stabilit: *„Dreptul la despăgubiri recunoscut soţului (soţiei) sau persoanelor care se află în întreţinerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului, priveşte doar vătămările lor corporale, ca victime directe ale evenimentului rutier"*.

Notă. Legea nr. 136/1995 a fost abrogată prin O.U.G. nr. 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţelor persoane prin accidente de vehicule şi de tramvaie (M. Of. nr. 723 din 19 septembrie 2016) şi, ulterior, prin Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule şi tramvaie (M. Of. nr. 431 din 12 iunie 2017), dispoziţii similare celor interpretate de Înalta Curte fiind cuprinse în art. 15 alin. (5) din ordonanţa de urgenţă, respectiv art. 14 alin. (6) din lege.

3. A se vedea Decizia nr. 1/2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *infra*, la art. 86.

4. Prin Decizia nr. 22/2017 (M. Of. nr. 43 din 17 ianuarie 2018), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Constanţa şi a stabilit: *„În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, persoana care a suferit o vătămare corporală prin fapta altuia nu poate fi obligată, către furnizorul de servicii medicale, la plata cheltuielilor de spitalizare şi tratament medical de care a beneficiat în cadrul unităţii medicale respective, potrivit legii, în limitele pachetului de bază ori minimal, după caz, în situaţiile în care autorul vătămării nu a fost identificat sau persoana vătămată nu a formulat sau şi-a retras plângerea prealabilă ori a intervenit împăcarea părţilor.*

În interpretarea şi aplicarea aceloraşi dispoziţii legale, autorul vătămării poate fi chemat în judecată, pe cale civilă separată, pentru suportarea cheltuielilor de spitalizare şi tratament medical de care a beneficiat persoana vătămată, în limitele pachetului de bază ori minimal, în situaţia în care acesta nu răspunde penal, întrucât a intervenit împăcarea părţilor".

5. A se vedea Decizia nr. 26/2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *infra*, la art. 86.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 12/2016 (M. Of. nr. 498 din 4 iulie 2016), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Târgu Mureş, Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi a stabilit:

„Dispoziţiile art. 1391 alin. (1) din Codul civil se interpretează în sensul că, într-o cauză penală având ca obiect o infracţiune de vătămare corporală din culpă, doar victima infracţiunii, care a suferit un prejudiciu, este îndreptăţită să obţină o despăgubire pentru restrângerea posibilităţilor de viaţă familială şi socială.

Dispoziţiile art. 1371 alin. (1) din Codul civil se interpretează în sensul că autorul faptei va fi ţinut să răspundă numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o în cazul în care victima prejudiciului a contribuit şi ea cu vinovăţie la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu l-a evitat, în tot sau în parte, deşi putea să o facă".

Legislaţie conexă: art. 63 lit. d) şi g) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 20. Constituirea ca parte civilă. (1) Constituirea ca parte civilă se poate face până la începerea cercetării judecătoreşti. Organele judiciare au obligaţia de a aduce la cunoştinţa persoanei vătămate acest drept.

(2) Constituirea ca parte civilă se face în scris sau oral, cu indicarea naturii şi a întinderii pretenţiilor, a motivelor şi a probelor pe care acestea se întemeiază.

(3) În cazul în care constituirea ca parte civilă se face oral, organele judiciare au obligaţia de a consemna aceasta într-un proces-verbal sau, după caz, în încheiere.

(4) În cazul nerespectării vreuneia dintre condiţiile prevăzute la alin. (1) şi (2), persoana vătămată sau succesorii acesteia nu se mai pot constitui parte civilă în cadrul procesului penal, putând introduce acţiunea la instanţa civilă.

(5) Până la terminarea cercetării judecătoreşti, partea civilă poate:

a) îndrepta erorile materiale din cuprinsul cererii de constituire ca parte civilă;

b) mări sau micşora întinderea pretenţiilor;

c) solicita repararea prejudiciului material prin plata unei despăgubiri băneşti, dacă repararea în natură nu mai este posibilă.

(6)[1] În cazul în care un număr mare de persoane care nu au interese contrarii s-au constituit parte civilă, acestea pot desemna o persoană care să le reprezinte interesele în cadrul procesului penal. În cazul în care părţile civile nu şi-au desemnat un reprezentant comun, pentru buna desfăşurare a procesului penal, procurorul sau instanţa de judecată poate desemna, prin ordonanţă, respectiv prin încheiere motivată, un avocat din oficiu pentru a le reprezenta interesele. Încheierea sau ordonanţa va fi comunicată părţilor civile, care trebuie să încunoştinţeze procurorul sau instanţa în cazul în care refuză să fie reprezentaţi prin avocatul desemnat din oficiu. Toate actele de procedură comunicate reprezentantului sau de care reprezentantul a luat cunoştinţă sunt prezumate a fi cunoscute de către persoanele reprezentate.

(7) Dacă dreptul la repararea prejudiciului a fost transmis pe cale convenţională unei alte persoane, aceasta nu poate exercita acţiunea civilă în cadrul procesului penal. Dacă transmiterea acestui drept are loc după constituirea ca parte civilă, acţiunea civilă poate fi disjunsă.

(8) Acţiunea civilă care are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului şi părţii responsabile civilmente, exercitată la instanţa penală sau la instanţa civilă, este scutită de taxă de timbru. *[R.A.: art. 15 şi art. 174 alin. (3) şi (6) CPP 1968]*

Art. 21. Introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente. (1)[2] Introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente poate avea loc, la cererea părţii îndreptăţite potrivit legii civile, în termenul prevăzut la art. 20 alin. (1).

(2) Atunci când exercită acţiunea civilă, procurorul este obligat să ceară introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente, în condiţiile alin. (1).

(3)[3] Partea responsabilă civilmente poate interveni în procesul penal până la terminarea cercetării judecătoreşti la prima instanţă de judecată, luând procedura din stadiul în care se află în momentul intervenţiei.

(4) Partea responsabilă civilmente are, în ceea ce priveşte acţiunea civilă, toate drepturile pe care legea le prevede pentru inculpat. *[R.A.: art. 16 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (6) şi (7) ale art. 20 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 7 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 21 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 8 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (3) al art. 21 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 8 din Legea nr. 255/2013.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 257/2017 (M. Of. nr. 472 din 22 iunie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **sintagma „în termenul prevăzut la art. 20 alin. (1)" din cuprinsul art. 21 alin. (1) din Codul de procedură penală este neconstituțională.** Curtea a reținut că părții responsabile civilmente trebuie să i se recunoască participarea cu drepturi depline în procedura camerei preliminare, așa încât posibilitatea persoanei vătămate care s-a constituit parte civilă de a solicita introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente „până la începerea cercetării judecătorești", în orice etapă procesuală, inclusiv după închiderea procedurii de cameră preliminară, este de natură a aduce atingere dreptului de acces liber la justiție și dreptului la apărare ale părții responsabile civilmente. Curtea a constatat că este necesar ca, prin normele procesuale penale în materie, să se asigure dreptul părții responsabile civilmente de a formula cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, în vederea realizării unui echilibru între drepturi fundamentale relative aflate în concurs, și anume dreptul de acces liber la justiție și dreptul la apărare ale persoanei vătămate ce se constituie parte civilă, pe de o parte, și, pe de altă parte, dreptul de acces liber la justiție și dreptul la apărare ale părții responsabile civilmente.

Art. 22. Renunțarea la pretențiile civile. (1) Partea civilă poate renunța, în tot sau în parte, la pretențiile civile formulate, până la terminarea dezbaterilor în apel.

(2) Renunțarea se poate face fie prin cerere scrisă, fie oral în ședința de judecată.

(3) Partea civilă nu poate reveni asupra renunțării și nu poate introduce acțiune la instanța civilă pentru aceleași pretenții.

Art. 23. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile. (1) În cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii.

(2) Inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile.

(3) În cazul recunoașterii pretențiilor civile, instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii. Cu privire la pretențiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe. *[R.A.: art. 16¹ CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 438-441 din Codul de procedură civilă, republicat (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015); ► Secțiunea a 2-a – „Dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale" a Capitolului VI din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 24. Exercitarea acțiunii civile de către sau față de succesori. (1) Acțiunea civilă rămâne în competența instanței penale în caz de deces, reorganizare, desființare sau dizolvare a părții civile, dacă moștenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii acesteia își exprimă opțiunea de a continua exercitarea acțiunii civile, în termen de cel mult două luni de la data decesului sau a reorganizării, desființării ori dizolvării.

(2)[1] În caz de deces, reorganizare, desființare sau dizolvare a părții responsabile civilmente, acțiunea civilă rămâne în competența instanței penale dacă partea civilă indică moștenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii părții

[1] Alin. (2) al art. 24 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 9 din Legea nr. 255/2013.

responsabile civilmente, în termen de cel mult două luni de la data la care a luat cunoştinţă de împrejurarea respectivă.

(3)[1] *Abrogat. [R.A.: art. 21 CPP 1968]*

Art. 25. Rezolvarea acţiunii civile în procesul penal. (1)[2] Instanţa se pronunţă prin aceeaşi hotărâre atât asupra acţiunii penale, cât şi asupra acţiunii civile.

(2) Când acţiunea civilă are ca obiect repararea prejudiciului material prin restituirea lucrului, iar aceasta este posibilă, instanţa dispune ca lucrul să fie restituit părţii civile.

(3) Instanţa, chiar dacă nu există constituire de parte civilă, se pronunţă cu privire la desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris sau la restabilirea situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii.

(4)[3] *Abrogat.*

(5)[4] În caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza întâi, lit. e), f) – cu excepţia prescripţiei, i) şi j), în caz de încetare a procesului penal ca urmare a retragerii plângerii prealabile, precum şi în cazul prevăzut de art. 486 alin. (2), instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă.

(6)[5] Instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă şi în cazul în care moştenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii părţii civile nu îşi exprimă opţiunea de a continua exercitarea acţiunii civile sau, după caz, partea civilă nu indică moştenitorii, succesorii în drepturi ori lichidatorii părţii responsabile civilmente în termenul prevăzut la art. 24 alin. (1) şi (2). *[R.A.: art. 346 alin. (4) şi art. 348 CPP 1968]*

Art. 26. Disjungerea acţiunii civile. (1)[6] Instanţa poate dispune disjungerea acţiunii civile, când soluţionarea acesteia determină depăşirea termenului rezonabil de soluţionare a acţiunii penale. Soluţionarea acţiunii civile rămâne în competenţa instanţei penale.

(2) Disjungerea se dispune de către instanţă din oficiu ori la cererea procurorului sau a părţilor.

(3)[7] Probele administrate până la disjungere vor fi folosite la soluţionarea acţiunii civile disjunse.

(4)[8] *Abrogat.*

---

[1] Alin. (3) al art. 24 a fost abrogat prin art. 102 pct. 10 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 25 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 11 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (4) al art. 25 a fost abrogat prin art. 102 pct. 12 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (5) al art. 25 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 1 din O.U.G. nr. 14/2017, punct modificat prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 9/2017. Menţionăm că, prin Decizia nr. 586/2016 (M. Of. nr. 1001 din 13 decembrie 2016), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile art. 25 alin. (5) din Codul de procedură penală, cu referire la dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, sunt neconstituţionale în ceea ce priveşte lăsarea ca nesoluţionată a acţiunii civile de către instanţa penală, în cazul încetării procesului penal ca urmare a intervenirii prescripţiei răspunderii penale.

[5] Alin. (6) al art. 25 a fost introdus prin art. 102 pct. 14 din Legea nr. 255/2013.

[6] Alin. (1) al art. 26 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 15 din Legea nr. 255/2013.

[7] Alin. (3) al art. 26 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 15 din Legea nr. 255/2013.

[8] Alin. (4) al art. 26 a fost abrogat prin art. 102 pct. 16 din Legea nr. 255/2013.

(5) Încheierea prin care se disjunge acțiunea civilă este definitivă. *[R.A.: art. 347 CPP 1968]*

Art. 27. Cazurile de soluționare a acțiunii civile la instanța civilă. (1) Dacă nu s-au constituit parte civilă în procesul penal, persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce la instanța civilă acțiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

(2)[1] Persoana vătămată sau succesorii acesteia, care s-au constituit parte civilă în procesul penal, pot introduce acțiune la instanța civilă dacă, prin hotărâre definitivă, instanța penală a lăsat nesoluționată acțiunea civilă. Probele administrate în cursul procesului penal pot fi folosite în fața instanței civile.

(3) Persoana vătămată sau succesorii acesteia care s-au constituit parte civilă în procesul penal pot să introducă acțiune în fața instanței civile dacă procesul penal a fost suspendat. În caz de reluare a procesului penal, acțiunea introdusă la instanța civilă se suspendă în condițiile prevăzute la alin. (7).

(4) Persoana vătămată sau succesorii acesteia, care au pornit acțiunea în fața instanței civile, pot să părăsească această instanță și să se adreseze organului de urmărire penală, judecătorului ori instanței, dacă punerea în mișcare a acțiunii penale a avut loc ulterior sau procesul penal a fost reluat după suspendare. Părăsirea instanței civile nu poate avea loc dacă aceasta a pronunțat o hotărâre, chiar nedefinitivă.

(5) În cazul în care acțiunea civilă a fost exercitată de procuror, dacă se constată din probe noi că prejudiciul nu a fost integral acoperit prin hotărârea definitivă a instanței penale, diferența poate fi cerută pe calea unei acțiuni la instanța civilă.

(6) Persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce acțiune la instanța civilă, pentru repararea prejudiciului născut ori descoperit după constituirea ca parte civilă.

(7)[2] În cazul prevăzut la alin. (1), judecata în fața instanței civile se suspendă după punerea în mișcare a acțiunii penale și până la rezolvarea în primă instanță a cauzei penale, dar nu mai mult de un an. *[R.A.: art. 19 și art. 20 CPP 1968]*

Art. 28. Autoritatea hotărârii penale în procesul civil și efectele hotărârii civile în procesul penal. (1) Hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o. Instanța civilă nu este legată de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite.

(2) Hotărârea definitivă a instanței civile prin care a fost soluționată acțiunea civilă nu are autoritate de lucru judecat în fața organelor judiciare penale cu privire la existența faptei penale, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia. *[R.A.: art. 22 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 1365 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

---

[1] Alin. (2) al art. 27 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 17 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (7) al art. 27 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 17 din Legea nr. 255/2013.

Titlul III. Participanții în procesul penal

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 29. Participanții în procesul penal. Participanții în procesul penal sunt: organele judiciare, avocatul, părțile, subiecții procesuali principali, precum şi alți subiecți procesuali.

Art. 30. Organele judiciare. Organele specializate ale statului care realizează activitatea judiciară sunt:

a) organele de cercetare penală;
b) procurorul;
c) judecătorul de drepturi şi libertăți;
d) judecătorul de cameră preliminară;
e) instanțele judecătoreşti.

Art. 31.[1] **Avocatul.** Avocatul asistă sau reprezintă părțile ori subiecții procesuali în condițiile legii.

Legislație conexă: Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată (M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018).

Art. 32. Părțile. (1) Părțile sunt subiecții procesuali care exercită sau împotriva cărora se exercită o acțiune judiciară.

(2) Părțile din procesul penal sunt inculpatul, partea civilă şi partea responsabilă civilmente.

Art. 33. Subiecții procesuali principali. (1) Subiecții procesuali principali sunt suspectul şi persoana vătămată.

(2) Subiecții procesuali principali au aceleaşi drepturi şi obligații ca şi părțile, cu excepția celor pe care legea le acordă numai acestora.

Art. 34. Alți subiecți procesuali. În afara participanților prevăzuți la art. 33, sunt subiecți procesuali: martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum şi orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 16/2019 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 583.

---

[1] Art. 31 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 18 din Legea nr. 255/2013.

Capitolul II. Competența organelor judiciare

Secțiunea 1. Competența funcțională, după materie și după calitatea persoanei a instanțelor judecătorești

Legea de aplicare: ▶ Art. 6. (1) Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță la data intrării în vigoare a legii noi în care nu s-a început cercetarea judecătorească se soluționează de către instanța competentă conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeași lege. (2) În situația prevăzută la alin. (1), instanța pe rolul căreia se află cauza o trimite judecătorului de cameră preliminară, pentru a proceda potrivit art. 342-348 din Codul de procedură penală, ori, după caz, o declină în favoarea instanței competente. ▶ Art. 7. Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță în care s-a început cercetarea judecătorească anterior intrării în vigoare a legii noi rămân în competența aceleiași instanțe, judecata urmând a se desfășura potrivit legii noi.

Art. 35. Competența judecătoriei. (1) Judecătoria judecă în primă instanță toate infracțiunile, cu excepția celor date prin lege în competența altor instanțe.

(2) Judecătoria soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege. *[R.A.: art. 25 CPP 1968]*

Art. 36. Competența tribunalului. (1) Tribunalul judecă în primă instanță:

a)[1] infracțiunile prevăzute de Codul penal la art. 188-191, art. 209-211, art. 254, 256[1], 263, 282, art. 289-294, art. 303, 304, 306, 307, 309, 345, 346, 354 și art. 360-367;

b)[2] infracțiunile săvârșite cu intenție depășită care au avut ca urmare moartea unei persoane;

c) infracțiunile cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau Direcția Națională Anticorupție, dacă nu sunt date prin lege în competența altor instanțe ierarhic superioare;

c[1])[3] infracțiunile de spălare a banilor și infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare;

d) alte infracțiuni date prin lege în competența sa.

(2) Tribunalul soluționează conflictele de competență ivite între judecătoriile din circumscripția sa, precum și contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorie în cazurile prevăzute de lege.

(3) Tribunalul soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege. *[R.A.: art. 27 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 59 alin. (2) din Legea nr. 56/1997 pentru aplicarea prevederilor Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, republicată (M. Of. nr. 116 din 10 februarie 2004); ▶ art. 36 din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai

---

[1] Lit. a) de la alin. (1) al art. 36 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 3 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Lit. b) de la alin. (1) al art. 36 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 19 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. c[1]) de la alin. (1) al art. 36 a fost introdusă prin art. 102 pct. 20 din Legea nr. 255/2013.

2003); ▶ art. 121 din O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară şi insolvenţa unităţilor administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013); ▶ art. 3 din Legea nr. 151/2016 privind ordinul european de protecţie, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative (M. Of. nr. 545 din 20 iulie 2016).

Art. 37. Competenţa tribunalului militar. (1) Tribunalul militar judecă în primă instanţă toate infracţiunile comise de militari până la gradul de colonel inclusiv, cu excepţia celor date prin lege în competenţa altor instanţe.

(2) Tribunalul militar soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege. *[R.A.: art. 26 şi art. 28 CPP 1968]*

Legea de aplicare: ▶ Art. 20. (1) La data intrării în vigoare a prezentei legi, Tribunalul Militar Bucureşti şi Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti se desfiinţează. (2) Posturile ocupate şi personalul din cadrul Tribunalului Militar Bucureşti şi Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti se transferă la Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti sau, după caz, la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, iar posturile vacante, în funcţie de necesităţi, se pot transfera şi la alte instanţe militare sau parchete militare. Persoanele care ocupă funcţii de conducere la instanţa sau parchetul desfiinţat se transferă pe posturi de execuţie la Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti sau, după caz, la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti. (3) Spaţiile şi dotările materiale ale Tribunalului Militar Bucureşti şi ale Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti vor fi preluate prin redistribuire de Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, respectiv de Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti. (4) La data desfiinţării Tribunalului Militar Bucureşti, Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti îşi schimbă denumirea în Tribunalul Militar Bucureşti, iar Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti îşi schimbă denumirea în Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti. (5) Prin aplicarea dispoziţiilor alin. (1)-(4), tribunalele militare Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara devin echivalente în grad tribunalelor. (6) Personalul din cadrul tribunalelor militare Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara care are grad profesional de judecătorie dobândeşte, la data intrării în vigoare a prezentei legi, gradul profesional de tribunal, precum şi drepturile şi obligaţiile aferente. Posturile de conducere de la tribunalele militare Cluj, Iaşi şi Timişoara se ocupă în condiţiile prevăzute de art. 48 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. (7) Personalul din cadrul parchetelor militare de pe lângă tribunalele militare Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara care are grad profesional de parchet de pe lângă judecătorie dobândeşte, la data intrării în vigoare a prezentei legi, gradul profesional de parchet de pe lângă tribunal, precum şi drepturile şi obligaţiile aferente acestuia. Posturile de conducere de la parchetele militare de pe lângă tribunalele militare Cluj, Iaşi şi Timişoara se ocupă în condiţiile prevăzute de art. 49 din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. (8) Noile state de funcţii şi de personal pentru Tribunalul Militar Bucureşti şi pentru Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti se aprobă prin ordin comun al ministrului justiţiei şi al ministrului apărării naţionale, cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii. ▶ Art. 21. (1) Cauzele aflate pe rolul Tribunalului Militar Bucureşti, care se desfiinţează, vor fi preluate pe cale administrativă, în termen de 3 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, de Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, redenumit conform art. 20 alin. (4), care continuă soluţionarea acestora. (2) Cauzele aflate în curs de soluţionare la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti, care se desfiinţează, vor fi preluate pe cale administrativă, în termen de 3 zile de la data intrării

în vigoare a prezentei legi, la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, redenumit conform art. 20 alin. (4), care continuă soluționarea acestora.

Art. 38. Competența curții de apel. (1) Curtea de apel judecă în primă instanță:

a) infracțiunile prevăzute de Codul penal la art. 394-397, 399-412 şi 438-445;

b) infracțiunile privind securitatea națională a României, prevăzute în legi speciale;

c) infracțiunile săvârşite de judecătorii de la judecătorii, tribunale şi de procurorii de la parchetele care funcționează pe lângă aceste instanțe;

d)[1] infracțiunile săvârşite de avocați, notari publici, executori judecătoreşti, de controlorii financiari ai Curții de Conturi, precum şi auditori publici externi;

e)[2] infracțiunile săvârşite de şefii cultelor religioase organizate în condițiile legii şi de ceilalți membri ai înaltului cler, care au cel puțin rangul de arhiereu sau echivalent al acestuia;

f) infracțiunile săvârşite de magistrații-asistenți de la Înalta Curte de Casație şi Justiție, de judecătorii de la curțile de apel şi Curtea Militară de Apel, precum şi de procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanțe;

g) infracțiunile săvârşite de membrii Curții de Conturi, de preşedintele Consiliului Legislativ, de Avocatul Poporului, de adjuncții Avocatului Poporului şi de chestori;

h) cererile de strămutare, în cazurile prevăzute de lege.

(2) Curtea de apel judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de judecătorii şi de tribunale.

(3) Curtea de apel soluționează conflictele de competență ivite între instanțele din circumscripția sa, altele decât cele prevăzute la art. 36 alin. (2), precum şi contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în cazurile prevăzute de lege.

(4) Curtea de apel soluționează şi alte cauze anume prevăzute de lege. *[R.A.: art. 28¹ CPP 1968]*

Legislație conexă: ► Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ► art. 124 din Legea nr. 21/2020 privind Codul aerian (M. Of. nr. 222 din 19 martie 2020).

Art. 39. Competența curții militare de apel. (1) Curtea militară de apel judecă în primă instanță:

a) infracțiunile prevăzute de Codul penal la art. 394-397, 399-412 şi 438-445, săvârşite de militari;

b) infracțiunile privind securitatea națională a României, prevăzute în legi speciale, săvârşite de militari;

c) infracțiunile săvârşite de judecătorii tribunalelor militare şi de procurorii militari de la parchetele militare care funcționează pe lângă aceste instanțe;

d)[3] infracțiunile săvârşite de generali, mareşali şi amirali;

e) cererile de strămutare, în cazurile prevăzute de lege.

(2) Curtea militară de apel judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate de tribunalele militare.

---

[1] Lit. d) de la alin. (1) al art. 38 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 21 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. e)-h) de la alin. (1) al art. 38 au fost introduse prin art. 102 pct. 22 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. d) şi e) de la alin. (1) al art. 39 au fost introduse prin art. 102 pct. 23 din Legea nr. 255/2013.

(3) Curtea militară de apel soluționează conflictele de competență ivite între tribunalele militare din circumscripția sa, precum și contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de acestea în cazurile prevăzute de lege.

(4) Curtea militară de apel soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege. *[R.A.: art. 28² CPP 1968]*

Art. 40. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție. (1)[1] Înalta Curte de Casație și Justiție judecă în primă instanță infracțiunile de înaltă trădare, infracțiunile săvârșite de senatori, deputați și membri din România în Parlamentul European, de membrii Guvernului, de judecătorii Curții Constituționale, de membrii Consiliului Superior al Magistraturii, de judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și de procurorii de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(2) Înalta Curte de Casație și Justiție judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de curțile de apel, de curțile militare de apel și de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

(3) Înalta Curte de Casație și Justiție judecă recursurile în casație împotriva hotărârilor penale definitive, precum și recursurile în interesul legii.

(4)[2] Înalta Curte de Casație și Justiție soluționează conflictele de competență în cazurile în care este instanța superioară comună instanțelor aflate în conflict, cazurile în care cursul justiției este întrerupt, cererile de strămutare în cazurile prevăzute de lege, precum și contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel în cazurile prevăzute de lege.

(5) Înalta Curte de Casație și Justiție soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege. *[R.A.: art. 29 CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 66 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată (M. Of. nr. 807 din 3 decembrie 2010); ► art. 19 din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată (M. Of. nr. 200 din 23 martie 2007); ► art. 19, art. 22, art. 23, art. 24 și art. 25 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005); ► art. 40 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Secțiunea a 2-a. Competența teritorială a instanțelor judecătorești

Art. 41. Competența pentru infracțiunile săvârșite pe teritoriul României. (1) Competența după teritoriu este determinată, în ordine, de:

a) locul săvârșirii infracțiunii;

b) locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul;

c) locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul la care a săvârșit fapta;

d) locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate.

---

[1] Alin. (1) al art. 40 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 24 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 40 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 25 din Legea nr. 255/2013.

(2) Prin *locul săvârşirii infracţiunii* se înţelege locul unde s-a desfăşurat activitatea infracţională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia.

(3) În cazul în care, potrivit alin. (2), o infracţiune a fost săvârşită în circumscripţia mai multor instanţe, oricare dintre acestea este competentă să o judece.

(4) Când niciunul dintre locurile prevăzute la alin. (1) nu este cunoscut sau când sunt sesizate succesiv două sau mai multe instanţe dintre cele prevăzute la alin. (1), competenţa revine instanţei mai întâi sesizate.

(5) Ordinea de prioritate prevăzută la alin. (1) se aplică în cazul în care două sau mai multe instanţe sunt sesizate simultan ori urmărirea penală s-a efectuat cu nerespectarea acestei ordini.

(6) Infracţiunea săvârşită pe o navă sub pavilion românesc este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul port român în care ancorează nava, în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

(7) Infracţiunea săvârşită pe o aeronavă înmatriculată în România este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul loc de aterizare pe teritoriul român.

(8) Dacă nava nu ancorează într-un port român sau dacă aeronava nu aterizează pe teritoriul român, iar competenţa nu se poate determina potrivit alin. (1), competenţa este cea prevăzută la alin. (4). *[R.A.: art. 30 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: art. 8 CP.

Art. 42. Competenţa pentru infracţiunile săvârşite în afara teritoriului României. (1) Infracţiunile săvârşite în afara teritoriului României se judecă de către instanţele în a căror circumscripţie se află locuinţa suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică.

(2) Dacă inculpatul nu locuieşte sau, după caz, nu are sediul în România, iar infracţiunea este de competenţa judecătoriei, aceasta se judecă de Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti, iar în celelalte cazuri, de instanţa competentă după materie ori după calitatea persoanei din municipiul Bucureşti, în afară de cazul când prin lege se dispune altfel.

(3) Infracţiunea săvârşită pe o navă este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul port român în care ancorează nava, în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

(4) Infracţiunea săvârşită pe o aeronavă este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul loc de aterizare pe teritoriul român.

(5) Dacă nava nu ancorează într-un port român sau dacă aeronava nu aterizează pe teritoriul român, competenţa este cea prevăzută la alin. (1) şi (2), în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel. *[R.A.: art. 31 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: art. 9, art. 10 şi art. 11 CP.

Secțiunea a 3-a. Dispoziții speciale privind competența instanțelor judecătorești

Art. 43. Reunirea cauzelor. (1) Instanța dispune reunirea cauzelor în cazul infracțiunii continuate, al concursului formal de infracțiuni sau în orice alte cazuri când două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracțiune.

(2) Instanța poate dispune reunirea cauzelor, dacă prin aceasta nu se întârzie judecata, în următoarele situații:

a) când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană;

b) când la săvârșirea unei infracțiuni au participat două sau mai multe persoane;

c) când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru buna înfăptuire a justiției.

(3)[1] Dispozițiile alin. (1) și (2) sunt aplicabile și în cazurile în care în fața aceleiași instanțe sunt mai multe cauze cu același obiect. *[R.A.: art. 32, art. 33 și art. 34 CPP 1968]*

Art. 44. Competența în caz de reunire a cauzelor. (1) În caz de reunire, dacă, în raport cu diferiții făptuitori ori diferitele fapte, competența aparține, potrivit legii, mai multor instanțe de grad egal, competența de a judeca toate faptele și pe toți făptuitorii revine instanței mai întâi sesizate, iar dacă, după natura faptelor sau după calitatea persoanelor, competența aparține unor instanțe de grad diferit, competența de a judeca toate cauzele reunite revine instanței superioare în grad.

(2) Competența judecării cauzelor reunite rămâne dobândită chiar dacă pentru fapta sau pentru făptuitorul care a determinat competența unei anumite instanțe s-a dispus disjungerea sau încetarea procesului penal ori s-a pronunțat achitarea.

(3) Tăinuirea, favorizarea infractorului și nedenunțarea unor infracțiuni sunt de competența instanței care judecă infracțiunea la care acestea se referă, iar în cazul în care competența după calitatea persoanelor aparține unor instanțe de grad diferit, competența de a judeca toate cauzele reunite revine instanței superioare în grad.

(4) Dacă dintre instanțe una este civilă, iar alta este militară, competența revine instanței civile.

(5) Dacă instanța militară este superioară în grad, competența revine instanței civile echivalente în grad competente potrivit art. 41 și 42. *[R.A.: art. 35 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Competența instanțelor militare de a judeca civili presupune existența unor motive imperioase care să justifice o asemenea situație, ce trebuie demonstrată în concret pentru fiecare caz și trebuie să se sprijine pe o bază legală, clară și imprevizibilă; atribuirea unei astfel de competențe în abstract nu este suficientă. Judecarea de către instanța militară a unui civil alături de un militar, când există posibilitatea disjungerii cauzei, încalcă exigențele art. 6 parag. 1 din Convenția europeană (cauza *Maszni c. României*, Hotărârea din 21 septembrie 2006, în M. Of. nr. 585 din 24 august 2007).

2. Convenția nu interzice instanțelor militare să se pronunțe asupra acuzațiilor penale împotriva membrilor forțelor armate, cu condiția respectării garanțiilor de independență și imparțialitate prevăzute la art. 6 parag. 1 din Convenție. Altfel stau însă lucrurile atunci când legislația națională împuternicește acest tip de instanțe să judece civili în materie penală. Situațiile în care o instanță militară exercită jurisdicția asupra unui civil pentru fapte îndreptate împotriva forțelor armate pot ridica îndoieli rezonabile cu privire la imparțialitatea

[1] Alin. (3) al art. 43 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 26 din Legea nr. 255/2013.

obiectivă a acestei instanțe. Curtea consideră astfel cu atât mai mult cu cât este vorba despre infracțiuni obișnuite, ținând seama, în special, de evoluția concepției despre rolul instanțelor militare la nivel internațional.

Convenția nu exclude absolut orice jurisdicție militară de la judecarea cazurilor care implică civili. Cu toate acestea, existența unei astfel de competențe ar trebui să facă obiectul unei examinări deosebit de riguroase și nu poate fi acceptată decât în circumstanțe excepționale. De asemenea, Curtea a acordat importanță în multe cauze anterioare faptului că un civil trebuie să se prezinte în fața unei instanțe compuse, chiar și parțial, din militari și consideră că o astfel de situație subminează serios încrederea pe care instanțele este necesar să o inspire într-o societate democratică. În abordarea sa, Curtea a ținut seama de tendința existentă la nivel internațional de a exclude din competența instanțelor militare domeniul penal atunci când este vorba despre judecarea civililor. Ea reamintește că locul special ocupat de armată în organizarea constituțională a statelor democratice trebuie să se limiteze la domeniul securității naționale, puterea judecătorească intrând, în principiu, în sfera societății civile. De asemenea, are în vedere existența unor reguli speciale care reglementează organizarea internă și structura ierarhică a forțelor armate.

Puterea justiției penale militare ar trebui extinsă în privința civililor numai dacă există motive convingătoare care justifică o astfel de situație, având o bază legală clară și previzibilă. Existența unor astfel de motive trebuie demonstrată pentru fiecare caz în parte. Atribuirea *in abstracto* de către legislația națională a anumitor categorii de infracțiuni instanțelor militare nu este suficientă. Într-adevăr, o astfel de atribuție *in abstracto* ar putea plasa civilii într-o poziție semnificativ diferită de cea a cetățenilor judecați de instanțele obișnuite. Deși instanțele militare pot respecta standardele Convenției în aceeași măsură ca și instanțele obișnuite, diferențele de tratament legate de natura și scopul lor pot da naștere unor probleme de inegalitate, care trebuie evitată pe cât posibil, în special în materie penală (cauza *Mustafa c. Bulgariei*, Hotărârea din 28 noiembrie 2019, www.echr.coe.int).

Art. 45. Procedura de reunire a cauzelor. (1)[1] Reunirea cauzelor se poate dispune la cererea procurorului, a părților, a persoanei vătămate și din oficiu de către instanța competentă.

(2) Cauzele se pot reuni dacă ele se află în fața primei instanțe, chiar după desființarea sau casarea hotărârii, sau în fața instanței de apel.

(3) Instanța se pronunță prin încheiere care poate fi atacată numai odată cu fondul. *[R.A.: art. 36 și art. 37 CPP 1968]*

Art. 46. Disjungerea cauzelor. (1) Pentru motive temeinice privind mai buna desfășurare a judecății, instanța poate dispune disjungerea acesteia cu privire la unii dintre inculpați sau la unele dintre infracțiuni.

(2) Disjungerea cauzei se dispune de instanță, prin încheiere, din oficiu sau la cererea procurorului ori a părților. *[R.A.: art. 38 CPP 1968]*

Art. 47. Excepțiile de necompetență. (1) Excepția de necompetență materială sau după calitatea persoanei a instanței inferioare celei competente potrivit legii poate fi invocată în tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii definitive.

(2) Excepția de necompetență materială sau după calitatea persoanei a instanței superioare celei competente potrivit legii poate fi invocată până la începerea cercetării judecătorești.

(3) Excepția de necompetență teritorială poate fi invocată în condițiile alin. (2).

---

[1] Alin. (1) al art. 45 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 4 din O.U.G. nr. 18/2016.

(4) Excepțiile de necompetență pot fi invocate din oficiu, de către procuror, de către persoana vătămată sau de către părți. *[R.A.: art. 39 CPP 1968]*

Art. 48. Competența în caz de schimbare a calității inculpatului. (1)[1] Când competența instanței este determinată de calitatea inculpatului, instanța rămâne competentă să judece chiar dacă inculpatul, după săvârșirea infracțiunii, nu mai are acea calitate, în cazurile când:

a) fapta are legătură cu atribuțiile de serviciu ale făptuitorului;

b) s-a dat citire actului de sesizare a instanței.

(2) Dobândirea calității după săvârșirea infracțiunii nu determină schimbarea competenței, cu excepția infracțiunilor săvârșite de persoanele prevăzute la art. 40 alin. (1). *[R.A.: art. 40 CPP 1968]*

Art. 49. Competența în caz de schimbare a încadrării juridice sau a calificării faptei. (1) Instanța sesizată cu judecarea unei infracțiuni rămâne competentă a o judeca, chiar dacă, după schimbarea încadrării juridice, infracțiunea este de competența instanței inferioare.

(2) Schimbarea calificării faptei printr-o lege nouă, intervenită în cursul judecării cauzei, nu atrage necompetența instanței, în afară de cazul când prin acea lege s-ar dispune altfel. *[R.A.: art. 41 CPP 1968]*

Art. 50. Declinarea de competență. (1) Instanța care își declină competența trimite, de îndată, dosarul instanței de judecată desemnate ca fiind competentă prin hotărârea de declinare.

(2) Dacă declinarea a fost determinată de competența materială sau după calitatea persoanei, instanța căreia i s-a trimis cauza poate menține, motivat, probele administrate, actele îndeplinite și măsurile dispuse de instanța care și-a declinat competența.

(3) În cazul declinării pentru necompetență teritorială, probele administrate, actele îndeplinite și măsurile dispuse se mențin.

(4) Hotărârea de declinare a competenței nu este supusă căilor de atac. *[R.A.: art. 42 CPP 1968]*

Art. 51. Conflictul de competență. (1) Când două sau mai multe instanțe se recunosc competente a judeca aceeași cauză ori își declină competența reciproc, conflictul pozitiv sau negativ de competență se soluționează de instanța ierarhic superioară comună.

(2) Instanța ierarhic superioară comună este sesizată, în caz de conflict pozitiv, de către instanța care s-a declarat cea din urmă competentă, iar în caz de conflict negativ, de către instanța care și-a declinat cea din urmă competența.

(3) Sesizarea instanței ierarhic superioare comune se poate face și de procuror sau de părți.

(4) Până la soluționarea conflictului pozitiv de competență, judecata se suspendă.

(5) Instanța care și-a declinat competența ori care s-a declarat competentă cea din urmă ia măsurile și efectuează actele ce reclamă urgență.

---

[1] Alin. (1) al art. 48 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 27 din Legea nr. 255/2013.

(6) Instanța ierarhic superioară comună se pronunță asupra conflictului de competență, de urgență, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac.

(7) Când instanța sesizată cu soluționarea conflictului de competență constată că acea cauză este de competența altei instanțe decât cele între care a intervenit conflictul și față de care nu este instanță superioară comună, trimite dosarul instanței superioare comune.

(8) Instanța căreia i s-a trimis cauza prin hotărârea de stabilire a competenței nu se mai poate declara necompetentă, cu excepția situațiilor în care apar elemente noi care atrag competența altor instanțe.

(9) Instanța căreia i s-a trimis cauza aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 50 alin. (2) și (3). *[R.A.: art. 43 CPP 1968]*

Art. 52. Chestiunile prealabile. (1) Instanța penală este competentă să judece orice chestiune prealabilă soluționării cauzei, chiar dacă prin natura ei acea chestiune este de competența altei instanțe, cu excepția situațiilor în care competența de soluționare nu aparține organelor judiciare.

(2) Chestiunea prealabilă se judecă de către instanța penală, potrivit regulilor și mijloacelor de probă privitoare la materia căreia îi aparține acea chestiune.

(3) Hotărârile definitive ale altor instanțe decât cele penale asupra unei chestiuni prealabile în procesul penal au autoritate de lucru judecat în fața instanței penale, cu excepția împrejurărilor care privesc existența infracțiunii. *[R.A.: art. 44 CPP 1968]*

Secțiunea a 4-a. Competența judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară

Art. 53. Competența judecătorului de drepturi și libertăți. Judecătorul de drepturi și libertăți este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind:

a) măsurile preventive;

b) măsurile asigurătorii;

c) măsurile de siguranță cu caracter provizoriu;

d) actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege;

e)[1] încuviințarea percheziților, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii potrivit legii;

f) procedura audierii anticipate;

g) alte situații expres prevăzute de lege.

Art. 54. Competența judecătorului de cameră preliminară. Judecătorul de cameră preliminară este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia:

a) verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror;

b) verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală;

---

[1] Lit. e) și f) de la art. 53 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 28 din Legea nr. 255/2013.

c) soluționează plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată;

d) soluționează alte situații expres prevăzute de lege.

Secțiunea a 5-a. Organele de urmărire penală și competența acestora

Legea de aplicare: Art. 5. (1) Cauzele aflate în cursul urmăririi penale la data intrării în vigoare a legii noi rămân în competența organelor de urmărire penală legal sesizate, urmând a fi soluționate potrivit acesteia, cu excepția cauzelor de competența parchetelor militare și a secțiilor militare din cadrul parchetelor competente. (2) Sesizarea instanței în cauzele prevăzute la alin. (1) se va face potrivit normelor de competență din legea nouă. (3) La judecarea cauzelor și la soluționarea propunerilor, contestațiilor, plângerilor sau a oricăror alte cereri în care cercetarea penală a fost efectuată de Direcția Națională Anticorupție potrivit legii vechi, precum și a celor care au rămas în competența acesteia în condițiile alin. (1), participă procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție.

Art. 55. Organele de urmărire penală. (1) Organele de urmărire penală sunt:

a) procurorul;

b) organele de cercetare penală ale poliției judiciare;

c) organele de cercetare penală speciale.

(2) Procurorii sunt constituiți în parchete care funcționează pe lângă instanțele judecătorești și își exercită atribuțiile în cadrul Ministerului Public.

(3) În cadrul procesului penal procurorul are următoarele atribuții:

a) supraveghează sau efectuează urmărirea penală;

b) sesizează judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată;

c) exercită acțiunea penală;

d) exercită acțiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege;

e) încheie acordul de recunoaștere a vinovăției, în condițiile legii;

f) formulează și exercită contestațiile și căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești;

g) îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de lege.

(4) Atribuțiile organelor de cercetare penală ale poliției judiciare sunt îndeplinite de lucrători specializați din Ministerul Administrației și Internelor anume desemnați în condițiile legii speciale, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ori avizul procurorului desemnat în acest sens.

(5) Atribuțiile organelor de cercetare penală speciale sunt îndeplinite de ofițeri anume desemnați în condițiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(6) Organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale își desfășoară activitatea de urmărire penală sub conducerea și supravegherea procurorului. *[R.A.: art. 201 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 27 alin. (1) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată (M. Of. nr. 170 din 2 martie 2020); ▶ art. 23 din O.U.G. nr. 104/2001 privind organizarea și funcționarea Poliției de Frontieră Române (M. Of. nr. 351 din 29 iunie 2001).

Art. 56. Competența procurorului. (1)[1] Procurorul conduce și controlează nemijlocit activitatea de urmărire penală a poliției judiciare și a organelor de cercetare penală speciale, prevăzute de lege. De asemenea, procurorul supraveghează ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor legale.

(2) Procurorul poate să efectueze orice act de urmărire penală în cauzele pe care le conduce și le supraveghează.

(3)[2] Urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror:

a) în cazul infracțiunilor pentru care competența de judecată în primă instanță aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție sau curții de apel;

b)[3] în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 188-191, art. 257, 277, art. 279-283 și art. 289-294 din Codul penal;

c) în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită, care au avut ca urmare moartea unei persoane;

d) în cazul infracțiunilor pentru care competența de a efectua urmărirea penală aparține Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau Direcției Naționale Anticorupție;

e) în alte cazuri prevăzute de lege.

(4) Urmărirea penală în cazul infracțiunilor săvârșite de militari se efectuează, în mod obligatoriu, de procurorul militar.

(5) Procurorii militari din cadrul parchetelor militare sau secțiilor militare ale parchetelor efectuează urmărirea penală potrivit competenței parchetului din care fac parte, față de toți participanții la săvârșirea infracțiunilor comise de militari, urmând a fi sesizată instanța competentă potrivit art. 44.

(6)[4] Este competent să efectueze ori, după caz, să conducă și să supravegheze urmărirea penală procurorul de la parchetul corespunzător instanței care, potrivit legii, judecă în primă instanță cauza cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel. *[R.A.: art. 209 alin. (1)-(4) CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 59 din Legea nr. 56/1997 pentru aplicarea prevederilor Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, republicată (M. Of. nr. 116 din 10 februarie 2004); ▶ art. 22 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ▶ art. 13 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție (M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002); ▶ art. 27 alin. (2) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată (M. Of. nr. 170 din 2 martie 2020); ▶ art. 88^1-88^9 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005); ▶ art. 20 din Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare, republicată (M. Of. nr. 140 din 26 februarie 2014); ▶ art. 11 din O.U.G. nr. 78/2016 pentru organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de

[1] Alin. (1) al art. 56 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 29 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3)-(5) ale art. 56 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 29 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. b) de la alin. (3) al art. 56 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 5 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (6) al art. 56 a fost introdus prin art. III pct. 2 din O.U.G. nr. 3/2014.

Criminalitate Organizată şi Terorism (M. Of. nr. 938 din 22 noiembrie 2016); ► art. 21 din Legea nr. 142/2018 privind precursorii de droguri (M. Of. nr. 519 din 25 iunie 2018); ► art. 124 din Legea nr. 21/2020 privind Codul aerian (M. Of. nr. 222 din 19 martie 2020).

Art. 57. Competenţa organelor de cercetare penală. (1) Organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare efectuează urmărirea penală pentru orice infracţiune care nu este dată, prin lege, în competenţa organelor de cercetare penală speciale sau procurorului, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege.

(2)[1] Organele de cercetare penală speciale efectuează acte de urmărire penală numai în condiţiile art. 55 alin. (5) şi (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârşirii infracţiunilor de către militari sau în cazul săvârşirii infracţiunilor de corupţie şi de serviciu prevăzute de Codul penal săvârşite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranţa navei sau navigaţiei ori a personalului. De asemenea, organele de cercetare penală speciale pot efectua, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale prevăzute în titlul X din Codul penal şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică. *[R.A.: art. 207 şi art. 208 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 23 şi art. 24 din O.U.G. nr. 104/2001 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei de Frontieră Române (M. Of. nr. 351 din 29 iunie 2001); ► art. 33 alin. (1) din Legea nr. 191/2003 privind infracţiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003).

Art. 58. Verificarea competenţei. (1) Organul de urmărire penală este dator să îşi verifice competenţa imediat după sesizare.

(2) Dacă procurorul constată că nu este competent să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală, dispune de îndată, prin ordonanţă, declinarea de competenţă şi trimite cauza procurorului competent.

(3)[2] Dacă organul de cercetare penală constată că nu este competent să efectueze urmărirea penală, trimite de îndată cauza procurorului care exercită supravegherea, în vederea sesizării organului competent. *[R.A.: art. 210 CPP 1968]*

Art. 59. Extinderea competenţei teritoriale. (1)[3] Când anumite acte de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara razei teritoriale în care se face urmărirea, procurorul sau, după caz, organul de cercetare penală poate să le efectueze ori poate dispune efectuarea lor prin comisie rogatorie sau prin delegare.

(2) În cuprinsul aceleiaşi localităţi, procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, efectuează toate actele de urmărire, chiar dacă unele dintre acestea trebuie îndeplinite în afara razei sale teritoriale. *[R.A.: art. 211 CPP 1968]*

Art. 60. Cazurile urgente. Procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, este obligat să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amânare, chiar dacă acestea privesc o cauză care nu este de competenţa acestuia. Lucrările

---

[1] Alin. (2) al art. 57 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 6/2016.

[2] Alin. (3) al art. 58 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 30 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) al art. 59 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 6 din O.U.G. nr. 18/2016.

efectuate în astfel de cazuri se trimit, de îndată, procurorului competent. *[R.A.: art. 213 CPP 1968]*

Art. 61. Actele încheiate de unele organe de constatare. (1) Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate:

a) organele inspecţiilor de stat, ale altor organe de stat, precum şi ale autorităţilor publice, instituţiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracţiunile care constituie încălcări ale dispoziţiilor şi obligaţiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii;

b) organele de control şi cele de conducere ale autorităţilor administraţiei publice, ale altor autorităţi publice, instituţii publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracţiunile săvârşite în legătură cu serviciul de către cei aflaţi în subordinea ori sub controlul lor;

c) organele de ordine publică şi siguranţă naţională, pentru infracţiunile constatate în timpul exercitării atribuţiilor prevăzute de lege.

(2) Organele prevăzute la alin. (1) au obligaţia să ia măsuri de conservare a locului săvârşirii infracţiunii şi de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă. În cazul infracţiunilor flagrante, aceleaşi organe au dreptul de a face percheziţii corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor şi de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală.

(3) Când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecţii ori precizări sau au de dat explicaţii cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligaţia de a le consemna în procesul-verbal.

(4) Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală.

(5) Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală şi nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ. *[R.A.: art. 214 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 11-12 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii (M. Of. nr. 33 din 3 martie 1992); ▶ art. 15^3 din Legea nr. 82/1993 privind constituirea Rezervaţiei Biosferei „Delta Dunării" (M. Of. nr. 283 din 7 decembrie 1993); ▶ art. 106 din Legea nr. 107/1996 a apelor (M. Of. nr. 244 din 8 octombrie 1996); ▶ art. 14 lit. f) din Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază (M. Of. nr. 402 din 22 octombrie 1998); ▶ art. 36 din Legea nr. 139/2000 privind activitatea de meteorologie, republicată (M. Of. nr. 167 din 7 martie 2014); ▶ art. 26 din O.U.G. nr. 244/2000 privind siguranţa barajelor, republicată (M. Of. nr. 96 din 4 februarie 2002); ▶ art. 21 lit. u) din O.U.G. nr. 104/2001 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei de Frontieră Române (M. Of. nr. 351 din 29 iunie 2001); ▶ art. 82 din O.U.G. nr. 202/2002 privind gospodărirea integrată a zonei costiere (M. Of. nr. 965 din 28 decembrie 2002); ▶ art. 19 lit. r) din Legea nr. 550/2004 privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române (M. Of. nr. 1175 din 13 decembrie 2004); ▶ art. 99 din O.U.G. nr. 195/2005 privind protecţia mediului (M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005); ▶ art. 45^1 din Legea nr. 407/2006 a vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic (M. Of. nr. 944 din 22 noiembrie 2006); ▶ art. 46 din Legea nr. 4/2008 privind prevenirea şi combaterea violenţei cu ocazia competiţiilor şi a jocurilor sportive (M. Of. nr. 24 din 11 ianuarie 2008); ▶ art. 67 din O.U.G. nr. 23/2008 privind pescuitul şi acvacultura (M. Of. nr. 180 din 10

martie 2008); ► art. 111 din Legea nr. 46/2008 – Codul silvic, republicată (M. Of. nr. 611 din 12 august 2015); ► art. 27 din Legea nr. 259/2010 a siguranței digurilor, republicată (M. Of. nr. 191 din 18 martie 2014); ► art. 10-11 din Legea nr. 61/2011 privind organizarea și funcționarea Departamentului pentru lupta antifraudă – DLAF (M. Of. nr. 331 din 12 mai 2011); ► art. 82 din Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător (M. Of. nr. 452 din 28 iunie 2011); ► art. 350 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală (M. Of. nr. 547 din 23 iulie 2015).

Art. 62. Actele încheiate de comandanții de nave și aeronave. (1) Comandanții de nave și aeronave sunt competenți să facă percheziții corporale sau ale vehiculelor și să verifice lucrurile pe care făptuitorii le au cu sine sau le folosesc, pe timpul cât navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor și pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave, având totodată și obligațiile și drepturile prevăzute la art. 61.

(2) Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează organelor de urmărire penală, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc.

(3) În cazul infracțiunilor flagrante, comandanții de nave și aeronave au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta organelor de urmărire penală.

(4) Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ. *[R.A.: art. 215 CPP 1968]*

Art. 63. Dispoziții comune. (1) Dispozițiile prevăzute la art. 41-46 și 48 se aplică în mod corespunzător și în cursul urmăririi penale.

(2) Prevederile art. 44 alin. (2) nu se aplică în faza de urmărire penală.

(3)[1] Urmărirea penală a infracțiunilor săvârșite în condițiile prevăzute la art. 41 se efectuează de către organul de urmărire penală din circumscripția instanței competente să judece cauza, dacă legea nu dispune altfel.

(4) Conflictul de competență dintre 2 sau mai mulți procurori se rezolvă de către procurorul ierarhic superior comun acestora. Când conflictul se ivește între două sau mai multe organe de cercetare penală, competența se stabilește de către procurorul care exercită supravegherea activității de cercetare penală a acestor organe. În cazul în care procurorul nu exercită supravegherea activității tuturor organelor de cercetare penală între care s-a ivit conflictul, competența se stabilește de către prim-procurorul parchetului în circumscripția căruia se află organele de cercetare penală. *[R.A.: art. 45 CPP 1968]*

[1] Alin. (3) și (4) ale art. 63 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 31 din Legea nr. 255/2013.

Secțiunea a 6-a. Incompatibilitatea și strămutarea[1]

Art. 64. Incompatibilitatea judecătorului. (1) Judecătorul este incompatibil dacă:

a) a fost reprezentant sau avocat al unei părți ori al unui subiect procesual principal, chiar și în altă cauză;

b) este rudă sau afin, până la gradul al IV-lea inclusiv, ori se află într-o altă situație dintre cele prevăzute la art. 177 din Codul penal cu una dintre părți, cu un subiect procesual principal, cu avocatul ori cu reprezentantul acestora;

c) a fost expert sau martor, în cauză;

d) este tutore sau curator al unei părți sau al unui subiect procesual principal;

e) a efectuat, în cauză, acte de urmărire penală sau a participat, în calitate de procuror, la orice procedură desfășurată în fața unui judecător sau a unei instanțe de judecată;

f) există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea judecătorului este afectată.

(2) Nu pot face parte din același complet de judecată judecătorii care sunt soți, rude sau afini între ei, până la gradul al IV-lea inclusiv, ori se află într-o altă situație dintre cele prevăzute la art. 177 din Codul penal.

(3) Judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale de atac sau la rejudecarea cauzei după desființarea ori casarea hotărârii.

(4)[2] Judecătorul de drepturi și libertăți nu poate participa, în aceeași cauză, la procedura de cameră preliminară, la judecata în fond sau în căile de atac.

(5)[3] Judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac.

(6) Judecătorul care s-a pronunțat cu privire la o măsură supusă contestației nu poate participa la soluționarea contestației. *[**R.A.**: art. 46, art. 47 și art. 48 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 32/2019 (M. Of. nr. 148 din 25 februarie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 64 alin. (3) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„Judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale extraordinară de atac, în etapa admisibilității în principiu (contestație în anulare, revizuire și recurs în casație)".

Legislație conexă: ▶ art. 6 parag. 1 teza I CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. 1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege (...)"*; ▶ art. 47 teza a II-a prima parte CDFUE: *„Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. (...) Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și*

[1] Secțiunea a 6-a a fost introdusă prin art. 102 pct. 32 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 64 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 33 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (5) și (6) ale art. 64 au fost introduse prin art. 102 pct. 34 din Legea nr. 255/2013.

într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege"; ▶ art. 101-110 din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003); ▶ art. 5-11 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată (M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005).

Hotărâri C.E.D.O. **1.** Simplul fapt pentru judecător de a fi luat o decizie înaintea procesului nu poate fi considerat întotdeauna că ar justifica, în sine, o bănuială de parțialitate în privința sa. Ceea ce trebuie avut în vedere sunt întinderea și importanța acestei decizii. Aprecierea preliminară a datelor din dosar nu poate semnifica faptul că ar fi de natură să influențeze aprecierea finală, ceea ce interesează fiind ca această apreciere să se facă la momentul luării hotărârii și să se bazeze pe elementele dosarului și pe dezbaterile din ședința de judecată (cauza *Morel c. Franței*, Hotărârea din 6 iunie 2000, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 476).

2. Există două situații în care se pune problema lipsei de imparțialitate a judecătorului. Prima este de natură funcțională, și anume conduita personală a judecătorului nu este deloc pusă la îndoială, dar acesta a exercitat funcții diferite în cadrul aceluiași proces, ceea ce justifică în mod obiectiv îndoielile cu privire la imparțialitatea sa. Cea de-a doua are un caracter personal și derivă din conduita judecătorului într-un caz dat. În această ultimă situație, imparțialitatea este presupusă până la dovada contrară (cauza *Golubović c. Croației*, Hotărârea din 27 noiembrie 2012; cauza *Peruš c. Sloveniei*, Hotărârea din 27 septembrie 2012; cauza *Oleksandr Volkov c. Ucrainei*, Hotărârea din 9 ianuarie 2013, www.echr.coe.int).

3. Principiile generale privind independența și imparțialitatea unei instanțe, în sensul art. 6 din Convenție, au fost rezumate recent de Curte în cauza *Ramos Nunes de Carvalho e Sá c. Portugaliei* (MC), Hotărârea din 6 noiembrie 2018, astfel:

„Pentru a stabili dacă o instanță poate fi considerată «independentă» în sensul art. 6 parag. 1, trebuie să se aibă în vedere, printre altele, modul de numire a membrilor săi și mandatul acestora, existența garanțiilor împotriva presiunilor exterioare și dacă organismul respectiv prezintă o aparență de independență (a se vedea cauzele *Findlay c. Regatului Unit*, Hotărârea din 25 februarie 1997, și *Tsanova-Gecheva c. Bulgariei*, Hotărârea din 15 septembrie 2015). Noțiunea de separare a puterilor între executiv și sistemul judiciar a căpătat o importanță tot mai mare în jurisprudența Curții [cauza *Stafford c. Regatului Unit* (MC), Hotărârea din 28 mai 2002]. Cu toate acestea, nici art. 6 și nici o altă dispoziție a Convenției nu impun statelor să respecte concepte constituționale teoretice cu privire la limitele permise ale interacțiunii dintre puteri [cauza *Kleyn și alții c. Olandei* (MC), Hotărârea din 6 mai 2003].

Curtea reamintește că imparțialitatea implică în mod normal absența oricărei părtiniri și poate fi dovedită în diverse moduri. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, imparțialitatea, în sensul art. 6 parag. 1 din Convenție, trebuie să fie determinată, pe de o parte, în conformitate cu un test subiectiv, în care trebuie să se țină seama de convingerea personală și de comportamentul unui anumit judecător într-o anume cauză, iar, pe de altă parte, conform unui test obiectiv, prin verificarea dacă instanța în sine, prin compunerea ei, a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea sa [a se vedea, de exemplu, cauzele *Kyprianou c. Ciprului* (MC), Hotărârea din 15 decembrie 2005, și *Micallef c. Maltei* (MC), Hotărârea din 15 octombrie 2009].

În majoritatea cazurilor care ridică problema imparțialității, Curtea s-a concentrat asupra testului obiectiv [a se vedea cauzele *Micallef c. Maltei*, citată anterior, și *Morice c. Franței* (MC), Hotărârea din 23 aprilie 2015]. Limita dintre imparțialitatea subiectivă și imparțialitatea obiectivă nu este totuși ermetică, deoarece nu numai comportamentul unui judecător poate da naștere unor îndoieli obiectiv justificate cu privire la imparțialitatea sa din punctul de vedere al unui observator extern (testul obiectiv), dar poate atinge și problema convingerii sale

personale (testul subiectiv) (cauza *Kyprianou c. Ciprului*, citată mai sus). Astfel, în cazurile în care este dificil să se prezinte dovezi care să răstoarne prezumția de imparțialitate subiectivă a judecătorului, necesitatea unei imparțialități obiective oferă o garanție suplimentară importantă (a se vedea cauza *Pullar c. Regatului Unit*, Hotărârea din 10 iunie 1996).

În ceea ce privește testul obiectiv, trebuie să se stabilească dacă, în afară de comportamentul judecătorului, există fapte concrete care pot ridica îndoieli cu privire la imparțialitatea sa. Aceasta înseamnă că, pentru a decide dacă într-un anumit caz există un motiv legitim de a se teme că un anumit judecător sau membrii unui complet de judecată sunt părțiali, punctul de vedere al persoanei în cauză este important, dar nu decisiv. Ceea ce este decisiv este dacă această teamă poate fi considerată ca fiind justificată obiectiv (a se vedea cauzele *Micallef c. Maltei* și *Morice c. Franței*, citate mai sus).

Testul obiectiv se referă mai ales la legături ierarhice sau de altă natură între judecător și alți participanți la procedură (a se vedea cauza *Micallef c. Maltei*, citată mai sus). Prin urmare, trebuie să se decidă în fiecare caz concret dacă relația este de o asemenea natură și grad încât să indice o lipsă de imparțialitate din partea instanței (a se vedea cauza *Pullar c. Regatului Unit*, citată mai sus).

În această privință, chiar și aparențele pot avea o anumită importanță sau, cu alte cuvinte, «justiția nu numai că trebuie făcută, ci trebuie să se și vadă că este făcută» (a se vedea cauza *De Cubber c. Belgiei*, Hotărârea din 26 octombrie 1984). Ceea ce este în joc este încrederea pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să le inspire publicului. Astfel, orice judecător în privința căruia există un motiv legitim de a fi bănuit de parțialitate trebuie să se retragă (a se vedea cauzele *Castillo Algar c. Spaniei*, Hotărârea din 28 octombrie 1998, și *Micallef c. Maltei*, citată mai sus).

Conceptele de independență și imparțialitate obiectivă sunt strâns legate și, în funcție de circumstanțe, pot necesita o examinare comună (a se vedea cauza *Sacilor Lormines c. Franței*, Hotărârea din 9 noiembrie 2006)".

Curtea consideră că aceste principii, elaborate în contextul art. 6 parag. 1 din Convenție, se aplică în mod corespunzător și în cazul art. 5 parag. 4, care dă dreptul oricărei persoane private de libertate de a sesiza o instanță pentru a verifica îndeplinirea condițiilor de procedură și de fond care sunt esențiale pentru „legalitatea" detenției, în sensul art. 5 parag. 1. Curtea a apreciat că atât independența, cât și imparțialitatea sunt elemente constitutive esențiale ale noțiunii de „instanță" în sensul art. 5 parag. 4 din Convenție. În plus, o „instanță" trebuie să fie întotdeauna „stabilită prin lege", altfel ar fi lipsită de legitimitatea cerută într-o societate democratică pentru analiza litigiilor aduse în fața sa (cauza *Baş c. Turciei*, Hotărârea din 3 martie 2020, www.echr.coe.int).

4. Curtea reamintește că noțiunea „independentă" din cuprinsul art. 6 parag. 1 din Convenție a fost interpretată ca o independență a instanței față de puterea executivă, precum și față de Parlament sau de părți. Pentru a stabili dacă o instanță poate fi considerată „independentă" în sensul art. 6 parag. 1, trebuie să ia în special în considerare metoda de numire și durata mandatului membrilor săi, existența unei protecții împotriva presiunilor din afară și dacă există sau nu o „aparență" de independență. În ceea ce privește condiția de „imparțialitate" în sensul acestei dispoziții, ea este testată printr-o dublă abordare: prima este încercarea de a determina convingerea personală a unui anumit judecător într-o anumită împrejurare; a doua de a stabili dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în acest sens. Imparțialitatea personală a unui judecător trebuie prezumată până la proba contrară. Cea de-a doua abordare conduce la întrebarea dacă, atunci când este vorba despre o instanță colegială, indiferent de comportamentul personal al oricăruia dintre membrii săi, unele fapte ar putea să pună la îndoială imparțialitatea sa. În această privință, chiar și aparențele pot avea importanță. Drept urmare, pentru a determina existența, într-un anumit caz, a unui motiv legitim de a se teme că unei instanțe îi lipsește imparțialitatea, punctul de vedere al persoanei respective este luat în considerare, dar nu joacă un rol decisiv. Decisiv este dacă această teamă poate

fi considerată justificată în mod obiectiv. Conceptele de independență și imparțialitate obiectivă sunt strâns legate între ele, iar Curtea le va examina împreună (cauza *Rywin c. Poloniei*, Hotărârea din 18 februarie 2016, www.echr.coe.int). Pentru ca instanțele să poată inspira publicului încrederea indispensabilă, trebuie să se țină seama și de chestiunile de organizare internă. Existența unor proceduri naționale pentru asigurarea imparțialității – și anume reguli care reglementează abținerea judecătorilor – este un factor relevant. Astfel de norme arată preocuparea legiuitorului național de a elimina toate îndoielile rezonabile cu privire la imparțialitatea judecătorului sau a instanței și constituie o încercare de a asigura imparțialitatea prin eliminarea cauzelor acestor preocupări. În plus față de asigurarea absenței unei părtiniri reale, acestea sunt îndreptate spre eliminarea oricărei aparențe de parțialitate și, astfel, servesc la promovarea încrederii pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o inspire publicului. Curtea ține seama de astfel de reguli atunci când își formează propria apreciere cu privire la imparțialitatea instanței și, în special, dacă temerile unui reclamant pot fi considerate ca fiind justificate în mod obiectiv (cauza *Teslya c. Ucrainei*, Hotărârea din 8 octombrie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 65. Incompatibilitatea procurorului, a organului de cercetare penală, a magistratului-asistent și a grefierului. (1) Dispozițiile art. 64 alin. (1) lit. a)-d) și f) se aplică procurorului și organului de cercetare penală.

(2) Dispozițiile art. 64 alin. (1) se aplică magistratului-asistent și grefierului.

(3) Dispozițiile art. 64 alin. (2) se aplică procurorului și magistratului-asistent sau, după caz, grefierului, când cauza de incompatibilitate există între ei sau între vreunul dintre ei și judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau unul dintre membrii completului de judecată.

(4)[1] Procurorul care a participat ca judecător într-o cauză nu poate, în aceeași cauză, să exercite funcția de urmărire penală sau să pună concluzii la judecarea acelei cauze în primă instanță și în căile de atac. *[R.A.: art. 49 CPP 1968]*

Art. 66. Abținerea. (1) Persoana incompatibilă este obligată să declare, după caz, președintelui instanței, procurorului care supraveghează urmărirea penală sau procurorului ierarhic superior că se abține de a participa la procesul penal, cu arătarea cazului de incompatibilitate și a temeiurilor de fapt care constituie motivul abținerii.

(2) Declarația de abținere se face de îndată ce persoana obligată la aceasta a luat cunoștință de existența cazului de incompatibilitate. *[R.A.: art. 50 CPP 1968]*

Art. 67. Recuzarea. (1) În cazul în care persoana incompatibilă nu a făcut declarație de abținere, părțile, subiecții procesuali principali sau procurorul pot face cerere de recuzare, de îndată ce au aflat despre existența cazului de incompatibilitate.

(2) Cererea de recuzare se formulează doar împotriva persoanei din cadrul organului de cercetare penală, a procurorului sau a judecătorului care efectuează activități judiciare în cauză. Este inadmisibilă recuzarea judecătorului sau a procurorului chemat să decidă asupra recuzării.

(3) Dispozițiile alin. (2) se aplică în mod corespunzător în cazul recuzării magistratului-asistent și grefierului.

---

[1] Alin. (4) al art. 65 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 35 din Legea nr. 255/2013.

(4)[1] Cererea de recuzare se formulează oral sau în scris, cu arătarea, pentru fiecare persoană în parte, a cazului de incompatibilitate invocat şi a temeiurilor de fapt cunoscute la momentul formulării cererii. Cererea de recuzare formulată oral se consemnează într-un proces-verbal sau, după caz, în încheierea de şedinţă.

(5) Nerespectarea condiţiilor prevăzute la alin. (2)-(4) sau formularea unei cereri de recuzare împotriva aceleiaşi persoane pentru acelaşi caz de incompatibilitate cu aceleaşi temeiuri de fapt invocate într-o cerere anterioară de recuzare, care a fost respinsă, atrage inadmisibilitatea cererii de recuzare. Inadmisibilitatea se constată de procurorul sau de completul în faţa căruia s-a formulat cererea de recuzare.

(6) Judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau completul în faţa căruia s-a formulat recuzarea, cu participarea judecătorului recuzat, se pronunţă asupra măsurilor preventive. *[R.A.: art. 51 CPP 1968]*

Art. 68. Procedura de soluţionare a abţinerii sau recuzării. (1) Abţinerea sau recuzarea judecătorului de drepturi şi libertăţi şi a judecătorului de cameră preliminară se soluţionează de un judecător de la aceeaşi instanţă.

(2) Abţinerea sau recuzarea judecătorului care face parte din completul de judecată se soluţionează de un alt complet de judecată.

(3) Abţinerea sau recuzarea magistratului-asistent se soluţionează de completul de judecată.

(4) Abţinerea sau recuzarea grefierului se soluţionează de judecătorul de drepturi şi libertăţi, de judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, de completul de judecată.

(5) Soluţionarea abţinerii sau recuzării se face, în cel mult 24 de ore, în camera de consiliu. Dacă apreciază necesar pentru soluţionarea cererii, judecătorul sau completul de judecată, după caz, poate efectua orice verificări şi poate asculta procurorul, subiecţii procesuali principali, părţile şi persoana care se abţine sau a cărei recuzare se solicită.

(6) În caz de admitere a abţinerii sau a recuzării, se va stabili în ce măsură actele îndeplinite ori măsurile dispuse se menţin.

(7) Încheierea prin care se soluţionează abţinerea ori recuzarea nu este supusă niciunei căi de atac.

(8)[2] Când pentru soluţionarea abţinerii sau a recuzării nu poate fi desemnat un judecător din cadrul aceleiaşi instanţe sau, în cazul instanţelor organizate pe secţii, din cadrul aceleiaşi secţii şi nici din cadrul unei secţii cu aceeaşi specializare, cererea se soluţionează de un judecător de la instanţa ierarhic superioară.

(9) La instanţele care nu sunt organizate pe secţii, în cazul în care se admite abţinerea sau recuzarea şi nu se poate desemna un judecător de la instanţa competentă pentru soluţionarea cauzei, judecătorul de la instanţa ierarhic superioară desemnează o altă instanţă egală în grad cu instanţa în faţa căreia s-a formulat declaraţia de abţinere sau cererea de recuzare, din circumscripţia aceleiaşi curţi de apel sau din circumscripţia unei curţi de apel învecinate.

---

[1] Alin. (4) al art. 67 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 36 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (8) şi (9) ale art. 68 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 7 din O.U.G. nr. 18/2016.

(9¹)[1] În cazul în care se admite abținerea sau recuzarea, dacă instanța competentă pentru soluționarea cauzei este organizată pe secții și nu se poate desemna un judecător de la secția corespunzătoare a acestei instanțe, soluționarea cauzei se realizează de o altă secție a aceleiași instanțe, care are aceeași specializare. Dacă nu există o secție cu aceeași specializare, judecătorul de la instanța ierarhic superioară desemnează o altă instanță egală în grad cu instanța în fața căreia s-a formulat declarația de abținere sau cererea de recuzare, din circumscripția aceleiași curți de apel sau din circumscripția unei curți de apel învecinate.

(10)[2] Dispozițiile alin. (8)-(9¹) se aplică în mod corespunzător și în cazul soluționării abținerii sau recuzării judecătorului care face parte din completul de judecată. *[R.A.: art. 52 CPP 1968]*

Art. 69. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării persoanei care efectuează urmărirea penală. (1) Asupra abținerii sau recuzării persoanei care efectuează urmărirea penală se pronunță procurorul care supraveghează urmărirea penală.

(2)[3] Cererea de recuzare se adresează fie persoanei recuzate, fie procurorului. În cazul în care cererea este adresată persoanei care efectuează urmărirea penală, aceasta este obligată să o înainteze împreună cu lămuririle necesare, în termen de 24 de ore, procurorului, fără a întrerupe cursul urmăririi penale.

(3) Procurorul soluționează abținerea sau recuzarea în cel mult 48 de ore, prin ordonanță care nu este supusă niciunei căi de atac.

(4) În caz de admitere a abținerii sau a recuzării, se va stabili în ce măsură actele îndeplinite ori măsurile dispuse se mențin. *[R.A.: art. 53 alin. (1), (2), (3) și (5) CPP 1968]*

Art. 70. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării procurorului. (1) În tot cursul procesului penal, asupra abținerii sau recuzării procurorului se pronunță procurorul ierarhic superior.

(2) Declarația de abținere sau cererea de recuzare se adresează, sub sancțiunea inadmisibilității, procurorului ierarhic superior. Inadmisibilitatea se constată de procurorul, judecătorul sau de completul în fața căruia s-a formulat cererea de recuzare.

(3) Procurorul ierarhic superior soluționează cererea în 48 de ore.

(4) Procurorul ierarhic superior se pronunță prin ordonanță care nu este supusă niciunei căi de atac.

(5) Procurorul recuzat poate participa la soluționarea cererii privitoare la măsura preventivă și poate efectua acte sau dispune orice măsuri care justifică urgența.

(6) În caz de admitere a abținerii sau a recuzării, se va stabili în ce măsură actele îndeplinite ori măsurile dispuse se mențin. *[R.A.: art. 53 alin. (1), (4) și (5) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 625/2016 (M. Of. nr. 107 din 7 februarie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 70 din Codul de procedură penală, care stabilește**

---

[1] Alin. (9¹) al art. 68 a fost introdus prin art. II pct. 8 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (10) al art. 68 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 9 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (2) al art. 69 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 37 din Legea nr. 255/2013.

că asupra cererii de recuzare a procurorului, formulată în faza de judecată, în faza camerei preliminare sau în fața judecătorului de drepturi și libertăți, se pronunță procurorul ierarhic superior este neconstituțională. Curtea a arătat că recuzarea procurorului în faza judecății constituie un incident procedural invocat de părțile și subiecții procesuali principali ce suspectează procurorul de parțialitate, incident a cărui soluționare este de natură să aducă modificări cu privire la cadrul litigiului. Totodată, Curtea a reținut că, potrivit jurisprudenței sale, procedura de soluționare a cererilor de recuzare face parte integrantă din procedura de judecată. Astfel, având în vedere că recuzarea procurorului în faza judecății este un incident procedural, componentă a procedurii de judecată, a cărui rezolvare este de natură să aducă modificări cu privire la cadrul litigiului, soluționarea acestuia nu poate intra, nicidecum, în competența procurorului ierarhic superior, ci doar în competența judecătorului.

Art. 71.[1] **Temeiul strămutării.** Înalta Curte de Casație și Justiție strămută judecarea unei cauze de la curtea de apel competentă la o altă curte de apel, iar curtea de apel strămută judecarea unei cauze de la un tribunal sau, după caz, de la o judecătorie din circumscripția sa la o altă instanță de același grad din circumscripția sa, atunci când există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea judecătorilor instanței este afectată datorită împrejurărilor cauzei, calității părților ori atunci când există pericol de tulburare a ordinii publice. Strămutarea judecării unei cauze de la o instanță militară competentă la o altă instanță militară de același grad se dispune de curtea militară de apel, prevederile prezentei secțiuni privind strămutarea judecării cauzei de către curtea de apel competentă fiind aplicabile. *[R.A.: art. 55 alin. (1) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Este justificată temerea privitoare la imparțialitatea instanței în situația în care fiul unui judecător de la instanța supremă a fost exmatriculat dintr-o școală, iar judecătorul a amenințat conducerea școlii cu „răzbunarea", pentru ca apoi să facă parte din completul care a soluționat o cauză în care conducerea școlii era parte în proces (cauza *Tocono și Profesorii Prometeiști c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 26 iunie 2007, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 479).

2. În situația în care reclamantul a avut o polemică în presă cu președintele tribunalului care l-a judecat, privitoare la activitatea acelei instanțe, iar acesta din urmă a exprimat public aprecieri negative cu privire la cauza reclamantului înainte de judecarea ei, declarațiile sale au fost de natură să justifice obiectiv temerile privitoare la imparțialitatea instanței (cauza *Buscemi c. Italiei*, Hotărârea din 16 septembrie 1999, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 479).

Art. 72. Cererea de strămutare și efectele acesteia. (1)[2] Strămutarea poate fi cerută de părți, de persoana vătămată sau de procuror.

(2) Cererea se depune la instanța de unde se solicită strămutarea și trebuie să cuprindă indicarea temeiului de strămutare, precum și motivarea în fapt și în drept.

(3) La cerere se anexează înscrisurile pe care aceasta se întemeiază.

(4) În cerere se face mențiune dacă inculpatul este supus unei măsuri preventive.

(5)[3] Cererea se înaintează de îndată Înaltei Curți de Casație și Justiție sau curții de apel competente împreună cu înscrisurile anexate.

---

[1] Art. 71 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 38 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 72 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 10 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (5) și (6) ale art. 72 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 39 din Legea nr. 255/2013.

(6) Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă poate solicita informații de la președintele instanței de unde se solicită strămutarea sau de la președintele instanței ierarhic superioare celei la care se află cauza a cărei strămutare se cere, comunicându-i totodată termenul fixat pentru judecarea cererii de strămutare. Când Înalta Curte de Casație și Justiție este instanța ierarhic superioară, informațiile se cer președintelui curții de apel la care se află cauza a cărei strămutare se cere. Când curtea de apel competentă este instanța ierarhic superioară, informațiile se cer președintelui tribunalului la care se află cauza a cărei strămutare se cere.

(7) În cazul respingerii cererii de strămutare, în aceeași cauză nu mai poate fi formulată o nouă cerere pentru aceleași motive.

(8) Introducerea unei cereri de strămutare nu suspendă judecarea cauzei. *[R.A.: art. 55 alin. (2), art. 56, art. 57 și art. 61 CPP 1968]*

Art. 73. Procedura de soluționare a cererii de strămutare. (1) Soluționarea cererii de strămutare se face în ședință publică, cu participarea procurorului, în cel mult 30 de zile de la data înregistrării cererii.

(2) Președintele instanței ierarhic superioare celei la care se află cauza ia măsuri pentru încunoștințarea părților despre introducerea cererii de strămutare, despre termenul fixat pentru soluționarea acesteia, cu mențiunea că părțile pot trimite memorii și se pot prezenta la termenul fixat pentru soluționarea cererii.

(3)[1] În informațiile trimise Înaltei Curți de Casație și Justiție sau curții de apel se face mențiune expresă despre efectuarea încunoștințărilor, atașându-se și dovezile de comunicare a acestora.

(4) Neprezentarea părților nu împiedică soluționarea cererii. În cazul în care inculpatul se află în stare de arest preventiv sau arest la domiciliu, Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă poate dispune aducerea acestuia la judecarea strămutării, dacă apreciază că prezența sa este necesară pentru soluționarea cererii.

(5) Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă acordă cuvântul părții care a formulat cererea de strămutare, celorlalte părți prezente, precum și procurorului. Dacă procurorul a formulat cererea, acestuia i se acordă primul cuvântul. *[R.A.: art. 58 și art. 59 CPP 1968]*

Art. 74. Soluționarea cererii. (1)[2] Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă soluționează cererea de strămutare prin sentință.

(2) În cazul în care găsește cererea întemeiată, Înalta Curte de Casație și Justiție dispune strămutarea judecării cauzei la o curte de apel învecinată curții de la care se solicită strămutarea, iar curtea de apel dispune strămutarea judecării cauzei la una dintre instanțele de același grad cu instanța de la care se solicită strămutarea din circumscripția sa.

(3) Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă hotărăște în ce măsură se mențin actele îndeplinite în fața instanței de la care s-a strămutat cauza.

---

[1] Alin. (3)-(5) ale art. 73 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 40 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1)-(3) ale art. 74 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 41 din Legea nr. 255/2013.

(4) Instanța de la care a fost strămutată cauza, precum și instanța la care s-a strămutat cauza vor fi înștiințate de îndată despre admiterea cererii de strămutare.

(5) Dacă instanța de la care a fost strămutată cauza a procedat între timp la judecarea cauzei, hotărârea pronunțată este desființată prin efectul admiterii cererii de strămutare.

(6) Sentința prevăzută la alin. (1) nu este supusă niciunei căi de atac. *[R.A.: art. 60 CPP 1968]*

Art. 75. Alte dispoziții. (1) După strămutarea cauzei, contestațiile și celelalte căi de atac se judecă de instanțele corespunzătoare din circumscripția instanței la care s-a strămutat cauza.

(2)[1] Prevederile art. 71-74 se aplică în mod corespunzător și în procedura de cameră preliminară.

(3)[2] Când strămutarea se dispune în cursul procedurii de cameră preliminară, judecarea cauzei se efectuează de către instanța la care s-a strămutat cauza, iar procurorul căruia i-a fost restituit dosarul, dacă dispune din nou trimiterea în judecată, va sesiza tot instanța la care s-a strămutat cauza, cu excepția situației în care aceasta nu mai este competentă.

(4)[3] În cazul în care se dispune strămutarea judecării căii de atac a apelului, rejudecarea cauzei, în caz de desființare a sentinței cu trimitere spre rejudecare, se va efectua de către instanța corespunzătoare în grad celei care a soluționat fondul din circumscripția celei la care s-a strămutat cauza, indicată prin decizia de desființare.

Art. 76.[4] **Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei.** (1) Procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate cere Înaltei Curți de Casație și Justiție să desemneze o altă curte de apel decât cea căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, care să fie sesizată în cazul în care se va emite rechizitoriul.

(2) Procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate cere curții de apel competente să desemneze un alt tribunal sau, după caz, o altă judecătorie decât cea căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, care să fie sesizate în cazul în care se va emite rechizitoriul.

(3) Dispozițiile art. 71 se aplică în mod corespunzător.

(4) Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă soluționează cererea în camera de consiliu, în termen de 15 zile.

(5) Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă dispune, prin încheiere motivată, fie respingerea cererii, fie admiterea cererii și desemnarea unei instanțe egale în grad cu cea căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, care să fie sesizată în cazul în care se va emite rechizitoriul.

---

[1] Alin. (2) al art. 75 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 42 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 75 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 11 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (4) al art. 75 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 42 din Legea nr. 255/2013.

[4] Art. 76 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 43 din Legea nr. 255/2013.

(6) Încheierea prin care Înalta Curte de Casație și Justiție sau curtea de apel competentă soluționează cererea nu este supusă niciunei căi de atac.

(7) În cazul respingerii cererii de desemnare a altei instanțe pentru judecarea cauzei formulate, în aceeași cauză nu mai poate fi formulată o nouă cerere pentru aceleași motive. *[R.A.: art. 61¹ CPP 1968]*

Capitolul III. Subiecții procesuali principali și drepturile acestora

Art. 77. Suspectul. Persoana cu privire la care, din datele și probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală se numește *suspect*. *[R.A.: art. 229 CPP 1968]*

Art. 78. Drepturile suspectului. Suspectul are drepturile prevăzute de lege pentru inculpat, dacă legea nu prevede altfel.

Art. 79. Persoana vătămată. Persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală se numește persoană vătămată. *[R.A.: art. 24 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 80. Desemnarea unui reprezentant al persoanelor vătămate. (1)[1] În situația în care în cauză există un număr mare de persoane vătămate care nu au interese contrarii, acestea pot desemna o persoană care să le reprezinte interesele în cadrul procesului penal. În cazul în care persoanele vătămate nu și-au desemnat un reprezentant comun, pentru buna desfășurare a procesului penal, procurorul sau instanța de judecată poate desemna, prin ordonanță, respectiv prin încheiere motivată, un avocat din oficiu pentru a le reprezenta interesele. Încheierea sau ordonanța va fi comunicată persoanelor vătămate, care trebuie să încunoștințeze, în termen de 3 zile de la primirea comunicării, procurorul sau instanța în cazul în care refuză să fie reprezentați prin avocatul desemnat din oficiu. Toate actele de procedură comunicate reprezentantului sau de care reprezentantul a luat cunoștință sunt prezumate a fi cunoscute de către persoanele reprezentate.

(2) Reprezentantul persoanelor vătămate exercită toate drepturile recunoscute de lege acestora. *[R.A.: art. 174 alin. (4) și (6) CPP 1968]*

Art. 81. Drepturile persoanei vătămate. (1) În cadrul procesului penal, persoana vătămată are următoarele drepturi:

a) dreptul de a fi informată cu privire la drepturile sale;

b) dreptul de a propune administrarea de probe de către organele judiciare, de a ridica excepții și de a pune concluzii;

c) dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale a cauzei;

d) dreptul de a fi informată, într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă, cu condiția de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informații să îi fie comunicate;

e) dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii;

---

[1] Alin. (1) al art. 80 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 44 din Legea nr. 255/2013.

f) dreptul de a fi ascultată;

g) dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor şi experţilor;

g^1)[1] dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română. În cazurile urgente se pot folosi mijloace tehnice de comunicare, dacă se apreciază că acest lucru este necesar şi că nu împiedică exercitarea drepturilor persoanei vătămate;

g^2)[2] dreptul de a i se comunica traducerea într-o limbă pe care o înţelege a oricărei soluţii de netrimitere în judecată, atunci când nu înţelege limba română;

h) dreptul de a fi asistată de avocat sau reprezentată;

i) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

j) alte drepturi prevăzute de lege.

(2)[3] Persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală printr-o faptă penală pentru care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu şi care nu doreşte să participe la procesul penal trebuie să înştiinţeze despre aceasta organul judiciar, care, dacă apreciază necesar, o va putea audia în calitate de martor. *[R.A.: art. 82 CPP 1968]*

Capitolul IV. Inculpatul şi drepturile acestuia

Art. 82. Inculpatul. Persoana împotriva căreia s-a pus în mişcare acţiunea penală devine parte în procesul penal şi se numeşte *inculpat. [R.A.: art. 23 CPP 1968]*

Art. 83. Drepturile inculpatului. În cursul procesului penal, inculpatul are următoarele drepturi:

a) dreptul de a nu da nicio declaraţie pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenţia că dacă refuză să dea declaraţii nu va suferi nicio consecinţă defavorabilă, iar dacă va da declaraţii acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a^1)[4] dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condiţiile prevăzute de lege, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

---

[1] Lit. g^1) de la alin. (1) al art. 81 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 12 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Lit. g^2) de la alin. (1) al art. 81 a fost introdusă prin art. II pct. 13 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (2) al art. 81 a fost introdus prin art. 102 pct. 46 din Legea nr. 255/2013.

[4] Lit. a^1) de la art. 83 a fost introdusă prin art. 102 pct. 47 din Legea nr. 255/2013.

g¹)[1] dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;
h) alte drepturi prevăzute de lege.

Capitolul V. Partea civilă şi drepturile acesteia

Art. 84. Partea civilă. (1) Persoana vătămată care exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal este parte în procesul penal şi se numeşte *parte civilă.*

(2) Au calitatea de parte civilă şi succesorii persoanei prejudiciate, dacă exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal. *[R.A.: art. 24 alin. (2) CPP 1968]*

Art. 85. Drepturile părții civile. (1) În cursul procesului penal, partea civilă are drepturile prevăzute la art. 81.

(2)[2] Calitatea de parte civilă a persoanei care a suferit o vătămare prin infracțiune nu înlătură dreptul acestei persoane de a participa în calitate de persoană vătămată în aceeaşi cauză.

(3) Dispozițiile art. 80 se aplică în mod corespunzător în cazul în care există un număr foarte mare de părți civile.

Capitolul VI. Partea responsabilă civilmente şi drepturile acesteia

Art. 86.[3] **Partea responsabilă civilmente.** Persoana care, potrivit legii civile, are obligația legală sau convențională de a repara în întregime sau în parte, singură sau în solidar, prejudiciul cauzat prin infracțiune şi care este chemată să răspundă în proces este parte în procesul penal şi se numeşte parte responsabilă civilmente. *[R.A.: art. 24 alin. (3) CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. 1. Prin Decizia nr. 1/2016 (M. Of. nr. 258 din 6 aprilie 2016), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 86 din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, societatea de asigurare are calitate de parte responsabilă civilmente şi are obligația de a repara singură prejudiciul cauzat prin infracțiune, în limitele stabilite în contractul de asigurare şi prin dispozițiile legale privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă".

2. Prin Decizia nr. 26/2017 (M. Of. nr. 162 din 21 februarie 2018), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 86 din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În procesul penal, Fondul de garantare a asiguraților în cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de autovehicule asigurate la o societate de asigurare aflată în faliment nu are calitatea de parte responsabilă civilmente".

---

[1] Lit. g¹) de la art. 83 a fost introdusă prin art. 102 pct. 48 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 85 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 49 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 86 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 50 din Legea nr. 255/2013.

Art. 87. Drepturile părții responsabile civilmente. (1) În cursul procesului penal, partea responsabilă civilmente are drepturile prevăzute la art. 81.

(2) Drepturile părții responsabile civilmente se exercită în limitele și în scopul soluționării acțiunii civile.

Capitolul VII. Avocatul. Asistența juridică și reprezentarea

Legislație conexă: ▶ art. 24 C. Rom.: *„Art. 24. Dreptul la apărare. (1) Dreptul la apărare este garantat. (2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu"*; ▶ art. 6 parag. 3 lit. c) CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 3. Orice acuzat are, în special, dreptul: (...) c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer"*; ▶ art. 47 teza a II-a partea finală și teza a III-a CDFUE: *„Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. (...) Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată. Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție"*; ▶ Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (J.O. L nr. 294 din 6 noiembrie 2013); ▶ Directiva (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare (J.O. L nr. 297 din 4 noiembrie 2016); ▶ Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată (M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018).

Art. 88. Avocatul. (1) Avocatul asistă sau reprezintă, în procesul penal, părțile ori subiecții procesuali principali, în condițiile legii.

(2) Nu poate fi avocat al unei părți sau al unui subiect procesual principal:

a) soțul ori ruda până la gradul al IV-lea cu procurorul sau cu judecătorul;

b) martorul citat în cauză;

c) cel care a participat în aceeași cauză în calitate de judecător sau de procuror;

d) o altă parte sau un alt subiect procesual.

(3)[1] Avocatul ales sau desemnat din oficiu este obligat să asigure asistența juridică a părților ori a subiecților procesuali principali.

(4) Părțile sau subiecții procesuali principali cu interese contrare nu pot fi asistați sau reprezentați de același avocat. *[R.A.: art. 172 alin. (8) CPP 1968]*

Art. 89. Asistența juridică a suspectului sau a inculpatului. (1) Suspectul sau inculpatul are dreptul să fie asistat de unul ori de mai mulți avocați în tot cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și al judecății, iar organele

[1] Alin. (3) și (4) ale art. 88 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 51 din Legea nr. 255/2013.

judiciare sunt obligate să îi aducă la cunoştinţă acest drept. Asistenţa juridică este asigurată atunci când cel puţin unul dintre avocaţi este prezent.

(2) Persoana reţinută sau arestată are dreptul să ia contact cu avocatul, asigurându-i-se confidenţialitatea comunicărilor, cu respectarea măsurilor necesare de supraveghere vizuală, de pază şi securitate, fără să fie interceptată sau înregistrată convorbirea dintre ei. Probele obţinute cu încălcarea prezentului alineat se exclud. *[R.A.: art. 171 alin. (1) şi art. 172 alin. (4) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea reaminteşte că, pentru ca dreptul de a-şi pregăti apărarea să poată fi exercitat, o persoană acuzată trebuie să beneficieze efectiv de asistenţa unui avocat încă din etapele iniţiale ale unei cauze, deoarece faza de investigare este importantă pentru desfăşurarea procedurilor ulterioare, având în vedere faptul că probele obţinute în cursul acestei faze determină cadrul în care infracţiunea în cauză va fi analizată în cadrul procesului. Art. 6 parag. 1 din Convenţie prevede, ca regulă, că suspectul trebuie să aibă acces la un avocat de la prima interogare de către poliţie, cu excepţia situaţiei în care se demonstrează, în funcţie de circumstanţele particulare ale fiecărui caz în parte, că există motive întemeiate pentru a se restricţiona acest drept. Chiar şi atunci când motive imperioase pot justifica în mod excepţional refuzul accesului la un avocat, o astfel de restricţie – oricare ar fi justificarea acesteia – nu trebuie să aducă atingere drepturilor acuzatului în temeiul art. 6. Dreptul la apărare este încălcat în mod iremediabil când declaraţiile incriminatoare făcute în timpul interogatoriilor poliţiei fără a avea acces la un avocat sunt folosite pentru o condamnare ulterioară.

Testul care se impune pentru a aprecia dacă o restricţie privind accesul la un avocat este compatibilă cu dreptul la un proces echitabil este compus din două etape. În prima etapă, Curtea trebuie să evalueze dacă există motive întemeiate pentru respectiva restricţie. În a doua etapă, trebuie evaluat prejudiciul pe care l-a cauzat dreptului la apărare. Cu alte cuvinte, Curtea trebuie să examineze impactul restrângerii asupra corectitudinii generale a procedurilor şi să decidă dacă procesul în ansamblul său a fost echitabil.

În ceea ce priveşte prima etapă a testului, criteriul privind existenţa unor motive întemeiate este unul stringent: având în vedere natura fundamentală şi importanţa accesului timpuriu la consiliere juridică, în special atunci când un suspect este mai întâi interogat, restricţiile sunt permise numai în cazuri excepţionale, ele trebuie să aibă un caracter temporar şi să se bazeze pe o evaluare individuală a circumstanţelor particulare ale cazului. Este relevant, atunci când se evaluează dacă existenţa acestor motive întemeiate a fost demonstrată, dacă decizia de a restricţiona consultanţa juridică a avut o bază în dreptul intern şi dacă domeniul de aplicare şi conţinutul oricăror restricţii cu privire la accesul la un avocat au fost determinate în mod suficient de lege, astfel încât să ghideze luarea deciziilor de către cei responsabili pentru aplicarea lor.

În cazul în care există astfel de motive întemeiate, o evaluare globală a ansamblului procedurii trebuie să fie efectuată pentru a stabili dacă aceasta a fost „corectă" în sensul art. 6 parag. 1.

Atunci când nu există astfel de motive, Curtea trebuie să aplice un control foarte strict pentru evaluarea corectitudinii procedurii. Eşecul guvernului pârât de a demonstra motivele imperioase cântăreşte greu atunci când se evaluează corectitudinea generală a procesului şi poate înclina balanţa în favoarea constatării unei încălcări a art. 6 parag. 1 şi parag. 3 lit. c). Revine guvernului să demonstreze în mod convingător că, în mod excepţional şi în circumstanţele specifice ale cauzei, corectitudinea generală a procesului nu a fost prejudiciată în mod iremediabil de restricţia privind accesul la consiliere juridică.

La examinarea procedurii în ansamblu, în scopul de a evalua impactul deficienţelor procedurale din etapa premergătoare procesului asupra corectitudinii generale a procedurilor penale, următoarea listă neexhaustivă de factori, extraşi din jurisprudenţa Curţii, ar trebui,

acolo unde este cazul, să fie luată în considerare (cauza *Ibrahim şi alţii c. Regatului Unit*, Marea Cameră, Hotărârea din 13 septembrie 2016, parag. 274):
a) dacă reclamantul a fost deosebit de vulnerabil, de exemplu, din cauza vârstei sau a capacităţii mentale;
b) cadrul juridic care reglementează procedura dinaintea procesului şi admisibilitatea în proces a probelor obţinute, precum şi dacă procedura a fost respectată;
c) dacă reclamantul a avut posibilitatea de a contesta autenticitatea dovezilor şi de a se opune utilizării acestora;
d) calitatea probelor şi dacă împrejurările în care au fost obţinute pun sub semnul întrebării fiabilitatea sau exactitatea lor, ţinând cont de gradul şi natura oricărei constrângeri;
e) în cazul în care s-au obţinut probe în mod ilegal, nelegalitatea în cauză şi, atunci când aceasta provine dintr-o încălcare a unei alte dispoziţii a Convenţiei, natura încălcării constatate;
f) în cazul unei declaraţii, natura acesteia şi dacă ea a fost retrasă imediat sau modificată;
g) scopul în care au fost utilizate probele şi, în special, dacă acestea au format o parte integrantă sau semnificativă a probaţiunii pe care s-a bazat condamnarea şi forţa celorlalte probe în acest caz;
h) dacă evaluarea vinovăţiei a fost realizată de către judecători profesionişti sau de către juraţi;
i) ponderea interesului public în investigarea şi pedepsirea infracţiunii în cauză;
j) alte garanţii procedurale relevante oferite de legislaţia şi practica interne.
Nici litera, nici spiritul art. 6 din Convenţie nu împiedică o persoană să renunţe din proprie voinţă, fie expres, fie tacit, la garanţiile unui proces echitabil. Pentru ca o astfel de renunţare să fie eficientă, trebuie să se demonstreze că reclamantul ar fi putut să prevadă consecinţele comportamentului său. Dreptul la asistenţă juridică, fiind un drept fundamental, printre cele care constituie noţiunea de proces echitabil şi asigură eficienţa celorlalte garanţii prevăzute la art. 6 din Convenţie, este un prim exemplu al acelor drepturi care necesită protecţie specială privind „renunţarea în cunoştinţă de cauză şi inteligentă", ca standard stabilit în jurisprudenţa Curţii (cauza *Artur Parkhomenko c. Ucrainei*, Hotărârea din 16 februarie 2017, www.echr.coe.int).
2. Dreptul fiecărui „acuzat de o infracţiune penală" de a fi apărat efectiv de către un avocat, garantat de art. 6 parag. 3 lit. c) din Convenţie, este una dintre trăsăturile fundamentale ale unui proces echitabil. În cazul în care o persoană a fost luată în custodie de către poliţie, dreptul devine aplicabil de îndată ce există o „acuzaţie penală" în înţelesul acestei expresii dat de jurisprudenţa Curţii şi, în special, de la momentul arestării suspectului, indiferent dacă persoana respectivă este sau nu audiată ori participă la orice altă măsură de investigaţie în perioada relevantă. Accesul la un avocat în faza anterioară procesului contribuie, de asemenea, la prevenirea erorilor judiciare şi, mai ales, la îndeplinirea obiectivelor art. 6, în special egalitatea armelor între autorităţile de anchetă sau de urmărire penală şi cel învinuit. Curtea a recunoscut în numeroase ocazii că accesul prompt la un avocat constituie o contrapondere importantă la vulnerabilitatea suspecţilor aflaţi în custodia poliţiei. Acest acces este, de asemenea, preventiv, deoarece oferă o protecţie fundamentală împotriva constrângerii şi maltratării suspecţilor de către poliţie. De asemenea, Curtea a recunoscut că vulnerabilitatea suspecţilor poate fi amplificată de legislaţia din ce în ce mai complexă privind procedura penală, în special în ceea ce priveşte normele care reglementează strângerea şi utilizarea probelor. În sfârşit, una dintre sarcinile principale ale avocatului în etapele de custodie şi investigare ale poliţiei este de a asigura respectarea dreptului unui acuzat de a nu se autoincrimina şi a dreptului său la tăcere.
Art. 6 parag. 3 lit. c) nu precizează modul de exercitare a dreptului de acces la un avocat sau conţinutul acestuia. În timp ce lasă statelor posibilitatea de a alege mijloacele de asigurare a faptului că aceste aspecte sunt prevăzute în sistemele lor judiciare, domeniul de aplicare şi conţinutul acestui drept ar trebui să fie determinate în conformitate cu scopul Convenţiei, şi anume acela de a garanta drepturi practice şi eficiente. Atribuirea unui avocat nu asigură în sine eficacitatea asistenţei pe care o poate oferi unui acuzat şi, în acest scop, trebuie îndeplinite următoarele cerinţe minime. În primul rând, după cum Curtea a stabilit deja,

suspecții trebuie să poată intra în contact cu un avocat din momentul în care sunt luați în custodie. Prin urmare, este posibil ca un suspect să se consulte cu avocatul său înainte de o audiere sau chiar în cazul în care nu are loc una. Avocatul trebuie să fie în măsură să discute cu clientul său în mod privat și să primească instrucțiuni confidențiale. În al doilea rând, Curtea a constatat, într-o serie de cazuri, că suspecții au dreptul ca avocatul lor să fie prezent în mod fizic în timpul audierii lor inițiale de către poliție și ori de câte ori aceștia sunt interogați în cadrul procedurilor prealabile ulterioare. O astfel de prezență fizică trebuie să permită avocatului să ofere asistență mai degrabă efectivă și practică decât abstractă și, în special, să se asigure că dreptul de apărare al suspectului audiat nu este afectat. Curtea a constatat, de exemplu, că, în funcție de circumstanțele specifice ale fiecărui caz și de sistemul juridic în cauză, următoarele restricții pot submina corectitudinea procedurii: (a) refuzul sau dificultățile întâmpinate de avocat în accesul la dosarul cauzei penale, în primele etape ale procedurii penale sau în cursul anchetei precontencioase; (b) neparticiparea avocatului la proceduri de investigație, cum ar fi identificări sau reconstituiri. Pe lângă aspectele menționate mai sus, care joacă un rol esențial în determinarea faptului dacă accesul la un avocat în timpul fazei preliminare a fost practic și eficient, Curtea a indicat că trebuie să se țină seama, de la caz la caz, pentru a evalua corectitudinea generală a procedurilor, de toate serviciile asociate în mod specific asistenței juridice: discutarea cazului, organizarea apărării, strângerea dovezilor dezincriminatoare, pregătirea pentru audiere, sprijinul moral și verificarea condițiilor de detenție (cauza *Beuze c. Belgiei*, Hotărârea din 9 noiembrie 2018, www.echr.coe.int).

3. Dreptul unui acuzat de a comunica cu reprezentantul său legal fără ca discuția să fie auzită de o terță persoană face parte din cerințele fundamentale ale unui proces echitabil într-o societate democratică și rezultă din art. 6 parag. 3 lit. c) din Convenție. Dacă un avocat nu poate să se consulte cu clientul său și să primească instrucțiuni confidențiale de la el fără o astfel de supraveghere, asistența lui pierde o mare parte din utilitate. În contextul art. 8 din Convenție, Curtea a hotărât că este în mod clar în interesul general ca orice persoană care dorește să consulte un avocat să fie liberă să o facă în condiții care să favorizeze o discuție completă și neîngrădită. Din acest motiv, relația avocat-client este, în principiu, privilegiată. Curtea a admis anumite restricții impuse contactelor dintre avocat și client în cazurile de terorism și crimă organizată. Cu toate acestea, privilegiul care se acordă corespondenței dintre deținuți și avocații acestora constituie un drept fundamental al individului și influențează în mod direct drepturile apărării. Din acest motiv, Curtea a hotărât – din nou, în contextul art. 8 din Convenție – că de la principiul respectării confidențialității relației avocat-client se poate deroga numai în cazuri excepționale și cu condiția să fie acordate garanții adecvate și suficiente împotriva abuzului. De asemenea, Curtea a statuat, în contextul art. 6 parag. 3 lit. b), că inculpatul trebuie să beneficieze de timpul și de mijloacele adecvate pentru pregătirea apărării sale și, prin urmare, art. 6 parag. 3 lit. b) implică faptul că activitatea de apărare cuprinde tot ce este „necesar" pentru pregătirea procesului (C.E.D.O., cauza *M c. Olandei*, Hotărârea din 25 iulie 2017, www.echr.coe.int).

4. Absența contactului privilegiat dintre avocat și clientul său – în speță unuia dintre reclamanți fiindu-i respinsă cererea de a-și mai consulta avocații în condiții de confidențialitate, fără a fi auziți de către un gardian, timp de aproximativ 2 luni – constituie o atingere a dreptului de acces la o instanță, incompatibilă cu art. 6 parag. 1, chiar dacă, uneori, pot exista considerații privind măsuri de securitate care să justifice anumite restricții ale condițiilor în care un avocat poate să își viziteze clientul deținut (cauza *Campbell și Fell c. Regatului Unit*, Hotărârea din 28 iunie 1984, în *G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 323).

Art. 90. Asistența juridică obligatorie a suspectului sau a inculpatului. Asistența juridică este obligatorie:

a) când suspectul sau inculpatul este minor, internat într-un centru de detenție ori într-un centru educativ, când este reținut sau arestat, chiar în altă cauză, când

față de acesta a fost dispusă măsura de siguranță a internării medicale, chiar în altă cauză, precum și în alte cazuri prevăzute de lege;

b) în cazul în care organul judiciar apreciază că suspectul ori inculpatul nu și-ar putea face singur apărarea;

c)[1] în cursul procedurii în cameră preliminară și în cursul judecății în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani. *[R.A.: art. 171 alin. (2) și (3) CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 21/2016 (M. Of. nr. 884 din 4 noiembrie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 90 lit. c) din Codul de procedură penală, în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, asistența juridică este obligatorie pentru inculpatul persoană juridică, în raport cu dispozițiile art. 187 din Codul penal, sau asistența juridică este obligatorie numai pentru inculpatul persoană fizică, în raport cu dispozițiile art. 136 alin. (2) și (3) din Codul penal, ce reglementează pedepsele aplicabile persoanei juridice", și a stabilit:
„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 90 lit. c) din Codul de procedură penală, în cursul procedurii de cameră preliminară și în cursul judecății, în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, asistența juridică este obligatorie pentru inculpatul persoană juridică, în raport cu dispozițiile art. 187 din Codul penal".

Legislație conexă: Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale (J.O. L 132 din 21 mai 2016).

Art. 91. Avocatul din oficiu. (1) În cazurile prevăzute în art. 90, dacă suspectul sau inculpatul nu și-a ales un avocat, organul judiciar ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

(2)[2] În tot cursul procesului penal, când asistența juridică este obligatorie, dacă avocatul ales lipsește nejustificat, nu asigură substituirea sau refuză nejustificat să exercite apărarea, deși a fost asigurată exercitarea tuturor drepturilor procesuale, organul judiciar ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu care să îl înlocuiască, acordându-i acestuia un termen rezonabil și înlesnirile necesare pentru pregătirea unei apărări efective, făcându-se mențiune despre aceasta într-un proces-verbal ori, după caz, în încheierea de ședință. În cursul judecății, când asistența juridică este obligatorie, dacă avocatul ales lipsește nejustificat la termenul de judecată, nu asigură substituirea sau refuză să efectueze apărarea, deși a fost asigurată exercitarea tuturor drepturilor procesuale, instanța ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu care să îl înlocuiască, acordându-i un termen de minimum 3 zile pentru pregătirea apărării.

---

[1] Lit. c) de la art. 90 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 14 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2) și (3) ale art. 91 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 52 din Legea nr. 255/2013.

(3) Avocatul din oficiu desemnat este obligat să se prezinte ori de câte ori este solicitat de organul judiciar, asigurând o apărare concretă şi efectivă în cauză.

(4) Delegaţia apărătorului din oficiu încetează la prezentarea apărătorului ales.

(5) Dacă la judecarea cauzei avocatul lipseşte şi nu poate fi înlocuit în condiţiile alin. (2), cauza se amână. *[R.A.: art. 171 alin. (4), (4¹), (5) şi (6) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Dreptul la asistenţă juridică „gratuită" în temeiul art. 6 parag. 3 lit. c) din Convenţie este supus următoarelor două condiţii: (i) inculpatul trebuie să probeze că nu are mijloace suficiente; (ii) „interesele justiţiei" să impună acordarea de asistenţă juridică. Criteriile relevante referitoare la cea de-a doua condiţie privesc împrejurările de ansamblu ale litigiului, incluzând nu numai situaţia la momentul luării deciziei privind cererea de asistenţă juridică, ci şi pe aceea din momentul în care instanţa naţională decide cu privire la fondul acuzaţiei, gravitatea acesteia şi a pedepsei, complexitatea cauzei şi situaţia personală a inculpatului, cu referire la capacitatea sa de a se apăra – de exemplu, din cauza necunoaşterii limbii folosite în instanţă şi/sau a sistemului juridic respectiv – dacă nu i s-a acordat asistenţă juridică. Atunci când este vorba despre cerinţa privind „interesele justiţiei", testul care se aplică nu este dacă absenţa asistenţei juridice a cauzat „un prejudiciu real" apărării, ci unul mai puţin strict: dacă pare „plauzibil în circumstanţele particulare" ale cauzei că avocatul ar fi fost de ajutor. În principiu, atunci când este vorba despre privarea de libertate, interesele justiţiei solicită o formă de asistenţă juridică prin reprezentare sau asistenţă juridică (cauza *Bucha şi alţii c. Rusiei*, Hotărârea din 11 februarie 2020, www.echr.coe.int).

2. În condiţiile în care avocatul reclamantului a fost prezent în acţiunile din primă instanţă, dar nu a participat la acţiunea de recurs şi, mai mult, nu a oferit o explicaţie acceptabilă nici pentru absenţa sa şi nici pentru nedesemnarea unui înlocuitor, deşi avea obligaţia juridică de a face acest lucru, iar instanţa a permis două amânări pentru ca reclamantul să îşi asigure reprezentarea unui avocat la alegere, dar fără succes, este rezonabil ca avocaţii să fie desemnaţi de instanţe, nefiind încălcate în acest mod dispoziţiile privitoare la dreptul la un proces echitabil (cauza *Bragadireanu c. României*, Hotărârea din 6 decembrie 2007, în M. Of. nr. 369 din 4 iunie 2010).

3. Statul nu poate fi responsabil pentru orice lipsuri ale apărării făcute de un apărător din oficiu, dar, în virtutea art. 6 parag. 3 lit. c) din Convenţie, trebuie să acorde asistenţă prin intermediul unui apărător din oficiu persoanelor care nu dispun de mijloacele necesare angajării unuia. Simpla numire a unui apărător nu duce la îndeplinirea obligaţiei asumate de către stat, care trebuie să vegheze şi la modul în care apărătorul numit îşi duce la îndeplinire sarcinile şi, în măsura în care este sesizat sau carenţele serviciilor prestate sunt evidente, statul trebuie să intervină şi fie să numească un alt apărător, fie să îl oblige pe cel deja numit să îşi îndeplinească obligaţiile (cauza *Artico c. Italiei*, Hotărârea din 13 mai 1980, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 321).

Art. 92. Drepturile avocatului suspectului şi inculpatului[1]. (1)[2] În cursul urmăririi penale, avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, cu excepţia:

a) situaţiei în care se utilizează metodele speciale de supraveghere ori cercetare, prevăzute în cap. IV din titlul IV;

b) percheziţiei corporale sau a vehiculelor în cazul infracţiunilor flagrante.

---

[1] Denumirea marginală a art. 92 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 53 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 92 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 54 din Legea nr. 255/2013.

(2) Avocatul suspectului sau inculpatului poate solicita să fie încunoştinţat de data şi ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi şi libertăţi. Încunoştinţarea se face prin notificare telefonică, fax, e-mail sau prin alte asemenea mijloace, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

(3) Lipsa avocatului nu împiedică efectuarea actului de urmărire penală sau a audierii, dacă există dovada că acesta a fost încunoştinţat în condiţiile alin. (2).

(4) Avocatul suspectului sau inculpatului are de asemenea dreptul să participe la audierea oricărei persoane de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, să formuleze plângeri, cereri şi memorii.

(5) În cazul efectuării percheziţiei domiciliare, încunoştinţarea prevăzută la alin. (2) se poate face şi după prezentarea organului de urmărire penală la domiciliul persoanei ce urmează să fie percheziţionată.

(6)[1] În cazul în care avocatul suspectului sau al inculpatului este prezent la efectuarea unui act de urmărire penală, se face menţiune despre aceasta şi despre eventualele obiecţiuni formulate, iar actul este semnat şi de avocat.

(7) În cursul procedurii de cameră preliminară şi în cursul judecăţii, avocatul are dreptul să consulte actele dosarului, să îl asiste pe inculpat, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, să formuleze plângeri, cereri, memorii, excepţii şi obiecţiuni.

(8) Avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să beneficieze de timpul şi înlesnirile necesare pentru pregătirea şi realizarea unei apărări efective. *[R.A.: art. 172 alin. (1)-(3) şi (7) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Nu este rolul statului acela de a obliga un avocat, fie numit din oficiu, fie ales, să efectueze anumite proceduri legale sau să promoveze căi de atac contrare opiniei sale cu privire la şansele de succes ale acestora. Astfel de puteri acordate statului ar fi în detrimentul rolului esenţial pe care îl are profesiunea independentă de avocat într-o societate democratică, profesie întemeiată pe relaţia de încredere dintre avocat şi client. Responsabilitatea statului este aceea de a asigura un echilibru între exercitarea efectivă a accesului la o instanţă, pe de o parte, şi independenţa profesiei de avocat, de altă parte (cauza *Staroszczyk c. Poloniei*, Hotărârea din 22 martie 2007, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 322).

Art. 93. Asistenţa juridică a persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente. (1)[2] În cursul urmăririi penale, avocatul persoanei vătămate, al părţii civile sau al părţii responsabile civilmente are dreptul să fie încunoştinţat în condiţiile art. 92 alin. (2), să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală în condiţiile art. 92, dreptul de a consulta actele dosarului şi de a formula cereri şi a depune memorii. Dispoziţiile art. 89 alin. (1) se aplică în mod corespunzător.

(2) Avocatul persoanei vătămate, al părţii civile sau al părţii responsabile civilmente are dreptul prevăzut la art. 92 alin. (8).

(3) În cursul judecăţii, avocatul persoanei vătămate, al părţii civile sau al părţii responsabile civilmente exercită drepturile persoanei asistate, cu excepţia celor pe care aceasta le exercită personal, şi dreptul de a consulta actele dosarului.

---

[1] Alin. (6) şi (7) ale art. 92 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 54 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 93 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 55 din Legea nr. 255/2013.

(4) Asistența juridică este obligatorie când persoana vătămată sau partea civilă este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă.

(5) Când organul judiciar apreciază că din anumite motive persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente nu şi-ar putea face singură apărarea, dispune luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu. *[R.A.: art. 173 CPP 1968]*

Art. 94. Consultarea dosarului. (1)[1] Avocatul părților şi al subiecților procesuali principali are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv.

(2) Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia actele acestuia, dreptul de a nota date sau informații din dosar, precum şi de a obține fotocopii pe cheltuiala clientului.

(3)[2] În cursul urmăririi penale, procurorul stabileşte data şi durata consultării într-un termen rezonabil. Acest drept poate fi delegat organului de cercetare penală.

(4) În cursul urmăririi penale, procurorul poate restricționa motivat consultarea dosarului, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfăşurări a urmăririi penale. După punerea în mişcare a acțiunii penale, restricționarea se poate dispune pentru cel mult 10 zile.

(5) În cursul urmăririi penale, avocatul are obligația de a păstra confidențialitatea sau secretul datelor şi actelor de care a luat cunoştință cu ocazia consultării dosarului.

(6) În toate cazurile, avocatului nu îi poate fi restricționat dreptul de a consulta declarațiile părții sau ale subiectului procesual principal pe care îl asistă ori îl reprezintă.

(7) În vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoştință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfăşurate în fața judecătorului de drepturi şi libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă.

(8)[3] Dispozițiile prezentului articol se aplică în mod corespunzător cu privire la dreptul părților şi al subiecților procesuali principali de a consulta dosarul.

Legislație conexă: Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 64/2015 privind stabilirea unor măsuri organizatorice în scopul asigurării exercitării dreptului de a consulta dosarul penal (M. Of. nr. 500 din 7 iulie 2015).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea recunoaşte necesitatea ca o anchetă penală să se desfăşoare în mod eficient, ceea ce poate însemna că unele dintre informațiile colectate în timpul acesteia trebuie să fie ținute secrete, în scopul de a preveni ca suspecții să falsifice probe şi să influențeze cursul justiției. Totuşi, acest obiectiv legitim nu poate fi urmărit prin impunerea unor restricții substanțiale ale dreptului la apărare. După cum Curtea a statuat anterior, este dificil pentru un avocat să apere interesele clientului său atunci când are doar o idee vagă despre ceea ce s-ar putea găsi în materialul invocat de acuzare şi prezentat instanței. Astfel, orice restricție privind dreptul deținutului sau al reprezentantului său de a avea acces la documentele din dosarul cauzei care formează baza urmăririi penale

[1] Alin. (1) al art. 94 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 56 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) şi (4) ale art. 94 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 56 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (8) al art. 94 a fost introdus prin art. 102 pct. 57 din Legea nr. 255/2013.

împotriva acestuia trebuie să fie strict necesară în lumina unui interes public important. În cazul în care dezvăluirea completă nu este posibilă, art. 5 parag. 4 din Convenție prevede ca astfel de dificultăți să fie contrabalansate în așa măsură încât persoana să aibă totuși posibilitatea de a contesta în mod eficient acuzațiile împotriva sa [cauza *Gábor Nagy c. Ungariei (nr. 2)*, Hotărârea din 11 aprilie 2017, www.echr.coe.int].

2. Articolul 6 parag. 3 lit. b) din Convenție asigură oricărei persoane acuzate de o infracțiune dreptul să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale. Mai mult, „înlesnirile" care trebuie asigurate oricărui acuzat includ posibilitatea de a fi informat, pentru pregătirea apărării sale, despre rezultatul cercetărilor efectuate pe parcursul procesului. Accesul nerestricționat la dosarul cauzei și folosirea tuturor actelor dosarului, inclusiv, după caz, posibilitatea de a obține copii ale documentelor relevante constituie garanții importante ale procesului echitabil. Neasigurarea acestui tip de acces reprezintă, în aprecierea Curții, unul dintre factorii care determină constatarea încălcării principiului egalității armelor. Este încălcat dreptul la un proces echitabil, în condițiile în care avocații reclamantului nu au putut obține acces direct la dosarul cauzei decât într-un stadiu târziu, inițial nefiindu-le furnizată nicio copie a rechizitoriului, mai mult, aceștia nu au putut obține o copie a transcrierilor interceptărilor telefonice sau o copie a înregistrărilor convorbirilor telefonice interceptate folosite ca probe în dosar, deși au adresat instanțelor interne numeroase cereri pentru încuviințarea accesului la dosar (cauza *Beraru c. României*, Hotărârea din 18 martie 2014, M. Of. nr. 944 din 23 decembrie 2014).

3. Un aspect fundamental al dreptului la un proces echitabil este ca procesul penal, inclusiv elementele care se referă la procedură, să se desfășoare în contradictoriu și trebuie să existe egalitate de arme între acuzare și apărare. Dreptul la un proces contradictoriu înseamnă, în materie penală, că atât acuzarea, cât și apărarea au posibilitatea de a cunoaște și de a comenta observațiile depuse și dovezile aduse de cealaltă parte. În plus, art. 6 parag. 1 din Convenție prevede ca organele de urmărire penală să dezvăluie apărării toate probele materiale aflate în posesia lor, fie ele în favoarea, fie împotriva învinuitului. Acestea fiind spuse, dreptul la dezvăluirea dovezilor relevante nu este un drept absolut. În orice procedură penală pot exista interese concurente, cum ar fi securitatea națională sau necesitatea protejării martorilor de riscul unor represalii ori păstrarea secretului privind metodele de investigare a infracțiunii, care trebuie puse în balanță cu drepturile acuzatului. În unele cazuri, poate fi necesar ca anumite probe să nu fie dezvăluite apărării, pentru a proteja drepturile fundamentale ale altei persoane sau un interes public important. Totuși, numai astfel de măsuri care restricționează drepturile apărării și care sunt strict necesare sunt permise în temeiul art. 6 parag. 1. Mai mult, pentru a se asigura că acuzatul beneficiază de un proces echitabil, orice dificultăți cauzate apărării printr-o limitare a drepturilor sale trebuie să fie suficient contrabalansate de procedurile desfășurate de autoritățile judiciare. Art. 6 parag. 3 lit. b) din Convenție garantează acuzatului „timpul și înlesnirile necesare pentru pregătirea apărării sale", ceea ce înseamnă că activitatea de apărare pe fond poate cuprinde tot ceea ce este „necesar" pentru pregătirea procesului. Acuzatul trebuie să aibă posibilitatea de a-și organiza apărarea într-un mod adecvat și fără restricții privind prezentarea tuturor argumentelor relevante în fața instanței de judecată și, astfel, de a influența rezultatul procedurii. Mai mult, înlesnirile de care trebuie să se bucure toată persoanele acuzate de o infracțiune includ posibilitatea de a cunoaște, în scopul pregătirii apărării, rezultatele investigațiilor efectuate pe parcursul procedurii. Nerespectarea obligației de a prezenta apărării probele materiale care conțin informații ce ar putea permite inculpatului să se exonereze sau să își reducă pedeapsa constituie un refuz al acordării înlesnirilor necesare pregătirii apărării și, prin urmare, o încălcare a dreptului garantat de art. 6 parag. 3 lit. b) din Convenție. Totuși, acuzatul trebuie să își motiveze cererea, iar instanțele naționale au dreptul să examineze validitatea acestor motive (cauza *Sigurður Einarsson și alții c. Islandei*, Hotărârea din 4 iunie 2019, www.echr.coe.int).

Art. 95. Dreptul de a formula plângere. (1) Avocatul are dreptul de a formula plângere, potrivit art. 336-339.

(2) În situațiile prevăzute la art. 89 alin. (2), art. 92 alin. (2) şi art. 94, procurorul ierarhic superior este obligat să rezolve plângerea şi să comunice soluția, precum şi motivarea acesteia, în cel mult 48 de ore. *[R.A.: art. 172 alin. (6) CPP 1968]*

Art. 96. Reprezentarea. În cursul procesului penal, suspectul, inculpatul, celelalte părți, precum şi persoana vătămată pot fi reprezentați, cu excepția cazurilor în care prezența acestora este obligatorie sau este apreciată ca fiind necesară de procuror, judecător sau instanța de judecată, după caz. *[R.A.: art. 174 alin. (1) şi (2) CPP 1968]*

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul IV. Probele, mijloacele de probă şi procedeele probatorii

Capitolul I. Reguli generale

Art. 97. Proba şi mijloacele de probă. (1) Constituie probă orice element de fapt care serveşte la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei şi care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal.

(2) Proba se obţine în procesul penal prin următoarele mijloace:

a) declaraţiile suspectului sau ale inculpatului;

b) declaraţiile persoanei vătămate;

c) declaraţiile părţii civile sau ale părţii responsabile civilmente;

d) declaraţiile martorilor;

e)[1] înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă;

f) orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege.

(3)[2] Procedeul probatoriu este modalitatea legală de obţinere a mijlocului de probă. *[R.A.: art. 63 alin. (1) şi art. 64 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 98. Obiectul probaţiunii. Constituie obiect al probei:

a) existenţa infracţiunii şi săvârşirea ei de către inculpat;

b) faptele privitoare la răspunderea civilă, atunci când există parte civilă;

c) faptele şi împrejurările de fapt de care depinde aplicarea legii;

d) orice împrejurare necesară pentru justa soluţionare a cauzei.

Art. 99. Sarcina probei. (1) În acţiunea penală sarcina probei aparţine în principal procurorului, iar în acţiunea civilă, părţii civile ori, după caz, procurorului care exercită acţiunea civilă în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exerciţiu sau are capacitate de exerciţiu restrânsă.

(2) Suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumţia de nevinovăţie, nefiind obligat să îşi dovedească nevinovăţia, şi are dreptul de a nu contribui la propria acuzare.

(3) În procesul penal, persoana vătămată, suspectul şi părţile au dreptul de a propune organelor judiciare administrarea de probe. *[R.A.: art. 66 şi art. 67 alin. (1) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 6 parag. 3 lit. d) CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 3. Orice acuzat are, în special, dreptul: (...) d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării şi să obţină citarea şi audierea martorilor apărării în aceleaşi condiţii ca şi martorii acuzării*"; ▶ Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European şi a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumţiei de nevinovăţie şi a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016).

---

[1] Lit. e) de la alin. (2) al art. 97 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 58 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 97 a fost introdus prin art. 102 pct. 59 din Legea nr. 255/2013.

Hotărâri C.E.D.O. 1. Prezumția de nevinovăție, consacrată de art. 6 parag. 2 din Convenție, impune îndeosebi membrilor instanței ca, în exercitarea atribuțiilor ce le revin, să nu pornească de la ideea preconceptă că persoana arestată a comis fapta de care este acuzată, deoarece sarcina probei aparține acuzării și îndoiala profită persoanei acuzate. În consecință, art. 6 parag. 2 impune reprezentanților statului – în primul rând judecătorilor învestiți cu soluționarea cauzei –, dar în egală măsură și altor reprezentanți ai autorităților publice, să se abțină de a declara în public că acuzatul este vinovat de săvârșirea infracțiunii, până când vinovăția sa va fi legal stabilită de o instanță (cauza *Lavents c. Letoniei*, Hotărârea din 28 noiembrie 2002, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 134).
2. Există o distincție fundamentală între a declara că cineva este doar bănuit că a comis o crimă și o declarație clară judiciară, în absența unei condamnări definitive, că persoana a comis infracțiunea în cauză (cauza *E.M.B. c. României*, Hotărârea din 13 noiembrie 2012, www.echr.coe.int).

Art. 100. Administrarea probelor. (1) În cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu ori la cerere.

(2) În cursul judecății, instanța administrează probe la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părților și, în mod subsidiar, din oficiu, atunci când consideră necesar pentru formarea convingerii sale.

(3)[1] Cererea privitoare la administrarea unor probe formulată în cursul urmăririi penale sau în cursul judecății se admite ori se respinge, motivat, de către organele judiciare.

(4) Organele judiciare pot respinge o cerere privitoare la administrarea unor probe atunci când:

a) proba nu este relevantă în raport cu obiectul probațiunii din cauză;

b) se apreciază că pentru dovedirea elementului de fapt care constituie obiectul probei au fost administrate suficiente mijloace de probă;

c) proba nu este necesară, întrucât faptul este notoriu;

d) proba este imposibil de obținut;

e) cererea a fost formulată de o persoană neîndreptățită;

f) administrarea probei este contrară legii. *[R.A.: art. 65 și art. 67 alin. (2) și (3) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Printre cerințele echității, potrivit art. 6 din Convenție, este și obligația pentru organele de urmărire penală de a prezenta apărării toate elementele de probă în favoarea sau împotriva acuzatului, nerespectarea acestei obligații determinând vicierea procedurii în primă instanță (cauza *Edwards c. Regatului Unit*, Hotărârea din 16 decembrie 1992, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 129).
2. Principiul egalității armelor constituie un element al noțiunii mai cuprinzătoare de proces echitabil, care include și dreptul fundamental la caracterul contradictoriu al procedurii penale. Dreptul la un proces penal cu un caracter contradictoriu presupune că și acuzarea, și apărarea să aibă posibilitatea de a lua la cunoștință observațiile sau elementele de probă produse de cealaltă parte și de a le discuta. Legislația națională poate asigura îndeplinirea acestei cerințe prin diverse modalități, dar metoda adoptată trebuie să garanteze că fiecare dintre cele două părți este la curent cu depunerea de observații și că are o posibilitate

[1] Alin. (3) al art. 100 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 60 din Legea nr. 255/2013.

reală de a le comenta (cauza *Brandstetter c. Austriei*, Hotărârea din 28 august 1991, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 129).

Art. 101. Principiul loialităţii administrării probelor. (1) Este oprit a se întrebuinţa violenţe, ameninţări ori alte mijloace de constrângere, precum şi promisiuni sau îndemnuri în scopul de a se obţine probe.

(2) Nu pot fi folosite metode sau tehnici de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a-şi aminti şi de a relata în mod conştient şi voluntar faptele care constituie obiectul probei. Interdicţia se aplică chiar dacă persoana ascultată îşi dă consimţământul la utilizarea unei asemenea metode sau tehnici de ascultare.

(3) Este interzis organelor judiciare penale sau altor persoane care acţionează pentru acestea să provoace o persoană să săvârşească ori să continue săvârşirea unei fapte penale, în scopul obţinerii unei probe. *[R.A.: art. 68 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Trebuie stabilită o distincţie clară între conceptul de înscenare şi folosirea tehnicilor legale ale activităţilor sub acoperire, instanţele interne fiind obligate să efectueze o examinare atentă a materialului de urmărire penală atunci când un acuzat invocă o înscenare din partea poliţiei. În acest context, Curtea a stabilit că funcţia sa în temeiul art. 6 parag. 1 nu este să determine dacă anumite probe au fost obţinute în mod ilegal, ci mai degrabă să examineze dacă o asemenea „ilegalitate" a avut drept consecinţă încălcarea altui drept protejat de Convenţie; astfel, trebuie să examineze calitatea evaluării de către instanţele interne a pretinsei înscenări şi să se asigure că acestea au respectat în mod corespunzător drepturile acuzatului la apărare, în special dreptul la o procedură contradictorie şi la egalitatea armelor. Înscenarea încalcă art. 6 parag. 1 din Convenţie şi este diferită de folosirea tehnicilor legale ale activităţilor sub acoperire în anchetele penale (cauza *Ali c. României*, Hotărârea din 9 noiembrie 2010, www.csm1909.ro).

2. În situaţia în care recunoaşterile făcute de reclamant şi care au constituit elementul principal sau determinant al acuzării în proces nu au fost declaraţii spontane şi neprovocate ale acestuia, formulate voluntar de el, ci au fost induse prin interogatoriul insistent al altei persoane, care, aşa cum i-a solicitat poliţia, a orientat conversaţiile către fapta incriminatoare, în condiţii ce pot fi considerate echivalente cu cele ale unui interogatoriu, fără a exista însă garanţiile ce însoţesc un astfel de interogatoriu formal efectuat de poliţie, inclusiv prezenţa unui avocat şi avertizarea persoanei în astfel de cazuri, sunt încălcate dispoziţiile art. 6 din Convenţie referitoare la dreptul la un proces echitabil (cauza *Allan c. Regatului Unit*, Hotărârea din 5 noiembrie 2002, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 137).

3. Deşi utilizarea metodelor speciale de investigaţie – în special a tehnicilor sub acoperire – nu poate încălca în sine dreptul la un proces echitabil, riscul pe care îl implică instigarea de către poliţie prin asemenea tehnici presupune ca folosirea acestor metode să fie menţinută în limite bine determinate (cauza *Ali c. României*, Hotărârea din 9 noiembrie 2010, www.csm1909.ro). Instigarea de către poliţie are loc atunci când ofiţerii implicaţi – fie membri ai forţelor de ordine, fie persoane care acţionează în baza ordinului acestora – nu se limitează la a investiga activitatea infracţională într-un mod în principal pasiv, ci exercită o anumită influenţă asupra subiectului, astfel încât să îl incite la săvârşirea unei infracţiuni care altfel nu ar fi fost săvârşită, cu scopul de a face posibilă stabilirea infracţiunii, de a oferi probe şi de a începe urmărirea penală [cauza *Ramanauskas c. Lituaniei* (MC), Hotărârea din 5 februarie 2008, cauza *Taraneks c. Letoniei*, Hotărârea din 2 decembrie 2014, www.echr.coe.int].

4. În scopul de a distinge între provocarea sau înscenarea din partea poliţiei şi folosirea legală a tehnicilor sub acoperire în anchetele penale, în jurisprudenţa Curţii au fost

dezvoltate următoarele criterii: pentru a decide dacă investigația a fost „una pasivă", trebuie examinate mai întâi motivele care stau la baza operațiunii sub acoperire și comportamentul autorităților în derularea acesteia, pentru a vedea dacă au existat suspiciuni obiective că reclamantul a fost implicat în activități criminale sau este dispus să comită o infracțiune. În continuare, trebuie analizat dacă reclamantul a fost supus unor presiuni pentru a comite infracțiunea. Atunci când aplică criteriile de mai sus, Curtea plasează sarcina probei în atribuția autorităților, care trebuie să dovedească faptul că nu a existat nicio provocare din partea agenților statului. Rațiunea interdicției incitărilor din partea poliției este aceea că rolul forțelor de ordine publică este de a preveni și investiga infracțiunile, și nu de a le provoca. Curtea a subliniat, în acest context, necesitatea existenței unei proceduri clare și previzibile pentru autorizarea măsurilor speciale de investigație, precum și pentru supravegherea lor corectă, considerând supravegherea judiciară ca mijlocul cel mai potrivit în cazul desfășurării operațiunilor sub acoperire (cauza *Furcht c. Germaniei*, Hotărârea din 23 octombrie 2014, cauza *Scholer c. Germaniei*, Hotărârea din 18 decembrie 2014, www.echr.coe.int).

5. În condițiile în care reclamantul a fost determinat de doi investigatori sub acoperire să săvârșească o infracțiune pentru care ulterior a fost condamnat, Curtea a precizat că folosirea agenților sub acoperire, al căror rol nu are nimic în comun cu acela al agenților provocatori, trebuie să fie restricționată, iar garanțiile trebuie să fie acordate chiar și în cazul în care este vorba despre lupta împotriva traficului de droguri, interesul public neputând justifica folosirea probei obținute ca urmare a unei provocări din partea poliției. Această intervenție și utilizarea ei în procedura penală l-au privat pe reclamant *ab initio* și definitiv de un proces echitabil (cauza *Teixeira de Castro c. Portugaliei*, Hotărârea din 9 iunie 1998, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 25).

Art. 102. Excluderea probelor obținute în mod nelegal. (1) Probele obținute prin tortură, precum și probele derivate din acestea nu pot fi folosite în cadrul procesului penal.

(2) Probele obținute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal.

(3)[1] Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei.

(4) Probele derivate se exclud dacă au fost obținute în mod direct din probele obținute în mod nelegal și nu puteau fi obținute în alt mod.

(5)[2] *Abrogat. [R.A.: art. 64 alin. (2) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 22/2018 (M. Of. nr. 177 din 26 februarie 2018), **Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 102 alin. (3) din Codul de procedură penală și a constatat că acestea sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „excluderea probei", din cuprinsul lor, se înțelege și eliminarea mijloacelor de probă din dosarul cauzei.** Curtea a reținut că accesul permanent al judecătorului învestit cu soluționarea cauzei penale la mijloacele materiale de probă declarate nule (nulitate absolută sau relativă) nu poate avea ca efect decât o readucere în atenția judecătorului, respectiv o reîmprospătare a memoriei acestuia cu informații care pot fi de natură a-i spori convingerile referitoare la vinovăția/nevinovăția inculpatului, dar pe care nu le poate folosi, în mod legal, în soluționarea cauzei. Așa fiind, excluderea juridică a probelor obținute în mod nelegal și declarate nule în procesul penal, în lipsa înlăturării acestora din dosarele penale, este insuficientă pentru o garantare efectivă a prezumției

[1] Alin. (3) al art. 102 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 61 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (5) al art. 102 a fost abrogat prin art. 102 pct. 62 din Legea nr. 255/2013.

de nevinovăție a inculpatului și a dreptului la un proces echitabil al acestuia. În consecință, Curtea a constatat încălcarea art. 21 alin. (3) și a art. 23 alin. (11) din Constituție.

Hotărâri C.E.D.O. Utilizarea în cadrul procedurilor penale a probelor obținute prin încălcarea unuia dintre drepturile fundamentale prevăzute de Convenție ridică întotdeauna probleme legate de echitabilitatea procesului penal, chiar dacă admiterea unei asemenea probe nu a fost decisivă în luarea deciziei de condamnare a unei persoane (cauza *Cēsnieks c. Letoniei*, Hotărârea din 11 februarie 2014, www.echr.coe.int). Prin urmare, folosirea în proces a declarațiilor obținute prin încălcarea art. 3 din Convenție (încălcare determinată de folosirea de torturi sau tratamente inumane sau degradante) atrage nevalabilitatea întregii proceduri judiciare și încalcă art. 6 din Convenție (cauza *El Haski c. Belgiei*, Hotărârea din 25 septembrie 2012, www.echr.coe.int). De asemenea, admiterea unor probe obținute ca urmare a unui act calificat drept tratament inuman, dar care nu atinge nivelul necesar pentru a fi considerat tortură, va determina încălcarea art. 6 dacă se dovedește că au avut o influență decisivă cu privire la rezultatul procedurii împotriva inculpatului, adică au avut un impact asupra condamnării sale. Aceste principii se aplică nu numai în cazul în care victima tratamentului contrar art. 3 este persoana acuzată, ci și atunci când probele au fost obținute prin utilizarea torturii sau a tratamentelor inumane ori degradante față de terțe persoane (cauza *Ćwik c. Poloniei*, Hotărârea din 5 noiembrie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 103. Aprecierea probelor. (1) Probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege și sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză.

(2) În luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului instanța hotărăște motivat, cu trimitere la toate probele evaluate. Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă.

(3)[1] Hotărârea de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei nu se poate întemeia în măsură determinantă pe declarațiile investigatorului, ale colaboratorilor ori ale martorilor protejați. *[R.A.: art. 63 alin. (2) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Nu intră în competența Curții aprecierea asupra temeiniciei încuviințării și administrării mijloacelor de probă într-o anumită cauză, aceasta fiind atribuția instanțelor naționale, ci doar sarcina de a aprecia dacă procedura în ansamblul său, inclusiv modul în care probele au fost obținute, a avut un caracter echitabil (cauza *Lucà c. Italiei*, Hotărârea din 27 februarie 2001, www.echr.coe.int). În același sens, a se vedea și cauza *Barberà, Messegué și Jabardo c. Spaniei* (Plen), Hotărârea din 6 decembrie 1988, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 131.

Capitolul II. Audierea persoanelor

Secțiunea 1. Reguli generale în materia audierii persoanelor

Art. 104. Persoanele audiate în cursul procesului penal. În cursul procesului penal, în condițiile prevăzute de lege, pot fi audiate următoarele persoane: suspectul, inculpatul, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, martorii și experții.

---

[1] Alin. (3) al art. 103 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 63 din Legea nr. 255/2013.

Art. 105. Audierea prin interpret. (1) Ori de câte ori persoana audiată nu înțelege, nu vorbește sau nu se exprimă bine în limba română, audierea se face prin interpret. Interpretul poate fi desemnat de organele judiciare sau ales de părți ori persoana vătămată, dintre interpreții autorizați, potrivit legii.

(2) În mod excepțional, în situația în care se impune luarea urgentă a unei măsuri procesuale sau dacă nu se poate asigura un interpret autorizat, audierea poate avea loc în prezența oricărei persoane care poate comunica cu cel ascultat, organul judiciar având însă obligația de a relua audierea prin interpret imediat ce aceasta este posibilă.

(3) Dacă persoana audiată este surdă, mută sau surdo-mută, audierea se face cu participarea unei persoane care are capacitatea de a comunica prin limbajul special. În această situație comunicarea se poate face și în scris.

(4)[1] În cazuri excepționale, dacă nu este prezentă o persoană autorizată care poate comunica prin limbajul special, iar comunicarea nu se poate realiza în scris, audierea persoanelor prevăzute la alin. (3) se va face cu ajutorul oricărei persoane care are aptitudini de comunicare, dispozițiile alin. (2) aplicându-se în mod corespunzător. *[R.A.: art. 128 alin. (1) CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 128 C. Rom.: *„Art. 128. Folosirea limbii materne și a interpretului în justiție. (1) Procedura judiciară se desfășoară în limba română. (2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice. (3) Modalitățile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiției și să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați. (4) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit"*; ► art. 6 parag. 3 lit. e) CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 3. Orice acuzat are, în special, dreptul: (...) e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere"*; ► Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 280 din 26 octombrie 2010); ► Legea nr. 178/1997 pentru autorizarea și plata interpreților și traducătorilor folosiți de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiției, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, de organele de urmărire penală, de instanțele judecătorești, de birourile notarilor publici, de avocați și de executori judecătorești (M. Of. nr. 305 din 10 noiembrie 1997).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Paragraful 3 lit. e) al art. 6 din Convenție trebuie interpretat în sensul că persoana acuzată, care nu înțelege sau nu vorbește limba folosită în instanță, are dreptul la asistența gratuită a unui interpret pentru traducerea sau interpretarea tuturor acelor documente sau declarații din procedurile derulate împotriva sa care îi sunt necesare pentru a înțelege sau pentru a se putea exprima în limba instanței, astfel încât să beneficieze de un proces echitabil. În această privință, trebuie remarcat că textul în cauză se referă la un „interpret", nu la un „traducător", ceea ce sugerează că asistența lingvistică orală poate satisface cerințele Convenției. Trebuie numai ca asistența acordată în materie de interpretare să îi permită acuzatului să cunoască ce i se reproșează și să se apere, în

[1] Alin. (4) al art. 105 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 64 din Legea nr. 255/2013.

special prin prezentarea în fața instanței a versiunii sale asupra evenimentelor (cauza *Baka c. României*, Hotărârea din 16 iulie 2009, www.echr.coe.int).

2. Dreptul garantat de art. 6 parag. 3 lit. e) din Convenție este unul concret și efectiv, obligația autorităților competente nefiind limitată la a desemna un interpret, ci, în cazurile în care sunt sesizate în acest sens, la a exercita un anumit control cu privire la calitatea interpretării asigurate (cauza *Kamasinski c. Austriei*, Hotărârea din 19 decembrie 1989, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 222).

Art. 106.[1] **Reguli speciale privind ascultarea.** (1) Dacă, în timpul audierii unei persoane, aceasta prezintă semne vizibile de oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică ori psihică de a participa la ascultare, organul judiciar dispune întreruperea ascultării și, dacă este cazul, ia măsuri pentru ca persoana să fie consultată de un medic.

(2) Persoana aflată în detenție poate fi audiată la locul de deținere prin videoconferință, în cazuri excepționale și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților.

(3) În cazul prevăzut la alin. (2), dacă persoana audiată se află în vreuna dintre situațiile prevăzute la art. 90, ascultarea nu poate avea loc decât în prezența avocatului la locul de deținere. *[R.A.: art. 71¹ CPP 1968]*

Secțiunea a 2-a. Audierea suspectului sau a inculpatului

Hotărâri C.E.D.O. 1. În stabilirea acuzațiilor în materie penală, ascultarea inculpatului în persoană trebuie să fie regula generală. Orice derogare de la acest principiu ar trebui să fie excepțională și supusă unei interpretări restrictive. Lipsa ascultării inculpatului în persoană este și mai dificil de conciliat cu cerințele unui proces echitabil atunci când instanța de control judiciar a efectuat o evaluare a laturii subiective a pretinsei infracțiuni, respectiv intenția acestuia de a comite infracțiunile, și a fost prima instanță care l-a condamnat în acțiunea introdusă pentru a se stabili o acuzație în materie penală împotriva lui (cauza *Popa și Tănăsescu c. României*, Hotărârea din 10 aprilie 2012, în M. Of. nr. 659 din 18 septembrie 2012).

2. În fața unei instanțe învestite cu soluționarea căilor de atac, având plenitudine de jurisdicție, art. 6 din Convenție nu garantează în mod obligatoriu dreptul la o audiere publică și nici, în cazul în care o asemenea audiere are loc, dreptul de a asista personal la dezbateri. În schimb, Curtea a stabilit că, atunci când o instanță din căile de atac trebuie să se pronunțe într-o speță asupra aspectelor de fapt și de drept deduse judecății și să analizeze în ansamblul speței problema vinovăției sau nevinovăției inculpatului, aceasta nu poate, pentru motive de echitate a procedurii, să hotărască asupra acestor aspecte fără o apreciere directă a declarațiilor făcute personal de către inculpatul care afirmă că nu a comis fapta considerată infracțiune. Condamnarea reclamantului, pronunțată fără ca acesta să fie audiat personal și, mai ales, după achitarea de către judecătorie, este contrară exigențelor unui proces echitabil în sensul art. 6 parag. 1 din Convenție (cauza *Andreescu c. României*, Hotărârea din 8 iunie 2010, în M. Of. nr. 162 din 7 martie 2011).

3. În condițiile în care, după ce a casat hotărârea prin care s-a dispus achitarea, instanța de control judiciar s-a pronunțat cu privire la temeinicia acuzației, constatând că inculpatul se face vinovat de săvârșirea infracțiunii de care era acuzat, fără să îl audieze nemijlocit, Curtea nu poate accepta punctul de vedere al Guvernului, conform căruia este suficient faptul că inculpatului i s-a acordat ultimul cuvânt. Dreptul acuzatului de a avea ultimul

[1] Art. 106 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 65 din Legea nr. 255/2013.

cuvânt are o importanță semnificativă, dar nu poate fi confundat cu dreptul de a fi audiat în timpul dezbaterilor de către o instanță (cauza *Constantinescu c. României*, Hotărârea din 27 iunie 2000, în M. Of. nr. 279 din 30 mai 2001).

4. În jurisprudența sa cu privire la art. 6 din Convenție, Curtea a statuat că, atunci când se aduce o acuzație penală împotriva unui copil, este esențial ca el să fie tratat într-o manieră care să țină pe deplin seama de vârsta, de gradul de maturitate și de capacitățile sale intelectuale și emoționale și să fie luate măsuri pentru ca acesta să înțeleagă și să participe la procedură. Dreptul unui minor acuzat de a participa efectiv la procesul penal înseamnă ca el să fie tratat cu respectarea vulnerabilității și a capacităților sale încă din primele etape ale implicării într-o anchetă penală și, în special, în timpul oricărei interogări din partea poliției. Autoritățile trebuie să ia măsuri pentru a reduce, pe cât posibil, sentimentele sale de intimidare și inhibare și să se asigure că minorul acuzat înțelege pe deplin natura investigației, ceea ce este în joc pentru el, inclusiv semnificația oricărei sancțiuni care ar putea fi impusă, precum și dreptul său la apărare și, în special, dreptul de a păstra tăcerea (cauza *Zherdev c. Ucrainei*, Hotărârea din 27 aprilie 2017, www.echr.coe.int).

5. Dreptul de a fi asistat de un avocat se aplică pe tot parcursul și până la sfârșitul interogării de către poliție, inclusiv atunci când sunt citite declarațiile și se solicită suspectului să le confirme și să le semneze, întrucât asistența unui avocat este la fel de importantă și în aceste momente. Prezența avocatului și asistența activă în timpul interogării de către poliție reprezintă o garanție procedurală importantă, care are ca scop, printre altele, prevenirea obținerii de probe prin constrângere sau în contra voinței persoanei suspectate și protejarea libertății acesteia de a alege dacă să dea declarații sau să păstreze tăcerea. În speță, Curtea observă că, potrivit formularului-standard pe care reclamanta l-a semnat, ea a fost informată la momentul luării declarațiilor despre drepturile sale, inclusiv despre dreptul de a beneficia de asistență juridică și dreptul de a păstra tăcerea. Cu toate acestea, prima pagină a aceluiași formular include o frază tipărită care precizează „Nu s-a dorit avocat" și o casetă marcată cu litera „X", de asemenea tipărită. Curtea ține cont de valoarea probatorie a documentelor semnate în custodia poliției; totuși, la fel ca în cazul multor alte garanții prevăzute la art. 6 din Convenție, semnarea trebuie examinată în lumina tuturor circumstanțelor cauzei. Utilizarea unei formule tipărite de renunțare la un drept necesită stabilirea faptului dacă textul exprimă de fapt decizia liberă și informată a unui acuzat de renunțare la dreptul său de a fi asistat de un avocat. În cazul de față, reclamanta și-a retras declarațiile date în fața poliției de îndată ce a avut acces la un avocat atât în fața procurorului, cât și a judecătorului de instrucție și și-a menținut această poziție și în fața instanței de judecată. Mai mult, Curtea observă că pe prima pagină a formularului-standard erau tipărite informații despre faptul că reclamanta este alfabetizată. Cu toate acestea, pe cea de-a treia pagină a aceluiași formular, ea a declarat că nu a fost niciodată la școală; de asemenea, a declarat în fața instanței de judecată că este analfabetă și că a fost obligată de poliție să semneze declarațiile. În acest context, Curtea reamintește că trebuie acordată o protecție suplimentară deținuților analfabeți, pentru a se asigura că renunțarea voluntară la drepturile lor este pe deplin stabilită și înregistrată în mod oficial. Având în vedere circumstanțele contradictorii cu privire la valabilitatea renunțării la dreptul la asistență juridică, Curtea consideră că Guvernul nu a reușit să demonstreze că reclamanta a renunțat în mod valabil la dreptul său la avocat atunci când a dat declarații în fața poliției (cauza *Akdağ c. Turciei*, Hotărârea din 17 septembrie 2019, www.echr.coe.int).

Art. 107. Întrebările privind persoana suspectului sau a inculpatului. (1)[1] La începutul primei audieri, organul judiciar adresează întrebări suspectului sau inculpatului cu privire la nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii, codul numeric personal,

[1] Alin. (1) al art. 107 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 66 din Legea nr. 255/2013.

numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia ori ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv şi adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română ori nu se poate exprima, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale.

(2) Întrebările prevăzute la alin. (1) se repetă la audierile ulterioare doar atunci când organul judiciar consideră necesar. *[R.A.: art. 70 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 108. Comunicarea drepturilor şi a obligaţiilor. (1) Organul judiciar comunică suspectului sau inculpatului calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârşirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală şi încadrarea juridică a acesteia.

(2) Suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoştinţă drepturile prevăzute la art. 83, precum şi următoarele obligaţii:

a) obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

b) obligaţia de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, citaţiile şi orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile şi se consideră că le-a luat la cunoştinţă.

(3)[1] În cursul urmăririi penale, înainte de prima audiere a suspectului sau inculpatului, i se aduc la cunoştinţă drepturile şi obligaţiile prevăzute la alin. (2). Aceste drepturi şi obligaţii i se comunică şi în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

(4)[2] Organul judiciar trebuie să aducă la cunoştinţa inculpatului posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei, iar în cursul judecăţii posibilitatea de a beneficia de reducerea pedepsei prevăzute de lege, ca urmare a recunoaşterii învinuirii. *[R.A.: art. 70 alin. (2)-(4) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 6 parag. 3 lit. a) din Convenţie acordă persoanei acuzate dreptul de a fi informată nu numai cu privire la „cauza" acuzaţiei, şi anume actul pe care l-ar fi comis şi pe care este bazată acuzarea, dar şi cu privire la încadrarea juridică dată acestui act, informaţia trebuind să fie detaliată. Scopul acestor prevederi trebuie analizat din perspectiva mai largă a dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 parag. 1 din Convenţie. În procedurile penale, prevederile privind informarea completă, detaliată cu privire la acuzaţiile aduse şi, pe cale de consecinţă, încadrarea juridică pe care instanţa ar putea să o reţină în cauză reprezintă o condiţie esenţială pentru a se asigura o procedură echitabilă (cauza *I.H. şi alţii c. Austriei*, Hotărârea din 20 aprilie 2006, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 144). În materie penală, o informare precisă şi completă cu privire la acuzaţiile aduse unei persoane şi deci cu privire la încadrarea juridică pe care instanţa o poate reţine împotriva sa este o condiţie esenţială a echităţii procedurii. Dispoziţiile art. 6 parag. 3 lit. a) nu impun o formă deosebită de informare cu

[1] Alin. (3) al art. 108 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 67 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 108 a fost introdus prin art. 102 pct. 68 din Legea nr. 255/2013.

privire la natura şi cauza acuzaţiei care i se aduce. Există o legătură între lit. a) şi b) de la art. 6 parag. 3, iar dreptul de a fi informat cu privire la natura şi cauza acuzaţiei trebuie analizat în lumina dreptului învinuitului de a-şi pregăti apărarea. Acuzatul are dreptul de a fi informat nu doar cu privire la faptele materiale de care este învinuit şi pe care se bazează învinuirea, dar şi cu privire la încadrarea juridică a faptelor şi aceasta în mod detaliat (cauza *Adrian Constantin c. României*, Hotărârea din 12 aprilie 2011, www.csm1909.ro).

2. Deşi nu este menţionat în mod expres în art. 6 din Convenţie, dreptul la tăcere şi una dintre componentele sale, şi anume dreptul de a nu contribui la propria acuzare, constituie unul dintre standardele internaţionale larg recunoscute care au stat la baza noţiunii de „proces echitabil" consacrate de art. 6 din Convenţie. Dreptul de a nu contribui la propria acuzare presupune că, într-un proces penal, acuzarea va căuta să îşi fundamenteze dosarul fără a apela la elemente de probă obţinute prin constrângere sau prin exercitarea de presiuni asupra acuzatului. Din această perspectivă, dreptul menţionat este legat de prezumţia de nevinovăţie consacrată de art. 6 parag. 1 din Convenţie. Dreptul de a nu contribui la propria acuzare priveşte, în primul rând, respectarea voinţei acuzatului de a păstra tăcerea. Acesta nu se extinde şi la folosirea în procedurile penale a materialului care poate fi obţinut de la acuzat prin utilizarea puterilor coercitive şi care există independent de voinţa suspectului, precum documentele obţinute ca urmare a unui mandat, testele de analiză a respiraţiei, sângelui, urinei, precum şi ţesuturile umane în vederea realizării unei analize ADN [cauza *Saunders c. Regatului Unit* (MC), Hotărârea din 17 decembrie 1996, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 142].

Art. 109. Modul de ascultare. (1) După îndeplinirea dispoziţiilor art. 107 şi 108, suspectul sau inculpatul este lăsat să declare tot ceea ce doreşte referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată, după care i se pot pune întrebări.

(2) Suspectul sau inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul atât înainte, cât şi în cursul audierii, iar organul judiciar, când consideră necesar, poate permite acestuia să utilizeze însemnări şi notiţe proprii.

(3)[1] În cursul audierii, suspectul sau inculpatul îşi poate exercita dreptul la tăcere cu privire la oricare dintre faptele ori împrejurările despre care este întrebat. *[R.A.: art. 71 şi art. 72 CPP 1968]*

Art. 110. Consemnarea declaraţiilor. (1)[2] Declaraţiile suspectului sau inculpatului se consemnează în scris. În declaraţie se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării, menţionându-se cine le-a formulat, şi se menţionează de fiecare dată ora începerii şi ora încheierii ascultării.

(2) Dacă este de acord cu conţinutul declaraţiei scrise, suspectul sau inculpatul o semnează. Dacă suspectul sau inculpatul are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declaraţiei, fiind urmate de semnătura suspectului sau a inculpatului.

(3) Când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să semneze, organul judiciar consemnează acest lucru în declaraţia scrisă.

---

[1] Alin. (3) al art. 109 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 69 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 110 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 70 din Legea nr. 255/2013.

(4)[1] Declarația scrisă este semnată și de organul de urmărire penală care a procedat la audierea suspectului sau a inculpatului, de judecătorul de drepturi și libertăți ori de președintele completului de judecată și de grefier, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părții civile sau părții responsabile civilmente, dacă aceștia au fost prezenți, precum și de interpret când declarația a fost luată printr-un interpret.

(5) În cursul urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă. *[R.A.: art. 73 CPP 1968]*

Secțiunea a 3-a. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente

Art. 111. Modul de audiere a persoanei vătămate. (1) La începutul primei audieri, organul judiciar adresează persoanei vătămate întrebările prevăzute la art. 107, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Persoanei vătămate i se aduc la cunoștință următoarele drepturi și obligații:

a) dreptul de a fi asistată de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

b) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;

c) dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, în condițiile prevăzute de lege;

d) dreptul de a fi încunoștințată cu privire la desfășurarea procedurii, dreptul de a formula plângere prealabilă, precum și dreptul de a se constitui parte civilă;

e) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare;

f) obligația de a comunica orice schimbare de adresă;

g)[2] *abrogată.*

(3) Dispozițiile art. 109 alin. (1) și (2) și ale art. 110 se aplică în mod corespunzător.

(4) În cursul urmăririi penale, audierea persoanei vătămate se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, atunci când organul de urmărire penală consideră necesar sau atunci când persoana vătămată a solicitat aceasta în mod expres, iar înregistrarea este posibilă.

(5)[3] Persoanei vătămate i se aduce la cunoștință cu ocazia primei audieri faptul că, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, poate să fie informată cu privire la punerea în libertate în orice mod sau evadarea acestuia.

(6)[4] În cazul persoanelor vătămate pentru care a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar poate dispune una sau mai multe dintre următoarele măsuri, atunci când este posibil și când acesta

---

[1] Alin. (4) al art. 110 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 70 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. g) de la alin. (2) al art. 111 a fost abrogată prin art. 102 pct. 71 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (5) al art. 111 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 15 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (6)-(10) ale art. 111 au fost introduse prin art. II pct. 16 din O.U.G. nr. 18/2016.

apreciază că nu se aduce atingere bunei desfăşurări a procesului ori drepturilor şi intereselor părţilor:

a) audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop;

b) audierea acestora prin intermediul sau în prezenţa unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor;

c) audierea acestora, cât şi eventuala lor reaudiere se realizează de aceeaşi persoană, dacă acest lucru este posibil şi dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfăşurări a procesului ori drepturilor şi intereselor părţilor.

(7) Audierea de către organele de cercetare penală a persoanelor vătămate care au fost victime ale infracţiunii de violenţă în familie, prevăzută de art. 199 din Codul penal, ale infracţiunilor de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor şi corupere sexuală a minorilor, prevăzute la art. 218-221 din Codul penal, ale infracţiunii de rele tratamente aplicate minorului, prevăzută la art. 197 din Codul penal, hărţuire, prevăzută de art. 208 din Codul penal, şi hărţuire sexuală, prevăzută de art. 223 din Codul penal, precum şi în alte cazuri în care, din cauza împrejurărilor comiterii faptei, acest lucru se apreciază ca fiind necesar, se efectuează numai de către o persoană de acelaşi sex cu persoana vătămată, la cererea acesteia, cu excepţia cazului când organul judiciar apreciază că aceasta aduce atingere bunei desfăşurări a procesului ori drepturilor şi intereselor părţilor.

(8) Dacă persoana vătămată este minor, înregistrarea audierii acesteia prin mijloace tehnice audio sau audiovideo este obligatorie în toate cazurile. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declaraţia persoanei vătămate, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă.

(9) Audierea persoanei vătămate de către organul judiciar care a înregistrat o plângere cu privire la săvârşirea unei infracţiuni se desfăşoară de îndată, iar, dacă acest lucru nu este posibil, se va realiza ulterior depunerii plângerii, fără întârzieri nejustificate.

(10) Declaraţia dată de persoana vătămată în condiţiile alin. (9) constituie mijloc de probă chiar dacă a fost administrată înainte de începerea urmăririi penale. *[R.A.: art. 76 şi art. 77 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ Capitolul II – „Informarea victimelor infracţiunilor" din Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii şi protecţiei victimelor infracţiunilor (M. Of. nr. 505 din 4 iunie 2004); ▶ Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea şi protecţia victimelor criminalităţii şi de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului (J.O. L 315 din 14 noiembrie 2012).

Hotărâri Com.E.D.O. Chiar dacă instanţa de apel a fost nevoită să întrerupă audierea victimei de câteva ori, deoarece, ca rezultat al intenselor emoţii, nu a mai putut răspunde la întrebările formulate, izbucnind în crize de plâns în anumite momente, nu este arbitrară sau nerezonabilă permisiunea ca aceasta să nu răspundă la anumite întrebări, având în vedere starea emoţională în care se afla şi faptul că a fost pusă să repete detalii de fapt pe care le prezentase în prealabil, apărarea având la acel moment ocazia să formuleze întrebările, motiv pentru care nu se poate susţine că a fost afectat substanţial dreptul la apărare al reclamantului în timpul audierilor victimei în cadrul instanţei de apel (cauza *Willem Kremers c. Olandei*, Decizia din 19 octombrie 1995, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 148).

Art. 112. Modul de audiere a părții civile și a părții responsabile civilmente. (1) Audierea părții civile și a părții responsabile civilmente se face potrivit dispozițiilor art. 111 alin. (1), (3) și (4), care se aplică în mod corespunzător.

(2) Părții civile, precum și părții responsabile civilmente li se aduc la cunoștință următoarele drepturi:

a) dreptul de a fi asistate de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a li se desemna un avocat din oficiu;

b) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;

c) dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii în legătură cu soluționarea laturii civile a cauzei, în condițiile prevăzute de lege. *[R.A.: art. 76 alin. (1) și art. 77 CPP 1968]*

Art. 113.[1] **Protecția persoanei vătămate și a părții civile.** (1) Atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege referitoare la statutul de martor amenințat sau vulnerabil ori pentru protecția vieții private sau a demnității, organul de urmărire penală poate dispune față de persoana vătămată ori față de partea civilă măsurile de protecție prevăzute la art. 124-130, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Sunt prezumate vulnerabile victimele copii, victimele care sunt în relație de dependență față de autorul infracțiunii, victimele terorismului, ale criminalității organizate, ale traficului de persoane, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau ale exploatării, victimele infracțiunilor săvârșite din ură și victimele afectate de o infracțiune din cauza prejudecăților sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale, victimele cu dizabilități, precum și victimele care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii.

(3) Dacă persoana vătămată sau partea civilă se află în vreuna dintre situațiile prevăzute la alin. (2), organul de urmărire penală îi aduce la cunoștință măsurile de protecție care pot fi luate, conținutul lor și posibilitatea de a renunța la acestea. Renunțarea persoanei vătămate sau a părții civile la luarea măsurilor de protecție se consemnează în scris și se semnează de către aceasta, în prezența reprezentantului legal, dacă este cazul.

(4) Reaudierea persoanei vătămate se face numai dacă acest lucru este strict necesar pentru desfășurarea procesului penal.

(5) La audiere, persoana vătămată poate fi însoțită, la cererea sa, de către reprezentantul său legal și de către o altă persoană desemnată de către persoana vătămată, cu excepția cazului în care organul judiciar decide motivat în sens contrar.

(6) Ori de câte ori organul judiciar nu poate stabili vârsta persoanei vătămate și există motive pentru a se considera că aceasta este minor, persoana vătămată va fi prezumată a fi minor. *[R.A.: art. 77¹ CPP 1968]*

Legislație conexă: ► Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, semnată de România la 27 iunie 2014 și ratificată prin Legea nr. 30/2016 (M. Of. nr. 224 din 25 martie 2016); ► Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și

[1] Art. 113 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 17 din O.U.G. nr. 18/2016.

protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului (J.O. L 315 din 14 noiembrie 2012); ▶ Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/629/JAI a Consiliului (J.O. L 101 din 15 aprilie 2011); ▶ Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului (J.O. L 335 din 17 decembrie 2011).

Hotărâri Com.E.D.O. Ascultarea victimei prin intermediul unei rețele TV, în absența acuzatului, dar în prezența avocatului acestuia, care a putut pune întrebări direct victimei, nu este de natură a încălca prevederile art. 6 parag. 1 și 3 din Convenție (cauza *Evert Hols c. Olandei*, Decizia din 19 octombrie 1995, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 151).

Secțiunea a 4-a. Audierea martorilor

Hotărâri C.E.D.O. Condamnarea nu trebuie să se bazeze numai sau într-o manieră decisivă pe declarațiile unui martor pe care acuzatul nu a avut ocazia să îl examineze, direct sau indirect, fie în faza de urmărire penală, fie în faza de judecată (cauza *Delta c. Franței*, Hotărârea din 19 decembrie 1990, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 155).

Art. 114. Persoanele audiate ca martor. (1) Poate fi audiată în calitate de martor orice persoană care are cunoştință despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală.

(2) Orice persoană citată în calitate de martor are următoarele obligații:

a) de a se prezenta în fața organului judiciar care a citat-o la locul, ziua și ora arătate în citație;

b) de a depune jurământ sau declarație solemnă în fața instanței;

c) de a spune adevărul.

(3) Calitatea de martor are întâietate față de calitatea de expert sau de avocat, de mediator ori de reprezentant al uneia dintre părți sau al unui subiect procesual principal, cu privire la faptele și împrejurările de fapt pe care persoana le-a cunoscut înainte de a dobândi această calitate.

(4) Pot fi audiate în calitate de martor și persoanele care au întocmit procese-verbale în temeiul art. 61 și 62. *[R.A.: art. 78, art. 79 alin. (2) și art. 83 CPP 1968]*

Art. 115. Capacitatea de a fi martor. (1) Orice persoană poate fi citată și audiată în calitate de martor, cu excepția părților și a subiecților procesuali principali.

(2) Persoanele care se află într-o situație ce pune la îndoială, în mod rezonabil, capacitatea de a fi martor pot fi audiate doar atunci când organul judiciar constată că persoana este capabilă să relateze în mod conștient fapte și împrejurări de fapt conforme cu realitatea.

(3) Pentru a decide cu privire la capacitatea unei persoane de a fi martor, organul judiciar dispune, la cerere sau din oficiu, orice examinare necesară, prin mijloacele prevăzute de lege.

Art. 116. Obiectul şi limitele declaraţiei martorului. (1) Martorul este audiat asupra unor fapte sau împrejurări de fapt care constituie obiectul probaţiunii în cauza în care a fost citat.

(2) Audierea martorului poate fi extinsă asupra tuturor împrejurărilor necesare pentru verificarea credibilităţii sale.

(3)[1] Nu pot face obiectul declaraţiei martorului acele fapte sau împrejurări al căror secret ori confidenţialitate poate fi opusă prin lege organelor judiciare.

(4) Faptele sau împrejurările prevăzute la alin. (3) pot face obiectul declaraţiei martorului atunci când autoritatea competentă sau persoana îndreptăţită îşi exprimă acordul în acest sens sau atunci când există o altă cauză legală de înlăturare a obligaţiei de a păstra secretul sau confidenţialitatea.

(5)[2] *Abrogat. [R.A.: art. 79 alin. (1) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 227 CP; ▶ art. 11 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată (M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018); ▶ art. 70 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici şi a activităţii notariale, republicată (M. Of. nr. 237 din 19 martie 2018); ▶ art. 26 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ▶ art. 24 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată (M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014); ▶ art. 36 din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate (M. Of. nr. 248 din 12 aprilie 2002); ▶ art. 16, art. 33, art. 69 din Legea nr. 487/2002 a sănătăţii mintale şi a protecţiei persoanelor cu tulburări psihice, republicată (M. Of. nr. 652 din 13 septembrie 2012); ▶ art. 21-25 din Legea nr. 46/2003 a drepturilor pacientului (M. Of. nr. 51 din 29 ianuarie 2003); ▶ art. 18-19 din Legea nr. 282/2005 privind organizarea activităţii de transfuzie sanguină, donarea de sânge şi componente sanguine de origine umană, precum şi asigurarea calităţii şi securităţii sanitare, în vederea utilizării lor terapeutice, republicată (M. Of. nr. 188 din 17 martie 2014); ▶ art. 420 lit. h), art. 518 lit. g) şi art. 595 lit. g) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015); ▶ art. 111-121 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituţiile de credit şi adecvarea capitalului (M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006); ▶ art. 33 şi art. 38 din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanţării terorismului (M. Of. nr. 589 din 18 iulie 2019).

Art. 117. Persoanele care au dreptul de a refuza să dea declaraţii în calitate de martor. (1) Au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor următoarele persoane:

a) soţul, ascendenţii şi descendenţii în linie directă, precum şi fraţii şi surorile suspectului sau inculpatului;

b) persoanele care au avut calitatea de soţ al suspectului sau al inculpatului.

(2) După comunicarea drepturilor şi obligaţiilor potrivit art. 120, organele judiciare comunică persoanelor prevăzute la alin. (1) dreptul de a nu da declaraţii în calitate de martor.

(3) Dacă persoanele prevăzute la alin. (1) sunt de acord să dea declaraţii, în privinţa acestora sunt aplicabile dispoziţiile privitoare la drepturile şi obligaţiile martorilor.

---

[1] Alin. (3) al art. 116 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 72 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (5) al art. 116 a fost abrogat prin art. 102 pct. 73 din Legea nr. 255/2013.

(4)[1] Persoana care îndeplineşte una dintre calităţile prevăzute la alin. (1) în raport cu unul dintre suspecţi sau inculpaţi este scutită de obligaţia de a depune mărturie şi împotriva celorlalţi suspecţi sau inculpaţi, în cazul în care declaraţia sa nu poate fi limitată doar la aceştia din urmă. *[R.A.: art. 80 CPP 1968]*

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 562/2017 (M. Of. nr. 837 din 23 octombrie 2017), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **soluţia legislativă cuprinsă în art. 117 alin. (1) lit. a) şi b) din Codul de procedură penală, care exclude de la dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor persoanele care au stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi, este neconstituţională.** Curtea a reţinut că, deşi legislaţia procesuală penală română se numără printre cele care au creat un privilegiu de refuz al audierii pentru anumite categorii de persoane, legiuitorul român nu a reglementat acest drept într-o manieră clară, accesibilă şi previzibilă, întrucât categoriile de beneficiari nu sunt clar delimitate, fiind încălcate dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie. Totodată, Curtea a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 117 alin. (1) lit. a) şi b) din Codul de procedură penală, care exclude de la dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor persoanele care au stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi, în cazul în care conviețuiesc ori nu mai conviețuiesc cu suspectul sau inculpatul (concubinii/foştii concubini ai suspectului sau inculpatului), este neconstituţională, întrucât aduce atingere dispoziţiilor art. 16 alin. (1) privind egalitatea cetăţenilor în faţa legii raportat la art. 26 alin. (1) referitor la viaţa familială din Legea fundamentală. Curtea a reţinut că temeiul pentru reglementarea dreptului de refuz al audierii se află în sfera de protecţie a relaţiilor de familie, iar noţiunea de „viaţă de familie" nu este restrânsă doar la familiile bazate pe căsătorie şi poate include alte relaţii *de facto*. Aşa încât, câtă vreme principiul egalităţii în faţa legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite, Curtea a constatat că nu există niciun motiv obiectiv şi rezonabil pentru care concubinii/foştii concubini ai suspectului sau inculpatului să fie excluşi de la dreptul de a refuza să dea declaraţii în calitate de martori în procesul penal.

Hotărâri C.E.D.O. Dispoziţiile din legea naţională care permit refuzul membrilor familiei celui acuzat de a depune mărturie nu sunt, în sine, incompatibile cu art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţie, deoarece ţin cont de problemele deosebite ce se pot ridica datorită unei confruntări între un acuzat şi un „martor" din propria sa familie şi sunt menite a proteja un astfel de martor prin evitarea punerii lui într-o dilemă morală (cauza *Hümmer c. Germaniei*, Hotărârea din 19 iulie 2012, www.echr.coe.int).

Art. 118.[2] **Dreptul martorului de a nu se acuza.** Declaraţia de martor dată de o persoană care, în aceeaşi cauză, anterior declaraţiei a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa. Organele judiciare au obligaţia să menţioneze, cu ocazia consemnării declaraţiei, calitatea procesuală anterioară.

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 236/2020 (M. Of. nr. 597 din 8 iulie 2020), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **soluţia legislativă cuprinsă în art. 118 din Codul de procedură penală, care nu reglementează dreptul martorului la tăcere şi la neautoincriminare, este neconstituţională.**

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reaminteşte faptul că, deşi dreptul la tăcere şi privilegiul împotriva autoincriminării (*nemo tenetur se ipsum accusare*) nu sunt menţionate în mod expres în art. 6

[1] Alin. (4) al art. 117 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 74 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 118 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 75 din Legea nr. 255/2013.

din Convenție, nu există nicio îndoială că acestea sunt standarde internaționale recunoscute la nivel general şi care se află în centrul noțiunii de proces echitabil în temeiul acestui articol. Scopul lor constă, printre altele, în protejarea acuzatului împotriva constrângerii necorespunzătoare din partea autorităților, contribuind astfel la evitarea erorilor din justiție şi la îndeplinirea obiectivelor art. 6 din Convenție. Dreptul de a nu se autoincrimina, în mod special, presupune ca acuzarea într-o cauză penală să încerce să îşi susțină cauza fără a recurge la dovezi obținute prin metode de constrângere sau în contradicție cu voința celui învinuit. Curtea a considerat că, pentru aplicabilitatea privilegiului împotriva autoincriminării, este decisiv dacă procedura penală este în curs sau este doar anticipată începerea ei. Privilegiul împotriva autoincriminării intră în joc dacă informația obținută prin constrângere poate fi folosită în procedurile penale. Protecția oferită de art. 6 parag. 1 şi 3 din Convenție se aplică unei persoane care face obiectul unei „acuzații penale", în sensul autonom al acestui termen din Convenție. O „acuzație penală" există de la momentul în care o persoană este notificată oficial de către autoritatea competentă cu privire la presupunerea că a săvârşit o infracțiune sau din momentul în care situația sa a fost afectată în mod substanțial de acțiunile întreprinse de autorități ca rezultat al unei suspiciuni împotriva ei. Aceasta corespunde jurisprudenței Curții în sensul că o persoană dobândeşte calitatea de suspect, ceea ce atrage aplicarea garanțiilor de la art. 6, nu atunci când această calitate îi este atribuită în mod oficial, ci atunci când autoritățile interne au motive plauzibile pentru a suspecta implicarea ei într-o infracțiune. În consecință, Curtea a constatat că, chiar dacă o audiere are loc în timp ce persoana suspectată este considerată încă în mod oficial martor, ea se poate bucura totuşi de privilegiile prevăzute la art. 6 din Convenție. Curtea subliniază, de asemenea, că principiul *nemo tenetur se ipsum accusare* este strâns legat de prezumția de nevinovăție prevăzută la art. 6 parag. 2 din Convenție. În plus, a constatat că, ținând cont de necesitatea de a garanta că dreptul prevăzut de art. 6 parag. 2 este practic şi eficient, prezumția de nevinovăție poate fi aplicată chiar şi după încheierea procedurii. Cu toate acestea, protecția oferită de prezumția de nevinovăție încetează odată ce o persoană acuzată a fost în mod corespunzător dovedită vinovată de infracțiune, astfel încât, în situația în care un fost inculpat a cărui condamnare a devenit definitivă este audiat ca martor în legătură cu faptele complicilor săi, având în vedere şi principiul *ne bis in idem*, care împiedică cercetarea sa din nou pentru aceeaşi faptă, el nu poate refuza mărturia, invocând în acest sens privilegiul împotriva autoincriminării. În consecință, art. 6 din Convenție nu este aplicabil (cauza *Wanner c. Germaniei*, Decizia din 23 octombrie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 119. Întrebările privind persoana martorului. (1) Dispozițiile art. 107 se aplică în mod corespunzător în cazul audierii martorului.

(2) Martorului i se comunică obiectul cauzei şi apoi este întrebat dacă este membru de familie sau fost soț al suspectului, inculpatului, persoanei vătămate ori al celorlalte părți din procesul penal, dacă se află în relații de prietenie sau de dușmănie cu aceste persoane, precum şi dacă a suferit vreo pagubă în urma săvârşirii infracțiunii.

(3) Martorului nu i se adresează întrebările privind persoana sa atunci când față de acesta s-a dispus o măsură de protecție a datelor de identitate. *[R.A.: art. 84 CPP 1968]*

Art. 120. Comunicarea drepturilor şi obligațiilor. (1) Organul judiciar comunică martorului calitatea în care este audiat şi faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor.

(2) Martorului i se aduc apoi la cunoştință următoarele drepturi şi obligații:

a) dreptul de a fi supus măsurilor de protecție şi de a beneficia de restituirea cheltuielilor prilejuite de chemarea în fața organelor judiciare, atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege;

b) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, se poate emite mandat de aducere împotriva sa;

c) obligația de a comunica în scris, în termen de 5 zile, orice schimbare a adresei la care este citat, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, se poate dispune împotriva sa sancțiunea prevăzută de art. 283 alin. (1)[1];

d) obligația de a da declarații conforme cu realitatea, atrăgându-i-se atenția că legea pedepsește infracțiunea de mărturie mincinoasă. *[R.A.: art. 86 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 121. Jurământul şi declarația solemnă a martorului. (1) În cursul urmăririi penale şi judecății, după îndeplinirea dispozițiilor art. 119 şi 120, organul de urmărire penală şi președintele completului solicită martorului depunerea jurământului sau a declarației solemne.

(2) Organul de urmărire penală şi președintele completului îl întreabă pe martor dacă dorește să depună jurământ religios sau declarație solemnă.

(3) Textul jurământului este următorul: *„Jur că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!"*. Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă în funcție de credința religioasă a martorului.

(4) În timpul depunerii jurământului, cu excepțiile impuse de credința religioasă, martorul ține mâna dreaptă pe cruce sau pe Biblie.

(5) În cazul în care martorul alege să facă o declarație solemnă, textul acesteia este următorul: *„Mă oblig că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu."*

(6)[2] Dispozițiile alin. (1)-(5) se aplică în mod corespunzător în procedura audierii anticipate, în fața judecătorului de drepturi şi libertăți. *[R.A.: art. 85 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Depozițiile unui martor în şedință publică şi sub jurământ ar trebui întotdeauna să fie prioritare altor declarații făcute de acelaşi martor în cursul urmăririi penale (cauza *Ali c. României*, Hotărârea din 9 noiembrie 2010, www.csm1909.ro).

Art. 122. Modul de audiere a martorului. (1) Fiecare martor este audiat separat şi fără prezența altor martori.

(2) Martorul este lăsat să declare tot ceea ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus, apoi i se pot adresa întrebări.

(3) Martorului nu i se pot adresa întrebări privind opțiunile politice, ideologice sau religioase ori alte circumstanțe personale şi de familie, cu excepția cazului în care acestea sunt strict necesare pentru aflarea adevărului în cauză sau pentru verificarea credibilității martorului. *[R.A.: art. 86 alin. (2) CPP 1968]*

Art. 123. Consemnarea declarațiilor. (1) Consemnarea declarațiilor se face potrivit dispozițiilor art. 110, care se aplică în mod corespunzător.

(2) În cursul urmăririi penale, audierea martorului se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, dacă organul de urmărire penală consideră necesar

---

[1] *N.r.* Credem că, în realitate, este vorba despre art. 283 alin. (4) lit. l).

[2] Alin. (6) al art. 121 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 76 din Legea nr. 255/2013.

sau dacă martorul solicită expres aceasta şi înregistrarea este posibilă. *[R.A.: art. 86 alin. (3) CPP 1968]*

Art. 124. Cazurile speciale de audiere a martorului. (1) Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul spre creştere şi educare.

(2) Dacă persoanele arătate la alin. (1) nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză ori există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația minorului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, stabilite de organul judiciar.

(3) Dacă se consideră necesar, la cerere sau din oficiu, organul de urmărire penală sau instanța dispune ca la audierea martorului minor să asiste un psiholog.

(4) Audierea martorului minor trebuie să evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

(5)[1] Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani nu i se comunică obligațiile prevăzute la art. 120 alin. (2) lit. d) şi nu depune jurământ, dar i se atrage atenția să spună adevărul.

(6)-(7)[2] *Abrogate. [R.A.: art. 81 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 24 alin. (2) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001); ▶ Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea şi protecția victimelor criminalității şi de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului (J.O. L 315 din 14 noiembrie 2012).

Hotărâri C.E.D.O. Având în vedere particularitățile procedurilor penale vizând infracțiunile sexuale, în cauză reclamantul fiind acuzat că ar fi abuzat sexual un băiat de 10 ani, prevederile art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenție nu pot fi interpretate ca impunând în toate situațiile ca întrebările să fie formulate direct de acuzat sau de avocatul său. Prin urmare, Curtea a acceptat că, în procedurile penale vizând abuzuri sexuale, anumite măsuri pot fi luate în scopul protejării victimei, sub condiția ca aceste măsuri să poată fi conciliate cu exercitarea adecvată şi efectivă a dreptului la apărare. În cauză, victima a fost ascultată în faza urmăririi penale de un ofițer de poliție specializat în anchetarea cauzelor cu victime minori, avocatul acuzatului având ocazia să transmită întrebările ofițerului de poliție şi, ulterior, să audieze caseta şi să citească transcrierea audierii, pentru a verifica dacă întrebările sale au fost formulate. În plus, în timpul audierilor în fața instanțelor de judecată a fost difuzată public declarația minorului. În astfel de circumstanțe, Curtea a apreciat că măsurile luate pot fi considerate ca fiind suficiente pentru a permite acuzatului analizarea declarațiilor şi a credibilității martorului în cursul procedurilor penale, constatând că nu s-au încălcat prevederile art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenție (cauza *S.N. c. Suediei,* Hotărârea din 2 iulie 2002). În schimb, într-o altă cauză, în care reclamantul a fost condamnat pentru abuz sexual față de o minoră de 8 ani, Curtea a observat că instanțele naționale nu au ascultat direct minora şi nici nu au putut analiza credibilitatea acesteia, curtea regională dispunând, la un an şi jumătate după producerea evenimentelor, numirea unui expert

[1] Alin. (5) al art. 124 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 18 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (6) şi (7) ale art. 124 au fost abrogate prin art. 102 pct. 77 din Legea nr. 255/2013.

psiholog care să evalueze declarația minorei dată în cursul urmăririi penale. Totodată, reclamantul nu a avut ocazia observării comportamentului minorei și nici nu a putut formula direct întrebări, pentru a-i putea analiza credibilitatea. În pus, informația oferită de minoră a fost singura probă directă, iar deciziile instanțelor interne s-au bazat în mare măsură pe aceasta. În aceste circumstanțe, Curtea, spre deosebire de alte cazuri în care a considerat că procedurile în ansamblul lor au fost echitabile, deoarece fie condamnările se bazau pe alte probe decât mărturia victimei, fie condamnările nu se întemeiau numai pe aceasta, în cazul de față a apreciat că folosirea declarației minorei a determinat încălcarea dreptului acuzatului la un proces echitabil (cauza *P.S. c. Germaniei*, Hotărârea din 20 decembrie 2001, ambele hotărâri în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 169-170).

Secțiunea a 5-a. Protecția martorilor

Legislație conexă: Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată (M. Of. nr. 288 din 18 aprilie 2014).

§ 1. Protecția martorilor amenințați

Art. 125. Martorul amenințat. În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului ori a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol ca urmare a datelor pe care le furnizează organelor judiciare sau a declarațiilor sale, organul judiciar competent acordă acestuia statutul de martor amenințat și dispune una ori mai multe dintre măsurile de protecție prevăzute la art. 126 sau 127, după caz.

Art. 126. Măsurile de protecție dispuse în cursul urmăririi penale. (1) În cursul urmăririi penale, odată cu acordarea statutului de martor amenințat, procurorul dispune aplicarea uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri:

a) supravegherea și paza locuinței martorului sau asigurarea unei locuințe temporare;

b) însoțirea și asigurarea protecției martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor;

c) protecția datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim cu care martorul va semna declarația sa;

d) audierea martorului fără ca acesta să fie prezent, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente.

(2) Procurorul dispune aplicarea unei măsuri de protecție din oficiu sau la cererea martorului, a uneia dintre părți sau a unui subiect procesual principal.

(3) În cazul aplicării măsurilor de protecție prevăzute la alin. (1) lit. c) și d), declarația martorului nu va cuprinde adresa reală sau datele sale de identitate, acestea fiind consemnate într-un registru special la care vor avea acces doar organul de urmărire penală, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța, în condiții de confidențialitate.

(4) Procurorul dispune acordarea statutului de martor amenințat și aplicarea măsurilor de protecție prin ordonanță motivată, care se păstrează în condiții de confidențialitate.

(5) Procurorul verifică, la intervale de timp rezonabile, dacă se mențin condițiile care au determinat luarea măsurilor de protecție, iar în caz contrar dispune, prin ordonanță motivată, încetarea acestora.

(6) Măsurile prevăzute la alin. (1) se mențin pe tot parcursul procesului penal dacă starea de pericol nu a încetat.

(7) Dacă starea de pericol a apărut în cursul procedurii de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară, din oficiu sau la sesizarea procurorului, dispune măsurile de protecție prevăzute la art. 127. Dispozițiile art. 128 se aplică în mod corespunzător.

(8) Măsurile de protecție prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se comunică autorității desemnate cu punerea în executare a măsurii.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 248/2019 (M. Of. nr. 494 din 19 iunie 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 126 alin. (6) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.**

Art. 127. Măsurile de protecție dispuse în cursul judecății. În cursul judecății, odată cu acordarea statutului de martor amenințat, instanța dispune aplicarea uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri:

a) supravegherea și paza locuinței martorului sau asigurarea unei locuințe temporare;

b) însoțirea și asigurarea protecției martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor;

c) nepublicitatea ședinței de judecată pe durata ascultării martorului;

d) ascultarea martorului fără ca acesta să fie prezent în sala de judecată, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente;

e) protecția datelor de identitate ale martorului și acordarea unui pseudonim sub care acesta va depune mărturie.

Art. 128. Dispunerea măsurii protecției martorului în cursul judecății. (1) Instanța dispune aplicarea unei măsuri de protecție din oficiu, la cererea procurorului, a martorului, a părților sau a persoanei vătămate.

(2) Propunerea formulată de procuror cuprinde:

a) numele martorului care urmează a fi ascultat în faza de judecată și față de care se dorește dispunerea măsurii de protecție;

b) motivarea concretă a gravității pericolului și a necesității măsurii.

(3) Atunci când cererea este formulată de celelalte persoane prevăzute la alin. (1), instanța poate dispune ca procurorul să efectueze de urgență verificări cu privire la temeinicia cererii de protecție.

(4) Cererea se soluționează în camera de consiliu, fără participarea persoanei care a formulat cererea.

(5) Participarea procurorului este obligatorie.

(6) Instanța se pronunță prin încheiere motivată, care nu este supusă căilor de atac.

(7) Încheierea prin care se dispune măsura de protecție se păstrează în condiții de confidențialitate. Dacă protecția martorului este necesară și după rămânerea definitivă a hotărârii, sunt aplicabile dispozițiile legii speciale.

(8) Măsurile de protecție prevăzute la art. 127 lit. a) și b) se comunică autorității desemnate de lege cu punerea în executare a măsurilor. *[R.A.: art. 86¹ și art. 86⁵ CPP 1968]*

Art. 129. Audierea martorului protejat. (1)[1] În situațiile prevăzute la art. 126 alin. (1) lit. d) și art. 127 lit. d), audierea martorului se poate efectua prin intermediul mijloacelor audiovideo, fără ca martorul să fie prezent fizic în locul unde se află organul judiciar.

(2)[2] *Abrogat.*

(3)[3] Subiecții procesuali principali, părțile și avocații acestora pot adresa întrebări martorului audiat în condițiile alin. (1). Organul judiciar respinge întrebările care ar putea conduce la identificarea martorului.

(4) Declarația martorului protejat se înregistrează prin mijloace tehnice video și audio și se redă integral în formă scrisă.

(5) În cursul urmăririi penale declarația se semnează de organul de urmărire penală ori, după caz, de judecătorul de drepturi și libertăți și de procurorul care a fost prezent la audierea martorului și se depune la dosarul cauzei. Declarația martorului, transcrisă, va fi semnată și de acesta și va fi păstrată în dosarul depus la parchet, într-un loc special, în condiții de confidențialitate.

(6) În cursul judecății, declarația martorului se semnează de președintele completului de judecată.

(7) Suportul pe care a fost înregistrată declarația martorului, în original, sigilat cu sigiliul parchetului sau, după caz, al instanței de judecată în fața căreia s-a făcut declarația, se păstrează în condiții de confidențialitate. Suportul care conține înregistrările efectuate în cursul urmăririi penale este înaintat la terminarea urmăririi penale instanței competente, împreună cu dosarul cauzei, și este păstrat în aceleași condiții privind confidențialitatea. *[R.A.: art. 86² CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Având în vedere faptul că acuzatul nu a avut posibilitatea examinării martorilor anonimi în niciun stadiu al procedurii și că niciunul dintre ei nu a fost niciodată examinat de instanțele judecătorești, Curtea a apreciat că drepturile apărării au fost încălcate într-un mod incompatibil cu garanțiile cuprinse în art. 6 din Convenție (cauza *Taal c. Estoniei*, Hotărârea din 22 noiembrie 2005, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 167).

2. Echilibrarea intereselor apărării cu argumentele care susțin menținerea anonimatului martorilor ridică probleme deosebite dacă respectivii martori aparțin forțelor polițienești ale statului. Dacă interesele acestora din urmă, ca și cele ale familiilor lor, sunt protejate de Convenție, trebuie recunoscut însă că situația lor diferă într-o anumită măsură de cea a unui martor dezinteresat sau a unei victime, întrucât ei au o obligație generală de a respecta dispozițiile autorităților executive ale statului și au, în general, legături cu Ministerul Public. Chiar și numai pentru motivele menționate, aceste persoane nu ar trebui folosite ca martori anonimi decât în situații excepționale. În plus, este în firea lucrurilor ca printre îndatoririle lor, îndeosebi în cazul ofițerilor de poliție învestiți cu efectuarea de arestări,

---

[1] Alin. (1) al art. 129 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 78 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 129 a fost abrogat prin art. 102 pct. 79 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (3) al art. 129 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 80 din Legea nr. 255/2013.

să se numere şi aceea de a depune mărturie în cadrul unei audieri publice (cauza *Van Mechelen şi alţii c. Olandei*, Hotărârea din 30 octombrie 1997, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 168).

§ 2. Protecţia martorilor vulnerabili

Art. 130. Martorul vulnerabil. (1) Procurorul sau, după caz, instanţa poate decide acordarea statutului de martor vulnerabil următoarelor categorii de persoane:

a) martorului care a suferit o traumă ca urmare a săvârşirii infracţiunii ori ca urmare a comportamentului ulterior al suspectului sau inculpatului;

b) martorului minor.

(2) Odată cu acordarea statutului de martor vulnerabil, procurorul şi instanţa pot dispune măsurile de protecţie prevăzute la art. 126 alin. (1) lit. b) şi d) sau, după caz, art. 127 lit. b)-e), care se aplică în mod corespunzător. Distorsionarea vocii şi a imaginii nu este obligatorie.

(3) Dispoziţiile art. 126 şi 128 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 86[4] CPP 1968]*

Secţiunea a 6-a. Confruntarea

Art. 131. Confruntarea. (1) Când se constată că există contraziceri între declaraţiile persoanelor audiate în aceeaşi cauză, se procedează la confruntarea lor dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei.

(2) Persoanele confruntate sunt audiate cu privire la faptele şi împrejurările în privinţa cărora declaraţiile date anterior se contrazic.

(3) Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate încuviinţa ca persoanele confruntate să îşi pună reciproc întrebări.

(4)[1] Întrebările şi răspunsurile se consemnează într-un proces-verbal. *[R.A.: art. 87 şi art. 88 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Dacă procedura confruntării între un martor şi acuzat s-a derulat în faţa procurorului competent cu efectuarea urmăririi penale, care însă nu îndeplineşte exigenţele de independenţă şi imparţialitate ale unui magistrat, şi reclamantul nu a beneficiat de asistenţa unui avocat, este încălcat dreptul acestuia la un proces echitabil prin privarea de posibilitatea acuzatului de a se confrunta cu martorii decisivi în prezenţa judecătorului care este competent să pronunţe o hotărâre în cauza respectivă (cauza *Reiner şi alţii c. României*, Hotărârea din 27 septembrie 2007, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 173).

Capitolul III. Identificarea persoanelor şi a obiectelor

Art. 132. Scopul şi obiectul măsurii. (1) Identificarea persoanelor sau obiectelor se poate dispune dacă este necesară în scopul clarificării împrejurărilor cauzei.

(2) Identificarea persoanelor sau obiectelor poate fi dispusă de procuror ori de organele de cercetare penală, în cursul urmăririi penale, sau de instanţă, în cursul judecăţii.

---

[1] Alin. (4) al art. 131 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 81 din Legea nr. 255/2013.

Art. 133. Audierea prealabilă a persoanei care face identificarea. (1) După dispunerea măsurii şi înainte ca identificarea să fie realizată, persoana care face identificarea trebuie audiată cu privire la persoana sau obiectul pe care urmează să îl identifice.

(2)[1] Audierea constă în descrierea tuturor caracteristicilor persoanei sau ale obiectului, precum şi a împrejurărilor în care au fost văzute. Persoana care face identificarea este întrebată dacă a mai participat anterior la o altă procedură de identificare privind aceeaşi persoană sau acelaşi obiect ori dacă persoana sau obiectul de identificat i-au fost indicate ori descrise anterior.

Art. 134. Identificarea persoanelor. (1) Persoana care urmează să fie identificată este prezentată împreună cu alte 4-6 persoane necunoscute, cu trăsături asemănătoare celor descrise de persoana care face identificarea.

(2) Dispoziţiile alin. (1) sunt aplicabile în mod corespunzător şi în situaţia identificării persoanelor după fotografii.

(3) Identificarea se desfăşoară astfel încât persoanele care urmează să fie identificate să nu o vadă pe cea care le identifică.

(4) Desfăşurarea activităţii de identificare a persoanelor, precum şi declaraţiile persoanei care face identificarea sunt consemnate într-un proces-verbal.

(5) Procesul-verbal trebuie să cuprindă, pe lângă menţiunile prevăzute la art. 135 alin. (2), numele, prenumele şi adresa persoanelor care au fost introduse în grupul de identificare sau ale căror fotografii au fost prezentate persoanei care face identificarea, numele şi prenumele persoanei identificate, precum şi ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus efectuarea identificării de persoane.

(6) În cursul urmăririi penale, în situaţia în care organul de urmărire penală consideră necesar, activitatea de identificare este înregistrată audiovideo. Înregistrarea identificării este anexată procesului-verbal ca parte integrantă a acestuia şi poate fi folosită ca mijloc de probă.

Art. 135. Identificarea obiectelor. (1) Obiectele despre care se presupune că pot contribui la aflarea adevărului în legătură cu săvârşirea unei infracţiuni sunt prezentate în vederea identificării, după ce persoana care face identificarea le-a descris în prealabil. Dacă aceste obiecte nu pot fi aduse pentru a fi prezentate, persoana care face identificarea poate fi condusă la locul unde se află obiectele.

(2) Desfăşurarea activităţii de identificare a obiectelor, precum şi declaraţiile persoanei care face identificarea sunt consemnate într-un proces-verbal ce trebuie să cuprindă menţiuni cu privire la: ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus măsura, locul unde a fost încheiat, data, ora la care a început şi ora la care s-a terminat activitatea, cu menţionarea oricărui moment de întrerupere, numele, prenumele persoanelor prezente şi calitatea în care acestea participă, numele şi prenumele persoanei care face identificarea, descrierea amănunţită a obiectelor identificate.

(3) În cursul urmăririi penale, în situaţia în care organul de urmărire consideră necesar, activitatea de identificare şi declaraţia persoanei care face identificarea sunt

---

[1] Alin. (2) al art. 133 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 82 din Legea nr. 255/2013.

înregistrate audiovideo. Înregistrarea identificării este anexată procesului-verbal ca parte integrantă a acestuia şi poate fi folosită ca mijloc de probă.

Art. 136. Alte identificări. Identificarea vocilor, sunetelor sau a altor elemente ce fac obiectul percepţiei senzoriale se dispune şi se efectuează cu respectarea procedurii prevăzute la art. 134.

Art. 137. Pluralitatea de identificări. (1) În cazul în care mai multe persoane sunt chemate să identifice aceeaşi persoană sau acelaşi obiect, organele judiciare competente iau măsuri prin care să fie evitată comunicarea între cei care au făcut identificarea şi cei care urmează să o efectueze.

(2) Dacă aceeaşi persoană urmează să participe la mai multe proceduri de identificare a unor persoane sau a unor obiecte, organele judiciare competente iau măsuri ca persoana supusă identificării să fie situată între persoane diferite de cele ce au participat la procedurile anterioare, respectiv obiectul supus identificării să fie plasat printre obiecte diferite de cele utilizate anterior.

Capitolul IV. Metode speciale de supraveghere sau cercetare[1]

Legislaţie conexă: ► art. 26 alin. (1): *„Art. 26. Viaţa intimă, familială şi privată. (1) Autorităţile publice respectă şi ocrotesc viaţa intimă, familială şi privată"* şi art. 28 C. Rom.: *„Art. 28. Secretul corespondenţei. Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil"*; ► art. 8 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei, ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora"*; ► art. 7 CDFUE: *„Art. 7. Respectarea vieţii private şi de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, a domiciliului şi a secretului comunicaţiilor"*.

Art. 138. Dispoziţii generale. (1)[2] Constituie metode speciale de supraveghere sau cercetare următoarele:

a) interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanţă;
b) accesul la un sistem informatic;
c) supravegherea video, audio sau prin fotografiere;
d) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice;
e) obţinerea datelor privind tranzacţiile financiare ale unei persoane;
f) reţinerea, predarea sau percheziţionarea trimiterilor poştale;
g) utilizarea investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor;
h) participarea autorizată la anumite activităţi;

---

[1] Denumirea Capitolului IV este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 83 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) şi (2) ale art. 138 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 84 din Legea nr. 255/2013.

i) livrarea supravegheată;

j)[1] obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului.

(2) Prin *interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare* se înțelege interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic ori prin orice alt mijloc de comunicare.

(3) Prin *acces la un sistem informatic* se înțelege pătrunderea într-un sistem informatic sau mijloc de stocare a datelor informatice fie direct, fie de la distanță, prin intermediul unor programe specializate ori prin intermediul unei rețele, în scopul de a identifica probe.

(4) Prin *sistem informatic* se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic.

(5) Prin *date informatice* se înțelege orice reprezentare de fapte, informații sau concepte sub o formă adecvată prelucrării într-un sistem informatic, inclusiv un program capabil să determine executarea unei funcții de către un sistem informatic.

(6) Prin *supraveghere video, audio sau prin fotografiere* se înțelege fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversațiilor, mișcărilor ori a altor activități ale acestora.

(7) Prin *localizare sau urmărire prin mijloace tehnice* se înțelege folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul la care sunt atașate.

(8) Prin *percheziționarea trimiterilor poștale* se înțelege verificarea, prin mijloace fizice sau tehnice, a scrisorilor, a altor trimiteri poștale sau a obiectelor transmise prin orice alt mijloc.

(9)[2] Prin *obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane* se înțelege operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare și al altor operațiuni efectuate sau care urmează să fie efectuate prin intermediul unei instituții de credit ori al altei entități financiare, precum și obținerea de la o instituție de credit sau de la altă entitate financiară de înscrisuri ori informații aflate în posesia acesteia referitoare la tranzacțiile sau operațiunile unei persoane.

(10) Prin *utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor* se înțelege folosirea unei persoane cu o altă identitate decât cea reală în scopul obținerii de date și informații cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.

(11) Prin *participarea autorizată la anumite activități* se înțelege comiterea unei fapte similare laturii obiective a unei infracțiuni de corupție, efectuarea de tranzacții, operațiuni sau orice fel de înțelegeri privind un bun sau privind o persoană despre care se bănuiește că ar fi dispărută, că este victima traficului de persoane ori a unei răpiri, efectuarea de operațiuni privind droguri, precum și prestarea unui serviciu,

---

[1] Lit. j) de la alin. (1) al art. 138 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[2] Alin. (9)-(11) ale art. 138 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 84 din Legea nr. 255/2013.

desfăşurate cu autorizarea organului judiciar competent, în scopul obținerii de mijloace de probă.

(12)[1] Prin *livrare supravegheată* se înțelege tehnica de supraveghere şi cercetare prin care se permit intrarea, circulația sau ieşirea de pe teritoriul țării a unor bunuri în privința cărora există o suspiciune cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora, sub supravegherea ori cu autorizarea autorităților competente, în scopul investigării unei infracțiuni sau al identificării persoanelor implicate în săvârşirea acesteia.

(13) Prin *supraveghere tehnică* se înțelege utilizarea uneia dintre metodele prevăzute la alin. (1) lit. a)-d).

Art. 139. Supravegherea tehnică. (1) Supravegherea tehnică se dispune de judecătorul de drepturi şi libertăți atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la alin. (2);

b) măsura să fie proporțională cu restrângerea drepturilor şi libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii;

c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

(2)[2] Supravegherea tehnică se poate dispune în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute de Codul penal şi de legi speciale, precum şi în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiunilor privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați[3], de trafic şi exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, de spălare a banilor, de falsificare de monede, timbre sau de alte valori, de falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracțiunilor care se săvârşesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, contra patrimoniului, de şantaj, de viol, de lipsire de libertate în mod ilegal, de evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție şi al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.

(3) Înregistrările prevăzute în prezentul capitol, efectuate de părți sau de alte persoane, constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări

---

[1] Alin. (12) şi (13) ale art. 138 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 19 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2) al art. 139 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 20 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] În cuprinsul art. 139 alin. (2), potrivit art. 29 pct. 1 din Legea nr. 49/2018, expresia *„şi al materiilor explozive"* a fost înlocuită cu expresia *„al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați"*.

pe care le-au purtat cu terții. Orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege.

(4)[1] Raportul dintre avocat şi persoana pe care o asistă sau o reprezintă nu poate forma obiectul supravegherii tehnice decât dacă există date că avocatul săvârşeşte ori pregăteşte săvârşirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la alin. (2). Dacă pe parcursul sau după executarea măsurii rezultă că activitățile de supraveghere tehnică au vizat şi raporturile dintre avocat şi suspectul ori inculpatul pe care acesta îl apără, probele obținute nu pot fi folosite în cadrul niciunui proces penal, urmând a fi distruse, de îndată, de către procuror. Judecătorul care a dispus măsura este informat, de îndată, de către procuror. Atunci când apreciază necesar, judecătorul dispune informarea avocatului. *[R.A.: art. 91¹ alin. (1), (2) şi (6), art. 91⁴, art. 91⁵ şi art. 91⁶ alin. (2) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 55/2020 (M. Of. nr. 517 din 17 iunie 2020), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că **dispozițiile art. 139 alin. (3) teza finală din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nu privesc înregistrările rezultate ca urmare a efectuării activităților specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului desfăşurate cu respectarea prevederilor legale, autorizate potrivit Legii nr. 51/1991.**

Legislație conexă: ▶ art. 13-22 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată (M. Of. nr. 190 din 18 martie 2014); ▶ art. 10 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcționarea Serviciului Român de Informații (M. Of. nr. 33 din 3 martie 1992); ▶ art. 14 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcționarea Serviciului de Protecție şi Pază (M. Of. nr. 402 din 22 octombrie 1998); ▶ art. 241 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ▶ art. 20 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Interceptarea convorbirilor telefonice reprezintă o ingerință a autorităților publice în dreptul la viață privată şi corespondență, care va încălca art. 8 parag. 2 din Convenția europeană dacă nu este conformă prevederilor legale, nu are unul dintre scopurile prevăzute în art. 8 parag. 2 şi nu este necesară într-o societate democratică pentru a atinge acest scop (cauza *Valenzuela Contreras c. Spaniei*, Hotărârea din 30 iulie 1998, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 131).

2. În jurisprudența sa cu privire la metodele secrete de supraveghere, Curtea a dezvoltat următoarele garanții minime care ar trebui să fie stabilite prin lege, în scopul de a evita abuzurile: natura infracțiunilor care pot da naştere la un ordin de interceptare; indicarea categoriilor de persoane cărora le pot fi monitorizate telefoanele; o limită cu privire la durata de interceptare a convorbirilor telefonice; procedura care trebuie urmată pentru examinarea, utilizarea şi stocarea datelor obținute; măsurile de precauție care trebuie luate atunci când datele sunt comunicate unor terți; circumstanțele în care înregistrările pot sau trebuie să fie şterse sau distruse. În ceea ce priveşte întrebarea dacă o ingerință a fost „necesară într-o societate democratică" în vederea realizării unui scop legitim, Curtea a recunoscut că, atunci când se compară interesul statului în protecția securității naționale prin folosirea de măsuri de supraveghere secretă şi gravitatea ingerinței în dreptul persoanei la respectarea vieții sale private, autoritățile naționale se bucură de o anumită

[1] Alin. (4) al art. 139 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 85 din Legea nr. 255/2013.

marjă de apreciere în alegerea mijloacelor pentru atingerea scopului legitim de a proteja securitatea națională. Totuși, această marjă este supusă unui control european care vizează atât legislația, cât și aplicarea ei. Curtea trebuie să se asigure că există garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor. Evaluarea depinde de toate circumstanțele cauzei, cum ar fi natura, domeniul de aplicare și durata măsurilor de supraveghere secretă, motivele necesare pentru a le utiliza, autoritățile competente să le autorizeze, să le efectueze și să le controleze și remediile oferite de legislația internă. Curtea trebuie să stabilească dacă procedurile de control al ordonării și punerii în aplicare a măsurilor restrictive sunt de natură să mențină „ingerința" la ceea ce este „necesar într-o societate democratică". Revizuirea și controlul măsurilor de supraveghere secretă pot interveni în trei etape: în momentul în care supravegherea este dispusă, în timp ce se desfășoară sau după ce a fost încheiată. În ceea ce privește primele două etape, însești natura și logica supravegherii secrete presupun că nu numai supravegherea în sine, ci, de asemenea, măsurile care o însoțesc se desfășoară fără știrea persoanei în cauză. În consecință, întrucât aceasta nu va putea să participe direct la proceduri, este esențial să se ofere garanții adecvate pentru protecția drepturilor sale. În plus, valorile unei societăți democratice trebuie să fie avute întotdeauna în vedere în procedurile de supraveghere, astfel încât limitele de necesitate, în sensul art. 8 parag. 2 din Convenție, să nu fie depășite. Într-un domeniu în care riscul de abuz este atât de ridicat, putând avea consecințe dăunătoare pentru societatea democratică în întregul său, este de dorit să se încredințeze unui judecător verificarea măsurilor de supraveghere secretă, controlul judiciar oferind cele mai bune garanții de independență, imparțialitate și pentru o procedură corectă. În ceea ce privește cea de-a treia etapă, după ce supravegherea a fost încheiată, problema notificării ulterioare privind operațiunile efectuate este indisolubil legată de eficiența căilor de atac în fața instanțelor și, prin urmare, de existența unor garanții eficiente împotriva abuzului. În principiu, posibilitatea persoanei supravegheate de a recurge la controlul instanțelor este destul de limitată, cu excepția situațiilor în care aceasta este informată ulterior cu privire la măsurile luate fără cunoștința sa, putând astfel contesta legalitatea lor în mod retroactiv, sau, în subsidiar, cu excepția cazului în care orice persoană care suspectează că îi sunt sau i-au fost interceptate convorbirile se poate adresa unei instanțe, astfel încât controlul măsurilor nu depinde de notificarea persoanei vizate că a existat o interceptare a comunicațiilor sale [cauza *Roman Zakharov c. Rusiei* (MC), Hotărârea din 4 decembrie 2015, www.echr.coe.int].

3. Deși Curtea a elaborat o jurisprudență extinsă privind măsurile secrete de supraveghere, aceasta se referă la numeroase forme de supraveghere, inclusiv, dar fără a se limita la, interceptarea comunicațiilor, precum și la diferite modalități de „interferență" cu dreptul la respectarea vieții private; de exemplu, în timp ce unele cazuri au în vedere interceptarea conținutului comunicațiilor, altele privesc interceptarea sau obținerea datelor de comunicații sau urmărirea persoanelor prin intermediul GPS-ului. Deoarece Curtea a făcut distincție uneori între diferitele tipuri de supraveghere și diferitele forme de interferență, nu există un set de principii generale care să se aplice în toate cazurile în ceea ce privește măsurile secrete de supraveghere. Cu toate acestea, anumite principii pot fi extrapolate din jurisprudența Curții. Orice interferență cu drepturile individuale prevăzute de art. 8 parag. 1 din Convenție poate fi justificată numai în temeiul parag. 2, și anume dacă este conformă cu legea, urmărește unul sau mai multe scopuri legitime la care se referă acest paragraf și este necesară într-o societate democratică pentru a realiza orice astfel de scop. Potrivit jurisprudenței constante a Curții, termenul „în conformitate cu legea" impune ca măsura în litigiu să aibă o bază juridică internă. De asemenea, trebuie să fie compatibilă cu statul de drept, menționat în preambulul Convenției și inerent obiectului și scopului art. 8. Prin urmare, legea trebuie să fie accesibilă persoanei vizate și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Curtea a afirmat de mai multe ori că referirea la „previzibilitate" în contextul supravegherii secrete nu poate fi aceeași ca în multe alte domenii. Previzibilitatea în contextul special al măsurilor secrete de supraveghere, cum ar fi interceptarea comunicațiilor, nu poate însemna că o

persoană ar trebui să poată prevedea când autoritățile ar putea recurge la astfel de măsuri, pentru a-şi adapta comportamentul în mod corespunzător. Cu toate acestea, în special în cazul în care o putere încredințată executivului este exercitată în secret, riscurile de arbitrariu sunt evidente. Prin urmare, este esențial să existe reguli clare şi detaliate privind măsurile de supraveghere secrete, mai ales că tehnologia disponibilă pentru utilizare devine din ce în ce mai sofisticată. Legea internă trebuie să fie suficient de clară pentru a oferi cetățenilor indicii adecvate cu privire la situațiile şi condițiile în care autoritățile publice sunt împuternicite să recurgă la astfel de măsuri. În plus, legea trebuie să indice cu suficientă claritate domeniul de aplicare al oricărei puteri de apreciere conferite autorităților competente şi modul de exercitare a acesteia, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva intervenției arbitrare.

Cele şase cerințe minime precizate de Curte în jurisprudența sa (a se vedea *supra*, nr. 2, cauza *Roman Zakharov c. Rusiei*) trebuie aplicate, de asemenea, în cazurile în care interceptarea se face din motive de siguranță națională; totuşi, pentru a determina dacă legislația contestată încalcă art. 8, Curtea a luat în considerare şi modalitățile de punere în aplicare a măsurilor de supraveghere secrete, mecanismele de informare a persoanelor vizate şi căile de atac prevăzute de legislația națională. Curtea a recunoscut în mod expres că autoritățile naționale se bucură de o largă marjă de apreciere în alegerea celui mai bun mod de atingere a obiectivului legitim de a proteja securitatea națională. În plus, a acceptat că regimurile de interceptare în masă nu se situează *per se* în afara acestei marje. Având în vedere amenințările actuale cu care se confruntă multe state contractante (inclusiv flagelul terorismului global şi al altor infracțiuni grave, cum ar fi traficul de droguri, traficul de ființe umane, exploatarea sexuală a copiilor şi criminalitatea informatică), progresele tehnologice care au facilitat ca teroriştii şi infractorii să se sustragă detectării pe internet şi imprevizibilitatea rutelor prin care sunt transmise comunicațiile electronice, Curtea consideră că decizia de a institui un sistem de interceptare în masă pentru a identifica amenințările până acum necunoscute pentru securitatea națională este una care continuă să se încadreze în marja de apreciere a statelor.

Curtea a fost întotdeauna conştientă de dificultățile pe care le au statele în protejarea populației împotriva terorismului, care constituie, în sine, o gravă amenințare la adresa drepturilor omului, iar în ultimii ani a recunoscut în mod expres amenințarea reală cu care statele contractante se confruntă în prezent din cauza terorismului internațional. Din aceste motive, Curtea a considerat că este legitim ca statele contractante să adopte o poziție fermă împotriva celor care contribuie la actele de terorism. Din cauza naturii terorismului mondial şi în special a complexității rețelelor teroriste mondiale, Curtea admite că adoptarea unei asemenea poziții – prevenindu-se astfel săvârşirea unor acte de violență care pun în pericol viața oamenilor nevinovați – necesită un flux de informații între serviciile de securitate ale mai multor țări din toate colțurile lumii. În acest sens, este însă necesar să se țină cont şi de recomandările Comisiei de la Veneția, şi anume ca datele transferate să poată fi analizate numai dacă toate cerințele prevăzute în legislația națională au fost îndeplinite şi obținerea lor a fost autorizată în mod corespunzător.

De asemenea, Curtea precizează că şi Curtea de Justiție a Uniunii Europene a abordat, la rândul său, problema reținerii şi accesării datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice [cauzele C-293/12, *Digital Rights Ireland Ltd c. Minister for Communications, Marine and Natural Resources şi alții şi Kärntner Landesregierung şi alții*, C-594/12, *Seitlinger şi alții*, C-203/15, *Tele2 Sverige AB c. Post- och telestyrelsen*, şi C-698/15, *Secretary of State for the Home Department c. Tom Watson şi alții*]. Deşi s-a pus accentul pe păstrarea datelor de către furnizorul de comunicații, Curtea de Justiție a luat în considerare şi problema accesului la datele păstrate de autoritățile naționale. În acest sens, a indicat că accesul ar trebui să se limiteze la ceea ce este strict necesar pentru obiectivul urmărit şi, în cazul în care obiectivul respectiv ar fi lupta împotriva criminalității, ar trebui limitat la combaterea infracțiunilor grave. În plus, a sugerat că accesul ar trebui

să facă obiectul unei revizuiri prealabile de către o instanță sau de către o autoritate administrativă independentă şi că ar trebui să existe o cerință ca datele respective să fie păstrate în cadrul Uniunii Europene (cauza *Big Brother Watch şi alții c. Regatului Unit*, Hotărârea din 13 septembrie 2018, www.echr.coe.int).

4. Când se urmăreşte interceptarea convorbirilor unei persoane, trebuie în acelaşi timp să se asigure respectarea cerințelor care caracterizează dreptul la corespondență pentru fiecare persoană supusă unei astfel de interceptări, şi nu numai pentru cel vizat de măsură. În cauză, instanța națională a considerat că reclamantul nu avea calitatea de a critica măsurile dispuse, deoarece interceptarea în discuție nu se făcuse pe linia sa telefonică, ci pe linia unei terțe persoane. Curtea Europeană a apreciat că acest raționament ar putea să conducă la decizii de natură să priveze de protecția legii un număr foarte important de persoane, adică toate cele care ar efectua comunicații telefonice pe o altă linie decât a lor, ceea ce ar semnifica golirea mecanismului de protecție de o parte importantă din substanța sa, ceea ce s-a întâmplat cu reclamantul din speță, care nu a beneficiat de protecția efectivă a dreptului la corespondență (cauza *Lambert c. Franței*, Hotărârea din 24 august 1998, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 683).

5. Ascultarea conversațiilor prin intermediul microfoanelor, prin sonorizarea apartamentului unui terț, reprezintă un atentat grav la respectarea vieții private, ce trebuie exercitat în conformitate cu prevederile legale care trebuie să ofere justițiabililor garanțiile necesare împotriva abuzurilor. În materia instalării de microfoane, dreptul intern trebuie să cuprindă suficient de clar întinderea şi modalitățile de exercitare a puterilor acordate autorităților (cauza *Vetter c. Franței*, Hotărârea din 31 mai 2005, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 162).

6. Supravegherea prin GPS a unei persoane în cadrul unei anchete privind săvârşirea de infracțiuni diferă, prin chiar natura ei, de alte metode de supraveghere video sau audio, fiind mai puțin afectată viața privată a persoanei respective, aşa încât nu este necesar să existe aceleaşi garanții stricte împotriva abuzului ca în cazul monitorizării comunicațiilor (cauza *Uzun c. Germaniei*, Hotărârea din 2 septembrie 2010, www.echr.coe.int).

7. Curtea observă că geolocalizarea este o tehnică specială de investigare care permite urmărirea în timp real a mişcărilor unei persoane sau ale unui obiect. Există două metode pentru a face acest lucru: în primul rând, urmărirea dinamică a unui terminal de telecomunicații, prin exploatarea tehnologiei proprii a unui telefon, a unei tablete sau a unui vehicul echipat cu un sistem GPS; pe de altă parte, un dispozitiv hardware instalat direct pe un mijloc de transport sau pe alt obiect. Curtea reaminteşte faptul că este necesar să se facă distincția, prin însăşi natura sa, între supravegherea prin geolocalizare şi alte metode de supraveghere prin mijloace vizuale sau acustice, care, în general, sunt mai susceptibile să încalce dreptul unei persoane la respectarea vieții sale private, prin faptul că dezvăluie mai multe informații despre comportamentul, opiniile sau sentimentele acesteia. Totuşi, trebuie să se constate că deja Curtea a statuat că supravegherea unei persoane prin GPS, precum şi tratarea şi utilizarea datelor astfel obținute constituie ingerințe în viața privată a persoanei respective, astfel cum este protejată de art. 8 parag. 1 din Convenție. De asemenea, Curtea reaminteşte că utilizarea informațiilor privind data, durata apelurilor telefonice şi numerele apelate poate fi problematică în temeiul art. 8, întrucât aceste elemente constituie „o parte integrantă a comunicațiilor telefonice", deşi are o natură diferită de interceptarea comunicațiilor. În orice caz, colectarea şi stocarea, fără ştiința persoanei în cauză, a datelor cu caracter personal referitoare la utilizarea telefonului constituie o ingerință în exercitarea dreptului acesteia la respectarea vieții sale private şi a corespondenței în sensul art. 8, la fel ca utilizarea într-un proces penal a listei apelurilor telefonice făcute de persoana acuzată. Curtea consideră că este relevant să se distingă metodele de investigare care permit localizarea geografică ulterioară a unei persoane de cele care permit geolocalizarea în timp real, acestea din urmă fiind mult mai probabil să încalce dreptul persoanei la respectarea vieții sale private. Într-adevăr, comunicarea listei

celulelor declanşate de o linie telefonică permite, cu siguranţă, cunoaşterea, *a posteriori*, a poziţiei geografice anterioare a utilizatorului acestei linii. Însă este vorba despre transmiterea către autoritatea judiciară a datelor existente şi deţinute de către o organizaţie publică sau privată, şi nu despre instituirea unui mecanism de supraveghere, care identifică în mod specific mişcările pe care o persoană le face, prin monitorizarea dinamică a unei linii telefonice sau prin plasarea unui dispozitiv pe un vehicul (cauza *Ben Faiza c. Franţei*, Hotărârea din 8 februarie 2018, www.echr.coe.int).

8. Când se analizează dacă viaţa privată a unei persoane este afectată de măsurile luate în afara domiciliului său sau a altor locaţii private, sunt câteva elemente ce trebuie luate în considerare. Astfel, o persoană care merge pe stradă va fi în mod inevitabil văzută de toate celelalte persoane care se află, de asemenea, în acel loc. Observarea prin mijloace tehnice a aceleiaşi scene publice – de exemplu, un agent de pază care exercită supravegherea printr-un sistem de televiziune cu circuit închis – are un caracter similar. În schimb, înregistrarea sistematică sau permanentă a unor astfel de elemente aparţinând domeniului public poate genera discuţii cu privire la viaţa privată (cauza *P.G. şi J.H. c. Regatului Unit*, Hotărârea din 25 septembrie 2001, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 164).

9. Folosirea aparatelor de înregistrare audio-video cu care fuseseră echipate celula deţinutului, zona de vizite a penitenciarului şi un codeţinut au fost considerate ca fiind o ingerinţă în dreptul reclamantului de respect la viaţă privată garantat de art. 8 din Convenţia europeană (cauza *Allan c. Regatului Unit*, Hotărârea din 5 noiembrie 2002). În schimb, nu a fost considerată de către Curte ca o încălcare a vieţii private plasarea unui deţinut sub supraveghere video permanentă, în condiţiile în care acesta era acuzat de uciderea unui politician, act perceput de mulţi ca un adevărat atac la democraţie şi care a creat reacţii largi, şoc şi indignare în societatea olandeză, ţinând seama şi de responsabilitatea extrem de mare şi de dificilă a autorităţilor penitenciarului de a preveni o eventuală evadare sau o vătămare corporală a deţinutului, fie provocată de el însuşi, fie de către o altă persoană, astfel încât deţinutul să poată fi deferit justiţiei, dar şi de durata limitată la două săptămâni a măsurii şi de controlul periodic al acesteia (cauza *Volkert Van Der Graaf c. Olandei*, Decizia din 1 iunie 2004, ambele în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 164).

10. În cazul în care o persoană privată a interceptat convorbirea sa cu reclamantul, beneficiind însă de asistenţă din partea poliţiei şi a parchetului, ambele organe judiciare acţionând în exercitarea îndatoririlor de serviciu, Curtea a decis că este angajată responsabilitatea statului, măsura constituind o interferenţă ce trebuie analizată din perspectiva art. 8 din Convenţia europeană, şi anume dacă este prevăzută de lege pentru unul dintre scopurile menţionate şi dacă măsura era necesară într-o societate democratică (cauza *M.M. c. Olandei*, Hotărârea din 8 aprilie 2003, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 166).

Art. 140. Procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică.

(1) Supravegherea tehnică poate fi dispusă în cursul urmăririi penale, pe o durată de cel mult 30 de zile, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a formulat cererea.

(2) Cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă: indicarea măsurilor de supraveghere tehnică care se solicită a fi dispuse, numele sau alte date de identificare a persoanei împotriva căreia se dispune măsura, dacă sunt cunoscute, indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni pentru care se poate dispune măsura, indicarea faptei şi a încadrării juridice, iar, în cazul măsurii supravegherii video, audio sau prin fotografiere, dacă se solicită şi încuviinţarea ca organele de urmărire penală să pătrundă în spaţii private

indicate pentru a activa sau a dezactiva mijloacele tehnice ce urmează a fi folosite pentru executarea măsurii supravegherii tehnice, motivarea caracterului proporțional și subsidiar al măsurii. Procurorul trebuie să înainteze dosarul judecătorului de drepturi și libertăți.

(3) Cererea prin care se solicită încuviințarea supravegherii tehnice se soluționează în aceeași zi, în camera de consiliu, fără citarea părților. Participarea procurorului este obligatorie.

(4) În cazul în care apreciază că cererea este întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți dispune, prin încheiere, admiterea cererii procurorului și emite de îndată mandatul de supraveghere tehnică. Întocmirea minutei este obligatorie.

(5) Încheierea judecătorului de drepturi și libertăți și mandatul trebuie să cuprindă:

a) denumirea instanței;

b) data, ora și locul emiterii;

c) numele, prenumele și calitatea persoanei care a dat încheierea și a emis mandatul;

d) indicarea măsurii concrete încuviințate;

e) perioada și scopul pentru care s-a autorizat măsura;

f) numele persoanei supuse măsurii de supraveghere tehnică ori datele de identificare ale acesteia, dacă sunt cunoscute;

g) indicarea, în cazul în care este necesar față de natura măsurii încuviințate, a elementelor de identificare a fiecărui telefon, a punctului de acces la un sistem informatic, a oricăror date cunoscute pentru identificarea căii de comunicare sau a numărului de cont;

h) în cazul măsurii supravegherii video, audio sau prin fotografiere în spații private, mențiunea privind încuviințarea solicitării ca organele de urmărire penală să pătrundă în spații private pentru a activa sau dezactiva mijloacele tehnice ce urmează a fi folosite pentru executarea măsurii supravegherii tehnice;

i) semnătura judecătorului și ștampila instanței.

(6) În cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți apreciază că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 139 și prevederile alin. (1) din prezentul articol, dispune, prin încheiere, respingerea cererii de încuviințare a măsurii supravegherii tehnice.

(7) Încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță asupra măsurilor de supraveghere tehnică nu este supusă căilor de atac.

(8) O nouă cerere de încuviințare a aceleiași măsuri poate fi formulată numai dacă au apărut ori s-au descoperit fapte sau împrejurări noi, necunoscute la momentul soluționării cererii anterioare de către judecătorul de drepturi și libertăți.

(9)[1] La cererea motivată a persoanei vătămate, procurorul poate solicita judecătorului autorizarea interceptării comunicațiilor ori înregistrării acestora, precum și a oricăror tipuri de comunicări efectuate de aceasta prin orice mijloc de comunicare, indiferent de natura infracțiunii ce formează obiectul cercetării. Dispozițiile alin. (1)-(8) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 91¹ alin. (3), (8) și (9), art. 91⁴ și art. 91⁵ CPP 1968]*

[1] Alin. (9) al art. 140 a fost introdus prin art. 102 pct. 86 din Legea nr. 255/2013.

Art. 141. Autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică de către procuror. (1) Procurorul poate autoriza, pe o durată de maximum 48 de ore, măsurile de supraveghere tehnică atunci când:

a) există urgență, iar obținerea mandatului de supraveghere tehnică în condițiile art. 140 ar conduce la o întârziere substanțială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranța persoanei vătămate, a martorului sau membrilor familiilor acestora; și

b) sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 139 alin. (1) și (2).

(2) Ordonanța procurorului prin care se autorizează măsura de supraveghere tehnică trebuie să cuprindă mențiunile prevăzute la art. 140 alin. (5).

(3) Procurorul are obligația de a sesiza, în termen de cel mult 24 de ore de la expirarea măsurii, judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a emis ordonanța, în vederea confirmării măsurii, înaintând totodată un proces-verbal de redare rezumativă a activităților de supraveghere tehnică efectuate și dosarul cauzei.

(4) În cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți apreciază că au fost îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1), confirmă în termen de 24 de ore măsura dispusă de procuror, prin încheiere, pronunțată în camera de consiliu, fără citarea părților.

(5) Cu privire la datele informatice identificate prin accesul la un sistem informatic, procurorul poate dispune, prin ordonanță:

a) realizarea și conservarea unei copii a acestor date informatice;

b) suprimarea accesării sau îndepărtarea acestor date informatice din sistemul informatic.

Copiile se realizează cu mijloace tehnice și proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informațiilor conținute de acestea.

(6) În cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți apreciază că nu au fost respectate condițiile prevăzute la alin. (1), infirmă măsura luată de către procuror și dispune distrugerea probelor obținute în temeiul acesteia. Procurorul distruge probele astfel obținute și întocmește un proces-verbal în acest sens.

(7) Odată cu cererea de confirmare a măsurii sau separat, procurorul poate solicita judecătorului de drepturi și libertăți luarea măsurii supravegherii tehnice în condițiile art. 140.

(8) Încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță asupra măsurilor dispuse de procuror nu este supusă căilor de atac. *[R.A.: art. 91² alin. (2) și (3), art. 91⁴ și art. 91⁵ CPP 1968]*

Art. 142. Punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică. (1)[1] Procurorul pune în executare supravegherea tehnică ori poate dispune ca aceasta să fie efectuată de organul de cercetare penală sau de lucrători specializați din cadrul poliției.

---

[1] Alin. (1) al art. 142 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 2 din O.U.G. nr. 6/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 51/2016 (M. Of. nr. 190 din 14 martie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 142 alin. (1) CPP.

(1¹)[1] Pentru realizarea activităților prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. a)-d), procurorul, organele de cercetare penală sau lucrătorii specializați din cadrul poliției folosesc nemijlocit sistemele tehnice şi proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea şi confidențialitatea datelor şi informațiilor colectate.

(2)[2] Furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului sau de orice tip de comunicare sunt obligați să colaboreze cu procurorul, organele de cercetare penală sau lucrătorii specializați din cadrul poliției, în limitele competențelor acestora, pentru punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică.

(3) Persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la executarea măsurilor de supraveghere au obligația să păstreze secretul operațiunii efectuate, sub sancțiunea legii penale.

(4) Procurorul are obligația de a înceta imediat supravegherea tehnică înainte de expirarea duratei mandatului dacă nu mai există temeiurile care au justificat măsura, informând de îndată despre aceasta judecătorul care a emis mandatul.

(5) Datele rezultate din măsurile de supraveghere tehnică pot fi folosite şi în altă cauză penală dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informații concludente şi utile privitoare la pregătirea ori săvârşirea unei alte infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. (2).

(6) Datele rezultate din măsurile de supraveghere care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care nu contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, dacă nu sunt folosite în alte cauze penale potrivit alin. (5), se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, cu asigurarea confidențialității. Din oficiu sau la solicitarea părților, judecătorul ori completul învestit poate solicita datele sigilate dacă există noi probe din care rezultă că totuşi o parte dintre acestea privesc fapta ce formează obiectul cercetării. După un an de la soluționarea definitivă a cauzei, acestea sunt distruse de către procuror, care întocmeşte un proces-verbal în acest sens. *[R.A.: art. 91¹ alin. (7), art. 91² alin. (1), (4) şi (5), art. 91⁴ şi art. 91⁵ CPP 1968]*

Art. 142¹.[3] **[Semnarea, verificarea şi certificarea datelor rezultate din activitățile de supraveghere tehnică]**[4] (1) Orice persoană autorizată care realizează activități de supraveghere tehnică, în baza prezentei legi, are posibilitatea de a asigura semnarea electronică a datelor rezultate din activitățile de supraveghere tehnică, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat.

(2) Orice persoană autorizată care transmite date rezultate din activitățile de supraveghere tehnică, în baza prezentei legi, are posibilitatea să semneze datele transmise, utilizând şi o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat

---

[1] Alin. (1¹) al art. 142 a fost introdus prin art. I pct. 3 din O.U.G. nr. 6/2016.

[2] Alin. (2) al art. 142 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 21 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Art. 142¹ a fost introdus prin art. 102 pct. 88 din Legea nr. 255/2013.

[4] *N.r.* În forma publicată în Monitorul Oficial, art. 142¹ nu are o denumire marginală, ceea ce este, probabil, o omisiune a legiuitorului. Precizăm că denumirea marginală din prezenta ediție, redată între paranteze drepte, este concepută de redacție pentru uzul cititorilor, însă ea nu face parte din textul oficial.

eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat şi care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate, aceasta asumându-şi astfel responsabilitatea în ceea ce priveşte integritatea datelor transmise.

(3) Orice persoană autorizată care primeşte date rezultate din activităţile de supraveghere tehnică, în baza prezentei legi, are posibilitatea să verifice integritatea datelor primite şi să certifice această integritate prin semnarea datelor, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat şi care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate.

(4) Fiecare persoană care certifică datele sub semnătură electronică răspunde potrivit legii pentru securitatea şi integritatea acestor date.

Art. 143. Consemnarea activităţilor de supraveghere tehnică. (1) Procurorul sau organul de cercetare penală întocmeşte un proces-verbal pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică, în care sunt consemnate rezultatele activităţilor efectuate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, datele de identificare ale suportului care conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică, numele persoanelor la care se referă, dacă sunt cunoscute, sau alte date de identificare, precum şi, după caz, data şi ora la care a început activitatea de supraveghere şi data şi ora la care s-a încheiat.

(2) La procesul-verbal se ataşează, în plic sigilat, o copie a suportului care conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică. Suportul sau o copie certificată a acestuia se păstrează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat şi va fi pus la dispoziţia instanţei, la solicitarea acesteia. După sesizarea instanţei, copia suportului care conţine activităţile de supraveghere tehnică şi copii de pe procesele-verbale se păstrează la grefa instanţei, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziţia exclusivă a judecătorului sau completului învestit cu soluţionarea cauzei.

(2¹)[1] Orice persoană autorizată care realizează copii ale unui suport de stocare a datelor informatice care conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică are posibilitatea să verifice integritatea datelor incluse în suportul original şi, după efectuarea copiei, să semneze datele incluse în aceasta, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat şi care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate, aceasta asumându-şi astfel responsabilitatea în ceea ce priveşte integritatea datelor.

(3) Convorbirile, comunicările sau conversaţiile purtate într-o altă limbă decât cea română sunt transcrise în limba română, prin intermediul unui interpret, care are obligaţia de a păstra confidenţialitatea.

(4)[2] Convorbirile, comunicările sau conversaţiile interceptate şi înregistrate, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării ori contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, sunt redate de către procuror sau organul de cercetare penală într-un proces-verbal în care se menţionează mandatul emis pentru efectuarea acestora, numerele posturilor telefonice, datele de identificare ale sistemelor informatice ori

[1] Alin. (2¹) al art. 143 a fost introdus prin art. 102 pct. 89 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 143 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 90 din Legea nr. 255/2013.

ale punctelor de acces, numele persoanelor ce au efectuat comunicările, dacă sunt cunoscute, data şi ora fiecărei convorbiri sau comunicări. Procesul-verbal este certificat pentru autenticitate de către procuror.

(5) După încetarea măsurii de supraveghere, procurorul informează judecătorul de drepturi şi libertăți despre activitățile efectuate. *[R.A.: art. 91³ alin. (1)-(3), art. 91⁴ şi art. 91⁵ CPP 1968]*

Art. 144. Prelungirea măsurii supravegherii tehnice[1]. (1) Măsura supravegherii tehnice poate fi prelungită, pentru motive temeinic justificate, de către judecătorul de drepturi şi libertăți de la instanța competentă, la cererea motivată a procurorului, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 139, fiecare prelungire neputând depăşi 30 de zile.

(2) Judecătorul de drepturi şi libertăți se pronunță în camera de consiliu, fără citarea părților, prin încheiere care nu este supusă căilor de atac. Întocmirea minutei este obligatorie.

(3)[2] Durata totală a măsurilor de supraveghere tehnică, cu privire la aceeaşi persoană şi aceeaşi faptă, nu poate depăşi, în aceeaşi cauză, 6 luni, cu excepția măsurii de supraveghere video, audio sau prin fotografiere în spații private, care nu poate depăşi 120 de zile. *[R.A.: art. 91¹ alin. (4) şi (5), art. 91⁴ şi art. 91⁵ CPP 1968]*

Art. 145. Informarea persoanei supravegheate. (1) După încetarea măsurii de supraveghere tehnică, procurorul informează, în scris, în cel mult 10 zile, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura de supraveghere tehnică ce a fost luată în privința sa.

(2) După momentul informării, persoana supravegheată are dreptul de a lua cunoştință, la cerere, de conținutul proceselor-verbale în care sunt consemnate activitățile de supraveghere tehnică efectuate. De asemenea, procurorul trebuie să asigure, la cerere, ascultarea convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor ori vizionarea imaginilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică.

(3) Termenul de formulare a cererii este de 20 de zile de la data comunicării informării scrise prevăzute la alin. (1).

(4) Procurorul poate să amâne motivat efectuarea informării sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activitățile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare, dacă aceasta ar putea conduce la:

a) perturbarea sau periclitarea bunei desfăşurări a urmăririi penale în cauză;

b) punerea în pericol a siguranței victimei, a martorilor sau a membrilor familiilor acestora;

c) dificultăți în supravegherea tehnică asupra altor persoane implicate în cauză.

(5) Amânarea prevăzută la alin. (4) se poate dispune cel mai târziu până la terminarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei. *[R.A.: art. 91³ alin. (4) şi alin. (5) teza I, art. 91⁴ şi art. 91⁵ CPP 1968]*

---

[1] Denumirea marginală şi alin. (1) ale art. 144 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 22 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (3) al art. 144 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 91 din Legea nr. 255/2013.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 244/2017 (M. Of. nr. 529 din 6 iulie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 145 din Codul de procedură penală, care nu permite contestarea legalității măsurii supravegherii tehnice de către persoana vizată de aceasta, care nu are calitatea de inculpat, este neconstituțională.** Curtea a reținut că supravegherea tehnică se poate dispune în cursul urmăririi penale, indiferent de etapa acesteia. Totodată, Curtea a observat că supravegherea tehnică poate fi dispusă, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 139 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, față de orice persoană, independent de calitatea avută de aceasta în cadrul urmăririi penale, în acest sens fiind suficientă dispunerea începerii urmăririi penale *in rem*. În continuare, Curtea a constatat că elementele la care art. 138 alin. (1) lit. a)-d) din Codul de procedură penală face referire și care constituie metode speciale de supraveghere reprezintă intruziuni/ingerințe în viața privată a persoanelor. Totodată, Curtea a constatat că, în cadrul procesului penal, posibilitatea contestării legalității măsurii supravegherii tehnice este circumstanțiată de legiuitor numai în ceea ce privește persoana inculpatului, în cadrul procedurii de cameră preliminară, după trimiterea în judecată, precum și în cadrul procedurii de cameră preliminară atunci când se soluționează plângerea împotriva soluției de clasare, dacă în cauză a fost pusă în mișcare acțiunea penală. În acest context, Curtea a reținut că parag. 2 al art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și alin. (2) al art. 53 din Constituție prevăd condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca restrângerea exercițiului dreptului la viață privată să fie conformă dispozițiilor constituționale și convenționale. Plecând de la aceste premise, Curtea a constatat că în materia măsurilor de supraveghere tehnică, ce constituie o ingerință în viața privată a persoanelor supuse acestor măsuri, trebuie să existe un control *a posteriori* dispunerii acestora, pe care persoana în cauză să îl poată accesa în scopul verificării îndeplinirii condițiilor și, implicit, al legalității măsurii respective. Existența unui control *a posteriori* ce are în vedere aceste aspecte se constituie într-o garanție a dreptului la viață privată, care conturează și, în final, pe lângă celelalte elemente necesare și recunoscute la nivel constituțional și convențional, determină existența proporționalității între măsura dispusă și scopul urmărit de aceasta, precum și necesitatea ei într-o societate democratică. Astfel, raportat la cauza dedusă judecății, Curtea a constatat că reglementarea actuală a modalității de contestare a legalității măsurii supravegherii tehnice determină excluderea celorlalte persoane altele decât inculpatul, care nu au nicio calitate în dosarul penal sau au calitatea de suspect, de la posibilitatea accederii la o instanță de judecată care să poată analiza acest aspect, ceea ce se constituie într-o încălcare a prevederilor art. 26 și art. 53 din Constituție, precum și a celor ale art. 8 și art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Art. 146. Conservarea materialelor rezultate din supravegherea tehnică. (1) Dacă în cauză s-a dispus o soluție de clasare, împotriva căreia nu a fost formulată plângere în termenul legal prevăzut la art. 340 sau plângerea a fost respinsă, procurorul înștiințează de îndată despre aceasta pe judecătorul de drepturi și libertăți.

(2) Judecătorul de drepturi și libertăți dispune conservarea suportului material sau a copiei certificate a acestuia, prin arhivare la sediul instanței în locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidențialității.

(3)[1] Dacă în cauză instanța a pronunțat o hotărâre de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, de achitare ori încetare a procesului penal, rămasă definitivă, suportul material sau copia acestuia se

[1] Alin. (3) al art. 146 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 92 din Legea nr. 255/2013.

conservă prin arhivare odată cu dosarul cauzei la sediul instanței, în locuri speciale, cu asigurarea confidențialității. *[R.A.: art. 91[3] alin. (5) teza a II-a, alin. (6) și (7), art. 91[4] și art. 91[5] CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. În anumite cazuri ar fi excesiv, fie chiar și numai din punct de vedere practic, să se transcrie și să se depună la dosarul unei cauze toate conversațiile interceptate de la un post telefonic. Desigur, acest lucru ar putea încălca alte drepturi, cum ar fi dreptul la respectarea vieții private a altor persoane care au efectuat apeluri de la postul pus sub ascultare. În acest caz, persoanei interesate trebuie să i se ofere posibilitatea de a asculta înregistrările sau de a le contesta veridicitatea, de unde rezultă necesitatea de a le păstra intacte până la sfârșitul procesului penal și, de o manieră mai generală, de a depune la dosarul de urmărire penală probe pe care le apreciază pertinente pentru apărarea intereselor sale [cauza *Dumitru Popescu c. României (nr. 2)*, Hotărârea din 26 aprilie 2007, în M. Of. nr. 830 din 5 decembrie 2007].

Art. 146[1].[1] Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane. (1) Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate se poate dispune de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea, cu privire la tranzacțiile financiare ale făptuitorului, suspectului, inculpatului sau ale oricărei persoane care este bănuită că realizează asemenea operațiuni cu făptuitorul, suspectul sau inculpatul, dacă:

a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni;

b) măsura este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii;

c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

(2) Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ce urmează a fi efectuate poate fi dispusă pe o durată de cel mult 30 de zile de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1).

(3) Dispozițiile art. 140 alin. (2)-(9) se aplică în mod corespunzător.

(4) Mandatul prin care este autorizată obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ce urmează a fi efectuate poate fi prelungit în condițiile art. 144, durata totală a măsurii neputând depăși, în aceeași cauză și cu privire la aceeași persoană, 6 luni.

(5) În cazurile în care există urgență, iar obținerea mandatului în condițiile alin. (1) sau (2) ar conduce la o întârziere substanțială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranța victimei sau a altor persoane și sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1) sau, după caz, alin. (2), procurorul

[1] Art. 146[1] a fost introdus prin art. II pct. 23 din O.U.G. nr. 18/2016.

poate dispune obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate sau care urmează a fi efectuate. Dispozițiile art. 141 se aplică în mod corespunzător.

(6) Este interzisă obținerea datelor privind tranzacțiile financiare dintre avocat și suspect, inculpat sau orice altă persoană pe care acesta o apără, cu excepția situațiilor în care există date că avocatul săvârșește sau pregătește săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. (2).

(7) Instituțiile de credit sau entitățile financiare care efectuează tranzacțiile financiare sunt obligate să predea înscrisurile sau informațiile la care se face referire în mandatul dispus de judecător sau în autorizația emisă de procuror.

(8) După efectuarea activităților autorizate, procurorul îl informează, în cel mult 10 zile, în scris, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura ce a fost luată în privința sa. După momentul informării, persoana ale cărei tranzacții financiare au fost vizate de această măsură are dreptul de a lua cunoștință de activitățile efectuate.

(9) Dispozițiile art. 145 alin. (4) și (5) se aplică în mod corespunzător.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 421/2020 (M. Of. nr. 661 din 27 iulie 2020), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 146[1] din Codul de procedură penală, care nu permite contestarea legalității măsurii referitoare la obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane de către persoana vizată de aceasta, care nu are calitatea de inculpat, este neconstituțională.**

Legislație conexă: ▶ art. 347 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ▶ Directiva (UE) 2019/1153 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 de stabilire a normelor de facilitare a utilizării informațiilor financiare și de alt tip în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a anumitor infracțiuni (J.O. L 186 din 11 iulie 2019).

Art. 147. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale. (1) Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale se poate dispune de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea, cu privire la scrisorile, trimiterile poștale sau obiectele trimise ori primite de făptuitor, suspect, inculpat sau de orice persoană care este bănuită că primește ori trimite prin orice mijloc aceste bunuri de la făptuitor, suspect sau inculpat ori bunuri destinate acestuia, dacă:

a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni;

b) măsura este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii;

c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

(2) Este interzisă reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței sau a trimiterilor poștale trimise ori primite în raporturile dintre avocat și suspectul, inculpatul sau orice altă persoană pe care acesta o apără, cu excepția situațiilor în care există

date că avocatul săvârşeşte sau pregăteşte săvârşirea unei infracţiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. (2).

(3) Dispoziţiile art. 140 se aplică în mod corespunzător.

(4) În cazurile în care există urgenţă, iar obţinerea mandatului de reţinere, predare şi percheziţionare a trimiterilor poştale în condiţiile art. 140 ar conduce la o întârziere substanţială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranţa victimei sau a altor persoane şi sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la alin. (1) şi (2), procurorul poate dispune, pe o durată de maximum 48 de ore, măsurile prevăzute la alin. (1). Dispoziţiile art. 141 alin. (2)-(8) se aplică în mod corespunzător.

(5) Unităţile poştale sau de transport şi orice alte persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii sunt obligate să reţină şi să predea procurorului scrisorile, trimiterile poştale ori obiectele la care se face referire în mandatul dispus de judecător sau în autorizaţia emisă de procuror.

(6) Corespondenţa, trimiterile poştale sau obiectele ridicate şi percheziţionate care nu au legătură cu cauza se restituie destinatarului.

(7) După efectuarea activităţilor autorizate, procurorul îl informează, în cel mult 10 zile, în scris, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura ce a fost luată în privinţa sa. După momentul informării, persoana ale cărei corespondenţă, trimiteri poştale sau obiecte au fost ridicate şi percheziţionate are dreptul de a lua cunoştinţă de activităţile efectuate.

(8) Dispoziţiile art. 145 alin. (4) şi (5) se aplică în mod corespunzător.

(9)[1] Măsura poate fi prelungită în condiţiile art. 144, durata totală a măsurii neputând depăşi, în aceeaşi cauză şi cu privire la aceeaşi persoană, 6 luni. *[R.A.: art. 98 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 28 C. Rom.: *„Art. 28. Secretul corespondenţei. Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil"*; ► art. 8 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei, ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora"*; ► art. 7 CDFUE: *„Art. 7. Respectarea vieţii private şi de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, a domiciliului şi a secretului comunicaţiilor"*; ► art. 4 din O.U.G. nr. 13/2013 privind serviciile poştale (M. Of. nr. 139 din 15 martie 2013).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Absenţa unor reglementări prin care să se detalieze cu o anumită precizie circumstanţele în care corespondenţa unei persoane poate fi redirecţionată şi deschisă sau categoriile de corespondenţă avute în vedere privează persoana de un minim nivel de protecţie la care este îndreptăţită potrivit statului de drept ce caracterizează o societate democratică, motiv pentru care există o încălcare a art. 8 din Convenţie (cauza

[1] Alin. (9) al art. 147 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 24 din O.U.G. nr. 18/2016.

Narinen c. Finlandei, Hotărârea din 1 iunie 2004, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 193).

2. Autoritățile penitenciarului pot deschide o scrisoare din partea unui avocat către un deținut dacă există motive rezonabile să creadă că aceasta conține un obiect ilicit nedescoperit prin mijloacele normale de detectare. Scrisoarea va fi, în orice caz, deschisă fără a fi citită. Ar trebui asigurate garanții corespunzătoare în vederea prevenirii citirii scrisorii, de exemplu, deschiderea ei în prezența deținutului. Citirea corespondenței unui deținut către şi de la avocatul său, pe de altă parte, poate fi permisă numai în situații excepționale, când autoritățile au motive rezonabile să creadă că se abuzează de privilegiul acestei relații, în sensul că, prin conținutul scrisorii, se poate pune în pericol securitatea penitenciarului sau a altor persoane ori că acesta prezintă, într-un alt mod, un caracter penal. Ceea ce poate fi considerat ca fiind „motive rezonabile" depinde de circumstanțele cauzei, dar presupune existența unor fapte sau informații apte să convingă un observator obiectiv că s-a abuzat de acest canal de comunicare privilegiat (cauza *Campbell c. Regatului Unit*, Hotărârea din 25 martie 1992, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 193).

Art. 148.[1] **Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală şi a colaboratorilor.** (1) Autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire se poate dispune de procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, pe o perioadă de maximum 60 de zile, dacă:

a)[2] există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracțiuni contra securității naționale prevăzute de Codul penal şi de alte legi speciale, precum şi în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiunilor privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați[3], trafic şi exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracțiunilor care se săvârşesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, şantaj, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori există o suspiciune rezonabilă că o persoană este implicată în activități infracționale ce au legătură cu infracțiunile enumerate mai sus;

b) măsura este necesară şi proporțională cu restrângerea drepturilor şi libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii;

c) probele sau localizarea şi identificarea făptuitorului, suspectului ori inculpatului nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite

---

[1] Art. 148 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 93 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. a) de la alin. (1) al art. 148 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 25 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] În cuprinsul art. 148 alin. (1) lit. a), potrivit art. 29 pct. 1 din Legea nr. 49/2018, expresia *„şi al materiilor explozive"* a fost înlocuită cu expresia *„al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați"*.

ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

(2) Măsura se dispune de procuror, din oficiu sau la cererea organului de cercetare penală, prin ordonanță care trebuie să cuprindă, în afara mențiunilor prevăzute la art. 286 alin. (2):

a) indicarea activităților pe care investigatorul sub acoperire este autorizat să le desfășoare;

b) perioada pentru care s-a autorizat măsura;

c) identitatea atribuită investigatorului sub acoperire.

(3) În cazul în care procurorul apreciază că este necesar ca investigatorul sub acoperire să poată folosi dispozitive tehnice pentru a obține fotografii sau înregistrări audio şi video, sesizează judecătorul de drepturi şi libertăți în vederea emiterii mandatului de supraveghere tehnică. Dispozițiile art. 141 se aplică în mod corespunzător.

(4) Investigatorii sub acoperire sunt lucrători operativi din cadrul poliției judiciare. În cazul investigării infracțiunilor contra securității naționale şi infracțiunilor de terorism pot fi folosiți ca investigatori sub acoperire şi lucrători operativi din cadrul organelor de stat care desfășoară, potrivit legii, activități de informații în vederea asigurării securității naționale.

(5) Investigatorul sub acoperire culege date şi informații în baza ordonanței emise potrivit alin. (1)-(3), pe care le pune, în totalitate, la dispoziția procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, întocmind un proces-verbal.

(6) În cazul în care desfășurarea activității investigatorului impune participarea autorizată la anumite activități, procurorul procedează potrivit dispozițiilor art. 150.

(7) Organele judiciare pot folosi sau pune la dispoziția investigatorului sub acoperire orice înscrisuri ori obiecte necesare pentru desfășurarea activității autorizate. Activitatea persoanei care pune la dispoziție sau folosește înscrisurile ori obiectele nu constituie infracțiune.

(8) Investigatorii sub acoperire pot fi audiați ca martori în cadrul procesului penal în aceleaşi condiții ca şi martorii amenințați.

(9)[1] Durata măsurii poate fi prelungită pentru motive temeinic justificate, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1), fiecare prelungire neputând depăşi 60 de zile. Durata totală a măsurii, în aceeaşi cauză şi cu privire la aceeaşi persoană, nu poate depăşi un an, cu excepția infracțiunilor contra vieții, securității naționale, infracțiunilor de trafic de droguri, nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați[2], trafic şi exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, precum şi infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene.

(10) În situații excepționale, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1), iar folosirea investigatorului sub acoperire nu este suficientă pentru obținerea datelor

---

[1] Alin. (9) al art. 148 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 26 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] În cuprinsul art. 148 alin. (9), potrivit art. 29 pct. 1 din Legea nr. 49/2018, expresia *„şi al materiilor explozive"* a fost înlocuită cu expresia *„al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați"*.

sau informațiilor ori nu este posibilă, procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală poate autoriza folosirea unui colaborator, căruia îi poate fi atribuită o altă identitate decât cea reală. Dispozițiile alin. (2)-(3) şi (5)-(9) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 224¹, art. 224² şi art. 224³ CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 20-22 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalității organizate (M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003); ▶ art. 238 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea acceptă folosirea investigatorilor sub acoperire ca o tehnică de investigare legitimă de combatere a infracțiunilor grave, dar subliniază că se impun garanții adecvate împotriva abuzului, deoarece interesul public nu poate justifica folosirea probelor obținute ca urmare a instigării de către agenții statului. În plus, orice operațiune sub acoperire trebuie să respecte cerința ca ancheta să fie efectuată într-un mod în principal pasiv, ceea ce exclude, în special, orice comportament care ar putea fi interpretat ca presiune asupra reclamantului de a comite o infracțiune (cauza *Veselov şi alții c. Rusiei*, Hotărârea din 2 octombrie 2012, www.echr.coe.int).

2. Folosirea agenților sub acoperire, al căror rol nu are nimic în comun cu acela al agenților provocatori, trebuie să fie restricționată, iar garanțiile trebuie să fie acordate chiar şi în cazul în care este vorba despre lupta împotriva traficului de droguri, interesul public neputând justifica folosirea probei obținute ca urmare a unei provocări din partea poliției (cauza *Teixeira de Castro c. Portugaliei*, Hotărârea din 9 iunie 1998, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 24).

Art. 149.[1] **Măsurile de protecție a investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor.** (1) Identitatea reală a investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor cu o altă identitate decât cea reală nu poate fi dezvăluită.

(2) Procurorul, judecătorul de drepturi şi libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată are dreptul de a cunoaşte adevărata identitate a investigatorului sub acoperire şi a colaboratorului, cu respectarea secretului profesional.

(3) Investigatorul sub acoperire, colaboratorul, informatorul, precum şi membrii de familie ai acestora sau alte persoane supuse amenințărilor, intimidărilor sau actelor de violență, în legătură cu activitatea desfăşurată de investigatorul sub acoperire, informator sau colaborator, pot beneficia de măsuri specifice de protecție a martorilor, potrivit legii. *[R.A.: art. 224⁴ CPP 1968]*

Art. 150.[2] **Participarea autorizată la anumite activități.** (1) Participarea autorizată la anumite activități în condițiile art. 138 alin. (11) se poate dispune de către procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, pe o perioadă de maximum 60 de zile, dacă:

a)[3] există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracțiuni de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive

[1] Art. 149 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 94 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 150 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 95 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. a) de la alin. (1) al art. 150 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 27 din O.U.G. nr. 18/2016.

şi al precursorilor de explozivi restricționați[1], trafic şi exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, unei infracțiuni care se săvârşeşte prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, şantaj, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție şi al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sau în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori dacă există o suspiciune rezonabilă că o persoană este implicată în activități infracționale care au legătură, potrivit art. 43, cu infracțiunile enumerate mai sus;

b) măsura este necesară şi proporțională cu restrângerea drepturilor şi libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii;

c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

(2) Măsura se dispune de către procuror, din oficiu sau la cererea organului de cercetare penală, prin ordonanță care trebuie să cuprindă, în afara mențiunilor prevăzute la art. 286 alin. (2):

a) indicarea activităților autorizate;

b) perioada pentru care s-a autorizat măsura;

c) persoana care desfăşoară activitățile autorizate.

(3) Activitățile autorizate pot fi desfăşurate de un organ de cercetare penală, de un investigator cu identitate reală, de un investigator sub acoperire sau de un colaborator.

(4) Desfăşurarea activităților autorizate de către persoana prevăzută la alin. (2) lit. c) nu constituie contravenție sau infracțiune.

(5) Punerea în executare a acestor măsuri se consemnează într-un proces-verbal care conține: datele la care măsura a început şi s-a încheiat, date cu privire la persoanele care au desfăşurat activitățile autorizate, descrierea dispozitivelor tehnice utilizate în cazul în care s-a autorizat de către judecătorul de drepturi şi libertăți, folosirea mijloacelor tehnice de supraveghere, identitatea persoanelor cu privire la care a fost pusă în aplicare măsura.

(6) Persoana care a desfăşurat activitățile autorizate poate fi audiată ca martor în cadrul procesului penal, cu respectarea dispozițiilor privind audierea martorilor amenințați, dacă organul judiciar apreciază că audierea este necesară.

(7) Organele judiciare pot folosi sau pune la dispoziția persoanei care desfăşoară activitățile autorizate orice înscrisuri sau obiecte necesare pentru desfăşurarea activității autorizate. Persoana care pune la dispoziție sau foloseşte înscrisurile ori obiectele nu va comite o infracțiune prin desfăşurarea acestor activități, în cazul în care acestea constituie infracțiuni.

---

[1] În cuprinsul art. 150 alin. (1) lit. a), potrivit art. 29 pct. 1 din Legea nr. 49/2018, expresia *„şi al materiilor explozive"* a fost înlocuită cu expresia *„al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați"*.

(8) Măsura dispusă poate fi prelungită de către procuror, pentru motive temeinic justificate, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1), fiecare prelungire neputând depăși 60 de zile.

(9) Durata totală a măsurii, cu privire la aceeași persoană și aceeași faptă, nu poate depăși un an.

Hotărâri C.E.D.O. 1. Deși Curtea nu a abordat încă în mod expres problema dacă și în ce condiții recurgerea la o tehnică de cercetare care implică organizarea de către autoritățile statului a mai multor tranzacții ilicite cu un suspect poate contraveni cerințelor art. 6 din Convenție privind protecția împotriva înscenărilor și a abuzului statului în investigarea infracțiunilor, există câteva exemple în jurisprudența sa care sunt relevante în acest sens. În cauza *Miliniené c. Lituaniei* (Hotărârea din 24 iunie 2008, parag. 38), Curtea s-a confruntat cu o situație în care o persoană privată, susținută de poliție, a oferit reclamantului – judecător – mai multe stimulente financiare considerabile în schimbul unei soluționări favorabile a cazului său. Curtea a constatat că, deși poliția a influențat cursul evenimentelor, nu a existat nimic în acțiunile sale care să sugereze vreun abuz. De asemenea, a considerat că factorul decisiv pentru comiterea infracțiunii în cauză a fost comportamentul persoanei particulare și al reclamantului, nu cel al poliției.

În cauza *Malininas c. Lituaniei* (Hotărârea din 1 iulie 2008, parag. 37), Curtea a examinat o situație în care reclamantul s-a oferit să furnizeze stupefiante unui agent sub acoperire care îl abordase pentru a întreba unde putea să achiziționeze astfel de substanțe ilegale, după care tranzacția a progresat și reclamantului i s-a oferit o sumă semnificativă de bani pentru a furniza o cantitate mare de stupefiante. Curtea a constatat că acest lucru „a reprezentat în mod evident un stimulent pentru a furniza drogurile" și a extins rolul poliției – dincolo de cel al agenților sub acoperire – la cel al agenților provocatori, contrar necesității de protecție împotriva înscenărilor, astfel cum prevede art. 6 din Convenție.

În cauza *Lalas c. Lituaniei* (Hotărârea din 1 martie 2011, parag. 45), Curtea a fost confruntată cu o situație în care activitatea infracțională a reclamantului a fost descoperită în timpul executării unei așa-numite proceduri de simulare a comportamentului criminal, care a fost inițial dispusă față de o altă persoană. Curtea a constatat că suma semnificativă oferită de agentul sub acoperire complicelui reclamantului a reprezentat, în ceea ce îl privește pe reclamant, un stimulent pentru furnizarea de stupefiante, ceea ce a constituit un comportament contrar art. 6.

În cauza *Furcht c. Germaniei* (Hotărârea din 23 octombrie 2014, parag. 58-59), Curtea a examinat o situație în care reclamantul a respins inițial propunerea unui agent sub acoperire de a participa la o afacere cu droguri, dar a fost contactat din nou de agentul sub acoperire și convins de către o terță persoană să continue vânzarea de droguri către agenții sub acoperire. Curtea a considerat că, prin angajarea într-un astfel de comportament, „autoritățile au abandonat în mod clar o atitudine pasivă și l-au determinat pe reclamant să săvârșească infracțiunile". Prin urmare, Curtea a concluzionat că măsura sub acoperire în cauză a depășit simpla investigare pasivă a activității criminale preexistente și a constituit o incitare de către poliție, contrar art. 6.

În schimb, în cauza *Scholer c. Germaniei* (Hotărârea din 18 decembrie 2014, parag. 89-90), Curtea nu a constatat încălcarea art. 6 parag. 1 din Convenție în ceea ce privește plângerea reclamantului, potrivit căruia anchetatorii l-au instigat să furnizeze cantități mai mari de droguri. Curtea a constatat că, într-adevăr, informatorul poliției îl întrebase pe reclamant, înainte de cea de-a treia tranzacție, dacă îi poate furniza cantități mai mari de droguri. Cu toate acestea, cantitatea exactă comandată a fost stabilită numai după ce reclamantul i-a explicat informatorului că i-ar putea furniza cât de multe droguri ar fi dorit. Prin urmare, Curtea a considerat că reclamantul nu a fost supus unei presiuni nejustificate de către informator – care acționa conform instrucțiunilor poliției – pentru a săvârși infracțiunile legate de droguri pentru care a fost ulterior găsit vinovat. În aceste condiții, Curtea a

concluzionat că poliția a investigat activitățile reclamantului în mod esențial pasiv şi nu l-a incitat la săvârşirea infracțiunilor pe care le-ar fi comis şi dacă l-ar fi abordat un client „obişnuit", şi nu poliția.

În cauza *Ciprian Vlăduț şi Ioan Florin Pop c. României* (Hotărârea din 16 iulie 2015, parag. 86-87), Curtea a constatat că agentul sub acoperire a planificat prima tranzacție şi a făcut toate aranjamentele pentru următoarea, lăsând reclamanților nimic mai mult de făcut decât să urmeze aceste planuri. Deşi Curtea a constatat că reclamanții au demonstrat că pot obține mai multe droguri în scurt timp, a considerat că rolul semnificativ jucat de agentul sub acoperire în aranjarea următoarei tranzacții contravine cerinței pasivității cerute agentului statului. De asemenea, Curtea a remarcat faptul că agentul sub acoperire era principalul cumpărător al primului lot de droguri şi, deşi infracțiunea fusese deja comisă, el a insistat ca reclamanții să aducă mai multe droguri pentru a i le vinde exclusiv, chiar amenințându-i că le va procura din altă parte în cazul în care reclamanții nu îi vor satisface cererea. În opinia Curții, insistența din partea poliției şi lipsa oricărei informații prealabile cu privire la presupusa implicare a reclamanților în traficul de droguri au fost suficiente pentru a concluziona că în cauză a fost vorba despre o înscenare.

Din cele de mai sus rezultă că recurgerea la o tehnică de cercetare care implică organizarea de către autoritățile statului a mai multor tranzacții ilicite cu un suspect reprezintă un mijloc recunoscut şi autorizat de investigare a unei infracțiuni atunci când activitatea infracțională nu este un incident izolat, ci o acțiune ilegală continuă. Din jurisprudența Curții reiese că, în practică, o astfel de modalitate de operare poate avea drept scop câştigarea încrederii unei persoane în scopul probării activității sale criminale sau dezvăluirea unei arii mai largi a infracțiunilor. Cu toate acestea, în conformitate cu interdicția generală de provocare, acțiunile agenților sub acoperire trebuie să vizeze activitatea criminală în curs într-o manieră în esență pasivă şi să nu exercite o influență care să incite la săvârşirea unei infracțiuni mai grave decât cea pe care ar fi comis-o persoana fără o astfel de instigare. În consecință, atunci când autoritățile statului utilizează o tehnică operațională care presupune aranjarea mai multor tranzacții ilicite cu un suspect, infiltrarea şi participarea unui agent sub acoperire în fiecare tranzacție ilicită nu trebuie să extindă rolul poliției dincolo de cel al agenților sub acoperire, şi anume la cel al agenților provocatori. În fiecare situație, comportamentul poliției trebuie să fie compatibil cu utilizarea corectă a puterii publice. În plus, din cele de mai sus rezultă că, în cazurile referitoare la recurgerea la o tehnică operațională care presupune organizarea de către autoritățile publice a mai multor tranzacții ilicite cu un suspect, orice extindere a investigației trebuie să se bazeze pe motive întemeiate, cum ar fi necesitatea de a strânge suficiente dovezi pentru a obține o condamnare, pentru a ajunge la o mai bună înțelegere a naturii şi scopului activității criminale a suspectului sau pentru a descoperi un cerc criminal mai larg. În absența acestor motive, se poate constata că autoritățile statului se angajează în activități care extind în mod incorect domeniul sau amploarea infracțiunii. În oricare dintre situațiile de mai sus (comportamentul necorespunzător al agenților sub acoperire pentru una sau mai multe tranzacții ilicite multiple ori implicarea în activități de extindere a domeniului sau amplorii infracțiunii), autoritățile statului ar putea supune incorect o persoană la sancțiuni sporite, fie în afara limitelor prevăzute de lege, fie pentru o infracțiune agravată. De asemenea, Curtea consideră că, deşi problemele privind aplicarea pedepsei nu intră în sfera de aplicare a Convenției, sentința impusă trebuie să reflecte infracțiunea pe care pârâtul intenționa să o comită. Într-adevăr, în oricare dintre situațiile de mai sus, deşi nu ar fi nedrept ca persoana să fie condamnată, ar fi injust să fie pedepsită pentru acea parte a activității criminale care a fost rezultatul unui comportament necorespunzător din partea autorităților statului (cauza *Grba c. Croației*, Hotărârea din 23 noiembrie 2017, www.echr.coe.int).

2. În contextul specific al tehnicilor de investigare utilizate în combaterea traficului de droguri şi a corupției, punctul de vedere pe termen lung al Curții a fost că, deşi utilizarea agenților sub acoperire poate fi tolerată, cu condiția să fie supusă unor restricții şi garanții clare, interesul public nu poate justifica folosirea dovezilor obținute ca urmare a provocării

din partea poliției, deoarece astfel l-ar expune pe acuzat la riscul de a fi privat definitiv de un proces echitabil încă de la început. În jurisprudența sa vastă în materie, Curtea a dezvoltat conceptul de înscenare în cazurile de încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenție, fiind distinsă de utilizarea tehnicilor sub acoperire legitime în investigațiile penale. Ea a afirmat că, deși utilizarea unor metode de investigație speciale – mai ales a tehnicilor sub acoperire – nu poate, în sine, să încalce dreptul la un proces echitabil, riscul de instigare din partea poliției atras de astfel de tehnici face ca utilizarea lor să necesite limite clare. Examinarea de către Curte a plângerilor privind înscenarea s-a dezvoltat pe baza a două teste: testul substanțial și cel procedural. Criteriile relevante care determină examinarea în acest context sunt prezentate în cauzele *Bannikova c. Rusiei* (Hotărârea din 4 noiembrie 2010) și *Matanović c. Croației* (Hotărârea din 4 aprilie 2017). Acestea au fost recent rezumate în cazurile *Ramanauskas c. Lituaniei (nr. 2)* (Hotărârea din 20 februarie 2018) și *Virgil Dan Vasile c. României* (Hotărârea din 15 mai 2018).

Metodologia de evaluare folosită de Curte este următoarea:

(i) O examinare preliminară se referă la existența unei plângeri motivate potrivit căreia un acuzat a fost provocat de către autoritățile statului. În această privință, pentru a proceda la o evaluare ulterioară, Curtea trebuie să se asigure că situația examinată se încadrează *prima facie* în categoria „cazurilor de înscenare". În cazul în care Curtea este convinsă că plângerea reclamantului trebuie să fie examinată în această categorie, ea va proceda, în primă etapă, la evaluarea efectuată în baza testului substanțial.

(ii) În cazul în care, pe baza informațiilor disponibile, Curtea poate constata, cu ajutorul testului substanțial, că autoritățile interne au investigat activitățile reclamantului într-o manieră în esență pasivă și că nu l-au încurajat în a comite o infracțiune, va fi în mod normal suficient pentru ca ea să poată concluziona că utilizarea ulterioară în procesul penal împotriva reclamantului a probelor obținute prin intermediul măsurii sub acoperire nu ridică o problemă în temeiul art. 6 parag. 1 din Convenție *(pentru un caz în care poliția nu s-a limitat să investigheze activitatea infracțională a reclamantului într-o manieră în esență pasivă și autoritățile interne nu au furnizat dovezi prin care să justifice afirmația că, înainte de intervenția unui terț, poliția avea motive de a bănui că reclamantul era traficant de droguri, a se vedea cauza Ursu c. României, Hotărârea din 18 decembrie 2018, www.echr.coe.int – n.a.).*

(iii) Cu toate acestea, în cazul în care constatările Curții în cadrul testului substanțial sunt neconcludente din cauza lipsei de informații din dosar, a nedivulgării acestora sau a contradicțiilor în interpretarea evenimentelor de către părți ori în cazul în care Curtea constată, pe baza testului substanțial, că reclamantul a fost supus unei provocări, contrar art. 6 parag. 1 din Convenție, va fi necesar să procedeze, ca o a doua etapă, la testul procedural privind provocarea.

În cauza *Grba c. Croației (Hotărârea din 23 noiembrie 2017 – supra, nr. 1, n.a.)*, Curtea a prezentat jurisprudența sa privind recurgerea la o tehnică operațională care implică organizarea de către autoritățile publice a mai multor tranzacții ilicite cu un suspect. În acest caz, Curtea a concluzionat că recurgerea la o astfel de tehnică operațională este un mijloc recunoscut și autorizat de investigare a unei infracțiuni atunci când activitatea infracțională nu este un incident unic izolat, ci mai degrabă o activitate ilegală continuă. Cu toate acestea, în conformitate cu interdicția generală de înscenare, agenții sub acoperire trebuie să încerce să investigheze activitatea criminală în curs într-o manieră în esență pasivă și să nu exercite o influență care să incite la comiterea unei infracțiuni mai grave decât aceea pe care persoana respectivă deja intenționează să o săvârșească fără o astfel de provocare. În consecință, atunci când autoritățile statului utilizează o tehnică operațională care presupune organizarea mai multor tranzacții ilicite cu un suspect, infiltrarea și participarea unui agent sub acoperire în fiecare tranzacție ilicită nu trebuie să extindă rolul poliției dincolo de cel al agenților sub acoperire, astfel încât să devină agent provocator. În fiecare tranzacție, comportamentul poliției trebuie să fie compatibil cu utilizarea corectă a puterii guvernamentale. De asemenea, din cele de mai sus rezultă că, în cazurile referitoare

la recurgerea la o tehnică operațională care implică organizarea de către autoritățile publice a mai multor tranzacții ilicite cu un suspect, orice extindere a investigației trebuie să se bazeze pe motive întemeiate, cum ar fi necesitatea de a strânge dovezi suficiente pentru a se obține o condamnare, pentru a înțelege mai bine natura și sfera activității criminale a suspectului sau pentru a se descoperi un cerc criminal mai larg. În absența acestor motive, se poate constata că autoritățile statului se angajează în activități care măresc în mod necorespunzător domeniul sau amploarea infracțiunii (cauza *Voinea c. României*, Hotărârea din 18 decembrie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 151. Livrarea supravegheată. (1)[1] Livrarea supravegheată poate fi autorizată, prin ordonanță, de către procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, la solicitarea instituțiilor sau organelor competente, cu sau fără sustragerea ori substituirea totală sau parțială a bunurilor care fac obiectul livrării.

(2) Livrarea supravegheată poate fi autorizată numai în următoarele cazuri:

a) dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în transportul ilegal de droguri, arme, obiecte furate, materiale explozive și precursori de explozivi restricționați[2], nucleare, alte materiale radioactive, sume de bani și alte obiecte care rezultă din activități ilicite ori obiecte utilizate în scopul comiterii de infracțiuni nu ar putea fi făcută în alt mod sau ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare;

b) dacă descoperirea ori dovedirea infracțiunilor săvârșite în legătură cu livrarea de transporturi ilegale sau suspecte ar fi imposibilă ori foarte dificilă în alt mod.

(2[1])[3] Livrarea supravegheată poate fi realizată pe teritoriul țării numai dacă procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală se asigură că autoritățile care au, potrivit legii, atribuții în legătură cu verificarea sau supravegherea intrării, circulației sau ieșirii de pe teritoriul țării a bunurilor vizate:

a) păstrează confidențialitatea activităților desfășurate;

b) garantează supravegherea permanentă a transportului ilegal sau suspect.

(3)[4] În situația în care livrarea supravegheată presupune activități transfrontaliere, aceasta poate fi realizată numai dacă procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală ia măsuri și se asigură ca autoritățile statelor tranzitate:

a) să fie de acord cu intrarea pe teritoriul acestora a transportului ilegal sau suspect și cu ieșirea acestuia de pe teritoriul statului;

b) să garanteze faptul că transportul ilegal sau suspect este supravegheat permanent de către autoritățile competente;

c) să garanteze faptul că procurorul, organele de poliție sau alte autorități de stat competente sunt înștiințate în ceea ce privește rezultatul urmăririi penale împotriva persoanelor acuzate de infracțiuni care au constituit obiectul metodei speciale de cercetare la care se face referire la alin. (1).

---

[1] Alin. (1) al art. 151 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 28 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] În cuprinsul art. 151 alin. (2) lit. a), potrivit art. 29 pct. 2 din Legea nr. 49/2018, expresia „*materiale explozive*" a fost înlocuită cu expresia „*materiale explozive și precursori de explozivi restricționați*".

[3] Alin. (2[1]) al art. 151 a fost introdus prin art. II pct. 29 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (3) al art. 151 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 30 din O.U.G. nr. 18/2016.

(4) Dispozițiile alin. (3) nu se aplică în cazul în care un tratat internațional la care România este parte are dispoziții contrare.

(5)[1] Pentru fiecare livrare supravegheată procurorul emite câte o ordonanță, care trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2):

a) numele suspectului sau inculpatului, dacă sunt cunoscute;

b) motivele concrete care justifică măsura;

c) indicarea bunurilor care fac obiectul livrării supravegheate şi a dovezilor din care rezultă caracterul ilicit al acestora, a bunurilor care urmează a fi sustrase sau substituite, precum şi a bunurilor care urmează a le înlocui pe acestea, după caz;

d) timpul şi locul efectuării livrării sau, după caz, itinerarul ce urmează a fi parcurs în vederea efectuării livrării, dacă acestea sunt cunoscute;

e) modalitățile în care va fi efectuată supravegherea;

f) datele de identificare a persoanelor autorizate să supravegheze livrarea.

(6) Livrarea supravegheată este pusă în aplicare de către poliție sau de altă autoritate competentă. Procurorul stabileşte, coordonează şi controlează modul de punere în aplicare a livrării supravegheate.

(7) Punerea în aplicare a livrării supravegheate nu constituie infracțiune.

(8)[2] Organele prevăzute la alin. (6) au obligația de a întocmi, la finalizarea livrării supravegheate pe teritoriul României, un proces-verbal cu privire la activitățile desfăşurate, pe care îl înaintează procurorului.

Legislație conexă: art. 237 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019).

Art. 152.[3] **Obținerea datelor de trafic şi de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului**[4]. (1) Organele de urmărire penală, cu autorizarea prealabilă a judecătorului de drepturi şi libertăți, pot solicita date de trafic şi localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. (2) sau a unei infracțiuni de concurență neloială, de evadare, de fals în înscrisuri, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați[5], a unei infracțiuni privind nerespectarea dispozițiilor privind introducerea în țară de deşeuri şi reziduuri, a unei infracțiuni privind organizarea şi exploatarea

---

[1] Alin. (5) al art. 151 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 30 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (8) al art. 151 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 96 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 152 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 97 din Legea nr. 255/2013.

[4] Denumirea marginală şi alin. (1) ale art. 152 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 2 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[5] În cuprinsul art. 152 alin. (1) lit. a), potrivit art. 29 pct. 1 din Legea nr. 49/2018, expresia *„şi al materiilor explozive"* a fost înlocuită cu expresia *„al materiilor explozive şi al precursorilor de explozivi restricționați"*.

jocurilor de noroc ori a unei infracțiuni privind regimul juridic al precursorilor de droguri, și infracțiuni referitoare la operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive asemănătoare celor determinate de substanțele și produsele stupefiante sau psihotrope;

b) există temeiuri justificate pentru a se crede că datele solicitate constituie probe;

c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare;

d) măsura este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii.

(2) Judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță în termen de 48 de ore cu privire la solicitarea organelor de urmărire penală de transmitere a datelor, prin încheiere motivată, în camera de consiliu.

(3) Furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului care colaborează cu organele de urmărire penală au obligația de a păstra secretul operațiunii efectuate.

Art. 153.[1] **Obținerea de date privind situația financiară a unei persoane.** (1)[2] Procurorul poate solicita unei instituții de credit sau oricărei altei instituții care deține date privind situația financiară a unei persoane comunicarea datelor privind existența și conținutul conturilor unei persoane, în cazul în care există indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni și există temeiuri pentru a se crede că datele solicitate constituie probe.

(2) Măsura prevăzută la alin. (1) se dispune din oficiu sau la cererea organului de cercetare penală, prin ordonanță care trebuie să cuprindă, în afara mențiunilor prevăzute la art. 286 alin. (2): instituția care este în posesia ori care are sub control datele, numele suspectului sau inculpatului, motivarea îndeplinirii condițiilor prevăzute la alin. (1), menționarea obligației instituției de a comunica imediat, în condiții de confidențialitate, datele solicitate.

(3) Instituția prevăzută la alin. (1) este obligată să pună de îndată la dispoziție datele solicitate.

Legislație conexă: ► art. 346 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ► Directiva (UE) 2019/1153 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 de stabilire a normelor de facilitare a utilizării informațiilor financiare și de alt tip în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a anumitor infracțiuni (J.O. L 186 din 11 iulie 2019).

[1] Art. 153 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 98 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 153 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 31 din O.U.G. nr. 18/2016.

Capitolul V. Conservarea datelor informatice[1]

Art. 154.[2] **Conservarea datelor informatice.** (1) Dacă există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni, în scopul strângerii de probe ori identificării făptuitorului, suspectului sau a inculpatului, procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală poate dispune conservarea imediată a anumitor date informatice, inclusiv a datelor referitoare la traficul informaţional, care au fost stocate prin intermediul unui sistem informatic şi care se află în posesia sau sub controlul unui furnizor de reţele publice de comunicaţii electronice ori unui furnizor de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, în cazul în care există pericolul pierderii sau modificării acestora.

(2) Conservarea se dispune de procuror, din oficiu sau la cererea organului de cercetare penală, pe o durată de maximum 60 de zile, prin ordonanţă care trebuie să cuprindă, în afara menţiunilor prevăzute la art. 286 alin. (2): furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului în posesia cărora se află datele informatice ori care le au sub control, numele făptuitorului, suspectului sau inculpatului, dacă este cunoscut, descrierea datelor ce trebuie conservate, motivarea îndeplinirii condiţiilor prevăzute la alin. (1), durata pentru care a fost emisă, menţionarea obligaţiei persoanei sau furnizorilor de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorilor de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului de a conserva imediat datele informatice indicate şi de a le menţine integritatea, în condiţii de confidenţialitate.

(3) Măsura conservării poate fi prelungită, pentru motive temeinic justificate, de procuror, o singură dată, pe o durată de maximum 30 de zile.

(4) Ordonanţa procurorului se transmite, de îndată, oricărui furnizor de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizor de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului în posesia căruia se află datele prevăzute la alin. (1) ori care le are sub control, acesta fiind obligat să le conserve imediat, în condiţii de confidenţialitate.

(5) În cazul în care datele referitoare la traficul informaţional se află în posesia mai multor furnizori de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizori de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, furnizorul în posesia sau sub controlul căruia se află datele informatice are obligaţia de a pune, de îndată, la dispoziţia organului de urmărire penală informaţiile necesare identificării celorlalţi furnizori, în vederea cunoaşterii tuturor elementelor din lanţul de comunicare folosit.

(6) În termenul prevăzut la alin. (2) şi (3), procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală poate, cu autorizarea prealabilă a judecătorului de drepturi şi libertăţi, să solicite unui furnizor de reţele publice de comunicaţii electronice ori unui furnizor de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului transmiterea datelor conservate potrivit legii ori poate dispune ridicarea acestei măsuri. Dispoziţiile art. 170 alin. (2^1)-(2^5), alin. (4) şi (5) şi ale art. 171 se aplică în mod corespunzător.

---

[1] Denumirea Capitolului V este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 99 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 154 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 100 din Legea nr. 255/2013.

(7) Judecătorul de drepturi şi libertăţi se pronunţă în termen de 48 de ore cu privire la solicitarea organelor de urmărire penală de transmitere a datelor, prin încheiere motivată, în camera de consiliu.

(7¹)[1] Dispoziţiile alin. (1)-(7) se aplică în mod corespunzător şi cu privire la datele informatice, inclusiv la datele referitoare la traficul informaţional, stocate prin intermediul unui sistem informatic care se află în posesia sau sub controlul altor persoane.

(8) Până la terminarea urmăririi penale, procurorul este obligat să încunoştinţeze, în scris, persoanele faţă de care se efectuează urmărirea penală şi ale căror date au fost conservate. *[R.A.: art. 54 şi art. 55 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 155.[2] *Abrogat.*

Capitolul VI. Percheziţia şi ridicarea de obiecte şi înscrisuri[3]

Art. 156. Dispoziţii comune. (1) Percheziţia poate fi domiciliară, corporală, informatică sau a unui vehicul.

(2) Percheziţia se efectuează cu respectarea demnităţii, fără a constitui ingerinţă disproporţională în viaţa privată. *[R.A.: art. 100 alin. (2) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 23 alin. (2): *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (2) Percheziţionarea, reţinerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile şi cu procedura prevăzute de lege"* şi art. 27 alin. (3) şi (4) C. Rom.: *„Art. 27. Inviolabilitatea domiciliului. (...) (3) Percheziţia se dispune de judecător şi se efectuează în condiţiile şi în formele prevăzute de lege. (4) Percheziţiile în timpul nopţii sunt interzise, în afară de cazul infracţiunilor flagrante"*; ► art. 8 CEDO: *„Art. 8. Dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei, ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora"*; ► art. 7 CDFUE: *„Art. 7. Respectarea vieţii private şi de familie. Orice persoană are dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, a domiciliului şi a secretului comunicaţiilor"*.

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reaminteşte că a considerat întotdeauna că statele contractante pot recurge la percheziţii şi confiscări pentru a găsi dovezi fizice ale anumitor infracţiuni. Curtea trebuie să examineze relevanţa şi suficienţa motivelor invocate pentru a justifica astfel de măsuri, precum şi respectarea principiului proporţionalităţii. Ea trebuie să se asigure mai întâi că legislaţia şi practica relevante oferă persoanelor garanţii adecvate şi eficiente împotriva abuzurilor. Apoi, trebuie să examineze circumstanţele particulare ale cauzei, pentru a stabili dacă, în concret, interferenţa a fost proporţională cu scopul urmărit. Criteriile pe care Curtea le ia în considerare în acest sens includ circumstanţele în

---

[1] Alin. (7¹) al art. 154 a fost introdus prin art. I pct. 3 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[2] Art. 155 a fost abrogat prin art. 102 pct. 101 din Legea nr. 255/2013.

[3] Denumirea Capitolului VI este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 102 din Legea nr. 255/2013.

care a fost emis mandatul, celelalte elemente de probă disponibile la momentul respectiv, conținutul și domeniul de aplicare ale mandatului, modalitatea în care percheziția a fost efectuată, inclusiv prezența sau absența unor observatori independenți, precum și amploarea impactului măsurii asupra activității și reputației persoanei în cauză (cauza *Modestou c. Greciei*, Hotărârea din 16 martie 2017, www.echr.coe.int).

Secțiunea 1. Percheziția domiciliară

Art. 157.[1] **Cazurile și condițiile în care se poate dispune percheziția domiciliară.** (1) Percheziția domiciliară ori a bunurilor aflate în domiciliu poate fi dispusă dacă există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană ori la deținerea unor obiecte sau înscrisuri ce au legătură cu o infracțiune și se presupune că percheziția poate conduce la descoperirea și strângerea probelor cu privire la această infracțiune, la conservarea urmelor săvârșirii infracțiunii sau la prinderea suspectului ori inculpatului.

(2) Prin *domiciliu* se înțelege o locuință sau orice spațiu delimitat în orice mod ce aparține ori este folosit de o persoană fizică sau juridică. *[R.A.: art. 100 alin. (1) CPP 1968]*

Hotărâri Com.E.D.O. și Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea reamintește că, potrivit jurisprudenței sale constante, percheziția locuinței și confiscarea unor bunuri reprezintă ingerințe în dreptul la respectarea „vieții private" și a domiciliului. Curtea reamintește, de asemenea, că percheziționarea persoanelor, a îmbrăcămintei lor sau a efectelor personale constituie o imixtiune în exercitarea dreptului la respectarea vieții private. Caracterul public al căutării poate agrava uneori situația, din cauza umilinței și a jenei rezultate. Astfel de interferențe încalcă art. 8 din Convenție, cu excepția cazului în care sunt prevăzute de lege, urmăresc unul sau mai multe scopuri legitime, în conformitate cu parag. 2, și dacă sunt „necesare într-o societate democratică". Noțiunea de necesitate implică faptul că ingerința este întemeiată pe o nevoie socială presantă și este proporțională cu scopul legitim. În special cu privire la percheziții domiciliare și confiscare, legea și practica internă trebuie să ofere garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor și arbitrariului, printre acestea figurând existența unui „control efectiv" al măsurilor care pot afecta dreptul prevăzut la art. 8 din Convenție (cauza *Amarandei și alții c. României*, Hotărârea din 26 aprilie 2016, www.echr.coe.int).
2. Nu este întotdeauna posibil să se distingă clar care dintre activitățile unei persoane fac parte din viața profesională sau de afaceri și care nu, în special în cazul în care aceasta exercită o profesie liberală, munca sa făcând parte din viață la un asemenea nivel încât este imposibil de distins în ce capacitate a acționat la un moment dat. Astfel, nu este întotdeauna posibil să se contureze diferențe clare: sunt activități legate de profesie sau de afaceri care se pot conduce de acasă și activități nelegate de profesie care se pot desfășura la birou. În acest context, Curtea, observând mandatul emis de instanța națională, prin care se dispune percheziționarea și ridicarea de „documente" de la biroul unui avocat fără calificare sau limitare, precum și faptul că persoanele care au efectuat percheziția au examinat și 4 fișete ce conțineau date persoane și 6 dosare individuale, a constatat încălcarea art. 8 din Convenția europeană (C.E.D.O., cauza *Niemietz c. Germaniei*, Hotărârea din 16 decembrie 1992, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 201).
3. Noțiunea de „domiciliu" a fost interpretată extensiv de către organele Convenției, incluzând spații precum celula unui penitenciar [Com.E.D.O., cauza *Thomas McFeeley și alții c. Regatului Unit* (Plen), Decizia din 15 mai 1980], locațiile comerciale ale unei persoane juridice (C.E.D.O., cauza *Société Colas Est și alții c. Franței*, Hotărârea din 16 aprilie 2002),

[1] Art. 157 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 103 din Legea nr. 255/2013.

locuința privată a unei persoane, care este în același timp și sediul social al unei societăți conduse de aceasta (C.E.D.O., cauza *Chappell c. Regatului Unit*, Hotărârea din 30 martie 1989, toate în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 202).

Art. 158. Procedura de emitere a mandatului de percheziție domiciliară. (1) Percheziția domiciliară poate fi dispusă în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. În cursul judecății, percheziția se dispune, din oficiu sau la cererea procurorului, de către instanța învestită cu judecarea cauzei.

(2) Cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă:

a) descrierea locului unde urmează a se efectua percheziția, iar dacă sunt suspiciuni rezonabile privind existența sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate, descrierea acestor locuri;

b)[1] indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sau cu privire la deținerea obiectelor ori înscrisurilor ce au legătură cu o infracțiune;

c) indicarea infracțiunii, a probelor sau a datelor din care rezultă că în locul în care se solicită efectuarea percheziției se află suspectul ori inculpatul sau pot fi descoperite probe cu privire la săvârșirea infracțiunii ori urme ale săvârșirii infracțiunii;

d)[2] numele, prenumele și, dacă este necesar, descrierea suspectului sau inculpatului despre care se bănuiește că se află în locul unde se efectuează percheziția, precum și indicarea urmelor săvârșirii infracțiunii ori a altor obiecte despre care se presupune că există în locul ce urmează a fi percheziționat.

(3) În cazul în care, în timpul efectuării percheziției, se constată că au fost transferate probe, date sau că persoanele căutate s-au ascuns în locuri învecinate, mandatul de percheziție este valabil, în condițiile legii, și pentru aceste locuri. Continuarea efectuării percheziției în această situație se încuviințează de către procuror.

(4) Procurorul înaintează cererea împreună cu dosarul cauzei judecătorului de drepturi și libertăți.

(5) Cererea prin care se solicită încuviințarea efectuării percheziției domiciliare se soluționează, în termen de 24 de ore, în camera de consiliu, fără citarea părților. Participarea procurorului este obligatorie.

(6) Judecătorul dispune, prin încheiere, admiterea cererii, atunci când este întemeiată, și încuviințarea efectuării percheziției și emite de îndată mandatul de percheziție. Întocmirea minutei este obligatorie.

(7) Încheierea instanței și mandatul de percheziție trebuie să cuprindă:

a) denumirea instanței;

b) data, ora și locul emiterii;

c) numele, prenumele și calitatea persoanei care a emis mandatul de percheziție;

---

[1] Lit. b) de la alin. (2) al art. 158 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 104 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. d) de la alin. (2) al art. 158 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 104 din Legea nr. 255/2013.

d) perioada pentru care s-a emis mandatul, care nu poate depăşi 15 zile;

e) scopul pentru care a fost emis;

f) descrierea locului unde urmează a se efectua percheziția sau, dacă este cazul, şi a locurilor învecinate acestuia;

g) numele sau denumirea persoanei la domiciliul, reşedința ori sediul căreia se efectuează percheziția, dacă este cunoscută;

h) numele făptuitorului, suspectului sau inculpatului, dacă este cunoscut;

i)[1] descrierea făptuitorului, suspectului sau inculpatului despre care se bănuieşte că se află în locul unde se efectuează percheziția, indicarea urmelor săvârşirii infracțiunii sau a altor obiecte despre care se presupune că există în locul ce urmează a fi percheziționat;

j) mențiunea că mandatul de percheziție poate fi folosit o singură dată;

k) semnătura judecătorului şi ştampila instanței.

(8)[2] În cazul în care judecătorul de drepturi şi libertăți apreciază că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 157, dispune, prin încheiere, respingerea cererii de efectuare a percheziției domiciliare.

(9) Încheierea prin care judecătorul de drepturi şi libertăți se pronunță asupra cererii de încuviințare a efectuării percheziției domiciliare nu este supusă căilor de atac.

(10) O nouă cerere de efectuare a unei percheziții domiciliare în acelaşi loc poate fi formulată dacă au apărut ori s-au descoperit fapte sau împrejurări noi, necunoscute la momentul soluționării cererii anterioare de către judecător.

(11) În cursul judecății, din oficiu sau la cererea procurorului, instanța de judecată poate dispune efectuarea unei percheziții în vederea punerii în executare a mandatului de arestare preventivă a inculpatului, precum şi în cazul în care există suspiciuni rezonabile că în locul unde se solicită efectuarea percheziției există mijloace materiale de probă ce au legătură cu infracțiunea ce face obiectul cauzei. Dispozițiile alin. (2)-(8) şi ale art. 157 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 100 alin. (3), (4), (4^1), (4^2) şi (6) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Mandatele de percheziție care nu oferă nicio informație cu privire la urmărirea penală în cauză şi cu privire la obiectele căutate sporesc şi mai mult puterile anchetatorilor, de aceea trebuie emise în anumite limite, astfel încât ingerința pe care o autorizează în drepturile garantate de art. 8 din Convenție, în special în dreptul la respectarea domiciliului, să nu fie potențial nelimitată şi, prin aceasta, disproporționată. În consecință, un mandat de percheziție trebuie să cuprindă mențiuni minime în baza cărora să poată fi exercitat un control asupra celor ce au efectuat percheziția, din perspectiva respectării de către aceştia a limitelor urmăririi penale care a determinat emiterea autorizației de percheziție. În opinia Curții, elementul determinant este ca persoana vizată de măsură sau terța persoană să dispună de informații suficiente în ceea ce priveşte urmărirea penală care a stat la originea percheziției, pentru a-i permite acesteia să aprecieze, să prevină şi să denunțe abuzurile (cauza *Van Rossem c. Belgiei*, Hotărârea din 9 decembrie 2004, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 203).

---

[1] Lit. i) de la alin. (7) al art. 158 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 104 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (8) al art. 158 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 104 din Legea nr. 255/2013.

Art. 159. Efectuarea percheziției domiciliare. (1) Mandatul de percheziție se comunică procurorului, care ia măsuri pentru executarea acestuia.

(2) Percheziția se efectuează de procuror sau de organul de cercetare penală, însoțit, după caz, de lucrători operativi.

(3) Percheziția domiciliară nu poate fi începută înainte de ora 6,00 sau după ora 20,00, cu excepția infracțiunii flagrante sau când percheziția urmează să se efectueze într-un local deschis publicului la acea oră.

(4) În cazul în care este necesar, organele judiciare pot restricționa libertatea de mișcare a persoanelor prezente sau accesul altor persoane în locul unde se efectuează percheziția, pe durata efectuării acesteia.

(5) Înainte de începerea percheziției, organul judiciar se legitimează și înmânează o copie a mandatului emis de judecător persoanei la care se va efectua percheziția, reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exercițiu care cunoaște persoana la care se va efectua percheziția și, dacă este cazul, custodelui.

(6) În cazul percheziției efectuate la sediul unei persoane juridice, mandatul de percheziție se înmânează reprezentantului acesteia sau, în lipsa reprezentantului, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exercițiu care se află în sediu ori este angajat al persoanei juridice respective.

(7) În cazul în care efectuarea percheziției este extinsă în locuințele învecinate în condițiile art. 158 alin. (3), persoanele din aceste spații vor fi înștiințate cu privire la extinderea efectuării percheziției.

(8) Persoanelor prevăzute la alin. (5) și (6) li se solicită, înainte de începerea percheziției, predarea de bunăvoie a persoanelor sau a obiectelor căutate. Percheziția nu se mai efectuează dacă persoanele sau obiectele indicate în mandat sunt predate.

(9) Persoanelor prevăzute la alin. (5) și (6) li se aduce la cunoștință că au dreptul ca la efectuarea percheziției să participe un avocat. Dacă se solicită prezența unui avocat, începerea percheziției este amânată până la sosirea acestuia, dar nu mai mult de două ore de la momentul la care acest drept este comunicat, luându-se măsuri de conservare a locului ce urmează a fi percheziționat. În cazuri excepționale, ce impun efectuarea percheziției de urgență, sau în cazul în care avocatul nu poate fi contactat, percheziția poate începe și înainte de expirarea termenului de două ore.

(10)[1] De asemenea, persoanei percheziționate i se va permite să fie asistată ori reprezentată de o persoană de încredere.

(11) Când persoana la care se face percheziția este reținută ori arestată, va fi adusă la percheziție. În cazul în care nu poate fi adusă, ridicarea de obiecte și înscrisuri, precum și percheziția domiciliară se fac în prezența unui reprezentant ori martor asistent.

(12) Organul judiciar care efectuează percheziția are dreptul să deschidă, prin folosirea forței, încăperile, spațiile, mobilierul și alte obiecte în care s-ar putea găsi obiectele, înscrisurile, urmele infracțiunii sau persoanele căutate, în cazul în care posesorul acestora nu este prezent sau nu dorește să le deschidă de bunăvoie. La

---

[1] Alin. (10) al art. 159 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 105 din Legea nr. 255/2013.

deschiderea acestora, organele judiciare ce efectuează percheziția trebuie să evite daunele nejustificate.

(13) Organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea numai a obiectelor și înscrisurilor care au legătură cu fapta pentru care se efectuează urmărirea penală. Obiectele sau înscrisurile a căror circulație ori deținere este interzisă sau în privința cărora există suspiciunea că pot avea o legătură cu săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu se ridică întotdeauna.

(14) În mod excepțional, percheziția poate începe fără înmânarea copiei mandatului de percheziție, fără solicitarea prealabilă de predare a persoanei sau a obiectelor, precum și fără informarea prealabilă privind posibilitatea solicitării prezenței unui avocat ori a unei persoane de încredere, în următoarele cazuri:

a) când este evident faptul că se fac pregătiri pentru acoperirea urmelor sau distrugerea probelor ori a elementelor ce prezintă importanță pentru cauză;

b) dacă există suspiciunea că în spațiul în care urmează a se efectua percheziția se află o persoană a cărei viață sau integritate fizică este pusă în pericol;

c)[1] dacă există suspiciunea că persoana căutată s-ar putea sustrage procedurii.

(15) În cazul în care în spațiul unde urmează a fi efectuată percheziția nu se află nicio persoană, aceasta se efectuează în prezența unui martor asistent.

(16) În cazurile prevăzute la alin. (14) și (15), copia mandatului de percheziție se înmânează de îndată ce este posibil.

(17) Organele judiciare care efectuează percheziția pot folosi forța, în mod adecvat și proporțional, pentru a pătrunde într-un domiciliu:

a) dacă există motive temeinice pentru a anticipa rezistență armată sau alte tipuri de violență ori există un pericol cu privire la distrugerea probelor;

b) în cazul unui refuz sau dacă nu a fost primit niciun răspuns la solicitările organelor judiciare de a pătrunde în domiciliu.

(18) Este interzisă efectuarea în același timp cu percheziția a oricăror acte procedurale în aceeași cauză, care prin natura lor împiedică persoana la care se face percheziția să participe la efectuarea acesteia, cu excepția situației în care se desfășoară, în aceeași cauză, simultan mai multe percheziții.

(19) Locul în care se desfășoară percheziția, precum și persoanele sau obiectele găsite pe parcursul percheziționării pot fi fotografiate ori înregistrate audiovideo.

(20) Înregistrarea audiovideo sau fotografiile efectuate sunt anexate procesului-verbal de percheziție și fac parte integrantă din acesta. *[R.A.: art. 101, art. 102, art. 103, art. 104 și art. 105 CPP 1968]*

Art. 160. Identificarea și păstrarea obiectelor. (1) După identificare, obiectele sau înscrisurile se prezintă persoanei de la care sunt ridicate și persoanelor prezente, pentru a fi recunoscute și a fi însemnate de către acestea spre neschimbare, după care se etichetează și se sigilează.

(2) Obiectele care nu pot fi însemnate ori pe care nu se pot aplica etichete și sigilii se împachetează sau se închid, pe cât posibil împreună, după care se aplică sigilii.

---

[1] Lit. c) de la alin. (14) al art. 159 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 106 din Legea nr. 255/2013.

(3) Obiectele care nu pot fi ridicate se lasă în păstrarea celui la care se află sau a unui custode. Persoanei căreia i se lasă spre păstrare obiectele i se pune în vedere că are obligația de a le păstra şi conserva, precum şi de a le pune la dispoziția organelor de urmărire penală, la cererea acestora, sub sancțiunea prevăzută la art. 275 din Codul penal.

(4) Probele pentru analiză se iau cel puțin în dublu şi se sigilează. Una dintre probe se lasă celui de la care se ridică, iar în lipsa acestuia, uneia dintre persoanele prevăzute la art. 159 alin. (11). *[R.A.: art. 107 CPP 1968]*

Art. 161. Procesul-verbal de percheziție. (1) Activitățile desfăşurate cu ocazia efectuării percheziției sunt consemnate într-un proces-verbal.

(2) Procesul-verbal trebuie să cuprindă:

a) numele, prenumele şi calitatea celui care îl încheie;

b) numărul şi data mandatului de percheziție;

c) locul unde este încheiat;

d) data şi ora la care a început şi ora la care s-a terminat efectuarea percheziției, cu menționarea oricărei întreruperi intervenite;

e) numele, prenumele, ocupația şi adresa persoanelor ce au fost prezente la efectuarea percheziției, cu menționarea calității acestora;

f) efectuarea informării persoanei la care se va efectua percheziția cu privire la dreptul de a contacta un avocat care să participe la percheziție;

g) descrierea amănunțită a locului şi condițiilor în care înscrisurile, obiectele sau urmele infracțiunii au fost descoperite şi ridicate, enumerarea şi descrierea lor amănunțită, pentru a putea fi recunoscute; mențiuni cu privire la locul şi condițiile în care suspectul sau inculpatul a fost prins;

h) obiecțiile şi explicațiile persoanelor care au participat la efectuarea percheziției, precum şi mențiunile referitoare la înregistrarea audiovideo sau fotografiile efectuate;

i) mențiuni despre obiectele care nu au fost ridicate, dar au fost lăsate în păstrare;

j) mențiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

(3) Procesul-verbal se semnează pe fiecare pagină şi la sfârşit de cel care îl încheie, de persoana la care s-a făcut percheziția, de avocatul acesteia, dacă a fost prezent, precum şi de persoanele arătate la alin. (2) lit. e). Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilității sau refuzului de a semna.

(4) O copie de pe procesul-verbal se lasă persoanei la care s-a făcut percheziția sau de la care s-au ridicat obiectele şi înscrisurile ori uneia dintre persoanele prevăzute la art. 159 alin. (5) sau (6) care au participat la percheziție. *[R.A.: art. 108 CPP 1968]*

Art. 162. Măsurile privind obiectele ori înscrisurile ridicate. (1) Obiectele ori înscrisurile ridicate care constituie mijloace de probă sunt ataşate la dosar sau păstrate în alt mod, iar urmele săvârşirii infracțiunii se ridică şi sunt conservate.

(2) Obiectele, înscrisurile şi urmele ridicate, care nu sunt ataşate la dosar, pot fi fotografiate. Fotografiile se vizează de organul de urmărire penală şi se ataşează la dosar.

(3) Mijloacele materiale de probă se păstrează de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată la care se găsește dosarul, până la soluționarea definitivă a cauzei.

(4)[1] Obiectele care nu au legătură cu cauza se restituie persoanei căreia îi aparțin, cu excepția celor care sunt supuse confiscării, în condițiile legii.

(5) Obiectele ce servesc ca mijloc de probă, dacă nu sunt supuse confiscării, în condițiile legii, pot fi restituite, chiar înainte de soluționarea definitivă a procesului, persoanei căreia îi aparțin, în afară de cazul când prin această restituire s-ar putea stânjeni aflarea adevărului. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată pune în vedere persoanei căreia i-au fost restituite obiectele că este obligată să le păstreze până la soluționarea definitivă a cauzei. *[R.A.: art. 109 CPP 1968]*

Art. 163. Conservarea sau valorificarea obiectelor ridicate. Obiectele ce servesc ca mijloc de probă, dacă sunt dintre acelea prevăzute la art. 252 alin. (2) și dacă nu sunt restituite, se conservă sau se valorifică potrivit prevederilor art. 252. *[R.A.: art. 110 CPP 1968]*

Art. 164. Dispoziții speciale privind perchezițiile efectuate la o autoritate publică, instituție publică sau la alte persoane juridice de drept public. Percheziția la o autoritate publică, instituție publică sau la alte persoane juridice de drept public se efectuează potrivit prevederilor prezentei secțiuni, după cum urmează:

a) organul judiciar se legitimează și înmânează o copie a mandatului de percheziție reprezentantului autorității, instituției sau persoanei juridice de drept public;

b) percheziția se efectuează în prezența reprezentantului autorității, instituției sau persoanei juridice de drept public ori a altei persoane cu capacitate deplină de exercițiu;

c) o copie de pe procesul-verbal de percheziție se lasă reprezentantului autorității, instituției sau persoanei juridice de drept public. *[R.A.: art. 111 CPP 1968]*

Secțiunea a 2-a. Alte forme de percheziție

Art. 165. Cazurile și condițiile în care se efectuează percheziția corporală. (1) Percheziția corporală presupune examinarea corporală externă a unei persoane, a cavității bucale, a nasului, a urechilor, a părului, a îmbrăcămintei, a obiectelor pe care o persoană le are asupra sa sau sub controlul său, la momentul efectuării percheziției.

(2) În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că prin efectuarea unei percheziții corporale vor fi descoperite urme ale infracțiunii, corpuri delicte ori alte obiecte ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză, organele judiciare sau orice autoritate cu atribuții în asigurarea ordinii și securității publice procedează la efectuarea acesteia. *[R.A.: art. 100 alin. (5) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Forțarea unei persoane să regurgiteze drogurile pe care le înghițise, prin administrarea de vomitive prin intermediul unui tub introdus pe nas și prin injectarea de apomorfină și derivate ale acesteia, în scopul de a obține probe, reprezintă o intruziune

[1] Alin. (4) și (5) ale art. 162 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 107 din Legea nr. 255/2013.

gravă din partea autorităților asupra integrității fizice şi psihice a acesteia, ceea ce a condus la încălcarea atât a art. 8, cât şi a art. 3 din Convenție [cauza *Jalloh c. Germaniei* (MC), Hotărârea din 11 iulie 2006, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 204-205].

2. Supunerea săptămânală a unui deținut, timp de peste 3 ani şi jumătate, la percheziții corporale amănunțite, în plus față de celelalte măsuri stricte necesare impuse de natura locului de detenție de „înaltă securitate", cu ignorarea unor rapoarte medicale ale departamentului psihologic al centrului penitenciar în care se evidențiau dificultățile psihice resimțite de respectiva persoană față de aceste percheziții sistematice, a fost de natură să îi atingă demnitatea şi să îi creeze o stare de anxietate, de inferioritate şi de umilire, de natură să constituie un tratament degradant, interzis de art. 3 din Convenție (cauza *Van der Ven c. Olandei*, Hotărârea din 4 februarie 2003, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 166).

Art. 166. Efectuarea percheziției corporale. (1) Organul judiciar trebuie să ia măsuri ca percheziția să fie efectuată cu respectarea demnității umane.

(2) Percheziția se efectuează de o persoană de acelaşi sex cu persoana percheziționată.

(3) Înainte de începerea percheziției, persoanei percheziționate i se solicită predarea de bunăvoie a obiectelor căutate. Dacă obiectele căutate sunt predate, nu se mai efectuează percheziția, cu excepția cazului când se consideră util să se procedeze la aceasta, pentru căutarea altor obiecte sau urme.

(4) Procesul-verbal de percheziție trebuie să cuprindă:

a) numele şi prenumele persoanei percheziționate;

b) numele, prenumele şi calitatea persoanei care a efectuat percheziția;

c) enumerarea obiectelor găsite cu ocazia percheziției;

d) locul unde este încheiat;

e) data şi ora la care a început şi ora la care s-a terminat efectuarea percheziției, cu menționarea oricărei întreruperi intervenite;

f) descrierea amănunțită a locului şi condițiilor în care înscrisurile, obiectele sau urmele infracțiunii au fost descoperite şi ridicate, enumerarea şi descrierea lor amănunțită, pentru a putea fi recunoscute; mențiuni cu privire la locul şi condițiile în care suspectul sau inculpatul a fost găsit.

(5) Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de cel care îl încheie şi de persoana percheziționată. Dacă persoana percheziționată nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilității sau refuzului de a semna.

(6) O copie a procesului-verbal se lasă persoanei percheziționate.

(7) Dispozițiile art. 162 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 106 CPP 1968]*

Art. 167. Percheziția unui vehicul. (1) Percheziția unui vehicul constă în examinarea exteriorului ori interiorului unui vehicul sau a altui mijloc de transport ori a componentelor acestora.

(2) Percheziția unui vehicul se efectuează în condițiile prevăzute la art. 165 alin. (2).

(3) Prevederile art. 162, 165 şi 166 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 100 alin. (5) CPP 1968]*

Hotărâri Com.E.D.O. Percheziționarea de către poliție a unui autovehicul staționat într-un loc public, agenții acționând în exercitarea competențelor lor de poliție judiciară, în scopul cercetării infracțiunilor şi strângerii de probe, deşi nu este prevăzută în mod specific în

prevederile legale naționale, nu poate fi considerată ca fiind ilegală (cauza *X c. Belgiei*, Decizia din 30 mai 1974, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 203).

Art. 168. Percheziția informatică[1]. (1) Prin percheziție în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice se înțelege procedeul de cercetare, descoperire, identificare şi strângere a probelor stocate într-un sistem informatic sau suport de stocare a datelor informatice, realizat prin intermediul unor mijloace tehnice şi proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informațiilor conținute de acestea.

(2)[2] În cursul urmăririi penale, judecătorul de drepturi şi libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate dispune efectuarea unei percheziții informatice, la cererea procurorului, atunci când pentru descoperirea şi strângerea probelor este necesară cercetarea unui sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice.

(3) Procurorul înaintează cererea prin care se solicită încuviințarea efectuării percheziției informatice împreună cu dosarul cauzei judecătorului de drepturi şi libertăți.

(4) Cererea se soluționează în camera de consiliu, fără citarea părților. Participarea procurorului este obligatorie.

(5) Judecătorul dispune prin încheiere admiterea cererii, atunci când aceasta este întemeiată, încuviințarea efectuării percheziției informatice şi emite de îndată mandatul de percheziție.

(6) Încheierea instanței trebuie să cuprindă:

a) denumirea instanței;

b) data, ora şi locul emiterii;

c) numele, prenumele şi calitatea persoanei care a emis mandatul;

d) perioada pentru care s-a emis mandatul şi în cadrul căreia trebuie efectuată activitatea dispusă;

e) scopul pentru care a fost emis;

f)[3] sistemul informatic sau suportul de stocare a datelor informatice care urmează a fi percheziționat, precum şi numele suspectului sau inculpatului, dacă este cunoscut;

g) semnătura judecătorului şi ştampila instanței.

(7) Încheierea prin care judecătorul de drepturi şi libertăți se pronunță asupra cererii de încuviințare a efectuării percheziției informatice nu este supusă căilor de atac.

(8)[4] În cazul în care, cu ocazia efectuării percheziției unui sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice, se constată că datele informatice căutate sunt cuprinse într-un alt sistem informatic ori suport de stocare a datelor

---

[1] Denumirea marginală a art. 168 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 108 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 168 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 109 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. f) de la alin. (6) al art. 168 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 109 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (8) al art. 168 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 109 din Legea nr. 255/2013.

informatice şi sunt accesibile din sistemul sau suportul iniţial, procurorul dispune de îndată conservarea, copierea datelor informatice identificate şi va solicita de urgenţă completarea mandatului, dispoziţiile alin. (1)-(7) aplicându-se în mod corespunzător.

(9) În vederea executării percheziţiei dispuse, pentru asigurarea integrităţii datelor informatice stocate pe obiectele ridicate, procurorul dispune efectuarea de copii.

(10) Dacă ridicarea obiectelor care conţin datele informatice prevăzute la alin. (1) ar afecta grav desfăşurarea activităţii persoanelor care deţin aceste obiecte, procurorul poate dispune efectuarea de copii, care servesc ca mijloc de probă. Copiile se realizează cu mijloace tehnice şi proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informaţiilor conţinute de acestea.

(11)[1] Percheziţia în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice se efectuează în prezenţa suspectului ori a inculpatului, dispoziţiile art. 159 alin. (10) şi (11) aplicându-se în mod corespunzător.

(12) Percheziţia în sistem informatic ori a unui suport de stocare a datelor informatice se efectuează de un specialist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora, în prezenţa procurorului sau a organului de cercetare penală.

(13) Procesul-verbal de percheziţie informatică trebuie să cuprindă:

a)[2] numele persoanei de la care a fost ridicat sistemul informatic sau suporturile de stocare a datelor informatice ori numele persoanei al cărei sistem informatic este cercetat;

b) numele persoanei care a efectuat percheziţia;

c) numele persoanelor prezente la efectuarea percheziţiei;

d) descrierea şi enumerarea sistemelor informatice ori suporturilor de stocare a datelor informatice faţă de care s-a dispus percheziţia;

e) descrierea şi enumerarea activităţilor desfăşurate;

f) descrierea şi enumerarea datelor informatice descoperite cu ocazia percheziţiei;

g) semnătura sau ştampila persoanei care a efectuat percheziţia;

h) semnătura persoanelor prezente la efectuarea percheziţiei.

(14) Organele de urmărire penală trebuie să ia măsuri ca percheziţia informatică să fie efectuată fără ca faptele şi împrejurările din viaţa personală a celui la care se efectuează percheziţia să devină, în mod nejustificat, publice.

(15) Datele informatice identificate cu caracter secret se păstrează în condiţiile legii.

(16)[3] În cursul judecăţii, percheziţia informatică se dispune de către instanţă, din oficiu sau la cererea procurorului, a părţilor ori a persoanei vătămate, în cazurile prevăzute la alin. (2). Mandatul de efectuare a percheziţiei informatice dispuse de instanţă se comunică procurorului, care procedează potrivit alin. (8)-(15). *[R.A.: art. 56 şi art. 57 din Legea nr. 161/2003, Titlul III]*

Art. 168¹.[4] **Efectuarea percheziţiei informatice de lucrători de poliţie.** Efectuarea percheziţiei informatice prevăzută la art. 168 alin. (12) se poate realiza şi de

---

[1] Alin. (11) şi (12) ale art. 168 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 109 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. a) de la alin. (13) al art. 168 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 109 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (16) al art. 168 a fost introdus prin art. 102 pct. 109 din Legea nr. 255/2013.

[4] Art. 168¹ a fost introdus prin art. II pct. 32 din O.U.G. nr. 18/2016.

către lucrători de poliție specializați, în prezența procurorului sau a organului de cercetare penală.

Secțiunea a 3-a. Ridicarea de obiecte și înscrisuri[1]

Art. 169. Ridicarea de obiecte și înscrisuri. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să ridice obiectele și înscrisurile ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal. *[R.A.: art. 96 CPP 1968]*

Art. 170. Predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice. (1)[2] În cazul în care există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și sunt temeiuri de a se crede că un obiect ori un înscris poate servi ca mijloc de probă în cauză, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune persoanei fizice sau juridice în posesia căreia se află să le prezinte și să le predea, sub luare de dovadă.

(2)[3] De asemenea, în condițiile alin. (1), organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune ca:

a) orice persoană fizică sau juridică de pe teritoriul României să comunice anumite date informatice aflate în posesia sau sub controlul său, care sunt stocate într-un sistem informatic ori pe un suport de stocare a datelor informatice;

b) orice furnizor de rețele publice de comunicații electronice sau furnizor de servicii de comunicații electronice destinate publicului să comunice anumite date referitoare la abonați, utilizatori și la serviciile prestate, aflate în posesia sau sub controlul său, altele decât conținutul comunicațiilor și decât cele prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. j).

(2^1)[4] Persoanele fizice sau juridice, inclusiv furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, au posibilitatea să asigure semnarea datelor solicitate în baza alin. (2), utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat.

(2^2) Orice persoană autorizată care transmite date solicitate în baza alin. (2) are posibilitatea să semneze datele transmise utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate, aceasta asumându-și astfel responsabilitatea în ceea ce privește integritatea datelor transmise.

(2^3) Orice persoană autorizată care primește date solicitate în baza alin. (2) are posibilitatea să verifice integritatea datelor primite și să certifice această integritate prin semnarea datelor, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate.

---

[1] Secțiunea a 3-a a fost introdusă prin art. 102 pct. 110 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 170 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 111 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2) al art. 170 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 112 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (2^1)-(2^5) ale art. 170 au fost introduse prin art. 102 pct. 113 din Legea nr. 255/2013.

(2⁴) Fiecare persoană care certifică datele sub semnătură electronică răspunde potrivit legii pentru integritatea şi securitatea acestor date.

(2⁵) Aplicarea prevederilor alin. (2¹)-(2⁴) se face cu respectarea procedurilor stabilite prin normele metodologice de aplicare a prezentei legi.

(3)[1] *Abrogat.*

(4)-(6)[2] *Abrogate. [R.A.: art. 97 CPP 1968]*

Art. 171. Ridicarea silită de obiecte şi înscrisuri. (1) Dacă obiectul sau înscrisul cerut nu este predat de bunăvoie, organul de urmărire penală, prin ordonanță, sau instanța de judecată, prin încheiere, dispune ridicarea silită. În cursul judecății dispoziția de ridicare silită a obiectelor sau înscrisurilor se comunică procurorului, care ia măsuri de aducere la îndeplinire, prin organul de cercetare penală.

(2) Împotriva măsurii dispuse potrivit alin. (1) sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia se poate face plângere de către orice persoană interesată. Dispozițiile art. 250 se aplică în mod corespunzător.

(3)[3] Ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței trebuie să cuprindă: numele şi semnătura persoanei care a dispus predarea, numele persoanei care este obligată să predea obiectul, înscrisul ori datele informatice, descrierea obiectului, înscrisului sau a datelor informatice ce trebuie predate, precum şi data şi locul unde trebuie să fie predate.

(4) Dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată apreciază că şi o copie a unui înscris sau a datelor informatice poate servi ca mijloc de probă, reține numai copia.

(5) Dacă obiectul, înscrisul sau datele informatice au caracter secret ori confidențial, prezentarea sau predarea se face în condiții care să asigure păstrarea secretului ori a confidențialității. *[R.A.: art. 99 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție nu interzice ridicarea de obiecte în contextul unei cercetări penale în curs. Totuşi, o astfel de măsură, care se referă la controlul asupra folosirii bunurilor, trebuie să respecte cerințele acestui text. Prin urmare, trebuie să fie prevăzută de lege şi să urmărească un scop legitim. Acțiunile autorităților trebuie, de asemenea, să garanteze un echilibru între interesul general şi dreptul individual de proprietate.

În cauză, serverul reclamantului a fost ridicat de autoritățile de urmărire penală în conformitate cu dispozițiile Codului de procedură penală bulgar, măsura având astfel o bază în dreptul intern. Întrucât s-a stabilit că serverul a găzduit parțial un site web al unui terț, suspectat de încălcarea dreptului de autor, rezultă că au fost urmărite obiectivele legitime de prevenire a tulburării ordinii publice sau a criminalității şi de protejare a drepturilor altora.

Prin urmare, întrebarea este dacă măsura a fost proporțională. În analiza sa, Curtea a luat în considerare durata păstrării bunului, necesitatea măsurii, consecințele sale asupra reclamantului, precum şi comportamentul autorităților competente. Astfel, serverul reclamantului a fost ridicat şi păstrat aproximativ şapte luni şi jumătate, în contextul unei anchete penale împotriva unor terți, şi nu împotriva reclamantului. Pe parcursul acestei perioade, serverul nu a fost folosit în niciun fel scopurilor investigației: nu a făcut obiectul niciunei expertize sau al altei examinări şi a fost păstrat până când reclamantul, după

[1] Alin. (3) al art. 170 a fost abrogat prin art. 102 pct. 114 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4)-(6) ale art. 170 au fost abrogate prin art. II pct. 33 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (3)-(5) ale art. 171 au fost introduse prin art. II pct. 34 din O.U.G. nr. 18/2016.

numeroase plângeri, a obținut returnarea lui. Mai mult, nu s-a demonstrat că informațiile care ar fi putut fi relevante pentru anchetă nu ar fi putut fi copiate pur și simplu; de fapt, procurorul de caz a și ordonat o asemenea măsură. Reclamantul folosea serverul pentru activități profesionale – a găzduit mai multe site-uri, inclusiv site-ul său propriu – și și-a păstrat lucrările pe el (produsul software la care lucra). El a pretins astfel că reținerea serverului i-a provocat „daune semnificative". Reclamantul a făcut eforturi pentru a obține returnarea bunului său, determinând în final parchetul să ia o astfel de decizie. În ceea ce privește comportamentul autorităților competente, Curtea a observat că examinarea de către un expert a fost decisă la scurt timp după ridicarea serverului, însă o astfel de examinare nu a avut loc niciodată, iar autoritățile nu au dispus nicio altă măsură în privința bunului reclamantului.

Considerațiile de mai sus – faptul că serverul nu a fost niciodată examinat în scopul cercetării penale, care nu a fost îndreptată împotriva reclamantului, ci împotriva unor terți, posibilitatea de a copia informațiile necesare, importanța serverului pentru activitatea profesională a reclamantului, precum și inactivitatea parțială a parchetului – au determinat Curtea să constate că reținerea serverului reclamantului pe o perioadă îndelungată de timp a fost disproporționată. Astfel, autoritățile naționale nu au reușit să asigure echilibrul necesar între obiectivul legal urmărit în cauză și drepturile reclamantului, încălcând în acest mod art. 1 din Protocolul nr. 1 (cauza *Pendov c. Bulgariei*, Hotărârea din 26 martie 2020, www.echr.coe.int).

Capitolul VII. Expertiza și constatarea[1]

Legislație conexă: ▶ O.G. nr. 65/1994 privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați, republicată (M. Of. nr. 13 din 8 ianuarie 2008); ▶ H.G. nr. 368/1998 privind înființarea Institutului Național de Expertize Criminalistice – I.N.E.C. (M. Of. nr. 248 din 3 iulie 1998); ▶ O.G. nr. 1/2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală, republicată (M. Of. nr. 996 din 10 noiembrie 2005); ▶ O.G. nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară (M. Of. nr. 26 din 25 ianuarie 2000); ▶ O.G. nr. 75/2000 privind organizarea activității de expertiză criminalistică (M. Of. nr. 407 din 29 august 2000).

Art. 172.[2] **Dispunerea efectuării expertizei sau a constatării.** (1) Efectuarea unei expertize se dispune când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză este necesară și opinia unui expert.

(2) Expertiza se dispune, în condițiile art. 100, la cerere sau din oficiu, de către organul de urmărire penală, prin ordonanță motivată, iar în cursul judecății se dispune de către instanță, prin încheiere motivată.

(3) Cererea de efectuare a expertizei trebuie formulată în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse evaluării și a obiectivelor care trebuie lămurite de expert.

(4) Expertiza poate fi efectuată de experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate, în condițiile legii.

(5) Expertiza și examinarea medico-legală se efectuează în cadrul instituțiilor medico-legale.

---

[1] Denumirea Capitolului VII este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 115 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 172 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 116 din Legea nr. 255/2013.

(6) Ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței prin care se dispune efectuarea expertizei trebuie să indice faptele sau împrejurările pe care expertul trebuie să le constate, să le clarifice și să le evalueze, obiectivele la care trebuie să răspundă, termenul în care trebuie efectuată expertiza, precum și instituția ori experții desemnați.

(7) În domeniile strict specializate, dacă pentru înțelegerea probelor sunt necesare anumite cunoștințe specifice sau alte asemenea cunoștințe, instanța ori organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialiști care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispozițiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător.

(8) La efectuarea expertizei pot participa experți independenți autorizați, numiți la solicitarea părților sau subiecților procesuali principali.

(9) Când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanță efectuarea unei constatări.

(10) Constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora.

(11) Certificatul medico-legal are valoarea unui raport de constatare.

(12)[1] După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se poate dispune efectuarea unei expertize. *[R.A.: art. 112 și art. 116 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Unul dintre elementele procesului echitabil, în sensul art. 6 parag. 1 din Convenție, este caracterul contradictoriu al procedurilor: fiecare parte trebuie, în principiu, să aibă posibilitatea nu numai de a face cunoscute probele necesare pentru ca pretențiile sale să aibă succes, dar și de a cunoaște și de a discuta toate probele prezentate sau observațiile formulate cu scopul de a influența decizia instanței. Respectarea contradictorialității, ca și respectarea celorlalte garanții cuprinse în art. 6 parag. 1 vizează procedura în fața unui „tribunal", neputându-se deduce din această prevedere un principiu general și abstract, potrivit căruia, atunci când instanța a desemnat un expert, părțile trebuie să poată asista în toate cazurile la investigațiile acestuia sau să poată analiza toate materialele avute de acesta în vedere, important fiind ca părțile să poată participa de o manieră adecvată la procedura în fața unui „tribunal" (cauza *Mantovanelli c. Franței*, Hotărârea din 18 martie 1997, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 211).

Art. 173. Numirea expertului. (1) Expertul este numit prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței.

(2)[2] Organul de urmărire penală sau instanța desemnează, de regulă, un singur expert, cu excepția situațiilor în care, ca urmare a complexității expertizei, sunt necesare cunoștințe specializate din discipline distincte, situație în care desemnează doi sau mai mulți experți.

---

[1] Alin. (12) al art. 172 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 35 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2) al art. 173 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 117 din Legea nr. 255/2013.

(3) Când expertiza urmează să fie efectuată de o instituție medico-legală, de un institut sau laborator de specialitate, desemnarea unuia sau a mai multor experți se face de către acea instituție, potrivit legii.

(4) Părțile și subiecții procesuali principali au dreptul să solicite ca la efectuarea expertizei să participe un expert recomandat de acestea. În cazul în care expertiza este dispusă de instanță, procurorul poate solicita ca un expert recomandat de acesta să participe la efectuarea expertizei.

(5) Expertul, instituția medico-legală, institutul sau laboratorul de specialitate, la cererea expertului, poate solicita, atunci când consideră necesar, participarea specialiștilor de la alte instituții sau avizul acestora.

(6) Instituția medico-legală, institutul sau laboratorul de specialitate comunică organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei numele experților desemnați. *[R.A.: art. 118 și art. 119 CPP 1968]*

Art. 174. Incompatibilitatea expertului. (1) Persoana aflată în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute de art. 64 nu poate fi desemnată ca expert, iar în cazul în care a fost desemnată, hotărârea judecătorească nu se poate întemeia pe constatările și concluziile acesteia. Motivul de incompatibilitate trebuie dovedit de cel ce îl invocă.

(2)[1] În aceeași cauză, o persoană nu poate avea atât calitatea de expert desemnat de organul judiciar, cât și pe aceea de expert recomandat de unul dintre subiecții procesuali.

(2¹)[2] Nu poate fi desemnată ca expert recomandat de părți în aceeași cauză o persoană care funcționează în cadrul aceleiași instituții medico-legale, institut sau laborator de specialitate cu expertul desemnat de conducerea instituției respective la solicitarea organului judiciar.

(3)[3] *Abrogat.*

(4) Dispozițiile art. 66-68 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 54 CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 87/2019 (M. Of. nr. 498 din 19 iunie 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 174 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu prevede aplicarea cazurilor de incompatibilitate prevăzute de art. 64 din același act normativ și în ceea ce îl privește pe specialistul care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora, care efectuează constatarea potrivit art. 172 alin. (10) din Codul de procedură penală, este neconstituțională.**

Art. 175. Drepturile și obligațiile expertului. (1) Expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei pentru aceleași motive pentru care martorul poate refuza depunerea mărturiei.

(2) Expertul are dreptul să ia cunoștință de materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei.

---

[1] Alin. (2) al art. 174 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 36 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2¹) al art. 174 a fost introdus prin art. II pct. 37 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (3) al art. 174 a fost abrogat prin art. 102 pct. 118 din Legea nr. 255/2013.

(3) Expertul poate cere lămuriri organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei cu privire la anumite fapte ori împrejurări ale cauzei ce trebuie evaluate.

(4) Expertul poate cere lămuriri părților și subiecților procesuali principali, cu încuviințarea și în condițiile stabilite de organele judiciare.

(5) Expertul are dreptul la un onorariu pentru activitatea depusă în vederea efectuării expertizei, pentru cheltuielile pe care ar trebui să le suporte sau le-a suportat pentru efectuarea expertizei. Cuantumul onorariului este stabilit de către organele judiciare în funcție de natura și complexitatea cauzei și de cheltuielile suportate sau care urmează a fi suportate de către expert. Dacă expertiza este efectuată de instituția medico-legală ori institutul sau laboratorul de specialitate, costul expertizei este stabilit în condițiile prevăzute de legea specială.

(6) Expertul poate beneficia și de măsuri de protecție, în condițiile prevăzute la art. 125.

(7) Expertul are obligația de a se prezenta în fața organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată ori de câte ori este chemat și de a-și întocmi raportul de expertiză cu respectarea termenului-limită stabilit în ordonanța organului de urmărire penală sau în încheierea instanței. Termenul-limită din ordonanță sau încheiere poate fi prelungit, la cererea expertului, pentru motive întemeiate, fără ca prelungirea totală acordată să fie mai mare de 6 luni.

(8) Întârzierea sau refuzul nejustificat de efectuare a expertizei atrage aplicarea unei amenzi judiciare, precum și răspunderea civilă a expertului sau a instituției desemnate să o efectueze pentru prejudiciile cauzate. *[R.A.: art. 121 CPP 1968]*

Art. 176. Înlocuirea expertului. (1) Expertul poate fi înlocuit dacă refuză sau, în mod nejustificat, nu finalizează raportul de expertiză până la termenul fixat.

(2) Înlocuirea se dispune prin ordonanță de către organul de urmărire penală sau prin încheiere de către instanță, după citarea expertului, și se comunică asociației sau corpului profesional de care aparține acesta.

(3) Expertul este, de asemenea, înlocuit când este admisă declarația sa de abținere sau cererea de recuzare ori în cazul în care se află în imposibilitate obiectivă de a efectua sau finaliza expertiza.

(4) Expertul înlocuit trebuie, sub sancțiunea prevăzută la art. 283 alin. (4), să pună de îndată la dispoziția organului judiciar toate actele sau obiectele încredințate, precum și observațiile cu privire la activitățile desfășurate până la momentul înlocuirii sale.

Art. 177. Procedura efectuării expertizei. (1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, când dispune efectuarea unei expertize, fixează un termen la care sunt chemate părțile, subiecții procesuali principali, precum și expertul, dacă acesta a fost desemnat.

(2) La termenul fixat se aduce la cunoștința procurorului, a părților, a subiecților procesuali principali și a expertului obiectul expertizei și întrebările la care expertul trebuie să răspundă și li se pune în vedere că au dreptul să facă observații cu privire la aceste întrebări și că pot cere modificarea sau completarea lor. De asemenea, după caz, sunt indicate expertului obiectele pe care urmează să le analizeze.

(3) Expertul este înștiințat cu privire la faptul că are obligația de a analiza obiectul expertizei, de a indica cu exactitate orice observație sau constatare și de a expune

o opinie imparțială cu privire la faptele sau împrejurările evaluate, în conformitate cu regulile științei și expertizei profesionale.

(4) Părțile și subiecții procesuali principali sunt încunoștințați că au dreptul să ceară numirea câte unui expert recomandat de fiecare dintre ele, care să participe la efectuarea expertizei.

(5) După examinarea obiecțiilor și cererilor făcute de părți, de subiecții procesuali principali și expert, organul de urmărire penală sau instanța de judecată pune în vedere expertului termenul în care urmează a fi efectuată expertiza, încunoștințându-l totodată dacă la efectuarea acesteia urmează să participe părțile sau subiecții procesuali principali.

(6) Atunci când expertiza urmează să fie efectuată de o instituție medico-legală, de un laborator de expertiză criminalistică sau de orice institut de specialitate, sunt aplicabile dispozițiile art. 173 alin. (3), nefiind necesară prezența expertului în fața organului judiciar. *[R.A.: art. 120 CPP 1968]*

Art. 178. Raportul de expertiză. (1) După efectuarea expertizei, constatările, clarificările, evaluările și opinia expertului sunt consemnate într-un raport.

(2) Când sunt mai mulți experți se întocmește un singur raport de expertiză. Opiniile separate se motivează în același raport.

(3) Raportul de expertiză se depune la organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei.

(4) Raportul de expertiză cuprinde:

a) partea introductivă, în care se arată organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, data când s-a dispus efectuarea acesteia, numele și prenumele expertului, obiectivele la care expertul urmează să răspundă, data la care a fost efectuată, materialul pe baza căruia expertiza a fost efectuată, dovada încunoștințării părților, dacă au participat la aceasta și au dat explicații în cursul expertizei, data întocmirii raportului de expertiză;

b)[1] partea expozitivă prin care sunt descrise operațiile de efectuare a expertizei, metodele, programele și echipamentele utilizate;

c) concluziile, prin care se răspunde la obiectivele stabilite de organele judiciare, precum și orice alte precizări și constatări rezultate din efectuarea expertizei, în legătură cu obiectivele expertizei.

(5) În situația în care expertiza a fost efectuată în lipsa părților ori a subiecților procesuali principali, aceștia sau avocatul lor sunt încunoștințați cu privire la întocmirea raportului de expertiză și cu privire la dreptul la studierea raportului. *[R.A.: art. 122 și art. 123 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Un raport detaliat dovedit științific, care include o soluție motivată în raport cu eventualele contradicții între avizele instituțiilor de rang inferior și care răspunde întrebărilor adresate de parchet, este de natură să le inspire justițiabililor încredere în actul de justiție și să asiste organele judiciare în exercitarea funcțiilor lor (cauza *Baldovin c. României*, Hotărârea din 7 iunie 2011, în M. Of. nr. 10 din 5 ianuarie 2012).

[1] Lit. b) de la alin. (4) al art. 178 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 119 din Legea nr. 255/2013.

Art. 179. Audierea expertului. (1) În cursul urmăririi penale sau al judecății, expertul poate fi audiat de organul de urmărire penală sau de instanță, la cererea procurorului, a părților, a subiecților procesuali principali sau din oficiu, dacă organul judiciar apreciază că audierea este necesară pentru lămurirea constatărilor sau concluziilor expertului.

(2) Dacă expertiza a fost efectuată de o instituție medico-legală, institut sau laborator de specialitate, instituția va desemna un expert, dintre persoanele care au participat la efectuarea expertizei, ce urmează a fi audiat de către organul de urmărire penală sau de instanță.

(3) Audierea expertului se efectuează potrivit dispozițiilor privitoare la audierea martorilor. *[R.A.: art. 124 alin. (2) CPP 1968]*

Art. 180. Suplimentul de expertiză. (1) Când organul de urmărire penală sau instanța constată, la cerere sau din oficiu, că expertiza nu este completă, iar această deficiență nu poate fi suplinită prin audierea expertului, dispune efectuarea unui supliment de expertiză de către același expert. Când nu este posibilă desemnarea aceluiași expert, se dispune efectuarea unei alte expertize de către un alt expert.

(2) Când expertiza a fost efectuată în cadrul instituției medico-legale, unui institut sau laborator de specialitate, organul de urmărire penală sau instanța se adresează instituției respective în vederea efectuării suplimentului de expertiză. *[R.A.: art. 124 alin. (1), alin. (2) teza I și alin. (3) CPP 1968]*

Art. 181. Efectuarea unei noi expertize. (1) Organul de urmărire penală sau instanța dispune efectuarea unei noi expertize atunci când concluziile raportului de expertiză sunt neclare sau contradictorii ori între conținutul și concluziile raportului de expertiză există contradicții, iar aceste deficiențe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului.

(2) Când organul de urmărire penală sau instanța de judecată dispune efectuarea unei noi expertize de către o instituție medico-legală, aceasta este efectuată de o comisie, în condițiile legii. *[R.A.: art. 125 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Dreptul la un proces echitabil nu presupune ca, în cazul în care opinia expertului desemnat de instanță a fost de susținere a celor afirmate de acuzare, instanța să numească, la cererea apărării, un alt expert pentru o nouă expertiză (cauza *Brandstetter c. Austriei*, Hotărârea din 28 august 1991, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 212).

Art. 181[1].[1] **Obiectul constatării și raportul de constatare.** (1) Organul de urmărire penală stabilește prin ordonanță obiectul constatării, întrebările la care trebuie să răspundă specialistul și termenul în care urmează a fi efectuată lucrarea.

(2) Raportul de constatare cuprinde descrierea operațiilor efectuate de specialist, a metodelor, programelor și echipamentelor utilizate și concluziile constatării. *[R.A.: art. 113 și art. 115 CPP 1968]*

Art. 182. Lămuririle cerute la institutul de emisiune. În cazurile privitoare la infracțiunea de falsificare de monedă ori de alte valori, organul de urmărire penală sau instanța poate cere lămuriri institutului de emisiune. *[R.A.: art. 126 CPP 1968]*

[1] Art. 181[1] a fost introdus prin art. 102 pct. 120 din Legea nr. 255/2013.

Art. 183. Prezentarea scriptelor de comparație. (1) În cauzele privind infracțiuni de fals în înscrisuri, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune să fie prezentate scripte de comparație.

(2) Dacă scriptele se găsesc în depozite publice, autoritățile în drept sunt obligate a le elibera.

(3) Dacă scriptele se găsesc la o persoană, organul de urmărire penală sau instanța îi pune în vedere să le prezinte.

(4) Scriptele se introduc într-un plic sigilat care se vizează de organul de urmărire penală sau de președintele completului de judecată și se semnează de acela care le prezintă.

(5) Organul de urmărire penală ori instanța poate solicita suspectului sau inculpatului să prezinte o piesă scrisă cu mâna sa ori să scrie după dictare.

(6) Dacă suspectul sau inculpatul refuză, se face mențiune în procesul-verbal. Refuzul de a se conforma solicitării organului de urmărire penală sau instanței nu poate fi interpretat în defavoarea suspectului sau inculpatului. *[R.A.: art. 127 CPP 1968]*

Art. 184. Expertiza medico-legală psihiatrică. (1)[1] În cazul infracțiunilor comise de minorii cu vârsta între 14 și 16 ani, în cazul uciderii sau vătămării copilului nou-născut ori a fătului de către mamă, precum și atunci când organul de urmărire penală sau instanța are o îndoială asupra discernământului suspectului ori inculpatului în momentul săvârșirii infracțiunii ce face obiectul acuzației, se dispune efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, stabilindu-se totodată termenul de prezentare în vederea examinării.

(2) Expertiza se efectuează în cadrul instituției medico-legale de către o comisie, constituită potrivit legii.

(3)[2] Expertiza medico-legală psihiatrică se efectuează după obținerea consimțământului scris al persoanei ce urmează a fi supusă expertizei, exprimat, în prezența unui avocat ales sau din oficiu, în fața organului judiciar, iar în cazul minorului, și în prezența ocrotitorului legal.

(4) În cazul în care suspectul sau inculpatul refuză în cursul urmăririi penale efectuarea expertizei ori nu se prezintă în vederea examinării la comisia medico-legală psihiatrică, organul de cercetare penală sesizează procurorul sau judecătorul de drepturi și libertăți în vederea emiterii unui mandat de aducere în scopul prezentării la comisia medico-legală psihiatrică. Dispozițiile art. 265 alin. (4)-(9) se aplică în mod corespunzător.

(5) În cazul în care consideră că este necesară o examinare complexă, ce necesită internarea medicală a suspectului sau a inculpatului într-o instituție sanitară de specialitate, iar acesta refuză internarea, comisia medico-legală sesizează organul de urmărire penală sau instanța cu privire la necesitatea luării măsurii internării nevoluntare.

(6) În cursul urmăririi penale, procurorul, dacă apreciază că solicitarea comisiei medico-legale este întemeiată, poate cere judecătorului de drepturi și libertăți de

---

[1] Alin. (1) al art. 184 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 121 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 184 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 121 din Legea nr. 255/2013.

la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul de internare ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea luarea măsurii internării nevoluntare, pentru maximum 30 de zile, în vederea efectuării expertizei psihiatrice.

(7) Propunerea procurorului de luare a măsurii internării nevoluntare trebuie să cuprindă, după caz, mențiuni cu privire la: fapta pentru care se efectuează cercetarea penală, încadrarea juridică, denumirea infracțiunii; faptele și împrejurările din care rezultă îndoiala asupra discernământului suspectului sau inculpatului, sesizarea comisiei medico-legale psihiatrice cu privire la refuzul suspectului sau inculpatului de a se interna, motivarea necesității luării măsurii internării și a proporționalității acesteia cu scopul urmărit. Propunerea împreună cu dosarul cauzei se prezintă judecătorului de drepturi și libertăți.

(8) Judecătorul de drepturi și libertăți fixează ziua și ora de soluționare a propunerii de luare a măsurii internării nevoluntare, în cel mult 3 zile de la data sesizării, având obligația de a-l cita pe suspect sau inculpat pentru termenul fixat. Termenul se comunică procurorului, precum și avocatului suspectului sau inculpatului, căruia i se acordă, la cerere, dreptul de a studia dosarul cauzei și propunerea formulată de procuror.

(9) Soluționarea propunerii de luare a măsurii internării nevoluntare se face numai în prezența suspectului sau inculpatului, în afară de cazul când acesta este dispărut, se sustrage sau când din cauza stării sănătății sau din cauză de forță majoră ori stare de necesitate nu se poate prezenta.

(10) Participarea procurorului și a avocatului ales sau numit din oficiu al suspectului ori inculpatului este obligatorie.

(11) În cazul admiterii propunerii de internare nevoluntară, încheierea judecătorului trebuie să cuprindă:

a) datele de identitate ale suspectului sau inculpatului;

b) descrierea faptei de care este acuzat suspectul sau inculpatul, încadrarea juridică și denumirea infracțiunii;

c) faptele și împrejurările din care rezultă îndoială asupra stării psihice a suspectului sau inculpatului;

d) motivarea necesității luării măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice și a proporționalității acesteia cu scopul urmărit;

e) durata măsurii internării.

(12) După luarea măsurii, suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoștință, de îndată, în limba pe care o înțelege, motivele internării, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

(13) După dispunerea internării, dacă suspectul sau inculpatul se află în stare de deținere, judecătorul de drepturi și libertăți informează administrația locului de deținere despre măsura internării și dispune transferul arestatului într-o secție de psihiatrie a unui penitenciar-spital.

(14)[1] Împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți se poate face contestație la judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară de către

[1] Alin. (14) al art. 184 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 121 din Legea nr. 255/2013.

suspect, inculpat sau de procuror în termen de 24 de ore de la pronunțare. Contestația împotriva încheierii prin care se dispune internarea nevoluntară nu suspendă executarea.

(15) Contestația formulată de suspect sau inculpat împotriva încheierii prin care s-a dispus internarea nevoluntară se soluționează în termen de 3 zile de la data înregistrării acesteia şi nu este suspensivă de executare.

(16)[1] În vederea soluționării contestației formulate de procuror, judecătorul de la instanța ierarhic superioară dispune citarea suspectului sau inculpatului. Participarea avocatului ales sau numit din oficiu al suspectului ori inculpatului este obligatorie.

(17) În vederea soluționării contestației formulate de suspect sau de inculpat, judecătorul de la instanța ierarhic superioară comunică acestuia şi procurorului data stabilită pentru judecarea contestației şi le acordă posibilitatea de a depune observații scrise până la acea dată, în afară de cazul când apreciază că prezența suspectului sau inculpatului, participarea procurorului şi formularea de concluzii orale de către aceştia sunt necesare pentru justa soluționare a contestației.

(18) În cazul admiterii contestației formulate de suspect sau inculpat, judecătorul de la instanța ierarhic superioară dispune respingerea propunerii de internare şi externarea, dacă este cazul, de îndată, a suspectului sau inculpatului, dacă acesta nu este deținut sau arestat chiar şi în altă cauză.

(19) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 24 de ore de la soluționarea contestației. Dacă încheierea judecătorului de drepturi şi libertăți nu este atacată cu contestație, acesta restituie dosarul procurorului în termen de 24 de ore de la expirarea termenului de contestație.

(20) În cursul judecății, dacă inculpatul refuză efectuarea expertizei ori nu se prezintă în vederea examinării la comisia medico-legală psihiatrică, instanța, din oficiu sau la cererea procurorului, dispune emiterea unui mandat de aducere în condițiile art. 265.

(21) Măsura internării nevoluntare poate fi luată de instanță în cursul judecății la propunerea comisiei medico-legale psihiatrice. Dispozițiile alin. (6)-(19) se aplică în mod corespunzător.

(22) Imediat după luarea măsurii internării nevoluntare sau în cazul schimbării ulterioare a locului de internare, judecătorul de drepturi şi libertăți sau, după caz, preşedintele completului de judecată care a dispus măsura încunoştințează despre aceasta şi despre locul internării un membru al familiei suspectului sau inculpatului ori o altă persoană desemnată de acesta, precum şi instituția medico-legală care efectuează expertiza, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. Instituția de specialitate are obligația de a informa organele judiciare despre schimbarea locului internării.

(23) Hotărârea prin care dispune internarea nevoluntară se pune în executare de procuror prin intermediul organelor de poliție.

(24) În cazul în care suspectul sau inculpatul se află în stare de deținere, judecătorul de drepturi şi libertăți sau instanța ce a dispus măsura internării într-o instituție de

---

[1] Alin. (16) al art. 184 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 121 din Legea nr. 255/2013.

specialitate în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice informează, de îndată, administrația locului de deținere sau arestare despre măsura dispusă.

(25) Măsura internării medicale în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice poate fi prelungită o singură dată, pe o durată de cel mult 30 de zile. Comisia de expertiză medico-legală psihiatrică sesizează procurorul sau, după caz, instanța asupra necesității prelungirii măsurii internării cu cel puțin 7 zile înainte de expirarea acesteia. Sesizarea trebuie să conțină descrierea activităților efectuate, motivele pentru care examinarea nu a fost finalizată pe parcursul internării, examinările ce urmează a fi efectuate, precizarea perioadei pentru care este necesară prelungirea. Dispozițiile alin. (6)-(24) se aplică în mod corespunzător.

(26) În cazul în care înainte de expirarea duratei internării nevoluntare se constată că aceasta nu mai este necesară, comisia de expertiză medico-legală psihiatrică sau persoana internată sesizează de îndată organul care a dispus măsura, în vederea revocării acesteia. Sesizarea se soluționează de urgență, în camera de consiliu, cu participarea procurorului, după audierea avocatului ales sau din oficiu al persoanei internate. Încheierea pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți sau de instanță nu este supusă niciunei căi de atac.

(27) Dacă în cursul efectuării expertizei medico-legale psihiatrice se constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 247, comisia de expertiză medico-legală psihiatrică sesizează organele judiciare în vederea luării măsurii de siguranță a internării medicale provizorii.

(28) Perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat într-o instituție de specialitate în vederea efectuării expertizei psihiatrice se deduce din durata pedepsei, în condițiile art. 72 din Codul penal. *[R.A.: art. 117 alin. (1) și (2) CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 22/2018 (M. Of. nr. 47 din 18 ianuarie 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit:

„În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 184 alin. (28) din Codul de procedură penală, din durata pedepsei se deduce perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat voluntar sau nevoluntar într-o instituție de specialitate, în vederea efectuării expertizei psihiatrice".

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, republicată (M. Of. nr. 652 din 13 septembrie 2012); ▶ Ordinul ministrului justiției și al ministrului sănătății nr. 1976/C din 11 iulie 2003 pentru stabilirea unor măsuri privind efectuarea cu celeritate a expertizei pentru stabilirea discernământului minorului între 14 și 16 ani care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală (M. Of. nr. 522 din 21 iulie 2003).

Hotărâri C.E.D.O. 1. În privința internării nevoluntare într-o instituție medicală psihiatrică a unei persoane adulte considerate „alienată", dacă nu există dovezi care să indice că, la data respectivă, ea nu putea să decidă de una singură în ceea ce o privește, iar consimțământul pentru internare și tratament a fost dat de unul dintre părinți, fără ca acesta să fi fost numit reprezentant legal în condițiile legii, există o privare de libertate în sensul art. 5 din Convenție. În aceste condiții, o privare de libertate de 8 săptămâni este contrară articolului menționat, având în vedere și faptul că reclamanta s-a aflat permanent sub controlul și supravegherea personalului medical, neavând posibilitatea de a părăsi

spitalul fără acordul medicilor (cauza *Atudorei c. României*, Hotărârea din 16 septembrie 2014, www.echr.coe.int).

2. Curtea reaminteşte că termenul „alienat" de la art. 5 parag. 1 lit. e) din Convenţie nu este susceptibil de o definiţie precisă, deoarece sensul său este în permanentă evoluţie şi cercetarea în domeniul psihiatric progresează continuu. O persoană nu poate fi lipsită de libertatea sa ca fiind „alienată", cu excepţia cazului în care următoarele trei condiţii minime sunt îndeplinite: în primul rând, trebuie să se facă dovada că suferă de o tulburare mintală, stabilită de o autoritate competentă pe bază de expertiză medicală obiectivă; în al doilea rând, tulburarea mintală trebuie să fie de o asemenea gravitate, încât să justifice privarea de libertate; în al treilea rând, validitatea privării depinde de persistenţa unei asemenea tulburări. O tulburare mintală poate justifica lipsirea de libertate obligatorie în cazul în care se constată că izolarea persoanei în cauză este necesară, deoarece are nevoie de terapie, medicamente sau alte tratamente clinice pentru a se vindeca ori pentru a i se atenua starea de boală, dar, de asemenea, şi în cazul în care are nevoie de control şi supraveghere pentru a o împiedica să se vatăme pe sine sau pe alţii. Pentru a decide dacă o persoană ar trebui să fie reţinută ca fiind „alienată", autorităţile naţionale beneficiază de o anumită marjă de apreciere, în special pe baza unor diagnostice clinice obiective, deoarece revine în primul rând autorităţilor naţionale competenţa evaluării probelor. Sarcina Curţii este de a revizui, în conformitate cu dispoziţiile Convenţiei, deciziile acestor autorităţi. Momentul relevant la care o persoană trebuie să fie stabilită în mod cert ca suferind de o tulburare mintală, în sensul art. 5 parag. 1 lit. e), este data adoptării măsurii privative de libertate, ca urmare a îndeplinirii condiţiilor arătate. În plus, trebuie să existe o legătură între motivele de lipsire de libertate permise invocate şi locul şi condiţiile deţinerii. În principiu, „reţinerea" unei persoane ca suferind de o tulburare mintală va fi „legală" în sensul art. 5 parag. 1 lit. e) numai dacă are loc într-un spital, o clinică sau o altă instituţie adecvată (cauza *Bergmann c. Germaniei*, Hotărârea din 7 ianuarie 2016, www.echr.coe.int).

3. Detenţia unei persoane considerate „alienată" poate fi necesară nu numai atunci când ea are nevoie de terapie, medicaţie sau alt tratament clinic pentru a se vindeca sau a-şi ameliora situaţia, dar şi în cazul în care are nevoie de control şi de supraveghere pentru a preveni, de exemplu, să îşi facă rău sieşi ori altor persoane. Trebuie să existe o anumită legătură între motivul invocat pentru detenţie şi condiţiile în care are loc. Rezultă că „detenţia" unei persoane ca pacient suferind de o boală mintală va fi „legală" în sensul art. 5 parag. 1 lit. e) din Convenţie numai dacă este efectuată într-un spital, într-o clinică sau în altă instituţie competentă autorizată în acest scop. În plus, Curtea a avut ocazia să afirme că această regulă se aplică chiar şi în cazul în care boala sau afecţiunea nu este vindecabilă ori dacă persoana în cauză nu este supusă tratamentului. Sub rezerva celor de mai sus, art. 5 parag. 1 lit. e) nu se referă, în principiu, la un tratament sau la condiţii adecvate. Curtea doreşte să sublinieze că, în jurisprudenţa sa, condiţiile în care o persoană care suferă de o tulburare mintală primeşte tratament nu sunt lipsite de importanţă în aprecierea legalităţii detenţiei sale. În acest sens, ea şi-a dezvoltat analiza de la primele sale decizii în acest domeniu, acordând o importanţă crescândă necesităţii de a li se oferi un tratament adecvat persoanelor care au fost private de libertate în scopul ameliorării bolii sau al reducerii periculozităţii acestora.

Curtea consideră că sunt necesare clarificarea şi perfecţionarea principiilor din jurisprudenţa sa pentru a putea ţine seama de circumstanţele particulare în care o persoană este internată obligatoriu. Ea consideră că, având în vedere evoluţia jurisprudenţei sale şi a standardelor internaţionale actuale care acordă o importanţă deosebită necesităţii de a asigura tratamentul pentru sănătatea mintală a persoanelor aflate într-o astfel de situaţie, este necesar să recunoască în mod expres, în plus faţă de funcţia de protecţie socială, aspectul terapeutic al scopului menţionat la art. 5 parag. 1 lit. e) şi, astfel, să recunoască în mod explicit că există o obligaţie pentru autorităţi de a asigura o terapie adecvată şi individualizată pe baza caracteristicilor specifice ale internării obligatorii, cum ar fi condiţiile regimului de

detenție, tratamentul propus sau durata detenției. Pe de altă parte, Curtea consideră că art. 5, așa cum este interpretat în prezent, nu conține o interdicție privind detenția pe baza unei dizabilități, spre deosebire de ceea ce a propus Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități la pct. 6-9 din Ghidul din 2015 privind art. 14 din Convenția din 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

La examinarea primelor cereri în această materie, Curtea a analizat problema de principiu dacă și, în caz afirmativ, în ce măsură ar putea fi interpretată expresia „detenția legală a unei persoane alienate" ca incluzând o referire nu numai la privarea efectivă a libertății pacienților cu probleme de sănătate mintală, ci și la aspecte legate de executarea detenției, cum ar fi locul, mediul și condițiile de detenție. Ea a considerat că „detenția" unei persoane ca pacient cu probleme de sănătate mintală va fi „legală" în sensul art. 5 parag. 1 lit. e) numai dacă este efectuată într-un spital, într-o clinică sau în altă instituție competentă autorizată în acest scop, dar că tratamentul sau regimul adecvat nu este, în principiu, reglementat de această dispoziție. Curtea a concluzionat că existența unui drept pentru un pacient cu probleme mintale de a primi un tratament adecvat pentru starea sa nu poate fi derivată din aceasta. Totuși, în acele cazuri inițiale, Curtea a arătat precauție cu privire la această analiză prin utilizarea termenului „în principiu". O astfel de formulare arată că ea nu a exclus posibilitatea existenței unor situații specifice în care scopul măsurii în privința căreia Convenția autorizează restrângerea dreptului la libertate, și anume protecția societății și administrarea tratamentului, nu mai este urmărit cu adevărat și în care legătura dintre scopul declarat și condițiile de detenție este, astfel, întreruptă.

Prin urmare, prin jurisprudența sa, Curtea a extins treptat sfera de aplicare a art. 5 parag. 1 lit. e). În acest domeniu nu a existat o abatere de la jurisprudență, ci o evoluție treptată, în timp, a unei interpretări a sensului care trebuie acordat obligațiilor cuprinse în acest text din Convenție. Analiza jurisprudenței Curții, în special cea dezvoltată în ultimii 15 ani, demonstrează în mod clar că în prezent trebuie să se considere că există o legătură strânsă între „legalitatea" detenției persoanelor care suferă de tulburări mintale și caracterul adecvat al tratamentului pentru starea lor. Deși această cerință nu a fost prevăzută în primele hotărâri pronunțate în domeniu, din care rezultă că funcția terapeutică a internării obligatorii nu a fost garantată ca atare în temeiul art. 5, jurisprudența actuală arată clar că administrarea unei terapii adecvate a devenit o cerință în contextul conceptului mai larg al „legalității" privării de libertate. Orice reținere a persoanelor bolnave mintal trebuie să aibă un scop terapeutic, orientat în mod specific și în măsura posibilului înspre vindecarea sau atenuarea stării lor de sănătate mintală, inclusiv, dacă este cazul, prin reducerea sau controlul periculozității acestora. Curtea a subliniat că, indiferent de locul în care sunt plasate aceste persoane, ele au dreptul să li se ofere un mediu medical adecvat, însoțit de măsuri terapeutice reale, în vederea pregătirii pentru eventuala eliberare.

În ceea ce privește tratamentul acordat, Curtea consideră că nivelul de îngrijire necesar pentru această categorie de persoane trebuie să depășească nivelul de îngrijire de bază. Accesul simplu la personalul medical, consultările și furnizarea de medicamente nu pot fi suficiente pentru ca un tratament să fie considerat adecvat și, prin urmare, satisfăcător în temeiul art. 5. Cu toate acestea, rolul Curții nu este de a analiza conținutul tratamentului oferit și administrat. Ceea ce este important este să poată verifica dacă a fost pus în aplicare un program individualizat, ținând cont de detaliile specifice ale sănătății mintale a deținutului, în vederea pregătirii pentru o eventuală reintegrare viitoare în societate. În acest domeniu, Curtea acordă autorităților o anumită libertate în ceea ce privește atât forma, cât și conținutul îngrijirii terapeutice sau ale programului medical în cauză.

În plus, evaluarea dacă o anumită locație este „adecvată" trebuie să includă o examinare a condițiilor specifice de detenție și, în special, a tratamentului acordat persoanelor care suferă de tulburări psihologice. Astfel, cazurile examinate în jurisprudență ilustrează faptul că este posibil ca o instituție *a priori* inadecvată, cum ar fi o structură penitenciară, să poată fi totuși considerată satisfăcătoare dacă acordă îngrijiri adecvate și, dimpotrivă, ca o instituție de psihiatrie specializată care, prin definiție, ar trebui să fie adecvată se poate

dovedi incapabilă să ofere tratamentul necesar. Aceste exemple permit să se concluzioneze că tratamentul adecvat şi individualizat reprezintă o parte esențială a noțiunii de „instituție adecvată". Concluzia rezultă din constatarea inevitabilă a faptului că privarea de libertate prevăzută la art. 5 parag. 1 lit. e) are o dublă funcție: pe de o parte, funcția socială de protecție şi, pe de altă parte, o funcție terapeutică legată de interesul individual al persoanei care suferă de o boală mintală de a primi o formă adecvată şi individualizată de terapie sau de tratament. Necesitatea de a asigura prima funcție nu ar trebui, *a priori*, să justifice absența măsurilor care vizează realizarea celei de-a doua. Rezultă că, în conformitate cu art. 5 parag. 1 lit. e), o decizie de refuz al eliberării unei persoane internate obligatoriu poate deveni incompatibilă cu obiectivul inițial de detenție preventivă cuprins în hotărârea de condamnare, dacă persoana respectivă este reținută din cauza riscului că poate recidiva, dar, în același timp, este lipsită de măsurile – cum ar fi terapia potrivită – care sunt necesare pentru a demonstra că nu mai este periculoasă.

În cele din urmă, Curtea consideră că posibilele consecințe negative asupra perspectivelor de modificare a situației personale a persoanei nu ar conduce neapărat la constatarea încălcării art. 5 parag. 1, cu condiția ca autoritățile să fi luat suficiente măsuri pentru a depăşi orice problemă care a împiedicat tratamentul acesteia (cauza *Rooman c. Belgiei*, Hotărârea din 31 ianuarie 2019, www.echr.coe.int).

Art. 185. Autopsia medico-legală. (1) Autopsia medico-legală se dispune de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată, în caz de moarte violentă ori când aceasta este suspectă de a fi violentă sau când nu se cunoaşte cauza morții ori există o suspiciune rezonabilă că decesul a fost cauzat direct sau indirect printr-o infracțiune ori în legătură cu comiterea unei infracțiuni. În cazul în care corpul victimei a fost înhumat, este dispusă exhumarea pentru examinarea cadavrului prin autopsie.

(2) Procurorul dispune de îndată efectuarea unei autopsii medico-legale dacă decesul s-a produs în perioada în care persoana se află în custodia poliției, a Administrației Naționale a Penitenciarelor, în timpul internării medicale nevoluntare sau în cazul oricărui deces care ridică suspiciunea nerespectării drepturilor omului, a aplicării torturii sau a oricărui tratament inuman.

(3) Pentru a constata dacă există motive pentru a efectua autopsia medico-legală, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate solicita opinia medicului legist.

(4) Autopsia se efectuează în cadrul instituției medico-legale, potrivit legii speciale.

(5) La efectuarea autopsiei medico-legale pot fi cooptați şi specialişti din alte domenii medicale, în vederea stabilirii cauzei decesului, la solicitarea medicului legist, cu excepția medicului care a tratat persoana decedată.

(6) Cu ocazia efectuării autopsiei medico-legale pot fi utilizate orice metode legale pentru stabilirea identității, inclusiv prelevarea de probe biologice în vederea stabilirii profilului genetic judiciar.

(7) Organul de urmărire penală trebuie să încunoştințeze un membru de familie despre data autopsiei şi despre dreptul de a desemna un expert independent autorizat care să asiste la efectuarea autopsiei.

(8) Medicul legist care a efectuat autopsia întocmeşte un raport de expertiză, care cuprinde constatările şi concluziile sale cu privire la:

a) identitatea persoanei decedate sau elemente de identificare, dacă identitatea nu este cunoscută;

b) felul morții;

c) cauza medicală a morții;

d) existența leziunilor traumatice, mecanismul de producere a acestora, natura agentului vulnerant și legătura de cauzalitate dintre leziunile traumatice și deces;

e)[1] rezultatele investigațiilor de laborator efectuate asupra probelor biologice prelevate de la cadavru și a substanțelor suspecte descoperite;

f) urmele biologice găsite pe corpul persoanei decedate;

g) data probabilă a morții;

h) orice alte elemente care pot contribui la lămurirea împrejurărilor producerii morții. *[R.A.: art. 114 alin. (1) și art. 115 CPP 1968]*

Art. 186. Exhumarea. (1) Exhumarea poate fi dispusă de către procuror sau de către instanța de judecată în vederea stabilirii felului și cauzei morții, a identificării cadavrului sau pentru stabilirea oricăror elemente necesare soluționării cauzei.

(2) Exhumarea se face în prezența organului de urmărire penală.

(3) Dispozițiile art. 185 alin. (4)-(8) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 114 alin. (2) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Art. 8 din Convenție privind viața privată și de familie se referă, în principal, la relațiile dintre persoane în viață. Totuși, nu este exclus ca acesta să se extindă, în anumite situații, și după moarte. Prezenta cauză are ca obiect presupusa încălcare a art. 8 în cadrul investigațiilor privind accidentul aviatic din 10 aprilie 2010, când o aeronavă a Forțelor Aeriene Poloneze, la bordul căreia se afla o delegație a statului polonez, inclusiv președintele Poloniei și mulți oficiali de rang înalt, s-a prăbușit la Smolensk, iar toți cei 96 de oameni aflați la bord au decedat. Reclamantele sunt văduvele a două dintre victimele accidentului aviatic, care au pretins că nu au avut la dispoziție o cale de atac în fața unei instanțe împotriva ordonanței procurorului privind exhumarea cadavrelor soților lor, decedați în respectivul accident, ceea ce a dus la încălcarea dreptului lor la viață privată și de familie. Curtea a observat că acest caz se referă la obligații ale statului în baza Convenției care pot intra în conflict. Pe de o parte, art. 2 din Convenție conține o obligație procedurală de a efectua o anchetă eficientă în cazul unei presupuse încălcări a aspectului său material. Lipsa unei anchete efective poate implica responsabilitatea statului. Pe de altă parte, în efectuarea unei investigații eficiente, autoritățile au obligația de a proteja dreptul la respectarea vieții private și de familie al fiecăruia, prevăzut la art. 8 din Convenție. În opinia Guvernului polonez, cerințele unei anchete efective au determinat anumite interferențe în exercitarea dreptului reclamantelor la respectarea vieții private și de familie. Pentru a fi „eficace", o investigație trebuie mai întâi să fie adecvată. Acest lucru presupune, printre altele, că autoritățile trebuie să ia toate măsurile rezonabile pentru a obține dovezile privind incidentul, inclusiv declarații ale martorilor, dovezi medico-legale și, după caz, o autopsie care oferă o evidență completă și exactă a rănilor și o analiză obiectivă a constatărilor clinice, inclusiv a cauzei morții. O investigație eficientă poate, în anumite circumstanțe, să necesite exhumarea corpului decedatului. O anchetă eficientă trebuie, de asemenea, să fie accesibilă familiei victimei, în măsura necesară pentru a-și proteja interesele legitime. Modul în care aceste interese legitime sunt protejate poate diferi în funcție de mai mulți factori. În orice caz, măsurile puse la dispoziția victimelor în cursul unei investigații nu ar trebui să îi compromită eficiența. În aceste condiții, autoritățile statului trebuie să găsească un echilibru adecvat între cerințele unei anchete efective în temeiul art. 2 și protecția dreptului la respectarea vieții private și de familie al părților la anchetă și al altor persoane afectate.

---

[1] Lit. e) de la alin. (8) al art. 185 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 122 din Legea nr. 255/2013.

Pot exista situații în care exhumarea este justificată, în ciuda opoziției familiei. Curtea a fost de acord cu Guvernul că ancheta în cazul de față se referă la un incident de o gravitate fără precedent, care a afectat întreaga funcționare a statului. În același timp, a avut în vedere importanța interesului reclamantelor de a se asigura că rămășițele soților lor decedați au fost respectate. Guvernul a susținut că legiuitorul a exclus posibilitatea introducerii unui recurs împotriva unei decizii a procurorului prin care se dispune exhumarea, deoarece altfel capacitatea parchetului de a efectua o investigație ar fi obstrucționată de numeroasele contestații depuse de părțile nemulțumite. Cu toate acestea, Curtea a sesizat că Codul de procedură penală polonez nu exclude orice control judiciar în exercitarea competențelor de urmărire penală, anumite decizii luate de un procuror în cursul unei investigații putând fi supuse controlului jurisdicțional. În cazul de față, procurorul a ordonat exhumarea rămășițelor soților reclamantelor, iar dispozițiile relevante din Codul de procedură penală nu îi impuneau să aprecieze dacă obiectivele anchetei ar fi putut fi obținute prin mijloace mai puțin restrictive și să evalueze posibilele implicații ale măsurilor respective asupra vieții private și de familie a rudelor persoanelor decedate. Mai mult, decizia procurorului nu a putut fi atacată în fața unei instanțe penale sau supusă unei alte forme de control în fața unei autorități independente. Curtea a notat, de asemenea, că reclamantele au încercat să obțină o interdicție din partea unei instanțe civile prin care să împiedice procurorul să efectueze exhumările. Cu toate acestea, instanța civilă le-a respins cererea, constatând că procurorul și-a exercitat funcțiile în conformitate cu dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală, nu a analizat necesitatea măsurii contestate și nici nu a constatat vreo ingerință rezultată din decizia procurorului în drepturile reclamantelor garantate de art. 8 din Convenție.

Pentru a fi justificată în temeiul art. 8 parag. 2 din Convenție, orice ingerință trebuie să fie în conformitate cu legea, să urmărească unul dintre obiectivele legitime enumerate și să fie necesară într-o societate democratică. Deși interferența a avut un temei juridic în dreptul polonez, și anume dispozițiile din Codul de procedură penală care îi permit procurorului să dispună exhumarea în vederea efectuării unei autopsii, Curtea a concluzionat că, prin lipsa posibilității introducerii unei căi de atac în fața unei instanțe împotriva ordonanței procurorului, legea poloneză nu a oferit garanții suficiente împotriva arbitrariului în ceea ce privește decizia prin care s-a dispus exhumarea. În consecință, a considerat că nu se poate spune că ingerința în cauză era „în conformitate cu legea", așa cum prevede art. 8 parag. 2 din Convenție, astfel încât acest articol a fost încălcat (cauza *Solska și Rybicka c. Poloniei*, Hotărârea din 20 septembrie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 187. Autopsia medico-legală a fetusului sau a nou-născutului. (1) Autopsia medico-legală a unui fetus se dispune pentru a se stabili vârsta intrauterină, capacitatea de supraviețuire extrauterină, felul și cauza morții, precum și pentru stabilirea filiației, când este cazul.

(2) Autopsia medico-legală a unui nou-născut se dispune pentru a se stabili dacă copilul a fost născut viu, viabilitatea, durata supraviețuirii extrauterine, felul și cauza medicală a morții, data morții, dacă i s-au acordat îngrijiri medicale după naștere, precum și pentru stabilirea filiației, când este cazul.

Art. 188. Expertiza toxicologică. (1)[1] În cazul în care există o suspiciune cu privire la producerea unei intoxicații, se dispune efectuarea unei expertize toxicologice.

(2) Produsele considerate suspecte că ar fi determinat intoxicația sunt trimise instituției medico-legale sau unei alte instituții specializate.

---

[1] Alin. (1) și (2) ale art. 188 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 123 din Legea nr. 255/2013.

(3) Concluziile expertizei toxicologice cuprind constatări de specialitate cu privire la tipul substanței toxice, cantitatea, calea de administrare, precum și consecințele posibile ale substanței descoperite, cât și alte elemente care să ajute la stabilirea adevărului.

Art. 189. Examinarea medico-legală a persoanei. (1) Examinarea medico-legală a persoanei în vederea constatării urmelor și a consecințelor unei infracțiuni se efectuează conform legii speciale.

(2) Medicul legist care a efectuat examinarea medico-legală întocmește un certificat medico-legal sau, după caz, un raport de expertiză.

(3)[1] Constatarea leziunilor traumatice este efectuată, de regulă, printr-o examinare fizică. În cazul în care nu este posibilă sau necesară examinarea fizică, expertiza este efectuată în baza documentației medicale puse la dispoziția expertului.

(4) Raportul de expertiză sau certificatul medico-legal trebuie să cuprindă: descrierea leziunilor traumatice, precum și opinia expertului cu privire la natura și gravitatea leziunilor, mecanismul și data producerii acestora, urmările pe care acestea le-au produs. *[R.A.: art. 114 alin. (1) și art. 115 CPP 1968]*

Art. 190. Examinarea fizică. (1)[2] Examinarea fizică a unei persoane presupune examinarea externă și internă a corpului acesteia, precum și prelevarea de probe biologice. Organul de urmărire penală trebuie să solicite, în prealabil, consimțământul scris al persoanei care urmează a fi examinată. În cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu, consimțământul la examinarea fizică este solicitat reprezentantului legal, iar în cazul celor cu capacitate restrânsă de exercițiu, consimțământul scris al acestora trebuie exprimat în prezența ocrotitorilor legali.

(2) În lipsa consimțământului scris al persoanei care urmează a fi examinată, al reprezentantului legal ori a încuviințării din partea ocrotitorului legal, judecătorul de drepturi și libertăți dispune, prin încheiere, la cererea motivată a procurorului, examinarea fizică a persoanei, dacă această măsură este necesară pentru stabilirea unor fapte sau împrejurări care să asigure buna desfășurare a urmăririi penale ori pentru a se determina dacă o anumită urmă sau consecință a infracțiunii poate fi găsită pe corpul sau în interiorul corpului acesteia.

(3) Cererea organului de urmărire penală trebuie să cuprindă: numele persoanei a cărei examinare fizică este cerută, motivarea îndeplinirii condițiilor prevăzute la alin. (2), modalitatea în care examinarea fizică urmează a fi efectuată, infracțiunea de care este acuzat suspectul sau inculpatul.

(4) Judecătorul de drepturi și libertăți soluționează cererea de efectuare a examinării fizice în camera de consiliu, prin încheiere ce nu este supusă niciunei căi de atac.

(5)[3] În cazul în care persoana examinată nu își exprimă în scris consimțământul și există urgență, iar obținerea autorizării judecătorului în condițiile alin. (4) ar conduce la o întârziere substanțială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau

---

[1] Alin. (3) al art. 189 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 124 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 190 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 125 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (5) al art. 190 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 38 din O.U.G. nr. 18/2016.

distrugerea probelor, organul de urmărire penală poate dispune, prin ordonanță, efectuarea examinării fizice. Ordonanța organului de urmărire penală, precum și procesul-verbal în care sunt consemnate activitățile desfășurate cu ocazia examinării fizice sunt înaintate de îndată judecătorului de drepturi și libertăți. În cazul în care judecătorul constată că au fost respectate condițiile prevăzute la alin. (2), dispune, prin încheiere motivată, validarea examinării fizice efectuate de organele de urmărire penală. Încălcarea de către organele de urmărire penală a condițiilor prevăzute la alin. (2) atrage excluderea probelor obținute prin examinarea fizică.

(6) Validarea examinării fizice efectuate de organele de urmărire penală se efectuează potrivit alin. (4).

(7)[1] Examinarea fizică internă a corpului unei persoane sau recoltarea de probe biologice trebuie efectuată de un medic, asistent medical sau de o persoană cu pregătire medicală de specialitate, cu respectarea vieții private și a demnității umane. Examinarea fizică internă a minorului care nu a împlinit 14 ani se poate face în prezența unuia dintre părinți, la solicitarea părintelui. Recoltarea prin metode noninvazive de probe biologice în vederea efectuării expertizei genetice judiciare se poate efectua și de către personalul de specialitate al Poliției Române.

(8) În cazul conducerii unui vehicul de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice sau a altor substanțe, recoltarea de probe biologice se efectuează din dispoziția organelor de constatare și cu consimțământul celui supus examinării, de către un medic, asistent medical sau de o persoană cu pregătire medicală de specialitate, în cel mai scurt timp, într-o instituție medicală, în condițiile stabilite de legile speciale.

(9) Activitățile efectuate cu ocazia examinării fizice sunt consemnate de organele de urmărire penală într-un proces-verbal ce trebuie să cuprindă: numele și prenumele organului de urmărire penală care îl încheie, ordonanța sau încheierea prin care s-a dispus măsura, locul unde a fost încheiat, data, ora la care a început și ora la care s-a terminat activitatea, numele și prenumele persoanei examinate, natura examinării fizice, descrierea activităților desfășurate, lista probelor recoltate în urma examinării fizice.

(10) Rezultatele obținute din analiza probelor biologice pot fi folosite și în altă cauză penală, dacă servesc la aflarea adevărului.

(11) Probele biologice care nu au fost consumate cu ocazia analizelor efectuate sunt conservate și păstrate în instituția unde au fost prelucrate, pe o perioadă de cel puțin 10 ani de la epuizarea căilor ordinare de atac ale hotărârii judecătorești.

Legislație conexă: Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare (M. Of. nr. 289 din 14 aprilie 2008).

Hotărâri C.E.D.O. Privilegiul de a nu contribui la propria acuzare este, alături de prezumția de nevinovăție, unul dintre elementele fundamentale ale dreptului la un proces echitabil. Dreptul acuzatului de a nu contribui la propria acuzare vizează însă, în primul rând, dreptul acestuia la tăcere și nu se extinde și la folosirea într-o procedură penală a materialelor care pot fi obținute de la acuzat prin apelarea la puteri coercitive, dar care au o existență independentă

[1] Alin. (7)-(10) ale art. 190 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 125 din Legea nr. 255/2013.

de voința suspectului, printre care și prelevările de respirație, sânge sau urină, voce sau țesuturi umane necesare testării ADN [cauza *Saunders c. Regatului Unit (nr. 1)* (MC), Hotărârea din 17 decembrie 1996, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 234].

Art. 191. Expertiza genetică judiciară. (1)[1] Expertiza genetică judiciară se poate dispune de către organul de urmărire penală, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, sau de instanță, prin încheiere, în cursul judecății, cu privire la probele biologice recoltate de la persoane sau orice alte probe ce au fost găsite ori ridicate.

(2) Expertiza genetică judiciară se efectuează în cadrul instituțiilor medico-legale, al unei instituții ori unui laborator de specialitate sau al oricărei alte instituții de specialitate certificate și acreditate în acest tip de analize.

(3)[2] Probele biologice recoltate cu ocazia examinării corporale pot fi folosite numai la identificarea profilului genetic judiciar.

(4) Profilul genetic judiciar obținut în condițiile alin. (3) poate fi folosit și în altă cauză penală, dacă servește la aflarea adevărului.

(5) Datele obținute ca urmare a expertizei genetice judiciare constituie date personale și sunt protejate conform legii.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI DREPT

Legislație conexă: ► art. 8 CDFUE: „*Art. 8. Protecția datelor cu caracter personal. (1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc. (2) Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora. (3) Respectarea acestor norme se supune controlului unei autorități independente*"; ► Regulamentul (UE) 2016/679 din 27 aprilie 2016 al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) (J.O. L 119 din 4 mai 2016); ► Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare (M. Of. nr. 289 din 14 aprilie 2008).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea reamintește că simpla memorare a datelor referitoare la viața privată a unei persoane constituie o ingerință în sensul art. 8 din Convenție. Nu contează dacă informațiile memorate sunt utilizate ulterior sau nu. În ceea ce privește profilurile ADN, ele conțin o cantitate semnificativă de date personale unice. Curtea afirmă de la început că este pe deplin conștientă de faptul că, pentru a-și proteja populația, autoritățile naționale sunt obligate să întocmească baze de date ce conțin informații care pot contribui efectiv la represiunea și prevenirea anumitor infracțiuni, cum ar fi cele de natură sexuală. Totuși, fără respectarea unei proporționalități cu privire la obiectivele legitime atribuite acestora, beneficiile pe care le-ar aduce vor fi compromise de prejudiciile grave pe care le-ar provoca drepturilor și libertăților pe care statele, în virtutea Convenției, trebuie să le asigure persoanelor aflate sub jurisdicția lor.

Protecția datelor cu caracter personal joacă un rol fundamental în exercitarea dreptului la respectarea vieții private consacrat în art. 8 din Convenție. Legislația internă trebuie, prin urmare, să prevadă garanții adecvate pentru a preveni o utilizare a datelor cu caracter personal care nu le respectă pe cele prevăzute în acest articol. Necesitatea unor astfel

[1] Alin. (1) al art. 191 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 126 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) și (4) ale art. 191 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 126 din Legea nr. 255/2013.

de garanții este cu atât mai mare în cazul protecției datelor cu caracter personal supuse procesării automate, mai ales atunci când sunt utilizate de poliție. În special, legea internă trebuie să se asigure că aceste date sunt relevante, şi nu excesive în raport cu scopurile pentru care sunt înregistrate, şi că sunt păstrate într-o formă care să permită identificarea persoanelor respective pentru o perioadă care să nu o depăşească pe cea necesară atingerii scopurilor pentru care sunt înregistrate. Legislația internă trebuie să conțină, de asemenea, măsuri de protecție capabile să protejeze eficient datele cu caracter personal înregistrate împotriva utilizării necorespunzătoare şi abuzive, oferind în acelaşi timp posibilitatea concretă de a depune o cerere de ştergere a datelor stocate.

În cauza de față, Curtea a observat că dreptul francez nu prevede o diferențiere în funcție de natura şi gravitatea faptei comise cât priveşte durata de stocare a datelor în Fişierul național automatizat al amprentelor genetice (FNAEG). În plus, în ceea ce priveşte procedura de ştergere, numai pentru persoanele suspectate există posibilitatea formulării unei cereri în acest sens, nu şi pentru cei care au fost condamnați, precum reclamantul *(care fusese acuzat că a săvârşit acte de violență împotriva jandarmilor cu ocazia unei reuniuni sindicale şi care a refuzat să se supună prelevării de mostre ADN care să fie înregistrat în FNAEG – n.a.)*. Curtea consideră că persoanele condamnate ar trebui, de asemenea, să dispună de o posibilitate concretă de a depune o cerere de ştergere a datelor stocate, iar termenul de stocare să fie proporțional cu natura infracțiunilor şi cu scopurile restricțiilor dreptului la viață privată.

În consecință, Curtea consideră că actualul regim de păstrare a profilurilor ADN în FNAEG nu oferă, atât din cauza duratei, cât şi a posibilității de ştergere, o protecție suficientă pentru persoana în cauză şi, prin urmare, nu reflectă un echilibru just între interesele publice şi cele private în cauză. Acest lucru este suficient pentru a concluziona că statul pârât a depăşit marja de apreciere în materie, iar condamnarea reclamantului pentru refuzul de a se supune prelevării de mostre destinate înregistrării profilului său ADN în FNAEG constituie, prin urmare, o atingere disproporționată a dreptului său la respectarea vieții sale private şi nu poate fi considerată necesară în cadrul unei societăți democratice. În consecință, a avut loc o violare a art. 8 din Convenție (cauza *Aycaguer c. Franței*, Hotărârea din 22 iunie 2017, www.echr.coe.int).

2. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că profilurile ADN constituie în mod clar date cu caracter personal referitoare la „viața privată" şi păstrarea lor constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții private în sensul art. 8 parag. 1 din Convenție. Şi păstrarea amprentelor interferează cu dreptul la respectarea vieții private, în sensul aceluiaşi articol [a se vedea cauza *S. şi Marper c. Regatului Unit* (MC), Hotărârea din 4 decembrie 2008]. Statele au o marjă de apreciere limitată atunci când decid perioada de păstrare a datelor biometrice ale persoanelor condamnate. Totuşi, Curtea consideră că durata perioadei de reținere nu este neapărat concludentă pentru a evalua dacă a fost depăşită marja acceptabilă de apreciere în stabilirea acestui sistem. Importanță prezintă atât împrejurarea dacă se ține cont de gravitatea infracțiunii şi de necesitatea păstrării datelor, cât şi garanțiile disponibile. Dacă alege să instituie un sistem de reținere pe perioadă nedeterminată, este necesar ca statul să se asigure că există garanții eficiente pentru cei condamnați pentru o infracțiune. Nu există astfel de garanții atunci când datele biometrice şi fotografiile sunt păstrate fără referire la gravitatea infracțiunii şi la necesitatea continuă de a le reține pe perioadă nedeterminată, mai mult, poliția le poate şterge numai în circumstanțe excepționale şi nu există nicio dispoziție care să permită solicitarea eliminării lor dacă păstrarea nu pare necesară având în vedere natura infracțiunii, durata timpului scurs, vârsta persoanei în cauză şi personalitatea acesteia. Competența de reținere a profilului ADN, a amprentelor şi a fotografiei unei persoane condamnate pentru o infracțiune, fără referire la gravitatea infracțiunii sau la necesitatea păstrării pe perioadă nedeterminată, şi lipsa unei posibilități reale de reevaluare creează un dezechilibru între interesele publice şi private concurente. Chiar dacă statul are o marjă de apreciere ceva mai extinsă în ceea ce priveşte păstrarea amprentelor şi a fotografiilor, ea nu este suficientă pentru a concluziona că reținerea este proporțională,

dacă nu există garanții relevante, inclusiv posibilitatea unei analize reale (cauza *Gaughran c. Regatului Unit*, Hotărârea din 13 februarie 2020; în acelaşi sens, cauza *Trajkovski şi Chipovski c. Macedoniei de Nord*, Hotărârea din 13 februarie 2020, www.echr.coe.int).

Capitolul VIII. Cercetarea locului faptei şi reconstituirea

Art. 192. Cercetarea la fața locului[1]. (1) Cercetarea la fața locului se dispune de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecății de către instanța de judecată, atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului, precum şi ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.

(2) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate interzice persoanelor care se află ori care vin la locul unde se efectuează cercetarea să comunice între ele sau cu alte persoane. *[R.A.: art. 129 CPP 1968]*

Art. 193. Reconstituirea. (1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, dacă găseşte necesar pentru verificarea şi precizarea unor date sau probe administrate ori pentru a stabili împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru soluționarea cauzei, poate să procedeze la reconstituirea, în întregime sau în parte, a modului şi a condițiilor în care s-a comis fapta.

(2)[2] Organele judiciare procedează la reconstituirea activităților sau a situațiilor, având în vedere împrejurările în care fapta a avut loc, pe baza probelor administrate. În cazul în care declarațiile martorilor, ale părților sau ale subiecților procesuali principali cu privire la activitățile sau situațiile ce trebuie reconstituite sunt diferite, reconstituirea trebuie efectuată separat pentru fiecare variantă a desfăşurării faptei descrise de aceştia.

(3) Când suspectul sau inculpatul se află în vreuna din situațiile prevăzute la art. 90, reconstituirea se face în prezența acestuia, asistat de apărător. Atunci când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să participe la reconstituire, aceasta se efectuează cu participarea altei persoane.

(4) Reconstituirea trebuie să fie efectuată astfel încât să nu fie încălcată legea sau ordinea publică, să nu fie adusă atingere moralei publice şi să nu fie pusă în pericol viața sau sănătatea persoanelor. *[R.A.: art. 130 CPP 1968]*

Art. 194. Prezența altor persoane la cercetarea la fața locului şi la reconstituire[3]. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune prezența medicului legist sau a oricăror persoane a căror prezență o consideră necesară.

Art. 195. Procesul-verbal de cercetare la fața locului sau de reconstituire[4]. (1) Despre efectuarea cercetării la fața locului sau a reconstituirii se încheie un

---

[1] Denumirea marginală şi alin. (1) ale art. 192 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 127 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) şi (3) ale art. 193 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 128 din Legea nr. 255/2013.

[3] Denumirea marginală a art. 194 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 129 din Legea nr. 255/2013.

[4] Denumirea marginală şi partea introductivă a alin. (1) ale art. 195 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 130 din Legea nr. 255/2013.

proces-verbal, care trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 199, următoarele:

a) indicarea ordonanței sau a încheierii prin care s-a dispus măsura;

b) numele, prenumele persoanelor prezente și calitatea în care acestea participă;

c) numele și prenumele suspectului sau inculpatului, dacă este cazul;

d) descrierea amănunțită a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât acestea să fie redate cu precizie și pe cât posibil cu dimensiunile respective. În cazul reconstituirii se consemnează amănunțit și desfășurarea reconstituirii.

(2) În toate cazurile se pot face schițe, desene sau fotografii ori alte asemenea lucrări, care se anexează la procesul-verbal.

(3) Activitatea desfășurată și constatările expertului se consemnează în procesul-verbal.

(4) Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină și la sfârșit de către cel care îl încheie și de către persoanele care au participat la cercetare sau reconstituire. Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze procesul-verbal, se face mențiune despre aceasta, precum și despre motivele imposibilității sau refuzului de a semna. *[R.A.: art. 131 CPP 1968]*

Capitolul IX. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane

Art. 196. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane. (1) Organele de urmărire penală pot dispune fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane cu privire la care există o suspiciune că au legătură cu fapta comisă sau că au fost prezente la locul faptei, chiar și în lipsa consimțământului acestora.

(2) Organul de urmărire penală poate autoriza să se dea publicității fotografia unei persoane, când această măsură este necesară pentru stabilirea identității persoanei sau în alte cazuri în care publicarea fotografiei prezintă importanță pentru buna desfășurare a urmăririi penale.

(3)[1] Dacă este necesară identificarea amprentelor ce au fost găsite pe anumite obiecte sau a persoanelor care pot fi puse în legătură cu fapta ori locul comiterii faptei, organele de urmărire penală pot dispune luarea amprentelor persoanelor despre care se presupune că au intrat în contact cu acele obiecte, respectiv fotografierea acelora despre care se presupune că au avut legătură cu fapta comisă sau au fost prezente la locul faptei.

Capitolul X. Mijloace materiale de probă

Art. 197. Obiectele ca mijloace de probă. (1) Obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului sunt mijloace materiale de probă.

---

[1] Alin. (3) al art. 196 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 131 din Legea nr. 255/2013.

(2) Sunt corpuri delicte mijloacele materiale de probă care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârşirea unei infracţiuni, precum şi obiectele care sunt produsul infracţiunii. *[R.A.: art. 94 şi art. 95 CPP 1968]*

Capitolul XI. Înscrisurile

Art. 198. Mijloacele de probă scrise. (1)[1] Înscrisurile pot servi ca mijloace de probă, dacă, din conţinutul lor, rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

(2) Procesul-verbal ce cuprinde constatările personale ale organului de urmărire penală sau ale instanţei de judecată este mijloc de probă. Procesele-verbale întocmite de organele prevăzute la art. 61 alin. (1) lit. a)-c) constituie acte de sesizare a organului de urmărire penală şi nu au valoarea unor constatări de specialitate în procesul penal. *[R.A.: art. 89 şi art. 90 CPP 1968]*

Art. 199. Cuprinsul şi forma procesului-verbal. (1) Procesul-verbal cuprinde:

a) numele, prenumele şi calitatea celui care îl încheie;

b) locul unde este încheiat;

c) data la care s-a încheiat procesul-verbal;

d) data şi ora la care a început şi s-a sfârşit activitatea consemnată în procesul-verbal;

e) numele, prenumele, codul numeric personal şi adresa persoanelor ce au fost prezente la întocmirea procesului-verbal, cu menţionarea calităţii acestora;

f) descrierea amănunţită a celor constatate, precum şi a măsurilor luate;

g) numele, prenumele, codul numeric personal şi adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecţiile şi explicaţiile acestora;

h) menţiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

(2) Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de cel care îl încheie, precum şi de persoanele arătate la lit. e) şi g). Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face menţiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilităţii ori refuzului de a semna. *[R.A.: art. 91 CPP 1968]*

Art. 200. Comisia rogatorie. (1) Când un organ de urmărire penală sau instanţa de judecată nu are posibilitatea să asculte un martor, să facă o cercetare la faţa locului, să procedeze la ridicarea unor obiecte sau să efectueze orice alt act procedural, se poate adresa unui alt organ de urmărire penală ori unei alte instanţe, care are posibilitatea să le efectueze.

(2) Punerea în mişcare a acţiunii penale, luarea măsurilor preventive, încuviinţarea de probatorii, precum şi dispunerea celorlalte acte procesuale sau măsuri procesuale nu pot forma obiectul comisiei rogatorii.

(3) Comisia rogatorie se poate adresa numai unui organ sau unei instanţe egale în grad.

(4) Ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus comisia rogatorie trebuie să conţină toate lămuririle referitoare la îndeplinirea actului care face obiectul acesteia,

---

[1] Alin. (1) şi (2) ale art. 198 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 132 din Legea nr. 255/2013.

iar în cazul când urmează să fie ascultată o persoană, se vor arăta şi întrebările ce trebuie să i se pună.

(5) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată care efectuează comisia rogatorie poate pune şi alte întrebări, dacă necesitatea acestora rezultă în cursul ascultării.

(6) Când comisia rogatorie s-a dispus de instanța de judecată, părțile pot formula în fața acesteia întrebări, care vor fi transmise instanței ce urmează a efectua comisia rogatorie.

(7) Totodată, oricare dintre părți poate cere să fie citată la efectuarea comisiei rogatorii.

(8) Când inculpatul este arestat, instanța care urmează a efectua comisia rogatorie dispune desemnarea unui avocat din oficiu, care îl va reprezenta, în absența avocatului ales. *[R.A.: art. 132, art. 133 şi art. 134 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 230-232 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019).

Art. 201. Delegarea. (1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune, în condițiile arătate la art. 200 alin. (1) şi (2), efectuarea unui act de procedură şi prin delegare. Delegarea poate fi dată numai unui organ sau unei instanțe de judecată ierarhic inferioare.

(2) Dispozițiile privitoare la comisia rogatorie se aplică în mod corespunzător şi în caz de delegare. *[R.A.: art. 135 CPP 1968]*

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul V. Măsurile preventive şi alte măsuri procesuale

Capitolul I. Măsurile preventive

Secţiunea 1. Dispoziţii generale

Legea de aplicare: ► Art. 16. (1) Măsurile preventive aflate în curs de executare la data intrării în vigoare a legii noi continuă şi se menţin pe durata pentru care au fost dispuse, în condiţiile prevăzute de legea veche. La expirarea acestei durate, măsurile preventive pot fi prelungite ori, după caz, menţinute, revocate sau înlocuite cu o altă măsură preventivă, în condiţiile legii noi. (2) La expirarea duratei măsurii preventive a obligării de a nu părăsi localitatea ori a obligării de a nu părăsi ţara, aflate în curs de executare la data intrării în vigoare a legii noi, se poate lua împotriva inculpatului oricare dintre măsurile preventive prevăzute de legea nouă. (3) În cauzele aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, măsura preventivă a obligării de a nu părăsi localitatea ori cea a obligării de a nu părăsi ţara, aflată în curs de executare, se menţine până la termenul de judecată acordat în cauză, când instanţa poate lua împotriva inculpatului oricare dintre măsurile preventive prevăzute de legea nouă. ► Art. 17. (1) Propunerile, cererile sau orice alte cauze privind luarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea sau încetarea măsurilor preventive, în cursul urmăririi penale, aflate în curs de soluţionare în primă instanţă la data intrării în vigoare a legii noi, se soluţionează de către judecătorul de drepturi şi libertăţi competent conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeaşi lege.

Art. 202. Scopul, condiţiile generale de aplicare şi categoriile măsurilor preventive. (1) Măsurile preventive pot fi dispuse dacă există probe sau indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârşit o infracţiune şi dacă sunt necesare în scopul asigurării bunei desfăşurări a procesului penal, al împiedicării sustragerii suspectului ori a inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori al prevenirii săvârşirii unei alte infracţiuni.

(2) Nicio măsură preventivă nu poate fi dispusă, confirmată, prelungită sau menţinută dacă există o cauză care împiedică punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale.

(3) Orice măsură preventivă trebuie să fie proporţională cu gravitatea acuzaţiei aduse persoanei faţă de care este luată şi necesară pentru realizarea scopului urmărit prin dispunerea acesteia.

(4) Măsurile preventive sunt:

a) reţinerea;

b) controlul judiciar;

c) controlul judiciar pe cauţiune;

d) arestul la domiciliu;

e) arestarea preventivă. *[**R.A.**: art. 136 alin. (1), (2) şi (8) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 23 alin. (1)-(10) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (1) Libertatea individuală şi siguranţa persoanei sunt inviolabile. (2) Percheziţionarea, reţinerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile şi cu procedura prevăzute de lege. (3) Reţinerea nu poate depăşi 24 de ore. (4) Arestarea preventivă se dispune de judecător şi numai în cursul procesului penal. (5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile şi se poate prelungi*

cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depăşească un termen rezonabil, şi nu mai mult de 180 de zile. (6) În faza de judecată instanţa este obligată, în condiţiile legii, să verifice periodic, şi nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea şi temeinicia arestării preventive şi să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanţa constată că nu există temeiuri noi care să justifice menţinerea privării de libertate. (7) Încheierile instanţei privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege. (8) Celui reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu. (9) Punerea în libertate a celui reţinut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum şi în alte situaţii prevăzute de lege. (10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauţiune"; ▶ art. 5 parag. 1 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate şi la siguranţă. 1. Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranţă. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepţia următoarelor cazuri şi potrivit căilor legale: a) dacă este deţinut legal pe baza condamnării pronunţate de un tribunal competent; b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei deţineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunţată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligaţii prevăzute de lege; c) dacă a fost arestat sau reţinut în vederea aducerii sale în faţa autorităţii judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârşit o infracţiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârşească o infracţiune sau să fugă după săvârşirea acesteia; d) dacă este vorba de detenţia legală a unui minor, hotărâtă pentru educaţia sa sub supraveghere sau despre detenţia sa legală, în scopul aducerii sale în faţa autorităţii competente; e) dacă este vorba despre detenţia legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; f) dacă este vorba despre arestarea sau detenţia legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare"*; ▶ art. 6 CDFUE: *„Art. 6. Dreptul la libertate şi la siguranţă. Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranţă"*.

Hotărâri C.E.D.O. **1.** Încălcarea „căilor legale" cu ocazia arestării preventive a inculpaţilor, din cauza faptului că nu s-au furnizat motivele concrete care au determinat adoptarea unei astfel de măsuri, a condus la încălcarea art. 5 parag. 1 lit. c) din Convenţie (cauza *Irinel Popa şi alţii c. României*, Hotărârea din 1 decembrie 2009, în *N. Cristuş*, Arestarea preventivă, p. 326).

2. Având în vedere numeroasele manifestări huliganice din Europa în ultimele decenii cu ocazia desfăşurării unor meciuri de fotbal şi a altor sporturi, precum şi evenimentele de masă care pot deveni violente, Curtea ia act că majoritatea statelor membre se confruntă cu astfel de provocări. Prezenta cauză a evidenţiat necesitatea revizuirii şi clarificării jurisprudenţei Curţii în materie, nu numai pentru a asigura o mai mare consecvenţă şi coerenţă, dar şi pentru a aborda mai adecvat problemele din societatea modernă. Prin urmare, Marea Cameră este de părere că, pentru ca poliţia să nu fie în imposibilitatea de a-şi îndeplini îndatoririle de a menţine ordinea şi de a proteja publicul, detenţia legală a unei persoane în afara contextului procedurilor penale poate, în principiu, să fie permisă în temeiul art. 5 parag. 1 lit. c) a doua ipoteză din Convenţie („când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârşească o infracţiune"), cu condiţia însă să se respecte principiul de bază cuprins în art. 5, acela de a proteja individul de arbitrar. Astfel, pentru ca o reţinere să fie justificată în temeiul acestui text, autorităţile trebuie să demonstreze în mod convingător că persoana în cauză ar fi fost probabil implicată într-o infracţiune concretă, dacă săvârşirea ei nu ar fi fost împiedicată prin detenţia sa (cauza *S., V. şi A. c. Danemarcei*, Hotărârea din 22 octombrie 2018, www.echr.coe.int).

De exemplu, Curtea a constatat o privare arbitrară şi ilegală de libertate în situaţia în care poliţia a întrerupt întâlnirile neautorizate, dar paşnice, a arestat participanţii şi i-a escortat la secţia de poliţie pentru a întocmi rapoarte privind infracţiunile, fără a se furniza motive privind imposibilitatea de a încheia pe loc procesele-verbale de constatare, aşa cum se prevedea în legislaţia naţională. Mai mult, odată ce rapoartele privind infracţiunile au fost întocmite la secţia de poliţie, obiectivul de escortare a fost îndeplinit, iar reţinerea în custodie în aşteptarea audierii judiciare necesita o justificare specifică, cum ar fi riscul de evadare sau obstrucţionarea cursului justiţiei. În lipsa unor motive explicite pentru a nu îl elibera pe reclamant *(care a fost arestat de şapte ori la diferite evenimente publice – n.a.)*, Curtea a considerat că detenţia a fost nejustificată şi arbitrară, chiar dacă aceasta s-a încadrat în termenul prevăzut în textul de lege relevant din legislaţia naţională (cauza *Navalnyy c. Rusiei*, Hotărârea din 15 noiembrie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 203. Organul judiciar competent şi actul prin care se dispune asupra măsurilor preventive. (1) Măsura preventivă prevăzută la 202 alin. (4) lit. a) poate fi luată faţă de suspect sau inculpat de către organul de cercetare penală sau de către procuror, numai în cursul urmăririi penale.

(2)[1] Măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b) şi c) pot fi luate faţă de inculpat, în cursul urmăririi penale, de către procuror şi de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, în procedura de cameră preliminară, de către judecătorul de cameră preliminară, iar în cursul judecăţii, de către instanţa de judecată.

(3) Măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. d) şi e) pot fi luate faţă de inculpat, în cursul urmăririi penale, de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, în procedura de cameră preliminară, de către judecătorul de cameră preliminară, iar în cursul judecăţii, de către instanţa de judecată.

(4) Organul de cercetare penală şi procurorul dispun asupra măsurilor preventive prin ordonanţă motivată.

(5)[2] În cursul urmăririi penale şi al procedurii de cameră preliminară, cererile, propunerile, plângerile şi contestaţiile privitoare la măsurile preventive se soluţionează în camera de consiliu, prin încheiere motivată, care se pronunţă în camera de consiliu.

(6) În cursul judecăţii, instanţa de judecată se pronunţă asupra măsurilor preventive prin încheiere motivată.

(7) Încheierile pronunţate de judecătorul de drepturi şi libertăţi, de judecătorul de cameră preliminară sau de instanţa de judecată se comunică inculpatului şi procurorului care au lipsit de la pronunţare. *[R.A.: art. 136 alin. (3), (4) (5) şi (7) şi art. 137 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 4/2014 (M. Of. nr. 821 din 11 noiembrie 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 203 alin. (5) şi art. 425[1] alin. (1) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cursul urmăririi penale şi al procedurii de cameră preliminară contestaţia împotriva încheierii judecătorului de drepturi şi libertăţi sau, după caz, a judecătorului de cameră

---

[1] Alin. (2) al art. 203 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 133 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (5) al art. 203 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 133 din Legea nr. 255/2013.

preliminară privitoare la măsurile preventive se soluționează în camera de consiliu, prin încheiere motivată, care se pronunță în camera de consiliu".

Art. 204. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale. (1)[1] Împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi şi libertăți dispune asupra măsurilor preventive, inculpatul şi procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune la judecătorul de drepturi şi libertăți care a pronunțat încheierea atacată şi se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, judecătorului de drepturi şi libertăți de la instanța ierarhic superioară, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2) Contestațiile împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi şi libertăți de la Înalta Curte de Casație şi Justiție dispune asupra măsurilor preventive se soluționează de un complet compus din judecători de drepturi şi libertăți de la Înalta Curte de Casație şi Justiție, dispozițiile prezentului articol aplicându-se în mod corespunzător.

(3) Contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare.

(4) Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare.

(5) Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive, revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

(6)[2] În vederea soluționării contestației, inculpatul se citează.

(7)[3] Soluționarea contestației se face în prezența inculpatului, în afară de cazul când acesta lipseşte nejustificat, este dispărut, se sustrage ori din cauza stării sănătății, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate nu poate fi adus în fața judecătorului. Se consideră că este prezent şi inculpatul privat de libertate care, cu acordul său şi în prezența apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a interpretului, participă la soluționarea contestației prin videoconferință, la locul de deținere.

(8) În toate cazurile, este obligatorie acordarea asistenței juridice pentru inculpat de către un avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Participarea procurorului este obligatorie.

(10) În cazul admiterii contestației formulate de procuror şi dispunerii arestării preventive a inculpatului, dispozițiile art. 226 se aplică în mod corespunzător. În cazul admiterii contestației formulate de procuror şi dispunerii prelungirii arestării preventive a inculpatului, dispozițiile art. 236 alin. (1) şi (2) se aplică în mod corespunzător.

---

[1] Alin. (1) şi (2) ale art. 204 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 134 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (6) al art. 204 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 134 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (7) al art. 204 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 39 din O.U.G. nr. 18/2016.

(11)[1] Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, se poate dispune luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) sau majorarea cuantumului cauțiunii.

(12) În cazul admiterii contestației formulate de inculpat împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive, se poate dispune, în condițiile prevăzute de lege, respingerea propunerii de luare sau de prelungire a măsurii preventive ori, după caz, înlocuirea acesteia cu o altă măsură preventivă mai ușoară și, după caz, punerea de îndată în libertate a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză.

(13) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la soluționarea contestației.

(14) Dacă încheierea judecătorului de drepturi și libertăți de la prima instanță nu este atacată cu contestație, acesta restituie dosarul procurorului în termen de 48 de ore de la expirarea termenului de contestație. *[**R.A.:** art. 140[1], art. 140[2], art. 140[3] și art. 160[9] CPP 1968]*

Legea de aplicare: Art. 17. (2) Recursurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, declarate împotriva încheierilor din cursul urmăririi penale privitoare la măsurile preventive, rămân în competența aceleiași instanțe și se judecă potrivit regulilor prevăzute de legea veche. Dacă instanța admite recursul și casează încheierea, procedează la rejudecarea cauzei conform legii noi, putând lua oricare dintre măsurile preventive prevăzute de aceasta.

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 4/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, sub art. 203.

Legislație conexă: ▶ art. 23 alin. (7) C. Rom.: „*Art. 23. Libertatea individuală. (...) (7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege*"; ▶ art. 5 parag. 4 CEDO: „*Art. 5. Dreptul la libertate și la siguranță. (...) 4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală*".

Hotărâri C.E.D.O. Respectarea dreptului oricărei persoane, conform art. 5 parag. 4 din Convenție, de a obține într-un termen scurt o hotărâre din partea unei instanțe cu privire la legalitatea detenției sale trebuie apreciată având în vedere circumstanțele fiecărei cauze. Totuși, în principiu, ținând seama de faptul că este în joc libertatea unei persoane, statul trebuie să se asigure că procedura se desfășoară într-un interval minim de timp (cauza *Akhadov c. Slovaciei*, Hotărârea din 28 ianuarie 2014, www.echr.coe.int). Invocarea ca justificare de către autorități a lipsei activității serviciilor poștale nu poate acoperi lipsa de diligență a parchetului și omiterea acestuia cu privire la trimiterea dosarului către tribunal timp de zece zile, așa încât procedura în cauză nu s-a desfășurat într-un „termen scurt", astfel cum cer dispozițiile menționate din Convenție (cauza *Răducu c. României*, Hotărârea din 21 aprilie 2009, în *N. Cristuș*, Arestarea preventivă, p. 359).

[1] Alin. (11) și (12) ale art. 204 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 134 din Legea nr. 255/2013.

Art. 205. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare. (1)[1] Împotriva încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată cu rechizitoriu dispune asupra măsurilor preventive, inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune la judecătorul de cameră preliminară care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, judecătorului de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2)[2] Contestațiile împotriva încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție dispune în procedura camerei preliminare asupra măsurilor preventive se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe, în condițiile legii.

(3) Contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare.

(4) Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare.

(5) Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

(6)[3] În vederea soluționării contestației, inculpatul se citează.

(7)[4] Dispozițiile art. 204 alin. (7) se aplică în mod corespunzător.

(8) În toate cazurile, este obligatorie acordarea asistenței juridice pentru inculpat de către un avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Participarea procurorului este obligatorie.

(10)[5] Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, odată cu soluționarea contestației se poate dispune luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) sau majorarea cuantumului cauțiunii.

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 4/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, sub art. 203.

---

[1] Alin. (1) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 4 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[2] Alin. (2) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 135 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (6) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 135 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (7) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 40 din O.U.G. nr. 18/2016.

[5] Alin. (10) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 135 din Legea nr. 255/2013.

Art. 206. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății. (1)[1] Împotriva încheierilor prin care instanța dispune, în primă instanță, asupra măsurilor preventive inculpatul şi procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată şi se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2) Încheierile prin care Înalta Curte de Casație şi Justiție dispune în primă instanță asupra măsurilor preventive pot fi contestate la completul competent de la Înalta Curte de Casație şi Justiție.

(3) Contestația se soluționează în şedință publică, cu participarea procurorului şi cu citarea inculpatului.

(4) Contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare.

(5) Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare.

(6) Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

(7)[2] Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, instanța poate dispune luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) sau majorarea cuantumului cauțiunii. *[R.A.: art. 141 şi art. 160[9] CPP 1968]*

Legea de aplicare: Art. 18. Recursurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, declarate împotriva încheierilor prin care, în cursul judecății, s-a dispus luarea, menținerea, revocarea, înlocuirea sau încetarea măsurilor preventive, rămân în competența aceleiaşi instanțe şi se judecă potrivit regulilor prevăzute de legea veche. Dacă instanța admite recursul şi casează încheierea, procedează la rejudecarea cauzei conform legii noi, putând lua oricare dintre măsurile preventive prevăzute de aceasta.

Legislație conexă: ▶ art. 23 alin. (7) C. Rom.: „*Art. 23. Libertatea individuală. (...) (7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege*"; ▶ art. 5 parag. 4 CEDO: „*Art. 5. Dreptul la libertate şi la siguranță. (...) 4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale şi să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală*".

Hotărâri C.E.D.O. Articolul 5 parag. 4 din Convenție nu garantează un drept în sine la un recurs împotriva hotărârii de luare sau menținere a arestării, deoarece prevederile menționate nu fac referire la o cale de atac, ci la o procedură. În principiu, intervenția unei singure instanțe satisface exigențele art. 5 parag. 4 din Convenție, dacă procedura urmată a avut un caracter judiciar şi a oferit persoanei garanții corespunzătoare naturii privării

[1] Alin. (1) şi (2) ale art. 206 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. III pct. 3 din O.U.G. nr. 3/2014.

[2] Alin. (7) al art. 206 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 136 din Legea nr. 255/2013.

de libertate existente în cauză (cauza *Jėčius c. Lituaniei*, Hotărârea din 31 iulie 2000, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 245).

Art. 207. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară. (1) Când procurorul dispune trimiterea în judecată a inculpatului față de care s-a dispus o măsură preventivă, rechizitoriul, împreună cu dosarul cauzei, se înaintează judecătorului de cameră preliminară de la instanța competentă, cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia.

(2) În termen de 3 zile de la înregistrarea dosarului, judecătorul de cameră preliminară verifică din oficiu legalitatea şi temeinicia măsurii preventive, înainte de expirarea duratei acesteia, cu citarea inculpatului.

(3) Dispozițiile art. 235 alin. (4)-(6) se aplică în mod corespunzător.

(4) Când constată că temeiurile care au determinat luarea măsurii se mențin sau există temeiuri noi care justifică o măsură preventivă, judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere menținerea măsurii preventive față de inculpat.

(5) Când constată că au încetat temeiurile care au determinat luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive şi nu există temeiuri noi care să o justifice ori în cazul în care au apărut împrejurări noi din care rezultă nelegalitatea măsurii preventive, judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere revocarea acesteia şi punerea în libertate a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză.

(6)[1] În tot cursul procedurii de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară, din oficiu, verifică periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii arestării preventive şi a măsurii arestului la domiciliu sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri. Dispozițiile alin. (2)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(7)[2] Judecătorul de cameră preliminară, în cursul procedurii de cameră preliminară, verifică, din oficiu, periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii controlului judiciar ori a controlului judiciar pe cauțiune sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestei măsuri. Dispozițiile alin. (2)-(5) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 160 şi art. 300¹ CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 16/2018 (M. Of. nr. 927 din 2 noiembrie 2018), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bucureşti şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 207 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„*Termenul «cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia» este un termen peremptoriu, iar încălcarea sa atrage decăderea procurorului din dreptul de a formula cereri privind măsurile preventive şi nulitatea actului făcut în acest sens peste termen, precum şi imposibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a verifica din oficiu legalitatea şi temeinicia măsurii preventive înainte de expirarea duratei acesteia*".

---

[1] Alin. (6) al art. 207 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 24/2015.

[2] Alin. (7) al art. 207 a fost introdus prin art. I pct. 5 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

Art. 208. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecății. (1) Judecătorul de cameră preliminară înaintează dosarul instanței de judecată cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea măsurii preventive.

(2) Instanța de judecată verifică din oficiu dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea, prelungirea sau menținerea măsurii preventive, înainte de expirarea duratei acesteia, cu citarea inculpatului.

(3) Dispozițiile art. 207 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(4)[1] În tot cursul judecății, instanța, din oficiu, prin încheiere, verifică periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat menținerea măsurii arestării preventive și a măsurii arestului la domiciliu dispuse față de inculpat sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri.

(5)[2] În tot cursul judecății, instanța verifică, prin încheiere, din oficiu, periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii controlului judiciar ori a controlului judiciar pe cauțiune sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestei măsuri. Dispozițiile art. 207 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 160[b] și art. 300[2] CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 23 alin. (6) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate"*.

Art. 208[1].[3] **Modificarea conținutului unor măsuri preventive.** În cadrul procedurii de verificare a măsurilor preventive potrivit art. 207 și 208 se poate dispune și modificarea obligațiilor din conținutul acestora.

Secțiunea a 2-a. Reținerea

Art. 209. Reținerea. (1) Organul de cercetare penală sau procurorul poate dispune reținerea, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 202.

(2) Persoanei reținute i se aduc la cunoștință, de îndată, în limba pe care o înțelege, infracțiunea de care este suspectat și motivele reținerii.

(3) Reținerea se poate dispune pentru cel mult 24 de ore. În durata reținerii nu se include timpul strict necesar conducerii suspectului sau inculpatului la sediul organului judiciar, conform legii.

(4)[4] Dacă suspectul sau inculpatul a fost adus în fața organului de cercetare penală sau a procurorului pentru a fi audiat, în baza unui mandat de aducere legal emis, în termenul prevăzut la alin. (3) nu se include perioada cât suspectul sau inculpatul s-a aflat sub puterea acelui mandat.

---

[1] Alin. (4) al art. 208 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 2 din O.U.G. nr. 24/2015.

[2] Alin. (5) al art. 208 a fost introdus prin art. I pct. 6 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[3] Art. 208[1] a fost introdus prin art. II pct. 41 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (4) al art. 209 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 137 din Legea nr. 255/2013.

(5) Măsura reținerii poate fi luată numai după audierea suspectului sau inculpatului, în prezența avocatului ales ori numit din oficiu.

(6) Înainte de audiere, organul de cercetare penală ori procurorul este obligat să aducă la cunoştința suspectului sau inculpatului că are dreptul de a fi asistat de un avocat ales ori numit din oficiu şi dreptul de a nu face nicio declarație, cu excepția furnizării de informații referitoare la identitatea sa, atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa.

(7)[1] Suspectul sau inculpatul are dreptul de a-şi încunoştința personal avocatul ales sau de a solicita organului de cercetare penală ori procurorului să îl încunoştințeze pe acesta. Modul de realizare a încunoştințării se consemnează într-un proces-verbal. Exercitarea dreptului de a face personal încunoştințarea nu se poate refuza decât pentru motive temeinice, care vor fi consemnate în procesul-verbal.

(8) Avocatul ales are obligația de a se prezenta la sediul organului judiciar în termen de cel mult două ore de la încunoştințare. În caz de neprezentare a avocatului ales, organul de cercetare penală sau procurorul numeşte un avocat din oficiu.

(9) Avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul de a comunica direct cu acesta, în condiții care să asigure confidențialitatea.

(10) Reținerea se dispune de organul de cercetare penală sau de procuror prin ordonanță, care va cuprinde motivele care au determinat luarea măsurii, ziua şi ora la care reținerea începe, precum şi ziua şi ora la care reținerea se sfârşeşte.

(11) Suspectului sau inculpatului reținut i se înmânează un exemplar al ordonanței prevăzute la alin. (10).

(12) Pe perioada reținerii suspectului sau inculpatului, organul de cercetare penală sau procurorul care a dispus măsura are dreptul de a proceda la fotografierea şi luarea amprentelor acestuia.

(13) Dacă reținerea a fost dispusă de organul de cercetare penală, acesta are obligația de a-l informa pe procuror cu privire la luarea măsurii preventive, de îndată şi prin orice mijloace.

(14) Împotriva ordonanței organului de cercetare penală prin care s-a luat măsura reținerii suspectul sau inculpatul poate face plângere la procurorul care supraveghează urmărirea penală, înainte de expirarea duratei acesteia. Procurorul se pronunță de îndată, prin ordonanță. În cazul când constată că au fost încălcate dispozițiile legale care reglementează condițiile de luare a măsurii reținerii, procurorul dispune revocarea ei şi punerea de îndată în libertate a celui reținut.

(15) Împotriva ordonanței procurorului prin care s-a luat măsura reținerii suspectul sau inculpatul poate face plângere, înainte de expirarea duratei acesteia, la prim-procurorul parchetului sau, după caz, la procurorul ierarhic superior. Prim-procurorul sau procurorul ierarhic superior se pronunță de îndată, prin ordonanță. În cazul când constată că au fost încălcate dispozițiile legale care reglementează condițiile de luare a măsurii reținerii, prim-procurorul sau procurorul ierarhic superior dispune revocarea ei şi punerea de îndată în libertate a inculpatului.

---

[1] Alin. (7) al art. 209 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 42 din O.U.G. nr. 18/2016.

(16) Procurorul sesizează judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa competentă, în vederea luării măsurii arestării preventive faţă de inculpatul reţinut, cu cel puţin 6 ore înainte de expirarea duratei reţinerii acestuia.

(17)[1] Persoanei reţinute i se comunică, sub semnătură, în scris, drepturile prevăzute la art. 83, la art. 210 alin. (1) şi (2), dreptul de acces la asistenţă medicală de urgenţă, durata maximă pentru care se poate dispune măsura reţinerii, precum şi dreptul de a face plângere împotriva măsurii dispuse, iar în cazul în care persoana reţinută nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal. *[R.A.: art. 137[1] alin. (1), art. 140[1], art. 143 şi art. 144 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ► art. 23 alin. (3) şi (8) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (3) Reţinerea nu poate depăşi 24 de ore. (...) (8) Celui reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu"*; ► art. 5 parag. 2 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate şi la siguranţă. (...) 2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt şi într-o limbă pe care o înţelege, asupra motivelor arestării sale şi asupra oricărei acuzaţii aduse împotriva sa"*; ► art. 45 şi art. 101 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ► Ordinul comun nr. 1274/C/111/2037/1123/C/2017 al ministrului justiţiei, ministrului afacerilor interne, preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie privind modelul informării scrise înmânate suspecţilor sau inculpaţilor în cadrul procedurilor penale în care sunt privaţi de libertate sau persoanelor care sunt arestate în scopul executării unui mandat european de arestare (M. Of. nr. 786 din 4 octombrie 2017).

Art. 210. Încunoştinţarea despre reţinere. (1) Imediat după reţinere, persoana reţinută are dreptul de a încunoştinţa personal sau de a solicita organului judiciar care a dispus măsura să încunoştinţeze un membru al familiei sale ori o altă persoană desemnată de aceasta despre luarea măsurii reţinerii şi despre locul unde este reţinută.

(2)[2] Dacă persoana reţinută nu este cetăţean român, aceasta are şi dreptul de a încunoştinţa sau de a solicita încunoştinţarea misiunii diplomatice ori oficiului consular al statului al cărui cetăţean este sau, după caz, a unei organizaţii internaţionale umanitare, dacă nu doreşte să beneficieze de asistenţa autorităţilor din ţara sa de origine, ori a reprezentanţei organizaţiei internaţionale competente, dacă este refugiat sau, din orice alt motiv, se află sub protecţia unei astfel de organizaţii. Inspectoratul General pentru Imigrări este informat în toate situaţiile cu privire la dispunerea măsurii preventive faţă de această categorie de persoane.

(3) Dispoziţiile alin. (1) şi (2) se aplică în mod corespunzător şi în cazul schimbării ulterioare a locului de reţinere.

(4)[3] *Abrogat.*

(5) Persoanei reţinute nu i se poate refuza exercitarea dreptului de a face personal încunoştinţarea decât pentru motive temeinice, care vor fi consemnate în procesul-verbal.

---

[1] Alin. (17) al art. 209 a fost introdus prin art. 102 pct. 138 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 210 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 139 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (4) al art. 210 a fost abrogat prin art. 102 pct. 140 din Legea nr. 255/2013.

(6)[1] În mod excepțional, pentru motive temeinice, încunoștințarea poate fi întârziată cel mult 4 ore. *[R.A.: art. 137[1] alin. (3) CPP 1968]*

Legislație conexă: Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (J.O. L nr. 294 din 6 noiembrie 2013).

Secțiunea a 3-a. Controlul judiciar

Art. 211. Condiții generale. (1) În cursul urmăririi penale, procurorul poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, dacă această măsură preventivă este necesară pentru realizarea scopului prevăzut la art. 202 alin. (1).

(2) Judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța de judecată, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1). *[R.A.: art. 160[2] CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. După cum Curtea a susținut în mod constant în jurisprudența sa, art. 5 parag. 3 din Convenție nu oferă autorităților judiciare o alegere între fie a aduce persoana acuzată în fața unui judecător sau a unui alt magistrat pentru a fi judecată într-un termen rezonabil, fie a-i acorda liberarea provizorie în așteptarea procesului. Utilizarea cuvântului „sau" nu înseamnă că judecarea într-un termen rezonabil este o alternativă la posibilitatea eliberării celui deținut (cauza *Buzadji c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 16 decembrie 2014, www.echr.coe.int). Până la condamnare, persoana acuzată trebuie să fie prezumată nevinovată, iar scopul dispoziției amintite este de a garanta liberarea sa provizorie odată ce detenția încetează să mai fie rezonabilă. O persoană acuzată de o infracțiune trebuie să fie întotdeauna eliberată în așteptarea procesului, cu excepția cazului în care autoritățile pot demonstra că există motive „relevante și suficiente" pentru a justifica detenția în continuare. Justificarea pentru orice perioadă de detenție, indiferent cât de scurtă ar fi aceasta, trebuie demonstrată în mod convingător de către autorități (cauza *Sopin c. Rusiei*, Hotărârea din 18 decembrie 2012, www.echr.coe.int).

2. În conformitate cu jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, existența unor motive plauzibile pentru a suspecta că persoana arestată a săvârșit o infracțiune este o condiție *sine qua non* a legalității menținerii detenției. Totuși, după un anumit timp, acest lucru nu mai este suficient, iar autoritățile trebuie să ofere motive concrete pentru a justifica necesitatea menținerii unei persoane în arest (cauza *Gábor Nagy c. Ungariei*, Hotărârea din 11 februarie 2014, www.echr.coe.int). În condițiile în care instanțele interne nu au examinat niciodată posibilitatea adoptării uneia dintre măsurile alternative prevăzute de dreptul intern, deși art. 5 parag. 3 din Convenție conține cerința ca autoritățile să țină seama de asemenea măsuri atunci când se pot aplica situației în cauză, iar acuzatul oferă garanții privind prezentarea la audiere, prin menținerea inculpatului în arest preventiv pentru o perioadă de 1 an și 2 luni fără să fi fost judecat pentru infracțiunile de care era acuzat și fără ca autoritățile să ofere motive „relevante și suficiente" pentru a justifica necesitatea menținerii măsurii, a fost încălcat art. 5 parag. 3 din Convenție (cauza *Scundeanu c. României*, Hotărârea din 2 februarie 2010, în *N. Cristuș*, Arestarea preventivă, p. 305).

[1] Alin. (6) al art. 210 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 141 din Legea nr. 255/2013.

Art. 212.[1] **Luarea măsurii controlului judiciar de către procuror.** (1) Procurorul dispune citarea inculpatului aflat în stare de libertate sau aducerea inculpatului aflat în stare de reținere.

(2) Inculpatului prezent i se aduc la cunoştință, de îndată, în limba pe care o înțelege, infracțiunea de care este suspectat şi motivele luării măsurii controlului judiciar.

(3) Măsura controlului judiciar poate fi luată numai după audierea inculpatului, în prezența avocatului ales ori numit din oficiu. Dispozițiile art. 209 alin. (6)-(9) se aplică în mod corespunzător.

(4) Procurorul dispune luarea măsurii controlului judiciar prin ordonanță motivată, care se comunică inculpatului. *[R.A.: art. 160²ª CPP 1968]*

Art. 213.[2] **Calea de atac împotriva măsurii controlului judiciar dispuse de procuror.** (1) Împotriva ordonanței procurorului prin care s-a luat măsura controlului judiciar, în termen de 48 de ore de la comunicare, inculpatul poate face plângere la judecătorul de drepturi şi libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

(2) Judecătorul de drepturi şi libertăți sesizat conform alin. (1) fixează termen de soluționare în camera de consiliu şi dispune citarea inculpatului.

(3) Neprezentarea inculpatului nu împiedică judecătorul de drepturi şi libertăți să dispună asupra măsurii luate de procuror.

(4) Judecătorul de drepturi şi libertăți îl ascultă pe inculpat atunci când acesta este prezent.

(5) Asistența juridică a inculpatului şi participarea procurorului sunt obligatorii.

(6)[3] Judecătorul de drepturi şi libertăți poate revoca măsura, dacă au fost încălcate dispozițiile legale care reglementează condițiile de luare a acesteia, sau poate modifica obligațiile din conținutul controlului judiciar.

(6¹)[4] Încheierea prin care judecătorul de drepturi şi libertăți soluționează plângerea este definitivă.

(7) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la pronunțarea încheierii.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 17/2017 (M. Of. nr. 261 din 13 aprilie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că **dispozițiile art. 213 alin. (2) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care soluționarea plângerii împotriva ordonanței procurorului prin care s-a luat măsura controlului judiciar se face cu aplicarea prevederilor art. 204 alin. (4) din Codul de procedură penală.** Curtea a reținut că, în cazul formulării unei plângeri împotriva ordonanței procurorului prin care acesta a dispus luarea/prelungirea măsurii controlului judiciar, în cursul urmăririi penale, legiuitorul nu a reglementat un termen cert de soluționare a acesteia, așa cum a reglementat în cazul soluționării contestației împotriva încheierii

[1] Art. 212 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 142 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 213 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 143 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (6) al art. 213 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 43 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (6¹) al art. 213 a fost introdus prin art. II pct. 44 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 25/2015 (M. Of. nr. 46 din 20 ianuarie 2016), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, statuase în același sens.

prin care se dispune asupra măsurii controlului judiciar de către judecător (fie el judecător de drepturi şi libertăţi, de cameră preliminară sau instanţă de judecată). Prin modul cum a înţeles să reglementeze soluţionarea plângerii împotriva luării/prelungirii măsurii preventive a controlului judiciar, legiuitorul a introdus un element de incertitudine, de natură să pună în discuţie însăşi efectivitatea acestei căi de atac, ceea ce contravine prevederilor art. 21 din Constituţie.

Art. 214. Luarea măsurii controlului judiciar de către judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată. (1) Judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată în faţa căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, luarea măsurii controlului judiciar faţă de inculpat, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu.

(2) Judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată sesizat potrivit alin. (1) dispune citarea inculpatului. Ascultarea inculpatului este obligatorie dacă acesta se prezintă la termenul fixat.

(3) Prezenţa avocatului inculpatului şi participarea procurorului sunt obligatorii. *[R.A.: art. 160²ª, art. 160⁶ alin. (1), (2), (4), (4¹) şi (5), art. 160⁷, art. 160⁸ alin. (1) şi (3) şi art. 160⁹ª CPP 1968]*

Art. 215. Conţinutul controlului judiciar. (1) Pe timpul cât se află sub control judiciar, inculpatul trebuie să respecte următoarele obligaţii:

a) să se prezinte la organul de urmărire penală, la judecătorul de cameră preliminară sau la instanţa de judecată ori de câte ori este chemat;

b) să informeze de îndată organul judiciar care a dispus măsura sau în faţa căruia se află cauza cu privire la schimbarea locuinţei;

c) să se prezinte la organul de poliţie desemnat cu supravegherea sa de către organul judiciar care a dispus măsura, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliţie sau ori de câte ori este chemat.

(2) Organul judiciar care a dispus măsura poate impune inculpatului ca, pe timpul controlului judiciar, să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligaţii:

a) să nu depăşească o anumită limită teritorială, fixată de organul judiciar, decât cu încuviinţarea prealabilă a acestuia;

b) să nu se deplaseze în locuri anume stabilite de organul judiciar sau să se deplaseze doar în locurile stabilite de acesta;

c) să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere;

d)[1] să nu revină în locuinţa familiei, să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alţi participanţi la comiterea infracţiunii, de martori ori experţi sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar şi să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale;

e) să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfăşoare activitatea în exercitarea căreia a săvârşit fapta;

f) să comunice periodic informaţii relevante despre mijloacele sale de existenţă;

g) să se supună unor măsuri de control, îngrijire sau tratament medical, în special în scopul dezintoxicării;

h) să nu participe la manifestări sportive sau culturale ori la alte adunări publice;

---

[1] Lit. d) de la alin. (2) al art. 215 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 144 din Legea nr. 255/2013.

i) să nu conducă vehicule anume stabilite de organul judiciar;

j) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte arme;

k) să nu emită cecuri.

(3) În cuprinsul actului prin care se dispune luarea măsurii controlului judiciar sunt prevăzute în mod expres obligaţiile pe care inculpatul trebuie să le respecte pe durata acestuia şi i se atrage atenţia că, în caz de încălcare cu rea-credinţă a obligaţiilor care îi revin, măsura controlului judiciar se poate înlocui cu măsura arestului la domiciliu sau măsura arestării preventive.

(4) Supravegherea respectării de către inculpat a obligaţiilor care îi revin pe durata controlului judiciar se realizează de către instituţia, organul sau autoritatea anume desemnate de organul judiciar care a dispus măsura, în condiţiile legii.

(5)[1] Dacă s-a impus inculpatului obligaţia prevăzută la alin. (2) lit. a), câte o copie a ordonanţei procurorului ori, după caz, a minutei, se comunică, în ziua emiterii ordonanţei sau a pronunţării încheierii, inculpatului, unităţii de poliţie în a cărei circumscripţie locuieşte, precum şi serviciului public comunitar de evidenţă a persoanelor, Poliţiei de Frontieră Române şi Inspectoratului General pentru Imigrări, în situaţia celui care nu este cetăţean român, în vederea asigurării respectării de către inculpat a obligaţiei care îi revine. Organele în drept dispun darea inculpatului în consemn la punctele de trecere a frontierei.

(6) Instituţia, organul sau autoritatea prevăzute la alin. (4) verifică periodic respectarea obligaţiilor de către inculpat, iar în cazul în care constată încălcări ale acestora, sesizează de îndată procurorul, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanţa de judecată, în cursul judecăţii.

(7)[2] În cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar, inculpatul încalcă, cu rea-credinţă, obligaţiile care îi revin sau există suspiciunea rezonabilă că a săvârşit cu intenţie o nouă infracţiune pentru care s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale împotriva sa, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată, la cererea procurorului ori din oficiu, poate dispune înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, în condiţiile prevăzute de lege.

(8)[3] În cursul urmăririi penale, procurorul poate dispune, din oficiu sau la cererea motivată a inculpatului, prin ordonanţă, impunerea unor noi obligaţii pentru inculpat ori înlocuirea sau încetarea celor dispuse iniţial, dacă apar motive temeinice care justifică aceasta, după ascultarea inculpatului. Împotriva ordonanţei procurorului, inculpatul poate face plângere la judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în fond, dispoziţiile art. 213 aplicându-se în mod corespunzător.

---

[1] Alin. (5) al art. 215 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 45 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (7) al art. 215 este reprodus astfel cum au fost modificat prin art. 102 pct. 145 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (8) al art. 215 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 45 din O.U.G. nr. 18/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 4/2015 (M. Of. nr. 157 din 5 martie 2015), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, statuase în acelaşi sens.

(8¹)[1] Dispozițiile alin. (8) sunt aplicabile și în cazul în care măsura a fost luată de către judecătorul de drepturi și libertăți.

(9)[2] Dispozițiile alin. (8) teza I se aplică în mod corespunzător și în procedura de cameră preliminară sau în cursul judecății, când judecătorul de cameră preliminară ori instanța de judecată dispune, prin încheiere, la cererea motivată a procurorului sau a inculpatului ori din oficiu, după ascultarea inculpatului. Încheierea poate fi contestată în condițiile art. 205 și, respectiv, art. 206, care se aplică în mod corespunzător.

(10)-(15)[3] *Abrogate. [R.A.: art. 160² alin. (3), (3¹), (3²) și (4), art. 160²ᵇ, art. 160³ și art. 160¹⁰ CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 18/2019 (M. Of. nr. 66 din 30 ianuarie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze penale cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă obligația inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce și întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal" și a stabilit:
„Obligația inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, nu constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce, iar încălcarea acesteia nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal".

Art. 215¹.[4] **Durata controlului judiciar.** (1) În cursul urmăririi penale, măsura controlului judiciar se poate dispune de către procuror sau de către judecătorul de drepturi și libertăți pe o durată de cel mult 60 de zile.

(2)[5] În cursul urmăririi penale, controlul judiciar poate fi prelungit de către procuror, prin ordonanță, dacă se mențin temeiurile care au determinat luarea măsurii sau au apărut temeiuri noi care să justifice prelungirea acestuia, fiecare prelungire neputând să depășească 60 de zile. Prevederile art. 212 alin. (1) și (3) se aplică în mod corespunzător.

(3) Dispozițiile alin. (2) sunt aplicabile și în cazul în care măsura a fost luată de către judecătorul de drepturi și libertăți.

---

[1] Alin. (8¹) al art. 215 a fost introdus prin art. II pct. 46 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (9) al art. 215 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 47 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (10)-(15) ale art. 215 au fost abrogate prin art. 102 pct. 146 din Legea nr. 255/2013.

[4] Art. 215¹ a fost introdus prin art. I pct. 7 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 712/2014 (M. Of. nr. 33 din 15 ianuarie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art. 211-217 CPP sunt neconstituționale.

[5] Alin. (2) al art. 215¹ este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 2 din O.U.G. nr. 14/2017, punct modificat prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 9/2017. Menționăm că, prin Decizia nr. 614/2016 (M. Of. nr. 962 din 28 noiembrie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 215¹ alin. (2) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care prelungirea măsurii preventive a controlului judiciar se face cu aplicarea prevederilor art. 212 alin. (1) și alin. (3) din Codul de procedură penală.

(4) Ordonanța procurorului prin care, în condițiile alin. (2) sau (3), s-a prelungit măsura controlului judiciar se comunică în aceeași zi inculpatului.

(5) Împotriva ordonanței procurorului prin care, în condițiile prevăzute la alin. (2) și (3), s-a prelungit măsura controlului judiciar, inculpatul poate face plângere la judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond, dispozițiile art. 213 aplicându-se în mod corespunzător.

(6) În cursul urmăririi penale, durata măsurii controlului judiciar nu poate să depășească un an, dacă pedeapsa prevăzută de lege este amenda sau închisoarea de cel mult 5 ani, respectiv 2 ani, dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 5 ani.

(7) Judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat pe o durată ce nu poate depăși 60 de zile.

(8) În cursul judecății în primă instanță, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși un termen rezonabil și, în toate cazurile, nu poate depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată.

(9) La expirarea termenelor prevăzute la alin. (8), instanța de judecată poate dispune luarea unei alte măsuri preventive, în condițiile legii.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 79/2018 (M. Of. nr. 399 din 9 mai 2018), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **sintagma „în primă instanță" cuprinsă în art. 215[1] alin. (8) din Codul de procedură penală este neconstituțională.** Curtea a reținut că, prin Decizia nr. 712 din 4 decembrie 2014, a analizat, din perspectivă constituțională, lipsa termenelor și a duratei maxime pentru care măsura preventivă a controlului judiciar și cea a controlului judiciar pe cauțiune pot fi dispuse, constatând că nereglementarea acestora determină încălcarea prevederilor Legii fundamentale. Astfel, urmare a pronunțării acestei decizii, legiuitorul a adoptat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 82/2014, prin care a reglementat termenul și durata maximă pentru care măsura preventivă a controlului judiciar poate fi dispusă doar pentru etapele procesuale ale urmăririi penale și a judecății în primă instanță, fără însă a reglementa o durată maximă a acestei măsuri pentru etapa procesuală a apelului. În acest context, Curtea a constatat că legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația constituțională de a reglementa durata maximă a măsurii controlului judiciar pentru toate etapele procesuale în care aceasta se poate dispune, ceea ce contravine prevederilor art. 20, art. 23, art. 25, art. 26, art. 39, art. 41, art. 45 și art. 53 din Constituție, pe de o parte, și art. 147 alin. (4) din Constituție, potrivit căruia deciziile pronunțate de Curtea Constituțională sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor, adică vizează cu aceleași efecte toate autoritățile publice și toate subiectele individuale de drept, pe de altă parte.

Secțiunea a 4-a. Controlul judiciar pe cauțiune

Art. 216. Condiții generale. (1) În cursul urmăririi penale, procurorul poate dispune luarea măsurii controlului judiciar pe cauțiune față de inculpat, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute la art. 223 alin. (1) și (2), luarea acestei măsuri este suficientă pentru realizarea scopului prevăzut la art. 202 alin. (1), iar inculpatul depune o cauțiune a cărei valoare este stabilită de către organul judiciar.

(2)[1] Judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța de judecată, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar pe cauțiune față de inculpat, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (1).

(3)[2] Dispozițiile art. 212-215[1] se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 160[4] CPP 1968]*

Art. 217.[3] **Conținutul cauțiunii.** (1) Consemnarea cauțiunii se face pe numele inculpatului, prin depunerea unei sume de bani determinate la dispoziția organului judiciar ori prin constituirea unei garanții reale, mobiliare ori imobiliare, în limita unei sume de bani determinate, în favoarea aceluiași organ judiciar.

(2) Valoarea cauțiunii este de cel puțin 1.000 lei și se determină în raport cu gravitatea acuzației aduse inculpatului, situația materială și obligațiile legale ale acestuia.

(3) Pe perioada măsurii, inculpatul trebuie să respecte obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și i se poate impune respectarea uneia ori mai multora dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (2). Dispozițiile art. 215 alin. (3)-(9) se aplică în mod corespunzător.

(4) Cauțiunea garantează participarea inculpatului la procesul penal și respectarea de către acesta a obligațiilor prevăzute la alin. (3).

(5) Instanța de judecată dispune prin hotărâre confiscarea cauțiunii, dacă măsura controlului judiciar pe cauțiune a fost înlocuită cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, pentru motivele prevăzute la alin. (9).

(6) În celelalte cazuri, instanța de judecată, prin hotărâre, dispune restituirea cauțiunii.

(7) Dispozițiile alin. (5) și (6) se aplică în măsura în care nu s-a dispus plata din cauțiune, în ordinea următoare, a despăgubirilor băneşti acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii.

(8) În cazul în care dispune o soluție de netrimitere în judecată, procurorul dispune și restituirea cauțiunii.

(9) În cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar pe cauțiune, inculpatul încalcă, cu rea-credință, obligațiile care îi revin sau există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune pentru care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, la cererea motivată a procurorului ori din oficiu, poate dispune înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, în condițiile prevăzute de lege. *[R.A.: art. 160[5] CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Când motivul pentru menținerea detenției este teama că acuzatul va fugi și, prin urmare, se va sustrage de la judecată, liberarea lui se va dispune dacă se pot obține garanții care să asigure prezența sa ulterioară. În conformitate cu jurisprudența Curții, „garanția" de la art. 5 parag. 3 teza finală din Convenție este prevăzută pentru a

[1] Alin. (2) al art. 216 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 147 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 216 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 8 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[3] Art. 217 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 148 din Legea nr. 255/2013.

asigura prezența acuzatului în fața organelor judiciare. Prin urmare, cauțiunea trebuie stabilită atât ținându-se seama de posibilitățile persoanei respective, dar și astfel încât perspectiva pierderii sale să fie un factor de descurajare suficient pentru a înlătura orice dorință din partea ei de a se ascunde. Eșecul instanțelor interne de a evalua capacitatea solicitantului de a plăti cauțiunea poate duce la constatarea unei încălcări a dispozițiilor Convenției. Pe de altă parte însă, și cel pe care autoritățile judiciare se declară gata să îl elibereze pe cauțiune trebuie să prezinte cu bună-credință informații suficiente, care pot fi verificate dacă este necesar, cu privire la mijloacele sale materiale necesare plății sumei ce urmează a fi stabilită drept cauțiune (cauza *Kolakovic c. Maltei*, Hotărârea din 19 martie 2015, www.echr.coe.int).

Secțiunea a 5-a. Arestul la domiciliu

Legea de aplicare: Art. 22. Ori de câte ori alte acte normative, cu excepția Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, a Legii nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, neprivative de libertate și a Legii nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune, fac referire la măsura arestării preventive, referirea se consideră a fi făcută și la măsura arestului la domiciliu.

Hotărâri C.E.D.O. Conform jurisprudenței Curții, arestul la domiciliu este considerat, având în vedere nivelul restricției și intensitatea sa, ca fiind echivalent cu privarea de libertate în sensul art. 5 din Convenție. Curtea apreciază că acest tip de privare de libertate necesită motive relevante și suficiente la fel ca și arestarea preventivă. Noțiunile „nivel" și „intensitate" din jurisprudența sa, folosite drept criterii pentru aplicabilitatea art. 5, se referă doar la restricțiile privind libertatea de mișcare, nu la diferențele de confort sau de regim în diferite locuri de detenție. Astfel, Curtea aplică aceleași criterii pentru privarea de libertate indiferent de locul în care persoana este reținută. În speță, arestul la domiciliu al reclamantului timp de peste zece luni constituie o privare de libertate în sensul art. 5 din Convenție. Curtea observă că arestul la domiciliu a fost dispus în primul rând pe motivul că reclamantul a încălcat măsura preventivă anterioară, și anume obligația de a nu părăsi Moscova în timpul anchetei, probabil cu intenția de a se sustrage de la proces. Deși riscul influențării martorilor, cel al continuării activității infracționale, al distrugerii probelor și al obstrucționării cursului procesului penal au fost, de asemenea, enumerate ca motive, instanța nu a indicat fapte concrete care să fi fost identificate în cele paisprezece luni anterioare și care să probeze existența acestor riscuri. La rândul său, Curtea observă că din materialele din dosarul cauzei nu reiese nicio circumstanță preexistentă sau nouă care să indice o intenție a reclamantului de a încerca să influențeze martorii sau să obstrucționeze în mod nejustificat procesul penal, care era la acel moment într-un stadiu avansat. În plus, Curtea constată că, pe parcursul celor paisprezece luni în care s-a aflat sub obligația de a nu părăsi Moscova, reclamantul s-a prezentat în mod regulat în fața anchetatorilor și a participat la acte procedurale ori de câte ori a fost necesar. După ce a obținut o decizie de autorizare să călătorească în Regiunea Moscova, sub rezerva obligației de a raporta orice astfel de călătorii, el i-a anunțat pe anchetatori despre cele două călătorii pe care le-a făcut și nimic din dosarul cauzei nu indică intenția de a fugi sau de a împiedica investigația prin efectuarea acestora. Curtea nu poate trece cu vederea intensitatea supravegherii la care a fost supus reclamantul în perioada anterioară plasării în arest la domiciliu. Din propriile afirmații ale Guvernului rezultă că autoritățile au cunoscut în detaliu activitățile sale și au

păstrat evidențe amănunțite. Din rapoartele de supraveghere prezentate Curții, călătoriile par a fi ieșiri în familie, fără legătură cu dosarul penal în cauză.

Curtea nu găseşte nicio explicație rezonabilă cu privire la motivul pentru care instanța națională, în deplină cunoştință a acestor circumstanțe, a susținut că reclamantul şi-a încălcat obligația sau că a avut un comportament care a justificat privarea sa de libertate. Având în vedere toate materialele din dosarul cauzei, Curtea consideră că instanțele interne nu au avut motive să transforme obligația de a nu părăsi localitatea în arest la domiciliu. Prin urmare, arestul la domiciliu a fost dispus ilegal împotriva reclamantului. Observând că motivele prelungirii mandatului de arest la domiciliu erau în esență aceleaşi ca în cel inițial, Curtea consideră ca fiind ilegală întreaga perioadă de arest la domiciliu. Prin urmare, detenția reclamantului nu a îndeplinit cerințele „legalității" stabilite prin expresia „potrivit căilor legale" din art. 5 parag. 1 din Convenție. Având în vedere această constatare, nu este necesar să se mai examineze dacă autoritățile au prezentat motive relevante şi suficiente pentru a justifica durata arestului la domiciliu sau dacă au garantat reclamantului dreptul la o revizuire efectivă a acestei măsuri preventive [cauza *Navalnyy c. Rusiei (nr. 2)*, Hotărârea din 9 aprilie 2019, www.echr.coe.int].

Art. 218. Condițiile generale de luare a măsurii arestului la domiciliu. (1) Arestul la domiciliu se dispune de către judecătorul de drepturi şi libertăți, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 223 şi luarea acestei măsuri este necesară şi suficientă pentru realizarea unuia dintre scopurile prevăzute la art. 202 alin. (1).

(2) Aprecierea îndeplinirii condițiilor prevăzute la alin. (1) se face ținându-se seama de gradul de pericol al infracțiunii, de scopul măsurii, de sănătatea, vârsta, situația familială şi alte împrejurări privind persoana față de care se ia măsura.

(3) Măsura nu poate fi dispusă cu privire la inculpatul față de care există suspiciunea rezonabilă că a săvârşit o infracțiune asupra unui membru de familie şi cu privire la inculpatul care a fost anterior condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare.

(4)[1] Persoanei față de care s-a dispus măsura arestului la domiciliu i se comunică, sub semnătură, în scris, drepturile prevăzute la art. 83, dreptul prevăzut la art. 210 alin. (1) şi (2), dreptul de acces la asistență medicală de urgență, dreptul de a contesta măsura şi dreptul de a solicita revocarea sau înlocuirea acestei măsuri cu o altă măsură preventivă, iar în cazul în care persoana nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

Legislație conexă: ► Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale şi al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum şi dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate şi dreptul de a comunica cu persoane terțe şi cu autorități consulare în timpul privării de libertate (J.O. L nr. 294 din 6 noiembrie 2013); ► Ordinul comun nr. 1274/C/111/2037/1123/C/2017 al ministrului justiției, ministrului afacerilor interne, președintelui Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție privind modelul informării scrise înmânate suspecților sau inculpaților în cadrul procedurilor penale în care sunt privați de libertate sau persoanelor care sunt arestate în scopul executării unui mandat european de arestare (M. Of. nr. 786 din 4 octombrie 2017).

[1] Alin. (4) al art. 218 a fost introdus prin art. 102 pct. 149 din Legea nr. 255/2013.

Art. 219. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de drepturi şi libertăți. (1) Judecătorul de drepturi şi libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul unde s-a constatat săvârşirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate dispune, la propunerea motivată a procurorului, arestul la domiciliu al inculpatului.

(2) Procurorul înaintează judecătorului de drepturi şi libertăți propunerea prevăzută la alin. (1) împreună cu dosarul cauzei.

(3) Judecătorul de drepturi şi libertăți, sesizat conform alin. (1), fixează termen de soluționare în camera de consiliu în termen de 24 de ore de la înregistrarea propunerii şi dispune citarea inculpatului.

(4) Neprezentarea inculpatului nu împiedică judecătorul de drepturi şi libertăți să soluționeze propunerea înaintată de procuror.

(5) Judecătorul de drepturi şi libertăți îl audiază pe inculpat atunci când acesta este prezent.

(6) Asistența juridică a inculpatului şi participarea procurorului sunt obligatorii.

(7) Judecătorul de drepturi şi libertăți admite sau respinge propunerea procurorului prin încheiere motivată.

(8) Dosarul cauzei se restituie organului de urmărire penală, în termen de 24 de ore de la expirarea termenului de formulare a contestației.

(9)[1] Judecătorul de drepturi şi libertăți care respinge propunerea de luare a măsurii arestului la domiciliu față de inculpat poate dispune, prin aceeaşi încheiere, luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b) şi c), dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege.

Art. 220. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată. (1) Judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, arestul la domiciliu al inculpatului, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu.

(2)[2] Judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, sesizată conform alin. (1), dispune citarea inculpatului. Audierea inculpatului este obligatorie dacă acesta se prezintă la termenul fixat.

(3) Asistența juridică a inculpatului şi participarea procurorului sunt obligatorii.

(4)[3] Dispozițiile art. 219 alin. (4), (7) şi (9) se aplică în mod corespunzător.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 22/2017 (M. Of. nr. 159 din 3 martie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că **este neconstituțională soluția legislativă reglementată de dispozițiile art. 220 alin. (1) din Codul de procedură penală, care permite luarea măsurii arestului la domiciliu în condițiile în care anterior inculpatul a fost arestat (preventiv sau la domiciliu) în aceeaşi cauză, în lipsa unor temeiuri noi care fac necesară privarea sa de libertate.** Curtea a reținut că s-a pronunțat în repetate rânduri, prin decizii recente, asupra naturii

[1] Alin. (9) al art. 219 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 48 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2) al art. 220 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 150 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (4) al art. 220 a fost introdus prin art. 102 pct. 151 din Legea nr. 255/2013.

măsurilor preventive a arestului preventiv şi arestului la domiciliu, statuând că ambele sunt măsuri preventive privative de libertate. Curtea a apreciat că, din modul de reglementare a măsurii arestului la domiciliu, aceasta reprezintă o afectare a drepturilor persoanei care, prin intensitate şi modul de aplicare/de punere în executare, afectează libertatea persoanei, având caracteristicile unei privări de libertate. Astfel, stabilirea naturii măsurii preventive a arestului la domiciliu în sensul că aceasta este o măsură preventivă privativă de libertate determină faptul că această măsură preventivă privativă de libertate trebuie însoţită de ansamblul garanţiilor recunoscute în cazul măsurii preventive privative de libertate a arestului preventiv. Din această perspectivă, Curtea a stabilit că interdicţia dispunerii din nou a unei măsuri preventive privative de libertate faţă de inculpatul care a mai fost anterior arestat la domiciliu sau arestat preventiv în aceeaşi cauză, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecăţii, dacă nu au intervenit temeiuri noi care fac necesară privarea sa de libertate, se constituie într-o garanţie ce însoţeşte măsurile preventive privative de libertate. Astfel, prin reglementarea diferită a arestului la domiciliu faţă de arestul preventiv, în materia interdicţiei de a dispune din nou o măsură preventivă privativă de libertate faţă de inculpatul care a mai fost anterior arestat la domiciliu sau arestat preventiv în aceeaşi cauză dacă nu au intervenit temeiuri noi care fac necesară privarea sa de libertate, legiuitorul şi-a îndeplinit obligaţia constituţională de a reglementa garanţiile ce trebuie să însoţească măsurile preventive privative de libertate doar în ceea ce priveşte arestul preventiv, iar nu şi în ceea ce priveşte arestul la domiciliu, deşi şi acesta din urmă, prin natura sa de măsură preventivă privativă de libertate, trebuie să fie însoţit de aceleaşi garanţii ca şi arestul preventiv. Prin urmare, Curtea a reţinut încălcarea prevederilor art. 23 din Constituţie şi ale art. 5 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Art. 221. Conţinutul măsurii arestului la domiciliu. (1) Măsura arestului la domiciliu constă în obligaţia impusă inculpatului, pe o perioadă determinată, de a nu părăsi imobilul unde locuieşte, fără permisiunea organului judiciar care a dispus măsura sau în faţa căruia se află cauza şi de a se supune unor restricţii stabilite de acesta.

(2) Pe durata arestului la domiciliu, inculpatul are următoarele obligaţii:

a) să se prezinte în faţa organului de urmărire penală, a judecătorului de drepturi şi libertăţi, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanţei de judecată ori de câte ori este chemat;

b)[1] să nu comunice cu persoana vătămată sau membrii de familie ai acesteia, cu alţi participanţi la comiterea infracţiunii, cu martorii ori experţii, precum şi cu alte persoane stabilite de organul judiciar.

(3) Judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată poate dispune ca pe durata arestului la domiciliu inculpatul să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere.

(4) În cuprinsul încheierii prin care se dispune măsura sunt prevăzute în mod expres obligaţiile pe care inculpatul trebuie să le respecte şi i se atrage atenţia că, în caz de încălcare cu rea-credinţă a măsurii sau a obligaţiilor care îi revin, măsura arestului la domiciliu poate fi înlocuită cu măsura arestării preventive.

(5) Pe durata măsurii, inculpatul poate părăsi imobilul prevăzut la alin. (1) pentru prezentarea în faţa organelor judiciare, la chemarea acestora.

---

[1] Lit. b) de la alin. (2) al art. 221 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 152 din Legea nr. 255/2013.

(6) La cererea scrisă şi motivată a inculpatului, judecătorul de drepturi şi libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, prin încheiere, îi poate permite acestuia părăsirea imobilului pentru prezentarea la locul de muncă, la cursuri de învățământ sau de pregătire profesională ori la alte activități similare sau pentru procurarea mijloacelor esențiale de existență, precum şi în alte situații temeinic justificate, pentru o perioadă determinată de timp, dacă acest lucru este necesar pentru realizarea unor drepturi ori interese legitime ale inculpatului.

(7)[1] În cazuri urgente, pentru motive întemeiate, inculpatul poate părăsi imobilul, fără permisiunea judecătorului de drepturi şi libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată, pe durata de timp strict necesară, informând imediat despre aceasta instituția, organul sau autoritatea desemnată cu supravegherea sa şi organul judiciar care a luat măsura arestului la domiciliu ori în fața căruia se află cauza.

(8) Copia încheierii judecătorului de drepturi şi libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată prin care s-a luat măsura arestului la domiciliu se comunică, de îndată, inculpatului şi instituției, organului sau autorității desemnate cu supravegherea sa, organului de poliție în a cărei circumscripție locuieşte acesta, serviciului public comunitar de evidență a persoanelor şi organelor de frontieră.

(9) Instituția, organul sau autoritatea desemnate de organul judiciar care a dispus arestul la domiciliu verifică periodic respectarea măsurii şi a obligațiilor de către inculpat, iar în cazul în care constată încălcări ale acestora, sesizează de îndată procurorul, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța de judecată, în cursul judecății.

(10) Pentru supravegherea respectării măsurii arestului la domiciliu sau a obligațiilor impuse inculpatului pe durata acesteia, organul de poliție poate pătrunde în imobilul unde se execută măsura, fără învoirea inculpatului sau a persoanelor care locuiesc împreună cu acesta.

(11) În cazul în care inculpatul încalcă cu rea-credință măsura arestului la domiciliu sau obligațiile care îi revin ori există suspiciunea rezonabilă că a săvârşit cu intenție o nouă infracțiune pentru care s-a dispus punerea în mişcare a acțiunii penale împotriva sa, judecătorul de drepturi şi libertăți, judecătorul de cameră preliminară ori instanța de judecată, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu, poate dispune înlocuirea arestului la domiciliu cu măsura arestării preventive, în condițiile prevăzute de lege.

Art. 222.[2] **Durata arestului la domiciliu.** (1) În cursul urmăririi penale, arestul la domiciliu poate fi luat pe o durată de cel mult 30 de zile.

(2) Arestul la domiciliu poate fi prelungit în cursul urmăririi penale, numai în caz de necesitate, dacă se mențin temeiurile care au determinat luarea măsurii sau au apărut temeiuri noi, fiecare prelungire neputând să depăşească 30 de zile.

---

[1] Alin. (7) al art. 221 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 152 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 222 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 3 din O.U.G. nr. 24/2015. Menționăm că, prin Decizia nr. 361/2015 (M. Of. nr. 419 din 12 iunie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că prevederile art. 222 CPP sunt neconstituționale.

(3) În cazul prevăzut la alin. (2), prelungirea arestului la domiciliu poate fi dispusă de către judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află locul unde s-a constatat săvârşirea infracţiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

(4) Judecătorul de drepturi şi libertăţi este sesizat în vederea prelungirii măsurii de către procuror, prin propunere motivată, însoţită de dosarul cauzei, cu cel puţin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia.

(5) Judecătorul de drepturi şi libertăţi, sesizat potrivit alin. (4), fixează termen de soluţionare a propunerii procurorului, în camera de consiliu, mai înainte de expirarea duratei arestului la domiciliu şi dispune citarea inculpatului.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) Judecătorul de drepturi şi libertăţi admite sau respinge propunerea procurorului prin încheiere motivată.

(8) Dosarul cauzei se restituie organului de urmărire penală în termen de 24 de ore de la expirarea termenului de formulare a contestaţiei.

(9) Durata maximă a măsurii arestului la domiciliu, în cursul urmăririi penale, este de 180 de zile.

(10)[1] Durata privării de libertate dispusă prin măsura arestului la domiciliu se ia în considerare pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale.

(11) Dispoziţiile art. 219 alin. (4)-(6) se aplică în mod corespunzător.

(12) În procedura de cameră preliminară şi în cursul judecăţii, măsura arestului la domiciliu poate fi dispusă pe o perioadă de cel mult 30 de zile. Dispoziţiile art. 239 se aplică în mod corespunzător.

Secţiunea a 6-a. Arestarea preventivă

Art. 223. Condiţiile şi cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive. (1) Măsura arestării preventive poate fi luată de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, în cursul urmăririi penale, de către judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau de către instanţa de judecată în faţa căreia se află cauza, în cursul judecăţii, numai dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârşit o infracţiune şi există una dintre următoarele situaţii:

a) inculpatul a fugit ori s-a ascuns, în scopul de a se sustrage de la urmărirea penală sau de la judecată, ori a făcut pregătiri de orice natură pentru astfel de acte;

b) inculpatul încearcă să influenţeze un alt participant la comiterea infracţiunii, un martor ori un expert sau să distrugă, să altereze, să ascundă ori să sustragă

[1] Alin. (10) al art. 222 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I din Legea nr. 116/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 740/2015 (M. Of. nr. 927 din 15 decembrie 2015), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile art. 222 alin. (10) CPP, care nu permit luarea în considerare a duratei privării de libertate dispuse prin măsura arestului la domiciliu pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale, sunt neconstituţionale.

mijloace materiale de probă sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament;

c) inculpatul exercită presiuni asupra persoanei vătămate sau încearcă să realizeze o înțelegere frauduloasă cu aceasta;

d) există suspiciunea rezonabilă că, după punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, inculpatul a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune sau pregătește săvârșirea unei noi infracțiuni.

(2)[1] Măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale prevăzută de Codul penal și alte legi speciale, o infracțiune de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, o infracțiune privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, șantaj, viol, act sexual cu un minor, racolarea minorilor în scopuri sexuale, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, ultraj, ultraj judiciar, ultrajul contra bunelor moravuri, o infracțiune de corupție, o infracțiune săvârșită prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică sau o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică. *[R.A.: art. 148 CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 23 alin. (4) C. Rom.: „*Art. 23. Libertatea individuală. (...) (4) Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal*"; ► art. 5 parag. 1 CEDO: „*Art. 5. Dreptul la libertate și la siguranță. 1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale: a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent; b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege; c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente; e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare*"; ► art. 6 CDFUE: „*Art. 6. Dreptul la libertate și la siguranță. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță*".

[1] Alin. (2) al art. 223 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. III din Legea nr. 217/2020.

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea reaminteşte că, pentru ca o arestare întemeiată pe existenţa unor suspiciuni rezonabile să fie justificată în temeiul art. 5 parag. 1 lit. c) din Convenţie, nu este necesar ca organul judiciar să fi obţinut probe suficiente pentru a formula o acuzaţie, fie la momentul dispunerii măsurii, fie în timp ce persoana se află în arest. De asemenea, nu este necesar ca persoana reţinută să fi fost acuzată în cele din urmă sau să fi fost adusă în faţa unei instanţe. Faptele care ridică o suspiciune nu trebuie să fie de acelaşi nivel ca acelea necesare pentru a justifica o condamnare sau chiar formularea unei acuzaţii, care intervin în următoarele etape ale procesului (cauza *Yagublu c. Azerbaidjanului*, Hotărârea din 5 noiembrie 2015, www.echr.coe.int). Caracterul rezonabil al presupunerilor pe baza cărora se dispune o arestare constituie un element esenţial al protecţiei oferite de art. 5 parag. 1 lit. c) din Convenţie împotriva privărilor arbitrare de libertate. Existenţa unor „presupuneri rezonabile" reclamă existenţa unor fapte sau informaţii apte să convingă un observator obiectiv că este posibil ca persoana în cauză să fi săvârşit infracţiunea. Ceea ce poate fi considerat însă „plauzibil" depinde de ansamblul circumstanţelor cauzei (cauza *Fox, Campbell şi Hartley c. Regatului Unit*, Hotărârea din 30 august 1990, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 139). De regulă, probleme privind „rezonabilitatea suspiciunii" apar în privinţa faptelor. Întrebarea care se pune este dacă arestarea şi detenţia s-au bazat pe elemente obiective suficiente pentru a justifica o „suspiciune rezonabilă" că faptele în cauză au avut loc efectiv. În plus, existenţa unei „suspiciuni rezonabile" în sensul art. 5 parag. 1 lit. c) impune ca faptele invocate să poată fi considerate în mod rezonabil că se încadrează în una dintre prevederile legii penale. Astfel, în mod evident nu ar putea exista o „suspiciune rezonabilă" dacă actele sau faptele imputate persoanei reţinute nu constituiau o infracţiune în momentul în care acestea au fost săvârşite [cauza *Selahattin Demirtaş c. Turciei (nr. 2)* (MC), Hotărârea din 22 decembrie 2020, www.echr.coe.int]. Prin urmare, faptul că informaţiile care au stat la baza unei suspiciuni rezonabile pentru a justifica arestarea sau detenţia continuă a unei persoane sunt considerate insuficiente sau nesigure într-o etapă ulterioară a procedurii nu poate anula retrospectiv „rezonabilitatea" suspiciunii care, în mod obiectiv, a existat la momentul luării măsurii şi a persistat ulterior. Cu toate acestea, dacă arestarea şi detenţia continuă s-au bazat pe o afirmaţie falsă făcută ca urmare a constrângerii, nu se poate spune că există elemente obiective care să justifice o „suspiciune rezonabilă" că faptele în cauză s-au produs efectiv [cauza *Khadija Ismayilova c. Azerbaidjanului (nr. 2)*, Hotărârea din 27 februarie 2020, www.echr.coe.int].

2. Expresiile „legal" şi „în conformitate cu o procedură prevăzută de lege" cuprinse în art. 5 parag. 1 din Convenţie se referă, în esenţă, la legislaţia naţională şi la obligaţia autorităţilor de a se conforma normelor de fond şi de procedură interne. Revine autorităţile naţionale şi în special instanţelor judecătoreşti atribuţia de a interpreta dreptul intern şi, în special, normele de natură procedurală. Expresia „în conformitate cu o procedură prevăzută de lege" din art. 5 parag. 1 nu se referă doar la legea internă, ci, de asemenea, şi la calitatea acestei legi, care trebuie să fie compatibilă cu statul de drept, un concept inerent tuturor articolelor Convenţiei. În acest sens, calitatea implică faptul că, în cazul în care o lege naţională autorizează privarea de libertate, aceasta trebuie să fie suficient de accesibilă şi precisă, pentru a se evita orice risc de arbitrariu (cauza *Alikhonov c. Rusiei*, Hotărârea din 31 iulie 2012, www.echr.coe.int).

3. Jurisprudenţa Curţii Europene a dezvoltat patru motive acceptabile de bază pentru detenţia unei persoane până la judecată, atunci când aceasta este bănuită de comiterea unei infracţiuni: riscul eschivării persoanei de la judecată (cauza *Stögmüller c. Austriei*, Hotărârea din 10 noiembrie 1969), riscul ingerinţei, în caz de eliberare, în cursul normal al justiţiei (cauza *Wemhoff c. Germaniei*, Hotărârea din 27 iunie 1968) sau comiterii de infracţiuni (cauza *Matznetter c. Austriei*, Hotărârea din 10 noiembrie 1969) ori provocarea dezordinii publice (cauza *Letellier c. Franţei*, Hotărârea din 26 iunie 1991). Deşi severitatea pedepsei este relevantă pentru a aprecia dacă există riscul sustragerii de la judecată sau

al comiterii de noi infracțiuni, necesitatea privării de libertate nu poate fi evaluată doar luând în considerare acest aspect (cauza *Karoly c. României*, Hotărârea din 11 februarie 2014, www.echr.coe.int).

4. Pericolul eschivării învinuitului nu poate fi apreciat în exclusivitate doar în baza severității pedepsei pe care riscă să o primească. Acesta trebuie să fie stabilit prin a se face referință la numeroase alte elemente care pot să confirme existența riscului unei eschivări sau să îl facă să pară atât de nesemnificativ, încât să nu justifice detenția de până la judecată. Pericolul eschivării trebuie să fie considerat în lumina elementelor față de caracterul persoanei, personalitatea acesteia, domiciliu, ocupație, bunuri, legăturile de familie și oricare alte legături cu țara în care este urmărită. Riscul unei pedepse grave și ponderea probelor pot fi pertinente, însă nu sunt decisive și posibilitatea obținerii garanțiilor poate fi utilizată în vederea compensării pericolului (cauza *Becciev c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 4 octombrie 2005, www.echr.coe.int).

5. Deși gravitatea acuzației sau severitatea pedepsei este relevantă în evaluarea riscului de sustragere a învinuitului sau de recidivă, aceasta nu poate servi ea singură pentru a justifica perioade lungi de detenție preventivă. Riscul de sustragere ar trebui să fie evaluat cu referire la diverși factori, în special cei privind caracterul persoanei în cauză, ocupația, bunurile sale, legăturile de familie și toate tipurile de legături cu țara în care este urmărită penal. În ceea ce privește riscul exercitării unor presiuni asupra martorilor, nu este suficient ca instanța să facă referire doar la un risc abstract, nedovedit de nicio probă, ci trebuie analizați și alți factori relevanți, cum ar fi personalitatea reclamantului, comportamentul lui înainte și după arestare și orice alte indicii specifice care justifică temerea că acesta ar putea abuza de libertatea sa și ar efectua acte menite să falsifice sau să distrugă probe ori să manipuleze martorii (cauza *Grishin c. Rusiei*, Hotărârea din 24 iulie 2012, www.echr.coe.int).

6. Gravitatea unei infracțiuni poate determina autoritățile să dispună și să mențină arestarea pentru împiedicarea săvârșirii de noi infracțiuni, dacă circumstanțele cauzei, în special antecedentele și personalitatea acuzatului, fac ca riscul săvârșirii unei noi infracțiuni să fie plauzibil, iar măsura arestării adecvată (cauza *Dumont-Maliverg c. Franței*, Hotărârea din 31 mai 2005, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 265).

Art. 224. Propunerea de arestare preventivă a inculpatului în cursul urmăririi penale. (1) Procurorul, dacă apreciază că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, întocmește o propunere motivată de luare a măsurii arestării preventive față de inculpat, cu indicarea temeiului de drept.

(2) Propunerea prevăzută la alin. (1), împreună cu dosarul cauzei, se prezintă judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul de reținere, locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea. *[R.A.: art. 146 alin. (1) și (2) și art. 149¹ alin. (1) și (2) CPP 1968]*

Art. 225. Soluționarea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale. (1) Judecătorul de drepturi și libertăți sesizat conform art. 224 alin. (2) stabilește termenul de soluționare a propunerii de arestare preventivă, fixând data și ora la care soluționarea va avea loc.

(2) În cazul inculpatului aflat în stare de reținere, termenul de soluționare a propunerii de arestare preventivă trebuie fixat înainte de expirarea duratei reținerii. Ziua și ora se comunică procurorului, care are obligația de a asigura prezența inculpatului în fața judecătorului de drepturi și libertăți. De asemenea, ziua și ora se aduc la

cunoştinţa avocatului inculpatului, căruia, la cerere, i se pune la dispoziţie dosarul cauzei pentru studiu.

(3) Inculpatul aflat în stare de libertate se citează pentru termenul fixat. Termenul se aduce la cunoştinţa procurorului şi avocatului inculpatului, acestuia din urmă acordându-i-se, la cerere, posibilitatea de a studia dosarul cauzei.

(4) Soluţionarea propunerii de arestare preventivă se face numai în prezenţa inculpatului, în afară de cazul când acesta lipseşte nejustificat, este dispărut, se sustrage ori din cauza stării sănătăţii, din cauză de forţă majoră sau stare de necesitate nu se prezintă sau nu poate fi adus în faţa judecătorului.

(5) În toate cazurile, este obligatorie asistenţa juridică a inculpatului de către un avocat, ales sau numit din oficiu.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) Judecătorul de drepturi şi libertăţi îl audiază pe inculpatul prezent despre fapta de care este acuzat şi despre motivele pe care se întemeiază propunerea de arestare preventivă formulată de procuror.

(8) Înainte de a proceda la ascultarea inculpatului, judecătorul de drepturi şi libertăţi îi aduce la cunoştinţă infracţiunea de care este acuzat şi dreptul de a nu face nicio declaraţie, atrăgându-i atenţia că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa. *[R.A.: art. 146 alin. (3)-(8), art. 149¹ alin. (3)-(9) şi art. 150 CPP 1968]*

Art. 226. Admiterea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale. (1) Judecătorul de drepturi şi libertăţi, dacă apreciază că sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege, admite propunerea procurorului şi dispune arestarea preventivă a inculpatului, prin încheiere motivată.

(2) Arestarea preventivă a inculpatului poate fi dispusă pentru cel mult 30 de zile. Durata reţinerii nu se deduce din durata arestării preventive.

(3) După luarea măsurii, inculpatului i se aduc la cunoştinţă, de îndată, în limba pe care o înţelege, motivele pentru care s-a dispus arestarea preventivă. *[R.A.: art. 146 alin. (9)-(11) şi (12) şi art. 149¹ alin. (10)-(14) CPP 1968]*

Art. 227. Respingerea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale. (1) Judecătorul de drepturi şi libertăţi, dacă apreciază că nu sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege pentru arestarea preventivă a inculpatului, respinge, prin încheiere motivată, propunerea procurorului, dispunând punerea în libertate a inculpatului reţinut.

(2) Dacă sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege, judecătorul de drepturi şi libertăţi poate dispune aplicarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d).

(3)[1] *Abrogat. [R.A.: art. 146 alin. (11¹) şi (12) şi art. 149¹ alin. (12) şi (13) CPP 1968]*

Art. 228.[2] **Încunoştinţarea despre arestarea preventivă şi locul de deţinere a inculpatului arestat preventiv.** (1)[3] *Abrogat.*

(2) Persoanei faţă de care s-a dispus măsura arestării preventive i se comunică, sub semnătură, în scris, drepturile prevăzute la art. 83, dreptul prevăzut la art. 210

[1] Alin. (3) al art. 227 a fost abrogat prin art. II pct. 50 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 228 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 155 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) al art. 228 a fost abrogat prin art. II pct. 51 din O.U.G. nr. 18/2016.

alin. (1) şi (2), precum şi dreptul de acces la asistenţă medicală de urgenţă, dreptul de a contesta măsura şi dreptul de a solicita revocarea sau înlocuirea arestării cu o altă măsură preventivă, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

(3) Imediat după luarea măsurii arestării preventive, judecătorul de drepturi şi libertăţi de la prima instanţă sau de la instanţa ierarhic superioară, care a dispus măsura, încunoştinţează despre aceasta un membru al familiei inculpatului ori o altă persoană desemnată de acesta. Dispoziţiile art. 210 alin. (2) se aplică în mod corespunzător. Efectuarea încunoştinţării se consemnează într-un proces-verbal.

(4) Îndată după introducerea sa într-un loc de deţinere, inculpatul are dreptul de a încunoştinţa personal sau de a solicita administraţiei locului respectiv să încunoştinţeze persoanele prevăzute la alin. (3) despre locul unde este deţinut.

(5) Dispoziţiile alin. (4) se aplică în mod corespunzător şi în cazul schimbării ulterioare a locului de deţinere, imediat după producerea schimbării.

(6) Administraţia locului de deţinere are obligaţia de a aduce la cunoştinţa inculpatului arestat preventiv dispoziţiile alin. (2)-(5), precum şi de a consemna într-un proces-verbal modul în care s-a realizat încunoştinţarea.

(7) Inculpatului arestat preventiv nu i se poate refuza exercitarea dreptului de a face personal încunoştinţarea decât pentru motive temeinice, care se consemnează în procesul-verbal întocmit potrivit alin. (6). *[R.A.: art. 137[1] alin. (1) şi (2) CPP 1968]*

Legislaţie conexă: ▶ art. 23 alin. (8) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (8) Celui reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu"*; ▶ art. 5 parag. 2 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate şi la siguranţă. (...) 2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt şi într-o limbă pe care o înţelege, asupra motivelor arestării sale şi asupra oricărei acuzaţii aduse împotriva sa"*; ▶ Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale şi al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum şi dreptul ca o persoană terţă să fie informată în urma privării de libertate şi dreptul de a comunica cu persoane terţe şi cu autorităţi consulare în timpul privării de libertate (J.O. L nr. 294 din 6 noiembrie 2013); ▶ Ordinul comun nr. 1274/C/111/2037/1123/C/2017 al ministrului justiţiei, ministrului afacerilor interne, preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie privind modelul informării scrise înmânate suspecţilor sau inculpaţilor în cadrul procedurilor penale în care sunt privaţi de libertate sau persoanelor care sunt arestate în scopul executării unui mandat european de arestare (M. Of. nr. 786 din 4 octombrie 2017).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Paragraful 2 al art. 5 din Convenţie enunţă o garanţie elementară: orice persoană arestată trebuie să ştie de ce a fost privată de libertate. Integrată în sistemul protecţiei oferite de art. 5, prevederea impune informarea persoanei, într-un limbaj simplu, accesibil, cu privire la motivele de fapt şi de drept care au stat la baza arestării sale, astfel încât aceasta, dacă consideră necesar, să le poată contesta în faţa unei instanţe, potrivit parag. 4. Persoana trebuie să beneficieze de aceste informaţii în cel mai scurt timp, însă ofiţerul de poliţie care arestează nu poate să i le furnizeze în totalitate în chiar momentul arestării. Pentru a stabili dacă persoana a obţinut aceste informaţii suficient de repede, trebuie analizate caracteristicile fiecărui caz în parte. În cauză, intervalul de câteva ore de la momentul arestării până la momentul interogării lor de către poliţie nu poate fi considerat

ca depășind exigențele de timp impuse de sintagma „în cel mai scurt termen" din art. 5 parag. 2 din Convenție (cauza *Fox, Campbell și Hartley c. Regatului Unit*, Hotărârea din 30 august 1990, în *G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 231).

2. Atunci când o persoană este arestată, faptul de a nu putea comunica imediat cu familia poate căpăta o importanță capitală, deoarece dispariția inexplicabilă a unei persoane, fie și pentru o scurtă perioadă de timp, poate cauza o vie neliniște membrilor familiei acesteia. De aceea, statele contractante au obligația să reglementeze modurile în care o persoană reținută de autorități ori arestată este în măsură să ia contact cu membrii familiei sale ori cu alte persoane (cauza *Sari și Çolak c. Turciei*, Hotărârea din 4 aprilie 2006, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 674).

Art. 229. Luarea măsurilor de ocrotire în caz de arestare preventivă în cursul urmăririi penale. (1) Când măsura arestării preventive a fost luată față de un inculpat în a cărui ocrotire se află un minor, o persoană pusă sub interdicție, o persoană căreia i s-a instituit tutela sau curatela ori o persoană care, datorită vârstei, bolii sau altei cauze, are nevoie de ajutor, autoritatea competentă este încunoștințată, de îndată, în vederea luării măsurilor legale de ocrotire pentru persoana respectivă.

(2) Obligația de încunoștințare revine judecătorului de drepturi și libertăți de la prima instanță sau de la instanța ierarhic superioară, care a luat măsura arestării preventive, modul de îndeplinire a acestei obligații fiind consemnat într-un proces-verbal. *[R.A.: art. 161 CPP 1968]*

Art. 230. Mandatul de arestare preventivă. (1) În baza încheierii prin care s-a dispus arestarea preventivă a inculpatului, judecătorul de drepturi și libertăți de la prima instanță sau, după caz, de la instanța ierarhic superioară emite de îndată mandatul de arestare preventivă.

(2) Dacă, prin aceeași încheiere, s-a dispus arestarea preventivă a mai multor inculpați, se emite câte un mandat pentru fiecare dintre ei.

(3) În mandatul de arestare preventivă se arată:

a) instanța din care face parte judecătorul de drepturi și libertăți care a dispus luarea măsurii arestării preventive;

b) data emiterii mandatului;

c) numele, prenumele și calitatea judecătorului de drepturi și libertăți care a emis mandatul;

d) datele de identitate ale inculpatului;

e) durata pentru care s-a dispus arestarea preventivă a inculpatului, cu menționarea datei la care încetează;

f) arătarea faptei de care este acuzat inculpatul, cu indicarea datei și locului comiterii acesteia, încadrarea juridică, infracțiunea și pedeapsa prevăzută de lege;

g) temeiurile concrete care au determinat arestarea preventivă;

h) ordinul de a fi arestat inculpatul;

i) indicarea locului unde va fi deținut inculpatul arestat preventiv;

j) semnătura judecătorului de drepturi și libertăți;

k) semnătura inculpatului prezent. În cazul în care acesta refuză să semneze, se va face mențiune corespunzătoare în mandat.

(4) Când mandatul de arestare a fost emis după ascultarea inculpatului, judecătorul care a emis mandatul înmânează un exemplar al mandatului persoanei arestate şi organului de poliţie.

(4[1])[1] Mandatul de arestare poate fi transmis organelor de poliţie şi prin fax, poştă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris în condiţii care să permită autorităţilor destinatare să îi stabilească autenticitatea.

(5)[2] Dacă persoana vătămată a solicitat înştiinţarea sa cu privire la eliberarea în orice mod sau evadarea persoanei arestate, judecătorul care a emis mandatul consemnează aceasta într-un proces-verbal, pe care îl predă organului de poliţie.

(6) Organul de poliţie predă exemplarul original al mandatului de arestare preventivă şi procesul-verbal prevăzut la alin. (5) administraţiei locului de deţinere. *[R.A.: art. 151 şi art. 152 alin. (1) CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. În jurisprudenţa sa constantă, Curtea a subliniat că absenţa unei înregistrări privind perioada de privare de libertate este incompatibilă cu garanţiile cuprinse în art. 5 din Convenţie privind dreptul fundamental la libertate şi siguranţă. Lipsa din actul prin care a fost luată măsura arestării a unor detalii privind data, ora şi locul de detenţie, numele celui arestat, motivele de reţinere şi numele persoanei care a decis măsura este contrară cerinţelor de legalitate prevăzute de art. 5 şi însuşi scopului acestui text al Convenţiei (cauza *Denisenko c. Rusiei*, Hotărârea din 14 februarie 2017, www.echr.coe.int). De asemenea, Curtea a constatat încălcări ale art. 5 şi în cazurile în care formalizarea statutului persoanei arestate a fost amânată fără o explicaţie rezonabilă, nefiind îndeplinite de îndată formalităţile cerute de lege pentru înregistrarea corectă a privării de libertate (cauza *Rakhimberdiyev c. Rusiei*, Hotărârea din 18 septembrie 2014, www.echr.coe.int).

2. Deşi revine în primul rând autorităţilor naţionale, în special instanţelor judecătoreşti, atribuţia de a interpreta şi aplica legislaţia internă, în conformitate cu art. 5 parag. 1 din Convenţie, nerespectarea dreptului intern atrage o încălcare a Convenţiei, iar Curtea poate şi, prin urmare, trebuie să examineze dacă legea a fost respectată. Cu toate acestea, Curtea a clarificat, în special în jurisprudenţa sa mai recentă, că nu orice eroare descoperită într-un ordin de detenţie face ca detenţia în întregime să fie nelegală în sensul textului menţionat. O perioadă de detenţie este, în principiu, „legală" dacă se bazează pe o hotărâre judecătorească. O constatare ulterioară a unei instanţe interne superioare conform căreia instanţa inferioară a comis o eroare în conformitate cu dreptul intern în emiterea ordinului de detenţie nu va afecta în mod necesar retrospectiv validitatea perioadei de detenţie. În jurisprudenţa sa mai recentă, Curtea a detaliat circumstanţele în care detenţia a rămas legală: pentru evaluarea conformităţii cu art. 5 parag. 1 din Convenţie, trebuie făcută o distincţie de bază între ordinele de detenţie *ex facie* nevalide – de exemplu, date de o instanţă care şi-a depăşit competenţa sau în cazul în care partea interesată nu a fost notificată în mod corespunzător privind audierea – şi acelea care sunt *prima facie* valabile şi eficace numai dacă şi până când sunt infirmate de o instanţă superioară. Ordinul de detenţie trebuie considerat ca fiind nevalid în cazul în care eroarea a reprezentat o „neregularitate gravă şi evidentă" în sensul excepţional indicat de jurisprudenţa Curţii. În consecinţă, cu excepţia cazului în care este vorba despre o astfel de neregularitate gravă şi evidentă, instanţele interne superioare pot remedia erorile dintr-un ordin de detenţie în cadrul procedurilor de control judiciar [cauza *Mooren c. Germaniei* (MC), Hotărârea din 9 iulie 2009, citată în cauza *Baş c. Turciei*, Hotărârea din 3 martie 2020, www.echr.coe.int].

---

[1] Alin. (4[1]) al art. 230 a fost introdus prin art. 102 pct. 156 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (5) al art. 230 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 52 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 231.[1] **Executarea mandatului de arestare preventivă emis în lipsa inculpatului.** (1) Când măsura arestării preventive a fost dispusă în lipsa inculpatului, două exemplare originale ale mandatului emis se înaintează organului de poliție de la domiciliul sau reședința inculpatului în vederea executării. În cazul în care inculpatul nu are domiciliul sau reședința în România, exemplarele se înaintează organului de poliție în raza teritorială a căruia se află instanța de judecată.

(2) Mandatul de arestare poate fi transmis organului de poliție și prin fax, poștă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris în condiții care să permită autorităților destinatare să îi stabilească autenticitatea.

(3) În situația în care mandatul de arestare conține erori materiale, dar permite identificarea persoanei și stabilirea măsurii dispuse în raport cu datele de identificare ale persoanei existente în evidențele organelor de poliție și hotărârea instanței de judecată, organul de poliție execută măsura, solicitând în același timp instanței de judecată îndreptarea erorilor materiale sesizate.

(4) Organul de poliție procedează la arestarea persoanei arătate în mandat, căreia îi predă un exemplar al acestuia, într-una din formele prevăzute la alin. (1) sau (2), după care o conduce în cel mult 24 de ore la judecătorul de drepturi și libertăți care a dispus măsura arestării preventive sau, după caz, la judecătorul de cameră preliminară ori completul la care se află spre soluționare dosarul cauzei.

(5) În vederea executării mandatului de arestare preventivă, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința oricărei persoane fizice, fără învoirea acesteia, precum și în sediul oricărei persoane juridice, fără învoirea reprezentantului legal al acesteia, dacă există indicii temeinice din care să rezulte bănuiala rezonabilă că persoana din mandat se află în domiciliul sau reședința respectivă.

(6) În cazul în care arestarea preventivă a inculpatului a fost dispusă în lipsă din cauza stării sănătății, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate, inculpatul este prezentat, la încetarea acestor motive, judecătorului de drepturi și libertăți care a luat măsura ori, după caz, judecătorului de cameră preliminară sau completului la care se află spre soluționare dosarul cauzei.

(7) Judecătorul de drepturi și libertăți procedează la audierea inculpatului conform art. 225 alin. (7) și (8), în prezența avocatului acestuia, și, evaluând declarația inculpatului în contextul probelor administrate și al motivelor avute în vedere la luarea măsurii, dispune prin încheiere, după audierea concluziilor procurorului, confirmarea arestării preventive și a executării mandatului ori, după caz, în condițiile prevăzute de lege, revocarea arestării preventive sau înlocuirea acesteia cu una dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) și punerea în libertate a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză. *[R.A.: art. 152 alin. (2)-(4) CPP 1968]*

Art. 232. Negăsirea persoanei prevăzute în mandatul de arestare preventivă. Când persoana menționată în mandatul de arestare preventivă nu a fost găsită, organul de poliție însărcinat cu executarea mandatului încheie un proces-verbal prin care constată aceasta și înștiințează judecătorul de drepturi și libertăți care a dispus măsura arestării preventive, precum și organele competente pentru darea în urmărire și în consemn la punctele de trecere a frontierei. *[R.A.: art. 154 CPP 1968]*

---

[1] Art. 231 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 157 din Legea nr. 255/2013.

Art. 233. Durata arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale. (1) În cursul urmăririi penale, durata arestării preventive a inculpatului nu poate depăşi 30 de zile, în afară de cazul când este prelungită în condiţiile legii.

(2) Termenul prevăzut la alin. (1) curge de la data punerii în executare a măsurii faţă de inculpatul arestat preventiv.

(3) Când o cauză este trecută pentru continuarea urmăririi penale de la un organ de urmărire la altul, arestarea preventivă dispusă sau prelungită anterior rămâne valabilă. Durata arestării preventive se calculează potrivit dispoziţiilor alin. (1) şi (2). *[R.A.: art. 149 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: art. 23 alin. (5) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile şi se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depăşească un termen rezonabil, şi nu mai mult de 180 de zile".*

Art. 234. Prelungirea arestării preventive în cursul urmăririi penale. (1) Arestarea preventivă a inculpatului poate fi prelungită, în cursul urmăririi penale, dacă temeiurile care au determinat arestarea iniţială impun în continuare privarea de libertate a inculpatului sau există temeiuri noi care justifică prelungirea măsurii.

(2) Prelungirea arestării preventive se poate dispune numai la propunerea motivată a procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

(3) În cazul prevăzut la alin. (1), prelungirea arestării preventive poate fi dispusă de către judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, locul unde s-a constatat săvârşirea infracţiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea.

(4) Dacă arestarea preventivă a fost dispusă iniţial de către un judecător de drepturi şi libertăţi de la o instanţă inferioară celei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă, prelungirea acestei măsuri se poate dispune numai de un judecător de drepturi şi libertăţi de la instanţa competentă în momentul soluţionării propunerii de prelungire sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, locul unde s-a constatat săvârşirea infracţiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea.

(5) Când, în aceeaşi cauză, se găsesc mai mulţi inculpaţi arestaţi pentru care durata arestării preventive expiră la date diferite, procurorul poate sesiza judecătorul de drepturi şi libertăţi cu propunerea de prelungire a arestării preventive pentru toţi inculpaţii. *[R.A.: art. 155 şi art. 156 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. În conformitate cu jurisprudenţa constantă a Curţii Europene a Drepturilor Omului, existenţa unor motive plauzibile pentru a suspecta că persoana arestată a săvârşit o infracţiune este o condiţie *sine qua non* a legalităţii menţinerii detenţiei. Totuşi, după un anumit timp, acest lucru nu mai este suficient, iar autorităţile trebuie să ofere motive concrete pentru a justifica necesitatea menţinerii unei persoane în arest (cauza *Zimin c. Rusiei*, Hotărârea din 6 februarie 2014, www.echr.coe.int). Strângerea ulterioară de probe în legătură cu o anumită acuzaţie poate întări uneori suspiciunea care leagă persoana deţinută de comiterea unei infracţiuni. Cu toate acestea, nu poate constitui singurul

temei al suspiciunii şi, în orice caz, nu eliberează autorităţile naţionale de obligaţia de a furniza o bază factuală suficientă care ar putea justifica detenţia unei persoane. Concluzia contrară ar învinge scopul art. 5 din Convenţie, şi anume prevenirea privărilor de libertate arbitrare sau nejustificate [cauza *Selahattin Demirtaş c. Turciei (nr. 2)* (MC), Hotărârea din 22 decembrie 2020, www.echr.coe.int].

2. Prelungirea arestării preventive a tuturor reclamanţilor, împreună, fără o examinare individuală, prin formule succinte, abstracte şi cvasi-identice, omiţând să se precizeze modul în care criteriile în cauză se aplică fiecăreia dintre persoane, nu este compatibilă cu garanţiile prevăzute la art. 5 parag. 3 din Convenţie în măsura în care permite menţinerea mai multor persoane în detenţie fără o examinare individuală a motivelor care justifică necesitatea prelungirii detenţiei, astfel că, în speţă, a fost încălcat art. 5 parag. 3 din Convenţie cu privire la acest aspect (cauza *Irinel Popa şi alţii c. României*, Hotărârea din 1 decembrie 2009, în *N. Cristuş*, Arestarea preventivă, p. 326).

3. Continuarea detenţiei nu se justifică într-o anumită speţă decât dacă indicii concrete demonstrează o cerinţă veritabilă de interes public care prevalează, în ciuda prezumţiei de nevinovăţie, asupra regulii respectării libertăţii individuale. Prin gravitatea lor deosebită şi prin reacţia publicului la săvârşirea lor, anumite infracţiuni pot genera tulburări sociale care să justifice arestarea preventivă, cel puţin o anumită perioadă de timp. Totuşi, un astfel de pericol scade în mod necesar în timp şi, prin urmare, autorităţile judiciare trebuie să prezinte motive mai specifice care să justifice persistenţa motivelor detenţiei (cauza *Tiron c. României*, Hotărârea din 7 aprilie 2009, în *N. Cristuş*, Arestarea preventivă, p. 371).

4. Deţinerea inculpatului pentru cel puţin opt zile înainte de a-l aduce în faţa instanţei, precum şi prelungirea arestării, instanţa considerând că parchetul avea nevoie de prelungire pentru a obţine mai multe probe (să examineze martori şi să întocmească expertize) şi că gravitatea infracţiunii şi statutul inculpatului – de judecător – ridicau o problemă gravă de ordine publică, fără a oferi motive concrete în baza faptelor din speţă pentru a explica modul în care eliberarea ar prejudicia obţinerea de probe sau ar fi contrară ordinii publice, au dus la încălcarea art. 5 parag. 3 din Convenţie (cauza *Stoican c. României*, Hotărârea din 6 octombrie 2009, în *N. Cristuş*, Arestarea preventivă, p. 341).

Art. 235. Procedura prelungirii arestării preventive în cursul urmăririi penale. (1) Propunerea de prelungire a arestării preventive împreună cu dosarul cauzei se depun la judecătorul de drepturi şi libertăţi cu cel puţin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive.

(2) Judecătorul de drepturi şi libertăţi fixează termen pentru soluţionarea propunerii de prelungire a arestării preventive înainte de expirarea măsurii. Ziua şi ora stabilite se comunică procurorului, care are obligaţia de a asigura prezenţa în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi a inculpatului arestat preventiv. Avocatul inculpatului este încunoştinţat şi i se acordă, la cerere, posibilitatea de a studia dosarul cauzei.

(3)[1] Inculpatul este ascultat de judecătorul de drepturi şi libertăţi asupra tuturor motivelor pe care se întemeiază propunerea de prelungire a arestării preventive, în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu. Ascultarea inculpatului se poate face cu acordul acestuia şi în prezenţa unui apărător ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a unui interpret, şi prin videoconferinţă, la locul de deţinere.

(4) În cazul în care inculpatul arestat preventiv se află internat în spital şi din cauza stării sănătăţii nu poate fi adus în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi sau când,

[1] Alin. (3) şi (4) ale art. 235 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 53 din O.U.G. nr. 18/2016.

din cauză de forță majoră ori stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă, propunerea va fi examinată în lipsa inculpatului, dar numai în prezența avocatului acestuia, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii. Dispozițiile art. 204 alin. (7) teza finală se aplică în mod corespunzător.

(5) Participarea procurorului este obligatorie.

(6) Judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță asupra propunerii de prelungire a arestării preventive înainte de expirarea duratei acesteia. *[R.A.: art. 159 alin. (1)-(5) și (7) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 336/2015 (M. Of. nr. 342 din 19 mai 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nerespectarea termenului „cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive" atrage incidența art. 268 alin. (1) din același cod.** Curtea a reținut că, în cazurile în care propunerea de prelungire a arestării preventive se depune cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei măsurii, intervalul de timp rămas până la soluționarea propunerii este insuficient atât pentru pregătirea unei apărări efective, încălcându-se astfel art. 24 din Constituție și art. 20 din Legea fundamentală raportat la dispozițiile art. 6 parag. 3 lit. b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cât și pentru studierea de către judecător a cauzei, pentru derularea ședinței și pentru soluționarea propunerii în raport cu dispozițiile referitoare la înfăptuirea justiției, cuprinse în art. 124 din Legea fundamentală. În concluzie, Curtea a constatat că termenul este unul peremptoriu, iar nerespectarea lui este de natură să cauzeze o vătămare procesuală, concretizată în încălcarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat, așa încât sunt incidente normele procesuale penale ale art. 268 alin. (1) din Codul de procedură penală, sancțiunea pentru nerespectarea acestui termen fiind decăderea procurorului din exercițiul dreptului de a depune propunerea de prelungire a duratei arestului preventiv și nulitatea absolută a actului făcut peste termen.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 20/2017 (M. Of. nr. 904 din 17 noiembrie 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Târgu Mureș și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„*Termenul de 5 zile prevăzut de art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală se calculează potrivit art. 269 alin. (1), (2) și (4) din Codul de procedură penală*".

Hotărâri C.E.D.O. Procedura care ține de art. 5 parag. 4 nu trebuie întotdeauna însoțită de garanții identice celor de la art. 6 parag. 1, ci trebuie să ofere persoanei garanții adaptate la natura privării de libertate de care se plânge. În particular, un proces având ca obiectul recursul introdus împotriva măsurii arestării trebuie să garanteze egalitatea de arme între procuror și persoana reținută. Posibilitatea de a respinge în mod util afirmațiile sau considerațiile Ministerului Public presupune ca reclamantul sau avocații acestuia să fie prezenți la ședință și să aibă acces la piesele dosarului. Deși cerința celerității admite uneori excepții de la principiul prezenței obligatorii a inculpatului la ședință, aceasta nu poate exonera în totalitate statul de obligația de a asigura prezența persoanei interesate sau, în caz de necesitate, a reprezentantului acesteia, în scopul asigurării egalității de arme cu procurorul. În consecință, neasigurând reclamantului o participare corespunzătoare la ședințele al căror rezultat era determinant pentru menținerea sau revocarea arestării sale, autoritățile naționale l-au lipsit pe acesta de posibilitatea de a combate în mod adecvat motivele avansate de parchet pentru a justifica menținerea arestării, fiind astfel încălcat

art. 5 parag. 4 din Convenție (cauza *Boloș c. României*, Hotărârea din 12 ianuarie 2010, în *N. Cristuș*, Arestarea preventivă, p. 317).

Art. 236. Admiterea propunerii de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale. (1) Judecătorul de drepturi şi libertăți, dacă apreciază că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, admite propunerea procurorului şi dispune prelungirea arestării preventive a inculpatului, prin încheiere motivată.

(2) Prelungirea arestării preventive a inculpatului se poate dispune pentru o durată de cel mult 30 de zile.

(3) Judecătorul de drepturi şi libertăți poate acorda în cursul urmăririi penale şi alte prelungiri, fiecare neputând depăşi 30 de zile. Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător.

(4) Durata totală a arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale nu poate depăşi un termen rezonabil şi nu poate fi mai mare de 180 de zile. *[R.A.: art. 159 alin. (6) şi (8)-(13) CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 23 alin. (5) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile şi se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depăşească un termen rezonabil, şi nu mai mult de 180 de zile".*

Art. 237. Respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale. (1) Judecătorul de drepturi şi libertăți, dacă apreciază că nu sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru prelungirea arestării preventive a inculpatului, respinge, prin încheiere motivată, propunerea procurorului, dispunând punerea în libertate a inculpatului la expirarea duratei acesteia, dacă nu este arestat în altă cauză.

(2) Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, judecătorul de drepturi şi libertăți poate dispune înlocuirea arestării preventive cu una dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d).

Art. 238. Arestarea preventivă a inculpatului în procedura de cameră preliminară şi în cursul judecății. (1)[1] Arestarea preventivă a inculpatului poate fi dispusă în procedura de cameră preliminară şi în cursul judecății, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza, din oficiu ori la propunerea motivată a procurorului, pentru o perioadă de cel mult 30 de zile, pentru aceleaşi temeiuri şi în aceleaşi condiții ca şi arestarea preventivă dispusă de către judecătorul de drepturi şi libertăți în cursul urmăririi penale. Dispozițiile art. 225-232 se aplică în mod corespunzător.

(2)[2] În cursul judecății, măsura prevăzută la alin. (1) se poate dispune de către instanța de judecată în compunerea prevăzută de lege. În acest caz, mandatul de arestare preventivă este emis de către preşedintele completului.

---

[1] Alin. (1) al art. 238 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 54 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2) al art. 238 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 158 din Legea nr. 255/2013.

(3) Față de inculpatul care a mai fost anterior arestat preventiv în aceeași cauză, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, se poate dispune din nou această măsură numai dacă au intervenit temeiuri noi care fac necesară privarea sa de libertate. *[R.A.: art. 147 și art. 160[a] CPP 1968]*

Notă. Prin Decizia nr. 704/2016 (M. Of. nr. 158 din 2 martie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 238 alin. (1) teza finală din Codul de procedură penală – în varianta anterioară modificării prin art. II pct. 54 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016, cu următorul conținut: „Arestarea preventivă a inculpatului poate fi dispusă în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza, din oficiu ori la propunerea motivată a procurorului, pentru o perioadă de cel mult 30 de zile, pentru aceleași temeiuri și în aceleași condiții ca și arestarea preventivă dispusă de către judecătorul de drepturi și libertăți. Dispozițiile art. 225, 226 și 228-232 se aplică în mod corespunzător" – și a constatat că soluția legislativă care exclude aplicarea dispozițiilor art. 227 din Codul de procedură penală este neconstituțională. Curtea a arătat că, în ceea ce privește procedura arestării preventive a inculpatului în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății, legiuitorul a exceptat *in terminis* posibilitatea respingerii propunerii de arestare preventivă, prin faptul că în dispozițiile art. 238 alin. (1) teza finală din Codul de procedură penală, în redactarea anterioară modificării lor prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016, nu a făcut trimitere și la dispozițiile art. 227 din același cod referitoare la „Respingerea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale". Dispozițiile art. 238 alin. (1) conțin o *contradictio in adjecto*, câtă vreme prima teză statuează cu privire la posibilitatea arestării preventive în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății, pentru aceleași temeiuri și în aceleași condiții ca și arestarea preventivă dispusă de către judecătorul de drepturi și libertăți în cursul urmăririi penale (situație care implică inclusiv posibilitatea respingerii propunerii de arestare preventivă), iar cea de-a doua teză interzice, prin excepțare expresă, posibilitatea respingerii propunerii de arestare preventivă. În concluzie, Curtea a constatat că această deficiență de reglementare este de natură a încălca dispozițiile art. 23 din Legea fundamentală coroborat cu art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și art. 21 alin. (3) din Constituție, deoarece, pe de o parte, persoana supusă măsurii arestării preventive este privată de libertate în afara unor cazuri și proceduri legale aprioric stabilite, iar, pe de altă parte, câtă vreme norma în cauză poate fi interpretată, în absența oricăror altor criterii legale, în sensul legitimării privării obligatorii de libertate, persoana supusă măsurii nu poate beneficia de un proces corect și echitabil. Mai mult, modalitatea aleasă de legiuitor nu numai că obligă judecătorul de cameră preliminară/instanța de judecată să dispună privarea de libertate, dar nesocotește însăși esența actului de justiție care nu mai este imparțial pentru toți, ci diferențiat în funcție de faza procesuală în care se află o anumită cauză.

Art. 239. Durata maximă a arestării preventive a inculpatului în cursul judecății în primă instanță. (1) În cursul judecății în primă instanță, durata totală a arestării preventive a inculpatului nu poate depăși un termen rezonabil și nu poate fi mai mare de jumătatea maximului special prevăzut de lege pentru infracțiunea care face obiectul sesizării instanței de judecată. În toate cazurile, durata arestării preventive în primă instanță nu poate depăși 5 ani.

(2)[1] Termenele prevăzute la alin. (1) curg de la data sesizării instanței de judecată, în cazul în care inculpatul se află în stare de arest preventiv, şi, respectiv, de la data punerii în executare a măsurii, când față de acesta s-a dispus arestarea preventivă în procedura de cameră preliminară sau în cursul judecății sau în lipsă.

(3) La expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), instanța de judecată poate dispune luarea unei alte măsuri preventive, în condițiile legii.

Art. 240. Tratamentul medical sub pază permanentă. (1)[2] În cazul în care, pe baza actelor medicale, se constată că cel arestat preventiv suferă de o boală care nu poate fi tratată în rețeaua medicală a Administrației Naționale a Penitenciarelor, administrația locului de deținere dispune efectuarea tratamentului sub pază permanentă în rețeaua medicală a Ministerului Sănătății. Motivele care au determinat luarea acestei măsuri sunt comunicate de îndată procurorului, în cursul urmăririi penale, judecătorului de cameră preliminară, în cursul acestei proceduri, sau instanței de judecată, în cursul judecății.

(2) Timpul în care inculpatul este internat sub pază permanentă, conform alin. (1), intră în durata arestării preventive. *[R.A.: art. 139¹ CPP 1968]*

Secțiunea a 7-a. Încetarea de drept, revocarea şi înlocuirea măsurilor preventive

Art. 241. Încetarea de drept a măsurilor preventive. (1) Măsurile preventive încetează de drept:

a)[3] la expirarea termenelor prevăzute de lege sau stabilite de organele judiciare ori, în cursul urmăririi penale sau în cursul judecății în primă instanță, la împlinirea duratei maxime prevăzute de lege;

b) în cazurile în care procurorul dispune o soluție de netrimitere în judecată ori instanța de judecată pronunță o hotărâre de achitare, de încetare a procesului penal, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei ori o pedeapsă cu amendă, care nu însoțeşte pedeapsa închisorii, chiar nedefinitivă;

c) la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus condamnarea inculpatului;

d)[4] în alte cazuri anume prevăzute de lege;

e)-g)[5] *abrogate.*

(1¹)[6] Arestarea preventivă şi arestul la domiciliu încetează de drept şi în următoarele situații:

---

[1] Alin. (2) al art. 239 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 159 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 240 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 160 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. a) şi b) de la alin. (1) al art. 241 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 55 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Lit. d) de la alin. (1) al art. 241 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 161 din Legea nr. 255/2013.

[5] Lit. e)-g) de la alin. (1) al art. 241 au fost abrogate prin art. 102 pct. 162 din Legea nr. 255/2013.

[6] Alin. (1¹) al art. 241 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 56 din O.U.G. nr. 18/2016.

a) la pronunțarea în primă instanță a unei hotărâri de condamnare cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere sau la o pedeapsă cu închisoare cel mult egală cu durata reținerii, arestului la domiciliu și arestării preventive ori, după caz, a unei hotărâri prin care s-a aplicat o măsură educativă neprivativă de libertate;

b) în apel, dacă durata măsurii a atins durata pedepsei pronunțate în hotărârea de condamnare.

(2) Organul judiciar care a dispus această măsură sau, după caz, procurorul, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară ori instanța de judecată în fața căreia se află cauza constată, prin ordonanță sau încheiere, din oficiu, la cerere sau la sesizarea administrației locului de deținere, încetarea de drept a măsurii preventive, dispunând, în cazul celui reținut sau arestat preventiv, punerea de îndată în libertate, dacă nu este reținut ori arestat în altă cauză.

(3) Judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată se pronunță, prin încheiere motivată, asupra încetării de drept a măsurii preventive chiar și în lipsa inculpatului. Asistența juridică a inculpatului și participarea procurorului sunt obligatorii.

(4) Persoanei față de care s-a dispus măsura preventivă, precum și tuturor instituțiilor cu atribuții în executarea măsurii li se comunică de îndată câte o copie de pe ordonanța sau încheierea prin care organul judiciar constată încetarea de drept a măsurii preventive. *[R.A.: art. 140 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 23 alin. (9) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (9) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege"*; ▶ art. 5 parag. 3 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate și la siguranță. (...) 3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere"*.

Hotărâri C.E.D.O. Excepțiile care figurează la art. 5 parag. 1 din Convenție și care justifică privarea de libertate a unei persoane au un caracter exhaustiv și numai o interpretare strictă se potrivește cu scopul acestor dispoziții: să se asigure că nimeni nu este privat în mod arbitrar de libertate. Dacă o anumită întârziere în executarea unei hotărâri de punere în libertate este adesea inevitabilă, aceasta trebuie să fie redusă la minimum, fiind sarcina autorităților să arate o atenție deosebită în vederea identificării locului corect de detenție a persoanei în cauză și, astfel, a reducerii la minimum a timpului necesar punerii în libertate a acesteia. În speță, în urma erorii privind locul unde era deținut inculpatul, eroare care nu a fost rectificată de către autorități decât douăsprezece ore mai târziu, acesta a fost obligat să mai petreacă o noapte în închisoare, detenție care nu se poate întemeia pe unul dintre paragrafele art. 5 din Convenție (cauza *Răducu c. României*, Hotărârea din 21 aprilie 2009, în *N. Cristuș*, Arestarea preventivă, p. 359).

Art. 242. Revocarea măsurilor preventive și înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă. (1) Măsura preventivă se revocă, din oficiu sau la cerere, în cazul în care au încetat temeiurile care au determinat-o ori au apărut împrejurări noi din care rezultă nelegalitatea măsurii, dispunându-se, în cazul reținerii

şi arestării preventive, punerea în libertate a suspectului ori a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză.

(2) Măsura preventivă se înlocuieşte, din oficiu sau la cerere, cu o măsură preventivă mai uşoară, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru luarea acesteia şi, în urma evaluării împrejurărilor concrete ale cauzei şi a conduitei procesuale a inculpatului, se apreciază că măsura preventivă mai uşoară este suficientă pentru realizarea scopului prevăzut la art. 202 alin. (1).

(3) Măsura preventivă se înlocuieşte, din oficiu sau la cerere, cu o măsură preventivă mai grea, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru luarea acesteia şi, în urma evaluării împrejurărilor concrete ale cauzei şi a conduitei procesuale a inculpatului, se apreciază că măsura preventivă mai grea este necesară pentru realizarea scopului prevăzut la art. 202 alin. (1).

(4) În cazul în care măsura preventivă a fost luată în cursul urmăririi penale de către procuror sau de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, organul de cercetare penală are obligaţia să îl informeze de îndată, în scris, pe procuror despre orice împrejurare care ar putea conduce la revocarea sau înlocuirea măsurii preventive. Dacă apreciază că informaţiile comunicate justifică revocarea sau înlocuirea măsurii preventive, procurorul dispune aceasta sau, după caz, sesizează judecătorul de drepturi şi libertăţi care a luat măsura, în termen de 24 de ore de la primirea informării. Procurorul este obligat să sesizeze şi din oficiu judecătorul de drepturi şi libertăţi, când constată el însuşi existenţa vreunei împrejurări care justifică revocarea sau înlocuirea măsurii preventive luate de acesta.

(4^1)[1] În cursul urmăririi penale, revocarea măsurilor preventive ale controlului judiciar şi controlului judiciar pe cauţiune, precum şi înlocuirea acestor măsuri între ele se dispun de procuror, chiar dacă măsura a fost luată de către judecătorul de drepturi şi libertăţi. La înlocuirea măsurii preventive a controlului judiciar cu măsura controlului judiciar pe cauţiune, dispoziţiile art. 216 alin. (1) şi (3) şi art. 217 se aplică în mod corespunzător.

(4^2) Împotriva ordonanţei procurorului, dispuse potrivit alin. (4^1), se poate formula plângere, în condiţiile art. 213.

(5)[2] Cererea de revocare sau înlocuire a măsurii preventive formulată de inculpat se adresează, în scris, procurorului, judecătorului de drepturi şi libertăţi, judecătorului de cameră preliminară sau instanţei de judecată, după caz.

(6) În cursul urmăririi penale, procurorul înaintează judecătorului de drepturi şi libertăţi dosarul cauzei sau copie de pe acesta certificată de grefa parchetului, în termen de 24 de ore de la solicitarea acestuia de către judecător.

(7)[3] În vederea soluţionării cererii, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată fixează data de soluţionare a acesteia şi dispune citarea inculpatului.

---

[1] Alin. (4^1) şi (4^2) ale art. 242 au fost introduse prin art. II pct. 57 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (5) al art. 242 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 58 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (7) şi (8) ale art. 242 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 164 din Legea nr. 255/2013.

(8) Când inculpatul este prezent, soluționarea cererii se face numai după ascultarea acestuia asupra tuturor motivelor pe care se întemeiază cererea, în prezența unui avocat ales sau numit din oficiu. Cererea se soluționează și în lipsa inculpatului, atunci când acesta nu se prezintă, deși a fost legal citat sau când, din cauza stării de sănătate, din cauză de forță majoră ori stare de necesitate, nu poate fi adus, dar numai în prezența avocatului, ales sau numit din oficiu, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii.

(9) Participarea procurorului este obligatorie.

(10) Dacă cererea are ca obiect înlocuirea măsurii arestării preventive sau a măsurii arestului la domiciliu cu măsura controlului judiciar pe cauțiune, dacă găsește cererea întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, prin încheiere, dată în camera de consiliu, admite în principiu cererea și stabilește valoarea cauțiunii, acordând inculpatului termen pentru depunerea ei.

(11) Dacă se depune cauțiunea în termenul fixat, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, prin încheiere dată în camera de consiliu, admite cererea de înlocuire a măsurii preventive cu măsura controlului judiciar pe cauțiune, stabilește obligațiile ce vor reveni inculpatului pe durata măsurii și dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză.

(12) Dacă nu se depune cauțiunea în termenul fixat, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, prin încheiere dată în camera de consiliu, în lipsa inculpatului și a procurorului, respinge ca neîntemeiată cererea formulată de inculpat.

(13) Termenul prevăzut la alin. (10) curge de la data rămânerii definitive a încheierii prin care se stabilește valoarea cauțiunii. *[R.A.: art. 139 CPP 1968]*

Secțiunea a 8-a. Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor

Art. 243. Condiții speciale de aplicare față de minori a măsurilor preventive. (1) Față de suspectul și inculpatul minor se pot dispune măsuri preventive potrivit dispozițiilor prevăzute în secțiunile 1-7 din prezentul capitol, cu derogările și completările prevăzute în prezentul articol.

(2)[1] Reținerea și arestarea preventivă pot fi dispuse față de un minor, în mod excepțional, numai dacă efectele pe care privarea de libertate le-ar avea asupra personalității și dezvoltării acestuia nu sunt disproporționate față de scopul urmărit prin luarea măsurii.

(3) La stabilirea duratei pentru care se ia măsura arestării preventive se are în vedere vârsta inculpatului de la data când se dispune asupra luării, prelungirii sau menținerii acestei măsuri.

---

[1] Alin. (2) al art. 243 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 59 din O.U.G. nr. 18/2016.

(4)[1] Când s-a dispus reținerea sau arestarea preventivă a unui minor, încunoştințarea prevăzută la art. 210 şi 228 se face, în mod obligatoriu, şi către reprezentantul legal al acestuia sau, după caz, către persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află minorul. *[R.A.: art. 160e, art. 160f, art. 160g şi art. 160h CPP 1968]*

Legislație conexă: Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European şi a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale (J.O. L 132 din 21 mai 2016).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Numeroase texte internaționale prevăd faptul că arestul preventiv al unui minor este ultima soluție, iar în măsura în care se dispune, acesta trebuie să aibă o durată cât mai scurtă. Mai mult decât atât, minorii trebuie să fie deținuți separat de adulți. O perioadă de 48 de zile în care un minor a fost ținut în arest a fost considerată de către Curte ca excesivă [cauza *Nart c. Turciei*, Hotărârea din 6 mai 2008, în *R. Chiriță (coord.)*, Arestarea şi detenția, p. 49].

2. Curtea a constatat deja încălcări ale art. 5 parag. 3 din Convenție în cazul în care copiii au fost deținuți în arest preventiv pentru perioade mult mai scurte decât cele petrecute de reclamant în cazul de față. De exemplu, în cauza *Selçuk c. Turciei* (Hotărârea din 10 ianuarie 2006), reclamantul a petrecut 4 luni în arest preventiv la vârsta de 16 ani, iar în cauza *Nart c. Turciei (a se vedea* supra, *nr. 1 – n.a.)*, reclamantul a petrecut 48 de zile în detenție la vârsta de 17 ani. În cazul de față, primul reclamant a fost reținut la vârsta de 15 ani şi a fost ținut în arest preventiv timp de un an şi o lună. Curtea notează că, deşi instanțele naționale au invocat în mod repetat validitatea motivelor inițiale care justificau detenția primului reclamant – faptul că reprezenta un pericol pentru ordinea publică, gravitatea pedepsei în cazul condamnării, faptul că era recidivist şi riscul săvârşirii altor infracțiuni –, nu au reuşit, cu trecerea timpului, să furnizeze motive specifice pentru care încetarea detenției sale preventive ar fi avut un impact negativ asupra societății sau asupra anchetei. Curtea acceptă că detenția primului reclamant ar fi putut fi inițial justificată de o suspiciune rezonabilă că a comis infracțiuni grave repetate. Totuşi, odată cu trecerea timpului, aceste motive au devenit din ce în ce mai puțin relevante. În consecință, autoritățile naționale aveau obligația de a examina mai detaliat situația sa personală şi de a prezenta motive specifice pentru deținerea lui în arest. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, în circumstanțele prezentei cauze, autoritățile naționale nu au motivat în mod cuprinzător aplicarea unei măsuri privative de libertate unui minor de 15 ani timp de aproape un an şi o lună, măsură care, atât conform legii naționale, cât şi reglementărilor internaționale, ar fi trebuit să fie folosită doar în mod cu totul excepțional (cauza *Rupa şi Țompi c. României*, Hotărârea din 2 mai 2017, www.echr.coe.int).

Art. 244. Condiții speciale de executare a reținerii şi arestării preventive dispuse față de minori. Regimul special de detenție al minorilor, în raport cu particularitățile vârstei, astfel încât măsurile preventive luate față de aceştia să nu prejudicieze dezvoltarea lor fizică, psihică sau morală, va fi stabilit prin legea privind executarea pedepselor şi a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Legislație conexă: art. 117 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 514 din 14 august 2013).

[1] Alin. (4) al art. 243 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 165 din Legea nr. 255/2013.

Art. 244¹.[1] **Informarea privind condițiile speciale de executare a reținerii și arestării preventive dispuse față de minor.** (1) Dacă persoana reținută sau arestată este minor, odată cu informarea prevăzută la art. 209 alin. (17) și art. 228 alin. (2), acesteia i se comunică și dreptul la condiții speciale de executare, potrivit art. 244.

(2) Informarea prevăzută la alin. (1) se face și către părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(3) Dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsiți ori informarea acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, informarea se va face către un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(4) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (3) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, informarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(5) În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (3) sau (4) încetează, informarea se va face potrivit alin. (2).

Capitolul II. Aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical

Secțiunea 1. Obligarea provizorie la tratament medical

Art. 245. Condițiile de aplicare și conținutul măsurii. (1) Judecătorul de drepturi și libertăți, pe durata urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară, în cursul procedurii de cameră preliminară, sau instanța, în cursul judecății, poate dispune obligarea provizorie la tratament medical a suspectului sau inculpatului, dacă se află în situația prevăzută de art. 109 alin. (1) din Codul penal.

(2) Măsura prevăzută la alin. (1) constă în obligarea suspectului sau inculpatului să urmeze în mod regulat tratamentul medical prescris de un medic de specialitate, până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol.

(3) Judecătorul de drepturi și libertăți și judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra măsurii prevăzute la alin. (1) în camera de consiliu, prin încheiere motivată. Instanța se pronunță asupra măsurii prin încheiere motivată.

Art. 246. Procedura de aplicare și de ridicare a măsurii. (1) În cursul urmăririi penale sau al procedurii de cameră preliminară, dacă apreciază că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, procurorul înaintează judecătorului de drepturi și libertăți sau judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță o propunere motivată de luare față de inculpat a măsurii obligării provizorii la tratament medical.

(2) Propunerea prevăzută la alin. (1) va fi însoțită de expertiza medico-legală din care să rezulte necesitatea aplicării măsurii obligării la tratament medical.

---

[1] Art. 244¹ a fost introdus prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 284/2020.

(3) Judecătorul sesizat conform alin. (1) fixează termen de soluționare a propunerii în cel mult 5 zile de la data înregistrării acesteia şi dispune citarea suspectului sau inculpatului.

(4) Când suspectul sau inculpatul este prezent, soluționarea propunerii se face numai după audierea acestuia, în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. Propunerea se soluționează şi în lipsa suspectului sau inculpatului, atunci când acesta nu se prezintă, deşi a fost legal citat, dar numai în prezența avocatului, ales sau numit din oficiu, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii.

(5) Participarea procurorului este obligatorie.

(6) Suspectul sau inculpatul are dreptul ca la soluționarea propunerii de luare a măsurii obligării provizorii la tratament medical să fie asistat şi de către un medic desemnat de acesta, care poate prezenta concluzii judecătorului de drepturi şi libertăți. Suspectul sau inculpatul are dreptul să fie asistat de medicul specialist desemnat de acesta şi la alcătuirea planului terapeutic.

(7) Judecătorul se pronunță asupra propunerii printr-o încheiere, care poate fi contestată în 5 zile de la pronunțare. Contestarea nu suspendă punerea în aplicare a măsurii de siguranță.

(8) Dacă admite propunerea, judecătorul dispune obligarea provizorie la tratament medical a suspectului sau inculpatului şi efectuarea unei expertize medico-legale, în cazul în care aceasta nu a fost depusă potrivit alin. (2).

(9) În cazul când după dispunerea măsurii s-a produs însănătoşirea suspectului sau inculpatului ori a intervenit o ameliorare a stării sale de sănătate care înlătură starea de pericol pentru siguranța publică, judecătorul de drepturi şi libertăți sau judecătorul de cameră preliminară care a luat măsura dispune, la sesizarea procurorului ori a medicului de specialitate sau la cererea suspectului ori inculpatului sau a unui membru de familie al acestuia, ridicarea măsurii luate. Dispozițiile alin. (2)-(7) se aplică în mod corespunzător.

(10) Dacă după dispunerea măsurii a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, ridicarea acesteia, potrivit alin. (9), se dispune de către judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza.

(11) În cursul judecății în primă instanță şi în apel, la propunerea procurorului ori din oficiu, inculpatul poate fi obligat provizoriu la tratament medical de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza, care solicită acte medicale concludente sau efectuarea unei expertize medico-legale. Dispozițiile alin. (4)-(9) se aplică în mod corespunzător.

(12) Dacă suspectul sau inculpatul încalcă cu rea-credință măsura obligării provizorii la tratament medical, judecătorul de drepturi şi libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța care a luat măsura ori în fața căreia se află cauza dispune, la sesizarea procurorului sau a medicului de specialitate ori din oficiu, internarea medicală provizorie a suspectului sau inculpatului, în condițiile prevăzute la art. 247.

(13)[1] În cazul în care dispune o soluție de netrimitere în judecată, procurorul sesizează judecătorul de cameră preliminară pentru confirmarea ori, după caz, înlocuirea sau încetarea măsurii. Acesta, în camera de consiliu, cu participarea

[1] Alin. (13) al art. 246 a fost introdus prin art. II pct. 60 din O.U.G. nr. 18/2016.

procurorului, ascultă, dacă este posibil, persoana supusă măsurii provizorii, în prezența avocatului său, și, după efectuarea unei expertize medico-legale, se pronunță prin încheiere motivată. Împotriva încheierii se poate formula contestație, în termen de 3 zile de la pronunțare, care se soluționează de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate sau, după caz, de completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, în camera de consiliu. *[R.A.: art. 162 alin. (1) și (1¹) CPP 1968]*

Secțiunea a 2-a. Internarea medicală provizorie

Art. 247. Condițiile de aplicare și conținutul măsurii. (1) Judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară, pe durata procedurii de cameră preliminară, sau instanța, în cursul judecății, poate dispune internarea medicală provizorie a suspectului sau inculpatului care este bolnav mintal ori consumator cronic de substanțe psihoactive, dacă luarea măsurii este necesară pentru înlăturarea unui pericol concret și actual pentru siguranța publică.

(2) Măsura prevăzută la alin. (1) constă în internarea medicală nevoluntară a suspectului sau inculpatului într-o unitate specializată de asistență medicală, până la însănătoșire sau până la ameliorarea care înlătură starea de pericol ce a determinat luarea măsurii.

(3) Dispozițiile art. 245 alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

Art. 248. Procedura de aplicare și de ridicare a măsurii. (1) În cursul urmăririi penale sau al procedurii de cameră preliminară, dacă apreciază că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, procurorul înaintează judecătorului de drepturi și libertăți sau judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță o propunere motivată de luare față de suspect sau inculpat a măsurii internării medicale provizorii.

(2) Propunerea prevăzută la alin. (1) va fi însoțită de acte medicale concludente sau de expertiza medico-legală psihiatrică.

(3) Judecătorul sesizat conform alin. (1) fixează de îndată termen de soluționare a propunerii și dispune aducerea cu mandat a suspectului sau a inculpatului.

(4) Soluționarea propunerii se face numai după audierea suspectului sau inculpatului, dacă starea sa de sănătate o permite, în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. Când suspectul sau inculpatul se află deja internat într-o unitate de asistență medicală și deplasarea sa nu este posibilă, judecătorul de drepturi și libertăți procedează la audierea acestuia, în prezența avocatului, în locul unde se află.

(5) Când propunerea prevăzută la alin. (1) nu este însoțită de expertiza medico-legală psihiatrică, instanța sesizată dispune efectuarea acesteia, luând, dacă este cazul, și măsura internării necesare pentru efectuarea expertizei.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) Suspectul sau inculpatul are dreptul ca la soluționarea propunerii de luare a măsurii internării medicale ori la alcătuirea concretă a planului terapeutic să fie asistat și de către un medic desemnat de acesta, ale cărui concluzii sunt înaintate judecătorului de drepturi și libertăți.

(8) Judecătorul se pronunță de îndată asupra propunerii, printr-o încheiere care poate fi contestată în 5 zile de la pronunțare. Contestarea nu suspendă punerea în aplicare a măsurii de siguranță.

(9) Dacă admite propunerea, judecătorul dispune internarea medicală provizorie a suspectului sau inculpatului şi ia măsuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, dacă aceasta nu a fost făcută potrivit alin. (2).

(10) Dacă judecătorul dispune internarea medicală provizorie, se iau şi măsurile prevăzute la art. 229.

(11) Dacă după dispunerea măsurii s-a produs însănătoşirea suspectului sau inculpatului ori a intervenit o ameliorare a stării sale de sănătate care înlătură starea de pericol, judecătorul de drepturi şi libertăți sau judecătorul de cameră preliminară care a luat măsura dispune, prin încheiere, la sesizarea procurorului ori a medicului curant sau la cererea suspectului ori inculpatului sau a unui membru de familie al acestuia, efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice în vederea ridicării măsurii aplicate.

(12) Dacă după dispunerea măsurii a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, ridicarea acesteia, potrivit alin. (11), se dispune de către judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza.

(13) În cursul judecății în primă instanță şi în apel, față de inculpat se poate dispune internarea medicală provizorie, la propunerea procurorului ori din oficiu, de către instanța în fața căreia se află cauza, pe baza expertizei medico-legale psihiatrice. Dispozițiile alin. (4)-(11) se aplică în mod corespunzător.

(14)[1] Dispozițiile art. 246 alin. (13) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 162 CPP 1968]*

Capitolul III. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor şi restabilirea situației anterioare săvârşirii infracțiunii

Art. 249.[2] **Condițiile generale de luare a măsurilor asigurătorii.** (1) Procurorul, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, din oficiu sau la cererea procurorului, în procedura de cameră preliminară ori în cursul judecății, poate lua măsuri asigurătorii, prin ordonanță sau, după caz, prin încheiere motivată, pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune.

(2) Măsurile asigurătorii constau în indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui sechestru asupra acestora.

(3) Măsurile asigurătorii pentru garantarea executării pedepsei amenzii se pot lua numai asupra bunurilor suspectului sau inculpatului.

---

[1] Alin. (14) al art. 248 a fost introdus prin art. II pct. 61 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 249 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 166 din Legea nr. 255/2013.

(4) Măsurile asigurătorii în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate.

(4¹)[1] În cazul bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse, luarea de către procuror a măsurilor asigurătorii pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a acestor bunuri este obligatorie.

(5) Măsurile asigurătorii în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune şi pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului şi ale persoanei responsabile civilmente, până la concurența valorii probabile a acestora.

(6) Măsurile asigurătorii prevăzute la alin. (5) se pot lua, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară şi al judecății, şi la cererea părții civile. Măsurile asigurătorii luate din oficiu de către organele judiciare prevăzute la alin. (1) pot folosi şi părții civile.

(7) Măsurile asigurătorii luate în condițiile alin. (1) sunt obligatorii în cazul în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă.

(8) Nu pot fi sechestrate bunuri care aparțin unei autorități sau instituții publice ori unei alte persoane de drept public şi nici bunurile exceptate de lege. *[R.A.: art. 163 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. 1. Prin Decizia nr. 19/2017 (M. Of. nr. 953 din 4 decembrie 2017), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Curtea de Apel Braşov şi a stabilit: *„Atunci când se instituie măsuri asigurătorii în procesul penal, nu este necesar să se indice sau să se dovedească ori să se individualizeze bunurile asupra cărora se înființează măsura asigurătorie"*.

2. Prin Decizia nr. 2/2018 (M. Of. nr. 463 din 5 iunie 2018), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursurile în interesul legii formulate de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău, Colegiul de conducere al Curții de Apel Braşov şi Colegiul de conducere al Curții de Apel București şi a stabilit: *„Cu referire la dispozițiile art. 249 din Codul de procedură penală (art. 163 din Codul de procedură penală de la 1968) şi art. 2345 din Codul civil, existența unui sechestru asigurător penal asupra imobilelor unei persoane fizice sau juridice nu suspendă executarea silită începută de un creditor ipotecar, al cărui drept de ipotecă asupra aceloraşi bunuri a devenit opozabil terților anterior înființării măsurii asigurătorii din procesul penal, şi nu determină nulitatea actelor de executare ulterioare înființării măsurii asigurătorii din procesul penal asupra aceloraşi bunuri"*.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 1/2020 (M. Of. nr. 147 din 25 februarie 2020), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile şi a stabilit: *„În interpretarea dispozițiilor art. 91 alin. (1), art. 102 alin. (8) şi art. 154-158 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței şi de insolvență, cu modificările şi completările ulterioare, raportat la dispozițiile art. 249 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură*

[1] Alin. (4¹) al art. 249 a fost introdus prin art. II pct. 1 din Legea nr. 228/2020.

penală [respectiv art. 163 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală de la 1968], existența unor măsuri asigurătorii înființate în cadrul unui proces penal asupra bunurilor unei persoane juridice, anterior deschiderii procedurii insolvenței, în vederea confiscării speciale, a reparării pagubei produse prin infracțiune sau a garantării executării cheltuielilor judiciare:
a) nu suspendă procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 85/2014 în ceea ce privește bunul sechestrat;
b) nu este de natură a indisponibiliza bunul asupra căruia a fost începută procedura de valorificare conform dispozițiilor Legii nr. 85/2014;
c) nu împiedică lichidarea bunurilor efectuată de lichidatorul judiciar în exercitarea atribuțiilor conferite de Legea nr. 85/2014".

Legislație conexă: ▶ art. 353, art. 358, art. 546, art. 583, art. 627, art. 629, art. 1365, art. 1559, art. 2328-2329 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ▶ art. 727-729, art. 774, art. 781, art. 813-818, art. 857, art. 863, art. 883, art. 963, art. 970 din Codul de procedură civilă, republicat (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015); ▶ art. 213-214 din Codul de procedură fiscală (M. Of. nr. 547 din 23 iulie 2015); ▶ art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000); ▶ art. 11 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005); ▶ art. 50 din Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (M. Of. nr. 589 din 18 iulie 2019).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Conform jurisprudenței Curții, indisponibilizarea bunurilor în contextul procedurilor penale în vederea asigurării achitării unei eventuale sancțiuni pecuniare trebuie analizată în temeiul art. 1 parag. 2 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, care, printre altele, permite statelor să controleze folosința bunurilor pentru a asigura plata amenzilor. Astfel de măsuri asigurătorii nu sunt prin ele însele criticabile. Dar, întrucât prezintă riscul de a afecta în mod nejustificat capacitatea persoanelor care dețin drepturi asupra bunurilor indisponibilizate de a dispune de ele în mod liber, trebuie să fie însoțite de suficiente garanții procedurale pentru a se asigura că nu sunt arbitrare sau disproporționate. În ansamblu, procedurile disponibile trebuie să ofere celor afectați de astfel de măsuri o oportunitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în fața autorităților competente, pentru a le permite să realizeze un echilibru între interesele concurente aflate în joc. În acest sens, datoria instanțelor interne este să se asigure că sechestrul aplicat asupra bunurilor unei persoane nu îi va provoca mai multe prejudicii decât acelea care rezultă inevitabil din astfel de măsuri, deoarece, deși orice măsură asigurătorie implică producerea unor daune, pagubele concrete suferite de cei afectați nu trebuie să fie mai extinse decât cele inevitabile, pentru a fi astfel compatibile cu art. 1 din Protocolul nr. 1 (cauza *Apostolovi c. Bulgariei*, Hotărârea din 7 noiembrie 2019, www.echr.coe.int).
2. Curtea reamintește că o restricție temporară a utilizării bunurilor poate fi dispusă de către state, având în vedere dreptul acestora de a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor. Pentru a fi compatibilă cu art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, interferența cu dreptul de proprietate trebuie să se facă „în interes public" și „în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional" și trebuie să se asigure un „echilibru echitabil" între cerințele interesului general al comunității și imperativele protejării drepturilor fundamentale ale individului. Atunci când verifică respectarea acestei cerințe, Curtea admite că statul are o marjă largă de apreciere atât în alegerea metodelor de punere în aplicare, cât și în aprecierea dacă consecințele lor sunt legitime, în interesul general, în scopul atingerii obiectivului legii în cauză. În pofida tăcerii art. 1 din Protocolul nr. 1 privind cerințele procedurale, procedurile judiciare referitoare la dreptul la folosința pașnică a bunurilor trebuie să ofere persoanei în cauză o oportunitate adecvată de a-și prezenta cazul în fața autorităților competente, pentru a putea contesta eficient măsurile care

încalcă drepturile garantate de această prevedere. Prin urmare, interferența cu drepturile prevăzute la art. 1 din Protocolul nr. 1 nu poate avea legitimitate în absența unei dezbateri contradictorii şi care respectă principiul egalității armelor, ceea ce face posibilă discutarea aspectelor care prezintă importanță în cauza respectivă. În special atunci când bunurile indisponibilizate în cadrul unei proceduri penale pentru o infracțiune referitoare la spălarea de bani aparțin unui terț, acesta din urmă trebuie să fie capabil să își apere drepturile şi să ofere dovezi ale bunei sale credințe pentru a obține restituirea bunurilor. De aceea, el trebuie informat despre luarea măsurii şi despre prelungirile ei succesive, pentru a putea contesta fiecare dintre aceste decizii, altfel spus, să i se ofere suficiente garanții procedurale pentru a-şi apăra interesele în procesul penal (cauza *Filkin c. Portugaliei*, Hotărârea din 3 martie 2020, www.echr.coe.int).

Art. 250. Contestarea măsurilor asigurătorii. (1) Împotriva măsurii asigurătorii luate de procuror sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 3 zile de la data comunicării ordonanței de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia, la judecătorul de drepturi şi libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

(2) Contestația nu este suspensivă de executare.

(3) Procurorul înaintează judecătorului de drepturi şi libertăți dosarul cauzei, în termen de 24 de ore de la solicitarea dosarului de către acesta.

(4) Soluționarea contestației se face în camera de consiliu, cu citarea celui care a făcut contestația şi a persoanelor interesate, prin încheiere motivată, care este definitivă. Participarea procurorului este obligatorie.

(5) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la soluționarea contestației.

(5¹)[1] Dacă, până la soluționarea contestației formulate conform alin. (1), a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, contestația se înaintează, spre competentă soluționare, judecătorului de cameră preliminară. Dispozițiile alin. (4) se aplică în mod corespunzător.

(6) Împotriva modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii luate de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, procurorul, suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație la acest judecător ori la această instanță, în termen de 3 zile de la data punerii în executare a măsurii.

(7) Contestația nu suspendă executarea şi se soluționează, în şedință publică, prin încheiere motivată, cu citarea părților, în termen de 5 zile de la înregistrarea acesteia. Participarea procurorului este obligatorie.

(8) După rămânerea definitivă a hotărârii, se poate face contestație potrivit legii civile numai asupra modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii.

(9) Întocmirea minutei este obligatorie. *[R.A.: art. 168 CPP 1968]*

Art. 250¹.[2] **Contestarea măsurilor asigurătorii dispuse în cursul judecății.** (1) Împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii de către

---

[1] Alin. (5¹) al art. 250 a fost introdus prin art. II pct. 62 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 250¹ a fost introdus prin art. II pct. 63 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 24/2016 (M. Of. nr. 276 din 12 aprilie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de

judecătorul de cameră preliminară, de instanța de judecată sau de instanța de apel, inculpatul, procurorul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune, după caz, la judecătorul de cameră preliminară, instanța de judecată sau instanța de apel care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, după caz, judecătorului de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară, respectiv instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2) Contestația împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție a luat o măsură asigurătorie se soluționează de un complet format din 2 judecători de cameră preliminară, iar contestația împotriva încheierii prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în primă instanță sau în apel, a luat o măsură asigurătorie se soluționează de Completul de 5 judecători.

(3) Contestația formulată potrivit alin. (1) nu este suspensivă de executare. Contestația se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare, în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea inculpatului și a părților interesate care au formulat-o. Prevederile art. 425[1] și următoarele se aplică în mod corespunzător.

(4)[1] În cazul în care măsura asigurătorie s-a dispus direct prin hotărârea instanței de apel, dispozițiile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător.

Art. 251.[2] **Organele care aduc la îndeplinire măsurile asigurătorii.** Ordonanța sau încheierea de luare a măsurii asigurătorii se aduce la îndeplinire de către organele de cercetare penală, precum și de către organele competente potrivit legii, din dispoziția organului de urmărire penală sau a judecătorului de cameră preliminară ori a instanței de judecată, după caz. *[R.A.: art. 164 CPP 1968]*

Art. 252. Procedura sechestrului. (1) Organul care procedează la aplicarea sechestrului este obligat să identifice și să evalueze bunurile sechestrate, putând recurge, dacă este cazul, la evaluatori sau experți.

(2) Bunurile perisabile, obiectele din metale sau pietre prețioase, mijloacele de plată străine, titlurile de valoare interne, obiectele de artă și de muzeu, colecțiile de valoare, precum și sumele de bani care fac obiectul sechestrului vor fi ridicate în mod obligatoriu.

(3) Bunurile perisabile se predau autorităților competente, potrivit profilului de activitate, care sunt obligate să le primească și să le valorifice de îndată.

(4) Metalele sau pietrele prețioase ori obiectele confecționate cu acestea și mijloacele de plată străine se depun la cea mai apropiată instituție bancară.

(5) Titlurile de valoare interne, obiectele de artă sau de muzeu și colecțiile de valoare se predau spre păstrare instituțiilor de specialitate.

---

neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 250 alin. (6) CPP care nu permite și contestarea luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată este neconstituțională.

[1] Alin. (4) al art. 250[1] a fost introdus prin art. II pct. 2 din Legea nr. 228/2020.

[2] Art. 251 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 64 din O.U.G. nr. 18/2016.

(6) Obiectele prevăzute la alin. (4) şi (5) se predau în termen de 48 de ore de la ridicare. Dacă obiectele sunt strict necesare urmăririi penale, procedurii de cameră preliminară sau judecății, depunerea se face ulterior, dar nu mai târziu de 48 de ore de la pronunțarea în cauză a unei soluții definitive.

(7) Obiectele sechestrate se păstrează până la ridicarea sechestrului.

(8)[1] Sumele de bani rezultate din valorificarea făcută potrivit alin. (3), precum şi sumele de bani ridicate potrivit alin. (2) se depun în contul constituit potrivit legii speciale, în termen de cel mult 3 zile de la ridicarea banilor ori de la valorificarea bunurilor.

(9) Celelalte bunuri mobile sechestrate sunt puse sub sigiliu sau ridicate, putându-se numi un custode. *[R.A.: art. 165 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ Legea nr. 318/2015 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative (M. Of. nr. 961 din 24 decembrie 2015); ▶ Ordinul comun nr. 4344/C/2843/2016 al ministrului justiției şi al ministrului finanțelor publice pentru aprobarea Metodologiei de lucru privind evaluarea şi valorificarea bunurilor mobile sechestrate (M. Of. nr. 1037 din 22 decembrie 2016).

Art. 252[1].[2] Cazuri speciale de valorificare a bunurilor mobile sechestrate. (1) În cursul procesului penal, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, procurorul sau instanța de judecată care a instituit sechestrul poate dispune de îndată valorificarea bunurilor mobile sechestrate, la cererea proprietarului bunurilor sau atunci când există acordul acestuia.

(2) În cursul procesului penal, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, atunci când nu există acordul proprietarului, bunurile mobile asupra cărora s-a instituit sechestrul asigurător pot fi valorificate, în mod excepțional, în următoarele situații:

a) atunci când, în termen de un an de la data instituirii sechestrului, valoarea bunurilor sechestrate s-a diminuat în mod semnificativ, respectiv cu cel puțin 40% în raport cu cea de la momentul dispunerii măsurii asigurătorii. Dispozițiile art. 252 alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi în acest caz;

b) atunci când există riscul expirării termenului de garanție sau când sechestrul asigurător s-a aplicat asupra unor animale sau păsări vii;

c) atunci când sechestrul asigurător s-a aplicat asupra produselor inflamabile sau petroliere;

d) atunci când sechestrul asigurător s-a aplicat asupra unor bunuri a căror depozitare sau întreținere necesită cheltuieli disproporționate în raport cu valoarea bunului.

(3) În cursul procesului penal, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: proprietarul nu a putut fi identificat şi valorificarea nu se poate face potrivit alin. (2), autovehiculele asupra cărora s-a instituit sechestrul asigurător pot fi valorificate, în următoarele situații:

a) atunci când acestea au fost folosite, în orice mod, la săvârşirea unei infracțiuni;

---

[1] Alin. (8) al art. 252 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 47 pct. 1 din Legea nr. 318/2015.

[2] Art. 252[1]-252[4] au fost introduse prin art. 102 pct. 167 din Legea nr. 255/2013.

b) dacă de la data instituirii măsurii asigurătorii asupra acestor bunuri a trecut o perioadă de un an sau mai mare.

(4)[1] Sumele de bani rezultate din valorificarea bunurilor mobile făcută potrivit alin. (1), (2) şi (3) se depun în contul prevăzut de art. 252 alin. (8).

(5)[2] *Abrogat. [R.A.: art. 168¹ CPP 1968]*

Art. 252². Valorificarea bunurilor mobile sechestrate în cursul urmăririi penale. (1) În cursul urmăririi penale, atunci când nu există acordul proprietarului, dacă procurorul care a instituit sechestrul apreciază că se impune valorificarea bunurilor mobile sechestrate, îl sesizează cu o propunere motivată de valorificare a bunurilor sechestrate pe judecătorul de drepturi şi libertăţi.

(2) Judecătorul de drepturi şi libertăţi sesizat în condiţiile alin. (1) fixează un termen, care nu poate fi mai scurt de 10 zile, la care sunt chemate părţile, precum şi custodele bunurilor, atunci când a fost desemnat unul. Participarea procurorului este obligatorie.

(3) La termenul fixat, în cameră de consiliu, se aduce la cunoştinţa părţilor şi a custodelui faptul că se intenţionează valorificarea bunurilor mobile sechestrate şi li se pune în vedere că au dreptul de a face observaţii sau cereri legate de bunurile ce urmează a fi valorificate. După examinarea obiecţiilor şi cererilor făcute de părţi sau custode, judecătorul de drepturi şi libertăţi dispune prin încheiere motivată asupra valorificării bunurilor mobile prevăzute la art. 252¹ alin. (2). Lipsa părţilor legal citate nu împiedică desfăşurarea procedurii.

(4) Împotriva încheierii judecătorului de drepturi şi libertăţi prevăzute la alin. (2) se poate face contestaţie la judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa ierarhic superioară de către părţi, custode, procuror, precum şi de către orice altă persoană interesată în termen de 10 zile.

(5) Termenul prevăzut la alin. (4) curge de la comunicare pentru procuror, părţi sau custode sau de la data când au luat la cunoştinţă de încheiere în cazul altor persoane interesate.

(6) Părţile sau custodele pot face contestaţie numai împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi şi libertăţi a dispus valorificarea bunurilor mobile sechestrate. Procurorul poate face contestaţie numai împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi şi libertăţi a respins propunerea de valorificare a bunurilor mobile sechestrate.

(7) Contestaţia prevăzută la alin. (4) este suspensivă de executare. Judecarea cauzei se face de urgenţă şi cu precădere, iar hotărârea prin care se soluţionează contestaţia este definitivă. *[R.A.: art. 168² CPP 1968]*

Art. 252³. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate în cursul judecăţii. (1) În cursul judecăţii, instanţa de judecată, din oficiu sau la cererea procurorului, a uneia dintre părţi sau a custodelui, poate dispune asupra valorificării bunurilor mobile sechestrate. În acest scop, instanţa de judecată fixează un termen, care nu poate fi mai scurt de 10 zile, la care sunt citate în camera de consiliu părţile, precum

---

[1] Alin. (4) al art. 252¹ este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 47 pct. 2 din Legea nr. 318/2015.

[2] Alin. (5) al art. 252¹ a fost abrogat prin art. 47 pct. 3 din Legea nr. 318/2015.

şi custodele bunurilor, atunci când a fost desemnat unul. Participarea procurorului este obligatorie.

(2) La termenul fixat, se pune în discuţia părţilor, în camera de consiliu, valorificarea bunurilor mobile sechestrate şi li se pune în vedere că au dreptul de a face observaţii sau cereri legate de acestea. Lipsa părţilor legal citate nu împiedică desfăşurarea procedurii.

(3) Asupra valorificării bunurilor mobile sechestrate, precum şi cu privire la cererile prevăzute la alin. (2), instanţa de judecată dispune prin încheiere motivată. Încheierea instanţei este definitivă. *[R.A.: art. 168³ CPP 1968]*

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 354/2018 (M. Of. nr. 579 din 9 iulie 2018), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **soluţia legislativă cuprinsă în art. 252³ alin. (3) teza finală din Codul de procedură penală, care nu permite, în cursul judecăţii, contestarea luării de către instanţă a măsurii valorificării bunurilor mobile sechestrate, este neconstituţională.** Curtea a reţinut că, dacă în cursul urmăririi penale încheierea judecătorului de drepturi şi libertăţi de valorificare a bunurilor mobile sechestrate poate fi contestată atât cu privire la dispunerea valorificării, cât şi cu privire la modul de aducere la îndeplinire a acesteia [a se vedea art. 252² alin. (4) şi art. 252⁴ alin. (1) teza întâi din Codul de procedură penală], în cursul judecăţii încheierea instanţei de valorificare a bunurilor mobile sechestrate poate fi contestată numai cu privire la modul de aducere la îndeplinire a acestei încheieri, măsura dispunerii valorificării bunurilor mobile sechestrate neputând fi supusă vreunei căi de atac [a se vedea art. 252⁴ alin. (1) teza a treia din Codul de procedură penală]. Aşa fiind, întrucât dreptul la un proces echitabil poate fi examinat în legătură cu încălcarea/negarea unor garanţii procesuale privind drepturi cu caracter civil, respectiv dreptul de proprietate privată, reglementarea unei căi de atac efective în beneficiul persoanelor al căror drept de proprietate este afectat prin măsuri procesuale restrictive reprezintă o exigenţă constituţională pe care legiuitorul trebuie să o respecte în vederea protejării şi garantării dreptului de proprietate privată. În concluzie, lipsa unei căi de atac separate împotriva încheierii instanţei de judecată (fond sau apel) prin care s-a dispus valorificarea unui bun mobil sechestrat contravine drepturilor consacrate de art. 21 alin. (1) şi (3), art. 44 şi art. 129 din Constituţie.

Art. 252⁴. Contestarea modului de valorificare a bunurilor mobile sechestrate. (1) Împotriva modului de aducere la îndeplinire a încheierii prevăzute de art. 252² alin. (3) sau a hotărârii judecătoreşti de valorificare a bunurilor mobile sechestrate, prevăzută de art. 252² alin. (7) sau art. 252³ alin. (3), suspectul sau inculpatul, partea responsabilă civilmente, custodele, orice altă persoană interesată, precum şi procurorul pot formula, în cursul procesului penal, contestaţie la instanţa competentă să soluţioneze cauza în primă instanţă.

(2) Contestaţia prevăzută la alin. (1) se face în termen de 15 zile de la îndeplinirea actului contestat.

(3) Instanţa soluţionează contestaţia de urgenţă şi cu precădere, în şedinţă publică, cu citarea părţilor, prin încheiere definitivă.

(4) După soluţionarea definitivă a procesului penal, dacă nu s-a făcut contestaţie împotriva modului de aducere la îndeplinire a încheierii sau a hotărârii judecătoreşti de valorificare a bunurilor mobile sechestrate prevăzute la alin. (1), se poate face contestaţie potrivit legii civile. *[R.A.: art. 168⁴ CPP 1968]*

Art. 253.[1] **Procesul-verbal de sechestru şi notarea sau înscrierea ipotecară.** (1) Organul care aplică sechestrul încheie un proces-verbal despre toate actele efectuate potrivit art. 252, descriind în amănunt bunurile sechestrate, cu indicarea valorii lor. În procesul-verbal se arată şi bunurile exceptate de lege de la urmărire, potrivit dispoziţiilor art. 249 alin. (8), găsite la persoana căreia i s-a aplicat sechestru. De asemenea, se consemnează obiecţiile suspectului sau inculpatului ori ale părţii responsabile civilmente, precum şi cele ale altor persoane interesate.

(2) În procesul-verbal prevăzut la alin. (1) se menţionează şi faptul că părţile au fost încunoştinţate că:

a) pot solicita valorificarea bunului sau bunurilor sechestrate, în temeiul art. 252[1] alin. (1);

b) în cursul procesului penal, înainte de pronunţarea unei hotărâri definitive, bunurile mobile asupra cărora s-a instituit sechestrul asigurător pot fi valorificate de către organul judiciar, chiar şi fără consimţământul proprietarului, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 252[1] alin. (2).

(3) Un exemplar al procesului-verbal prevăzut la alin. (1) se lasă persoanei asupra bunurilor căreia s-a aplicat sechestrul, iar în lipsa acesteia, celor cu care locuieşte, administratorului, portarului sau celui care în mod obişnuit îl înlocuieşte ori unui vecin. În cazul când o parte din bunuri sau totalitatea lor au fost predate unui custode, se lasă acestuia o copie de pe procesul-verbal. Un exemplar se înaintează şi organului judiciar care a dispus luarea măsurii asigurătorii, în termen de 24 de ore de la încheierea procesului-verbal.

(4) Pentru bunurile imobile sechestrate, procurorul, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată care a dispus instituirea sechestrului cere organului competent notarea ipotecară asupra bunurilor sechestrate, anexând copie de pe ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus sechestrul şi un exemplar al procesului-verbal de sechestru.

(5) Prevederile alin. (4) se aplică în mod corespunzător şi cu privire la dispunerea înscrierii ipotecare asupra bunurilor mobile. *[R.A.: art. 166 CPP 1968]*

Art. 254. Poprirea. (1) Sumele de bani datorate cu orice titlu suspectului ori inculpatului sau părţii responsabile civilmente de către o a treia persoană ori de către cel păgubit sunt poprite în mâinile acestora, în limitele prevăzute de lege, de la data primirii ordonanţei sau încheierii prin care se înfiinţează sechestrul.

(2) Sumele de bani prevăzute la alin. (1) vor fi consemnate de către debitori, după caz, la dispoziţia organului judiciar care a dispus poprirea sau a organului de executare, în termen de 5 zile de la scadenţă, recipisele urmând a fi predate procurorului, judecătorului de cameră preliminară ori instanţei de judecată în termen de 24 de ore de la consemnare. *[R.A.: art. 167 CPP 1968]*

Legislaţie conexă: art. 4 din Legea nr. 10/2016 privind stabilirea plăţii unor despăgubiri în sarcina persoanelor condamnate definitiv pentru săvârşirea unor fapte împotriva persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată la data de 6 martie 1945 (M. Of. nr. 41 din 19 ianuarie 2016).

[1] Art. 253 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 168 din Legea nr. 255/2013.

Art. 255. Restituirea lucrurilor. (1) Dacă procurorul sau judecătorul de drepturi şi libertăţi, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată, în procedura de cameră preliminară ori în cursul judecăţii, constată, la cerere sau din oficiu, că lucrurile ridicate de la suspect ori inculpat sau de la orice persoană care le-a primit spre a le păstra sunt proprietatea persoanei vătămate sau a altei persoane ori au fost luate pe nedrept din posesia sau deţinerea acestora, dispune restituirea acestor lucruri. Dispoziţiile art. 250 se aplică în mod corespunzător.

(2) Restituirea lucrurilor ridicate are loc numai dacă prin aceasta nu sunt îngreunate stabilirea situaţiei de fapt şi justa soluţionare a cauzei şi cu obligaţia pentru cel căruia îi sunt restituite să le păstreze până la pronunţarea unei soluţii definitive în procesul penal. *[R.A.: art. 169 CPP 1968]*

Art. 256. Restabilirea situaţiei anterioare. Instanţa de judecată, în cursul judecăţii, poate lua măsuri de restabilire a situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii, când schimbarea acelei situaţii a rezultat din comiterea infracţiunii, iar restabilirea este posibilă. *[R.A.: art. 170 CPP 1968]*

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul VI. Acte procesuale şi procedurale comune

Capitolul I. Citarea, comunicarea actelor procedurale şi mandatul de aducere

Art. 257. Modul de citare. (1) Chemarea unei persoane în faţa organului de urmărire penală sau a instanţei de judecată se face prin citaţie scrisă. Citarea se poate face şi prin notă telefonică sau telegrafică, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

(2)[1] Comunicarea citaţiilor şi a tuturor actelor de procedură se va face, din oficiu, prin agenţii procedurali ai organelor judiciare sau prin orice alt salariat al acestora, prin intermediul poliţiei locale ori prin serviciul poştal sau de curierat.

(3) Persoanele prevăzute la alin. (2) sunt obligate să îndeplinească procedura de citare şi să comunice dovezile de îndeplinire a acesteia înainte de termenul de citare stabilit de organul judiciar.

(4) În cazul prevăzut la art. 80, persoanele vătămate şi părţile civile pot fi citate prin reprezentantul legal sau printr-o publicaţie de circulaţie naţională.

(5)[2] Citarea se poate realiza şi prin intermediul poştei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică, cu acordul persoanei citate.

(6) Minorul cu o vârstă mai mică de 16 ani va fi citat prin intermediul părinţilor sau al tutorelui, cu excepţia cazului în care acest lucru nu este posibil.

(7) Organul judiciar poate comunica şi oral persoanei prezente termenul următor, aducându-i la cunoştinţă consecinţele neprezentării. În cursul urmăririi penale, aducerea la cunoştinţă a termenului se menţionează într-un proces-verbal, care se semnează de către persoana astfel citată.

(8)[3] Citarea şi comunicarea actelor procedurale se fac în plic închis, care va purta menţiunea „Pentru justiţie. A se înmâna cu prioritate". *[R.A.: art. 175 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Articolul 6 parag. 1 din Convenţie nu impune o formă specifică pentru prezentarea documentelor referitoare la procedurile judiciare, cum ar fi utilizarea de scrisori recomandate. Cu toate acestea, Curtea consideră că, în interesul bunei administrări a justiţiei, fiecare parte la procedură trebuie să fie informată cu privire la şedinţa de judecată nu numai pentru a cunoaşte data şi locul acesteia, dar, de asemenea, pentru a avea suficient timp pentru a se pregăti şi a se putea prezenta. Trimiterea pur şi simplu a unei notificări formale, fără nicio certitudine de predare către destinatar, nu poate fi considerată de către Curte o metodă valabilă pentru a asigura prezenţa părţilor la judecată (cauza *Mikryukov şi alţii c. Rusiei*, Hotărârea din 31 iulie 2012, www.echr.coe.int).

Art. 258. Conţinutul citaţiei. (1) Citaţia este individuală şi trebuie să cuprindă următoarele:

---

[1] Alin. (2) al art. 257 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 169 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (5) şi (6) ale art. 257 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 169 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (8) al art. 257 a fost introdus prin art. 102 pct. 170 din Legea nr. 255/2013.

a) denumirea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată care emite citația, sediul său, data emiterii și numărul dosarului;

b) numele și prenumele celui citat, calitatea în care este citat și indicarea obiectului cauzei;

c) adresa celui citat;

d) ora, ziua, luna și anul, locul de înfățișare, precum și invitarea celui citat să se prezinte la data și locul indicate;

e) mențiunea că partea citată are dreptul la un avocat cu care să se prezinte la termenul fixat;

f) dacă este cazul, mențiunea că, potrivit art. 90 sau art. 93 alin. (4), apărarea este obligatorie, iar în cazul în care partea nu își alege un avocat, care să se prezinte la termenul fixat, i se va desemna un avocat din oficiu;

g) mențiunea că partea citată poate, în vederea exercitării dreptului la apărare, să consulte dosarul aflat la arhiva instanței sau a parchetului;

h) consecințele neprezentării în fața organului judiciar.

(2) Citația transmisă suspectului sau inculpatului trebuie să cuprindă încadrarea juridică și denumirea infracțiunii de care este acuzat, atenționarea că, în caz de neprezentare, poate fi adus cu mandat de aducere.

(3) Citația se semnează de cel care o emite. *[R.A.: art. 176 CPP 1968]*

Art. 259. Locul de citare. (1) Suspectul, inculpatul, părțile în proces, precum și alte persoane se citează la adresa unde locuiesc, iar dacă aceasta nu este cunoscută, la adresa locului lor de muncă, prin serviciul de personal al unității la care lucrează.

(2) Suspectul sau inculpatul are obligația de a comunica în termen de cel mult 3 zile organului judiciar schimbarea adresei unde locuiește. Suspectul sau inculpatul este informat cu privire la această obligație în cadrul audierii și cu privire la consecințele nerespectării obligației.

(3) Suspectul sau inculpatul care a indicat, printr-o declarație dată în cursul procesului penal, un alt loc pentru a fi citat este citat la locul indicat.

(4) Suspectul sau inculpatul poate fi citat la sediul avocatului ales, dacă nu s-a prezentat după prima citare legal îndeplinită.

(5)[1] Dacă nu se cunosc nici adresa unde locuiește suspectul sau inculpatul și nici locul său de muncă, la sediul organului judiciar se afișează o înștiințare care trebuie să cuprindă:

a) anul, luna, ziua și ora când a fost făcută;

b) numele și prenumele celui care a făcut afișarea și funcția acestuia;

c) numele, prenumele și domiciliul sau, după caz, reședința, respectiv sediul celui citat;

d) numărul dosarului în legătură cu care se face înștiințarea și denumirea organului judiciar pe rolul căruia se află dosarul;

e) mențiunea că înștiințarea se referă la actul procedural al citației;

[1] Alin. (5) al art. 259 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 171 din Legea nr. 255/2013.

f) menţiunea termenului stabilit de organul judiciar care a emis citaţia în care destinatarul este în drept să se prezinte la organul judiciar pentru a i se comunica citaţia;

g) menţiunea că, în cazul în care destinatarul nu se prezintă pentru comunicarea citaţiei în interiorul termenului prevăzut la lit. f), citaţia se consideră comunicată la împlinirea acestui termen;

h) semnătura celui care a afişat înştiinţarea.

(6) Bolnavii sau persoanele aflate, după caz, în spitale, aşezăminte medicale ori de asistenţă socială se citează prin administraţia acestora.

(7)[1] Persoanele private de libertate se citează la locul de deţinere, prin administraţia acestuia. O copie a citaţiei se comunică şi administraţiei locului de deţinere.

(7¹)[2] Militarii se citează la unitatea din care fac parte, prin comandantul acesteia.

(8) Pentru persoanele care alcătuiesc echipajul unei nave maritime sau fluviale, aflate în cursă, citarea se face la căpitănia portului unde este înregistrată nava.

(9) Dacă suspectul sau inculpatul locuieşte în străinătate, citarea se face, pentru primul termen, potrivit normelor de drept internaţional penal aplicabile în relaţia cu statul solicitat, în condiţiile legii. În absenţa unei asemenea norme sau în cazul în care instrumentul juridic internaţional aplicabil o permite, citarea se face prin scrisoare recomandată. În acest caz, avizul de primire a scrisorii recomandate, semnat de destinatar, sau refuzul de primire a acesteia ţine loc de dovadă a îndeplinirii procedurii de citare. Pentru primul termen de judecată, suspectul sau inculpatul va fi înştiinţat prin citaţie că are obligaţia de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poştă electronică sau mesagerie electronică, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul. În cazul în care nu se conformează, comunicările i se vor face prin scrisoare recomandată, recipisa de predare la poşta română a scrisorii, în cuprinsul căreia vor fi menţionate actele care se expediază, ţinând loc de dovadă de îndeplinire a procedurii.

(10) Personalul misiunilor diplomatice, al oficiilor consulare şi cetăţenii români trimişi să lucreze în cadrul organizaţiilor internaţionale, membrii de familie care locuiesc cu ei, cât timp se află în străinătate, precum şi cetăţenii români aflaţi în străinătate în interes de serviciu, inclusiv membrii de familie care îi însoţesc, se citează prin intermediul unităţilor care i-au trimis în străinătate.

(11) La stabilirea termenului pentru înfăţişarea suspectului sau inculpatului aflat în străinătate se ţine seama de normele internaţionale aplicabile în relaţia cu statul pe teritoriul căruia se afla suspectul sau inculpatul, iar în lipsa unor asemenea norme, de necesitatea ca citaţia în vederea înfăţişării să fie primită cel mai târziu cu 30 de zile înainte de ziua stabilită pentru înfăţişare.

(12) Instituţiile, autorităţile publice şi alte persoane juridice se citează la sediul acestora, iar în cazul neidentificării sediului, se aplică în mod corespunzător dispoziţiile alin. (5).

---

[1] Alin. (7) al art. 259 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 65 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (7¹) al art. 259 a fost introdus prin art. 102 pct. 172 din Legea nr. 255/2013.

(13)[1] Citarea prin intermediul poştei electronice sau al unui sistem de mesagerie electronică se face la adresa electronică ori la coordonatele care au fost indicate în acest scop organului judiciar de către persoana citată sau de către reprezentantul ei. *[R.A.: art. 177 CPP 1968]*

Art. 260. Înmânarea citaţiei. (1) Citaţia se înmânează, oriunde este găsit, personal celui citat, care va semna dovada de primire.

(2)[2] Dacă persoana citată refuză să primească citaţia, persoana însărcinată să comunice citaţia va afişa pe uşa destinatarului o înştiinţare, încheind un proces-verbal cu privire la împrejurările constatate. Înştiinţarea trebuie să cuprindă:

a) anul, luna, ziua şi ora când afişarea a fost făcută;

b) numele şi prenumele celui care a făcut afişarea şi funcţia acestuia;

c) numele, prenumele şi domiciliul sau, după caz, reşedinţa, respectiv sediul celui înştiinţat;

d) numărul dosarului în legătură cu care se face înştiinţarea şi denumirea organului judiciar pe rolul căruia se află dosarul, cu indicarea sediului acestuia;

e) menţiunea că înştiinţarea se referă la actul procedural al citaţiei;

f) menţiunea termenului stabilit de organul judiciar care a emis citaţia în care destinatarul este în drept să se prezinte la organul judiciar pentru a i se comunica citaţia;

g) menţiunea că, în cazul în care destinatarul nu se prezintă pentru comunicarea citaţiei în interiorul termenului prevăzut la lit. f), citaţia se consideră comunicată la împlinirea acestui termen;

h) semnătura celui care a afişat înştiinţarea.

(2¹)[3] Dacă persoana citată, primind citaţia, refuză sau nu poate să semneze dovada de primire, persoana însărcinată să comunice citaţia încheie despre aceasta proces-verbal.

(3) În cazul în care scrisoarea recomandată prin care se citează un suspect sau inculpat care locuieşte în străinătate nu poate fi înmânată, precum şi în cazul în care statul destinatarului nu permite citarea prin poştă, citaţia se va afişa la sediul parchetului sau al instanţei, după caz.

(4) Citarea se poate realiza şi prin intermediul autorităţilor competente ale statului străin dacă:

a) adresa celui citat este necunoscută sau inexactă;

b) nu a fost posibilă trimiterea citaţiei prin intermediul poştei;

c) dacă citarea prin poştă a fost ineficientă sau necorespunzătoare.

(5) Când citarea se face potrivit art. 259 alin. (6)-(8), unităţile acolo arătate sunt obligate a înmâna de îndată citaţia persoanei citate sub luare de dovadă, certificându-i semnătura sau arătând motivul pentru care nu s-a putut obţine semnătura acesteia. Dovada este predată agentului procedural, iar acesta o înaintează organului de urmărire penală sau instanţei de judecată care a emis citaţia.

---

[1] Alin. (13) al art. 259 a fost introdus prin art. 102 pct. 173 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 260 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 174 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2¹) al art. 260 a fost introdus prin art. 102 pct. 175 din Legea nr. 255/2013.

(6) Citația destinată unei instituții sau autorități publice ori altei persoane juridice se predă la registratură sau funcționarului însărcinat cu primirea corespondenței. Dispozițiile alin. (2) se aplică în mod corespunzător.

(7)[1] Când citarea se realizează potrivit art. 257 alin. (5), persoana care realizează citarea întocmește un proces-verbal. *[R.A.: art. 178 CPP 1968]*

Art. 261. Înmânarea citației altor persoane. (1) Dacă persoana citată nu se află acasă, agentul înmânează citația soțului, unei rude sau oricărei persoane care locuiește cu ea ori care în mod obișnuit îi primește corespondența. Citația nu poate fi înmânată unui minor sub 14 ani sau unei persoane lipsite de discernământ.

(2) Dacă persoana citată locuiește într-un imobil cu mai multe apartamente sau într-un hotel, în lipsa persoanelor arătate la alin. (1), citația se predă administratorului, portarului ori celui care în mod obișnuit îl înlocuiește.

(3) Persoana care primește citația semnează dovada de primire, iar agentul, certificând identitatea și semnătura, încheie proces-verbal. Dacă aceasta refuză sau nu poate semna dovada de primire, agentul afișează citația pe ușa locuinței, încheind proces-verbal.

(4)[2] În lipsa persoanelor arătate la alin. (1) și (2), agentul este obligat să se intereseze când poate găsi persoana citată pentru a-i înmâna citația. Când persoana citată nu poate fi găsită, agentul afișează pe ușa locuinței persoanei citate o înștiințare care trebuie să cuprindă:

a) anul, luna, ziua și ora când depunerea sau, după caz, afișarea a fost făcută;

b) numele și prenumele celui care a făcut afișarea și funcția acestuia;

c) numele, prenumele și domiciliul sau, după caz, reședința, respectiv sediul celui înștiințat;

d) numărul dosarului în legătură cu care se face înștiințarea și denumirea organului judiciar pe rolul căruia se află dosarul, cu indicarea sediului acestuia;

e) mențiunea că înștiințarea se referă la actul procedural al citației;

f) mențiunea termenului stabilit de organul judiciar care a emis citația în care destinatarul este în drept să se prezinte la organul judiciar pentru a i se comunica citația;

g) mențiunea că, în cazul în care destinatarul nu se prezintă pentru comunicarea citației în interiorul termenului prevăzut la lit. f), citația se consideră comunicată la împlinirea acestui termen;

h) semnătura celui care a afișat înștiințarea.

(5) În cazul când persoana citată locuiește într-un imobil cu mai multe apartamente sau într-un hotel, dacă în citație nu s-a indicat apartamentul ori camera în care locuiește, agentul este obligat să facă investigații pentru a afla aceasta. Dacă investigațiile au rămas fără rezultat, agentul afișează citația pe ușa principală a clădirii, încheind proces-verbal și făcând mențiune despre împrejurările care au făcut imposibilă înmânarea citației.

(6)[3] *Abrogat. [R.A.: art. 179 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (7) al art. 260 a fost introdus prin art. 102 pct. 176 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 261 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 177 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (6) al art. 261 a fost abrogat prin art. 102 pct. 178 din Legea nr. 255/2013.

Art. 261¹.[1] **Imposibilitatea de a comunica citația.** Când comunicarea citației nu se poate face, deoarece imobilul nu există, este nelocuit ori destinatarul nu mai locuieşte în imobilul respectiv, sau atunci când comunicarea nu poate fi făcută din alte motive asemănătoare, agentul întocmeşte un proces-verbal în care menționează situațiile constatate, pe care îl trimite organului judiciar care a dispus citarea. *[R.A.: art. 180 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. În cazul în care autoritățile nu au citat un martor la proces, motivând că citarea a fost imposibilă, deoarece nu avea un domiciliu în țară, Curtea a considerat că acestea nu făcut eforturi în vederea localizării lui, după ce au realizat că nu este prezent la adresa indicată în cursul urmăririi penale. Recunoscând dificultățile cu care se confruntă autoritățile în ceea ce priveşte resursele, Curtea a subliniat că nu consideră că localizarea martorului pentru citarea la un proces în care acuzatul este judecat pentru o infracțiune serioasă, pentru care riscă 15 ani de închisoare, constituie un obstacol de nesurmontat, citând, în acest sens, alte cauze în care autoritățile au depus eforturi serioase pentru aducerea martorilor la proces (cauza *Artner c. Austriei*, Hotărârea din 28 august 1992, în care instanțele au dispus poliției să depună toate eforturile pentru găsirea martorului dispărut; cauza *Berisha c. Olandei*, Decizia din 4 mai 2000, în care autoritățile olandeze au încercat citarea unui martor aflat în Slovacia, prin apelarea la autoritățile din această țară; cauza *Haas c. Germaniei*, Decizia din 17 noiembrie 2005, în care autoritățile germane au depus eforturi considerabile pentru aducerea martorului care era deținut într-o închisoare din Liban) (cauza *Bonev c. Bulgariei*, Hotărârea din 8 iunie 2006, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 81).

Art. 262. Dovada de primire şi procesul-verbal de predare a citației. (1) Dovada de primire a citației trebuie să cuprindă numărul dosarului, denumirea organului de urmărire penală sau a instanței care a emis citația, numele, prenumele şi calitatea persoanei citate, precum şi data pentru care este citată. De asemenea, trebuie să cuprindă data înmânării citației, numele, prenumele, calitatea şi semnătura celui care înmânează citația, certificarea de către acesta a identității şi semnăturii persoanei căreia i s-a înmânat citația, precum şi arătarea calității acesteia.

(2)[2] Ori de câte ori, cu prilejul predării, afişării sau transmiterii electronice a unei citații se încheie un proces-verbal, acesta va cuprinde în mod corespunzător şi mențiunile prevăzute la alin. (1). În situația în care citarea se realizează prin intermediul poştei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică, la procesul-verbal se ataşează, dacă este posibil, dovada transmiterii acesteia. *[R.A.: art. 181 CPP 1968]*

Art. 263.[3] **Incidente privind citarea.** (1) În cursul judecății, neregularitatea cu privire la citare este luată în considerare doar dacă partea lipsă la termenul la care s-a produs neregularitatea o invocă la termenul următor la care este prezentă sau legal citată, dispozițiile privind sancțiunea nulității aplicându-se în mod corespunzător.

---

[1] Art. 261¹ a fost introdus prin art. 102 pct. 179 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 262 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 180 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 263 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 181 din Legea nr. 255/2013.

(2) Cu excepția situației în care prezența inculpatului este obligatorie, neregularitatea privind procedura de citare a unei părți poate fi invocată de către procuror, de către celelalte părți ori din oficiu numai la termenul la care ea s-a produs.

Art. 264. Comunicarea altor acte procedurale. (1) Comunicarea celorlalte acte de procedură se face potrivit dispozițiilor prevăzute în prezentul capitol.

(2) În cazul persoanelor private de libertate, comunicarea celorlalte acte de procedură se face prin fax sau prin orice alt mijloc de comunicare electronică disponibil la locul de detenție. *[R.A.: art. 182 CPP 1968]*

Art. 265. Mandatul de aducere. (1) O persoană poate fi adusă în fața organului de urmărire penală sau a instanței de judecată pe baza unui mandat de aducere, dacă, fiind anterior citată, nu s-a prezentat, în mod nejustificat, iar ascultarea ori prezența ei este necesară, sau dacă nu a fost posibilă comunicarea corespunzătoare a citației și împrejurările indică fără echivoc că persoana se sustrage de la primirea citației.

(2) Suspectul sau inculpatul poate fi adus cu mandat de aducere, chiar înainte de a fi fost chemat prin citație, dacă această măsură se impune în interesul rezolvării cauzei.

(3) În cursul urmăririi penale mandatul de aducere se emite de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecății de către instanță.

(4) În cazul în care pentru executarea mandatului de aducere este necesară pătrunderea fără consimțământ într-un domiciliu sau sediu, în cursul urmăririi penale mandatul de aducere poate fi dispus, la cererea motivată a procurorului, de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul.

(5) Cererea formulată de procuror, în cursul urmăririi penale, trebuie să cuprindă:

a) motivarea îndeplinirii condițiilor prevăzute la alin. (1) și (2);

b) indicarea infracțiunii care constituie obiectul urmăririi penale și numele suspectului sau al inculpatului;

c) indicarea adresei unde se află persoana pentru care se solicită emiterea mandatului de aducere.

(6) Cererea prin care se solicită, în cursul urmăririi penale, emiterea unui mandat de aducere se soluționează în camera de consiliu, fără citarea părților.

(7) În cazul în care apreciază că cererea este întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți dispune motivat, prin încheiere definitivă, admiterea solicitării parchetului și încuviințarea aducerii persoanei solicitate, emițând de îndată mandatul de aducere.

(8) Mandatul de aducere emis de judecătorul de drepturi și libertăți trebuie să cuprindă:

a) denumirea instanței;

b) data, ora și locul emiterii;

c) numele, prenumele și calitatea persoanei care a emis mandatul de aducere;

d) scopul pentru care a fost emis;

e) numele persoanei care urmează a fi adusă cu mandat și adresa unde locuiește. În cazul suspectului sau inculpatului, mandatul de aducere trebuie să menționeze infracțiunea care constituie obiectul urmăririi penale;

f) indicarea temeiului şi motivarea necesităţii emiterii mandatului de aducere;
g) menţiunea că mandatul de aducere poate fi folosit o singură dată;
h) semnătura judecătorului şi ştampila instanţei.

(9) În cazul în care judecătorul de drepturi şi libertăţi apreciază că nu sunt satisfăcute condiţiile prevăzute la alin. (1), (2) şi (4), dispune, prin încheiere definitivă, respingerea cererii, ca neîntemeiată.

(10) Mandatul de aducere emis de organul de urmărire penală, în cursul urmăririi penale, sau de instanţă, în cursul judecăţii, trebuie să cuprindă, în mod corespunzător, menţiunile prevăzute la alin. (8).

(11) Organul judiciar ascultă, de îndată, persoana adusă cu mandat de aducere sau, după caz, efectuează de îndată actul care a necesitat prezenţa acesteia.

(12) Persoanele aduse cu mandat rămân la dispoziţia organului judiciar numai pe durata impusă de audiere sau de îndeplinirea actului procesual care a făcut necesară prezenţa lor, dar nu mai mult de 8 ore, în afară de cazul când s-a dispus reţinerea ori arestarea preventivă a acestora. *[R.A.: art. 183 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. În speţă, Curtea notează că, în urma cererii reclamantei de a fi asistată medical, o ambulanţă a ajuns la secţia de poliţie la ora 19.00 şi i-a acordat îngrijire medicală până la ora 20.31, când s-a decis transferarea acesteia la Spitalul Universitar de Urgenţă; ea a rămas în spital sub supraveghere medicală până la ora 00.10, când a fost luată înapoi la secţia de poliţie. În acest context, Curtea nu înţelege cum ar putea fi considerat termenul menţionat mai sus ca perioadă în care autorităţile de anchetă erau obligate să o interogheze pe reclamantă pentru a nu prelungi în mod inutil privarea ei de libertate şi, de aceea, acesta rămâne în concordanţă cu cerinţele dreptului intern. În consecinţă, Curtea consideră că, în cauză, în perioada în care reclamantei i s-au acordat îngrijiri medicale, atât la secţia de poliţie, cât şi mai târziu la spital, aceasta nu a rămas la dispoziţia autorităţilor judiciare, astfel încât să le permită să respecte cu promptitudine şi cu diligenţă termenii mandatului de aducere. Perioada de la ora 19.00 din ziua aducerii la secţia de poliţie până la ora 00.10 a doua zi nu poate fi inclusă în limita maximă de 8 ore permisă de lege autorităţilor naţionale pentru a interoga o persoană în baza unui mandat de aducere. Cele arătate sunt suficiente pentru a permite Curţii să constate că, prin menţinerea în custodie a reclamantei pentru o perioadă de 11 ore, dintre care mai mult de 4 ore au fost dedicate îngrijirii medicale corespunzătoare, autorităţile nu au depăşit echilibrul rezonabil între necesitatea de a interoga reclamanta şi dreptul ei la libertate. În cele din urmă, Curtea nu observă nimic care să sugereze că privarea de libertate a reclamantei a fost ilegală, prin urmare, nu a fost încălcat art. 5 parag. 1 din Convenţie (cauza *Stănculeanu c. României*, Hotărârea din 9 ianuarie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 266. Executarea mandatului de aducere. (1)[1] Mandatul de aducere se execută prin organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare şi organele de ordine publică. Persoana căreia i se încredinţează executarea mandatului transmite mandatul persoanei pentru care acesta a fost emis şi îi solicită să o însoţească. În cazul în care persoana indicată în mandat refuză să însoţească persoana care execută mandatul sau încearcă să fugă, aceasta va fi adusă prin constrângere.

(2) În vederea executării mandatului emis de judecătorul de drepturi şi libertăţi sau de instanţa de judecată, organele prevăzute la alin. (1) pot pătrunde în locuinţa

[1] Alin. (1) al art. 266 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 182 din Legea nr. 255/2013.

sau sediul oricărei persoane, în care există indicii că se află cel căutat, în cazul în care acesta refuză să coopereze, împiedică executarea mandatului sau pentru orice alt motiv temeinic justificat şi proporţional cu scopul urmărit.

(3) Dacă persoana arătată în mandatul de aducere nu poate fi adusă din motive de boală, cel însărcinat cu executarea mandatului constată aceasta într-un proces-verbal, care se înaintează de îndată organului de urmărire penală sau, după caz, instanţei de judecată.

(4) Dacă cel însărcinat cu executarea mandatului de aducere nu găseşte persoana prevăzută în mandat la adresa indicată, face cercetări şi, dacă acestea au rămas fără rezultat, încheie un proces-verbal care va cuprinde menţiuni despre cercetările făcute. Procesul-verbal se înaintează, de îndată, organului de urmărire penală sau, după caz, instanţei de judecată.

(5) Executarea mandatelor de aducere privind pe militari se face prin comandantul unităţii militare sau prin poliţia militară.

(6) Activităţile desfăşurate cu ocazia executării mandatului de aducere sunt consemnate într-un proces-verbal, care trebuie să cuprindă:

a) numele, prenumele şi calitatea celui care îl încheie;

b) locul unde este încheiat;

c) menţiuni despre activităţile desfăşurate. *[R.A.: art. 184 CPP 1968]*

Art. 267. Accesul la bazele electronice de date[1]. (1) În vederea realizării procedurii de citare, a comunicării actelor de procedură sau a aducerii cu mandat la desfăşurarea procedurilor, procurorul sau instanţa au drept de acces direct la bazele electronice de date deţinute de organele administraţiei de stat.

(2) Organele administraţiei de stat care deţin baze electronice de date sunt obligate să colaboreze cu procurorul sau cu instanţa de judecată în vederea asigurării accesului direct al acestora la informaţiile existente în bazele electronice de date, în condiţiile legii. *[R.A.: art. 184¹ CPP 1968]*

Capitolul II. Termenele

Art. 268. Consecinţele nerespectării termenului. (1) Când pentru exercitarea unui drept procesual legea prevede un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exerciţiul dreptului şi nulitatea actului făcut peste termen.

(2) Când o măsură procesuală nu poate fi luată decât pe un anumit termen, expirarea acestuia atrage de drept încetarea efectului măsurii.

(3) Pentru celelalte termene procedurale se aplică, în caz de nerespectare, dispoziţiile privitoare la nulităţi. *[R.A.: art. 185 CPP 1968]*

Art. 269. Calculul termenelor procedurale. (1) La calcularea termenelor procedurale se porneşte de la ora, ziua, luna sau anul prevăzut în actul care a provocat curgerea termenului, în afară de cazul când legea dispune altfel.

(2) La calcularea termenelor pe ore sau pe zile nu se socoteşte ora sau ziua de la care începe să curgă termenul, nici ora sau ziua în care acesta se împlineşte.

---

[1] Denumirea marginală a art. 267 a fost introdusă prin art. 102 pct. 183 din Legea nr. 255/2013.

(3) Termenele socotite pe luni sau pe ani expiră, după caz, la sfârşitul zilei corespunzătoare a ultimei luni ori la sfârşitul zilei şi lunii corespunzătoare din ultimul an. Dacă această zi cade într-o lună care nu are zi corespunzătoare, termenul expiră în ultima zi a acelei luni.

(4) Când ultima zi a unui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfârşitul primei zile lucrătoare care urmează. *[R.A.: art. 186 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 12/2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 270.

Art. 270. Acte considerate ca făcute în termen. (1) Actul depus înăuntrul termenului prevăzut de lege la administrația locului de deținere ori la unitatea militară sau la oficiul poştal prin scrisoare recomandată este considerat ca făcut în termen. Înregistrarea sau atestarea făcută de către administrația locului de deținere pe actul depus, recipisa oficiului poştal, precum şi înregistrarea ori atestarea făcută de unitatea militară pe actul depus servesc ca dovadă a datei depunerii actului.

(2) Dacă un act care trebuia făcut într-un anumit termen a fost comunicat sau transmis, din necunoaştere ori dintr-o greşeală vădită a expeditorului, înainte de expirarea termenului, unui organ judiciar care nu are competență, se consideră că a fost depus în termen, chiar dacă actul ajunge la organul judiciar competent după expirarea termenului fixat.

(3) Cu excepția căilor de atac, actul efectuat de procuror este considerat ca făcut în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieşire al parchetului este înăuntrul termenului cerut de lege pentru efectuarea actului. *[R.A.: art. 187 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 12/2020 (M. Of. nr. 554 din 26 iunie 2020), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 269 şi art. 270 din Codul de procedură penală, actul de procedură care trebuie făcut într-un anumit termen este trimis prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului care se calculează pe zile, este socotit a fi făcut în termen, chiar dacă actul de procedură se înregistrează la organul judiciar după expirarea termenului", şi a stabilit:
„În interpretarea dispozițiilor art. 269 şi art. 270 din Codul de procedură penală, dacă actul de procedură care trebuie făcut într-un anumit termen este trimis prin e-mail sau fax, în ultima zi a termenului care se calculează pe zile, este socotit a fi făcut în termen, chiar dacă actul de procedură se înregistrează la organul judiciar după expirarea termenului".

Art. 271. Calculul termenelor în cazul măsurilor privative sau restrictive de drepturi. În calculul termenelor privind măsurile preventive sau orice măsuri restrictive de drepturi, ora sau ziua de la care începe şi cea la care se sfârşeşte termenul intră în durata acestuia. *[R.A.: art. 188 CPP 1968]*

Capitolul III. Cheltuielile judiciare

Art. 272. Acoperirea cheltuielilor judiciare. (1) Cheltuielile necesare pentru efectuarea actelor de procedură, administrarea probelor, conservarea mijloacelor

materiale de probă, onorariile avocaților, precum și orice alte cheltuieli ocazionate de desfășurarea procesului penal se acoperă din sumele avansate de stat sau plătite de părți.

(2) Cheltuielile judiciare prevăzute la alin. (1), avansate de stat, sunt cuprinse distinct, după caz, în bugetul de venituri și cheltuieli al Ministerului Justiției, al Ministerului Public, precum și al altor ministere de resort. *[R.A.: art. 189 CPP 1968]*

Art. 273. Sumele cuvenite martorului, expertului și interpretului. (1) Martorul, expertul și interpretul chemați de organul de urmărire penală ori de instanță au dreptul la restituirea cheltuielilor de transport, întreținere, locuință și a altor cheltuieli necesare, prilejuite de chemarea lor.

(2) Martorul, expertul și interpretul care sunt salariați au dreptul la venitul de la locul de muncă, pe durata lipsei de la serviciu pricinuite de chemarea la organul de urmărire penală sau la instanță.

(3) Martorul care nu este salariat, dar are venit din muncă, este îndreptățit să primească o compensare.

(4) Expertul și interpretul au dreptul la o retribuție pentru îndeplinirea însărcinării date, în cazurile și în condițiile prevăzute prin dispoziții legale.

(5) Sumele acordate potrivit alin. (1), (3) și (4) se plătesc pe baza dispozițiilor luate de organul care a dispus chemarea și în fața căruia s-a prezentat martorul, expertul sau interpretul, din fondul cheltuielilor judiciare special alocat. *[R.A.: art. 190 CPP 1968]*

Legislație conexă: Legea nr. 178/1997 pentru autorizarea și plata interpreților și traducătorilor folosiți de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiției, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, de organele de urmărire penală, de instanțele judecătorești, de birourile notarilor publici, de avocați și de executori judecătorești (M. Of. nr. 305 din 10 noiembrie 1997).

Art. 274. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de renunțare la urmărirea penală, condamnare, amânarea aplicării pedepsei sau renunțarea la aplicarea pedepsei. (1)[1] În caz de renunțare la urmărirea penală, condamnare, amânare a aplicării pedepsei sau renunțare la aplicarea pedepsei, suspectul sau, după caz, inculpatul este obligat la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat, cu excepția cheltuielilor privind avocații din oficiu și interpreții desemnați de organele judiciare, care rămân în sarcina statului.

(2) Când sunt mai mulți suspecți sau, după caz, inculpați, procurorul sau, după caz, instanța hotărăște partea din cheltuielile judiciare datorate de fiecare. La stabilirea acestei părți se ține seama, pentru fiecare dintre suspecți sau, după caz, inculpați, de măsura în care a provocat cheltuielile judiciare.

(3) Partea responsabilă civilmente, în măsura în care este obligată solidar cu inculpatul la repararea pagubei, este obligată în mod solidar cu acesta și la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat. *[R.A.: art. 191 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (1) și (2) ale art. 274 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 66 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 275. Plata cheltuielilor avansate de stat în celelalte cazuri. (1) Cheltuielile judiciare avansate de stat sunt suportate după cum urmează:

1. în caz de achitare, de către:

a) persoana vătămată, în măsura în care i se reține o culpă procesuală;

b) partea civilă căreia i s-au respins în totul pretențiile civile, în măsura în care i se reține o culpă procesuală;

c) inculpatul care a fost obligat la repararea prejudiciului;

2. în caz de încetare a procesului penal, de către:

a) inculpat, dacă există o cauză de nepedepsire;

b) persoana vătămată, în caz de retragere a plângerii prealabile sau în cazul în care plângerea prealabilă a fost tardiv introdusă;

c) partea prevăzută în acordul de mediere, în cazul în care a intervenit medierea penală;

d)[1] inculpatul şi persoana vătămată, în caz de împăcare;

3. dacă inculpatul cere continuarea procesului penal, cheltuielile judiciare sunt suportate de către:

a)[2] persoana vătămată, atunci când aceasta şi-a retras plângerea prealabilă ori s-a dispus clasarea în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. a)-c) sau achitarea inculpatului, în măsura în care i se reține o culpă procesuală;

b) inculpat, atunci când se dispune clasarea pentru alte situații decât cele prevăzute în dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a)-c) ori încetarea procesului penal;

4. în caz de restituire a cauzei la parchet în procedura camerei preliminare, cheltuielile judiciare sunt suportate de către stat.

(2) În cazul declarării apelului, recursului în casație ori al introducerii unei contestații sau oricărei alte cereri, cheltuielile judiciare sunt suportate de către persoana căreia i s-a respins ori care şi-a retras apelul, recursul în casație, contestația sau cererea.

(3) În toate celelalte cazuri, cheltuielile judiciare avansate de stat rămân în sarcina acestuia.

(4) În cazul când mai multe părți sau persoane vătămate sunt obligate la suportarea cheltuielilor judiciare, instanța hotărăşte partea din cheltuielile judiciare datorate de fiecare.

(5) Dispozițiile alin. (1) pct. 1 şi 2 şi ale alin. (2)-(4) se aplică în mod corespunzător în cazul dispunerii în cursul urmăririi penale a unei soluții de clasare şi în situația respingerii unei plângeri formulate împotriva actelor şi măsurilor dispuse de organele de urmărire penală.

(6)[3] Cheltuielile privind avocații din oficiu şi interpreții desemnați de organele judiciare, potrivit legii, rămân în sarcina statului.

---

[1] Lit. d) de la pct. 2 al alin. (1) al art. 275 a fost introdusă prin art. 102 pct. 184 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. a) de la pct. 3 al alin. (1) al art. 275 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 67 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (6) al art. 275 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 68 din O.U.G. nr. 18/2016.

(7)[1] În situația contestațiilor formulate de către administrația penitenciarului în cazurile prevăzute de Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările şi completările ulterioare, cheltuielile judiciare rămân în sarcina statului. *[R.A.: art. 192 CPP 1968]*

Art. 276. Plata cheltuielilor judiciare făcute de părți. (1)[2] În caz de condamnare, renunțare la urmărirea penală, renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, inculpatul este obligat să plătească persoanei vătămate, precum şi părții civile căreia i s-a admis acțiunea civilă cheltuielile judiciare făcute de acestea.

(2) Când acțiunea civilă este admisă numai în parte, instanța îl poate obliga pe inculpat la plata totală sau parțială a cheltuielilor judiciare.

(3)[3] În caz de renunțare la pretențiile civile, precum şi în caz de tranzacție, mediere ori recunoaştere a pretențiilor civile, instanța dispune asupra cheltuielilor conform înțelegerii părților.

(4) În situațiile prevăzute la alin. (1) şi (2), când sunt mai mulți inculpați ori dacă există şi parte responsabilă civilmente, se aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 274 alin. (2) şi (3).

(5) În caz de achitare, persoana vătămată sau partea civilă este obligată să plătească inculpatului şi, după caz, părții responsabile civilmente cheltuielile judiciare făcute de aceştia, în măsura în care au fost provocate de persoana vătămată sau de partea civilă.

(6) În celelalte cazuri instanța stabileşte obligația de restituire potrivit legii civile. *[R.A.: art. 193 CPP 1968]*

Capitolul IV. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale şi înlăturarea unor omisiuni vădite

Art. 277. Modificări în acte procedurale. (1) Orice adăugare, corectură ori suprimare făcută în cuprinsul unui act procedural este luată în considerare numai dacă aceste modificări sunt confirmate în scris, în cuprinsul sau la sfârşitul actului, de către cei care l-au semnat.

(2) Modificările neconfirmate, dar care nu schimbă înțelesul frazei, rămân valabile.

(3) Locurile nescrise în cuprinsul unei declarații trebuie barate, astfel încât să nu se poată face adăugări. *[R.A.: art. 194 CPP 1968]*

Art. 278. Îndreptarea erorilor materiale. (1) Erorile materiale evidente din cuprinsul unui act procedural se îndreaptă de însuşi organul de urmărire penală, de judecătorul de drepturi şi libertăți sau de cameră preliminară ori de instanța care a întocmit actul, la cererea celui interesat ori din oficiu.

(2) În vederea îndreptării erorii, părțile pot fi chemate spre a da lămuriri.

---

[1] Alin. (7) al art. 275 a fost introdus prin art. II pct. 69 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (1) al art. 276 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 185 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (3) al art. 276 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 185 din Legea nr. 255/2013.

(3) Despre îndreptarea efectuată organul judiciar întocmeşte, după caz, un proces-verbal sau o încheiere, făcându-se menţiune şi la sfârşitul actului corectat. *[R.A.: art. 195 CPP 1968]*

Art. 279. Înlăturarea unor omisiuni vădite. Dispoziţiile art. 278 se aplică şi în cazul când organul judiciar, ca urmare a unei omisiuni vădite, nu s-a pronunţat asupra sumelor pretinse de martori, experţi, interpreţi, avocaţi, potrivit art. 272 şi 273, precum şi cu privire la restituirea lucrurilor sau la ridicarea măsurilor asigurătorii. *[R.A.: art. 196 CPP 1968]*

Capitolul V. Nulităţile

Legea de aplicare: Art. 4. (2) Nulitatea oricărui act sau oricărei lucrări efectuate înainte de intrarea în vigoare a legii noi poate fi invocată numai în condiţiile Codului de procedură penală. (3) În cauzele aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, încălcarea, în cursul urmăririi penale, a dispoziţiilor legale privind prezenţa obligatorie a învinuitului sau a inculpatului ori asistarea obligatorie a acestora de către apărător poate fi invocată până la începerea dezbaterilor.

Art. 280. Efectele nulităţii. (1) Încălcarea dispoziţiilor legale care reglementează desfăşurarea procesului penal atrage nulitatea actului în condiţiile prevăzute expres de prezentul cod.

(2) Actele îndeplinite ulterior actului care a fost declarat nul sunt la rândul lor lovite de nulitate, atunci când există o legătură directă între acestea şi actul declarat nul.

(3) Atunci când constată nulitatea unui act, organul judiciar dispune, când este necesar şi dacă este posibil, refacerea acelui act cu respectarea dispoziţiilor legale.

Art. 281. Nulităţile absolute. (1) Determină întotdeauna aplicarea nulităţii încălcarea dispoziţiilor privind:

a) compunerea completului de judecată;

b) competenţa materială şi competenţa personală a instanţelor judecătoreşti, atunci când judecata a fost efectuată de o instanţă inferioară celei legal competente;

c) publicitatea şedinţei de judecată;

d) participarea procurorului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii;

e) prezenţa suspectului sau a inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii;

f) asistarea de către avocat a suspectului sau a inculpatului, precum şi a celorlalte părţi, atunci când asistenţa este obligatorie.

(2) Nulitatea absolută se constată din oficiu sau la cerere.

(3) Încălcarea dispoziţiilor legale prevăzute la alin. (1) lit. a)-d) poate fi invocată în orice stare a procesului.

(4) Încălcarea dispoziţiilor legale prevăzute la alin. (1) lit. e) şi f) trebuie invocată:

a) până la încheierea procedurii în camera preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în procedura camerei preliminare;

b) în orice stare a procesului, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecăţii;

c) în orice stare a procesului, indiferent de momentul la care a intervenit încălcarea, când instanţa a fost sesizată cu un acord de recunoaştere a vinovăţiei. *[R.A.: art. 197 alin. (2) şi (3) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. 1. Prin Decizia nr. 302/2017 (M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, este neconstituțională.** Curtea a reținut că, deși noua legislație procesuală penală a operat unele modificări ale normelor ce guvernează urmărirea penală și, implicit, a competenței de realizare a acesteia, modificările nu au determinat o diminuare a importanței acestei faze procesuale și nici a rolului pe care organul de urmărire penală îl ocupă în cadrul procesului penal. Astfel, nu există nicio justificare rezonabilă a eliminării din categoria nulităților absolute a nerespectării dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală. Totodată, Curtea a constatat că reglementarea competențelor organelor judiciare este un element esențial ce decurge din principiul legalității, principiu ce se constituie într-o componentă a statului de drept. Curtea a reținut că o regulă esențială a statului de drept este aceea că atribuțiile/competențele autorităților sunt definite prin lege. Principiul legalității presupune, în principal, că organele judiciare acționează în baza competenței pe care legiuitorul le-a conferit-o, iar, subsecvent, presupune că acestea trebuie să respecte atât dispozițiile de drept substanțial, cât și pe cele de drept procedural incidente, inclusiv normele de competență. În ceea ce privește legiuitorul, principiul legalității îl obligă pe acesta să reglementeze în mod clar competența organelor judiciare, pe de o parte, dar și să adopte prevederi care să determine respectarea acesteia în practică, pe de altă parte. Aceasta, deoarece implementarea adecvată a legislației poate fi obstrucționată prin absența unor remedii suficiente, precum și printr-o reglementare insuficientă sau selectivă a sancțiunilor relevante. De asemenea, Curtea a arătat că dovedirea unei vătămări a drepturilor persoanei interesate prin nerespectarea de către organul de urmărire penală a dispozițiilor referitoare la competența după materie și după calitatea persoanei se transformă într-o probă greu de realizat de către cel interesat, ce presupune, în fapt, o veritabilă *probatio diabolica*. Acest fapt contravine dreptului la un proces echitabil. Așa fiind, Curtea a constatat că, prin eliminarea din categoria nulităților absolute a nerespectării dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația ce decurge din respectarea principiului legalității – componentă a statului de drept, ceea ce contravine art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

2. Prin Decizia nr. 88/2019 (M. Of. nr. 499 din 20 iunie 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 281 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală raportat la art. 281 alin. (1) lit. f) din același act normativ sunt neconstituționale.**

Art. 282. Nulitățile relative. (1) Încălcarea oricăror dispoziții legale în afara celor prevăzute la art. 281 determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului.

(2) Nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, suspect, inculpat, celelalte părți sau persoana vătămată, atunci când există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate.

(3) Nulitatea relativă se invocă în cursul sau imediat după efectuarea actului ori cel mai târziu în termenele prevăzute la alin. (4).

(4) Încălcarea dispozițiilor legale prevăzute la alin. (1) poate fi invocată:

a) până la închiderea procedurii de cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în această procedură;

b) până la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale, când instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției;

c) până la următorul termen de judecată cu procedura completă, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății.

(5) Nulitatea relativă se acoperă atunci când:

a) persoana interesată nu a invocat-o în termenul prevăzut de lege;

b) persoana interesată a renunțat în mod expres la invocarea nulității. *[R.A.: art. 197 alin. (1), (4) și (5) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 554/2017 (M. Of. nr. 1013 din 21 decembrie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 282 alin. (2) din Codul de procedură penală, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative, este neconstituțională.** Curtea a reținut că excluderea, prin dispozițiile de lege criticate, a posibilității ca judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară și instanța de judecată să ia în considerare, din oficiu, încălcările dispozițiilor legale care atrag nulitatea relativă a actului aduce atingere, în principal, prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) privind statul de drept și principiul legalității și ale art. 124 referitor la înfăptuirea justiției.

Capitolul VI. Amenda judiciară

Art. 283. Abateri judiciare. (1) Următoarele abateri săvârșite în cursul procesului penal se sancționează cu amendă judiciară de la 100 lei la 1.000 lei:

a) neîndeplinirea în mod nejustificat sau îndeplinirea greșită ori cu întârziere a lucrărilor de citare sau de comunicare a actelor procedurale, de transmitere a dosarelor, precum și a oricăror alte lucrări, dacă prin aceasta s-au provocat întârzieri în desfășurarea procesului penal;

b) neîndeplinirea ori îndeplinirea greșită a îndatoririlor de înmânare a citațiilor sau a celorlalte acte procedurale, precum și neexecutarea mandatelor de aducere.

(2) Lipsa nejustificată a martorului, precum și a persoanei vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile, chemate să dea declarații, sau părăsirea, fără permisiune ori fără un motiv întemeiat, a locului unde urmează a fi audiate se sancționează cu amendă judiciară de la 250 lei la 5.000 lei.

(3) Lipsa nejustificată a avocatului ales sau desemnat din oficiu, fără a asigura substituirea, în condițiile legii, sau refuzul nejustificat al acestuia de a asigura apărarea, în condițiile în care s-a asigurat exercitarea deplină a tuturor drepturilor procesuale, se sancționează cu amendă judiciară de la 500 lei la 5.000 lei. Baroul de avocați este informat cu privire la amendarea unui membru al baroului.

(4) Următoarele abateri săvârșite în cursul procesului penal se sancționează cu amendă judiciară de la 500 lei la 5.000 lei:

a) împiedicarea în orice mod a exercitării, în legătură cu procesul, a atribuțiilor care revin organelor judiciare, personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor, experților desemnați de organul judiciar în condițiile legii, agenților procedurali, precum și altor salariați ai instanțelor și parchetelor;

b) lipsa nejustificată a expertului sau interpretului legal citat;

c) tergiversarea de către expert sau interpret a îndeplinirii însărcinărilor primite;

d) neîndeplinirea de către orice persoană a obligației de prezentare, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată, a obiectelor ori înscrisurilor cerute de acestea, precum şi neîndeplinirea aceleiaşi obligații de către reprezentantul legal al persoanei juridice sau de cel însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestei obligații;

e) nerespectarea obligației de păstrare, prevăzută la art. 160 alin. (3);

f) neluarea de către reprezentantul legal al persoanei juridice în cadrul căreia urmează a se efectua o expertiză a măsurilor necesare pentru efectuarea acesteia sau pentru efectuarea la timp a expertizei, precum şi împiedicarea de către orice persoană a efectuării expertizei în condițiile legii;

g)[1] nerespectarea de către părți, avocații acestora, martori, experți, interpreți sau orice alte persoane a măsurilor luate de către preşedintele completului de judecată potrivit art. 352 alin. (9) sau art. 359;

h) nerespectarea de către avocații părților a măsurilor luate de către preşedintele completului de judecată potrivit art. 359, cu excepția situațiilor când aceştia susțin cereri, excepții, concluzii pe fondul cauzei, precum şi atunci când procedează la audierea părților, martorilor şi experților;

i) manifestările ireverențioase ale părților, martorilor, experților, interpreților sau ale oricăror alte persoane față de judecător sau procuror;

j)[2] *abrogată*;

k) nerespectarea de către suspect sau inculpat a obligației de a încunoştința în scris, în termen de cel mult 3 zile, organele judiciare despre orice schimbare a locuinței pe parcursul procesului penal;

l) neîndeplinirea de către martor a obligației de a încunoştința organele judiciare, în termen de cel mult 5 zile, despre schimbarea locuinței pe parcursul procesului penal, potrivit art. 120 alin. (2) lit. c);

m) neîndeplinirea în mod nejustificat de către organul de cercetare penală a dispozițiilor scrise ale procurorului, în termenul stabilit de acesta;

n) abuzul de drept constând în exercitarea cu rea-credință a drepturilor procesuale şi procedurale de către părți, reprezentanții legali ai acestora ori consilierii juridici;

o)[3] neîndeplinirea obligației prevăzute la art. 142 alin. (2) sau a obligației prevăzute la art. 152 alin. (3) de către furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului;

o¹)[4] neîndeplinirea obligației prevăzute la art. 146¹ alin. (7) de către instituțiile de credit sau entitățile financiare care efectuează tranzacțiile financiare;

p) neîndeplinirea obligației prevăzute la art. 147 alin. (5) de către unitățile poştale ori de transport sau orice alte persoane fizice ori juridice care efectuează activități de transport sau transfer de informații;

---

[1] Lit. g) de la alin. (4) al art. 283 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 186 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. j) de la alin. (4) al art. 283 a fost abrogată prin art. 102 pct. 187 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. o) de la alin. (4) al art. 283 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 70 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Lit. o¹) de la alin. (4) al art. 283 a fost introdusă prin art. II pct. 71 din O.U.G. nr. 18/2016.

q)[1] neîndeplinirea obligației prevăzute la art. 153 alin. (3) de către furnizorul de servicii sau de persoana în posesia căreia sunt sau care are sub control datele prevăzute la art. 153 alin. (1).

(5) Amenzile judiciare aplicate constituie venituri la bugetul de stat, cuprinzându-se distinct în bugetul Ministerului Public sau al Ministerului Administrației și Internelor, al Ministerului Justiției, după caz, potrivit legii.

(6) Aplicarea amenzii judiciare nu înlătură răspunderea penală, în cazul în care fapta constituie infracțiune. *[R.A.: art. 198 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reamintește, pe de o parte, că normele care permit unei instanțe să sancționeze conduita necorespunzătoare în cadrul procedurilor derulate în fața sa reprezintă o caracteristică comună a sistemelor juridice ale statelor contractante. Astfel de reguli și sancțiuni derivă din puterea indispensabilă a unei instanțe de a asigura funcționarea corectă și ordonată a propriilor proceduri. Măsurile dispuse de instanțe în temeiul acestor reguli, printre care aplicarea de amenzi participanților la proces, se aseamănă mai mult cu exercitarea puterilor disciplinare decât cu impunerea de pedepse pentru comiterea unei infracțiuni. Desigur, statele pot să includă în sfera dreptului penal ceea ce consideră ca fiind exemple mai grave de conduite necorespunzătoare. Pe de altă parte, trebuie să se țină seama de faptul că statutul specific al avocaților le conferă o poziție centrală în administrarea justiției, ca intermediari între public și instanțe, iar pentru ca publicul să aibă încredere în administrarea justiției, trebuie să se încreadă în capacitatea avocaților de a oferi o reprezentare eficientă în fața instanțelor. De asemenea, rolul special al avocaților, ca profesioniști independenți, în administrarea justiției implică o serie de îndatoriri, în special în ceea ce privește conduita lor, care trebuie să fie discretă, onestă și demnă.
În cauză, refuzul deliberat al avocaților de a se prezenta la termenul de judecată, deși li s-a acordat suficient timp pentru a pregăti apărarea clientului lor într-o manieră satisfăcătoare, a fost considerat de către instanța națională drept o încălcare gravă a îndatoririlor lor profesionale în calitate de apărători într-o cauză penală, deoarece ignorarea în totalitate a deciziilor legale ale judecătorului, lăsându-l fără altă opțiune decât să numească alți avocați în locul lor, a provocat o întârziere majoră a cauzei. În aceste condiții, aplicarea de către judecător, în temeiul unei dispoziții cuprinse în Codul de procedură penală, a unei amenzi pentru întârzierea nejustificată a procesului și pentru sfidarea curții, chiar dacă avocații astfel sancționați nu au fost prezenți în fața sa pentru a-și putea prezenta apărările, nu a fost considerată de Curte ca intrând în sfera de aplicare a art. 6 parag. 1 din Convenție în componenta sa penală [cauza *Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall c. Islandei* (MC), Hotărârea din 22 decembrie 2020, www.echr.coe.int].

Art. 284.[2] **Procedura privitoare la amenda judiciară.** (1) Amenda se aplică de organul de urmărire penală prin ordonanță, iar de judecătorul de drepturi și libertăți, de judecătorul de cameră preliminară și de instanța de judecată, prin încheiere.

(2) Persoana amendată poate cere anularea ori reducerea amenzii. Cererea de anulare sau de reducere se poate face în termen de 10 zile de la comunicarea ordonanței ori a încheierii de amendare.

(3) Dacă persoana amendată justifică de ce nu și-a putut îndeplini obligația, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată poate dispune anularea ori reducerea amenzii.

---

[1] Lit. q) de la alin. (4) al art. 283 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 72 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 284 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 189 din Legea nr. 255/2013.

(4) Cererea de anulare sau de reducere a amenzii aplicate prin ordonanță va fi soluționată de judecătorul de drepturi şi libertăți, prin încheiere.

(5) Cererea de anulare sau de reducere a amenzii aplicate prin încheiere va fi soluționată de un alt judecător de drepturi şi libertăți, respectiv de un alt judecător de cameră preliminară ori de un alt complet, prin încheiere. *[R.A.: art. 199 CPP 1968]*

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I. Urmărirea penală

Capitolul I. Dispoziții generale

Legea de aplicare: Art. 5. (1) Cauzele aflate în cursul urmăririi penale la data intrării în vigoare a legii noi rămân în competența organelor de urmărire penală legal sesizate, urmând a fi soluționate potrivit acesteia, cu excepția cauzelor de competența parchetelor militare și a secțiilor militare din cadrul parchetelor competente. (2) Sesizarea instanței în cauzele prevăzute la alin. (1) se va face potrivit normelor de competență din legea nouă. (3) La judecarea cauzelor și la soluționarea propunerilor, contestațiilor, plângerilor sau a oricăror alte cereri în care cercetarea penală a fost efectuată de Direcția Națională Anticorupție potrivit legii vechi, precum și a celor care au rămas în competența acesteia în condițiile alin. (1), participă procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție.

Art. 285. Obiectul urmăririi penale. (1) Urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

(2) Procedura din cursul urmăririi penale este nepublică. *[R.A.: art. 200 CPP 1968]*

Art. 286. Actele organelor de urmărire penală. (1) Procurorul dispune asupra actelor sau măsurilor procesuale și soluționează cauza prin ordonanță, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Ordonanța trebuie să cuprindă:

a) denumirea parchetului și data emiterii;

b) numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește;

c) fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia și, după caz, datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului;

d) obiectul actului sau măsurii procesuale ori, după caz, tipul soluției, precum și motivele de fapt și de drept ale acestora;

d¹)[1] atunci când este cazul, mențiunea căii de atac disponibile, cu arătarea termenului în care aceasta poate fi exercitată;

e) date referitoare la măsurile asigurătorii, măsurile de siguranță cu caracter medical și măsurile preventive luate în cursul urmăririi;

f) alte mențiuni prevăzute de lege;

g) semnătura celui care a întocmit-o.

(3)[2] *Abrogat.*

---

[1] Lit. d¹) de la alin. (2) al art. 286 a fost introdusă prin art. II pct. 73 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (3) al art. 286 a fost abrogat prin art. 102 pct. 190 din Legea nr. 255/2013.

(4)[1] Organele de cercetare penală dispun, prin ordonanță, asupra actelor și măsurilor procesuale și formulează propuneri prin referat. Dispozițiile alin. (2) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 203 CPP 1968]*

Art. 287. Păstrarea unor acte de urmărire penală. (1) Când legea prevede că un act sau o măsură procesuală trebuie să fie încuviințată, autorizată sau confirmată, un exemplar al actului rămâne la procuror.

(2) În cazurile în care procurorul sesizează judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară ori alte autorități prevăzute de lege, în vederea soluționării propunerilor ori cererilor formulate în cursul urmăririi penale, va înainta copii numerotate și certificate de grefa parchetului de pe actele dosarului ori numai de pe cele care au legătură cu cererea sau propunerea formulată. Organul de urmărire penală păstrează originalul actelor, în vederea continuării urmăririi penale. *[R.A.: art. 205 CPP 1968]*

Capitolul II. Sesizarea organelor de urmărire penală

Secțiunea 1. Reglementări generale

Art. 288. Modurile de sesizare. (1) Organul de urmărire penală este sesizat prin plângere sau denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu.

(2)[2] Când, potrivit legii, punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, la sesizarea formulată de persoana prevăzută de lege ori cu autorizarea organului prevăzut de lege, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare în lipsa acestora.

(3) În cazul infracțiunilor săvârșite de militari, sesizarea comandantului este necesară numai în ceea ce privește infracțiunile prevăzute la art. 413-417 din Codul penal. *[R.A.: art. 221, art. 225 și art. 226 CPP 1968]*

Art. 289. Plângerea. (1) *Plângerea* este încunoștințarea făcută de o persoană fizică sau juridică, referitoare la o vătămare ce i s-a cauzat prin infracțiune.

(2)[3] Plângerea trebuie să cuprindă: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional, descrierea faptei care formează obiectul plângerii, precum și indicarea făptuitorului și a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute.

(3) Plângerea se poate face personal sau prin mandatar. Mandatul trebuie să fie special, iar procura rămâne atașată plângerii.

---

[1] Alin. (4) al art. 286 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 191 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 288 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 192 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2) al art. 289 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 193 din Legea nr. 255/2013.

(4) Dacă este făcută în scris, plângerea trebuie semnată de persoana vătămată sau de mandatar.

(5) Plângerea în formă electronică îndeplineşte condiţiile de formă numai dacă este certificată prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale.

(6) Plângerea formulată oral se consemnează într-un proces-verbal de către organul care o primeşte.

(7) Plângerea se poate face şi de către unul dintre soţi pentru celălalt soţ sau de către copilul major pentru părinţi. Persoana vătămată poate să declare că nu îşi însuşeşte plângerea.

(8) Pentru persoana lipsită de capacitatea de exerciţiu, plângerea se face de reprezentantul său legal. Persoana cu capacitate de exerciţiu restrânsă poate face plângere cu încuviinţarea persoanelor prevăzute de legea civilă. În cazul în care făptuitorul este persoana care reprezintă legal sau încuviinţează actele persoanei vătămate, sesizarea organelor de urmărire penală se face din oficiu.

(9) Plângerea greşit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanţa de judecată se trimite, pe cale administrativă, organului judiciar competent.

(10) În cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuieşte pe teritoriul României, cetăţean român, străin sau persoană fără cetăţenie, şi prin aceasta se sesizează săvârşirea unei infracţiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească plângerea şi să o transmită organului competent din ţara pe teritoriul căreia a fost comisă infracţiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător.

(11)[1] Persoana care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română poate depune plângerea în limba pe care o înţelege. Odată cu depunerea plângerii aceasta poate solicita ca, atunci când este citată, să primească şi o traducere a citaţiei. *[R.A.: art. 222 alin. (1)-(7) şi (9) CPP 1968]*

Art. 290. Denunţul. (1) *Denunţul* este încunoştinţarea făcută de către o persoană fizică sau juridică despre săvârşirea unei infracţiuni.

(2) Denunţul se poate face numai personal, dispoziţiile art. 289 alin. (2), (4)-(6) şi (8)-(10) aplicându-se în mod corespunzător.

(3)[2] *Abrogat. [R.A.: art. 223 CPP 1968]*

Art. 291.[3] **Sesizările făcute de persoane cu funcţii de conducere şi de alte persoane.** (1) Orice persoană cu funcţie de conducere în cadrul unei autorităţi a administraţiei publice sau în cadrul altor autorităţi publice, instituţii publice ori al altor persoane juridice de drept public, precum şi orice persoană cu atribuţii de control, care, în exercitarea atribuţiilor lor, au luat cunoştinţă de săvârşirea unei infracţiuni pentru care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu, sunt obligate să sesizeze de îndată organul de urmărire penală şi să ia măsuri pentru ca urmele infracţiunii, corpurile delicte şi orice alte mijloace de probă să nu dispară.

---

[1] Alin. (11) al art. 289 a fost introdus prin art. II pct. 74 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (3) al art. 290 a fost introdus prin art. II pct. 3 din O.U.G. nr. 13/2017 şi a fost abrogat prin art. II pct. 3 din O.U.G. nr. 14/2017.

[3] Art. 291 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 194 din Legea nr. 255/2013.

(2) Orice persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu de interes public, care în exercitarea atribuțiilor sale a luat cunoştință de săvârşirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mişcare din oficiu, este obligată să sesizeze de îndată organul de urmărire penală. *[R.A.: art. 227 CPP 1968]*

Art. 292. Sesizarea din oficiu. Organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă află că s-a săvârşit o infracțiune pe orice altă cale decât cele prevăzute la art. 289-291 şi încheie un proces-verbal în acest sens. *[R.A.: art. 221 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 293. Constatarea infracțiunii flagrante. (1) Este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârşirii sau imediat după săvârşire.

(2) Este de asemenea considerată flagrantă şi infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârşire, este urmărit de organele de ordine publică şi de siguranță națională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public ori prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă că ar fi săvârşit infracțiunea sau este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracțiune.

(3)[1] În cazul infracțiunii flagrante, organele de ordine publică şi siguranță națională întocmesc un proces-verbal, în care consemnează toate aspectele constatate şi activitățile desfăşurate, pe care îl înaintează de îndată organului de urmărire penală.

(4) Plângerile şi cererile prezentate în scris, corpul delict, precum şi obiectele şi înscrisurile ridicate cu ocazia constatării infracțiunii sunt puse la dispoziția organului de urmărire penală. *[R.A.: art. 465 alin. (1) şi (2) şi art. 467 alin. (1) şi (2) CPP 1968]*

Art. 294. Examinarea sesizării. (1)[2] La primirea sesizării, organul de urmărire penală procedează la verificarea competenței sale, iar în cazul prevăzut la art. 58 alin. (3) înaintează procurorului cauza, împreună cu propunerea de trimitere a sesizării organului competent.

(2) În situația în care plângerea sau denunțul nu îndeplineşte condițiile de formă prevăzute de lege ori descrierea faptei este incompletă ori neclară, se restituie pe cale administrativă petiționarului, cu indicarea elementelor care lipsesc.

(3) Atunci când sesizarea îndeplineşte condițiile legale de admisibilitate, dar din cuprinsul acesteia rezultă vreunul dintre cazurile de împiedicare a exercitării acțiunii penale prevăzute de art. 16 alin. (1), organele de cercetare penală înaintează procurorului actele, împreună cu propunerea de clasare.

(4) În cazul în care procurorul apreciază propunerea întemeiată, dispune, prin ordonanță, clasarea. *[R.A.: art. 222 alin. (8) CPP 1968]*

Art. 294¹.[3] **Autorizări sau alte condiții prealabile efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană.** Ori de câte ori este necesară o autorizare sau îndeplinirea unei alte condiții prealabile pentru a se dispune efectuarea în continuare

---

[1] Alin. (3) şi (4) ale art. 293 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 195 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1)-(3) ale art. 294 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 196 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 294¹ este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 75 din O.U.G. nr. 18/2016.

a urmăririi penale față de o anumită persoană, parchetul, odată cu sesizarea instituției competente, înaintează un referat întocmit de procuror, care va cuprinde date şi informații cu privire la săvârşirea unor fapte prevăzute de legea penală de către persoana cu privire la care se solicită autorizarea.

Secțiunea a 2-a. Plângerea prealabilă

Art. 295. Plângerea prealabilă. (1) Punerea în mişcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o astfel de plângere.

(2) Plângerea prealabilă se adresează organului de cercetare penală sau procurorului, potrivit legii.

(3) Dispozițiile art. 289 alin. (1)-(6) şi (8) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 279 şi art. 283 CPP 1968]*

Art. 296. Termenul de introducere a plângerii prealabile. (1) Plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârşirea faptei.

(2)[1] Când persoana vătămată este un minor sau un incapabil, termenul de 3 luni curge de la data când reprezentantul său legal a aflat despre săvârşirea faptei.

(3) În cazul în care făptuitorul este reprezentantul legal al persoanelor prevăzute la alin. (2), termenul de 3 luni curge de la data numirii unui nou reprezentant legal.

(4) Plângerea prealabilă greşit îndreptată se consideră valabilă, dacă a fost introdusă în termen la organul judiciar necompetent.

(5) Plângerea prealabilă greşit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată se trimite, pe cale administrativă, organului judiciar competent. *[R.A.: art. 284 şi art. 285 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 2/2020 (M. Of. nr. 135 din 20 februarie 2020), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța, Secția penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârşirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege «data încetării inacțiunii» (data «epuizării» infracțiunii de abandon de familie) sau «data consumării infracțiunii» (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)" şi a stabilit:

„În cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură penală – de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârşirea faptei – curge de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârşirea faptei.

[1] Alin. (2) şi (3) ale art. 296 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 198 din Legea nr. 255/2013.

Termenul de 3 luni prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează:
a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei;
b) din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării, și
c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale".

Legislație conexă: art. 69 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 297. Obligațiile organului de urmărire penală în procedura plângerii prealabile. (1) La primirea plângerii prealabile, organul de urmărire penală verifică dacă aceasta îndeplinește condițiile de formă și dacă a fost depusă în termenul prevăzut de lege. În cazul în care constată că este tardivă, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate împreună cu propunerea de clasare.

(2) Dacă într-o cauză în care s-au făcut acte de urmărire penală se constată că este necesară plângerea prealabilă, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere. În caz afirmativ, organul de urmărire penală continuă cercetarea. În caz contrar, înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare. *[R.A.: art. 286 CPP 1968]*

Art. 298. Procedura în cazul infracțiunii flagrante. (1) În caz de infracțiune flagrantă, organul de cercetare penală este obligat să constate săvârșirea acesteia, chiar în lipsa plângerii prealabile.

(2)[1] După constatarea infracțiunii flagrante, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și, dacă aceasta declară că face plângere prealabilă, începe urmărirea penală. În caz contrar, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare. *[R.A.: art. 280 CPP 1968]*

Capitolul III. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror

Art. 299. Obiectul supravegherii. (1) Procurorul supraveghează activitatea organelor de cercetare penală, astfel ca orice infracțiune să fie descoperită și orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie trasă la răspundere penală.

(2) De asemenea, procurorul exercită supravegherea activității organelor de cercetare penală astfel ca niciun suspect sau inculpat să nu fie reținut decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege. *[R.A.: art. 216 alin. (1) și (2) CPP 1968]*

Art. 300. Modalitățile de exercitare a supravegherii. (1) Procurorul, în exercitarea atribuției de a conduce și supraveghea activitatea organelor de cercetare penală, veghează ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor legale.

---

[1] Alin. (2) al art. 298 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 199 din Legea nr. 255/2013.

(2) Organele de cercetare penală sunt obligate după sesizare să îl informeze pe procuror despre activitățile pe care le efectuează sau urmează să le efectueze.

(3) În exercitarea atribuției de a conduce activitatea de urmărire penală, procurorul ia măsurile necesare sau dă dispoziții organelor de cercetare penală care iau aceste măsuri. Procurorul poate să asiste la efectuarea oricărui act de cercetare penală sau să îl efectueze personal.

(4) În exercitarea atribuției de supraveghere a activității de urmărire penală, procurorul poate să ceară spre verificare orice dosar de la organul de cercetare penală, care este obligat să îl trimită de îndată, cu toate actele, materialele și datele privitoare la fapta care formează obiectul cercetării. Procurorul poate reține orice cauză în vederea efectuării urmăririi penale. *[R.A.: art. 216 alin. (3) și (4) și art. 218 CPP 1968]*

Art. 301. Trimiterea la organul competent. (1) Când procurorul constată că urmărirea penală nu se efectuează de organul de cercetare penală prevăzut de lege, ia măsuri ca urmărirea să fie făcută de organul competent, procedând potrivit art. 63.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1), actele sau măsurile procesuale legal efectuate rămân valabile.

(3) Când procurorul constată că există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 43, dispune reunirea cauzelor, trimițând ulterior cauza organului competent. *[R.A.: art. 268 și art. 269 CPP 1968]*

Art. 302. Trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul. (1) Procurorul poate să dispună, după necesitate, ca într-o cauză urmărirea penală să fie efectuată de un alt organ de cercetare decât cel sesizat.

(2) Preluarea unei cauze de către un organ de cercetare penală ierarhic superior se dispune de procurorul de la parchetul care exercită supravegherea urmăririi penale în acea cauză, pe baza propunerii motivate a organului de cercetare penală care preia cauza. *[R.A.: art. 217 alin. (1) și (2) CPP 1968]*

Art. 303. Dispozițiile date de procuror. (1) Procurorul poate să dispună cu privire la efectuarea oricărui act de urmărire penală de organele de cercetare penală ale poliției judiciare sau de organele de cercetare penală speciale, după caz.

(2) Dispozițiile date de procuror în legătură cu efectuarea actelor de cercetare penală sunt obligatorii și prioritare pentru organul de cercetare, precum și pentru alte organe ce au atribuții prevăzute de lege în constatarea infracțiunilor. Organele ierarhic superioare ale poliției judiciare sau ale organelor de cercetare penală speciale nu pot da îndrumări sau dispoziții privind cercetarea penală.

(3) În cazul neîndeplinirii sau al îndeplinirii în mod defectuos de către organul de cercetare penală a dispozițiilor date de procuror, acesta poate sesiza conducătorul organului de cercetare penală, care are obligația ca în termen de 3 zile de la sesizare să comunice procurorului măsurile dispuse, ori poate aplica sancțiunea amenzii judiciare pentru abaterile judiciare prevăzute la art. 283 alin. (1) lit. a) sau, după caz, alin. (4) lit. m) ori poate solicita retragerea avizului prevăzut la art. 55 alin. (4) și (5). *[R.A.: art. 219 CPP 1968]*

Art. 304. Infirmarea actelor procesuale sau procedurale. (1) Când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de cercetare penală nu este

dată cu respectarea dispozițiilor legale sau este neîntemeiată, o infirmă motivat, din oficiu sau la plângerea persoanei interesate.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și în cazul verificării efectuate de către procurorul ierarhic superior cu privire la actele procurorului ierarhic inferior. *[R.A.: art. 220 alin. (1) CPP 1968]*

Capitolul IV. Efectuarea urmăririi penale

Secțiunea 1. Desfășurarea urmăririi penale

Art. 305. Începerea urmăririi penale. (1)[1] Când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut.

(2) Începerea urmăririi penale și respectiv continuarea efectuării urmăririi penale se dispun prin ordonanță care cuprinde, după caz, mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2) lit. a)-c) și g).

(3) Atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect. Măsura dispusă de organul de cercetare penală se supune, în termen de 3 zile, confirmării procurorului care supraveghează urmărirea penală, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte acestuia și dosarul cauzei.

(4)[2] Față de persoanele pentru care urmărirea penală este condiționată de obținerea unei autorizații prealabile sau de îndeplinirea unei alte condiții prealabile, efectuarea urmăririi penale se poate dispune numai după obținerea autorizației ori după îndeplinirea condiției. *[R.A.: art. 228 CPP 1968]*

Art. 306. Obligațiile organelor de urmărire penală. (1)[3] Pentru realizarea obiectului urmăririi penale, organele de cercetare penală au obligația ca, după sesizare, să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să strângă și să administreze probele cu respectarea prevederilor art. 100 și 101.

(2) Organele de cercetare penală au obligația de a efectua actele de cercetare care nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză pentru care nu au competența de a efectua urmărirea penală.

(3) După începerea urmăririi penale, organele de cercetare penală strâng și administrează probele, atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului.

---

[1] Alin. (1)-(3) ale art. 305 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 76 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (4) al art. 305 a fost introdus prin art. 102 pct. 201 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) al art. 306 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 202 din Legea nr. 255/2013.

(4) Organul de urmărire penală se pronunță, prin ordonanță motivată, în condițiile art. 100 alin. (3) şi (4), asupra cererilor de administrare a probelor, în limita competenței sale.

(5)[1] Când organul de cercetare penală apreciază că este necesară administrarea unor mijloace de probă sau folosirea unor metode speciale de supraveghere, care pot fi autorizate ori dispuse, în faza de urmărire penală, numai de procuror sau, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăți, formulează propuneri motivate, care trebuie să cuprindă datele şi informațiile care sunt obligatorii în cadrul acelei proceduri. Referatul este trimis procurorului împreună cu dosarul cauzei.

(6)[2] Secretul bancar şi cel profesional, cu excepția secretului profesional al avocatului, nu sunt opozabile procurorului, după începerea urmăririi penale.

(7) Organul de urmărire penală este obligat să strângă probele necesare pentru identificarea bunurilor şi valorilor supuse confiscării speciale şi confiscării extinse, potrivit Codului penal. *[R.A.: art. 202 alin. (1), (2) şi (4) CPP 1968]*

Art. 307. Aducerea la cunoştință a calității de suspect. Persoanei care a dobândit calitatea de suspect i se aduc la cunoştință, înainte de prima sa audiere, această calitate, fapta pentru care este suspectată, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art. 83, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. *[R.A.: art. 202 alin. (3) CPP 1968]*

Art. 308.[3] Procedura audierii anticipate. (1) Atunci când există riscul ca persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente sau un martor să nu mai poată fi audiat în cursul judecății, procurorul poate sesiza judecătorul de drepturi şi libertăți în vederea audierii anticipate a acestuia.

(2) Judecătorul de drepturi şi libertăți, dacă apreciază cererea întemeiată, stabileşte de îndată data şi locul audierii, dispunându-se citarea părților şi subiecților procesuali principali. Când audierea are loc la sediul instanței, aceasta se desfăşoară în camera de consiliu.

(3) Participarea procurorului este obligatorie.

(4) Dispozițiile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător cu privire la audierea minorului martor sau parte civilă, precum şi cu privire la audierea persoanei vătămate dacă, în raport cu persoana acestora sau cu natura cauzei, procurorul apreciază că evitarea audierii repetate pe parcursul procesului este în interesul acestora.

Art. 309. Punerea în mişcare a acțiunii penale. (1)[4] Acțiunea penală se pune în mişcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârşit o infracțiune şi nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1).

(2) Punerea în mişcare a acțiunii penale este comunicată inculpatului de către organul de urmărire penală care îl cheamă pentru a-l audia. Dispozițiile art. 108 se aplică în mod corespunzător, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

---

[1] Alin. (5) al art. 306 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 202 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (6) şi (7) ale art. 306 au fost introduse prin art. 102 pct. 203 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 308 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 77 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (1) al art. 309 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. III pct. 4 din O.U.G. nr. 3/2014.

(3) La cerere, inculpatului i se eliberează o copie a ordonanței prin care a fost dispusă măsura.

(4) Atunci când consideră necesar, procurorul poate proceda personal la audierea inculpatului şi la comunicarea prevăzute la alin. (2).

(5) Organul de urmărire penală continuă urmărirea şi fără a-l audia pe inculpat atunci când acesta lipseşte nejustificat, se sustrage sau este dispărut. *[R.A.: art. 235 şi art. 237 alin. (2)-(4) CPP 1968]*

Art. 310. Dispoziții privind luarea unor măsuri față de făptuitor. (1) În cazul infracțiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor.

(2) Dacă făptuitorul a fost prins în condițiile alin. (1), persoana care l-a reținut trebuie să îl predea de îndată, împreună cu corpurile delicte, precum şi cu obiectele şi înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un proces-verbal. *[R.A.: art. 465 alin. (3) CPP 1968]*

Art. 311. Extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice. (1)[1] În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice.

(2)[2] Când urmărirea penală se efectuează față de o persoană, extinderea dispusă de organul de cercetare penală se supune confirmării motivate a procurorului care supraveghează urmărirea penală, în termen de cel mult 3 zile de la data emiterii ordonanței, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte totodată şi dosarul cauzei.

(3)[3] Organul judiciar care a dispus extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice este obligat să îl informeze pe suspect despre faptele noi cu privire la care s-a dispus extinderea ori cu privire la schimbarea încadrării juridice.

(4) În cazul în care extinderea urmăririi penale s-a dispus cu privire la mai multe persoane, organul de urmărire penală are obligația să procedeze față de aceste persoane potrivit art. 307.

(5) Procurorul sesizat de organul de cercetare în urma extinderii urmăririi penale sau din oficiu cu privire la ipotezele prevăzute la alin. (1) poate dispune extinderea acțiunii penale cu privire la aspectele noi. *[R.A.: art. 238 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Modificarea acuzației aduse unei persoane, indiferent dacă este vorba despre natura faptelor imputate sau despre calificarea lor juridică, trebuie adusă la cunoştința ei în aceleaşi condiții de promptitudine arătate de art. 6 parag. 3 lit. a), pentru a fi în măsură să dispună de facilitățile necesare organizării apărării în noile condiții apărute (cauza *Mattoccia c. Italiei*, Hotărârea din 25 iulie 2000, în *C. Bîrsan*, Convenția europeană, p. 546).

---

[1] Alin. (1) al art. 311 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 206 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 311 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 78 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (3) al art. 311 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 3 din Legea nr. 228/2020. Menționăm că, prin Decizia nr. 90/2017 (M. Of. nr. 291 din 25 aprilie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 311 alin. (3) din Codul de procedură penală şi a constatat că soluția legislativă care exclude obligația informării suspectului/inculpatului despre schimbarea încadrării juridice este neconstituțională.

Secțiunea a 2-a. Suspendarea urmăririi penale

Art. 312. Cazurile de suspendare. (1) În cazul când se constată printr-o expertiză medico-legală că suspectul sau inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să ia parte la procesul penal, organul de cercetare penală înaintează procurorului propunerile sale împreună cu dosarul, pentru a dispune suspendarea urmăririi penale.

(1¹)[1] Procurorul dispune suspendarea urmăririi penale numai dacă, luând în considerare toate circumstanțele cauzei, apreciază că suspectul sau inculpatul nu ar putea fi audiat la locul unde se află sau prin intermediul videoconferinței ori că audierea lui în acest mod ar aduce atingere drepturilor sale ori bunei desfășurări a urmăririi penale.

(1²) Dacă nu se dispune suspendarea urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului la locul unde se află sau prin videoconferință nu poate avea loc decât în prezența avocatului.

(2) Suspendarea urmăririi penale se dispune și în situația în care există un impediment legal temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale față de o persoană.

(3) Suspendarea urmăririi penale se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii. *[R.A.: art. 239 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 70 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 313. Sarcina organului de urmărire pe timpul suspendării. (1) După suspendarea urmăririi penale, procurorul restituie dosarul cauzei organului de cercetare penală ori poate dispune preluarea sa.

(2) Ordonanța de suspendare a urmăririi penale se comunică părților și subiecților procesuali principali.

(3) În timpul cât urmărirea este suspendată, organele de cercetare penală continuă să efectueze toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau subiecților procesuali. La reluarea urmăririi penale, actele efectuate în timpul suspendării pot fi refăcute, dacă este posibil, la cererea suspectului sau inculpatului.

(4) Organul de cercetare penală este obligat să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale. *[R.A.: art. 240 alin. (2) și art. 241 CPP 1968]*

Secțiunea a 3-a. Clasarea și renunțarea la urmărirea penală

Art. 314. Soluțiile de neurmărire și netrimitere în judecată. (1) După examinarea sesizării, când constată că au fost strânse probele necesare potrivit dispozițiilor art. 285, procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, soluționează cauza prin ordonanță, dispunând:

a) clasarea, când nu exercită acțiunea penală ori, după caz, stinge acțiunea penală exercitată, întrucât există unul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1);

---

[1] Alin. (1¹) și (1²) ale art. 312 au fost introduse prin art. II pct. 4 din Legea nr. 228/2020.

b)[1] renunțarea la urmărirea penală, când nu există interes public pentru continuarea urmăririi penale.

(2) Procurorul întocmeşte o singură ordonanță chiar dacă lucrările dosarului privesc mai multe fapte ori mai mulți suspecți sau inculpați şi chiar dacă se dau acestora rezolvări diferite conform alin. (1).

Art. 315. Clasarea. (1)[2] Clasarea se dispune când:

a) nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond şi formă esențiale ale sesizării;

b) există unul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1).

(2) Ordonanța de clasare cuprinde mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum şi dispoziții privind:

a) ridicarea sau menținerea măsurilor asigurătorii; aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției;

b) restituirea bunurilor ridicate sau a cauțiunii;

c) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale;

d) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris;

e)[3] sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire sau de încetare a măsurilor de siguranță prevăzute de art. 109 sau 110 din Codul penal, dispozițiile art. 246 alin. (13) aplicându-se în mod corespunzător;

f) cheltuielile judiciare.

(3) Dacă în cursul urmăririi penale s-a luat una dintre măsurile de siguranță prevăzute de lege, se va face mențiune despre aceasta.

(4) În ordonanță se va face mențiune şi cu privire la încetarea de drept a măsurii preventive dispuse în cauză.

(5)[4] Menționarea motivelor de fapt şi de drept este obligatorie numai dacă procurorul nu îşi însuşeşte argumentele cuprinse în propunerea organului de cercetare penală ori dacă a existat un suspect în cauză. *[R.A.: art. 230, art. 242, art. 243 alin. (2) şi (3), art. 244, art. 245 şi art. 249 CPP 1968]*

Art. 316. Înştiințarea despre clasare. (1)[5] Ordonanța de clasare se comunică în copie persoanei care a făcut sesizarea, suspectului, inculpatului sau, după caz,

---

[1] Lit. b) de la alin. (1) al art. 314 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 79 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (1) şi (2) ale art. 315 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 207 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. e) de la alin. (2) al art. 315 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 80 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (5) al art. 315 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 81 din O.U.G. nr. 18/2016.

[5] Alin. (1) al art. 316 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 209 din Legea nr. 255/2013.

altor persoane interesate. Dacă ordonanța nu cuprinde motivele de fapt și de drept, se comunică și o copie a referatului organului de cercetare penală.

(2) În cazul în care inculpatul este arestat preventiv, procurorul înștiințează prin adresă administrația locului de deținere cu privire la încetarea de drept a măsurii arestării preventive, în vederea punerii de îndată în libertate a inculpatului. *[R.A.: art. 246 și art. 249 alin. (2) CPP 1968]*

Art. 317. Restituirea dosarului organului de cercetare penală. Procurorul sesizat cu propunerea de clasare de către organul de cercetare penală, atunci când constată că nu sunt îndeplinite condițiile legale pentru a dispune clasarea sau când dispune clasarea parțial și disjunge cauza conform art. 46, restituie dosarul organului de cercetare penală. *[R.A.: art. 231, art. 248 și art. 249 alin. (2) CPP 1968]*

Art. 318.[1] **Renunțarea la urmărire penală.** (1) În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la urmărirea penală când constată că nu există un interes public în urmărirea faptei.

(2) Interesul public se analizează în raport cu:

a) conținutul faptei și împrejurările concrete de săvârșire a faptei;

b) modul și mijloacele de săvârșire a faptei;

c) scopul urmărit;

d) urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii;

e) eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfășurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei și la timpul scurs de la data săvârșirii acesteia;

f) atitudinea procesuală a persoanei vătămate;

g) existența unei disproporții vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfășurarea procesului penal și gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii.

(3) Când autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sunt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, atitudinea suspectului sau a inculpatului după săvârșirea infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.

(4) Atunci când autorul faptei nu este identificat, se poate dispune renunțarea la urmărirea penală prin raportare doar la criteriile prevăzute la alin. (2) lit. a), b), e) și g).

(5) Nu se poate dispune renunțarea la urmărirea penală pentru infracțiunile care au avut ca urmare moartea victimei.

(6) Procurorul poate dispune, după consultarea suspectului sau a inculpatului, ca acesta să îndeplinească una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să înlăture consecințele faptei penale sau să repare paguba produsă ori să convină cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia;

b) să ceară public scuze persoanei vătămate;

---

[1] Art. 318 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 82 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 23/2016 (M. Of. nr. 240 din 31 martie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 318 CPP sunt neconstituționale.

c) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;

d) să frecventeze un program de consiliere.

(7) În cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească obligațiile prevăzute la alin. (6), stabileşte prin ordonanță termenul până la care acestea urmează a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă şi care curge de la comunicarea ordonanței.

(8) Ordonanța de renunțare la urmărire cuprinde, după caz, mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum şi dispoziții privind măsurile dispuse conform alin. (6) din prezentul articol şi art. 315 alin. (2)-(4), termenul până la care trebuie îndeplinite obligațiile prevăzute la alin. (6) din prezentul articol şi sancțiunea nedepunerii dovezilor la procuror, precum şi cheltuielile judiciare.

(9) În cazul neîndeplinirii cu rea-credință a obligațiilor în termenul prevăzut la alin. (7), procurorul revocă ordonanța. Sarcina de a face dovada îndeplinirii obligațiilor sau prezentarea motivelor de neîndeplinire a acestora revine suspectului ori inculpatului.

(10) Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală este verificată sub aspectul legalității şi temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când a fost întocmită de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când a fost întocmită de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție, ordonanța este verificată de procurorul-şef de secție, iar când a fost întocmită de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet.

(11) Dispozițiile alin. (10) se aplică în mod corespunzător atunci când ierarhia funcțiilor într-o structură a parchetului e stabilită prin lege specială.

(12) Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală, verificată potrivit alin. (10), se comunică în copie, după caz, persoanei care a făcut sesizarea, părților, suspectului, persoanei vătămate şi altor persoane interesate şi se transmite, spre confirmare, în termen de 10 zile de la data la care a fost emisă, judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

(13) Judecătorul de cameră preliminară stabileşte termenul de soluționare şi dispune citarea persoanelor prevăzute la alin. (12).

(14) Judecătorul de cameră preliminară hotărăşte prin încheiere motivată, în camera de consiliu, cu citarea persoanelor prevăzute la alin. (12), precum şi cu participarea procurorului, asupra legalității şi temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea cererii de confirmare.

(15) Judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea şi temeinicia soluției de renunțare la urmărirea penală pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul de urmărire penală şi a înscrisurilor noi prezentate şi, prin încheiere, admite sau respinge cererea de confirmare formulată de procuror. În cazul în care respinge cererea de confirmare, judecătorul de cameră preliminară:

a) desființează soluția de renunțare la urmărire penală şi trimite cauza la procuror pentru a începe sau a completa urmărirea penală ori, după caz, pentru a pune în mişcare acțiunea penală şi a completa urmărirea penală;

b) desființează soluția de renunțare la urmărirea penală şi dispune clasarea.

(16) Încheierea prin care s-a pronunțat una dintre soluțiile prevăzute la alin. (15) este definitivă. În cazul în care judecătorul a respins cererea de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală, o nouă renunțare nu mai poate fi dispusă, indiferent de motivul invocat.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 15/2019 (M. Of. nr. 789 din 30 septembrie 2019), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 318 alin. (6) lit. c) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În ipoteza renunțării la urmărirea penală față de un suspect sau inculpat minor care a împlinit vârsta de 16 ani poate fi dispusă față de acesta obligația prestării unei munci neremunerate în folosul comunității".

Art. 319. Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau a inculpatului. (1)[1] În caz de clasare ca urmare a constatării că a intervenit amnistia, prescripția, retragerea plângerii prealabile sau a existenței unei cauze de nepedepsire, suspectul sau inculpatul poate cere, în termen de 20 de zile de la primirea copiei de pe ordonanța de soluționare a cauzei, continuarea urmăririi penale.

(2) Dacă după introducerea cererii în termenul legal se constată un alt caz de netrimitere în judecată decât cele prevăzute la alin. (1), procurorul va dispune clasarea cauzei în raport cu acesta.

(3) Dacă nu se constată situația prevăzută la alin. (2), se va adopta prima soluție de netrimitere în judecată. *[R.A.: art. 13 alin. (2) şi (3) CPP 1968]*

Art. 320. Modul de sesizare a procurorului pentru soluționarea cauzei. Organul de cercetare penală care constată incidența unuia dintre cazurile care determină clasarea cauzei sau renunțarea la urmărire penală trimite dosarul la procuror cu propunere corespunzătoare. *[R.A.: art. 243 alin. (1) şi art. 249 alin. (2) CPP 1968]*

Secțiunea a 4-a. Terminarea urmăririi penale

Art. 321. Înaintarea dosarului privind pe inculpat. (1) De îndată ce urmărirea penală este terminată, organul de cercetare înaintează dosarul procurorului, însoțit de un referat.

(2)[2] Referatul trebuie să cuprindă mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (4), precum şi date suplimentare privitoare la mijloacele materiale de probă şi măsurile luate cu privire la ele în cursul cercetării penale, precum şi locul unde acestea se află.

(3) Când urmărirea penală priveşte mai multe fapte sau mai mulți inculpați, referatul trebuie să cuprindă mențiunile arătate la alin. (2) cu privire la toate faptele

---

[1] Alin. (1) al art. 319 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 83 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (2) al art. 321 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 211 din Legea nr. 255/2013.

şi la toţi inculpaţii şi, dacă este cazul, trebuie să se arate pentru care fapte ori făptuitori se propune clasarea sau renunţarea la urmărire. *[R.A.: art. 256, art. 258, art. 259 şi art. 260 CPP 1968]*

Art. 322. Verificarea lucrărilor urmăririi penale. (1) În termen de cel mult 15 zile de la primirea dosarului trimis de organul de cercetare penală potrivit art. 320 şi art. 321 alin. (1), procurorul procedează la verificarea lucrărilor urmăririi penale şi se pronunţă asupra acestora.

(2) Rezolvarea cauzelor în care sunt arestaţi se face de urgenţă şi cu precădere. *[R.A.: art. 261 alin. (1) şi (3) CPP 1968]*

Art. 323. Restituirea cauzei sau trimiterea la alt organ de urmărire penală. (1) În situaţia în care procurorul constată că urmărirea penală nu este completă sau că nu a fost efectuată cu respectarea dispoziţiilor legale, restituie cauza organului care a efectuat urmărirea penală în vederea completării sau refacerii urmăririi penale sau trimite cauza la alt organ de cercetare penală potrivit dispoziţiilor art. 302.

(2) Atunci când completarea sau refacerea urmăririi penale este necesară numai cu privire la unele fapte sau la unii inculpaţi, iar disjungerea nu este posibilă, procurorul dispune restituirea sau trimiterea întregii cauze la organul de cercetare penală.

(3) Ordonanţa de restituire sau de trimitere cuprinde, pe lângă menţiunile arătate la art. 286 alin. (2), indicarea actelor de urmărire penală ce trebuie efectuate ori refăcute, a faptelor sau împrejurărilor ce urmează a fi constatate şi a mijloacelor de probă ce urmează a fi administrate. *[R.A.: art. 265 şi art. 266 CPP 1968]*

Secţiunea a 5-a. Dispoziţii privind efectuarea urmăririi penale de către procuror

Art. 324. Efectuarea urmăririi penale de către procuror. (1) Urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror în cazurile prevăzute de lege.

(2) Procurorul poate dispune preluarea oricărei cauze în care exercită supravegherea, indiferent de stadiul acesteia, pentru a efectua urmărirea penală.

(3) În cazurile în care procurorul efectuează urmărirea penală, poate delega, prin ordonanţă, organelor de cercetare penală efectuarea unor acte de urmărire penală.

(4) Punerea în mişcare a acţiunii penale, luarea sau propunerea măsurilor restrictive de drepturi şi libertăţi, încuviinţarea de probatorii ori dispunerea celorlalte acte sau măsuri procesuale nu pot forma obiectul delegării prevăzute la alin. (3). *[R.A.: art. 217 alin. (4) CPP 1968]*

Art. 325. Preluarea cauzelor de la alte parchete. (1) Procurorii din cadrul parchetului ierarhic superior pot prelua, în vederea efectuării sau supravegherii urmăririi penale, cauze de competenţa parchetelor ierarhic inferioare, prin dispoziţia motivată a conducătorului parchetului ierarhic superior.

(2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi când legea prevede o altă subordonare ierarhică. *[R.A.: art. 209 alin. (4^1)-(4^2) CPP 1968]*

Art. 326.[1] **Trimiterea cauzei la un alt parchet.** Când există o suspiciune rezonabilă că activitatea de urmărire penală este afectată din pricina împrejurărilor

[1] Art. 326 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 212 din Legea nr. 255/2013.

cauzei sau calității părților ori a subiecților procesuali principali ori există pericolul de tulburare a ordinii publice, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, la cererea părților, a unui subiect procesual principal sau din oficiu, poate trimite cauza la un parchet egal în grad, dispozițiile art. 73 și 74 fiind aplicabile în mod corespunzător. *[R.A.: art. 217[1] CPP 1968]*

Capitolul V. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței

Art. 327. Rezolvarea cauzelor. Atunci când constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate, procurorul:

a) emite rechizitoriu prin care dispune trimiterea în judecată, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal;

b) emite ordonanță prin care clasează sau renunță la urmărire, potrivit dispozițiilor legale. *[R.A.: art. 262 CPP 1968]*

Art. 328. Cuprinsul rechizitoriului. (1)[1] Rechizitoriul se limitează la fapta și persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală și cuprinde în mod corespunzător mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), datele privitoare la fapta reținută în sarcina inculpatului și încadrarea juridică a acesteia, probele și mijloacele de probă, cheltuielile judiciare, mențiunile prevăzute la art. 330 și 331, dispoziția de trimitere în judecată, precum și alte mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei. Rechizitoriul este verificat sub aspectul legalității și temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când a fost întocmit de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, rechizitoriul este verificat de procurorul-șef de secție, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet. În cauzele cu arestați, verificarea se face de urgență și înainte de expirarea duratei arestării preventive.

(2) În rechizitoriu se arată numele și prenumele persoanelor care trebuie citate în instanță, cu indicarea calității lor în proces, și locul unde urmează a fi citate.

(3) Procurorul întocmește un singur rechizitoriu chiar dacă lucrările urmăririi penale privesc mai multe fapte ori mai mulți suspecți și inculpați și chiar dacă se dau acestora rezolvări diferite, potrivit art. 327. *[R.A.: art. 263 și art. 264 alin. (3) CPP 1968]*

Art. 329. Actul de sesizare a instanței. (1) Rechizitoriul constituie actul de sesizare a instanței de judecată.

(2) Rechizitoriul însoțit de dosarul cauzei și de un număr necesar de copii certificate ale rechizitoriului, pentru a fi comunicate inculpaților, se trimit instanței competente să judece cauza în fond.

(3) În situația în care inculpatul nu cunoaște limba română, se vor lua măsuri pentru traducerea autorizată a rechizitoriului, care va fi atașată actelor menționate

---

[1] Alin. (1) al art. 328 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 213 din Legea nr. 255/2013.

la alin. (2). Când nu există traducători autorizați, traducerea rechizitoriului se face de o persoană care poate comunica cu inculpatul.

(4) Inculpatul, cetățean român aparținând unei minorități naționale, poate solicita să îi fie comunicată o traducere a rechizitoriului în limba maternă. *[R.A.: art. 264 alin. (1) şi (4) CPP 1968]*

Art. 330. Dispozițiile privitoare la măsurile preventive sau asigurătorii. Când procurorul dispune trimiterea în judecată a inculpatului, rechizitoriul poate să cuprindă şi propunerea de luare, menținere, revocare sau de înlocuire a unei măsuri preventive ori a unei măsuri asigurătorii. *[R.A.: art. 267 CPP 1968]*

Art. 331. Dispozițiile privitoare la măsurile de siguranță. Dacă apreciază că față de inculpat este necesară luarea unei măsuri de siguranță cu caracter medical, procurorul, prin rechizitoriu, propune luarea acelei măsuri. *[R.A.: art. 267 CPP 1968]*

Capitolul VI. Reluarea urmăririi penale

Art. 332. Cazurile de reluare a urmăririi penale. (1) Urmărirea penală este reluată în caz de:

a) încetare a cauzei de suspendare;

b) restituire a cauzei de către judecătorul de cameră preliminară;

c) redeschidere a urmăririi penale.

(2) Reluarea urmăririi penale nu poate avea loc dacă a intervenit o cauză care împiedică punerea în mişcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal. *[R.A.: art. 270 CPP 1968]*

Art. 333. Reluarea urmăririi penale după suspendare. Reluarea urmăririi penale după suspendare are loc când se constată de procuror ori de organul de cercetare penală, după caz, că a încetat cauza care a determinat suspendarea. Organul de cercetare penală care constată că a încetat cauza de suspendare înaintează dosarul procurorului pentru a dispune asupra reluării. *[R.A.: art. 271 CPP 1968]*

Art. 334. Reluarea urmăririi penale în caz de restituire. (1) Urmărirea penală este reluată atunci când judecătorul de cameră preliminară a dispus restituirea cauzei la parchet în temeiul art. 346 alin. (3) lit. b).

(2)[1] În cazul în care hotărârea se întemeiază pe dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. a), reluarea se dispune de către conducătorul parchetului ori procurorul ierarhic superior prevăzut de lege, numai atunci când constată că pentru remedierea neregularității este necesară efectuarea unor acte de urmărire penală. Prin ordonanța de reluare a urmăririi penale se vor menționa şi actele ce urmează a fi efectuate.

(3) În cazurile de restituire prevăzute la alin. (1) şi (2) procurorul efectuează urmărirea penală ori, după caz, trimite cauza la organul de cercetare, dispunând prin ordonanță actele de urmărire penală ce urmează a fi efectuate. *[R.A.: art. 272 CPP 1968]*

Art. 335. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale. (1) Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a

[1] Alin. (2) al art. 334 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 214 din Legea nr. 255/2013.

existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale. Dispozițiile art. 317 se aplică în mod corespunzător.

(2)[1] În cazul în care au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea, procurorul revocă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale.

(3)[2] Când constată că suspectul sau inculpatul nu și-a îndeplinit cu rea-credință obligațiile stabilite conform art. 318 alin. (6), procurorul revocă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale.

(4) Redeschiderea urmăririi penale este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, în termen de cel mult 3 zile, sub sancțiunea nulității. Judecătorul de cameră preliminară hotărăște prin încheiere motivată, în camera de consiliu, cu citarea suspectului sau, după caz, a inculpatului și cu participarea procurorului, asupra legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea cererii de confirmare.

(4[1])[3] Judecătorul de cameră preliminară, soluționând cererea de confirmare, verifică legalitatea și temeinicia ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror înscrisuri noi prezentate. Încheierea judecătorului de cameră preliminară este definitivă.

(5)[4] În cazul în care s-a dispus clasarea, redeschiderea urmăririi penale are loc și atunci când judecătorul de cameră preliminară a admis plângerea împotriva soluției și a trimis cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale. Dispozițiile judecătorului de cameră preliminară sunt obligatorii pentru organul de urmărire penală.

(6)[5] Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția infirmă soluția de netrimitere în judecată și dispune redeschiderea urmăririi penale, anterior comunicării ordonanței care cuprinde această soluție, redeschiderea urmăririi penale nu este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară. ***[R.A.:** art. 273 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 23/2020 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală privind reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale, a stabilit:

„Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul infirmării unei soluții dispuse de către un procuror din cadrul parchetelor din subordine

---

[1] Alin. (2) al art. 335 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 215 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) și (4) ale art. 335 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 84 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 496/2015 (M. Of. nr. 708 din 22 septembrie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă prevăzută la art. 335 alin. (4) CPP, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară hotărăște „fără participarea procurorului și a suspectului sau, după caz, a inculpatului", este neconstituțională.

[3] Alin. (4[1]) al art. 335 a fost introdus prin art. II pct. 85 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (5) al art. 335 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 86 din O.U.G. nr. 18/2016.

[5] Alin. (6) al art. 335 a fost introdus prin art. II pct. 87 din O.U.G. nr. 18/2016.

ori structurilor specializate ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism), nu are în toate situațiile calitatea expres prevăzută de art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală în care se face referire la «procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția»".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 27/2015 (M. Of. nr. 919 din 11 decembrie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Galați, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: dacă ordonanța procurorului ierarhic superior, prin care în baza art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală este admisă plângerea persoanei vătămate și se dispun infirmarea ordonanței procurorului și redeschiderea urmăririi penale, este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară potrivit art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală și a stabilit:

„Redeschiderea urmăririi penale prevăzută de art. 335 din Codul de procedură penală este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, atât în urma infirmării soluției procurorului de către procurorul ierarhic superior în procedura prevăzută de art. 336 și urm. din Codul de procedură penală, cât și în cazul infirmării dispuse din oficiu".

Capitolul VII. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală

Art. 336. Dreptul de a face plângere. (1) Orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin acestea s-a adus o vătămare intereselor sale legitime.

(2) Plângerea se adresează procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală și se depune fie direct la acesta, fie la organul de cercetare penală.

(3) Introducerea plângerii nu suspendă aducerea la îndeplinire a măsurii sau a actului care formează obiectul plângerii. *[R.A.: art. 275 CPP 1968]*

Art. 337. Obligația de înaintare a plângerii. Când plângerea a fost depusă la organul de cercetare penală, acesta este obligat ca în termen de 48 de ore de la primirea ei să o înainteze procurorului împreună cu explicațiile sale, atunci când acestea sunt necesare. *[R.A.: art. 276 CPP 1968]*

Art. 338. Termenul de rezolvare. Procurorul este obligat să rezolve plângerea în termen de cel mult 20 de zile de la primire și să comunice de îndată persoanei care a făcut plângerea un exemplar al ordonanței. *[R.A.: art. 277 CPP 1968]*

Art. 339. Plângerea împotriva actelor procurorului. (1)[1] Plângerea împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă, după caz, de prim-procurorul parchetului, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, de procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(2) În cazul când măsurile și actele sunt ale prim-procurorului, ale procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel, ale procurorului șef de secție al

[1] Alin. (1) și (2) ale art. 339 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 88 din O.U.G. nr. 18/2016.

Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ori au fost luate sau efectuate pe baza dispozițiilor date de către aceştia, plângerea se rezolvă de procurorul ierarhic superior.

(3) Dispozițiile alin. (1) şi (2) se aplică în mod corespunzător atunci când ierarhia funcțiilor într-o structură a parchetului e stabilită prin lege specială.

(4)[1] În cazul soluțiilor de clasare, plângerea se face în termen de 20 de zile de la comunicarea copiei actului prin care s-a dispus soluția.

(5) Ordonanțele prin care se soluționează plângerile împotriva soluțiilor, actelor sau măsurilor nu mai pot fi atacate cu plângere la procurorul ierarhic superior şi se comunică persoanei care a făcut plângerea şi celorlalte persoane interesate.

(6) Dispozițiile art. 336-338 se aplică în mod corespunzător, dacă legea nu dispune altfel. *[R.A.: art. 278 CPP 1968]*

Art. 340. Plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată. (1)[2] Persoana a cărei plângere împotriva soluției de clasare, dispusă prin ordonanță sau rechizitoriu, a fost respinsă conform art. 339 poate face plângere, în termen de 20 de zile de la comunicare, la judecătorul de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

(2) Dacă plângerea nu a fost rezolvată în termenul prevăzut la art. 338, dreptul de a face plângere poate fi exercitat oricând după împlinirea termenului de 20 de zile în care trebuia soluționată plângerea, dar nu mai târziu de 20 de zile de la data comunicării modului de rezolvare.

(3)[3] Plângerea trebuie să cuprindă: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea şi domiciliul petiționarului ori, pentru persoana juridică, denumirea, sediul, indicarea reprezentantului legal ori convențional, data ordonanței sau a rechizitoriului atacat, numărul de dosar şi denumirea parchetului, indicarea motivelor plângerii.

(4) Dispozițiile art. 289 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(5) În cazul în care nu cuprinde data ordonanței sau a rechizitoriului atacate, numărul de dosar şi denumirea parchetului, plângerea se restituie pe cale administrativă, situație în care completarea plângerii poate fi efectuată nu mai târziu de 20 de zile de la data restituirii. *[R.A.: art. 278¹ alin. (1) şi (2) CPP 1968]*

Legea de aplicare: Art. 15. (1) Plângerile împotriva soluțiilor procurorului de netrimitere în judecată, aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii noi, continuă să se judece de către instanțele competente potrivit legii vechi, conform regulilor prevăzute de aceeaşi lege. (2) În cazurile prevăzute la alin. (1), instanța care admite plângerea şi reține cauza spre judecare conform art. 278¹ alin. (8) lit. c) din Codul de procedură penală din 1968 face în mod corespunzător aplicarea dispozițiilor art. 341 alin. (7) pct. 2 din Codul de procedură penală, cu privire la probele şi actele de urmărire penală. Încheierea este supusă contestației, în condițiile legii noi. (3) Soluțiile de netrimitere în judecată cu privire la care termenul de formulare a plângerii la instanță nu a expirat la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse plângerii la judecătorul de cameră preliminară, în condițiile prevăzute de art. 340 din Codul de procedură penală. Plângerea se soluționează potrivit legii noi.

---

[1] Alin. (4) al art. 339 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 88 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (1) al art. 340 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 89 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (3)-(5) ale art. 340 au fost introduse prin art. II pct. 90 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 341.[1] **Soluționarea plângerii de către judecătorul de cameră preliminară.** (1) După înregistrarea plângerii la instanța competentă, aceasta se trimite în aceeași zi judecătorului de cameră preliminară. Plângerea greșit îndreptată se trimite pe cale administrativă organului judiciar competent.

(2)[2] Judecătorul de cameră preliminară stabilește termenul de soluționare și dispune citarea petentului și a intimaților și încunoștințarea procurorului, cu mențiunea că pot depune note scrise cu privire la admisibilitatea ori temeinicia plângerii. Dacă în cauză a fost pusă în mișcare acțiunea penală, petentul și intimații pot formula cereri și ridica excepții și cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale.

(3) Procurorul, în termen de cel mult 3 zile de la primirea comunicării prevăzute la alin. (2), transmite judecătorului de cameră preliminară dosarul cauzei.

(4) În situația în care plângerea a fost depusă la procuror, acesta o va înainta, împreună cu dosarul cauzei, instanței competente.

(5)[3] Plângerea se soluționează în camera de consiliu, cu participarea procurorului, prin încheiere motivată, pronunțată în camera de consiliu. Neprezentarea persoanelor citate conform alin. (2) nu împiedică soluționarea plângerii.

(5[1])[4] Judecătorul de cameră preliminară, soluționând plângerea, verifică soluția atacată pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror înscrisuri noi prezentate.

(6) În cauzele în care nu s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul de cameră preliminară poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge plângerea, ca tardivă sau inadmisibilă ori, după caz, ca nefondată;

b) admite plângerea, desființează soluția atacată și trimite motivat cauza la procuror pentru a începe sau pentru a completa urmărirea penală ori, după caz, pentru a pune în mișcare acțiunea penală și a completa urmărirea penală;

c)[5] admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea.

---

[1] Art. 341 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 218 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 341 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 91 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (5) al art. 341 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 91 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 599/2014 (M. Of. nr. 886 din 5 decembrie 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 341 alin. (5) CPP, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra plângerii „fără participarea petentului, a procurorului și a intimaților", este neconstituțională.

[4] Alin. (5[1]) al art. 341 a fost introdus prin art. II pct. 92 din O.U.G. nr. 18/2016.

[5] Menționăm că, prin Decizia nr. 733/2015 (M. Of. nr. 59 din 27 ianuarie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 341 alin. (6) lit. c) și, prin extindere, ale art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. d) CPP sunt neconstituționale prin împiedicarea accesului la justiție în cazul soluțiilor de renunțare la urmărirea penală. De asemenea, prin Decizia nr. 33/2015 (M. Of. nr. 36 din 19 ianuarie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, statuase că, în aplicarea dispozițiilor art. 341 alin. (6) lit. c) CPP, judecătorul de cameră preliminară învestit cu soluționarea plângerii împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală poate dispune admiterea plângerii și schimbarea soluției de renunțare la urmărirea penală în soluția de clasare, atunci când petentul invocă unul dintre temeiurile de drept care atrag ca o consecință imediată pronunțarea unei soluții de clasare. Ambele

(7) În cauzele în care s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale, judecătorul de cameră preliminară:

1. respinge plângerea ca tardivă sau inadmisibilă;

2. verifică legalitatea administrării probelor şi a efectuării urmăririi penale, exclude probele nelegal administrate ori, după caz, sancţionează potrivit art. 280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii şi:

a) respinge plângerea ca nefondată;

b) admite plângerea, desfiinţează soluţia atacată şi trimite motivat cauza la procuror pentru a completa urmărirea penală;

c) admite plângerea, desfiinţează soluţia atacată şi dispune începerea judecăţii cu privire la faptele şi persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mişcare acţiunea penală, când probele legal administrate sunt suficiente, trimiţând dosarul spre repartizare aleatorie;

d) admite plângerea şi schimbă temeiul de drept al soluţiei de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situaţie mai grea pentru persoana care a făcut plângerea.

(7¹)[1] În cazul în care, ulterior sesizării judecătorului de cameră preliminară, procurorul ierarhic superior admite plângerea şi dispune infirmarea soluţiei atacate, plângerea va fi respinsă că rămasă fără obiect. Cheltuielile judiciare avansate de stat rămân în sarcina acestuia.

(8)[2] Încheierea prin care s-a pronunţat una dintre soluţiile prevăzute la alin. (6), alin. (7) pct. 1, pct. 2 lit. a), b) şi d) şi alin. (7¹) este definitivă.

(9) În cazul prevăzut la alin. (7) pct. 2 lit. c), în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii procurorul, petentul şi intimaţii pot face, motivat, contestaţie cu privire la modul de soluţionare a excepţiilor privind legalitatea administrării probelor şi a efectuării urmăririi penale. Contestaţia nemotivată este inadmisibilă.

(10) Contestaţia se depune la judecătorul care a soluţionat plângerea şi se înaintează spre soluţionare judecătorului de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară ori, când instanţa sesizată cu plângere este Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, completului competent potrivit legii, care o soluţionează în camera de consiliu, cu citarea petentului şi a intimaţilor şi cu participarea procurorului, prin încheiere motivată, pronunţată în camera de consiliu, putând dispune una dintre următoarele soluţii:

a) respinge contestaţia ca tardivă, inadmisibilă ori, după caz, ca nefondată, şi menţine dispoziţia de începere a judecăţii;

b) admite contestaţia, desfiinţează încheierea şi rejudecă plângerea potrivit alin. (7) pct. 2, dacă excepţiile cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale au fost greşit soluţionate.

---

probleme au fost soluţionate de legiuitor ca urmare a modificării prin O.U.G. nr. 18/2016 a dispoziţiilor art. 318 privind renunţarea la urmărirea penală.

[1] Alin. (7¹) al art. 341 a fost introdus prin art. II pct. 93 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (8)-(10) ale art. 341 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 94 din O.U.G. nr. 18/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 663/2014 (M. Of. nr. 52 din 22 ianuarie 2015), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 341 alin. (10) CPP, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunţă „fără participarea procurorului şi a inculpatului", este neconstituţională.

(11) Probele care au fost excluse nu pot fi avute în vedere la judecarea în fond a cauzei. *[R.A.: art. 278¹ alin. (3)-(13) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 243/2019 (M. Of. nr. 429 din 30 mai 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în art. 341 alin. (9) din Codul de procedură penală, care exclude posibilitatea de a face contestație împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară cu privire la dispoziția de începere a judecății referitor la faptele și persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mișcare acțiunea penală, pronunțată în temeiul art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, este neconstituțională.**

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul II. Camera preliminară

Art. 342.[1] **Obiectul procedurii în camera preliminară.** Obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. *[R.A.: art. 300 alin. (1) CPP 1968]*

Art. 343.[2] **Durata procedurii în camera preliminară.** Durata procedurii în camera preliminară este de cel mult 60 de zile de la data înregistrării cauzei la instanță.

Art. 344.[3] **Măsurile premergătoare.** (1) După sesizarea instanței prin rechizitoriu, dosarul se repartizează aleatoriu judecătorului de cameră preliminară.

(2)[4] Copia certificată a rechizitoriului și, după caz, traducerea autorizată a acestuia se comunică inculpatului la locul de deținere ori, după caz, la adresa unde locuiește sau la adresa la care a solicitat comunicarea actelor de procedură. Inculpatului, celorlalte părți și persoanei vătămate li se aduc la cunoștință obiectul procedurii în camera preliminară, dreptul de a-și angaja un apărător și termenul în care, de la data comunicării, pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Termenul este stabilit de către judecătorul de cameră preliminară, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, dar nu poate fi mai scurt de 20 de zile.

(3) În cazurile prevăzute la art. 90, judecătorul de cameră preliminară ia măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu și stabilește, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, termenul în care acesta poate formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, care nu poate fi mai scurt de 20 de zile.

(4) La expirarea termenelor prevăzute la alin. (2) și (3), dacă s-au formulat cereri sau excepții ori dacă a ridicat excepții din oficiu, judecătorul de cameră preliminară stabilește termenul pentru soluționarea acestora, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 14/2018 (M. Of. nr. 765 din 5 septembrie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor prevăzute de art. 344 alin. (2) din Codul de procedură penală, a stabilit:

---

[1] Art. 342 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 219 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 343 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 220 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 344 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 221 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (2)-(4) ale art. 344 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 9 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 641/2014 (M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 344 alin. (4) CPP sunt neconstituționale.

„Termenul în care inculpatul, persoana vătămată şi celelalte părţi pot formula în scris cereri şi excepţii cu privire la legalitatea sesizării instanţei, legalitatea administrării probelor şi a efectuării actelor de către organele de urmărire penală este un termen de recomandare".

Art. 345.[1] **Procedura în camera preliminară.** (1) La termenul stabilit conform art. 344 alin. (4), judecătorul de cameră preliminară soluţionează cererile şi excepţiile formulate ori excepţiile ridicate din oficiu, în camera de consiliu, pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul de urmărire penală şi a oricăror înscrisuri noi prezentate, ascultând concluziile părţilor şi ale persoanei vătămate, dacă sunt prezente, precum şi ale procurorului.

(2) Judecătorul de cameră preliminară se pronunţă în camera de consiliu, prin încheiere, care se comunică de îndată procurorului, părţilor şi persoanei vătămate.

(3) În cazul în care judecătorul de cameră preliminară constată neregularităţi ale actului de sesizare sau în cazul în care sancţionează potrivit art. 280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii ori dacă exclude una sau mai multe probe administrate, în termen de 5 zile de la comunicarea încheierii, procurorul remediază neregularităţile actului de sesizare şi comunică judecătorului de cameră preliminară dacă menţine dispoziţia de trimitere în judecată ori solicită restituirea cauzei.

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 802/2017 (M. Of. nr. 116 din 6 februarie 2018), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **soluţia legislativă cuprinsă în art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu permite judecătorului de cameră preliminară, în soluţionarea cererilor şi excepţiilor formulate ori excepţiilor ridicate din oficiu, să administreze alte mijloace de probă în afara „oricăror înscrisuri noi prezentate", este neconstituţională.** Curtea a reţinut că dispoziţiile art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 75/2016, limitează mijloacele de probă ce pot fi administrate în procedura de cameră preliminară, în vederea verificării legalităţii administrării probelor, doar la „înscrisurile noi prezentate", revenindu-se, în acest fel, la constatarea formală a legalităţii probelor, astfel cum s-a reţinut în Decizia nr. 641 din 11 noiembrie 2014. Totodată, Curtea a constatat că dispoziţiile art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 75/2016, limitează exerciţiul procesual al judecătorului de cameră preliminară, independenţa sa în realizarea actului de justiţie, pe de o parte, şi încalcă dreptul la apărare şi dreptul la un proces echitabil al părţilor şi persoanei vătămate, în componenta sa referitoare la egalitatea armelor, pe de altă parte.

Art. 346.[2] **Soluţiile.** (1)[3] Dacă nu s-au formulat cereri şi excepţii în termenele prevăzute la art. 344 alin. (2) şi (3) şi nici nu a ridicat din oficiu excepţii, la expirarea acestor termene, judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea sesizării instanţei, a administrării probelor şi a efectuării actelor de urmărire penală şi dispune începerea judecăţii. Judecătorul de cameră preliminară se pronunţă în camera de

---

[1] Art. 345 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 10 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 641/2014 (M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 345 alin. (1) CPP, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunţă „fără participarea procurorului şi a inculpatului", este neconstituţională.

[2] Art. 346 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 223 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) şi (2) ale art. 346 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 11 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

consiliu, fără citarea părților și a persoanei vătămate și fără participarea procurorului, prin încheiere, care se comunică de îndată acestora.

(2) Dacă respinge cererile și excepțiile invocate ori ridicate din oficiu, în condițiile art. 345 alin. (1) și (2), prin aceeași încheiere judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și dispune începerea judecății.

(3) Judecătorul de cameră preliminară restituie cauza la parchet dacă:

a) rechizitoriul este neregulamentar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul prevăzut la art. 345 alin. (3), dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății;

b) a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale;

c) procurorul solicită restituirea cauzei, în condițiile art. 345 alin. (3), ori nu răspunde în termenul prevăzut de aceleași dispoziții.

(4) În toate celelalte cazuri în care a constatat neregularități ale actului de sesizare, a exclus una sau mai multe probe administrate ori a sancționat potrivit art. 280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii, judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecății.

(4^1)[1] În cazurile prevăzute la alin. (3) lit. a) și c) și la alin. (4), judecătorul de cameră preliminară se pronunță prin încheiere, în camera de consiliu, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului. Încheierea se comunică de îndată procurorului, părților și persoanei vătămate.

(4^2) În cazul prevăzut la alin. (3) lit. b), restituirea cauzei la procuror se dispune prin încheierea prevăzută la art. 345 alin. (2).

(5) Probele excluse nu pot fi avute în vedere la judecata în fond a cauzei.

(6) Dacă apreciază că instanța sesizată nu este competentă, judecătorul de cameră preliminară procedează potrivit art. 50 și 51, care se aplică în mod corespunzător.

(7) Judecătorul de cameră preliminară care a dispus începerea judecății exercită funcția de judecată în cauză. *[R.A.: art. 300 alin. (2) și art. 332 CPP 1968]*

Art. 347.[2] **Contestația.** (1)[3] În termen de 3 zile de la comunicarea încheierilor prevăzute la art. 346 alin. (1)-(4^2), procurorul, părțile și persoana vătămată pot face contestație. Contestația poate privi și modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor.

(2) Contestația se judecă de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate. Când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație și Justiție, contestația se judecă de către completul competent, potrivit legii.

---

[1] Alin. (4^1) și (4^2) ale art. 346 au fost introduse prin art. I pct. 12 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 641/2014 (M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 346 alin. (1) CPP, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță „fără participarea procurorului și a inculpatului", este neconstituțională.

[2] Art. 347 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 224 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) al art. 347 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 13 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 631/2015 (M. Of. nr. 831 din 6 noiembrie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 347 alin. (1) CPP, potrivit căreia numai „procurorul și inculpatul" pot face contestație, este neconstituțională.

(3)[1] Contestația se soluționează în camera de consiliu, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului. Dispozițiile art. 345 și 346 se aplică în mod corespunzător.

(4)[2] În soluționarea contestației nu pot fi invocate sau ridicate din oficiu alte cereri sau excepții decât cele invocate sau ridicate din oficiu în fața judecătorului de cameră preliminară în procedura desfășurată în fața instanței sesizate cu rechizitoriu, cu excepția cazurilor de nulitate absolută.

Legea de aplicare: ▶ Art. 9. (5) Sentințele prin care s-a dispus, potrivit legii vechi, restituirea cauzei procurorului cu privire la care termenul de declarare a recursului nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse contestației, potrivit art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală. (6) Contestația prevăzută la alin. (5) se soluționează de către judecătorul de cameră preliminară al instanței ierarhic superioare celei căreia îi revine, potrivit legii noi, competența să judece cauza în primă instanță ori, după caz, de către completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție. (7) Cererile de recurs împotriva sentințelor prevăzute la alin. (5), depuse anterior intrării în vigoare a legii noi, se vor considera contestații. (8) Termenul de declarare a contestației prevăzute la alin. (5) se calculează potrivit art. 332 alin. (4) din Codul de procedură penală din 1968. ▶ Art. 10. (4) Recursurile în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, declarate împotriva sentințelor prin care s-a restituit cauza procurorului, se soluționează conform dispozițiilor din legea nouă privitoare la contestație de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond ori, după caz, de către completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Notă. Prin Decizia nr. 18/2017 (M. Of. nr. 312 din 2 mai 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală – în redactarea anterioară modificării prin Legea nr. 75/2016 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu următorul conținut: „În termen de 3 zile de la comunicarea încheierii prevăzute la art. 346 alin. (1), procurorul și inculpatul pot face contestație cu privire la modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor, precum și împotriva soluțiilor prevăzute la art. 346 alin. (3)-(5)" – și a constatat că soluția legislativă care exclude posibilitatea de a face contestație împotriva soluției prevăzute la art. 346 alin. (2) este neconstituțională. Curtea a reținut că excluderea, prin dispozițiile art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală, în forma în vigoare anterior modificării prin Legea nr. 75/2016, a căii de atac a contestației împotriva încheierii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară în temeiul art. 346 alin. (2) încalcă, în principal, egalitatea în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea dreptului fundamental de acces liber la justiție, principii consacrate de prevederile art. 16 și ale art. 21 din Constituție.

Art. 348. Măsurile preventive în procedura de cameră preliminară. (1) Judecătorul de cameră preliminară se pronunță, la cerere sau din oficiu, cu privire la luarea, menținerea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive.

---

[1] Alin. (3) al art. 347 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 13 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 641/2014 (M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 347 alin. (3) CPP raportate la cele ale art. 344 alin. (4), art. 345 alin. (1) și art. 346 alin. (1) din același cod sunt neconstituționale.

[2] Alin. (4) al art. 347 a fost introdus prin art. I pct. 14 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

(2)[1] În cauzele în care față de inculpat s-a dispus o măsură preventivă, judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată cu rechizitoriu sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară ori completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, învestit cu soluționarea contestației, verifică legalitatea și temeinicia măsurii preventive, procedând potrivit dispozițiilor art. 207.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 437/2017 (M. Of. nr. 763 din 26 septembrie 2017), Curtea Constituțională **a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 348 alin. (2) din Codul de procedură penală și a constatat că sintagma „sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară ori completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, învestit cu soluționarea contestației" din cuprinsul acestora este neconstituțională.** Curtea a reținut că dispozițiile art. 348 alin. (2) teza a doua din Codul de procedură penală încalcă prevederile constituționale ale art. 16, art. 21 alin. (1)-(2), art. 23, art. 24 și art. 129, întrucât nu prevăd o cale de atac împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate cu rechizitoriul ori completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, învestit cu soluționarea contestației, se pronunță, în primă instanță, asupra unor măsuri preventive dispuse în cauză.

[1] Alin. (2) al art. 348 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 15 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 5/2014 (M. Of. nr. 80 din 30 ianuarie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, stabilise că judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată prin rechizitoriu, a cărui încheiere prin care s-a dispus începerea judecății a fost atacată cu contestație, are competența de a se pronunța asupra măsurilor preventive, conform dispozițiilor legale care reglementează măsurile preventive în procedura de cameră preliminară, până la soluționarea contestației prevăzute în art. 347 CPP.

Titlul III. Judecata

Capitolul I. Dispoziții generale

Legea de aplicare: ► Art. 6. (1) Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță la data intrării în vigoare a legii noi în care nu s-a început cercetarea judecătorească se soluționează de către instanța competentă conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeași lege. (2) În situația prevăzută la alin. (1), instanța pe rolul căreia se află cauza o trimite judecătorului de cameră preliminară, pentru a proceda potrivit art. 342-348 din Codul de procedură penală, ori, după caz, o declină în favoarea instanței competente. ► Art. 7. Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță în care s-a început cercetarea judecătorească anterior intrării în vigoare a legii noi rămân în competența aceleiași instanțe, judecata urmând a se desfășura potrivit legii noi.

Art. 349.[1] **Rolul instanței de judecată.** (1) Instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii.

(2) Instanța poate soluționa cauza numai pe baza probelor administrate în faza urmăririi penale, dacă inculpatul solicită aceasta și recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa și dacă instanța apreciază că probele sunt suficiente pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei, cu excepția cazului în care acțiunea penală vizează o infracțiune care se pedepsește cu detențiune pe viață. *[R.A.: art. 287 CPP 1968]*

Art. 350. Locul unde se desfășoară judecata. (1) Judecata se desfășoară la sediul instanței.

(2) Pentru motive temeinice, instanța poate dispune ca judecata să se desfășoare în alt loc. *[R.A.: art. 288 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Un proces nu poate îndeplini condiția publicității decât dacă publicul este în măsură să obțină informații privind data și locul desfășurării lui și dacă locul respectiv este ușor accesibil publicului. În multe cazuri, aceste condiții sunt îndeplinite prin simplul fapt că audierile au loc într-o sală de judecată suficient de mare pentru a cuprinde toți spectatorii. În schimb, desfășurarea unui proces dincolo de sediul instanței și în special într-un loc precum penitenciarul, unde în general publicul nu are acces, prezintă serioase obstacole pentru caracterul său public. Într-un astfel de caz, statul are obligația să dispună măsuri compensatorii pentru a garanta că publicul și media sunt informate corespunzător cu privire la locul audierii și că au un acces efectiv la aceasta (cauza *Riepan c. Austriei*, Hotărârea din 14 noiembrie 2000, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 430).

Art. 351. Oralitatea, nemijlocirea și contradictorialitatea. (1) Judecata cauzei se face în fața instanței constituite potrivit legii și se desfășoară în ședință, oral, nemijlocit și în contradictoriu.

---

[1] Art. 349 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 225 din Legea nr. 255/2013.

(2)[1] Instanța este obligată să pună în discuție cererile procurorului, ale părților sau ale celorlalți subiecți procesuali și excepțiile ridicate de aceștia sau din oficiu și să se pronunțe asupra lor prin încheiere motivată.

(3) Instanța se pronunță prin încheiere motivată și asupra tuturor măsurilor luate în cursul judecății. *[R.A.: art. 289 și art. 302 CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 6 parag. 1 teza I CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. 1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa"*; ► art. 47 teza a II-a prima parte CDFUE: *„Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. (...) Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege"*.

Hotărâri C.E.D.O. Principiile contradictorialității și al egalității de arme – elemente ale conceptului mai larg de proces echitabil – cer ca fiecare parte să aibă posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cazul, în condiții care să nu o pună într-un dezavantaj clar față de adversarul său (cauza *Šekerija c. Croației*, Hotărârea din 5 noiembrie 2020, www.echr.coe.int). Dreptul la un proces penal cu un caracter contradictoriu presupune ca atât acuzarea, cât și apărarea să aibă posibilitatea de a lua cunoștință de observațiile sau elementele de probă produse de cealaltă parte și de a le discuta. Legislația națională poate asigura îndeplinirea acestei cerințe prin diverse modalități, dar metoda adoptată trebuie să garanteze că fiecare dintre cele două părți este la curent cu depunerea de observații și că are o posibilitate reală de a le comenta (cauza *Brandstetter c. Austriei*, Hotărârea din 28 august 1991, în *G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 431). În plus, art. 6 parag. 1 din Convenție prevede ca organele de urmărire penală să pună la dispoziția apărării toate probele pe care le dețin, fie că sunt împotriva acuzatului, fie în favoarea acestuia. Totuși, dreptul de a avea acces la probele relevante nu este absolut. În orice procedură penală pot exista interese concurente, cum ar fi securitatea națională sau necesitatea de a proteja martorii față de riscul unor represalii ori de a păstra secretul unor metode de investigare a infracțiunilor, care trebuie să fie puse în balanță cu drepturile acuzatului. În unele cazuri, ar putea fi necesar să nu fie dezvăluite anumite probe, astfel încât să nu fie afectate drepturile fundamentale ale unei alte persoane sau pentru a proteja un interes public important. Cu toate acestea, sunt permise în temeiul art. 6 parag. 1 numai astfel de măsuri de restricționare a dreptului la apărare care sunt strict necesare. Mai mult decât atât, pentru a se asigura că acuzatul are parte de un proces echitabil, orice dificultăți cauzate dreptului la apărare de asemenea limitări trebuie să fie contrabalansate prin suficiente alte garanții în procedurile derulate de autoritățile judiciare (cauza *Cevat Soysal c. Turciei*, Hotărârea din 23 septembrie 2014, cauza *Mirea c. României*, Hotărârea din 6 octombrie 2015, www.echr.coe.int).

Art. 352. Publicitatea ședinței de judecată. (1) Ședința de judecată este publică, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Ședința desfășurată în camera de consiliu nu este publică.

(2) Nu pot asista la ședința de judecată minorii sub 18 ani, cu excepția situației în care aceștia au calitatea de părți sau martori, precum și persoanele înarmate, cu excepția personalului care asigură paza și ordinea.

---

[1] Alin. (2) al art. 351 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 226 din Legea nr. 255/2013.

(3) Dacă judecarea în şedinţă publică ar putea aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnităţii sau vieţii intime a unei persoane, intereselor minorilor sau ale justiţiei, instanţa, la cererea procurorului, a părţilor ori din oficiu, poate declara şedinţă nepublică pentru tot cursul sau pentru o anumită parte a judecării cauzei.

(4) Instanţa poate de asemenea să declare şedinţă nepublică la cererea unui martor, dacă prin audierea sa în şedinţă publică s-ar aduce atingere siguranţei ori demnităţii sau vieţii intime a acestuia sau a membrilor familiei sale, ori la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părţilor, în cazul în care o audiere în public ar pune în pericol confidenţialitatea unor informaţii.

(5) Declararea şedinţei nepublice se face în şedinţă publică, după ascultarea părţilor prezente, a persoanei vătămate şi a procurorului. Dispoziţia instanţei este executorie.

(6) În timpul cât şedinţa este nepublică, nu sunt admise în sala de şedinţă decât părţile, persoana vătămată, reprezentanţii acestora, avocaţii şi celelalte persoane a căror prezenţă este autorizată de instanţă.

(7)[1] Părţile, persoana vătămată, reprezentanţii acestora, avocaţii şi experţii desemnaţi în cauză au dreptul de a lua cunoştinţă de actele şi conţinutul dosarului.

(8) Preşedintele completului are îndatorirea de a aduce la cunoştinţa persoanelor ce participă la judecata desfăşurată în şedinţă nepublică obligaţia de a păstra confidenţialitatea informaţiilor obţinute pe parcursul procesului.

(9) Pe durata judecăţii, instanţa poate interzice publicarea şi difuzarea, prin mijloace scrise sau audiovizuale, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea persoanei vătămate, a părţii civile, a părţii responsabile civilmente sau a martorilor, în condiţiile prevăzute la alin. (3) sau (4).

(10)[2] Informaţiile de interes public din dosar se comunică în condiţiile legii.

(11) În cazul în care informaţiile clasificate sunt esenţiale pentru soluţionarea cauzei, instanţa solicită, de urgenţă, după caz, declasificarea totală, declasificarea parţială sau trecerea într-un alt grad de clasificare ori permiterea accesului la cele clasificate de către apărătorul inculpatului.

(12) Dacă autoritatea emitentă nu permite apărătorului inculpatului accesul la informaţiile clasificate, acestea nu pot servi la pronunţarea unei soluţii de condamnare, de renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei în cauză. *[R.A.: art. 290 CPP 1968]*

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 21/2018 (M. Of. nr. 175 din 23 februarie 2018), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **sintagma „instanţa solicită" cu raportare la sintagma „permiterea accesului la cele clasificate de către apărătorul inculpatului" din cuprinsul dispoziţiilor art. 352 alin. (11) din Codul de procedură penală**, respectiv **sintagma „autoritatea emitentă" din cuprinsul dispoziţiilor art. 352 alin. (12) din Codul de procedură penală sunt neconstituţionale.** Curtea a reţinut că soluţia legislativă criticată condiţionează folosirea informaţiilor clasificate, calificate de judecător ca fiind esenţiale pentru soluţionarea procesului penal şi cu privire la care apreciază incidenţa dreptului de informare al inculpatului, deci pe care judecătorul le califică

[1] Alin. (7) şi (8) ale art. 352 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 227 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (10)-(12) ale art. 352 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 227 din Legea nr. 255/2013.

drept probe în dosarul cauzei, de permisiunea autorității publice care a clasificat informația (autoritatea emitentă) de a acorda accesul la aceste informații. Or, protecția informațiilor clasificate nu poate avea caracter prioritar față de dreptul la informare al acuzatului și față de garanțiile dreptului la un proces echitabil al tuturor părților din procesul penal, decât în condiții expres și limitativ prevăzute de lege. Restrângerea dreptului la informare poate avea loc doar atunci când are la bază un scop real și justificat de protecția unui interes legitim privind drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor sau siguranța națională, iar decizia de refuz al accesului la informațiile clasificate trebuie să aparțină întotdeauna unui judecător. Curtea a arătat că însăși Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale prevede, la art. 7 alin. (4), că „Statele membre se asigură că, în conformitate cu dispozițiile dreptului intern, decizia prin care se refuză accesul la anumite materiale [clasificate – nota Curții Constituționale] în conformitate cu prezentul alineat este luată de o autoritate judiciară sau poate face, cel puțin, obiectul controlului judiciar". Pe cale de consecință, Curtea a constatat că dispozițiile art. 352 alin. (11) și (12) din Codul de procedură penală, în redactarea actuală, contravin dreptului la un proces echitabil, prevăzut de art. 21 alin. (3) din Constituție, precum și principiului unicității, imparțialității și al egalității justiției pentru toți, prevăzut de art. 16 alin. (1) și (2) și de art. 124 alin. (2) din Constituție.

Legislație conexă: ▶ art. 127 C. Rom.: *„Art. 127. Caracterul public al dezbaterilor. Ședințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege"*; ▶ art. 6 parag. 1 CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. 1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice, ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției"*; ▶ art. 47 teza a II-a prima parte CDFUE: *„Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. (...) Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege"*; ▶ art. 24 și art. 25 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Dreptul la o audiere orală nu este legat numai de chestiunea dacă în cadrul procedurilor este necesară audierea martorilor care vor da declarații pe cale verbală. De asemenea, este important ca părțile litigiului să aibă posibilitatea de a-și prezenta cazul în mod verbal în fața instanțelor naționale. Astfel, dreptul la o audiere orală este un element care susține egalitatea armelor între părțile la procedură. Curtea reamintește, de asemenea, că, potrivit jurisprudenței sale, în cadrul unei proceduri în fața unei instanțe de prim și ultim grad, dreptul la o „audiere publică" în sensul art. 6 parag. 1 din Convenție implică dreptul la o „audiere orală", cu excepția situațiilor în care există circumstanțe excepționale care justifică renunțarea la o astfel de audiere. Curtea a rezumat principiile relevante după cum urmează: caracterul public al procedurilor în fața instanțelor judecătorești menționate la art. 6 parag. 1 protejează justițiabilii împotriva administrării justiției în mod secret, fără a fi supusă unui control public; este, de asemenea, unul dintre mijloacele prin care încrederea în instanțele judecătorești, superioare și inferioare, poate fi menținută. Înfăptuind în mod vizibil administrarea justiției, publicitatea contribuie la realizarea scopului art. 6 parag. 1, și anume un proces echitabil, a cărui garantare este unul dintre principiile fundamentale ale oricărei societăți democratice, în sensul Convenției. Dreptul la o audiere publică implică o audiere publică în fața instanței competente. Cu toate

acestea, art. 6 parag. 1 nu interzice instanțelor să decidă, având în vedere particularitățile cazului care le-a fost prezentat, să facă derogări de la acest principiu: în conformitate cu textul actual al acestei dispoziții, presa și publicul pot să fie excluse din tot sau din parte a procesului, în interesul moralității, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, în cazul în care interesele minorilor sau protecția vieții private a părților impun acest lucru ori în măsura considerată absolut necesară de către instanță în circumstanțe speciale în care publicitatea ar aduce atingere intereselor justiției; procedura în camera de consiliu, fie totală, fie parțială, trebuie să fie strict impusă de circumstanțele cauzei. În plus, Curtea a statuat că circumstanțe excepționale legate de natura chestiunilor care urmează a fi soluționate în cauză de instanța de judecată pot justifica renunțarea la o audiere publică. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în majoritatea cazurilor privind procedurile în fața instanțelor „civile" care se pronunță asupra fondului în care s-a ajuns la această concluzie, reclamantul a avut posibilitatea de a solicita o audiere publică. Poziția este destul de diferită atunci când, atât în calea de atac (în cazul în care există), cât și în primă instanță, procedurile „civile" pe fond nu se desfășoară în public, în conformitate cu un principiu general și absolut, fără ca persoana în litigiu să poată solicita o audiere publică justificată de caracteristicile speciale ale cauzei sale. Procedurile desfășurate în acest mod nu pot fi în principiu considerate compatibile cu art. 6 parag. 1 din Convenție; în afară de circumstanțe absolut excepționale, părțile litigiului trebuie să aibă cel puțin posibilitatea de a cere o audiere publică, deși instanța poate refuza cererea și să facă audierea în camera de consiliu, ținând cont de circumstanțele cauzei și din motivele menționate mai sus.

Curtea a identificat următoarele situații în care circumstanțe excepționale pot justifica renunțarea la o audiere publică: (i) dacă nu există chestiuni legate de credibilitate sau fapte contestate care necesită o audiere, iar instanțele judecătorești pot soluționa cauza în mod echitabil și rezonabil pe baza dosarului; (ii) în cazurile care ridică aspecte pur juridice cu un domeniu de aplicare limitat sau chestiuni de drept care nu prezintă o complexitate deosebită; (iii) când cauza se referă la aspecte extrem de tehnice. De exemplu, Curtea a luat în considerare natura tehnică a litigiilor privind prestațiile de securitate socială, care ar putea fi analizate mai bine în scris decât în cadrul unui litigiu oral. În schimb, Curtea a considerat necesară desfășurarea unei audieri publice, de exemplu: (i) în cazul în care este necesar să se evalueze dacă faptele au fost stabilite corect de autorități; (ii) atunci când circumstanțele impun instanței să își formeze propriile impresii privind părțile, acordându-le dreptul de a-și explica situația personală, în nume propriu sau prin intermediul unui reprezentant; (iii) în cazul în care instanța trebuie să obțină clarificări cu privire la anumite aspecte, printre altele și prin audiere. Curtea a examinat anterior problema dacă lipsa unei audieri publice în primă instanță poate fi remediată printr-o audiere publică în calea de atac. Într-o serie de cazuri, ea a constatat că faptul că o procedură în fața unei instanțe superioare se desfășoară în mod public nu poate remedia lipsa unei audieri publice la nivelurile inferioare de jurisdicție, atunci când domeniul de aplicare a procedurii în calea de atac este limitat, în special atunci când instanța de control nu poate examina fondul cauzei, inclusiv când nu pot avea loc o reexaminare a faptelor și o evaluare a împrejurării dacă sancțiunea a fost proporțională cu abaterea săvârșită. Cu toate acestea, dacă instanța superioară are competență deplină, lipsa unei audieri în fața unei instanțe inferioare poate fi remediată în fața celei dintâi (cauza *Ramos Nunes de Carvalho e Sá c. Portugaliei*, Hotărârea din 6 noiembrie 2018, www.echr.coe.int).

2. După cum a explicat în mod repetat Curtea, caracterul public al procedurilor judiciare cerut de art. 6 parag. 1 din Convenție protejează părțile împotriva administrării în secret a justiției, fără niciun control public, fiind unul dintre mijloacele prin care se poate menține încrederea în justiție. Publicitatea contribuie astfel la realizarea unui proces echitabil. Cu toate acestea, art. 6 parag. 1 nu interzice instanțelor să deroge de la obligația de a organiza ședințe publice atunci când împrejurările speciale ale cauzei justifică un astfel de demers. Se permite în mod expres ca presa și publicul să fie excluse din tot sau din parte a procesului, în interesul moralității, al ordinii publice sau al securității naționale într-o

societate democratică, în cazul în care interesele minorilor sau protecția vieții private a părților impun acest lucru ori în măsura considerată absolut necesară de către instanță în circumstanțe speciale în care publicitatea ar aduce atingere intereselor justiției.
În practică, Curtea, în interpretarea dreptului la o ședință publică, a aplicat un test de strictă necesitate, indiferent de justificarea avansată pentru lipsa de publicitate. Astfel, înainte de a exclude publicul din procedurile penale, instanța națională trebuie să constate în mod expres că acest lucru este absolut necesar pentru a proteja un interes guvernamental și trebuie să limiteze măsura doar pentru apărarea acestui interes. Abordarea obișnuită a Curții în astfel de cazuri este de a analiza motivele deciziei de a organiza o audiere în camera de consiliu și de a evalua, în lumina faptelor cauzei, dacă aceste motive par justificate. Totuși, aplicarea unui test de necesitate strictă poate fi dificilă atunci când motivul invocat pentru desfășurarea în secret a unui proces privește securitatea națională. Caracterul sensibil al preocupărilor privind securitatea națională înseamnă că tocmai motivele pentru care poate fi exclus publicul pot fi supuse unor reguli de confidențialitate, iar guvernele pot fi reticente în a dezvălui detalii către Curte. Astfel de sensibilități sunt, în principiu, legitime și Curtea este pregătită să ia măsurile necesare pentru a proteja informațiile secrete dezvăluite de părți în cursul procedurii în fața sa. Dar, în unele cazuri, chiar și aceste garanții de confidențialitate pot fi considerate insuficiente pentru a diminua riscul de vătămare gravă adusă intereselor naționale fundamentale în cazul în care informațiile sunt dezvăluite. Prin urmare, este posibil ca, în unele cauze, să i se ceară Curții să evalueze dacă excluderea publicului și a presei a îndeplinit testul de strictă necesitate, fără ca aceasta să aibă acces la materialul pe baza căruia s-a făcut evaluarea la nivel intern.
Cu toate acestea, chiar și în cazul în care securitatea națională este în pericol, măsurile care afectează drepturile fundamentale ale omului trebuie să fie supuse unei proceduri contradictorii în fața unui organism independent competent să examineze motivele deciziei. În cazurile în care Curtea nu are cunoștință de elementele de securitate națională pe care se bazează deciziile de restricționare a drepturilor omului, va examina procedura națională de luare a deciziilor, spre a se asigura că au fost prevăzute garanții adecvate pentru a proteja interesele persoanei în cauză. De asemenea, este relevant, atunci când se stabilește dacă o decizie de a desfășura în secret o procedură penală a fost compatibilă cu dreptul la o audiere publică în temeiul art. 6, dacă a existat un echilibru între motivele de interes public și nevoia de publicitate a procedurilor, dacă toate probele au fost dezvăluite apărării și dacă procedurile în ansamblu au fost echitabile (cauza *Yam c. Regatului Unit*, Hotărârea din 16 ianuarie 2020, www.echr.coe.int).

3. În timp ce instanțele sunt forul în care se determină vinovăția sau nevinovăția unei persoane față de anumite acuzații, aceasta nu înseamnă că anterior sau concomitent cu procesul nu pot exista discuții cu privire la acest subiect al procesului penal și în altă parte, în special în ziare, în presă sau în public la modul general. Raportarea, inclusiv prin comentare, a procedurilor existente pe rolul instanțelor contribuie la publicitatea adusă acestora și este în perfectă concordanță cu cerința art. 6 parag. 1 din Convenție referitoare la audierile publice. Nu doar media are rolul de a împărtăși aceste informații și idei, ci și publicul are dreptul de a le primi [cauza *Craxi c. Italiei (nr. 2)*, Hotărârea din 17 iulie 2003, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 435].

4. În ceea ce privește conflictul dintre interesele apărării și cele ale martorilor în procesele penale, Curtea a constatat deja în mai multe rânduri că procedurile penale ar trebui să fie organizate în așa fel încât să nu pună în pericol în mod nejustificat viața, libertatea sau securitatea martorilor, în special a victimelor chemate să depună mărturie, ori interesele lor care intră în domeniul de aplicare a art. 8 din Convenție. De aceea, trebuie să existe un echilibru între interesele apărării și cele ale martorilor sau victimelor chemate să depună mărturie. Cel mai des, procedurile penale privind infracțiunile sexuale reprezintă un calvar pentru victimă, mai ales atunci când aceasta se confruntă involuntar cu inculpatul sau în cazul în care este vorba despre un minor. Prin urmare, în astfel de proceduri pot

fi luate anumite măsuri în scopul de a proteja victima, cu condiția ca acestea să poată fi conciliate cu un exercițiu adecvat și eficient al dreptului la apărare al inculpatului (cauza *Y. c. Sloveniei*, Hotărârea din 28 mai 2015, www.echr.coe.int).

Art. 353. Citarea la judecată[1]. (1) Judecata poate avea loc numai dacă persoana vătămată și părțile sunt legal citate și procedura este îndeplinită. Inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente și, după caz, reprezentanții legali ai acestora se citează din oficiu de către instanță. Instanța poate dispune citarea altor subiecți procesuali atunci când prezența acestora este necesară pentru soluționarea cauzei. Înfățișarea persoanei vătămate sau a părții în instanță, în persoană sau prin reprezentant ori avocat ales sau avocat din oficiu, dacă acesta din urmă a luat legătura cu persoana reprezentată, acoperă orice nelegalitate survenită în procedura de citare.

(2) Partea sau alt subiect procesual principal prezent personal, prin reprezentant sau prin apărător ales la un termen, precum și acela căruia, personal, prin reprezentant sau apărător ales ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței, i s-a înmânat în mod legal citația pentru un termen de judecată nu mai sunt citați pentru termenele ulterioare, chiar dacă ar lipsi la vreunul dintre aceste termene, cu excepția situațiilor în care prezența acestora este obligatorie. Militarii și deținuții sunt citați din oficiu la fiecare termen.

(3) Pentru primul termen de judecată, persoana vătămată se citează cu mențiunea că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătorești.

(4) Neprezentarea persoanei vătămate și a părților citate nu împiedică judecarea cauzei. Când instanța consideră că este necesară prezența uneia dintre părțile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia, amânând în acest scop judecata.

(5)[2] *Abrogat.*

(6) Pe tot parcursul judecății, persoana vătămată și părțile pot solicita, oral sau în scris, ca judecata să se desfășoare în lipsă, în acest caz nemaifiind citate pentru termenele următoare.

(7)[3] Când judecata se amână, părțile și celelalte persoane care participă la proces iau cunoștință de noul termen de judecată.

(8) La cererea persoanelor care iau termenul în cunoștință, instanța le înmânează citații, spre a le servi drept justificare la locul de muncă, în vederea prezentării la noul termen.

(9) Participarea procurorului la judecata cauzei este obligatorie.

(10)[4] Completul învestit cu judecarea unei cauze penale poate, din oficiu sau la cererea părților ori a persoanei vătămate, să preschimbe primul termen sau termenul luat în cunoștință, cu respectarea principiului continuității completului, în situația în care din motive obiective instanța nu își poate desfășura activitatea de judecată la termenul fixat ori în vederea soluționării cu celeritate a cauzei. Preschimbarea

---

[1] Denumirea marginală și alin. (1) și (2) ale art. 353 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 228 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (5) al art. 353 a fost abrogat prin art. 102 pct. 229 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (7) al art. 353 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 230 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (10) al art. 353 a fost introdus prin art. 102 pct. 231 din Legea nr. 255/2013.

termenului se dispune prin rezoluția judecătorului în camera de consiliu și fără citarea părților. Părțile vor fi citate de îndată pentru noul termen fixat. *[R.A.: art. 291 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Primirea de către reclamant a citației cu numai o zi înaintea audierii încalcă dreptul acestuia la un proces echitabil, care implică nu numai participarea efectivă la desfășurarea procesului, ci și posibilitatea de a-și pregăti apărarea, ceea ce implică notificarea lui în termen rezonabil (cauza *Ziliberberg c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 1 februarie 2005, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 437).

Art. 354. Compunerea instanței. (1) Instanța judecă în complet de judecată, a cărui compunere este cea prevăzută de lege.

(2) Completul de judecată trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei. Când acest lucru nu este posibil, completul se poate schimba până la începerea dezbaterilor.

(3) După începerea dezbaterilor, orice schimbare intervenită în compunerea completului atrage reluarea dezbaterilor. *[R.A.: art. 292 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. În conformitate cu principiul nemijlocirii, în materie penală, hotărârea trebuie luată de către judecătorii care au fost prezenți pe tot parcursul procedurilor. Cu toate acestea, nu este interzisă în totalitate orice schimbare în componența instanței în cursul judecării unei cauze, însă, în asemenea situații, trebuie luate măsuri pentru a se asigura că judecătorii care continuă judecata au la dispoziție transcrieri ale declarațiilor luate, în cazul în care credibilitatea martorilor nu este contestată, sau au posibilitatea reaudierii acestora. În condițiile în care completul de judecată în primă instanță a fost schimbat, iar atât noul complet care l-a condamnat pe inculpat, cât și instanța de apel nu l-au ascultat în mod direct pe acesta și nici martorii audiați anterior, este încălcat dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din Convenție (cauza *Cutean c. României*, Hotărârea din 2 decembrie 2014, www.echr.coe.int).

2. Un aspect important al unui proces penal echitabil este posibilitatea pe care o are inculpatul de a fi confruntat cu martorii în prezența judecătorului care, în cele din urmă, se pronunță asupra cauzei. Principiul nemijlocirii este o garanție importantă în procesul penal în cadrul căruia observațiile făcute de instanță cu privire la comportamentul și credibilitatea unui martor pot avea consecințe importante pentru inculpat. Prin urmare, o modificare adusă compunerii instanței de judecată ulterior audierii unui martor important ar trebui să determine în mod normal o nouă audiere a martorului. În prezenta cauză, judecătorul unic îi audiase pe ceilalți coinculpați și pe martori, iar după numirea celui de-al doilea judecător *(ca urmare a modificărilor dispozițiilor Codului de procedură penală – n.a.)*, coinculpații și martorii audiați anterior nu au fost audiați din nou. Curtea acceptă faptul că, deși cel de-al doilea judecător a fost numit la 5 luni de la începerea procesului, primul judecător, care a administrat singur majoritatea probelor, a rămas același pe parcursul procesului. De asemenea, Curtea acceptă că cel de-al doilea judecător a avut la dispoziție procesele-verbale întocmite în cadrul ședințelor de judecată în care au fost audiați martorii și coinculpații. Cu toate acestea, remarcând că reclamantul a fost condamnat exclusiv pe baza unor mărturii care nu au fost administrate direct în fața celui de-al doilea judecător, Curtea consideră că disponibilitatea stenogramelor respective nu poate compensa neîndeplinirea cerinței nemijlocirii în cadrul procesului (cauza *Beraru c. României*, Hotărârea din 18 martie 2014, M. Of. nr. 944 din 23 decembrie 2014).

3. Este încălcat art. 6 parag. 1 din Convenție atunci când judecătorul care soluționează cauza în complet de judecător unic este înlocuit și noul magistrat nu audiază în mod direct niciuna dintre persoanele audiate de predecesorul său, ci examinează doar transcrierile declarațiilor, mai mult, refuză să permită audierea altor doi martori ai apărării în prezența sa,

iar declarațiile coinculpaților, ale martorilor și ale experților constituie în final dovezi-cheie pentru condamnarea reclamantului. În plus, deficiența nu a fost remediată nici de instanțele superioare, care au confirmat hotărârea instanței de fond fără să administreze în mod direct niciuna dintre probe, deși aveau dreptul să o facă. Prin urmare, dreptul reclamantului la un proces echitabil a fost încălcat, deoarece judecătorul de primă instanță care l-a condamnat a acționat fără a respecta principiul nemijlocirii și nicio altă măsură adecvată dispusă în cursul procesului nu a compensat această deficiență (cauza *Svanidze c. Georgiei*, Hotărârea din 25 iulie 2019; a se vedea și cauza *Antohi c. României*, Hotărârea din 24 septembrie 2019, ambele pe www.echr.coe.int).

Art. 355. Judecata de urgență în cauzele cu arestați preventiv sau aflați în arest la domiciliu. (1) Dacă în cauză sunt inculpați arestați preventiv sau aflați în arest la domiciliu, judecata se face de urgență și cu precădere, termenele de judecată fiind, de regulă, de 7 zile.

(2) Pentru motive temeinic justificate, instanța poate acorda termene mai scurte sau mai lungi. *[R.A.: art. 293 CPP 1968]*

Art. 356. Asigurarea apărării. (1) Persoana vătămată, inculpatul, celelalte părți și avocații acestora au dreptul să ia cunoștință de actele dosarului în tot cursul judecății.

(2) Când persoana vătămată sau una dintre părți se află în stare de deținere, președintele completului ia măsuri ca aceasta să își poată exercita dreptul prevăzut la alin. (1) și să poată lua contact cu avocatul său.

(3) În cursul judecății, persoana vătămată și părțile au dreptul la un singur termen pentru angajarea unui avocat și pentru pregătirea apărării.

(4)[1] În situația în care persoana vătămată sau una dintre părți nu mai beneficiază de asistența juridică acordată de avocatul său ales, instanța poate acorda un alt termen pentru angajarea unui alt avocat și pregătirea apărării.

(5) În situațiile prevăzute la alin. (1)-(4), acordarea înlesnirilor necesare pregătirii apărării efective trebuie să fie conformă respectării termenului rezonabil al procesului penal. *[R.A.: art. 294 alin. (2) și (3) CPP 1968]*

Art. 357. Atribuțiile președintelui completului. (1) Președintele completului conduce ședința, îndeplinind toate îndatoririle prevăzute de lege, și decide asupra cererilor formulate de procuror, persoana vătămată și de părți, dacă rezolvarea acestora nu este dată în căderea completului.

(2) În cursul judecății, președintele, după consultarea celorlalți membri ai completului, poate respinge întrebările formulate de părți, persoana vătămată și de procuror, dacă acestea nu sunt concludente și utile soluționării cauzei.

(3) Dispozițiile președintelui completului sunt obligatorii pentru toate persoanele prezente în sala de ședință. *[R.A.: art. 296 CPP 1968]*

Art. 358. Strigarea cauzei și apelul celor citați. (1) Președintele completului anunță, potrivit ordinii de pe lista de ședință, cauza a cărei judecare este la rând, dispune a se face apelul părților și al celorlalte persoane citate și constată care dintre ele s-au prezentat. În cazul participanților care lipsesc verifică dacă le-a fost înmânată citația în condițiile art. 260 și dacă și-au justificat în vreun fel absența.

---

[1] Alin. (4) al art. 356 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 232 din Legea nr. 255/2013.

(2) Părțile şi persoana vătămată se pot prezenta şi participa la judecată chiar dacă nu au fost citate sau nu au primit citația, preşedintele având îndatorirea să stabilească identitatea acestora. *[R.A.: art. 297 CPP 1968]*

Art. 359. Asigurarea ordinii şi solemnității şedinței. (1) Preşedintele veghează asupra menținerii ordinii şi solemnității şedinței, putând lua măsurile necesare în acest scop.

(2) Preşedintele poate limita accesul publicului la şedința de judecată, ținând seama de mărimea sălii de şedință.

(3) Părțile şi persoanele care asistă sau participă la şedința de judecată sunt obligate să păstreze disciplina şedinței.

(4) Când o parte sau oricare altă persoană tulbură şedința ori nesocoteşte măsurile luate, preşedintele îi atrage atenția să respecte disciplina, iar în caz de repetare ori de abateri grave, dispune îndepărtarea ei din sală.

(5) Partea sau persoana îndepărtată este chemată în sală înainte de începerea dezbaterilor. Preşedintele îi aduce la cunoştință actele esențiale efectuate în lipsă şi îi citeşte declarațiile celor audiați. Dacă partea sau persoana continuă să tulbure şedința, preşedintele poate dispune din nou îndepărtarea ei din sală, dezbaterile urmând a avea loc în lipsa acesteia.

(6) Dacă partea continuă să tulbure şedința şi cu ocazia pronunțării hotărârii, preşedintele completului poate dispune îndepărtarea ei din sală, în acest caz hotărârea urmând a-i fi comunicată. *[R.A.: art. 298 CPP 1968]*

Art. 360. Constatarea infracțiunilor de audiență. (1) Dacă în cursul şedinței se săvârşeşte o faptă prevăzută de legea penală, preşedintele completului de judecată constată acea faptă şi îl identifică pe făptuitor. Încheierea de şedință se trimite procurorului competent.

(2)[1] În cazul în care procurorul participă la judecată, poate declara că începe urmărirea penală, pune în mişcare acțiunea penală şi îl poate reține pe suspect sau pe inculpat. *[R.A.: art. 299 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 218 din Codul de procedură civilă, republicat (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015).

Art. 361. Pregătirea şedinței de judecată. (1)[2] *Abrogat.*

(2) Preşedintele completului de judecată are îndatorirea să ia din timp toate măsurile necesare pentru ca la termenul de judecată fixat judecarea cauzei să nu sufere amânare.

(3) În acest scop, dosarele repartizate pe complete în mod aleatoriu vor fi preluate de preşedintele completului, care va lua măsurile necesare în scopul pregătirii judecății, astfel încât să se asigure soluționarea cu celeritate a cauzei.

(4) În cazurile în care asistența juridică este obligatorie, preşedintele completului va lua măsuri pentru desemnarea avocatului din oficiu.

---

[1] Alin. (2) al art. 360 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 233 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 361 a fost abrogat prin art. 102 pct. 234 din Legea nr. 255/2013.

(5) În situația în care în aceeași cauză au calitatea de inculpat atât persoana juridică, cât și reprezentanții legali ai acesteia, președintele verifică dacă inculpatul persoană juridică și-a desemnat un reprezentant, iar în caz contrar, procedează la desemnarea unui reprezentant, din rândul practicienilor în insolvență.

(6) De asemenea, președintele verifică îndeplinirea dispozițiilor privind citarea și, după caz, procedează la completarea ori refacerea acestora.

(7) Președintele completului se îngrijește ca lista cauzelor fixate pentru judecată să fie întocmită și afișată la instanță, cu 24 de ore înaintea termenului de judecată.

(8) La întocmirea listei se ține seama de data intrării cauzelor la instanță, dându-se întâietate cauzelor în care sunt deținuți sau arestați la domiciliu și celor cu privire la care legea prevede că judecata se face de urgență. *[**R.A.:** art. 294 alin. (1), art. 295 și art. 313 CPP 1968]*

Art. 362. Măsurile preventive în cursul judecății. (1) Instanța se pronunță, la cerere sau din oficiu, cu privire la luarea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive.

(2) În cauzele în care față de inculpat s-a dispus o măsură preventivă, instanța este datoare să verifice, în cursul judecății, în ședință publică, legalitatea și temeinicia măsurii preventive, procedând potrivit dispozițiilor art. 208. *[**R.A.:** art. 300[1] și art. 300[2] CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 23 alin. (6) C. Rom.: *„Art. 23. Libertatea individuală. (...) (6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate"*.

Art. 363. Participarea procurorului la judecată. (1) Participarea procurorului la judecată este obligatorie.

(2) În cursul judecății, procurorul exercită rol activ, în vederea aflării adevărului și a respectării dispozițiilor legale.

(3) În cursul judecății, procurorul formulează cereri, ridică excepții și pune concluzii. Cererile și concluziile procurorului trebuie să fie motivate.

(4)[1] Când apreciază că există vreuna dintre cauzele care împiedică exercitarea acțiunii penale, procurorul pune, după caz, concluzii de achitare sau de încetare a procesului penal. *[**R.A.:** art. 301 alin. (1), art. 315 și art. 316 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 3/2019 (M. Of. nr. 526 din 27 iunie 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizările formulate de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, și de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept: „În interpretarea dispozițiilor art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, art. 88[8] alin. (2) din Legea nr. 207/2018 și a art. 3 alin. (1) lit. c[2]) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002, participarea la ședințele de judecată în

[1] Alin. (4) al art. 363 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 235 din Legea nr. 255/2013.

cauzele de competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția pentru investigarea infracțiunilor de justiție, în care urmărirea penală s-a efectuat de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție?" și „În cazul infracțiunilor prevăzute de art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, dacă prin intrarea în vigoare a prevederilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 încetează competența funcțională de a participa la ședința de judecată conform dispozițiilor art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 pentru procurorul care a efectuat sau a supravegheat urmărirea penală ori pentru un alt procuror din cadrul Direcției Naționale Anticorupție desemnat de conducătorul parchetului, conform art. 3 alin. (1) lit. c^2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție", și a stabilit:

„În interpretarea dispozițiilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, în care urmărirea penală s-a efectuat de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de către procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei".

Legislație conexă: art. 67 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Hotărâri C.E.D.O. O poziție „fizică" privilegiată în sala de judecată a reprezentantului Ministerului Public nu pune „acuzatul" într-o situație dezavantajoasă în ceea ce privește apărarea drepturilor sale (cauza *Chalmont c. Franței*, Decizia din 9 decembrie 2003, www.echr.coe.int).

N.r. În speță, reclamantul s-a plâns că, în timpul audierii sale în fața instanței, el și avocatul său au fost plasați la un nivel mai jos decât judecătorul, în timp ce procurorul a stat pe un podium, la aceeași înălțime ca instanța de judecată, motiv pentru care a considerat că s-a produs o încălcare a principiului egalității de arme. În același sens, cauza *Trăilescu c. României*, Decizia din 22 mai 2012, www.echr.coe.int.

Art. 364. Participarea inculpatului la judecată și drepturile acestuia. (1)[1] Judecata cauzei are loc în prezența inculpatului. Aducerea inculpatului aflat în stare de deținere la judecată este obligatorie. Se consideră că este prezent și inculpatul privat de libertate care, cu acordul său și în prezența apărătorului ales sau numit din oficiu și, după caz, și a interpretului, participă la judecată prin videoconferință, la locul de deținere.

(2) Judecata poate avea loc în lipsa inculpatului dacă acesta este dispărut, se sustrage de la judecată ori și-a schimbat adresa fără a o aduce la cunoștința organelor judiciare și, în urma verificărilor efectuate, nu i se cunoaște noua adresă.

(3) Judecata poate de asemenea avea loc în lipsa inculpatului dacă, deși legal citat, acesta lipsește în mod nejustificat de la judecarea cauzei.

---

[1] Alin. (1) al art. 364 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 95 din O.U.G. nr. 18/2016.

(4)[1] Pe tot parcursul judecății, inculpatul, inclusiv în cazul în care este privat de libertate, poate cere, în scris, să fie judecat în lipsă, fiind reprezentat de avocatul său ales sau din oficiu. În cazul în care inculpatul aflat în stare de deținere a solicitat să fie judecat în lipsă, instanța poate dispune, la cerere sau din oficiu, ca acesta să poată pună concluzii în cadrul dezbaterilor și să i se dea cuvântul prin intermediul videoconferinței, în prezența apărătorului ales sau din oficiu.

(5) Dacă apreciază necesară prezența inculpatului, instanța poate dispune aducerea acestuia cu mandat de aducere.

(6)[2] Inculpatul poate formula cereri, ridica excepții și pune concluzii, inclusiv în situația prevăzută la alin. (1) teza finală. *[R.A.: art. 301 alin. (1) și art. 314 CPP 1968]*

Legislație conexă: Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016).

Hotărâri C.E.D.O. Articolul 6 din Convenție garantează dreptul acuzatului de a participa efectiv la procesul penal, care include nu numai dreptul de a fi prezent la judecată, ci și dreptul de a auzi și de a urmări efectiv procedura. Aceste drepturi sunt incluse în însăși noțiunea de procedură contradictorie și rezultă și din garanțiile conținute de lit. a), d) și e) ale parag. 3 al art. 6 (cauza *Stanford c. Regatului Unit*, Hotărârea din 23 februarie 1994, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 455).

Art. 365. Participarea celorlalte părți la judecată și drepturile acestora. (1) Partea civilă și partea responsabilă civilmente pot fi reprezentate de avocat.

(2) Partea civilă și partea responsabilă civilmente pot formula cereri, ridica excepții și pune concluzii. *[R.A.: art. 301 alin. (1) și (3) CPP 1968]*

Art. 366.[3] **Participarea persoanei vătămate și a altor subiecți procesuali la judecată și drepturile acestora.** (1) Persoana vătămată poate fi reprezentată de avocat.

(2) Persoana vătămată poate formula cereri, ridica excepții și pune concluzii în latura penală a cauzei.

(3) Persoanele ale căror bunuri sunt supuse confiscării pot fi reprezentate de avocat și pot formula cereri, ridica excepții și pune concluzii cu privire la măsura confiscării. *[R.A.: art. 301 alin. (1) și (2) CPP 1968]*

Art. 367. Suspendarea judecății. (1) Când se constată pe baza unei expertize medico-legale că inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să participe la judecată, instanța dispune, prin încheiere, suspendarea judecății până când starea sănătății inculpatului va permite participarea acestuia la judecată.

(1¹)[4] Instanța dispune suspendarea judecății numai dacă, luând în considerare toate circumstanțele cauzei, apreciază că suspectul sau inculpatul nu ar putea fi

---

[1] Alin. (4) al art. 364 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 95 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (6) al art. 364 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 95 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Art. 366 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 237 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (1¹) și (1²) ale art. 367 au fost introduse prin art. II pct. 5 din Legea nr. 228/2020.

audiat la locul unde se află sau prin intermediul videoconferinței ori că audierea lui în acest mod ar aduce atingere drepturilor sale ori bunei desfășurări a judecății.

(1²) Dacă nu se dispune suspendarea judecății, audierea suspectului sau inculpatului la locul unde se află sau prin videoconferință nu poate avea loc decât în prezența avocatului.

(2) Dacă sunt mai mulți inculpați, iar temeiul suspendării privește numai pe unul dintre ei și disjungerea nu este posibilă, se dispune suspendarea întregii cauze.

(3) Suspendarea judecății se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii.

(4)[1] Încheierea dată în primă instanță prin care s-a dispus cu privire la suspendarea cauzei poate fi atacată separat cu contestație la instanța ierarhic superioară în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru procuror, părțile și persoana vătămată prezente, și de la comunicare, pentru părțile sau persoana vătămată care lipsesc. Contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(5) Contestația nu suspendă executarea și se judecă în termen de 3 zile de la primirea dosarului.

(6) Procesul penal se reia din oficiu de îndată ce inculpatul poate participa la judecată sau la încheierea procedurii de mediere, potrivit legii.

(7) Instanța de judecată este obligată să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea judecății.

(8)[2] Dacă inculpatul se află în arest la domiciliu sau este arestat preventiv ori față de inculpat s-a dispus măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune, se aplică în mod corespunzător prevederile art. 208.

(9) Ridicarea unei excepții de neconstituționalitate nu suspendă judecarea cauzei.
[R.A.: art. 303 CPP 1968]

Legislație conexă: art. 70 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 368. Suspendarea judecății în caz de extrădare activă. (1)[3] În cazul în care, potrivit legii, se cere extrădarea unei persoane în vederea judecării într-o cauză penală, instanța pe rolul căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere motivată, suspendarea judecății până la data la care statul solicitat va comunica hotărârea sa asupra cererii de extrădare. Încheierea instanței este supusă contestației în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru cei lipsă, la instanța ierarhic superioară.

(2) Dacă se solicită extrădarea unui inculpat judecat într-o cauză cu mai mulți inculpați, instanța poate dispune, în interesul unei bune judecăți, disjungerea cauzei.

---

[1] Alin. (4) al art. 367 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 6 din Legea nr. 228/2020.

[2] Alin. (8) al art. 367 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 16 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[3] Alin. (1) și (2) ale art. 368 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 238 din Legea nr. 255/2013.

(3) Contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(4)[1] Contestația nu suspendă executarea și se judecă în ședință publică, în termen de 5 zile de la primirea dosarului, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului. *[R.A.: art. 303¹ CPP 1968]*

Art. 369. Notele privind desfășurarea ședinței de judecată. (1) Desfășurarea ședinței de judecată se înregistrează cu mijloace tehnice audio.

(2) În cursul ședinței de judecată grefierul ia note cu privire la desfășurarea procesului. Procurorul și părțile pot cere citirea notelor și vizarea lor de către președinte.

(3) După terminarea ședinței de judecată, participanții la proces primesc, la cerere, câte o copie de pe notele grefierului.

(4) Notele grefierului pot fi contestate cel mai târziu la termenul următor.

(5) În caz de contestare de către participanții la proces a notelor grefierului, acestea vor fi verificate și, eventual, completate ori rectificate pe baza înregistrărilor din ședința de judecată.

(6)[2] La cerere, părțile, pe cheltuiala acestora, pot obține o copie electronică a înregistrării ședinței de judecată în ceea ce privește cauza lor, cu excepția situațiilor în care ședința nu a fost publică în tot sau în parte. *[R.A.: art. 304 CPP 1968]*

Art. 370. Felul hotărârilor. (1) Hotărârea prin care cauza este soluționată de prima instanță de judecată sau prin care aceasta se dezînvestește fără a soluționa cauza se numește *sentință*. Instanța se pronunță prin sentință și în alte situații prevăzute de lege.

(2)[3] Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului în casație și recursului în interesul legii se numește decizie. Instanța se pronunță prin decizie și în alte situații prevăzute de lege.

(3) Toate celelalte hotărâri pronunțate de instanțe în cursul judecății se numesc *încheieri*.

(4) Desfășurarea procesului în ședința de judecată se consemnează într-o încheiere care cuprinde:

a) ziua, luna, anul și denumirea instanței;

b) mențiunea dacă ședința a fost sau nu publică;

c) numele și prenumele judecătorilor, procurorului și grefierului;

d) numele și prenumele părților, avocaților și ale celorlalte persoane care participă în proces și care au fost prezente la judecată, precum și ale celor care au lipsit, cu arătarea calității lor procesuale și cu mențiunea privitoare la îndeplinirea procedurii;

e)[4] fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată și textele de lege în care a fost încadrată fapta;

---

[1] Alin. (4) al art. 368 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 96 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (6) al art. 369 a fost introdus prin art. II pct. 97 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (2) al art. 370 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 239 din Legea nr. 255/2013.

[4] Lit. e) de la alin. (4) al art. 370 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 239 din Legea nr. 255/2013.

f) mijloacele de probă care au fost supuse dezbaterii contradictorii;

g) cererile de orice natură formulate de procuror, de persoana vătămată, de părți și de ceilalți participanți la proces;

h) concluziile procurorului, ale persoanei vătămate și ale părților;

i) măsurile luate în cursul ședinței.

(5) Încheierea se întocmește de grefier în termen de cel mult 72 de ore de la terminarea ședinței și se semnează de președintele completului de judecată și de grefier.

(6) Când hotărârea se pronunță în ziua în care a avut loc judecata, nu se întocmește încheierea. *[R.A.: art. 305 și art. 311 CPP 1968]*

Capitolul II. Judecata în primă instanță

Secțiunea 1. Desfășurarea judecării cauzelor

Art. 371. Obiectul judecății. Judecata se mărginește la faptele și la persoanele arătate în actul de sesizare a instanței. *[R.A.: art. 317 CPP 1968]*

Art. 372. Verificările privitoare la inculpat. (1) La termenul de judecată, după strigarea cauzei și apelul părților, președintele verifică identitatea inculpatului.

(2) În cazul inculpatului persoană juridică, președintele face verificări cu privire la denumire, sediul social și sediile secundare, codul unic de identificare, identitatea și calitatea persoanelor abilitate să îl reprezinte. *[R.A.: art. 318 CPP 1968]*

Art. 373. Măsurile premergătoare privind martorii, experții și interpreții. (1) După apelul martorilor, experților și interpreților, președintele cere martorilor prezenți să părăsească sala de ședință și le pune în vedere să nu se îndepărteze fără încuviințarea sa.

(2) Experții rămân în sala de ședință, în afară de cazul în care instanța dispune altfel.

(3) Martorii, experții și interpreții prezenți pot fi ascultați, chiar dacă nu au fost citați sau nu au primit citație, însă numai după ce s-a stabilit identitatea lor, ținându-se seama de dispozițiile art. 122. *[R.A.: art. 319 CPP 1968]*

Art. 374.[1] **Aducerea la cunoștință a învinuirii, lămuriri și cereri.** (1) La primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită și cauza se află în stare de judecată, președintele dispune ca grefierul să dea citire actului prin care s-a dispus trimiterea în judecată ori, după caz, a celui prin care s-a dispus începerea judecății sau să facă o prezentare succintă a acestuia.

(2) Președintele explică inculpatului în ce constă învinuirea ce i se aduce, îl înștiințează pe inculpat cu privire la dreptul de a nu face nicio declarație, atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit și împotriva sa, precum și cu privire la dreptul de a pune întrebări coinculpaților, persoanei vătămate, celorlalte părți, martorilor, experților și de a da explicații în tot cursul cercetării judecătorești, când socotește că este necesar.

[1] Art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 240 din Legea nr. 255/2013.

(3) Preşedintele încunoştinţează partea civilă, partea responsabilă civilmente şi persoana vătămată cu privire la probele administrate în faza urmăririi penale care au fost excluse şi care nu vor fi avute în vedere la soluţionarea cauzei şi pune în vedere persoanei vătămate că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătoreşti.

(4)[1] În cazurile în care acţiunea penală nu vizează o infracţiune care se pedepseşte cu detenţiune pe viaţă, preşedintele pune în vedere inculpatului că poate solicita ca judecata să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale şi a înscrisurilor prezentate de părţi şi de persoana vătămată, dacă recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa, aducându-i la cunoştinţă dispoziţiile art. 396 alin. (10).

(5) Preşedintele întreabă procurorul, părţile şi persoana vătămată dacă propun administrarea de probe.

(6) În cazul în care se propun probe, trebuie să se arate faptele şi împrejurările ce urmează a fi dovedite, mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe, locul unde se află aceste mijloace, iar în ceea ce priveşte martorii şi experţii, identitatea şi adresa acestora.

(7)[2] Probele administrate în cursul urmăririi penale şi necontestate de către părţi sau de către persoana vătămată nu se readministrează în cursul cercetării judecătoreşti. Acestea sunt puse în dezbaterea contradictorie a părţilor, a persoanei vătămate şi a procurorului şi sunt avute în vedere de instanţă la deliberare.

(8) Probele prevăzute la alin. (7) pot fi administrate din oficiu de către instanţă, dacă apreciază că este necesar pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei.

(9) Procurorul, persoana vătămată şi părţile pot cere administrarea de probe noi şi în cursul cercetării judecătoreşti.

(10) Instanţa poate dispune din oficiu administrarea de probe necesare pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei. *[R.A.: art. 320, art. 320¹ alin. (1), (2) şi alin. (7) teza a II-a şi art. 322 CPP 1968]*

Art. 375.[3] **Procedura în cazul recunoaşterii învinuirii.** (1) Dacă inculpatul solicită ca judecata să aibă loc în condiţiile prevăzute la art. 374 alin. (4), instanţa procedează la ascultarea acestuia, după care, luând concluziile procurorului şi ale celorlalte părţi, se pronunţă asupra cererii.

(1¹)[4] Inculpatul poate recunoaşte faptele şi solicita judecarea cauzei în condiţiile prevăzute la art. 374 alin. (4) şi prin înscris autentic.

(1²) În cazurile prevăzute la alin. (1) şi (1¹), dacă inculpatul este minor, este necesară şi încuviinţarea reprezentantului său legal.

---

[1] Alin. (4) al art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 98 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (7) al art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 98 din O.U.G. nr. 18/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 76/2015 (M. Of. nr. 174 din 13 martie 2015), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că soluţia legislativă de excludere a procurorului de la dezbaterea contradictorie a probelor cuprinsă în art. 374 alin. (7) teza a doua CPP este neconstituţională.

[3] Art. 375 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 241 din Legea nr. 255/2013.

[4] Alin. (1¹) şi (1²) ale art. 375 au fost introduse prin art. II pct. 99 din O.U.G. nr. 18/2016.

(2) Dacă admite cererea, instanța întreabă părțile și persoana vătămată dacă propun administrarea de probe cu înscrisuri.

(3) Dacă respinge cererea, instanța procedează potrivit art. 374 alin. (5)-(10). *[R.A.: art. 320¹ alin. (3), (4), (5) și (8) CPP 1968]*

Art. 376. Ordinea cercetării judecătorești. (1) Instanța începe efectuarea cercetării judecătorești când cauza se află în stare de judecată.

(2) Ordinea de efectuare a actelor de cercetare judecătorească este cea prevăzută în dispozițiile cuprinse în prezenta secțiune.

(3) După audierea inculpatului, a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, se procedează la administrarea probelor încuviințate.

(4) Administrarea de probe din oficiu poate fi făcută oricând pe parcursul cercetării judecătorești.

(5) Instanța poate dispune schimbarea ordinii, când aceasta este necesară. *[R.A.: art. 321 CPP 1968]*

Art. 377.[1] **Cercetarea judecătorească în cazul recunoașterii învinuirii.** (1) Dacă a dispus ca judecata să aibă loc în condițiile prevăzute la art. 375 alin. (1), instanța administrează proba cu înscrisurile încuviințate.

(2) Înscrisurile pot fi prezentate la termenul la care instanța se pronunță asupra cererii prevăzute la art. 375 alin. (1) sau la un termen ulterior, acordat în acest scop. Pentru prezentarea de înscrisuri instanța nu poate acorda decât un singur termen.

(3) Dispozițiile art. 383 alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

(4) Dacă instanța constată, din oficiu, la cererea procurorului sau a părților, că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă. Dispozițiile art. 386 alin. (2) se aplică în mod corespunzător.

(5) Dacă pentru stabilirea încadrării juridice, precum și dacă, după schimbarea încadrării juridice, este necesară administrarea altor probe, instanța, luând concluziile procurorului și ale părților, dispune efectuarea cercetării judecătorești, dispozițiile art. 374 alin. (5)-(10) aplicându-se în mod corespunzător. *[R.A.: art. 320¹ alin. (6) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 250/2019 (M. Of. nr. 500 din 20 iunie 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 377 alin. (4) teza întâi din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească ce nu soluționează fondul cauzei.**

Art. 378. Audierea inculpatului. (1)[2] Inculpatul este lăsat să arate tot ce știe despre fapta pentru care a fost trimis în judecată, apoi i se pot pune întrebări în mod nemijlocit de către procuror, de persoana vătămată, de partea civilă, de partea responsabilă civilmente, de ceilalți inculpați, precum și de avocații acestora

[1] Art. 377 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 242 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 378 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 243 din Legea nr. 255/2013.

şi de avocatul inculpatului a cărui audiere se face. Preşedintele şi ceilalţi membri ai completului pot, de asemenea, pune întrebări, dacă apreciază necesar, pentru justa soluţionare a cauzei.

(2) Instanţa poate respinge întrebările care nu sunt concludente şi utile cauzei. Întrebările respinse se consemnează în încheierea de şedinţă.

(3)[1] În situaţiile în care legea prevede posibilitatea ca inculpatul să fie obligat la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, acesta va fi întrebat dacă îşi manifestă acordul în acest sens, în cazul în care va fi găsit vinovat.

(4) Când inculpatul nu îşi mai aminteşte anumite fapte sau împrejurări ori când există contraziceri între declaraţiile făcute de inculpat în instanţă şi cele date anterior, preşedintele îi cere acestuia explicaţii şi poate da citire, în întregime sau în parte, declaraţiilor anterioare.

(5) Când inculpatul refuză să dea declaraţii, instanţa dispune citirea declaraţiilor pe care acesta le-a dat anterior.

(6) Inculpatul poate fi reascultat ori de câte ori este necesar. *[R.A.: art. 323 şi art. 325 CPP 1968]*

Art. 379. Audierea coinculpaţilor. (1) Dacă sunt mai mulţi inculpaţi, audierea fiecăruia dintre ei se face în prezenţa celorlalţi inculpaţi.

(2) Când interesul aflării adevărului o cere, instanţa poate dispune audierea vreunuia dintre inculpaţi fără ca ceilalţi să fie de faţă.

(3) Declaraţiile luate separat sunt citite în mod obligatoriu celorlalţi inculpaţi, după audierea lor.

(4) Inculpatul poate fi din nou audiat în prezenţa celorlalţi inculpaţi sau a unora dintre ei. *[R.A.: art. 324 CPP 1968]*

Hotărâri Com.E.D.O. şi Hotărâri C.E.D.O. 1. O condamnare întemeiată în special pe mărturiile unor coinculpaţi care au acceptat să coopereze cu organele de anchetă şi care au beneficiat în acest fel de reducerea pedepselor nu este contrară echităţii unui proces, în măsura în care aceste mărturii au fost discutate în contradictoriu şi au existat şi alte elemente de probă luate în considerare de tribunal pentru a-şi motiva decizia de condamnare [Com.E.D.O., cauza *Baragiola c. Elveţiei* (Plen), Decizia din 21 octombrie 1993, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 460].

2. Faptul că declaraţia aparţine unui coacuzat, şi nu unui martor, nu are relevanţă din perspectiva C.E.D.O. De aceea, când o mărturie serveşte ca temei al unei condamnări, aceasta constituie probă pentru acuzare şi trebuie să se conformeze cerinţelor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţia europeană, indiferent că aparţine unui martor *stricto sensu* sau unui acuzat (C.E.D.O., cauza *Lucà c. Italiei*, Hotărârea din 27 februarie 2001, în *N. Volonciu, A. Barbu*, CPP comentat, p. 95).

Art. 380. Audierea persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente. (1) Instanţa procedează la audierea persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente potrivit dispoziţiilor art. 111 şi 112, după ascultarea inculpatului şi, după caz, a coinculpaţilor.

(2) Persoanele menţionate sunt lăsate să arate tot ce ştiu despre fapta care face obiectul judecăţii, apoi li se pot pune în mod nemijlocit întrebări de către procuror,

[1] Alin. (3)-(5) ale art. 378 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 243 din Legea nr. 255/2013.

inculpat, avocatul inculpatului, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente şi avocaţii acestora. Preşedintele şi ceilalţi membri ai completului pot de asemenea pune întrebări, dacă apreciază necesar, pentru justa soluţionare a cauzei.

(3) Instanţa poate respinge întrebările care nu sunt concludente şi utile cauzei. Întrebările respinse se consemnează în încheierea de şedinţă.

(4) Persoana vătămată, partea civilă şi partea responsabilă civilmente pot fi reascultate ori de câte ori este necesar. *[R.A.: art. 326 CPP 1968]*

Art. 381. Audierea martorului şi a expertului. (1) Audierea martorului se face potrivit dispoziţiilor art. 119-124, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Dacă martorul a fost propus de către procuror, acestuia i se pot pune în mod nemijlocit întrebări de către procuror, inculpat, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente. Dacă martorul sau expertul a fost propus de către una dintre părţi, i se pot pune întrebări de către aceasta, de către procuror, persoana vătămată şi de către celelalte părţi.

(3)[1] Preşedintele şi ceilalţi membri ai completului pot adresa întrebări martorului ori de câte ori consideră necesar, pentru justa soluţionare a cauzei.

(4) Instanţa poate respinge întrebările care nu sunt concludente şi utile cauzei. Întrebările respinse se consemnează în încheierea de şedinţă.

(5) Martorul care posedă un înscris în legătură cu depoziţia făcută poate să îl citească în instanţă. Procurorul şi părţile au dreptul să examineze înscrisul, iar instanţa poate dispune reţinerea înscrisului la dosar, în original sau în copie.

(6)[2] Când martorul nu îşi mai aminteşte anumite fapte sau împrejurări ori când există contraziceri între declaraţiile făcute în instanţă şi cele date anterior, după ce martorul a fost lăsat să declare tot ceea ce ştie, preşedintele poate da citire, în întregime sau în parte, declaraţiilor anterioare.

(7) Dacă audierea vreunuia dintre martori nu mai este posibilă, iar în faza de urmărire penală acesta a dat declaraţii în faţa organelor de urmărire penală sau a fost ascultat de către judecătorul de drepturi şi libertăţi în condiţiile art. 308, instanţa dispune citirea depoziţiei date de acesta în cursul urmăririi penale şi ţine seama de ea la judecarea cauzei.

(8)[3] Dacă unul sau mai mulţi martori lipsesc, instanţa poate dispune motivat fie continuarea judecăţii, fie amânarea cauzei. Martorul a cărui lipsă nu este justificată poate fi adus cu mandat de aducere.

(9) Martorii audiaţi rămân în sală, la dispoziţia instanţei, până la terminarea actelor de cercetare judecătorească care se efectuează în şedinţa respectivă. Dacă instanţa găseşte necesar, poate dispune retragerea lor sau a unora dintre ei din sala de şedinţă, în vederea reaudierii ori a confruntării lor.

---

[1] Alin. (3) al art. 381 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 244 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (6) al art. 381 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 244 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (8) al art. 381 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 244 din Legea nr. 255/2013.

(10)[1] Instanța, luând concluziile procurorului, persoanei vătămate și ale părților, poate încuviința plecarea martorilor, după audierea lor.

(11) Dispozițiile alin. (1)-(10) se aplică în mod corespunzător și în caz de audiere a expertului sau interpretului.

(12)[2] Dispozițiile art. 130-134 și art. 306 alin. (6) se aplică în mod corespunzător.

[R.A.: art. 327 și art. 328 CPP 1968]

Hotărâri C.E.D.O. **1.** Toate probele trebuie să fie administrate în prezența celui acuzat, potrivit principiului contradictorialității. Cu toate acestea, utilizarea ca probă a declarațiilor unor martori obținute în etapa anchetei polițienești sau judiciare nu este, în sine, incompatibilă cu art. 6 parag. 1 și parag. 3 lit. d) din Convenție, cu condiția ca dreptul la apărare să fie respectat. Ca regulă, acest drept impune ca inculpatul să aibă ocazia de a contesta și audia martorii fie atunci când aceștia fac declarații, fie într-o etapă ulterioară a procedurii (cauza *Trampevski c. Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, Hotărârea din 10 iulie 2012, www.echr.coe.int). Curtea reamintește că dreptul de a propune martori nu este absolut și poate fi limitat în interesul bunei administrări a justiției. Articolul 6 parag. 3 lit. d) din Convenție nu impune participarea la proces și audierea fiecărui martor propus de persoana acuzată; scopul său esențial, așa cum indică sintagma „în aceleași condiții", îl reprezintă asigurarea unei depline egalități de arme în această materie. Sarcina Curții este de a verifica dacă procedura în cauză, privită ca un întreg, a fost echitabilă. Un reclamant care pretinde încălcarea dreptului său de a obține participarea și audierea unui martor trebuie să demonstreze că ascultarea persoanei respective a fost necesară pentru stabilirea adevărului și că refuzul de a chema martorul i-a prejudiciat dreptul la apărare. Cu toate că în mod normal revine instanței naționale atribuția de a evalua probele aduse în fața sa, precum și relevanța acestora, pot exista circumstanțe excepționale care să impună Curții să conchidă că refuzul de a audia o persoană în calitate de martor a fost incompatibil cu art. 6 din Convenție (cauza *Kapustyak c. Ucrainei*, Hotărârea din 3 martie 2016, www.echr.coe.int).

2. Incapacitatea autorităților de a localiza un martor poate, în anumite condiții, să justifice admiterea ca probă a declarației acestuia date în cursul urmăririi penale, chiar dacă apărarea nu a avut nicio ocazie de a-i adresa întrebări în mod direct. Cu toate acestea, autoritățile naționale trebuie să ia măsuri eficiente pentru a găsi și aduce martorii ce nu se prezintă în fața instanței și a-i da astfel posibilitatea acuzatului de a-i confrunta. Dacă se dovedește că asemenea măsuri nu au fost luate sau eforturile depuse de autorități nu au fost suficiente, este încălcat dreptul la un proces echitabil, prin nesocotirea dispozițiilor prevăzute în art. 6 parag. 1 și parag. 3 lit. d) din Convenție (cauza *Colac c. României*, Hotărârea din 10 februarie 2015, www.echr.coe.int).

3. Dreptul de apărare este limitat într-o măsură care este incompatibilă cu cerințele art. 6 din Convenție în cazul în care condamnarea se bazează exclusiv sau într-o măsură decisivă pe depozițiile unui martor pe care acuzatul nu a avut posibilitatea de a le examina fie în timpul anchetei, fie în timpul judecății (cauza *Khametshin c. Rusiei*, Hotărârea din 4 martie 2010, www.echr.coe.int). Chiar și în cazul în care apărarea a putut adresa întrebări unui martor în etapa urmăririi penale, aceasta nu poate înlocui audierea în fața instanței, pentru ca judecătorul să poată observa comportamentul lui și, astfel, să își formeze o opinie despre credibilitatea celui audiat (cauza *Matytsina c. Rusiei*, Hotărârea din 27 martie 2014, www.echr.coe.int).

---

[1] Alin. (10) al art. 381 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 244 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (12) al art. 381 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 244 din Legea nr. 255/2013.

4. În cauza *Al-Khawaja şi Tahery c. Regatului Unit* (Hotărârea din 15 decembrie 2011, § 118), Marea Cameră a stabilit principiile care trebuie aplicate atunci când un martor nu participă la un proces public. Aceste principii pot fi rezumate după cum urmează:
(i) Curtea trebuie să examineze mai întâi dacă există un motiv întemeiat pentru a admite declarația unui martor absent, având în vedere faptul că martorii ar trebui, ca regulă generală, să facă declarații în timpul procesului şi că trebuie depuse toate eforturile rezonabile pentru a asigura participarea lor;
(ii) motivele tipice pentru neparticipare sunt moartea martorului sau teama de represalii. Există totuşi şi alte motive legitime pentru care un martor nu poate participa la un proces;
(iii) în cazul în care un martor nu a fost audiat în niciun stadiu anterior al procedurii, admiterea declarației sale în locul dovezilor administrate în mod direct în timpul procesului trebuie să fie o măsură la care să se apeleze doar în mod excepțional;
(iv) admiterea ca dovadă a declarațiilor martorilor absenți are ca rezultat un posibil dezavantaj pentru inculpatul care, în principiu, într-un proces penal, ar trebui să aibă o şansă efectivă de a contesta probele împotriva sa. În special, ar trebui să poată testa veridicitatea şi credibilitatea declarațiilor date de martori, prin audierea acestora în prezența sa, fie în momentul în care martorul face declarația, fie într-un stadiu ulterior al procedurii;
(v) conform regulii „exclusiv sau determinant", în cazul în care condamnarea se bazează exclusiv sau în principal pe probe furnizate de martori pe care inculpatul nu îi poate interoga în niciun stadiu al procedurii, drepturile sale de apărare sunt restrânse în mod nejustificat;
(vi) în acest context, cuvântul „determinant" ar trebui să fie înțeles ca indicând o probă de o asemenea importanță încât ar putea fi hotărâtoare în soluționarea cauzei. Atunci când declarația unui martor este susținută de alte dovezi, aprecierea dacă este decisivă va depinde de puterea dovezilor cu care se coroborează: cu cât celelalte dovezi incriminatoare sunt mai puternice, cu atât este mai puțin probabil ca declarația martorului absent să fie considerată ca decisivă;
(vii) totuşi, întrucât art. 6 parag. 3 din Convenție trebuie interpretat în contextul unei examinări globale a echității procedurilor, regula unică sau decisivă nu ar trebui aplicată într-un mod inflexibil;
(viii) în special, în cazul în care o declarație „din auzite" (*hearsay statement*) reprezintă dovada unică sau decisivă împotriva unui pârât, recunoaşterea sa ca probă nu va conduce automat la o încălcare a art. 6 parag. 1. În acelaşi timp, atunci când condamnarea se bazează exclusiv sau decisiv pe declarațiile unor martori absenți, Curtea trebuie să supună procedura celui mai amănunțit control. Întrebarea care se pune în fiecare caz este dacă există suficienți factori de contrabalansare, inclusiv măsuri care să permită o evaluare corectă a fiabilității acestor dovezi. Acest lucru ar permite ca o condamnare să se bazeze pe astfel de probe numai dacă sunt suficient de credibile având în vedere importanța lor în cazul respectiv.
Aceste principii au fost clarificate ulterior în cauza *Schatschaschwili c. Germaniei* (Hotărârea din 15 decembrie 2015, §§ 110-131), în care Marea Cameră a confirmat că lipsa unui motiv întemeiat pentru neparticiparea unui martor nu este, în sine, concludentă cu privire la lipsa de corectitudine a unui proces, deşi rămâne foarte importantă şi trebuie avută în vedere atunci când se evaluează corectitudinea generală şi ar putea să constituie un factor care înclină balanța în favoarea constatării încălcării art. 6 parag. 1 şi parag. 3 lit. d). În plus, având în vedere că preocuparea sa este de a stabili dacă procedura în ansamblul ei a fost corectă, Curtea nu ar trebui doar să verifice existența unor factori de contrabalansare suficienți în cazurile în care declarațiile martorului absent au fost singurele sau cele decisive pentru condamnarea reclamantului, ci şi în situațiile în care nu a fost clar dacă elementele de probă au fost unice sau decisive, dar, totuşi, au avut o pondere semnificativă, iar admiterea lor ar fi putut afecta dreptul la apărare. Dimensiunea factorilor de contrabalansare necesari pentru ca un proces să fie considerat echitabil depinde de ponderea declarațiilor martorului absent. Cu cât sunt mai importante dovezile, cu atât mai multă pondere ar trebui să aibă factorii de contrabalansare, pentru ca procedura în

ansamblu să fie considerată corectă (cauza *Boyets c. Ucrainei*, Hotărârea din 30 ianuarie 2018, www.echr.coe.int).

5. Curtea a constatat că limitele capacității apărării de a contesta un martor în cadrul procedurilor diferă în cazul martorilor anonimi și, respectiv, al celor absenți. Astfel, martorii absenți prezintă problema particulară că datele lor nu pot fi supuse examinării aprofundate de către avocatul inculpatului. Cu toate acestea, identitatea lor este cunoscută de către apărare, care este, prin urmare, capabilă să identifice sau să investigheze toate motivele pentru care ar putea minți. În cazul unui martor anonim, dacă nu se cunoaște niciun detaliu despre identitatea sa, apărarea se confruntă cu dificultatea de a nu putea supune martorului și, în cele din urmă, instanței motivele pentru care acesta ar putea minți. Totuși, în practică sunt dezvăluite câteva amănunte care oferă datele necesare pentru examinarea încrucișată. Gradul de divulgare are impact asupra amplorii dezavantajului cu care se confruntă apărarea. Nu este surprinzător că, având în vedere aceste considerente, Curtea a adoptat în mod constant o abordare similară în contextul martorilor anonimi ca aceea pe care a urmat-o în cauzele care implică martori absenți (cauza *Asani c. Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, Hotărârea din 1 februarie 2018, www.echr.coe.int).

6. În condițiile în care cei mai mulți martori – ale căror declarații au fost luate în cursul urmăririi penale și au contribuit într-un mod decisiv la condamnarea reclamantului –, cu excepția unuia singur, nu au fost audiați niciodată de către instanță, aceasta respingând, fără o motivare suficientă, cererile repetate ale reclamantului prin care se solicita audierea în mod direct de către judecători, neputându-se contesta nici credibilitatea lor și nici pune la îndoială depozițiile acestora, dreptul apărării a suferit o asemenea limitare, încât persoana acuzată nu au putut beneficia de un proces echitabil (cauza *Reiner și alții c. României*, Hotărârea din 27 septembrie 2007, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 160).

7. În conformitate cu art. 6 din Convenție, admisibilitatea probelor este în primul rând o problemă de reglementare din partea legislației naționale, iar sarcina Curții nu este să se pronunțe asupra faptului dacă declarațiile martorilor au fost admise în mod corespunzător ca probă, ci mai degrabă să se stabilească dacă procedura în ansamblu, inclusiv modul în care au fost administrate probele, a fost corectă. Art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenție nu impune participarea și audierea fiecărui martor în beneficiul acuzatului, ci obiectivul esențial al acestei dispoziții, așa cum este indicat de expresia „în aceleași condiții", este asigurarea unei „egalități depline de arme". În hotărârea pronunțată în cauza *Perna c. Italiei* (Hotărârea din 6 mai 2003), Curtea a rezumat principiile aplicabile în privința chemării și audierii martorilor apărării. Mai întâi, ca regulă generală, este de competența instanțelor naționale să evalueze dovezile prezentate în fața lor, precum și relevanța probelor pe care inculpații doresc să le prezinte, iar art. 6 parag. 3 lit. d) le acordă, din nou ca regulă generală, posibilitatea să evalueze dacă este necesar să fie chemat un anumit martor. În al doilea rând, nu este suficient ca un inculpat să se plângă că nu i s-a permis să pună la îndoială anumiți martori; el trebuie, de asemenea, să își motiveze cererea, explicând de ce este important ca martorii în cauză să fie audiați, iar declarațiile lor trebuie să fie necesare pentru stabilirea adevărului. Testul formulat în cauza *Perna* constă, în esență, în două întrebări: în primul rând, dacă inculpatul și-a justificat cererea de a chema un martor, în special prin referirea la relevanța mărturiei acestuia pentru „stabilirea adevărului", și, în al doilea rând, dacă refuzul judecătorilor de a chema acest martor a subminat corectitudinea generală a procedurilor. În cazul în care o cerere de audiere a unui martor în numele acuzatului a fost făcută în conformitate cu legislația națională, Curtea formulează următorul test tridimensional: (i) dacă cererea de audiere a unui martor a fost suficient motivată și relevantă pentru obiectul acuzației; (ii) dacă instanțele naționale au evaluat relevanța acestei mărturii și au motivat în mod suficient decizia lor de a nu audia acel martor în proces; (iii) dacă decizia instanțelor naționale de a nu audia un martor a subminat echitatea generală a procedurii (cauza *Murtazaliyeva c. Rusiei*, Hotărârea din 18 decembrie 2018, www.echr.coe.int).

8. Noțiunea de „martor" trebuie interpretată în mod autonom de semnificația sa în dreptul intern al statelor semnatare ale Convenției. Deși formularea art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenție se referă la martori, și nu la experți, garanțiile de la parag. 3 sunt aspecte inerente ale dreptului la un proces echitabil consacrat la art. 6 parag. 1. Astfel, în ceea ce privește contestațiile împotriva rapoartelor experților și audierea acestora, Curtea a concluzionat că dreptul unei persoane acuzate de o infracțiune de a interoga expertul este protejat de principiul general prevăzut la art. 6 parag. 1 și trebuie examinat în raport de acest paragraf, ținând seama în mod corespunzător de garanțiile prevăzute în parag. 3. Opinia unui expert poate avea un impact semnificativ asupra evaluării cauzei de către instanța competentă. Dacă o instanță hotărăște că este necesară opinia unui expert, apărarea ar trebui să aibă posibilitatea de a îi pune întrebări acestuia, de a contesta constatările sale și de a le examina în mod direct în cadrul procesului (cauza *Butkevich c. Rusiei*, Hotărârea din 13 februarie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 382. Consemnarea declarațiilor. Declarațiile și răspunsurile inculpaților, ale martorilor ori ale altor persoane audiate în cauză se consemnează întocmai în condițiile prevăzute la art. 110 alin. (1)-(4), întrebările respinse urmând a fi consemnate în încheierea de ședință potrivit art. 378-380. *[R.A.: art. 327[1] CPP 1968]*

Art. 383. Renunțarea la probe și imposibilitatea administrării probelor. (1) Procurorul, persoana vătămată și părțile pot renunța la probele pe care le-au propus.

(2) După punerea în discuție a renunțării, instanța poate dispune ca proba să nu mai fie administrată, dacă apreciază că nu mai este necesar.

(3) Dacă în cursul cercetării judecătorești administrarea unei probe anterior admise apare ca inutilă sau nu mai este posibilă, instanța, după ce ascultă procurorul, persoana vătămată și părțile, poate dispune ca acea probă să nu mai fie administrată.

(4) Dacă imposibilitatea de administrare se referă la o probă administrată în faza de urmărire penală și încuviințată de instanță, aceasta este pusă în discuția părților, a persoanei vătămate și a procurorului și se ține seama de ea la judecarea cauzei. *[R.A.: art. 329 CPP 1968]*

Art. 384. Prezentarea mijloacelor materiale de probă. Când în cauza supusă judecății există mijloace materiale de probă, instanța, la cerere sau din oficiu, dispune aducerea și prezentarea acestora, dacă este posibil. *[R.A.: art. 330 CPP 1968]*

Art. 385. Amânarea pentru probe noi. Dacă din cercetarea judecătorească rezultă că pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei este necesară administrarea de probe noi, instanța dispune fie judecarea cauzei în continuare, fie amânarea ei pentru administrarea probelor. *[R.A.: art. 331 CPP 1968]*

Art. 386. Schimbarea încadrării juridice. (1)[1] Dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea.

(2) Dacă noua încadrare juridică vizează o infracțiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța de judecată cheamă persoana

[1] Alin. (1) al art. 386 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 245 din Legea nr. 255/2013.

vătămată şi o întreabă dacă înţelege să facă plângere prealabilă. În situaţia în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanţa continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal. *[R.A.: art. 334 CPP 1968]*

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 250/2019 (M. Of. nr. 500 din 20 iunie 2019), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **dispoziţiile art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală sunt constituţionale în măsura în care instanţa de judecată se pronunţă cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească ce nu soluţionează fondul cauzei.**

Hotărâri C.E.D.O. Informarea acuzaţilor despre schimbarea încadrării juridice cu numai o zi înainte de pronunţarea hotărârii i-a împiedicat pe aceştia să îşi pregătească apărarea în raport de noua acuzaţie, ceea ce a dus la încălcarea dreptului lor de a fi informaţi în detaliu cu privire la natura şi cauza acuzaţiilor ce le erau aduse şi de a beneficia de suficient timp şi de facilităţile necesare pregătirii apărării (cauza *Sadak şi alţii c. Turciei*, Hotărârea din 17 iulie 2001, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 470).

Art. 387. Terminarea cercetării judecătoreşti. (1) Înainte de a declara terminată cercetarea judecătorească, preşedintele întreabă procurorul, persoana vătămată şi părţile dacă mai au de dat explicaţii ori de formulat cereri noi pentru completarea cercetării judecătoreşti.

(2) Dacă nu s-au formulat cereri sau dacă cererile formulate au fost respinse ori dacă s-au efectuat completările cerute, preşedintele declară terminată cercetarea judecătorească. *[R.A.: art. 339 CPP 1968]*

Art. 388. Dezbaterile şi ordinea în care se dă cuvântul. (1) După terminarea cercetării judecătoreşti se trece la dezbateri, dându-se cuvântul în următoarea ordine: procurorului, persoanei vătămate, părţii civile, părţii responsabile civilmente şi inculpatului.

(2) Preşedintele poate da cuvântul şi în replică.

(3) Durata concluziilor procurorului, ale părţilor, ale persoanei vătămate şi ale avocaţilor acestora poate fi limitată. Preşedintele completului poate hotărî că acestea trebuie să aibă o durată similară.

(4) Preşedintele are dreptul să îi întrerupă pe cei care au cuvântul, dacă în susţinerile lor depăşesc limitele cauzei ce se judecă.

(5)[1] *Abrogat.*

(6) Pentru motive temeinice dezbaterile pot fi întrerupte. Întreruperea nu poate fi mai mare de 3 zile. *[R.A.: art. 340 CPP 1968]*

Art. 389. Ultimul cuvânt al inculpatului. (1) Înainte de a încheia dezbaterile, preşedintele dă ultimul cuvânt inculpatului personal.

(2) În timpul în care inculpatul are ultimul cuvânt nu i se pot pune întrebări. Dacă inculpatul relevă fapte sau împrejurări noi, esenţiale pentru soluţionarea cauzei, instanţa dispune reluarea cercetării judecătoreşti. *[R.A.: art. 341 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (5) al art. 388 a fost abrogat prin art. 102 pct. 246 din Legea nr. 255/2013.

Art. 390. Concluziile scrise. (1) Instanța poate cere părților, după închiderea dezbaterilor, să depună concluzii scrise.

(2) Procurorul, persoana vătămată și părțile pot depune concluzii scrise, chiar dacă nu au fost cerute de instanță. *[R.A.: art. 342 CPP 1968]*

Secțiunea a 2-a. Deliberarea și hotărârea instanței

Art. 391. Soluționarea cauzei. (1)[1] Deliberarea și pronunțarea hotărârii se fac în ziua în care au avut loc dezbaterile sau la o dată ulterioară, dar nu mai târziu de 15 zile de la închiderea dezbaterilor.

(2) În situații excepționale, când, raportat la complexitatea cauzei, deliberarea și pronunțarea nu pot avea loc în termenul prevăzut la alin. (1), instanța poate amâna pronunțarea o singură dată pentru cel mult 15 zile.

(3) Președintele completului informează părțile prezente asupra datei la care se va pronunța hotărârea. *[R.A.: art. 306 CPP 1968]*

Art. 392. Deliberarea. (1) La deliberare iau parte numai membrii completului în fața căruia a avut loc dezbaterea.

(2) Completul de judecată deliberează în secret. *[R.A.: art. 307 CPP 1968]*

Art. 393. Obiectul deliberării. (1) Completul de judecată deliberează mai întâi asupra chestiunilor de fapt și apoi asupra chestiunilor de drept.

(2) Deliberarea poartă asupra existenței faptei și vinovăției inculpatului, asupra stabilirii pedepsei, asupra stabilirii măsurii educative ori măsurii de siguranță, dacă este cazul să fie luată, precum și asupra deducerii duratei măsurilor preventive privative de libertate și a internării medicale.

(3) Completul de judecată deliberează și asupra reparării pagubei produse prin infracțiune, asupra măsurilor preventive și asigurătorii, a mijloacelor materiale de probă, a cheltuielilor judiciare, precum și asupra oricărei alte probleme privind justa soluționare a cauzei.

(4) Toți membrii completului de judecată au îndatorirea să își spună părerea asupra fiecărei chestiuni.

(5) Președintele își spune părerea cel din urmă. *[R.A.: art. 343 CPP 1968]*

Art. 394. Luarea hotărârii. (1) Hotărârea trebuie să fie rezultatul acordului membrilor completului de judecată asupra soluțiilor date chestiunilor supuse deliberării.

(2) Când unanimitatea nu poate fi întrunită, hotărârea se ia cu majoritate.

(3) Dacă din deliberare rezultă mai mult decât două păreri, judecătorul care opinează pentru soluția cea mai severă trebuie să se alăture celei mai apropiate de părerea sa.

(4) Motivarea opiniei separate este obligatorie.

(5) În situația în care în cadrul completului de judecată nu se poate întruni majoritatea ori unanimitatea, judecarea cauzei se reia în complet de divergență. *[R.A.: art. 308 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (1) al art. 391 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 247 din Legea nr. 255/2013.

Legislație conexă: art. 17 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 395.[1] **Reluarea cercetării judecătoreşti sau a dezbaterilor.** (1) Dacă în cursul deliberării instanța apreciază că o anumită împrejurare trebuie lămurită şi este necesară reluarea cercetării judecătoreşti sau a dezbaterilor, repune cauza pe rol. Prevederile privind citarea se aplică în mod corespunzător.

(2) Dacă judecata a avut loc în condițiile art. 375 alin. (1) şi (2), iar instanța constată că pentru soluționarea acțiunii penale se impune administrarea altor probe în afara înscrisurilor prevăzute la art. 377 alin. (1)-(3), repune cauza pe rol şi dispune efectuarea cercetării judecătoreşti. *[R.A.: art. 344 CPP 1968]*

Art. 396. Rezolvarea acțiunii penale. (1) Instanța hotărăşte asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.

(2) Condamnarea se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune şi a fost săvârşită de inculpat.

(3)[2] Renunțarea la aplicarea pedepsei se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune şi a fost săvârşită de inculpat, în condițiile art. 80-82 din Codul penal.

(4) Amânarea aplicării pedepsei se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune şi a fost săvârşită de inculpat, în condițiile art. 83-90 din Codul penal.

(5)[3] Achitarea inculpatului se pronunță în cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d).

(6) Încetarea procesului penal se pronunță în cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. e)-j).

(7) Dacă inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 şi se constată, ca urmare a continuării procesului, că sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d), instanța de judecată pronunță achitarea.

(8)[4] Dacă inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 şi se constată că nu sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d), instanța de judecată pronunță încetarea procesului penal.

(9) În cazul în care, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, față de inculpat s-a luat măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune sau s-a dispus înlocuirea unei alte măsuri preventive cu măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune şi inculpatul este condamnat la pedeapsa amenzii, instanța dispune plata acesteia din cauțiune, potrivit dispozițiilor art. 217.

---

[1] Art. 395 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 248 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) şi (4) ale art. 396 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 249 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (5) al art. 396 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 100 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (8) al art. 396 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 249 din Legea nr. 255/2013.

(10)[1] Când judecata s-a desfăşurat în condiţiile art. 375 alin. (1), (1¹) şi (2), când cererea inculpatului ca judecata să aibă loc în aceste condiţii a fost respinsă sau când cercetarea judecătorească a avut loc în condiţiile art. 377 alin. (5) ori art. 395 alin. (2), iar instanţa reţine aceeaşi situaţie de fapt ca cea recunoscută de către inculpat, în caz de condamnare sau amânare a aplicării pedepsei, limitele de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii se reduc cu o treime, iar în cazul pedepsei amenzii, cu o pătrime. Pentru inculpaţii minori, instanţa va avea în vedere aceste aspecte la alegerea măsurii educative; în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime. *[R.A.: art. 13 alin. (2) şi (3) şi art. 345 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. 1. Prin Decizia nr. 5/2016 (M. Of. nr. 493 din 1 iulie 2016), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 7 alin. (1) din Legea nr. 76/2008 privind organizarea şi funcţionarea Sistemului Naţional de Date Genetice Judiciare, a stabilit:

„În cazul inculpaţilor minori sancţionaţi prin aplicarea unor măsuri educative conform noului Cod penal, instanţa de judecată nu poate dispune prelevarea probelor biologice pentru obţinerea şi stocarea în Sistemul Naţional de Date Genetice Judiciare a profilului genetic".

2. Prin Decizia nr. 4/2019 (M. Of. nr. 546 din 3 iulie 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a prevederilor art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În ipoteza în care instanţa a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, nu este posibilă pronunţarea unei hotărâri de achitare întemeiate pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a şi lit. c) din Codul de procedură penală".

Art. 397. Rezolvarea acţiunii civile. (1) Instanţa se pronunţă prin aceeaşi hotărâre şi asupra acţiunii civile.

(2) În cazul când admite acţiunea civilă, instanţa examinează, potrivit art. 249-254, necesitatea luării măsurilor asigurătorii privind reparaţiile civile, dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior.

(3) De asemenea, instanţa se pronunţă prin hotărâre şi asupra restituirii lucrurilor şi restabilirii situaţiei anterioare, potrivit dispoziţiilor art. 255 şi 256.

(4) Dispoziţiile din hotărâre privind luarea măsurilor asigurătorii şi restituirea lucrurilor sunt executorii.

(5) În cazul în care, potrivit dispoziţiilor art. 25 alin. (5), instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă, măsurile asigurătorii se menţin. Aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acţiune în faţa instanţei civile în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii.

(6) În cazul în care, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecăţii, faţă de inculpat s-a luat măsura preventivă a controlului judiciar pe cauţiune sau s-a dispus înlocuirea unei alte măsuri preventive cu măsura preventivă

[1] Alin. (10) al art. 396 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 100 din O.U.G. nr. 18/2016.

a controlului judiciar pe cauțiune și este admisă acțiunea civilă, instanța dispune plata din cauțiune a despăgubirilor acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, potrivit dispozițiilor art. 217. *[R.A.: art. 346 alin. (1)-(3) și art. 353 CPP 1968]*

Art. 398. Cheltuielile judiciare. Instanța se pronunță prin hotărâre și asupra cheltuielilor judiciare, potrivit dispozițiilor art. 272-276. *[R.A.: art. 349 CPP 1968]*

Art. 399. Dispozițiile cu privire la măsurile preventive. (1) Instanța are obligația ca, prin hotărâre, să se pronunțe asupra menținerii, revocării, înlocuirii ori încetării de drept a măsurii preventive dispuse pe parcursul procesului penal cu privire la inculpat.

(2) În caz de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv.

(3) De asemenea, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când pronunță:

a)[1] o pedeapsă cu închisoare cel mult egală cu durata reținerii, arestului la domiciliu și arestării preventive;

b) o pedeapsă cu închisoare, cu suspendarea executării sub supraveghere;

c) o pedeapsă cu amendă, care nu însoțește pedeapsa închisorii;

d)[2] o măsură educativă neprivativă de libertate.

(4)[3] Hotărârea pronunțată în condițiile alin. (1)-(3) cu privire la măsurile preventive este executorie.

(5) Când, potrivit dispozițiilor prevăzute la alin. (1)-(3), inculpatul este pus în libertate, instanța comunică aceasta administrației locului de deținere.

(6) Inculpatul condamnat de prima instanță și aflat în stare de arest preventiv este liberat de îndată ce durata reținerii și cea a arestării devin egale cu durata pedepsei pronunțate, deși hotărârea nu este definitivă. Liberarea se dispune de administrația locului de deținere, căreia i se comunică, îndată după pronunțarea hotărârii, o copie de pe dispozitiv sau extras.

(7) În caz de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecății față de inculpat s-a luat măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune, instanța va dispune restituirea sumei depuse drept cauțiune, dacă nu s-a

---

[1] Lit. a) de la alin. (3) al art. 399 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 101 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Lit. d) de la alin. (3) al art. 399 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 101 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 44/2016 (M. Of. nr. 305 din 21 aprilie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) CPP sunt constituționale în măsura în care se referă numai la măsurile educative neprivative de libertate. Anterior, prin Decizia nr. 7/2015 (M. Of. nr. 234 din 6 aprilie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, stabilise că, la momentul soluționării, în primă instanță, a acțiunii penale, prin pronunțarea unei măsuri educative, indiferent de natura acesteia, măsura arestării preventive, luată anterior față de inculpatul minor, încetează de drept, iar instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului minor arestat preventiv.

[3] Alin. (4) al art. 399 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 102 din O.U.G. nr. 18/2016.

dispus plata din aceasta a despăgubirilor acordate pentru repararea pagubelor şi dacă nu s-a dispus plata din cauțiune prevăzută la art. 217 alin. (7).

(8)[1] Instanța dispune confiscarea cauțiunii dacă măsura controlului judiciar pe cauțiune a fost înlocuită cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, pentru motivele arătate la art. 217 alin. (9), şi nu s-a dispus plata din cauțiune a sumelor prevăzute la art. 217.

(9)[2] Durata măsurii arestului la domiciliu se deduce din pedeapsa aplicată prin echivalarea unei zile de arest la domiciliu cu o zi din pedeapsă.

(10) După pronunțarea hotărârii, până la sesizarea instanței de apel, instanța poate dispune, la cerere sau din oficiu, luarea, revocarea, înlocuirea sau menținerea unei măsuri preventive cu privire la inculpatul condamnat, în condițiile legii. *[R.A.: art. 350 CPP 1968]*

Art. 400. Minuta. (1) Rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, care trebuie să aibă conținutul prevăzut pentru dispozitivul hotărârii. Minuta se semnează de membrii completului de judecată.

(2) Întocmirea minutei este obligatorie în cazurile în care judecătorul sau instanța dispune asupra măsurilor preventive şi în alte cazuri expres prevăzute de lege.

(3) Minuta se întocmeşte în două exemplare originale, dintre care unul se ataşează la dosarul cauzei, iar celălalt se depune, spre conservare, la dosarul de minute al instanței. *[R.A.: art. 309 CPP 1968]*

Art. 401. Cuprinsul hotărârii. Hotărârea prin care instanța penală soluționează fondul cauzei trebuie să conțină o parte introductivă, o expunere şi dispozitivul. *[R.A.: art. 354 CPP 1968]*

Art. 402. Conținutul părții introductive. (1) Partea introductivă cuprinde mențiunile prevăzute la art. 370 alin. (4).

(2) Când s-a redactat o încheiere de şedință, potrivit dispozițiilor art. 370, partea introductivă se limitează numai la următoarele mențiuni: denumirea instanței care a judecat cauza, data pronunțării hotărârii, locul unde a fost judecată cauza, precum şi numele şi prenumele membrilor completului de judecată, ale procurorului şi ale grefierului, făcându-se mențiune că celelalte date au fost trecute în încheierea de şedință.

(3) În hotărârile instanțelor militare trebuie să se indice şi gradul militar al membrilor completului de judecată şi al procurorului. Când inculpatul este militar, se menționează şi gradul acestuia. *[R.A.: art. 355 CPP 1968]*

Art. 403. Conținutul expunerii. (1) Expunerea trebuie să cuprindă:

a) datele privind identitatea părților;

b) descrierea faptei ce face obiectul trimiterii în judecată, cu arătarea timpului şi locului unde a fost săvârşită, precum şi încadrarea juridică dată acesteia prin actul de sesizare;

---

[1] Alin. (8) al art. 399 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 251 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (9) şi (10) ale art. 399 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 102 din O.U.G. nr. 18/2016.

c) motivarea soluției cu privire la latura penală, prin analiza probelor care au servit ca temei pentru soluționarea laturii penale a cauzei și a celor care au fost înlăturate, și motivarea soluției cu privire la latura civilă a cauzei, precum și analiza oricăror elemente de fapt pe care se sprijină soluția dată în cauză;

d) arătarea temeiurilor de drept care justifică soluțiile date în cauză.

(2)[1] În caz de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei, expunerea trebuie să cuprindă fiecare faptă reținută de instanță în sarcina inculpatului, forma și gradul de vinovăție, circumstanțele agravante sau atenuante, starea de recidivă, timpul ce se deduce din pedeapsa pronunțată, respectiv timpul care se va deduce din pedeapsa stabilită în caz de anulare sau revocare a renunțării la aplicarea pedepsei ori a amânării aplicării pedepsei, precum și actele din care rezultă perioada ce urmează a fi dedusă.

(3) Dacă instanța reține în sarcina inculpatului numai o parte dintre faptele ce formează obiectul trimiterii în judecată, se va arăta în hotărâre pentru care anume fapte s-a pronunțat condamnarea ori, după caz, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei și pentru care anume fapte, încetarea procesului penal sau achitarea.

(4)[2] În cazul renunțării la aplicarea pedepsei și al amânării aplicării pedepsei, precum și în cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, se vor prezenta în hotărâre motivele care au determinat renunțarea sau amânarea ori, după caz, suspendarea și se vor arăta consecințele la care persoana față de care s-au dispus aceste soluții se expune dacă va mai comite infracțiuni sau, după caz, dacă nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere. *[R.A.: art. 356 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Măsura în care se aplică obligația unei instanțe de a motiva hotărârea poate varia în funcție de natura acesteia. De aceea, problema dacă o instanță nu și-a îndeplinit obligația de a motiva, care rezultă din art. 6 din Convenție, poate fi stabilită numai în lumina circumstanțelor cauzei. Deși nu impune un răspuns detaliat la fiecare argument prezentat de un reclamant, această obligație presupune totuși că partea lezată se poate aștepta la un răspuns specific și expres la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul acțiunii în cauză. Omisiunea de a trata un argument serios ori o manieră în mod evident arbitrară de abordare a unui astfel de argument nu este compatibilă cu noțiunea de proces echitabil (cauza *Antonescu c. României*, Decizia din 8 februarie 2011, www.csm1909.ro).

Art. 404. Conținutul dispozitivului. (1)[3] Dispozitivul trebuie să cuprindă datele prevăzute la art. 107 privitoare la persoana inculpatului, soluția dată de instanță cu privire la infracțiune, indicându-se denumirea acesteia și textul de lege în care se încadrează, iar în caz de achitare sau de încetare a procesului penal, și cauza pe care se întemeiază potrivit art. 16, precum și soluția dată cu privire la soluționarea acțiunii civile.

---

[1] Alin. (2) și (3) ale art. 403 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 253 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 403 a fost introdus prin art. 102 pct. 254 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1)-(3) ale art. 404 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 255 din Legea nr. 255/2013.

(2) Când instanța dispune condamnarea, în dispozitiv se menționează pedeapsa principală aplicată. În cazul în care dispune suspendarea executării acesteia, în dispozitiv se menționează și măsurile de supraveghere și obligațiile, prevăzute la art. 93 alin. (1)-(3) din Codul penal, pe care trebuie să le respecte condamnatul, se pun în vedere acestuia consecințele nerespectării lor și ale săvârșirii de noi infracțiuni și se indică două entități din comunitate unde urmează a se executa obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, prevăzută la art. 93 alin. (3) din Codul penal, după consultarea listei privind posibilitățile concrete de executare existente la nivelul fiecărui serviciu de probațiune. Consilierul de probațiune, pe baza evaluării inițiale, va decide în care din cele două instituții din comunitate menționate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligația și tipul de activitate. Când instanța dispune măsura educativă a supravegherii, în dispozitiv se menționează persoana care realizează supravegherea și îndrumarea minorului.

(3) Când instanța dispune renunțarea la aplicarea pedepsei, în dispozitiv se face mențiune despre aplicarea avertismentului, potrivit art. 81 din Codul penal, iar când dispune amânarea aplicării pedepsei, în dispozitiv se menționează pedeapsa stabilită a cărei aplicare se amână, precum și măsurile de supraveghere și obligațiile, prevăzute la art. 85 alin. (1) și (2) din Codul penal, pe care trebuie să le respecte inculpatul, se pun în vedere acestuia consecințele nerespectării lor și ale săvârșirii de noi infracțiuni, iar dacă a impus obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, se menționează două entități din comunitate unde urmează a se executa această obligație, după consultarea listei privind posibilitățile concrete de executare existente la nivelul fiecărui serviciu de probațiune. Consilierul de probațiune, pe baza evaluării inițiale, va decide în care din cele două instituții din comunitate menționate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligația și tipul de activitate și îndrumarea minorului.

(4) Dispozitivul trebuie să mai cuprindă, după caz, cele hotărâte de instanță cu privire la:

a) deducerea duratei măsurii preventive privative de libertate și a internării medicale, indicându-se partea din pedeapsă executată în acest mod;

b) măsurile preventive;

c) măsurile asigurătorii;

d) măsurile de siguranță;

e) cheltuielile judiciare;

f) restituirea lucrurilor;

g) restabilirea situației anterioare;

h) cauțiune;

i) rezolvarea oricărei alte probleme privind justa soluționare a cauzei.

(5) Când instanța pronunță pedeapsa închisorii, în dispozitiv se face mențiune că persoana condamnată este lipsită de drepturile sau, după caz, unele dintre drepturile prevăzute la art. 65 din Codul penal, pe durata prevăzută în același articol.

(6)[1] Când instanța a pronunțat pedeapsa închisorii, iar persoana vătămată a solicitat înștiințarea cu privire la eliberarea în orice mod sau evadarea condamnatului, instanța face o mențiune în acest sens în dispozitivul hotărârii.

(6¹)[2] Când instanța a dispus amânarea aplicării pedepsei sau interzicerea unuia sau mai multora dintre drepturile prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. l)-o) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, odată cu aplicarea pedepsei accesorii sau a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, dispozitivul va cuprinde mențiunea că persoana sau persoanele beneficiare ale măsurilor de protecție pot solicita emiterea unui ordin european de protecție în condițiile legii.

(7)[3] Dispozitivul trebuie să cuprindă mențiunea că hotărârea este supusă apelului, cu arătarea termenului în care acesta poate fi exercitat, indicarea datei în care hotărârea a fost pronunțată și a faptului că pronunțarea s-a făcut în ședință publică. *[R.A.: art. 357 și art. 359 CPP 1968]*

Art. 405. Pronunțarea hotărârii. (1) Hotărârea se pronunță în ședință publică de către președintele completului de judecată, asistat de grefier.

(2) La pronunțarea hotărârii părțile nu se citează.

(3) Președintele completului pronunță minuta hotărârii. *[R.A.: art. 310 alin. (1) și alin. (2) teza I și art. 358 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 6 parag. 1 teza a II-a CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. 1. (...) Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public (...)".*

Art. 406. Redactarea și semnarea hotărârii. (1) Hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțare.

(2) Hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, în cel mult 30 de zile de la pronunțare, și se semnează de toți membrii completului și de grefier.

(3) Dispozitivul hotărârii trebuie să fie conform cu minuta.

(4) În caz de împiedicare a vreunuia dintre membrii completului de judecată de a semna, hotărârea se semnează în locul acestuia de președintele completului. Dacă și președintele completului este împiedicat a semna, hotărârea se semnează de președintele instanței. Când împiedicarea îl privește pe grefier, hotărârea se semnează de grefierul-șef. În toate cazurile se face mențiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea. *[R.A.: art. 310 alin. (2) teza a II-a și art. 312 CPP 1968]*

Art. 407.[4] **Comunicarea hotărârii.** (1)[5] După pronunțare, o copie a minutei hotărârii se comunică procurorului, părților, persoanei vătămate și, în cazul în care inculpatul este arestat, administrației locului de deținere, în vederea exercitării căii

---

[1] Alin. (6) al art. 404 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 103 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (6¹) al art. 404 a fost introdus prin art. 27 din Legea nr. 151/2016.

[3] Alin. (7) al art. 404 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 255 din Legea nr. 255/2013.

[4] Art. 407 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 256 din Legea nr. 255/2013.

[5] Alin. (1) al art. 407 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 104 din O.U.G. nr. 18/2016.

de atac. În cazul în care inculpatul, partea civilă sau persoana vătămată nu înțelege limba română, o copie a minutei hotărârii i se comunică acesteia într-o limbă pe care o înțelege. După redactarea hotărârii, acestora li se comunică hotărârea în întregul său.

(2) În cazul în care instanța a dispus amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, hotărârea se comunică serviciului de probațiune și, după caz, organului sau autorității competente să verifice respectarea obligațiilor dispuse de instanță. *[R.A.: art. 360 CPP 1968]*

Capitolul III. Apelul

Legea de aplicare: ► Art. 8. Hotărârile pronunțate în primă instanță după intrarea în vigoare a legii noi sunt supuse căilor de atac, termenelor și condițiilor de exercitare ale acestora, prevăzute de legea nouă. ► Art. 9. (1) Sentințele supuse căilor de atac ordinare potrivit legii vechi, cu privire la care termenul de declarare a căii ordinare de atac nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi, sunt supuse apelului. Apelul se judecă de către instanța competentă conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeași lege. (2) Cererile de recurs împotriva sentințelor prevăzute la alin. (1) depuse anterior intrării în vigoare a legii noi se vor considera cereri de apel. (3) În cazul prevăzut la alin. (1), termenul de declarare a apelului se calculează potrivit art. 363 din Codul de procedură penală din 1968. (4) Deciziile pronunțate în apelurile soluționate potrivit alin. (1) sunt definitive, în condițiile art. 552 din Codul de procedură penală. ► Art. 10. (1) Apelurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală se soluționează de către aceeași instanță, potrivit dispozițiilor din legea nouă privitoare la apel. (2) Recursurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, declarate împotriva hotărârilor pentru care legea veche nu prevede calea de atac a apelului, se soluționează de către aceeași instanță, conform dispozițiilor din legea nouă privitoare la apel. (3) Deciziile pronunțate în apelurile soluționate potrivit alin. (1) și (2) sunt definitive, în condițiile art. 552 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Legislație conexă: ► art. 129 C. Rom.: „*Art. 129. Folosirea căilor de atac. Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii*"; ► art. 2 din Protocolul nr. 7 adițional la CEDO: „*Art. 2. Dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală. 1. Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege. 2. Acest drept poate face obiectul unor excepții în cazul infracțiunilor minore, așa cum acestea sunt definite de lege, sau când cel interesat a fost judecat în primă instanță de către cea mai înaltă jurisdicție ori a fost declarat vinovat și condamnat ca urmare a unui recurs împotriva achitării sale*".

Art. 408. Hotărârile supuse apelului. (1) Sentințele pot fi atacate cu apel, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Încheierile pot fi atacate cu apel numai odată cu sentința, cu excepția cazurilor când, potrivit legii, pot fi atacate separat cu apel.

(3) Apelul declarat împotriva sentinței se socotește făcut și împotriva încheierilor. *[R.A.: art. 361 CPP 1968]*

Art. 409. Persoanele care pot face apel. (1) Pot face apel:

a) procurorul, referitor la latura penală și latura civilă;

b) inculpatul, în ceea ce priveşte latura penală şi latura civilă;

c)[1] partea civilă, în ceea ce priveşte latura penală şi latura civilă, şi partea responsabilă civilmente, în ceea ce priveşte latura civilă, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă;

d) persoana vătămată, în ceea ce priveşte latura penală;

e)[2] martorul, expertul, interpretul şi avocatul, în ceea ce priveşte amenzile judiciare aplicate prin sentință, precum şi în ceea ce priveşte cheltuielile judiciare şi indemnizațiile cuvenite acestora;

f) orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanței, în ceea ce priveşte dispozițiile care au provocat asemenea vătămare.

(2) Pentru persoanele prevăzute la alin. (1) lit. b)-f), apelul poate fi declarat şi de către reprezentantul legal ori de către avocat, iar pentru inculpat, şi de către soțul acestuia. *[R.A.: art. 362 CPP 1968]*

Art. 410. Termenul de declarare a apelului. (1) Pentru procuror, persoana vătămată şi părți, termenul de apel este de 10 zile, dacă legea nu dispune altfel, şi curge de la comunicarea copiei minutei.

(2)[3] În cazul prevăzut la art. 409 alin. (1) lit. e), apelul poate fi exercitat de îndată după pronunțarea încheierii prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare şi indemnizațiilor şi cel mai târziu în 10 zile de la pronunțarea sentinței prin care s-a soluționat cauza sau, după caz, în termen de 10 zile de la comunicarea sentinței prin care a fost aplicată amenda judiciară sau prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare sau indemnizațiilor.

(3) Pentru persoanele prevăzute la art. 409 alin. (1) lit. f), termenul de apel este de 10 zile şi curge de la data la care acestea au aflat despre actul sau măsura care a provocat vătămarea. *[R.A.: art. 363 CPP 1968]*

Art. 411. Repunerea în termen. (1) Apelul declarat după expirarea termenului prevăzut de lege este considerat ca fiind făcut în termen dacă instanța de apel constată că întârzierea a fost determinată de o cauză temeinică de împiedicare, iar cererea de apel a fost făcută în cel mult 10 zile de la încetarea acesteia.

(2) Hotărârea este definitivă până la momentul în care instanța de apel admite cererea de repunere în termen.

(3) Până la soluționarea repunerii în termen, instanța de apel poate suspenda executarea hotărârii atacate.

(4) Dispozițiile alin. (1) şi (3) nu se aplică în situația redeschiderii procesului penal cerute de persoana condamnată în lipsă. *[R.A.: art. 364 CPP 1968]*

---

[1] Lit. c) de la alin. (1) al art. 409 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 257 din Legea nr. 255/2013.

[2] Lit. e) de la alin. (1) al art. 409 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 105 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (2) al art. 410 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 106 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 412.[1] **Declararea şi motivarea apelului.** (1) Apelul se declară prin cerere scrisă, care trebuie să conţină următoarele:

a) numărul dosarului, data şi numărul sentinţei sau încheierii atacate;

b) denumirea instanţei care a pronunţat hotărârea atacată;

c) numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea şi domiciliul, reşedinţa sau locuinţa, precum şi semnătura persoanei care declară apelul.

(2) Pentru persoana care nu poate să semneze, cererea va fi atestată de un grefier de la instanţa a cărei hotărâre se atacă sau de avocat.

(3) Cererea de apel nesemnată ori neatestată poate fi confirmată în instanţă de parte ori de reprezentantul ei la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită.

(4) Apelul se motivează în scris, arătându-se motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază. *[R.A.: art. 366 şi art. 374 CPP 1968]*

Art. 413. Instanţa la care se depune apelul. (1) Cererea de apel întocmită în condiţiile prevăzute la art. 412 se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă.

(2) Persoana care se află în stare de deţinere poate depune cererea de apel şi la administraţia locului de deţinere.

(3) Cererea de apel înregistrată sau atestată în condiţiile alin. (2) ori procesul-verbal întocmit de administraţia locului de deţinere se înaintează de îndată instanţei a cărei hotărâre este atacată. *[R.A.: art. 367 CPP 1968]*

Art. 414. Renunţarea la apel. (1) După pronunţarea hotărârii şi până la expirarea termenului de declarare a apelului, părţile şi persoana vătămată pot renunţa în mod expres la această cale de atac.

(2) Asupra renunţării, cu excepţia apelului care priveşte latura civilă a cauzei, se poate reveni înăuntrul termenului pentru declararea apelului.

(3) Renunţarea sau revenirea asupra renunţării poate să fie făcută personal sau prin mandatar special. *[R.A.: art. 368 CPP 1968]*

Art. 415. Retragerea apelului. (1) Până la închiderea dezbaterilor la instanţa de apel, persoana vătămată şi oricare dintre părţi îşi pot retrage apelul declarat. Retragerea trebuie să fie făcută personal de parte sau prin mandatar special, iar dacă partea se află în stare de deţinere, printr-o declaraţie atestată sau consemnată într-un proces-verbal de către administraţia locului de deţinere. Declaraţia de retragere se poate face fie la instanţa a cărei hotărâre a fost atacată, fie la instanţa de apel.

(2) Reprezentanţii legali pot retrage apelul, cu respectarea, în ceea ce priveşte latura civilă, a condiţiilor prevăzute de legea civilă. Inculpatul minor nu poate retrage apelul declarat personal sau de reprezentantul său legal.

(3) Apelul declarat de procuror poate fi retras de procurorul ierarhic superior.

(4) Apelul declarat de procuror şi retras poate fi însuşit de partea în favoarea căreia a fost declarat. *[R.A.: art. 369 CPP 1968]*

Art. 416. Efectul suspensiv al apelului. Apelul declarat în termen este suspensiv de executare, atât în ceea ce priveşte latura penală, cât şi în ceea ce priveşte latura civilă, în afară de cazul când legea dispune altfel. *[R.A.: art. 370 CPP 1968]*

---

[1] Art. 412 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 258 din Legea nr. 255/2013.

Art. 417. Efectul devolutiv al apelului şi limitele sale. (1) Instanța judecă apelul numai cu privire la persoana care l-a declarat şi la persoana la care se referă declarația de apel şi numai în raport cu calitatea pe care apelantul o are în proces.

(2) În cadrul limitelor prevăzute la alin. (1), instanța este obligată ca, în afară de temeiurile invocate şi cererile formulate de apelant, să examineze cauza sub toate aspectele de fapt şi de drept. *[R.A.: art. 371 CPP 1968]*

Art. 418. Neagravarea situației în propriul apel. (1) Instanța de apel, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai grea pentru cel care a declarat apel.

(2) De asemenea, în apelul declarat de procuror în favoarea unei părți, instanța de apel nu poate agrava situația acesteia. *[R.A.: art. 372 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 10/2014 (M. Of. nr. 502 din 7 iulie 2014), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală şi pentru cauze cu minori, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemelor de drept dacă, în aplicarea art. 418 din Codul de procedură penală, privind neagravarea situației în propriul apel, circumstanțele atenuante reținute de prima instanță în favoarea inculpatului în condițiile art. 74 alin. (1) din Codul penal anterior pot fi menținute în condițiile art. 5 din Codul penal de instanța de control judiciar, învestită doar cu soluționarea apelului declarat de inculpat, chiar dacă pentru fapta analizată legea penală mai favorabilă o reprezintă noul Cod penal, respectiv dacă, în măsura în care circumstanțele atenuante trebuie menținute, efectele atenuante ale acestora sunt cele prevăzute de art. 76 din Codul penal anterior sau cele prevăzute de art. 76 din noul Cod penal, şi a stabilit:

„În aplicarea art. 5 din Codul penal, circumstanțele atenuante se apreciază global în funcție de incriminare şi sancțiune. În situația intrării în vigoare a unei noi legi, ce aduce modificări atât cu privire la pedepse, cât şi cu privire la circumstanțele atenuante, circumstanțele ca parte din instituția sancțiunii unei infracțiuni nu pot fi privite şi analizate distinct față de instituția pedepsei.

Înlăturarea circumstanțelor atenuante nu aduce atingere principiului neagravării situației în propria cale de atac prevăzut în art. 418 din Codul de procedură penală, atunci când în concret, pentru aceeaşi faptă, se stabileşte o sancțiune mai puțin severă".

Art. 419. Efectul extensiv al apelului. Instanța de apel examinează cauza prin extindere şi cu privire la părțile care nu au declarat apel sau la care acesta nu se referă, putând hotărî şi în privința lor, fără să poată crea acestor părți o situație mai grea. *[R.A.: art. 373 CPP 1968]*

Art. 420. Judecarea apelului. (1) Judecarea apelului se face cu citarea părților şi a persoanei vătămate.

(2) Judecarea apelului nu poate avea loc decât în prezența inculpatului, când acesta se află în stare de deținere.

(3) Participarea procurorului la judecarea apelului este obligatorie.

(4) Instanța de apel procedează la ascultarea inculpatului, când aceasta este posibilă, potrivit regulilor de la judecata în fond.

(5) Instanța de apel poate readministra probele administrate la prima instanță şi poate administra probe noi, în condițiile art. 100.

(6) Când apelul este în stare de judecată, președintele completului dă cuvântul apelantului, apoi intimatului și pe urmă procurorului. Dacă între apelurile declarate se află și apelul procurorului, primul cuvânt îl are acesta.

(7) Procurorul și părțile au dreptul la replică cu privire la chestiunile noi ivite cu ocazia dezbaterilor. Inculpatului i se acordă ultimul cuvânt.

(8) Instanța verifică hotărârea atacată pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei, precum și a oricăror probe administrate în fața instanței de apel.

(9) În vederea soluționării apelului, instanța, motivat, poate da o nouă apreciere probelor.

(10) Instanța se pronunță asupra tuturor motivelor de apel invocate.

(11) La judecarea apelului se aplică regulile de la judecata în fond, în măsura în care în prezentul titlu nu există dispoziții contrare.

(12)[1] Apelul împotriva încheierilor care, potrivit legii, pot fi atacate separat se judecă în camera de consiliu fără prezența părților, care pot depune concluzii scrise, cu excepția cazurilor în care legea dispune altfel ori a celor în care instanța apreciază că este necesară judecata în ședință publică. *[R.A.: art. 375, art. 376, art. 377 și art. 378 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Procedura penală constituie o entitate și protecția art. 6 din Convenție nu încetează odată cu pronunțarea unei hotărâri de către prima instanță, așa încât statul care instituie instanțe de apel și de recurs are obligația de a asigura că justițiabilii se bucură în fața acestor instanțe de garanțiile fundamentale enunțate în acest articol [cauza *Ekbatani c. Suediei* (Plen), Hotărârea din 26 mai 1988, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 512].

2. Atunci când o instanță de apel este sesizată să se pronunțe cu privire la o cauză în fapt și în drept și să facă o evaluare completă a chestiunii vinovăției sau inocenței reclamantului, aceasta nu poate, în vederea unui proces echitabil, să stabilească în mod corespunzător aspectele respective fără o evaluare directă a probelor aduse în persoană de către inculpat [cauza *Ieremeiov c. României (nr. 1)*, Hotărârea din 24 noiembrie 2009, în M. Of. nr. 846 din 14 decembrie 2012].

3. Dacă în cursul reexaminării cauzei de către instanța de control judiciar aceasta nu a administrat probele propuse de reclamant și nici nu i-a permis să își pregătească sau să își susțină apărarea, faptul că acesta din urmă a adresat instanței ultimul cuvânt în calitate de inculpat nu poate echivala cu exercitarea dreptului său de a fi ascultat de instanță în timpul procesului (cauza *Constantinescu c. României*, Hotărârea din 27 iunie 2000, în M. Of. nr. 279 din 30 mai 2001).

Art. 421. Soluțiile la judecata în apel. Instanța, judecând apelul, pronunță una dintre următoarele soluții:

1. respinge apelul, menținând hotărârea atacată:

a) dacă apelul este tardiv sau inadmisibil;

b) dacă apelul este nefondat;

2. admite apelul și:

[1] Alin. (12) al art. 420 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 259 din Legea nr. 255/2013.

a)[1] desființează sentința primei instanțe și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit regulilor referitoare la soluționarea acțiunii penale și a acțiunii civile la judecata în fond. Instanța de apel readministrează declarațiile pe care prima instanță și-a întemeiat soluția de achitare, dispozițiile art. 374 alin. (7)-(10) și ale art. 383 alin. (3) și (4) aplicându-se în mod corespunzător;

b) desființează sentința primei instanțe și dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată pentru motivul că judecarea cauzei la acea instanță a avut loc în lipsa unei părți nelegal citate sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate, invocată de acea parte. Rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată se dispune și atunci când instanța nu s-a pronunțat asupra unei fapte reținute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare sau asupra acțiunii civile ori când există vreunul dintre cazurile de nulitate absolută, cu excepția cazului de necompetență, când se dispune rejudecarea de către instanța competentă. *[R.A.: art. 379 și art. 380 CPP 1968]*

Legea de aplicare: Art. 14. (1) Rejudecarea cauzei de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată ori de către instanța competentă, dispusă după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, se desfășoară conform legii noi. (2) În cauzele în care rejudecarea s-a dispus anterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală, dispozițiile art. 5-10 se aplică în mod corespunzător.

Art. 422. Chestiunile complementare. Instanța, deliberând asupra apelului, face, atunci când este cazul, aplicarea dispozițiilor privitoare la reluarea dezbaterilor și a celor privind rezolvarea acțiunii civile, măsurile asigurătorii, cheltuielile judiciare și orice alte aspecte de care depinde soluționarea completă a apelului. De asemenea, instanța de apel verifică dacă s-a făcut o justă aplicare de către prima instanță a dispozițiilor privitoare la deducerea duratei reținerii, arestării preventive, arestului la domiciliu sau internării medicale și adaugă, dacă este cazul, timpul de arestare scurs după pronunțarea hotărârii atacate cu apel. *[R.A.: art. 381 CPP 1968]*

Art. 423. Desființarea hotărârii. (1) În caz de admitere a apelului, hotărârea atacată se desființează, în limitele dispozițiilor privind efectul devolutiv și extensiv al apelului.

(2) Hotărârea poate fi desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ceea ce privește latura penală sau civilă, dacă aceasta nu împiedică justa soluționare a cauzei.

(3) În caz de desființare a hotărârii, instanța de apel poate menține măsura arestării preventive. *[R.A.: art. 382 CPP 1968]*

Art. 424. Conținutul deciziei instanței de apel și comunicarea acesteia. (1) Decizia instanței de apel trebuie să cuprindă în partea introductivă mențiunile prevăzute la art. 402, iar în expunere temeiurile de fapt și de drept care au dus, după caz, la respingerea sau admiterea apelului, precum și temeiurile care au dus la adoptarea oricăreia dintre soluțiile prevăzute la art. 421. Dispozitivul cuprinde soluția dată de

[1] Lit. a) și b) de la pct. 2 al art. 421 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 107 din O.U.G. nr. 18/2016.

instanța de apel, data pronunțării deciziei și mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică.

(2)[1] Instanța de apel se pronunță asupra măsurilor preventive potrivit dispozițiilor referitoare la conținutul sentinței; când s-a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe sau instanței competente, instanța de apel poate face aplicarea corespunzătoare a art. 399 alin. (10).

(3) În cazul în care inculpatul se află în stare de arest preventiv sau de arest la domiciliu, în expunere și dispozitiv se arată timpul care se deduce din pedeapsă.

(4) Când s-a dispus rejudecarea, decizia trebuie să indice care este ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul penal trebuie să își reia cursul, în caz contrar toate actele procedurale fiind desființate de drept.

(5) Decizia instanței de apel se comunică procurorului, părților, persoanei vătămate și administrației locului de deținere. *[R.A.: art. 383 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Noțiunea de proces echitabil cere ca o instanță internă care nu a motivat decât pe scurt hotărârea, prin încorporarea motivelor furnizate de o instanță inferioară sau într-un alt mod, să fi examinat în mod real problemele esențiale ce i-au fost supuse, și să nu se fi limitat la a relua pur și simplu concluziile unei instanțe inferioare (cauza *Boldea c. României*, Hotărârea din 15 februarie 2007, în M. Of. nr. 615 din 21 august 2008).

Art. 425. Limitele rejudecării. (1) Instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanței de apel, în măsura în care situația de fapt rămâne cea avută în vedere la soluționarea apelului.

(2) Dacă hotărârea a fost desființată în apelul procurorului, declarat în defavoarea inculpatului sau în apelul persoanei vătămate, instanța care rejudecă poate agrava soluția dată de prima instanță.

(3) Când hotărârea este desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ceea ce privește latura penală sau civilă, instanța de rejudecare se pronunță în limitele în care hotărârea a fost desființată. *[R.A.: art. 385 CPP 1968]*

Capitolul III¹. Contestația[2]

Art. 425¹. Declararea și soluționarea contestației. (1) Calea de atac a contestației se poate exercita numai atunci când legea o prevede expres, prevederile prezentului articol fiind aplicabile când legea nu prevede altfel.

(2) Pot face contestație procurorul și subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă, precum și persoanele ale căror interese legitime au fost vătămate prin aceasta, în termen de 3 zile, care curge de la pronunțare pentru procuror și de la comunicare pentru celelalte persoane, dispozițiile art. 411 alin. (1) aplicându-se în mod corespunzător.

(3) Contestația se depune la judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, la instanța care a pronunțat hotărârea care se

[1] Alin. (2) al art. 424 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 108 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Capitolul III¹ (art. 425¹) a fost introdus prin art. III pct. 5 din O.U.G. nr. 3/2014.

atacă şi se motivează până la termenul stabilit pentru soluționare, dispozițiile art. 415 aplicându-se în mod corespunzător.

(4) La soluționarea contestației, dispozițiile art. 416 şi art. 418 se aplică în mod corespunzător; în cadrul acestor limite, la soluționarea contestației împotriva încheierii privind o măsură preventivă se poate dispune o măsură mai puțin gravă decât cea solicitată sau decât cea dispusă prin încheierea contestată ori se pot modifica obligațiile din conținutul măsurii contestate.

(5) Contestația se soluționează de către judecătorul de drepturi şi libertăți, respectiv de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate sau, după caz, de către instanța superioară celei sesizate, respectiv de completul competent al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, în şedință publică, cu participarea procurorului.

(6) La soluționarea contestației se citează persoana care a făcut contestația, precum şi subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă, dispozițiile art. 90 şi art. 91 aplicându-se în mod corespunzător.

(7) Contestația se soluționează prin decizie, care nu este supusă niciunei căi de atac, putându-se pronunța una dintre următoarele soluții:

1. respingerea contestației, cu menținerea hotărârii atacate:

a) când contestația este tardivă sau inadmisibilă;

b) când contestația este nefondată;

2. admiterea contestației şi:

a) desființarea hotărârii atacate şi soluționarea cauzei;

b) desființarea hotărârii atacate şi dispunerea rejudecării cauzei de către judecătorul sau completul care a pronunțat-o, atunci când se constată că nu au fost respectate dispozițiile privind citarea.

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 4/2014 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, sub art. 203.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 16/2019 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 583.

Capitolul V[1]. Căile extraordinare de atac

Hotărâri C.E.D.O. 1. Posibilitatea de a redeschide un proces penal este, în principiu, compatibilă cu Convenția, inclusiv cu garanțiile cuprinse în art. 6, atât timp cât modul concret în care este utilizată nu afectează însăşi esența unui proces echitabil. Cu alte cuvinte, puterea de a redeschide procesul penal trebuie să fie exercitată de către autorități astfel încât să se mențină, în măsura maximă posibilă, un echilibru corect între interesele individului şi necesitatea de a asigura eficacitatea sistemului de justiție penală. Curtea a indicat că deficiențele fundamentale în cadrul procedurii care justifică anularea unei hotărâri definitive şi obligatorii pot include erori de judecată, încălcări grave ale procedurii,

[1] *N.r.* Probabil dintr-o eroare, deşi Capitolul IV privind contestația în anulare a fost transformat în Secțiunea 1 a capitolului următor (capitolul privind căile extraordinare de atac), acesta din urmă nu a mai fost renumerotat, astfel că este în continuare „Capitolul V", deşi un „Capitol IV" nu mai există.

abuzul de putere, erori vădite în aplicarea dreptului material sau orice alte motive puternice care decurg din interesele justiției (cauza *Bakrina c. Rusiei*, Hotărârea din 17 mai 2016, www.echr.coe.int).

2. Fără îndoială, Convenția permite statelor, în îndeplinirea funcției lor de administrare a justiției și de apărători ai interesului public, să definească ceea ce, potrivit dreptului lor intern, constituie o decizie prin care procesul penal este încheiat cu efect definitiv. Cu toate acestea, dacă statele contractante ar putea stabili cum consideră de cuviință, fără controlul Curții, când o decizie este „definitivă" în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7, aplicarea acestui articol ar fi lăsată la totala lor discreție. O astfel de discreție poate duce la rezultate incompatibile cu scopul și obiectul Convenției, și anume să se asigure că nimeni nu este judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași infracțiune. Dacă acest drept nu ar fi însoțit de o garanție care să permită determinarea deciziei „definitive" într-un anumit caz pe baza unor criterii obiective, el ar fi foarte limitat. Totuși, dispozițiile art. 4 din Protocolul nr. 7 trebuie interpretate și aplicate într-o manieră care să facă drepturile practice și eficace, nu teoretice și iluzorii.

Art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenție face o distincție clară între a doua urmărire penală sau al doilea proces, care sunt interzise de primul paragraf al articolului respectiv, și reluarea unui proces în circumstanțe excepționale, situație menționată la al doilea paragraf. Art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7 prevede în mod expres posibilitatea ca o persoană să fie judecată pentru aceleași acuzații, în conformitate cu dreptul intern, dacă un caz este redeschis în urma apariției de noi probe sau a descoperirii unei erori fundamentale în procedurile anterioare. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a considerat, de asemenea, că posibilitatea reexaminării sau redeschiderii unei cauze oferă o garanție de reparație, în special în contextul executării hotărârilor Curții. În Recomandarea nr. R (2000) 2 cu privire la reexaminarea sau redeschiderea unor cauze la nivel național în urma hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, a îndemnat statele membre să se asigure că sistemele lor juridice naționale prevăd proceduri adecvate pentru reexaminarea sau redeschiderea cauzelor.

Art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7 stabilește o limită a aplicării principiului securității juridice în materie penală. După cum a arătat Curtea în mai multe rânduri, cerințele de securitate juridică nu sunt absolute, iar în cauzele penale acestea trebuie evaluate în lumina art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7, care permite în mod expres statelor contractante să redeschidă un caz atunci când apar noi fapte sau când este sesizată o eroare fundamentală în cadrul procedurii. După cum s-a menționat anterior, redeschiderea procedurii este posibilă, dar este supusă unor condiții stricte: decizia de redeschidere a cauzei trebuie justificată prin apariția unor fapte noi sau recent descoperite ori prin descoperirea unei erori fundamentale în procedura anterioară care ar putea afecta rezultatul procesului. Aceste condiții sunt alternative, și nu cumulative. Curtea a explicat deja că circumstanțele legate de un caz și care există pe parcursul procesului, dar rămân ascunse judecătorului și devin cunoscute numai după proces, sunt „descoperite recent". Circumstanțele care privesc cazul, dar care apar numai după proces, sunt „noi". De asemenea, Curtea consideră, după cum se menționează, de asemenea, în raportul explicativ la Protocolul nr. 7, că termenul „fapte noi sau recent descoperite" include noi dovezi referitoare la fapte existente anterior. Uneori, Curtea a considerat, de asemenea, ca fiind aplicabilă excepția prevăzută la art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7 în situația redeschiderii procedurii din cauza unei „erori fundamentale în procedura anterioară". Ea a apreciat că redeschiderea procedurii pe motiv că instanța de nivel inferior nu a respectat instrucțiunile care i-au fost date de instanța ierarhic superioară în ceea ce privește măsurile de anchetă ce trebuiau efectuate a fost justificată de o eroare fundamentală în procedura anterioară și a fost, astfel, compatibilă cu art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7.

Prin urmare, Curtea evaluează de la caz la caz dacă circumstanțele invocate de o autoritate de nivel superior pentru redeschiderea procedurilor constituie fapte noi sau recent descoperite ori o eroare fundamentală în procedura anterioară. Noțiunea de „eroare fundamentală"

în sensul art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7 sugerează că numai o încălcare gravă a unei reguli procedurale care afectează grav integritatea procedurii anterioare poate servi drept bază pentru redeschiderea acesteia din urmă în detrimentul acuzatului care a fost achitat de o infracțiune sau pedepsit pentru o infracțiune mai puțin gravă. În consecință, în astfel de cazuri, o simplă reevaluare a probelor depuse la dosar de către procuror sau de către instanța de nivel superior nu îndeplinește acest criteriu. Totuși, în ceea ce privește situațiile în care un acuzat a fost găsit vinovat și o redeschidere a procedurii ar putea fi în avantajul său, Curtea subliniază că parag. 31 din raportul explicativ la Protocolul nr. 7 prevede că „acest articol nu împiedică redeschiderea procedurilor în favoarea persoanei condamnate și orice altă schimbare a hotărârii în folosul condamnatului". Prin urmare, în astfel de situații, natura erorii trebuie evaluată în primul rând pentru a stabili dacă a existat o încălcare a dreptului la apărare și, astfel, un impediment în administrarea corectă a justiției. În sfârșit, în toate cazurile, motivele care justifică redeschiderea procedurii trebuie, în conformitate cu art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 7, să fie de natură să „afecteze rezultatul cauzei" fie în favoarea, fie în defavoarea respectivei persoane (cauza *Mihalache c. României*, Hotărârea din 8 iulie 2019, www.echr.coe.int).

Secțiunea 1. Contestația în anulare[1]

Art. 426.[2] **Cazurile de contestație în anulare.** Împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri:

a) când judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți sau când, deși legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate;

b) când inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal;

c)[3] când hotărârea din apel a fost pronunțată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterea pe fond a procesului;

d) când instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate;

e) când judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii;

f) când judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii;

g) când ședința de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel;

h) când instanța de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă;

i) când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă. *[R.A.: art. 386 CPP 1968]*

---

[1] Prin art. 102 pct. 260 din Legea nr. 255/2013, Capitolul IV din Titlul III al Părții speciale ce reglementează contestația în anulare (art. 426-432) a fost transformat în Secțiunea 1 din Capitolul V privitor la căile extraordinare de atac.

[2] Art. 426 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 262 din Legea nr. 255/2013.

[3] Lit. c)-h) de la art. 426 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 109 din O.U.G. nr. 18/2016.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 10/2017 (M. Of. nr. 392 din 25 mai 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția I penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 426 lit. b) din Codul de procedură penală, instanța care soluționează contestația în anulare, după admiterea în principiu a acesteia, poate reanaliza o cauză de încetare a procesului penal, în cazul în care instanța de apel a dezbătut și a analizat incidența cauzei de încetare a procesului penal, pentru care existau probe la dosar", și a stabilit:
„În interpretarea dispozițiilor art. 426 lit. b) din Codul de procedură penală, instanța care soluționează contestația în anulare nu poate reanaliza o cauză de încetare a procesului penal, în cazul în care instanța de apel a dezbătut și a analizat incidența cauzei de încetare a procesului penal".

Art. 427. Cererea de contestație în anulare. (1) Contestația în anulare poate fi făcută de oricare dintre părți, de persoana vătămată sau de către procuror.

(2) În cererea de contestație în anulare contestatorul trebuie să arate cazurile de contestație pe care le invocă, precum și motivele aduse în sprijinul acestora. *[R.A.: art. 387 CPP 1968]*

Art. 428.[1] **Termenul de introducere a contestației în anulare.** (1) Contestația în anulare pentru motivele prevăzute la art. 426 lit. a) și c)-h) poate fi introdusă în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel.

(2) Contestația în anulare pentru motivele prevăzute la art. 426 lit. b) și i) poate fi introdusă oricând. *[R.A.: art. 388 CPP 1968]*

Notă. Prin Decizia nr. 501/2016 (M. Of. nr. 733 din 21 septembrie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 428 alin. (1) – în forma anterioară intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 18/2016, cu următorul conținut: „Contestația în anulare pentru motivele prevăzute la art. 426 poate fi introdusă în 10 zile de la data când persoana împotriva căreia se face executarea a luat cunoștință de hotărârea a cărei anulare se cere" – cu referire la art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale. Curtea a reținut că opțiunea legiuitorului, de a reglementa un termen pentru introducerea contestației în anulare când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă [art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală] nu apare ca fiind rezonabilă din perspectiva relației existente între interesul general și cel individual. Condiționarea introducerii căii de atac extraordinare a contestației în anulare, pentru motivul reglementat în art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală, de respectarea termenului de 10 zile de la data când persoana împotriva căreia se face executarea a luat cunoștință de hotărârea a cărei anulare se cere, impune în sarcina individului o condiție excesivă pentru exercitarea acestei căi de atac extraordinare. În aceste condiții, având în vedere că, în materie, contestația în anulare întemeiată pe dispozițiile art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală este un remediu procesual prin care partea interesată poate obține restabilirea legalității încălcate prin nesocotirea principiului *ne bis in idem*, reglementarea unui termen în interiorul căruia persoana împotriva căreia se face executarea poate introduce contestația în anulare aduce atingere dispozițiilor constituționale privind liberul acces la justiție.

[1] Art. 428 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 110 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 429. Instanța competentă. (1)[1] Contestația în anulare se introduce la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei anulare se cere.

(2) Contestația în anulare pentru cazul în care se invocă autoritatea de lucru judecat se introduce la instanța la care a rămas definitivă ultima hotărâre. *[R.A.: art. 389 CPP 1968]*

Art. 430. Suspendarea executării. Până la soluționarea contestației în anulare, instanța sesizată, luând concluziile procurorului, poate suspenda executarea hotărârii a cărei anulare se cere. *[R.A.: art. 390 CPP 1968]*

Art. 431. Admiterea în principiu. (1)[2] Instanța examinează admisibilitatea în principiu, în camera de consiliu, cu citarea părților și cu participarea procurorului. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică examinarea admisibilității în principiu.

(2) Instanța, constatând că cererea de contestație în anulare este făcută în termenul prevăzut de lege, că motivul pe care se sprijină contestația este dintre cele prevăzute la art. 426 și că în sprijinul contestației se depun ori se invocă dovezi care sunt la dosar, admite în principiu contestația și dispune citarea părților interesate. *[R.A.: art. 391 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 5/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, sub art. 432.

Art. 432. Procedura de judecare. (1) La termenul fixat pentru judecarea contestației în anulare, instanța, ascultând părțile și concluziile procurorului, dacă găsește contestația întemeiată, desființează prin decizie hotărârea a cărei anulare se cere și procedează fie de îndată, fie acordând un termen, după caz, la rejudecarea apelului sau la rejudecarea cauzei după desființare.

(2) În cazul în care prin contestația în anulare se invocă autoritatea de lucru judecat, judecarea contestației se face cu citarea părților interesate în cauza în care s-a pronunțat ultima hotărâre. Instanța, ascultând părțile și concluziile procurorului, dacă găsește contestația întemeiată, desființează prin decizie sau, după caz, prin sentință ultima hotărâre sau acea parte din ultima hotărâre cu privire la care există autoritate de lucru judecat.

(3) Judecarea contestației în anulare nu poate avea loc decât în prezența inculpatului, când acesta se află în stare de deținere.

(4) Sentința dată în contestația în anulare este supusă apelului, iar decizia dată în apel este definitivă. *[R.A.: art. 392 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (1) al art. 429 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 263 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 431 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 111 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 542/2015 (M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 431 alin. (1) CPP, potrivit căreia admisibilitatea în principiu a contestației în anulare se examinează de către instanță „fără citarea părților", este neconstituțională. De asemenea, prin Decizia nr. 3/2015 (M. Of. nr. 150 din 2 martie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, stabilise că admisibilitatea în principiu a contestației în anulare se examinează în cameră de consiliu, fără citarea părților, cu participarea procurorului.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 5/2015 (M. Of. nr. 248 din 10 aprilie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Dolj, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile, în sensul dacă hotărârea pronunțată în soluționarea căii de atac extraordinare prevăzute de art. 426 din Codul de procedură penală și împotriva unei sentințe pentru care nu este prevăzută de lege o cale de atac poate fi supusă apelului, conform art. 432 alin. (4) din Codul de procedură penală, și a stabilit:

„Hotărârea pronunțată în procedura examinării admisibilității în principiu a contestației în anulare, împotriva unei sentințe pentru care nu este prevăzută o cale de atac, nu poate fi supusă apelului".

Secțiunea a 2-a[1]. Recursul în casație

Art. 433. Scopul recursului în casație și instanța competentă. Recursul în casație urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile.

Art. 434. Hotărârile supuse recursului în casație. (1)[2] Pot fi atacate cu recurs în casație deciziile pronunțate de curțile de apel și de Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanțe de apel, cu excepția deciziilor prin care s-a dispus rejudecarea cauzelor.

(2)[3] Nu pot fi atacate cu recurs în casație:

a)[4] hotărârile de respingere ca inadmisibilă a cererii de revizuire;

b) hotărârile de respingere a cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă;

c)[5] hotărârile pronunțate în materia executării pedepselor;

d) hotărârile pronunțate în materia reabilitării;

e) soluțiile pronunțate cu privire la infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

f) soluțiile pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii;

g) hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției.

---

[1] *N.r.* Secțiunea privind recursul în casație a fost renumerotată prin art. 102 pct. 261 din Legea nr. 255/2013, ca urmare a introducerii printre căile extraordinare de atac a Secțiunii 1 privind contestația în anulare, care, anterior acestei modificări, era reglementată într-un capitol separat în cadrul Titlului III al Părții speciale privind judecata.

[2] Alin. (1) al art. 434 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 70/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 540/2016 (M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 434 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură penală, care exclude atacarea cu recurs în casație a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanță de apel, este neconstituțională.

[3] Alin. (2) al art. 434 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 264 din Legea nr. 255/2013.

[4] Lit. a) de la alin. (2) al art. 434 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 112 din O.U.G. nr. 18/2016.

[5] Lit. c) de la alin. (2) al art. 434 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 112 din O.U.G. nr. 18/2016.

(3) Recursul în casație exercitat de procuror împotriva hotărârilor prin care s-a dispus achitarea inculpatului nu poate avea ca scop obținerea condamnării acestuia de către instanța de recurs în casație. *[R.A.: art. 385[1] CPP 1968]*

Legea de aplicare: ▶ Art. 11. (1) Deciziile pronunțate în apel înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură penală cu privire la care termenul de declarare a căii ordinare de atac prevăzute de legea anterioară nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse recursului în casație. (2) În cazurile prevăzute la alin. (1), termenul de 30 de zile de declarare a recursului în casație curge după cum urmează: a) de la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, pentru procuror și pentru părțile cu privire la care legea anterioară nu prevedea obligația comunicării deciziei de apel, precum și pentru părțile cărora decizia le-a fost comunicată anterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală; b) de la data comunicării, pentru părțile cărora decizia le-a fost comunicată după data intrării în vigoare a Codului de procedură penală. (3) Cererile de recurs împotriva deciziilor prevăzute la alin. (1), depuse anterior intrării în vigoare a legii noi, se vor considera cereri de recurs în casație. (4) Soluționarea recursului în casație este supusă dispozițiilor Codului de procedură penală. (5) Deciziile prevăzute la alin. (1) devin definitive la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală. ▶ Art. 12. (1) Recursurile în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, declarate împotriva hotărârilor care au fost supuse apelului potrivit legii vechi, rămân în competența aceleiași instanțe și se judecă potrivit dispozițiilor legii vechi privitoare la recurs. (2) În cazul prevăzut la alin. (1), prin derogare de la dispozițiile art. 552 alin. (1) din Codul de procedură penală, hotărârea instanței de apel rămâne definitivă la data soluționării recursului, dacă acesta a fost respins ori dacă a fost admis și procesul a luat sfârșit în fața instanței de recurs. (3) Hotărârile pronunțate în recursul soluționat potrivit alin. (1) nu pot fi atacate cu recurs în casație. ▶ Art. 13. Hotărârile rămase definitive anterior intrării în vigoare a legii noi nu pot fi atacate cu recurs în casație în condițiile legii noi.

Neconstituționalitate. 1. Prin Decizia nr. 651/2017 (M. Of. nr. 1000 din 18 decembrie 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. f) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.** Curtea a reținut că aceste dispoziții, care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii, încalcă prevederile constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art. 21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, precum și ale art. 131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât, pe de o parte, creează pentru părți o vădită inegalitate de tratament prin împiedicarea accesului la justiție în situația soluționării apelului prin pronunțarea unei hotărâri definitive nelegale în procedura privind recunoașterea învinuirii, iar, pe de altă parte, lipsesc procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal. Astfel, în cazul în care normele de procedură penală și/sau de drept penal substanțial – avute în vedere de dispozițiile art. 438 alin. (1) din Codul de procedură penală la reglementarea cazurilor de casare – sunt încălcate, trebuie să se asigure atât părții interesate, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea legalității, prin casarea hotărârii definitive nelegale pronunțate în cadrul procedurii privind recunoașterea învinuirii.
2. Prin Decizia nr. 573/2018 (M. Of. nr. 959 din 13 noiembrie 2018), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile **art. 434 alin. (2) lit. g) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.** Curtea a reținut că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. g) din Codul de procedură penală – care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției – creează, cu privire la persoane aflate în situații similare, o vădită inegalitate

de tratament sub aspectul recunoaşterii liberului acces la justiţie, această inegalitate nefiind justificată în mod obiectiv şi rezonabil, astfel că dispoziţiile de lege criticate aduc atingere prevederilor constituţionale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi şi celor ale art. 21 privind accesul liber la justiţie şi dreptul la un proces echitabil. De asemenea, Curtea a arătat că exigenţele art. 131 din Constituţie cu privire la rolul Ministerului Public impun legiuitorului să asigure procurorului – care acţionează ca apărător al intereselor generale ale societăţii, dar şi ale părţilor din proces, în spiritul legalităţii – posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casaţie, inclusiv în ceea ce priveşte hotărârile penale definitive pronunţate ca urmare a admiterii acordului de recunoaştere a vinovăţiei.

Art. 435. Termenul de declarare a recursului în casaţie. Recursul în casaţie poate fi introdus de către părţi sau procuror în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanţei de apel. *[R.A.: art. 385³ alin. (1) CPP 1968]*

Notă. Cu privire la atacarea cu recurs în casaţie a deciziilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ca instanţă de apel, pronunţate anterior datei de 24 octombrie 2016, data publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 540/2016, şi pentru care nu a fost epuizat termenul prevăzut de art. 435 din Codul de procedură penală, a se vedea Decizia nr. 220/2019 a Curţii Constituţionale, redată *infra*, la pct. 3 de la Dispoziţiile tranzitorii cuprinse în actele de modificare a Codului de procedură penală.

Art. 436. Declararea recursului în casaţie. (1) Pot formula cerere de recurs în casaţie:

a) procurorul, în ceea ce priveşte latura penală şi latura civilă;

b)[1] inculpatul, în ceea ce priveşte latura penală şi latura civilă, împotriva hotărârilor prin care s-a dispus condamnarea, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei ori încetarea procesului penal;

c) partea civilă şi partea responsabilă civilmente, în ceea ce priveşte latura civilă, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluţia din această latură a influenţat soluţia în latura civilă.

(2)[2] *Abrogat.*

(3) Până la închiderea dezbaterilor la instanţa de recurs, părţile şi procurorul îşi pot retrage recursul în casaţie declarat. Retragerea trebuie să fie făcută personal de parte sau prin mandatar special, iar dacă partea se află în stare de deţinere, printr-o declaraţie atestată sau consemnată într-un proces-verbal de către conducerea locului de deţinere. Declaraţia de retragere se poate face fie la instanţa a cărei hotărâre a fost atacată, fie la instanţa de recurs.

(4) Reprezentanţii legali pot retrage recursul în casaţie cu respectarea, în ceea ce priveşte latura civilă, a condiţiilor prevăzute de legea civilă. Inculpatul minor nu poate retrage recursul în casaţie declarat personal sau de reprezentantul său legal.

(5) Recursul în casaţie declarat de procuror poate fi retras de procurorul ierarhic superior.

---

[1] Lit. b) de la alin. (1) al art. 436 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 265 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 436 a fost abrogat prin art. I pct. 2 din O.U.G. nr. 70/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 432/2016 (M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile din Codul de procedură penală cuprinse în art. 436 alin. (2) cu referire la menţiunile care decurg din obligativitatea formulării cererii de recurs prin avocat sunt neconstituţionale.

(6) Decizia instanței de apel prin care a fost respins apelul nu poate fi atacată cu recurs în casație de persoanele care nu au exercitat calea de atac a apelului ori când apelul acestora a fost retras. *[R.A.: art. 385² și art. 385⁴ CPP 1968]*

Art. 437. Motivarea recursului în casație. (1) Cererea de recurs în casație se formulează în scris și va cuprinde:

a)[1] numele și prenumele, domiciliul sau reședința părții ori, după caz, numele și prenumele procurorului care exercită recursul în casație, precum și organul judiciar din care acesta face parte;

b) indicarea hotărârii care se atacă;

c) indicarea cazurilor de recurs în casație pe care se întemeiază cererea și motivarea acestora;

d)[2] semnătura persoanei care exercită recursul în casație.

(2) La cerere se anexează toate înscrisurile invocate în motivarea acesteia. *[R.A.: art. 385¹⁰ CPP 1968]*

Art. 438. Cazurile în care se poate face recurs în casație. (1) Hotărârile sunt supuse casării în următoarele cazuri:

1.[3] în cursul judecății nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente;

2-6.[4] *abrogate*;

7. inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală;

8. în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal;

9-10.[5] *abrogate*;

11. nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată;

12. s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege;

13-14.[6] *abrogate*.

(2) Cazurile prevăzute la alin. (1) pot constitui temei al casării hotărârii doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deși au fost invocate, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor.

(3) În cazul în care cererea de recurs în casație a fost respinsă, partea sau procurorul care a declarat recursul în casație nu mai poate formula o nouă cerere împotriva aceleiași hotărâri, indiferent de motivul invocat. *[R.A.: art. 385⁹ CPP 1968]*

---

[1] Lit. a) de la alin. (1) al art. 437 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 3 din O.U.G. nr. 70/2016.

[2] Lit. d) de la alin. (1) al art. 437 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 3 din O.U.G. nr. 70/2016.

[3] Pct. 1 de la alin. (1) al art. 438 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 266 din Legea nr. 255/2013.

[4] Pct. 2-6 de la alin. (1) al art. 438 au fost abrogate prin art. 102 pct. 267 din Legea nr. 255/2013.

[5] Pct. 9-10 de la alin. (1) al art. 438 au fost abrogate prin art. 102 pct. 267 din Legea nr. 255/2013.

[6] Pct. 13-14 de la alin. (1) al art. 438 au fost abrogate prin art. 102 pct. 267 din Legea nr. 255/2013.

Art. 439. Procedura de comunicare. (1)[1] Cererea de recurs în casație împreună cu înscrisurile anexate se depun, însoțite de copii pentru procuror și părți, la instanța a cărei hotărâre se atacă.

(2) Președintele instanței a cărei hotărâre se atacă ori judecătorul delegat de către acesta va comunica procurorului și părților copii de pe cererea de recurs în casație și celelalte înscrisuri doveditoare, cu mențiunea că se pot depune concluziile scrise în termen de 10 zile de la primirea comunicărilor, la aceeași instanță.

(3) Nedepunerea de către părți și procuror de concluzii scrise nu împiedică judecarea recursului în casație.

(4) În termen de 5 zile de la depunerea concluziilor scrise sau de la expirarea termenului de depunere a acestora, președintele instanței sau judecătorul delegat de către acesta va înainta Înaltei Curți de Casație și Justiție dosarul cauzei, cererea de recurs în casație, înscrisurile anexate, dovezile de comunicare efectuate, precum și, după caz, concluziile scrise.

(4¹)[2] În cazul în care cererea de recurs în casație este formulată împotriva unei hotărâri prevăzute la art. 434 alin. (2), președintele instanței sau judecătorul delegat de către acesta restituie părții, pe cale administrativă, cererea de recurs în casație.

(5) În cazul în care nu este îndeplinită procedura de comunicare prevăzută la alin. (2) și (4) ori dacă aceasta nu este completă, magistratul-asistent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, desemnat cu verificarea îndeplinirii procedurii de comunicare și de întocmire a raportului referitor la cererea de recurs în casație, va îndeplini sau va completa, după caz, procedura.

(6)[3] În cazul recursurilor în casație declarate împotriva deciziilor pronunțate de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca instanță de apel, procedura de comunicare se realizează la nivelul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar în cazul recursurilor în casație declarate împotriva deciziilor pronunțate de completele de 5 judecători, ca instanțe de apel, procedura de comunicare se realizează la nivelul completelor de 5 judecători.

Art. 440. Admiterea în principiu. (1)[4] Admisibilitatea cererii de recurs în casație se examinează în camera de consiliu de un complet format din un judecător, după depunerea raportului magistratului-asistent și atunci când procedura de comunicare este legal îndeplinită, fără citarea părților și fără participarea procurorului.

(2)[5] Dacă cererea de recurs în casație nu este făcută în termenul prevăzut de

---

[1] Alin. (1) al art. 439 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 268 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4¹) al art. 439 a fost introdus prin art. 102 pct. 269 din Legea nr. 255/2013 și este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 4 din O.U.G. nr. 70/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 432/2016 (M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile din Codul de procedură penală cuprinse în art. 439 alin. (4¹) teza întâi cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării cererii de recurs prin avocat sunt neconstituționale.

[3] Alin. (6) al art. 439 a fost introdus prin art. I pct. 5 din O.U.G. nr. 70/2016.

[4] Alin. (1) al art. 440 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 17 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[5] Alin. (2) al art. 440 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 6 din O.U.G. nr. 70/2016. Menționăm că, anterior O.U.G. nr. 70/2016, textul a fost modificat prin art. I pct. 17 din

lege sau dacă nu s-au respectat dispozițiile art. 434, art. 436 alin. (1) și (6), art. 437 și art. 438, instanța respinge, prin încheiere definitivă, cererea de recurs în casație.

(3) Dacă cererea de recurs în casație a fost retrasă, instanța ia act de retragere, prin încheiere.

(4) În cazul în care instanța constată că cererea îndeplinește condițiile prevăzute la art. 434-438, dispune prin încheiere admiterea în principiu a cererii de recurs în casație și trimite cauza în vederea judecării recursului în casație.

(5)[1] În cazul recursurilor în casație declarate împotriva deciziilor pronunțate de completele de 5 judecători, ca instanțe de apel, judecătorul care examinează admisibilitatea cererii de recurs în casație în condițiile prevăzute în alin. (1)-(4) trebuie să facă parte dintr-un complet de 5 judecători. *[R.A.: art. 385[10a] CPP 1968]*

Art. 441. Suspendarea executării. (1)[2] Instanța care admite în principiu cererea de recurs în casație sau completul care judecă recursul în casație poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii, putând impune respectarea de către condamnat a unora dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și (2).

(2) În cazul în care persoana condamnată nu respectă obligațiile impuse prin încheiere, completul care va judeca recursul în casație, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune revocarea măsurii suspendării și reluarea executării pedepsei.

(3) Aducerea la îndeplinire a dispozițiilor de suspendare a executării hotărârii și supravegherea respectării obligațiilor impuse se fac prin instanța de executare. *[R.A.: art. 385[5] CPP 1968]*

Art. 442. Efectul devolutiv și limitele sale. (1) Instanța judecă recursul în casație numai cu privire la persoana care l-a declarat și la persoana la care se referă declarația de recurs în casație și numai în raport cu calitatea pe care recurentul o are în proces.

(2) Instanța de recurs în casație examinează cauza numai în limitele motivelor de casare prevăzute la art. 438, invocate în cererea de recurs în casație. *[R.A.: art. 385[6] CPP 1968]*

Art. 443. Efectul extensiv și limitele sale. (1) Instanța examinează cauza prin extindere și cu privire la părțile care nu au declarat recurs în casație sau la care acesta nu se referă, putând hotărî și în privința lor, fără să poată crea acestor părți o situație mai grea.

(2) Procurorul, chiar după expirarea termenului de recurs în casație, poate cere extinderea recursului în casație declarat de el în termen și față de alte persoane

---

O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016, deoarece, prin Decizia nr. 591/2015 (M. Of. nr. 861 din 19 noiembrie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „dacă cererea este vădit nefondată" din cuprinsul dispozițiilor art. 440 alin. (2) CPP este neconstituțională. Ulterior, prin Decizia nr. 432/2016 (M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile din Codul de procedură penală cuprinse în art. 440 alin. (2) cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării cererii de recurs prin avocat sunt neconstituționale.

[1] Alin. (5) al art. 440 a fost introdus prin art. I pct. 7 din O.U.G. nr. 70/2016.

[2] Alin. (1) al art. 441 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 271 din Legea nr. 255/2013.

decât acelea la care s-a referit, fără a se putea crea acestora o situație mai grea. *[R.A.: art. 385[7] CPP 1968]*

Art. 444. Neagravarea situației în propriul recurs în casație. (1) Instanța, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai grea pentru cel care a declarat recursul în casație.

(2) În recursul în casație declarat de procuror în favoarea unei părți, instanța de recurs în casație nu poate agrava situația acesteia. *[R.A.: art. 385[8] CPP 1968]*

Art. 445. Prezența părților și a procurorului. (1) Judecarea recursului în casație admis în principiu se face cu citarea părților. Dispozițiile art. 90 și art. 93 alin. (5) se aplică în mod corespunzător.

(2) Participarea procurorului la judecarea recursului în casație este obligatorie. *[R.A.: art. 385[11] CPP 1968]*

Art. 446. Judecarea recursului în casație. (1) Președintele completului dă cuvântul recurentului, apoi intimatului și procurorului. Dacă între recursurile în casație declarate se află și recursul procurorului, primul cuvânt îl are acesta.

(2) Procurorul și părțile au dreptul la replică cu privire la chestiunile noi ivite cu ocazia dezbaterilor. *[R.A.: art. 385[13] CPP 1968]*

Art. 447. Verificarea legalității hotărârii. Instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate prin cerere de procuror sau de părți, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate. *[R.A.: art. 385[14] CPP 1968]*

Art. 448. Soluțiile la judecata recursului în casație. (1) Instanța, judecând recursul în casație, pronunță una dintre următoarele soluții:

1. respinge recursul în casație, menținând hotărârea atacată, dacă recursul în casație este nefondat;

2. admite recursul în casație, casând hotărârea atacată, și:

a) îl achită pe inculpat sau dispune încetarea procesului penal ori înlătură greșita aplicare a legii;

b) dispune rejudecarea de către instanța de apel ori de către instanța competentă material sau după calitatea persoanei, dacă sunt incidente celelalte cazuri de casare prevăzute la art. 438.

(2) Dacă recursul în casație vizează greșita soluționare a laturii civile, instanța, după admiterea recursului, înlătură nelegalitatea constatată sau dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost casată, în condițiile alin. (1) pct. 2 lit. b).

(3) În cazul prevăzut la alin. (1) pct. 2 lit. a) instanța de recurs în casație desființează și hotărârea primei instanțe, dacă se constată aceleași încălcări de lege ca în decizia recurată.

(4) În cazul în care condamnatul se găsește în cursul executării pedepsei, instanța, admițând recursul în casație și pronunțând casarea cu trimitere, dispune asupra stării de libertate a acestuia, putând lua o măsură preventivă. *[R.A.: art. 385[15] și art. 385[16] CPP 1968]*

Legea de aplicare: Art. 14. (1) Rejudecarea cauzei de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată ori de către instanța competentă, dispusă după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, se desfășoară conform legii noi. (2) În cauzele în care rejudecarea

s-a dispus anterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală, dispozițiile art. 5-10 se aplică în mod corespunzător.

Art. 449. Desființarea hotărârii și conținutul deciziei. (1) În caz de admitere a recursului în casație, hotărârea atacată se casează în limitele prevăzute la art. 442 și 443.

(2) Hotărârea poate fi desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ceea ce privește latura penală sau civilă, dacă aceasta nu împiedică justa soluționare a cauzei.

(3) Decizia instanței de recurs în casație trebuie să cuprindă, în partea introductivă, mențiunile prevăzute la art. 402, iar în expunere, temeiurile de drept care au dus la respingerea sau admiterea recursului în casație. Dispozitivul trebuie să cuprindă soluția pronunțată de instanța de recurs în casație, data pronunțării deciziei și mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică.

(4) Când s-a dispus rejudecarea, decizia trebuie să indice care este ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul penal trebuie să își reia cursul. *[R.A.: art. 385[17] CPP 1968]*

Art. 450. Limitele judecării. (1) Instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanței de recurs în casație, în măsura în care situația de fapt rămâne cea avută în vedere la admiterea recursului în casație.

(2) Când hotărârea este desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane, instanța se pronunță în limitele în care hotărârea a fost casată. *[R.A.: art. 385[18] CPP 1968]*

Art. 451. Procedura de rejudecare. Rejudecarea cauzei după casarea hotărârii atacate se desfășoară potrivit dispozițiilor cap. II sau III din titlul III al părții speciale, care se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 385[19] CPP 1968]*

Secțiunea a 3-a[1]. Revizuirea

Art. 452. Hotărârile supuse revizuirii. (1) Hotărârile judecătorești definitive pot fi supuse revizuirii atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă.

(2) Când o hotărâre privește mai multe infracțiuni sau mai multe persoane, revizuirea se poate cere pentru oricare dintre fapte sau dintre făptuitori. *[R.A.: art. 393 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 68/2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 453.

Art. 453. Cazurile de revizuire. (1) Revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când:

a) s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză;

---

[1] *N.r.* Secțiunea privind revizuirea a fost renumerotată prin art. 102 pct. 261 din Legea nr. 255/2013, ca urmare a introducerii printre căile extraordinare de atac a Secțiunii 1 privind contestația în anulare, care, anterior acestei modificări, era reglementată într-un capitol separat în cadrul Titlului III al Părții speciale privind judecata.

b) hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declarația unui martor, opinia unui expert sau pe situațiile învederate de un interpret, care a săvârşit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluția pronunțată;

c) un înscris care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză;

d) un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză;

e) când două sau mai multe hotărâri judecătoreşti definitive nu se pot concilia;

f)[1] hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

(2) Revizuirea hotărârilor judecătoreşti penale definitive, exclusiv cu privire la latura civilă, poate fi cerută numai în fața instanței civile, potrivit Codului de procedură civilă.

(3)[2] Cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) şi f) pot fi invocate ca motive de revizuire numai în favoarea persoanei condamnate sau a celei față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei.

(4) Cazul prevăzut la alin. (1) lit. a) constituie motiv de revizuire dacă pe baza faptelor sau împrejurărilor noi se poate dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal, iar cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b)-d) şi f) constituie motive de revizuire dacă au dus la pronunțarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice.

(5) În cazul prevăzut la alin. (1) lit. e), toate hotărârile care nu se pot concilia sunt supuse revizuirii. *[R.A.: art. 394, art. 408 şi art. 408² alin. (1) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 2/2017 (M. Of. nr. 324 din 5 mai 2017), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că: **dispozițiile art. 453 alin. (3) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin. (1) lit. a); soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 453 alin. (4) teza întâi din Codul de procedură penală, care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin. (1) lit. a), este neconstituțională; soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 457 alin. (2) din Codul de procedură penală, care exclude cazul de revizuire prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. a), este neconstituțională.** Curtea a reținut că dispozițiile art. 453 alin. (3) din Codul de procedură penală cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin. (1) lit. a), precum şi dispozițiile art. 453 alin. (4) teza întâi din Codul de procedură penală – cu privire la soluția legislativă care exclude posibilitatea

---

[1] Lit. f) de la alin. (1) al art. 453 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 113 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 126/2016 (M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) CPP, care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.

[2] Alin. (3) şi (4) ale art. 453 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 272 din Legea nr. 255/2013.

revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală – încalcă prevederile constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art. 21 privind accesul liber la justiție și ale art. 131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât lipsesc partea civilă de posibilitatea apărării drepturilor și a intereselor sale legitime, respectiv procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal. Curtea a arătat că, în situația în care se descoperă fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii de achitare, trebuie să se asigure atât părții civile, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea adevărului judiciar prin retractarea hotărârii pronunțate în cauză. De asemenea, ca o consecință a constatării neconstituționalității acestor texte de lege, soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 457 alin. (2) din Codul de procedură penală, care exclude cazul de revizuire prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. a), este de natură a aduce atingere, în principal, egalității în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea dreptului fundamental de acces liber la justiție, principii consacrate de prevederile art. 16 și ale art. 21 din Constituție.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 68/2020 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul București, Secția I penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 452 alin. (1) din Codul de procedură penală, o cerere de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală poate fi îndreptată și împotriva unei hotărâri penale definitive, dar care nu soluționează fondul acțiunii penale", și a stabilit:
„În interpretarea dispozițiilor art. 452 alin. (1) din Codul de procedură penală, o cerere de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală poate fi îndreptată și împotriva unei hotărâri penale definitive, pronunțată în soluționarea unei cereri întemeiate pe dispozițiile art. 595 din Codul de procedură penală".

Art. 454. Dovedirea unor cazuri de revizuire. (1) Situațiile care constituie cazurile de revizuire prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d) se dovedesc prin hotărâre judecătorească definitivă prin care instanța s-a pronunțat asupra fondului cauzei constatând existența falsului sau existența faptelor și săvârșirea lor de respectivele persoane.

(2) În cazurile în care dovada nu poate fi făcută potrivit alin. (1) datorită existenței unei cauze care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, proba cazurilor de revizuire prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d) se poate face în procedura de revizuire, prin orice mijloc de probă. *[R.A.: art. 395 CPP 1968]*

Art. 455. Persoanele care pot cere revizuirea. (1) Pot cere revizuirea:

a) părțile din proces, în limitele calității lor procesuale;

b) un membru de familie al condamnatului, chiar și după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată în favoarea condamnatului.

(2) Procurorul poate cere din oficiu revizuirea laturii penale a hotărârii. *[R.A.: art. 396 și art. 408² alin. (2) CPP 1968]*

Art. 456. Cererea de revizuire. (1) Cererea de revizuire se adresează instanței care a judecat cauza în prima instanță.

(2) Cererea se formulează în scris și trebuie motivată, cu arătarea cazului de revizuire pe care se întemeiază și a mijloacelor de probă în dovedirea acestuia.

(3) La cerere se vor alătura copii de pe înscrisurile de care cel ce a formulat cererea de revizuire înțelege a se folosi în proces, certificate pentru conformitate cu originalul. Când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele se vor alătura în traducere efectuată de un traducător autorizat.

(4) În cazul în care cererea nu îndeplinește condițiile prevăzute la alin. (2) și (3), instanța pune în vedere celui ce a formulat cererea să o completeze, într-un termen stabilit de instanță, sub sancțiunea prevăzută la art. 459 alin. (5). *[R.A.: art. 397 și art. 408² alin. (3) CPP 1968]*

Art. 457. Termenul de introducere a cererii. (1) Cererea de revizuire în favoarea condamnatului se poate face oricând, chiar după ce pedeapsa a fost executată sau considerată executată ori după moartea condamnatului, cu excepția cazului prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. f), când cererea de revizuire poate fi formulată în termen de un an de la data publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(2) Cererea de revizuire în defavoarea condamnatului, a celui achitat sau a celui față de care s-a încetat procesul penal se poate face în termen de 3 luni, care curge:

a) în cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d), când nu sunt constatate prin hotărâre definitivă, de la data când faptele sau împrejurările au fost cunoscute de persoana care face cererea sau de la data când aceasta a luat cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se poate face printr-o hotărâre penală, dar nu mai târziu de 3 ani de la data producerii acestora;

b) în cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d), dacă sunt constatate prin hotărâre definitivă, de la data când hotărârea a fost cunoscută de persoana care face cererea, dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii penale;

c) în cazul prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. e), de la data când hotărârile ce nu se conciliază au fost cunoscute de persoana care face cererea.

(3) Dispozițiile alin. (2) se aplică și în cazul când procurorul se sesizează din oficiu.

(4) Revizuirea în defavoarea inculpatului nu se poate face când a intervenit o cauză care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal. *[R.A.: art. 398 și art. 408² alin. (4) CPP 1968]*

Neconstituționalitate. A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 2/2017, redată în extras *supra*, la art. 453.

Art. 458. Instanța competentă. Competentă să judece cererea de revizuire este instanța care a judecat cauza în prima instanță. Când temeiul cererii de revizuire constă în existența unor hotărâri ce nu se pot concilia, competența se determină potrivit dispozițiilor art. 44. *[R.A.: art. 401 CPP 1968]*

Art. 459. Admiterea în principiu. (1)[1] La primirea cererii de revizuire, se fixează termen pentru examinarea admisibilității în principiu a cererii de revizuire, președintele dispunând atașarea dosarului cauzei.

---

[1] Alin. (1) al art. 459 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 273 din Legea nr. 255/2013.

(2)[1] Admisibilitatea în principiu se examinează de către instanță, în camera de consiliu, cu citarea părților și cu participarea procurorului. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică examinarea admisibilității în principiu.

(3) Instanța examinează dacă:

a) cererea a fost formulată în termen și de o persoană dintre cele prevăzute la art. 455;

b) cererea a fost întocmită cu respectarea prevederilor art. 456 alin. (2) și (3);

c) au fost invocate temeiuri legale pentru redeschiderea procedurilor penale;

d) faptele și mijloacele de probă în baza cărora este formulată cererea nu au fost prezentate într-o cerere anterioară de revizuire care a fost judecată definitiv;

e) faptele și mijloacele de probă în baza cărora este formulată cererea conduc, în mod evident, la stabilirea existenței unor temeiuri legale ce permit revizuirea;

f) persoana care a formulat cererea s-a conformat cerințelor instanței dispuse potrivit art. 456 alin. (4).

(4) În cazul în care instanța constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin. (3), dispune prin încheiere admiterea în principiu a cererii de revizuire.

(5) În cazul în care instanța constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute la alin. (3), dispune prin sentință respingerea cererii de revizuire, ca inadmisibilă.

(6) Când cererea de revizuire a fost făcută pentru un condamnat decedat sau când condamnatul care a făcut cererea ori în favoarea căruia s-a făcut revizuirea a decedat după introducerea cererii, prin excepție de la dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. f), procedura de revizuire își va urma cursul, iar în cazul rejudecării cauzei, după admiterea în principiu, instanța va hotărî potrivit dispozițiilor art. 16, care se aplică în mod corespunzător.

(7) Încheierea prin care este admisă în principiu cererea de revizuire este definitivă. Sentința prin care este respinsă cererea de revizuire, după analiza admisibilității în principiu, este supusă aceleiași căi de atac ca și hotărârea la care se referă revizuirea. *[R.A.: art. 402 și art. 403 alin. (1), (3) și (4) CPP 1968]*

Art. 460. Măsurile care pot fi luate odată cu sau ulterior admiterii în principiu. (1)[2] Odată cu admiterea în principiu a cererii de revizuire sau ulterior acesteia, instanța poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii supuse revizuirii și poate dispune respectarea de către condamnat a unora dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și (2).

(2) Împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea hotărârii supuse revizuirii, prevăzută la alin. (1), procurorul sau persoana interesată poate formula contestație în termen de 48 de ore de la pronunțare pentru cei prezenți și de la comunicare pentru cei lipsă. Contestația formulată de procuror este suspensivă de executare. Dispozițiile art. 597 alin. (2)-(5) se aplică în mod corespunzător.

---

[1] Alin. (2) al art. 459 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 114 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 506/2015 (M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 459 alin. (2) CPP, potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță „fără citarea părților", este neconstituțională.

[2] Alin. (1) al art. 460 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 274 din Legea nr. 255/2013.

(3) În cazul în care persoana condamnată nu respectă obligațiile stabilite prin încheiere, instanța, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune revocarea măsurii suspendării și reluarea executării pedepsei.

(4) În cazul admiterii în principiu a cererii de revizuire pentru existența unor hotărâri ce nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunțate se reunesc în vederea rejudecării. *[R.A.: art. 404 CPP 1968]*

Art. 461. Rejudecarea. (1) Rejudecarea cauzei după admiterea în principiu a cererii de revizuire se face potrivit regulilor de procedură privind judecarea în primă instanță.

(2) Instanța, dacă găsește necesar, administrează din nou probele din cursul primei judecăți.

(3) În cazul în care instanța constată că situația de fapt nu poate fi stabilită în mod nemijlocit sau aceasta nu s-ar putea face decât cu mare întârziere, dispune efectuarea cercetărilor necesare de către procurorul de la parchetul de pe lângă această instanță, într-un interval ce nu poate depăși 3 luni.

(4) După efectuarea cercetărilor, procurorul înaintează întregul material instanței competente.

(5) Persoanele prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b) și d) nu pot fi audiate ca martori în cauza supusă revizuirii, dacă dovada acestor cazuri de revizuire s-a făcut prin hotărâre judecătorească. *[R.A.: art. 399 alin. (4) și (5) și art. 405 CPP 1968]*

Art. 462. Soluțiile după rejudecare. (1) Dacă se constată că cererea de revizuire este întemeiată, instanța anulează hotărârea, în măsura în care a fost admisă revizuirea, sau hotărârile care nu se pot concilia și pronunță o nouă hotărâre potrivit dispozițiilor art. 395-399, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Instanța rejudecă cauza prin extindere și cu privire la părțile care nu au formulat cerere de revizuire, putând hotărî și în privința lor, fără să le poată crea acestora o situație mai grea.

(3) Instanța ia măsuri pentru restabilirea situației anterioare, dispunând, dacă este cazul, restituirea amenzii plătite și a bunurilor confiscate, a cheltuielilor judiciare pe care cel în favoarea căruia s-a admis revizuirea nu era ținut să le suporte sau alte asemenea măsuri.

(4) Dacă instanța constată că cererea de revizuire este neîntemeiată, o respinge și dispune obligarea revizuientului la plata cheltuielilor judiciare către stat, precum și reluarea executării pedepsei, în cazul în care aceasta a fost suspendată. *[R.A.: art. 406 CPP 1968]*

Art. 463. Calea de atac. Sentința prin care instanța se pronunță asupra cererii de revizuire, după rejudecarea cauzei, este supusă aceleiași căi de atac ca și hotărârea la care se referă revizuirea. *[R.A.: art. 407 și art. 408² alin. (6) CPP 1968]*

Art. 464. Efectele respingerii cererii de revizuire. În cazul respingerii cererii de revizuire ca inadmisibilă sau ca neîntemeiată, nu va putea fi formulată o nouă cerere pentru aceleași motive. *[R.A.: art. 403 alin. (3¹) CPP 1968]*

Art. 465. Revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului. (1) Hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a

Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol, ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat şi reclamanți, pot fi supuse revizuirii, dacă vreuna dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale şi a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă şi nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

(2) Pot cere revizuirea:

a) persoana al cărei drept a fost încălcat;

b) membrii de familie ai condamnatului, chiar şi după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată în favoarea condamnatului;

c) procurorul.

(3)[1] Cererea de revizuire se introduce la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere.

(4) Cererea de revizuire se poate face cel mai târziu în termen de 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii definitive pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

(5) După sesizare, instanța poate dispune, din oficiu, la propunerea procurorului sau la cererea părții, suspendarea executării hotărârii atacate. Dispozițiile art. 460 alin. (1) şi (3) se aplică în mod corespunzător.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) La judecarea cererii de revizuire, părțile se citează. Partea aflată în stare de deținere este adusă la judecată.

(8) Atunci când părțile sunt prezente la judecarea cererii de revizuire, instanța ascultă şi concluziile acestora.

(9) Instanța examinează cererea în baza actelor dosarului şi se pronunță prin decizie.

(10) Instanța respinge cererea în cazul în care constată că este tardivă, inadmisibilă sau nefondată.

(11) Atunci când instanța constată că cererea este fondată:

a) desființează, în parte, hotărârea atacată sub aspectul dreptului încălcat şi, rejudecând cauza, cu aplicarea dispozițiilor secțiunii 1 a cap. V din titlul III al părții speciale, înlătură consecințele încălcării dreptului;

b) desființează hotărârea şi, când este necesară administrarea de probe, dispune rejudecarea de către instanța în fața căreia s-a produs încălcarea dreptului, aplicându-se dispozițiile secțiunii 1 a cap. V din titlul III al părții speciale.

(12)[2] Hotărârea pronunțată este supusă căilor de atac prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită. *[R.A.: art. 408' CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 2/2015 (M. Of. nr. 159 din 6 martie 2015), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea

---

[1] Alin. (3) şi (4) ale art. 465 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 275 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (12) al art. 465 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 275 din Legea nr. 255/2013.

următoarei chestiuni de drept: care este calea de atac legală în urma desființării deciziei date în recurs, în calea de atac a revizuirii reglementată în procedura prevăzută de art. 465 din Codul de procedură penală (revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului), în condițiile în care cauza a parcurs trei grade de jurisdicție (primă instanță, apel și recurs), în ultimă instanță soluționându-se recursul procurorului, și a stabilit: *„În urma desființării deciziei date în recurs, în calea de atac a revizuirii reglementată în procedura prevăzută de art. 465 din Codul de procedură penală, în condițiile în care cauza a parcurs trei grade de jurisdicție (primă instanță, apel și recurs), în ultimă instanță soluționându-se recursul procurorului, calea de atac este recursul în forma și reglementarea prevăzută de lege la data judecării recursului inițial".*

Legislație conexă: art. 46 CEDO: *„Art. 46. Forța obligatorie și executarea hotărârilor. 1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți. 2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor, care supraveghează executarea ei".*

Hotărâri C.E.D.O. 1. În temeiul art. 46 din Convenție, statele contractante s-au angajat să respecte hotărârile finale ale Curții în orice cauză în care sunt părți, executarea fiind supravegheată de Comitetul de Miniștri. Rezultă, printre altele, că o hotărâre în care Curtea constată o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale impune statului pârât o obligație legală nu doar să plătească celor în cauză sumele acordate ca satisfacție echitabilă, ci și să aleagă, sub rezerva supravegherii de către Comitetul de Miniștri, măsurile generale și/sau, dacă este cazul, individuale care trebuie adoptate în ordinea lor juridică internă pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și pentru a remedia pe cât posibil efectele acesteia. Astfel, revine în primul rând statului în cauză să aleagă, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, mijloacele care trebuie utilizate în ordinea juridică internă pentru a-și îndeplini obligația în temeiul art. 46 din Convenție, însă, în mod excepțional, în scopul de a ajuta statul pârât să își îndeplinească această obligație, Curtea poate indica tipul de măsuri individuale și/sau generale care ar putea fi luate pentru a pune capăt încălcării Convenției pe care a constatat-o (cauza *Orlović și alții c. Bosniei și Herțegovina*, Hotărârea din 1 octombrie 2019, www.echr.coe.int).

2. În cauzele *Bochan c. Ucrainei (nr. 2)* (Hotărârea din 5 februarie 2015), *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) c. Elveției (nr. 2)* (Hotărârea din 30 iunie 2009) și *Egmez c. Ciprului* (Decizia din 18 septembrie 2012), Curtea a examinat problema competenței sale în ceea ce privește prerogativele statului pârât și ale Comitetului de Miniștri în temeiul art. 46 din Convenție privind punerea în aplicare a hotărârilor sale. Principiile enunțate de Curte în aceste hotărâri și în această decizie pot fi rezumate după cum urmează:

a) constatările în hotărârile Curții a unei încălcări sunt, în esență, declarative și, prin art. 46 din Convenție, părțile contractante s-au angajat să respecte hotărârile definitive ale Curții în orice cauză în care sunt parte, executarea fiind supravegheată de Comitetul de Miniștri;

b) rolul Comitetului de Miniștri în această materie nu înseamnă totuși că măsurile luate de statul pârât pentru remedierea unei încălcări constatate de Curte nu pot ridica o nouă problemă care nu a fost examinată prin hotărâre și, ca atare, constituie subiectul unei noi cereri care poate fi analizată de Curte. Cu alte cuvinte, Curtea poate să se pronunțe cu privire la faptul că o procedură de rejudecare la nivel național pentru aplicarea uneia dintre hotărârile sale a condus la o nouă încălcare a Convenției;

c) pe această bază, Curtea a constatat că are competența de a examina plângeri în cauze subsecvente, de exemplu, atunci când autoritățile interne au efectuat o nouă analiză a cazului în vederea punerii în aplicare a unei hotărâri a Curții, fie prin redeschiderea procedurii, fie prin inițierea unui proces complet nou;

d) din jurisprudența Curții reiese că stabilirea existenței unei „probleme noi" depinde în mare măsură de circumstanțele specifice ale fiecărei cauze și că distincțiile dintre cazuri nu sunt întotdeauna clare. Competențele atribuite Comitetului de Miniștri prin art. 46 de a suprave-

ghea executarea hotărârilor Curții și de a evalua punerea în aplicare a măsurilor adoptate de state în temeiul articolului respectiv nu sunt încălcate în cazul în care Curtea are de-a face cu noi informații relevante în contextul unei aplicări recente a măsurilor de ea impuse. Curtea reiterează faptul că nu are competența de a dispune redeschiderea procedurilor. Cu toate acestea, după cum se menționează în Recomandarea nr. R(2000)2 a Comitetului de Miniștri, practica acestui organism în supravegherea executării hotărârilor Curții arată că, în circumstanțe excepționale, reexaminarea unui caz sau redeschiderea procedurilor s-au dovedit cele mai eficiente, dacă nu și singurele mijloace de realizare a *restitutio in integrum*, adică asigurarea restabilirii, în măsura posibilului, a situației persoanei vătămate de care a beneficiat înainte de încălcarea Convenției. În cazurile în care Curtea constată o încălcare, reexaminarea sau redeschiderea va avea o importanță deosebită în domeniul dreptului penal, în conformitate cu expunerea de motive a Recomandării.

Prin urmare, este clar că, în ceea ce privește redeschiderea procedurilor, Curtea nu este competentă să dispună o astfel de măsură. Cu toate acestea, în cazul în care o persoană a fost condamnată în urma unor proceduri care au condus la încălcarea cerințelor art. 6 din Convenție, Curtea poate indica faptul că o nouă procedură de judecată sau redeschiderea cauzei, dacă este solicitată, reprezintă în principiu o modalitate adecvată de a remedia încălcarea.

Această abordare a fost confirmată în cauzele *Öcalan c. Turciei* (Hotărârea din 12 mai 2005) și *Sejdovic c. Italiei* (Hotărârea din 1 martie 2006). În această ultimă hotărâre, Curtea a stabilit principiile generale, care pot fi rezumate după cum urmează:

a) în cazul în care o persoană a fost condamnată în urma unor proceduri care au condus la încălcarea cerințelor art. 6 din Convenție, rejudecarea sau redeschiderea cauzei, atunci când este solicitată, reprezintă, în principiu, o modalitate adecvată de remediere a încălcării. Cu toate acestea, măsurile specifice de remediere, dacă este cazul, cerute de un stat pârât pentru a-și îndeplini obligațiile care îi revin în temeiul Convenției depind de circumstanțele particulare ale cauzei și sunt determinate în lumina hotărârii Curții în această cauză și cu respectarea jurisprudenței sale;

b) nu este de competența Curții să precizeze modul în care urmează să se desfășoare orice nouă procedură și ce formă trebuie să ia. Statul pârât rămâne liber să aleagă mijloacele prin care își va îndeplini obligația de a-l repune pe reclamant, pe cât posibil, în situația în care ar fi fost dacă nu ar fi fost ignorate cerințele Convenției, cu condiția ca aceste mijloace să fie compatibile cu concluziile stabilite în hotărârea Curții și cu dreptul la apărare.

În cazuri excepționale, însăși natura încălcării constatate poate să nu permită alegerea măsurilor necesare remedierii acesteia, ceea ce va determina Curtea să indice doar o astfel de măsură. Pe de altă parte, în unele dintre hotărârile sale, Curtea a exclus în mod explicit redeschiderea, în urma constatării unei încălcări a art. 6 din Convenție, a procedurilor încheiate prin hotărâri judecătorești definitive.

În cauza *Bochan (nr. 2)* (citată mai sus), Curtea a examinat problema aplicabilității art. 6 la căile de atac privind redeschiderea procedurilor civile care au fost încheiate prin hotărâri judecătorești definitive. Principiile enunțate de Curte în această cauză pot fi rezumate după cum urmează:

a) în conformitate cu jurisprudența Curții, Convenția nu garantează dreptul de redeschidere a unei cauze finalizate. Căile de atac extraordinare prin care se poate solicita redeschiderea procedurilor judiciare încheiate definitiv nu implică în mod normal determinarea „drepturilor și obligațiilor civile" sau a „oricărei acuzații penale" și, prin urmare, art. 6 este considerat inaplicabil în privința acestora. O astfel de abordare a fost urmată, de asemenea, în cazul în care a fost solicitată redeschiderea procedurilor judiciare interne încheiate, pe motivul constatării de către Curte a unei încălcări a Convenției;

b) cu toate acestea, în cazul în care o măsură extraordinară ar conduce automat sau în circumstanțe specifice la o reexaminare completă a cazului, art. 6 se aplică în mod

obişnuit procedurilor de „reconsiderare". În plus, s-a constatat că art. 6 se aplică şi în anumite cazuri în care procedura, deşi caracterizată ca „extraordinară" sau „excepțională" în dreptul intern, a fost considerată ca având aceeaşi natură şi domeniu de aplicare ca o cale ordinară de atac;

c) în ansamblu, deşi art. 6 parag. 1 nu se aplică în mod normal căilor de atac extraordinare prin care se poate solicita redeschiderea procedurilor judiciare definitive, natura, obiectul şi caracteristicile acestora în sistemul juridic în cauză le pot aduce în sfera de aplicare a art. 6 parag. 1 şi a garanțiilor unui proces echitabil pe care această dispoziție le acordă litigiilor. În ceea ce priveşte procedurile penale, Curtea a constatat că art. 6 nu se aplică cererilor de redeschidere a acestora, dat fiind faptul că o persoană care a fost condamnată cu efect definitiv şi care depune o astfel de cerere nu este „acuzată de o infracțiune" în sensul acestui articol. De asemenea, art. 6 nu se aplică unei cereri introduse în scopul anulării unei condamnări definitive ca urmare a constatării de către Curte a unei încălcări, întrucât persoana în cauză nu este, de asemenea, „acuzată de o infracțiune" în astfel de proceduri. Tot în sfera dreptului penal, Curtea a statuat că cerințele certitudinii juridice nu sunt absolute. Împrejurări cum ar fi apariția unor fapte noi, descoperirea unei încălcări grave în procedurile anterioare care ar putea afecta decizia finală sau necesitatea de a oferi despăgubiri, în special în contextul executării hotărârilor Curții, militează în favoarea redeschiderii procedurilor. În consecință, Curtea a statuat că simpla posibilitate de redeschidere a unei cauze penale este *prima facie* compatibilă cu Convenția. Totuşi, ea a subliniat că atribuția de revizuire a instanțelor superioare ar trebui exercitată numai pentru a corecta erorile de fapt sau de drept ori erorile judiciare, şi nu pentru a efectua o nouă examinare a cauzei. Revizuirea nu ar trebui să constituie un recurs deghizat, iar simpla posibilitate de a obține două opinii cu privire la acest subiect nu reprezintă un motiv pentru reexaminare. O abatere de la acest principiu este justificată numai atunci când este necesară din motive întemeiate şi convingătoare.

Astfel, Curtea a statuat că o condamnare care ignoră dovezile-cheie constituie o eroare judiciară şi lăsarea unor astfel de erori necorectate poate afecta grav corectitudinea, integritatea şi reputația publică a procedurilor judiciare. În mod similar, Curtea a constatat că susținerea, după procedurile de revizuire, a unei condamnări care a încălcat dreptul la un proces echitabil a reprezentat o eroare de apreciere care a perpetuat această încălcare. Pe de altă parte, redeschiderea arbitrară a procedurilor penale, în special în detrimentul unei persoane condamnate, încalcă dreptul la un proces echitabil.

Curtea a examinat, de asemenea, alte etape ale procedurilor penale în care reclamanții nu mai erau „persoane acuzate de o infracțiune", ci persoane „condamnate" ca urmare a deciziilor judiciare considerate definitive în temeiul dreptului intern. Deoarece „acuzația penală" este o noțiune autonomă şi având în vedere impactul pe care îl poate avea procedura de examinare a unui recurs în privința soluționării unei acuzații penale, inclusiv posibilitatea de a corecta erorile de drept, Curtea a constatat că o astfel de procedură face obiectul garanțiilor prevăzute de art. 6, chiar dacă este tratată ca un remediu extraordinar în dreptul intern şi se referă la o hotărâre împotriva căreia nu se poate exercita calea de atac obişnuită. În acelaşi timp, Curtea a statuat că garanțiile prevăzute de art. 6 sunt aplicabile procedurilor penale în care instanța competentă a examinat admisibilitatea unei cereri de apel pentru ca o condamnare să fie anulată.

Din principiile generale expuse mai sus reiese că art. 6 din Convenție este aplicabil procedurilor penale în materie de căi de atac clasificate ca fiind extraordinare în dreptul intern, în care instanța națională este chemată să stabilească o acuzație penală [cauza *Moreira Ferreira c. Portugaliei (nr. 2)*, Hotărârea din 11 iulie 2017, www.echr.coe.int].

Secțiunea a 4-a[1]. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate

Art. 466. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate. (1)[2] Persoana condamnată definitiv care a fost judecată în lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal în termen de o lună din ziua în care a luat cunoștință, prin orice notificare oficială, că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa.

(2) Este considerată judecată în lipsă persoana condamnată care nu a fost citată la proces și nu a luat cunoștință în niciun alt mod oficial despre acesta, respectiv, deși a avut cunoștință de proces, a lipsit în mod justificat de la judecarea cauzei și nu a putut încunoștința instanța. Nu se consideră judecată în lipsă persoana condamnată care și-a desemnat un apărător ales ori un mandatar, dacă aceștia s-au prezentat oricând în cursul procesului, și nici persoana care, după comunicarea, potrivit legii, a sentinței de condamnare, nu a declarat apel, a renunțat la declararea lui ori și-a retras apelul.

(3) Pentru persoana condamnată definitiv judecată în lipsă față de care un stat străin a dispus extrădarea sau predarea în baza mandatului european de arestare, termenul prevăzut la alin. (1) curge de la data la care, după aducerea în țară, i-a fost comunicată hotărârea de condamnare.

(4) Procesul penal nu poate fi redeschis în cazul în care persoana condamnată a solicitat să fie judecată în lipsă.

(5)[3] Dispozițiile alineatelor precedente se aplică în mod corespunzător persoanei față de care s-a pronunțat o hotărâre de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 22/2015 (M. Of. nr. 486 din 2 iulie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a chestiunii de drept în sensul dacă, „în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 466 alin. (1) din Codul de procedură penală, instituția redeschiderii procesului penal este aplicabilă doar proceselor în care a avut loc o soluție pe fond a cauzei (judecata în primă instanță și în calea ordinară de atac) sau și celor care au avut ca obiect soluționarea unor căi extraordinare de atac (contestație în anulare, revizuire) ori a altor cereri" și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 466 alin. (1) din Codul de procedură penală, a stabilit: *„Obiectul cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate îl reprezintă numai hotărârile penale definitive prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, indiferent dacă judecata*

---

[1] *N.r.* Secțiunea privind redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate a fost renumerotată prin art. 102 pct. 261 din Legea nr. 255/2013, ca urmare a introducerii printre căile extraordinare de atac a Secțiunii 1 privind contestația în anulare, care, anterior acestei modificări, era reglementată într-un capitol separat în cadrul Titlului III al Părții speciale privind judecata.

[2] Alin. (1)-(3) ale art. 466 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 276 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (5) al art. 466 a fost introdus prin art. 102 pct. 277 din Legea nr. 255/2013.

în primă instanță sau în calea ordinară de atac este consecința rejudecării cauzei ca urmare a admiterii contestației în anulare ori revizuirii".

Legislație conexă: ▶ art. 6 parag. 1 teza I CEDO: „*Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. 1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...)*"; ▶ art. 47 teza I și teza a II-a CDFUE: „*Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol. Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege*"; ▶ art. 93 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ▶ Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 de modificare a Deciziilor-cadru 2002/584/JAI, 2005/214/JAI, 2006/783/JAI, 2008/909/JAI și 2008/947/JAI, de consolidare a drepturilor procedurale ale persoanelor și de încurajare a aplicării principiului recunoașterii reciproce cu privire la deciziile pronunțate în absența persoanei în cauză de la proces (J.O. L 81 din 27 martie 2009); ▶ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (J.O. L 190 din 18 iulie 2002); ▶ Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (J.O. L nr. 65 din 11 martie 2016).

Art. 467. Cererea de redeschidere a procesului penal. (1)[1] Cererea de redeschidere a procesului penal poate fi formulată de către persoana judecată în lipsă și se adresează instanței care a judecat cauza în primă instanță.

(2) Când persoana judecată în lipsă este privată de libertate, cererea poate fi depusă la administrația locului de deținere, care o va trimite de îndată instanței competente.

(3) Cererea se formulează în scris și trebuie motivată cu privire la îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 466.

(4) Cererea poate fi însoțită de copii de pe înscrisurile de care persoana judecată în lipsă înțelege a se folosi în proces, certificate pentru conformitate cu originalul. Când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele vor fi însoțite de traducere.

(5) În cazul în care cererea nu îndeplinește condițiile prevăzute la alin. (3) și (4), instanța pune în vedere celui ce a formulat cererea să o completeze până la primul termen de judecată sau, după caz, într-un termen scurt, stabilit de instanță. *[R.A.: art. 522[1] CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Când legislația națională permite judecarea unei persoane *in absentia*, acea persoană trebuie, din momentul în care află de procedură, să poată determina ca o instanță, după ce o va audia, să dispună din nou asupra fondului acuzațiilor ce i-au fost aduse (cauza *Colozza c. Italiei*, Hotărârea din 12 februarie 1985, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 677).

[1] Alin. (1) al art. 467 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 115 din O.U.G. nr. 18/2016.

Art. 468. Măsurile premergătoare. (1)[1] La primirea cererii de redeschidere a procesului penal, se fixează termen pentru examinarea admisibilității în principiu, președintele dispunând atașarea dosarului cauzei, precum și citarea părților și a subiecților procesuali principali interesați.

(2) Când persoana care a solicitat redeschiderea procesului penal este privată de libertate, chiar într-o altă cauză, președintele dispune încunoștințarea acesteia despre termen și ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

(3) Persoana privată de libertate este adusă la judecată.

Art. 469.[2] **Judecarea cererii de redeschidere a procesului.** (1) Instanța, ascultând concluziile procurorului, ale părților și ale subiecților procesuali principali, examinează dacă:

a) cererea a fost formulată în termen și de către o persoană dintre cele prevăzute la art. 466;

b) au fost invocate temeiuri legale pentru redeschiderea procesului penal;

c) motivele în baza cărora este formulată cererea nu au fost prezentate într-o cerere anterioară de redeschidere a procesului penal, care a fost judecată definitiv.

(2) Cererea se examinează de urgență, iar în cazul în care persoana condamnată se află în executarea pedepsei cu închisoarea aplicate în cauza a cărei rejudecare se cere, instanța poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii și poate dispune respectarea de către condamnat a uneia dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și (2). Dacă executarea pedepsei cu închisoarea nu a început, instanța poate dispune respectarea de către condamnat a uneia dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și (2).

(3) Dacă instanța constată îndeplinirea condițiilor prevăzute la alin. (1), dispune prin încheiere admiterea cererii de redeschidere a procesului penal.

(4) Dacă instanța constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 466, dispune prin sentință respingerea cererii de redeschidere a procesului penal.

(5) Încheierea prin care este admisă cererea de redeschidere a procesului penal poate fi atacată odată cu fondul.

(6) Hotărârea prin care este respinsă cererea de redeschidere a procesului penal este supusă aceleiași căi de atac ca și hotărârea pronunțată în lipsa persoanei condamnate.

(7) Admiterea cererii de redeschidere a procesului penal atrage desființarea de drept a hotărârii pronunțate în lipsa persoanei condamnate.

(8) Instanța redeschide procesul penal prin extindere și cu privire la părțile care nu au formulat cerere, putând hotărî și în privința lor, fără să le poată crea acestora o situație mai grea.

(9) Odată cu admiterea cererii de redeschidere a procesului penal, instanța, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune luarea față de inculpat a uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4), lit. b)-e). Dispozițiile titlului V al părții generale se aplică în mod corespunzător.

---

[1] Alin. (1) al art. 468 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 278 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 469 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 279 din Legea nr. 255/2013.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 590/2019 (M. Of. nr. 1019 din 18 decembrie 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **prevederile art. 469 alin. (3) din Codul de procedură penală, în interpretarea dată prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 13 din 3 iulie 2017 pronunțată în recurs în interesul legii, în ceea ce privește faza procesuală de la care se reia procesul penal, sunt neconstituționale.**

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 13/2017 (M. Of. nr. 735 din 13 septembrie 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Târgu Mureș și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 469 alin. (3) din Codul de procedură penală, a stabilit:
„*În urma admiterii cererii de redeschidere a procesului penal pentru persoanele condamnate judecate în lipsă, cauza se reia din faza judecății în primă instanță*".
Notă. Cu privire la această decizie, a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 590/2019, redată *supra*.

Art. 470.[1] *Abrogat.*

Capitolul VI. Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare

Secțiunea 1. Recursul în interesul legii

Legislație conexă: art. 126 alin. (3) C. Rom.: „*Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale*".

Art. 471. Cererea de recurs în interesul legii. (1)[2] Pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție sau colegiile de conducere ale curților de apel, precum și Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra chestiunilor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești.

(2) Cererea trebuie să cuprindă soluțiile diferite date problemei de drept și motivarea acestora, jurisprudența Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Europene a Drepturilor Omului sau, după caz, a Curții de Justiție a Uniunii Europene, opiniile exprimate în doctrină relevante în domeniu, precum și soluția ce se propune a fi pronunțată în recursul în interesul legii.

(3) Cererea de recurs în interesul legii trebuie să fie însoțită, sub sancțiunea respingerii ca inadmisibilă, de copii ale hotărârilor judecătorești definitive din care rezultă că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit de instanțele judecătorești. *[R.A.: art. 414² CPP 1968]*

---

[1] Art. 470 a fost abrogat prin art. II pct. 116 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (1) al art. 471 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 280 din Legea nr. 255/2013.

Art. 472. Condiţiile de admisibilitate. Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecăţii au fost soluţionate în mod diferit prin hotărâri judecătoreşti definitive, care se anexează la cerere. *[R.A.: art. 414³ CPP 1968]*

Art. 473. Judecarea recursului în interesul legii. (1)[1] Recursul în interesul legii se judecă de un complet format din preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau, în lipsa acestuia, din vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedinţii de secţii din cadrul acesteia, un număr de 14 judecători din secţia în a cărei competenţa intră chestiunea de drept care a fost soluţionată diferit de instanţele judecătoreşti, precum şi câte 2 judecători din cadrul celorlalte secţii. Preşedintele completului este preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau, în lipsa acestuia, vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

(2) În cazul în care chestiunea de drept prezintă interes pentru două sau mai multe secţii, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie stabileşte secţiile din care provin judecătorii ce vor alcătui completul de judecată.

(3) După sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedintele acesteia va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor din cadrul secţiei în a cărei competenţă intră chestiunea de drept care a fost soluţionată diferit de instanţele judecătoreşti, precum şi a judecătorilor din celelalte secţii ce intră în alcătuirea completului prevăzut la alin. (1).

(4) La primirea cererii, preşedintele completului va desemna un judecător din cadrul secţiei în a cărei competenţă intră chestiunea de drept care a fost soluţionată diferit de instanţele judecătoreşti, pentru a întocmi un raport asupra recursului în interesul legii. În cazul în care chestiunea de drept prezintă interes pentru două sau mai multe secţii, preşedintele completului va desemna 3 judecători din cadrul acestor secţii pentru întocmirea raportului. Raportorii nu sunt incompatibili.

(5) În vederea întocmirii raportului, preşedintele completului poate solicita unor specialişti recunoscuţi opinia scrisă asupra chestiunilor de drept soluţionate diferit.

(6) Raportul va cuprinde soluţiile diferite date problemei de drept şi argumentele pe care se fundamentează, jurisprudenţa relevantă a Curţii Constituţionale, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Curţii Europene a Drepturilor Omului, a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene şi opinia specialiştilor consultaţi, dacă este cazul, precum şi doctrina în materie. Totodată, judecătorul sau, după caz, judecătorii raportori vor întocmi şi vor motiva proiectul soluţiei ce se propune a fi dată recursului în interesul legii.

(7) Şedinţa completului se convoacă de preşedintele acestuia, cu cel puţin 20 de zile înainte de desfăşurarea acesteia. Odată cu convocarea, fiecare judecător va primi o copie a raportului şi a soluţiei propuse.

(8) La şedinţă participă toţi judecătorii completului. Dacă există motive obiective, aceştia vor fi înlocuiţi, cu respectarea regulilor prevăzute la alin. (3).

---

[1] Alin. (1) şi (2) ale art. 473 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 281 din Legea nr. 255/2013.

(9)[1] Recursul în interesul legii se susține în fața completului, după caz, de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurorul desemnat de acesta, de judecătorul desemnat de colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv al curții de apel, ori de Avocatul Poporului sau de un reprezentant al acestuia.

(10) Recursul în interesul legii se judecă în cel mult 3 luni de la data sesizării instanței, iar soluția se adoptă cu cel puțin două treimi din numărul judecătorilor completului. Nu se admit abțineri de la vot. *[R.A.: art. 414⁴ CPP 1968]*

Art. 474. Conținutul hotărârii și efectele ei. (1) Asupra cererii de recurs în interesul legii completul Înaltei Curți de Casație și Justiție se pronunță prin decizie.

(2) Decizia se pronunță numai în interesul legii și nu are efecte asupra hotărârilor judecătorești examinate și nici cu privire la situația părților din acele procese.

(3) Decizia se motivează în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare și se publică în cel mult 15 zile de la motivare în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(4) Dezlegarea dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I. *[R.A.: art. 414⁵ CPP 1968]*

Art. 474¹.[2] **Încetarea sau modificarea efectelor deciziei.** Efectele deciziei încetează în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării dispoziției legale care a generat problema de drept dezlegată, cu excepția cazului în care aceasta subzistă în noua reglementare.

Secțiunea a 2-a. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept[3]

Art. 475.[4] **Obiectul sesizării.** Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

---

[1] Alin. (9) al art. 473 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 281 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 474¹ a fost introdus prin art. 102 pct. 282 din Legea nr. 255/2013 și este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. III pct. 6 din O.U.G. nr. 3/2014.

[3] Denumirea Secțiunii a 2-a este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 283 din Legea nr. 255/2013.

[4] Art. 475 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 284 din Legea nr. 255/2013.

Art. 476.[1] **Procedura de judecată.** (1) Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție se face de către completul de judecată după dezbateri contradictorii, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 475, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. Dacă prin încheiere se dispune sesizarea, aceasta va cuprinde motivele care susțin admisibilitatea sesizării potrivit dispozițiilor art. 475, punctul de vedere al completului de judecată și al părților.

(2)[2] Prin încheierea prevăzută la alin. (1), cauza poate fi suspendată până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept. În cazul în care nu s-a dispus suspendarea odată cu sesizarea, iar cercetarea judecătorească este finalizată înainte ca Înalta Curte de Casație și Justiție să se pronunțe asupra sesizării, instanța suspendă dezbaterile până la pronunțarea deciziei prevăzute la art. 477 alin. (1). În cazul în care inculpatul se află în arest la domiciliu sau este arestat preventiv ori dacă față de acesta s-a dispus măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune, se aplică în mod corespunzător prevederile art. 208 pe toată durata suspendării.

(3) După înregistrarea cauzei la Înalta Curte de Casație și Justiție, încheierea de sesizare se publică pe pagina de internet a acestei instanțe.

(4) Cauzele similare, aflate pe rolul instanțelor judecătorești, pot fi suspendate până la soluționarea sesizării.

(5) Repartizarea sesizării este făcută de președintele sau, în lipsa acestuia, de unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție ori de persoana desemnată de aceștia.

(6) Sesizarea se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 8 judecători din cadrul secției respective. Președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor.

(7) După alcătuirea completului potrivit alin. (6), președintele acestuia va desemna un judecător pentru a întocmi un raport asupra chestiunii de drept supuse judecății. Judecătorul desemnat raportor nu devine incompatibil.

(8) Atunci când chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție va transmite sesizarea președinților secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept. În acest caz, completul va fi alcătuit din președintele sau, în lipsa acestuia, din vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va prezida completul, din președinții secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept, precum și câte 5 judecători din cadrul secțiilor respective, desemnați aleatoriu de președintele completului. După alcătuirea completului, pentru întocmirea raportului, președintele completului va desemna câte un judecător din cadrul fiecărei secții. Raportorii nu sunt incompatibili.

---

[1] Art. 476 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 285 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 476 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 18 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

(9) Raportul va fi comunicat părților, care, în termen de cel mult 15 zile de la comunicare, pot depune, în scris, prin avocat sau, după caz, prin consilier juridic, punctele lor de vedere privind chestiunea de drept supusă judecății.

(10) Dispozițiile art. 473 alin. (5)-(8) se aplică în mod corespunzător.

(11) Sesizarea se judecă fără citarea părților, în cel mult 3 luni de la data învestirii, iar soluția se adoptă cu cel puțin două treimi din numărul judecătorilor completului. Nu se admit abțineri de la vot.

Art. 477.[1] **Conținutul și efectele hotărârii.** (1) Asupra sesizării, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se pronunță prin decizie, numai cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării.

(2) Dispozițiile art. 474 alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

(3) Dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(4)[2] *Abrogat.*

Art. 477[1].[3] **Încetarea sau modificarea efectelor deciziei.** Efectele deciziei încetează în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării dispoziției legale care a generat problema de drept dezlegată, cu excepția cazului în care aceasta subzistă în noua reglementare.

[1] Art. 477 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 286 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (4) al art. 477 a fost abrogat prin art. II pct. 117 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Art. 477[1] a fost introdus prin art. 102 pct. 287 din Legea nr. 255/2013 și este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. III pct. 7 din O.U.G. nr. 3/2014.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul IV. Proceduri speciale

Capitolul I. Acordul de recunoaştere a vinovăţiei

Art. 478. Titularii acordului de recunoaştere a vinovăţiei şi limitele acestuia. (1) În cursul urmăririi penale, după punerea în mişcare a acţiunii penale, inculpatul şi procurorul pot încheia un acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei de către inculpat.

(2) Efectele acordului de recunoaştere a vinovăţiei sunt supuse avizului procurorului ierarhic superior.

(3) Acordul de recunoaştere a vinovăţiei poate fi iniţiat atât de către procuror, cât şi de către inculpat.

(4) Limitele încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei se stabilesc prin avizul prealabil şi scris al procurorului ierarhic superior.

(5) Dacă acţiunea penală s-a pus în mişcare faţă de mai mulţi inculpaţi, se poate încheia un acord de recunoaştere a vinovăţiei distinct cu fiecare dintre aceştia, fără a fi adusă atingere prezumţiei de nevinovăţie a inculpaţilor pentru care nu s-a încheiat acord.

(6)[1] Inculpaţii minori pot încheia acorduri de recunoaştere a vinovăţiei, cu încuviinţarea reprezentantului lor legal, în condiţiile prezentului capitol.

Art. 479.[2] **Obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei.** Acordul de recunoaştere a vinovăţiei are ca obiect recunoaşterea comiterii faptei şi acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală şi priveşte felul şi cuantumul pedepsei, precum şi forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative ori, după caz, soluţia de renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.

Art. 480. Condiţiile încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei. (1)[3] Acordul de recunoaştere a vinovăţiei se poate încheia numai cu privire la infracţiunile pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 15 ani.

(2) Acordul de recunoaştere a vinovăţiei se încheie atunci când, din probele administrate, rezultă suficiente date cu privire la existenţa faptei pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală şi cu privire la vinovăţia inculpatului. La încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, asistenţa juridică este obligatorie.

(3)[4] *Abrogat.*

(4)[5] Inculpatul beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii şi de reducerea cu o pătrime a limitelor

---

[1] Alin. (6) al art. 478 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 118 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 479 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 119 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Alin. (1) al art. 480 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 120 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Alin. (3) al art. 480 a fost abrogat prin art. 102 pct. 288 din Legea nr. 255/2013.

[5] Alin. (4) al art. 480 a fost introdus prin art. II pct. 121 din O.U.G. nr. 18/2016. Menţionăm că, prin Decizia nr. 25/2014 (M. Of. nr. 935 din 22 decembrie 2014), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, stabilise că procurorul nu

de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii. Pentru inculpații minori se va ține seama de aceste aspecte la alegerea măsurii educative; în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime.

Art. 481. Forma acordului de recunoaștere a vinovăției. (1) Acordul de recunoaștere a vinovăției se încheie în formă scrisă.

(2) În situația în care se încheie acord de recunoaștere a vinovăției, procurorul nu mai întocmește rechizitoriu cu privire la inculpații cu care a încheiat acord.

Art. 482. Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției. Acordul de recunoaștere a vinovăției cuprinde:

a) data și locul încheierii;

b) numele, prenumele și calitatea celor între care se încheie;

c) date privitoare la persoana inculpatului, prevăzute la art. 107 alin. (1);

d) descrierea faptei ce formează obiectul acordului;

e) încadrarea juridică a faptei și pedeapsa prevăzută de lege;

f) probele și mijloacele de probă;

g) declarația expresă a inculpatului prin care recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală;

h)[1] felul și cuantumul, precum și forma de executare a pedepsei ori soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat;

i) semnăturile procurorului, ale inculpatului și ale avocatului.

Art. 483. Sesizarea instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției. (1) După încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond și trimite acesteia acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de dosarul de urmărire penală.

(2) În situația în care se încheie acordul numai cu privire la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpați, iar pentru celelalte fapte sau inculpați se dispune trimiterea în judecată, sesizarea instanței se face separat. Procurorul înaintează instanței numai actele de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției.

(3) În cazul în care sunt incidente dispozițiile art. 23 alin. (1), procurorul înaintează instanței acordul de recunoaștere a vinovăției însoțit de tranzacție sau de acordul de mediere.

Art. 484.[2] **Procedura în fața instanței.** (1) Dacă acordului de recunoaștere a vinovăției îi lipsește vreuna dintre mențiunile prevăzute la art. 482 sau dacă nu

---

poate, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, să rețină dispozițiile art. 396 alin. (10) CPP, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

[1] Lit. h) de la art. 482 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 289 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 484 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 122 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 235/2015 (M. Of. nr. 364 din 26 mai 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 484

au fost respectate condițiile prevăzute la art. 483, instanța dispune acoperirea omisiunilor în cel mult 5 zile și sesizează în acest sens conducătorul parchetului care a emis acordul.

(2) La termenul fixat se citează inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată. Instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției prin sentință, în ședință publică, după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și, dacă sunt prezente, a celorlalte părți și a persoanei vătămate.

Art. 485. Soluțiile instanței. (1)[1] Instanța, analizând acordul, pronunță una dintre următoarele soluții:

a) admite acordul de recunoaștere a vinovăției și pronunță soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului;

b) respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului în vederea continuării urmăririi penale, dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului, sau dacă apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nelegală sau nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului.

(2) Instanța poate admite acordul de recunoaștere a vinovăției numai cu privire la unii dintre inculpați.

(3) În situația prevăzută la alin. (1) lit. b), instanța se pronunță din oficiu cu privire la starea de arest a inculpaților.

(4) Dispozițiile art. 396 alin. (9), art. 398 și art. 399 se aplică în mod corespunzător.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 5/2017 (M. Of. nr. 375 din 19 mai 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 485 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală, a stabilit:
„Retragerea de către inculpat, în fața instanței de judecată, a consimțământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale, în condițiile art. 482 lit. g) din Codul de procedură penală, nu constituie temei pentru respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției".

Art. 486.[2] **Soluționarea acțiunii civile.** (1) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință.

(2) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile.

---

alin. (2) CPP, care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, este neconstituțională.

[1] Alin. (1) al art. 485 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 123 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 486 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 291 din Legea nr. 255/2013.

Art. 487. Cuprinsul sentinței. Sentința cuprinde în mod obligatoriu:

a) mențiunile prevăzute la art. 370 alin. (4), art. 403 și 404;

b) fapta pentru care s-a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției și încadrarea juridică a acesteia.

Art. 488.[1] **Calea de atac.** (1)[2] Împotriva sentinței pronunțate potrivit art. 485 și 486, procurorul, inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată pot declara apel, în termen de 10 zile de la comunicare.

(2) Apelul poate fi declarat în condițiile art. 409, care se aplică în mod corespunzător.

(3) La soluționarea apelului se citează părțile și persoana vătămată.

(4) Instanța de apel pronunță una dintre următoarele soluții:

a) respinge apelul, menținând hotărârea atacată, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat;

b)[3] admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit art. 485 și 486, care se aplică în mod corespunzător;

c) admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins, admite acordul de recunoaștere a vinovăției, dispozițiile art. 485 alin. (1) lit. a) și art. 486 aplicându-se în mod corespunzător.

Capitolul I¹. Contestația privind durata procesului penal[4]

Legea de aplicare: Art. 105. Dispozițiile art. 488¹-488⁶ din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Art. 488¹. Introducerea contestației. (1) Dacă activitatea de urmărire penală sau de judecată nu se îndeplinește într-o durată rezonabilă, se poate face contestație, solicitându-se accelerarea procedurii.

(2) Contestația poate fi introdusă de către suspect, inculpat, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente. În cursul judecății, contestația poate fi introdusă și de către procuror.

(3) Contestația poate fi formulată după cum urmează:

a) după cel puțin un an de la începerea urmăririi penale, pentru cauzele aflate în cursul urmăririi penale;

b) după cel puțin un an de la trimiterea în judecată, pentru cauzele aflate în cursul judecății în primă instanță;

---

[1] Art. 488 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 292 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1)-(3) ale art. 488 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. II pct. 124 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 235/2015 (M. Of. nr. 364 din 26 mai 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 488 CPP sunt neconstituționale.

[3] Lit. b) de la alin. (4) al art. 488 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 125 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Capitolul I¹ (art. 488¹-488⁶) a fost introdus prin art. 102 pct. 293 din Legea nr. 255/2013.

c) după cel puțin 6 luni de la sesizarea instanței cu o cale de atac, pentru cauzele aflate în căile de atac ordinare sau extraordinare.

(4) Contestația poate fi retrasă oricând până la soluționarea acesteia. Contestația nu mai poate fi reiterată în cadrul aceleiași faze procesuale în care a fost retrasă.

Art. 488³. Competența de soluționare. (1) Competența de soluționare a contestației aparține după cum urmează:

a) în cauzele penale aflate în cursul urmăririi penale, judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță;

b) în cauzele penale aflate în cursul judecății sau în căile de atac, ordinare ori extraordinare, instanței ierarhic superioare celei pe rolul căreia se află cauza.

(2) Când procedura judiciară cu privire la care se formulează contestația se află pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, competența de soluționare a contestației aparține unui alt complet din cadrul aceleiași secții.

Art. 488⁴. Conținutul contestației. Contestația se formulează în scris și va cuprinde:

a) numele, prenumele, domiciliul sau reședința persoanei fizice, respectiv denumirea și sediul persoanei juridice, precum și calitatea în cauză a persoanei fizice sau juridice care întocmește cererea;

b) numele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia și sediul profesional;

c) adresa de corespondență;

d) denumirea parchetului sau a instanței și numărul dosarului;

e) motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază contestația;

f) data și semnătura.

Art. 488⁵. Procedura de soluționare a contestației. (1) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, în vederea soluționării contestației, dispune următoarele măsuri:

a) informarea procurorului, respectiv instanței pe rolul căreia se află cauza, cu privire la contestația formulată, cu mențiunea posibilității de a formula un punct de vedere cu privire la aceasta;

b) transmiterea în cel mult 5 zile a dosarului sau a unei copii certificate a dosarului cauzei de către procuror, respectiv de către instanța pe rolul căreia se află cauza;

c) informarea celorlalte părți din proces și, după caz, a celorlalte persoane prevăzute la art. 488¹ alin. (2) cu privire la contestația formulată și la dreptul de a-și exprima punctul de vedere în termenul acordat în acest scop de judecătorul de drepturi și libertăți sau de instanță.

(2) În cazul în care suspectul sau inculpatul este privat de libertate, în cauza respectivă sau în altă cauză, informarea prevăzută la alin. (1) lit. c) se va face atât către acesta, cât și către avocatul, ales sau numit din oficiu, al acestuia.

(3) Netransmiterea punctului de vedere prevăzut la alin. (1) lit. a) și c) în termenul stabilit de instanță nu împiedică soluționarea contestației.

(4) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța soluționează contestația în cel mult 20 zile de la înregistrarea acesteia.

(5)[1] Contestația se soluționează prin încheiere, în camera de consiliu, cu citarea părților, a subiecților procesuali principali și cu participarea procurorului. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea contestației.

Art. 488⁵. Soluționarea contestației. (1) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, soluționând contestația, verifică durata procedurilor pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a punctelor de vedere prezentate și se pronunță prin încheiere.

(2) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, în aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii judiciare, va lua în considerare următoarele elemente:

a) natura și obiectul cauzei;

b) complexitatea cauzei, inclusiv prin luarea în considerare a numărului de participanți și a dificultăților de administrare a probelor;

c) elementele de extraneitate ale cauzei;

d) faza procesuală în care se află cauza și durata fazelor procesuale anterioare;

e) comportamentul contestatorului în procedura judiciară analizată, inclusiv din perspectiva exercitării drepturilor sale procesuale și procedurale și din perspectiva îndeplinirii obligațiilor sale în cadrul procesului;

f) comportamentul celorlalți participanți în cauză, inclusiv al autorităților implicate;

g) intervenția unor modificări legislative aplicabile cauzei;

h) alte elemente de natură să influențeze durata procedurii.

Art. 488⁶. Soluții. (1) Când apreciază contestația ca fiind întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța admite contestația și stabilește termenul în care procurorul să rezolve cauza potrivit art. 327, respectiv instanța de judecată să soluționeze cauza, precum și termenul în care o nouă contestație nu poate fi formulată.

(2) În toate cazurile, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța care soluționează contestația nu va putea da îndrumări și nici nu va putea oferi dezlegări asupra unor probleme de fapt sau de drept care să anticipeze modul de soluționare a procesului ori care să aducă atingere libertății judecătorului cauzei de a hotărî, conform legii, cu privire la soluția ce trebuie dată procesului, ori, după caz, libertății procurorului de a pronunța soluția pe care o consideră legală și temeinică.

(3) Dacă s-a constatat depășirea duratei rezonabile, o nouă contestație în aceeași cauză se va soluționa cu luarea în considerare exclusiv a motivelor ivite ulterior contestației anterioare.

(4) Abuzul de drept constând în formularea cu rea-credință a contestației se sancționează cu amendă judiciară de la 1.000 lei la 7.000 lei și la plata cheltuielilor judiciare ocazionate.

(5) Încheierea se motivează în termen de 5 zile de la pronunțare. Dosarul se restituie în ziua motivării.

---

[1] Alin. (5) al art. 488⁴ este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 126 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 423/2015 (M. Of. nr. 538 din 20 iulie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 488⁴ alin. (5) CPP, potrivit căreia contestația privind durata procesului penal se soluționează „fără participarea părților și a procurorului", este neconstituțională.

(6) Hotărârea se comunică contestatorului şi se transmite spre informare tuturor părților sau persoanelor dintre cele enumerate la art. 488[4] alin. (1) lit. c), din dosarul cauzei, care sunt ținute să respecte termenele cuprinse în aceasta.

(7) Încheierea prin care judecătorul de drepturi şi libertăți sau instanța soluționează contestația nu este supusă niciunei căi de atac.

(8) Contestația formulată cu nerespectarea termenelor prevăzute de prezentul capitol se restituie administrativ.

Capitolul II. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice

Legislație conexă: art. 135-151 CP.

Art. 489. Dispoziții generale. (1) În cazul infracțiunilor săvârşite de persoanele juridice prevăzute la art. 135 alin. (1) din Codul penal în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice, dispozițiile prezentului cod se aplică în mod corespunzător, cu derogările şi completările prevăzute în prezentul capitol.

(2) Sunt aplicabile în procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice şi dispozițiile procedurii de cameră preliminară, care se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 479[1] CPP 1968]*

Art. 490. Obiectul acțiunii penale. Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspunderea penală a persoanelor juridice care au săvârşit infracțiuni. *[R.A.: art. 479[2] alin. (1) CPP 1968]*

Art. 491.[1] **Reprezentarea persoanei juridice.** (1) Persoana juridică este reprezentată la îndeplinirea actelor procesuale şi procedurale de reprezentantul său legal.

(2) Dacă pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mişcare acțiunea penală şi împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta îşi numeşte un mandatar pentru a o reprezenta.

(3) În cazul prevăzut la alin. (2), dacă persoana juridică nu şi-a numit un mandatar, acesta este desemnat, după caz, de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanță, din rândul practicienilor în insolvență, autorizați potrivit legii. Practicienilor în insolvență astfel desemnați li se aplică, în mod corespunzător, dispozițiile art. 273 alin. (1), (2), (4) şi (5). *[R.A.: art. 479[2] alin. (2)-(5) CPP 1968]*

Art. 492.[2] **Locul de citare a persoanei juridice.** (1) Persoana juridică se citează la sediul acesteia. Dacă sediul este fictiv ori persoana juridică nu mai funcționează la sediul declarat, iar noul sediu nu este cunoscut, la sediul organului judiciar se afişează o înştiințare, dispozițiile art. 259 alin. (5) aplicându-se în mod corespunzător.

---

[1] Art. 491 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 294 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 492 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 295 din Legea nr. 255/2013.

(2) Dacă persoana juridică este reprezentată prin mandatar, numit în condițiile art. 491 alin. (2) și (3), citarea se face la locuința mandatarului ori la sediul practicianului în insolvență desemnat în calitatea de mandatar. *[R.A.: art. 479[4] CPP 1968]*

Art. 493.[1] **Măsurile preventive.** (1) Judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale, la propunerea procurorului, sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară ori instanța poate dispune, dacă există motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și numai pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal, una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice;

b) interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;

c) interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice;

d) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar;

e) interzicerea desfășurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea.

(2) Pentru a asigura respectarea măsurilor prevăzute la alin. (1), persoana juridică poate fi obligată la depunerea unei cauțiuni constând într-o sumă de bani care nu poate fi mai mică de 10.000 lei. Cauțiunea se restituie la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, de amânare a aplicării pedepsei, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de încetare a procesului penal, pronunțate în cauză, dacă persoana juridică a respectat măsura sau măsurile preventive, precum și în cazul în care, prin hotărâre definitivă, s-a dispus achitarea persoanei juridice.

(3) Cauțiunea nu se restituie în cazul nerespectării de către persoana juridică a măsurii sau a măsurilor preventive luate, făcându-se venit la bugetul de stat la data rămânerii definitive a hotărârii pronunțate în cauză, precum și dacă s-a dispus plata din cauțiune, în ordinea următoare, a despăgubirilor băneşti acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii.

(4) Măsurile preventive prevăzute la alin. (1) pot fi dispuse pe o perioadă de cel mult 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii în cursul urmăririi penale și a menținerii în cursul procedurii de cameră preliminară și al judecății, dacă se mențin temeiurile care au determinat luarea acestora, fiecare prelungire neputând depăși 60 de zile.

(5) În cursul urmăririi penale, măsurile preventive se dispun de judecătorul de drepturi și libertăți prin încheiere motivată dată în camera de consiliu, cu citarea persoanei juridice.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) Împotriva încheierii se poate face contestație la judecătorul de drepturi și libertăți sau, după caz, la judecătorul de cameră preliminară ori instanța ierarhic superioară, de către persoana juridică și procuror, în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru persoana juridică lipsă.

---

[1] Art. 493 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 296 din Legea nr. 255/2013.

(8) Măsurile preventive se revocă de către judecătorul de drepturi şi libertăţi la cererea procurorului sau a persoanei juridice, iar de către judecătorul de cameră preliminară şi de către instanţă şi din oficiu, numai când se constată că nu mai există temeiurile care au justificat luarea sau menţinerea acestora. Dispoziţiile alin. (5)-(7) se aplică în mod corespunzător.

(9) Împotriva reprezentantului persoanei juridice sau a mandatarului acesteia pot fi luate măsurile prevăzute la art. 265 şi art. 283 alin. (2), iar faţă de practicianul în insolvenţă, măsura prevăzută la art. 283 alin. (2).

(10) Luarea măsurilor preventive nu împiedică luarea măsurilor asigurătorii conform art. 249-256. *[R.A.: art. 479[5] CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 18/2020 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru soluţionarea recursurilor în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 493 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„Interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice nu vizează şi dizolvarea, respectiv lichidarea în procedura falimentului prevăzută de Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă".

Art. 494.[1] **Măsurile asigurătorii.** Faţă de persoana juridică se pot lua măsuri asigurătorii, dispoziţiile art. 249-256 şi ale art. 549[1] aplicându-se în mod corespunzător. *[R.A.: art. 479[6] CPP 1968]*

Art. 495. Procedura de informare. (1) Procurorul, în cursul urmăririi penale, comunică organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice şi organului care a înregistrat persoana juridică punerea în mişcare a acţiunii penale şi trimiterea în judecată a persoanei juridice, la data dispunerii acestor măsuri, în vederea efectuării menţiunilor corespunzătoare.

(2) În cazul instituţiilor care nu sunt supuse condiţiei înregistrării sau autorizării pentru a dobândi personalitate juridică, informarea prevăzută la alin. (1) se face către organul care a înfiinţat acea instituţie.

(3) Organele prevăzute la alin. (1) şi (2) sunt obligate să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore de la data înregistrării, în copie certificată, orice menţiune înregistrată de acestea cu privire la persoana juridică.

(4) Persoana juridică este obligată să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore, intenţia de fuziune, divizare, dizolvare, reorganizare, lichidare sau reducere a capitalului social.

(5) Dispoziţiile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător şi în cazul luării măsurilor preventive faţă de persoana juridică.

(6) După rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii, instanţa de executare comunică o copie de pe dispozitivul hotărârii organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înfiinţat instituţia nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuţii de control şi supraveghere a persoanei juridice, în vederea efectuării menţiunilor corespunzătoare.

---

[1] Art. 494 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 297 din Legea nr. 255/2013.

(7) Neîndeplinirea, de îndată sau până la împlinirea termenelor prevăzute, a obligațiilor prevăzute la alin. (3)-(5) constituie abatere judiciară și se sancționează cu amenda judiciară prevăzută la art. 283 alin. (4). *[R.A.: art. 479[7] CPP 1968]*

Art. 496.[1] **Efectele fuziunii, absorbției, divizării, reducerii capitalului social, ale dizolvării sau lichidării persoanei juridice condamnate.** (1) Dacă, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare a persoanei juridice și până la executarea pedepselor aplicate, intervine un caz de fuziune, absorbție, divizare, dizolvare, lichidare sau reducere a capitalului social al acesteia, autoritatea ori instituția căreia îi revine competența de a autoriza sau înregistra această operațiune este obligată să sesizeze instanța de executare cu privire la acesta și să informeze cu privire la persoana juridică creată prin fuziune, absorbție sau care a dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate.

(2) Persoana juridică rezultată prin fuziune, absorbție sau care a dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate preia obligațiile și interdicțiile persoanei juridice condamnate, dispozițiile art. 151 din Codul penal aplicându-se în mod corespunzător. *[R.A.: art. 479[8] CPP 1968]*

Art. 497. Punerea în executare a pedepsei amenzii. (1)[2] Persoana juridică condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să depună recipisa de plată integrală a amenzii la judecătorul delegat cu executarea, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

(2) Când persoana juridică condamnată se găsește în imposibilitatea de a achita integral amenda în termenul prevăzut la alin. (1), judecătorul delegat cu executarea, la cererea persoanei juridice, poate dispune eșalonarea plății amenzii pe cel mult 2 ani, în rate lunare.

(3) În cazul neîndeplinirii obligației de plată a amenzii în termenul arătat la alin. (1) sau de neplată a unei rate potrivit eșalonării, instanța de executare comunică un extras de pe acea parte din dispozitiv care privește aplicarea sau eșalonarea amenzii organelor competente, în vederea executării acesteia potrivit procedurii de executare silită a creanțelor fiscale. *[R.A.: art. 479[9] CPP 1968]*

Art. 498.[3] **Punerea în executare a pedepsei complementare a dizolvării persoanei juridice.** (1) Copia dispozitivului hotărârii de condamnare se comunică, la data rămânerii definitive, de către judecătorul delegat cu executarea persoanei juridice respective, precum și organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, respectiv organului care a înregistrat persoana juridică, solicitându-se totodată informarea cu privire la modul de ducere la îndeplinire a măsurii.

(2) La data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare la pedeapsa complementară a dizolvării, persoana juridică intră în lichidare. *[R.A.: art. 479[10] CPP 1968]*

Art. 499. Punerea în executare a pedepsei complementare a suspendării activității persoanei juridice. O copie de pe dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat pedeapsa suspendării activității sau a uneia dintre activitățile

---

[1] Art. 496 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 298 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) și (2) ale art. 497 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 299 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 498 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 300 din Legea nr. 255/2013.

persoanei juridice se comunică, la data rămânerii definitive, organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuții de control şi supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare. *[R.A.: art. 479[11] CPP 1968]*

Art. 500. Punerea în executare a pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice. O copie de pe dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat persoanei juridice pedeapsa închiderii unor puncte de lucru se comunică, la data rămânerii definitive, organului care a autorizat înființarea persoanei juridice şi organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuții de control şi supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare. *[R.A.: art. 479[13] CPP 1968]*

Art. 501. Punerea în executare a pedepsei complementare a interzicerii persoanei juridice de a participa la procedurile de achiziții publice. (1) O copie de pe dispozitivul hotărârii prin care s-a aplicat persoanei juridice pedeapsa interzicerii de a participa la procedurile de achiziții publice se comunică, la data rămânerii definitive:

a) oficiului registrului comerțului, în vederea efectuării formalităților de publicitate în registrul comerțului;

b) Ministerului Justiției, în vederea efectuării formalităților de publicitate în Registrul național al persoanelor juridice fără scop patrimonial;

c) oricărei autorități care ține evidența persoanelor juridice, în vederea efectuării formalităților de publicitate;

d)[1] administratorului sistemului electronic de achiziții publice.

(2) O copie de pe dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat persoanei juridice pedeapsa interzicerii de a participa la procedurile de achiziții publice se comunică, la data rămânerii definitive, organului care a autorizat înființarea persoanei juridice şi organului care a înregistrat persoana juridică, pentru a lua măsurile necesare. *[R.A.: art. 479[12] CPP 1968]*

Art. 501[1].[2] Punerea în executare a pedepsei complementare a plasării sub supraveghere judiciară. (1) Atribuțiile mandatarului judiciar privind supravegherea activității persoanei juridice sunt cuprinse în dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat pedeapsa plasării sub supraveghere judiciară.

(2) Mandatarul judiciar nu se poate substitui organelor statutare în gestionarea activităților persoanei juridice.

Art. 502. Punerea în executare a pedepsei complementare a afişării sau publicării hotărârii de condamnare. (1)[3] Un extras al hotărârii de condamnare care priveşte aplicarea pedepsei complementare a afişării hotărârii de condamnare

---

[1] Lit. d) de la alin. (1) al art. 501 a fost introdusă prin art. 102 pct. 301 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 501[1] a fost introdus prin art. 102 pct. 302 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) şi (2) ale art. 502 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 303 din Legea nr. 255/2013.

se comunică, la data rămânerii definitive, persoanei juridice condamnate, pentru a-l afişa în forma, locul şi pentru perioada stabilite de instanța de judecată.

(2) Un extras al hotărârii de condamnare care priveşte aplicarea pedepsei complementare a publicării hotărârii de condamnare se comunică, la data rămânerii definitive, persoanei juridice condamnate, pentru a publica hotărârea în forma stabilită de instanță, pe cheltuială proprie, prin intermediul presei scrise sau audiovizuale ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuale, desemnate de instanță.

(3) Persoana juridică condamnată înaintează instanței de executare dovada începerii executării afişării sau, după caz, dovada executării publicării hotărârii de condamnare, în termen de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dar nu mai târziu de 10 zile de la începerea executării ori, după caz, de la executarea pedepsei principale.

(4) O copie de pe hotărârea de condamnare, în întregime sau în extras al acesteia, se comunică la data rămânerii definitive organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuții de control şi supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare. *[R.A.: art. 479[14] CPP 1968]*

Art. 503. Supravegherea executării pedepselor complementare aplicate persoanelor juridice. (1) În caz de neexecutare cu rea-credință a pedepselor complementare aplicate persoanei juridice, instanța de executare aplică dispozițiile art. 139 alin. (2) sau, după caz, art. 140 alin. (2) ori (3) din Codul penal.

(2)[1] Sesizarea instanței se face din oficiu de către judecătorul delegat al instanței de executare, potrivit art. 499-502.

(3) Persoana juridică este citată la judecată.

(4) Participarea procurorului este obligatorie.

(5) După concluziile procurorului şi ascultarea persoanei juridice condamnate, instanța se pronunță prin sentință. *[R.A.: art. 479[15] CPP 1968]*

Capitolul III. Procedura în cauzele cu infractori minori

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 5/2016 a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 396.

Legislație conexă: ▶ art. 113-134 CP; ▶ Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014); ▶ Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European şi a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale (J.O. L 132 din 21 mai 2016).

Art. 504. Dispoziții generale. (1) Urmărirea şi judecarea infracțiunilor săvârşite de minori, precum şi punerea în executare a hotărârilor privitoare la aceştia se fac potrivit procedurii obişnuite, cu completările şi derogările prevăzute în prezentul capitol şi în secțiunea a 8-a a cap. I din titlul V al părții generale.

---

[1] Alin. (2) al art. 503 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 304 din Legea nr. 255/2013.

(2)[1] În cursul urmăririi penale, procedura în cauzele cu infractori minori se aplică şi persoanelor care au împlinit 18 ani, până la împlinirea vârstei de 21 de ani, dacă la data dobândirii calităţii de suspect erau minore, atunci când organul judiciar consideră necesar, ţinând seama de toate circumstanţele cauzei, inclusiv gradul de maturitate şi gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate.

(3) Ori de câte ori organul judiciar nu poate stabili vârsta suspectului sau a inculpatului şi există motive pentru a se considera că acesta este minor, persoana respectivă va fi prezumată a fi minor.

(4) Rezultatele examinării medicale a minorului suspect sau inculpat asupra căruia s-a dispus o măsură preventivă privativă de libertate, efectuate în locul de deţinere, potrivit legii privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului, sunt avute în vedere pentru a aprecia capacitatea acestuia de a fi supus actelor sau măsurilor dispuse în cursul procesului penal. *[R.A.: art. 480 CPP 1968]*

Art. 505. Persoanele chemate la organul de urmărire penală. (1) Când suspectul ori inculpatul este un minor care nu a împlinit 16 ani, la orice ascultare sau confruntare a minorului, organul de urmărire penală citează părinţii acestuia ori, după caz, pe tutore, curator sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum şi direcţia generală de asistenţă socială şi protecţie a copilului din localitatea unde se desfăşoară audierea.

(1¹)[2] La efectuarea oricărui alt act de urmărire penală la care este citat suspectul sau inculpatul minor se citează părinţii sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, dacă organul judiciar consideră că prezenţa acestora este în interesul superior al minorului şi nu este de natură să aducă atingere bunei desfăşurări a procesului penal.

(1²) Dacă părinţii sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsiţi ori prezenţa acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfăşurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult care este desemnat de minor şi acceptat în această calitate de organul judiciar.

(1³) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult potrivit alin. (1²) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ţinând seama de interesul superior al minorului.

(1⁴) În cazul în care circumstanţele prevăzute la alin. (1²) sau (1³) încetează, citarea se va face potrivit alin. (1¹).

(2) Când suspectul sau inculpatul este un minor care a împlinit 16 ani, citarea persoanelor prevăzute la alin. (1) se dispune numai dacă organul de urmărire penală consideră necesar.

(3) Neprezentarea persoanelor legal citate la ascultarea sau confruntarea minorului nu împiedică efectuarea acestor acte. *[R.A.: art. 481 CPP 1968]*

Neconstituţionalitate. Prin Decizia nr. 102/2018 (M. Of. nr. 400 din 10 mai 2018), Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că **dispoziţiile**

---

[1] Alin. (2)-(4) ale art. 504 au fost introduse prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 284/2020.

[2] Alin. (1¹)-(1⁴) ale art. 505 au fost introduse prin art. unic pct. 3 din Legea nr. 284/2020.

art. 505 alin. (2) din Codul de procedură penală, precum şi sintagma *„care nu a împlinit 16 ani”*, din cuprinsul art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale. Curtea a reținut că, în cazul minorilor cu vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani şi care au calitatea de persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, trebuie să li se asigure garanțiile procedurale specifice, în considerarea situației de vădită vulnerabilitate în care aceştia se află, deoarece ascultarea şi confruntarea făcându-se la sediul organului de urmărire penală, acestea capătă un grad de oficialitate cu care minorul nu este obişnuit, fapt ce ar putea influența negativ calitatea declarațiilor. De aceea, autoritatea competentă trebuie să asigure copiilor dreptul de a fi însoțiți de titularul răspunderii părinteşti sau de un alt adult corespunzător, condiționat de interesul superior al copilului şi de împrejurarea că prezența persoanei respective nu va aduce atingere procedurilor penale.

Art. 505¹.[1] **Informarea suspectului sau inculpatului minor.** (1) În cauzele cu suspecți sau inculpați minori, înainte de prima audiere, acestora li se aduc la cunoştință, pe lângă cele prevăzute la art. 108, şi următoarele:

a) informații cu privire la principalele etape ale procesului penal;

b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor şi acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleaşi informații comunicate minorului;

c) dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii;

d) dreptul de a fi însoțiți de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor şi acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi;

e) dreptul de a fi evaluați prin intermediul referatului de evaluare;

f) dreptul la evaluare medicală şi asistență medicală în cazul în care vor fi supuşi unei măsuri preventive privative de libertate;

g) măsurile preventive ce li se pot aplica, precum şi dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă şi durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea şi menținerea acesteia, precum şi dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii;

h) dreptul de a fi prezenți la judecarea cauzei;

i) dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii.

(2) Toate comunicările către suspectul sau inculpatul minor se fac într-un limbaj simplu şi accesibil, adaptat vârstei acestuia.

(3) Informațiile prevăzute la art. 108, precum şi cele prevăzute la alin. (1) se comunică şi părinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(4) În cazul în care persoanele prevăzute la alin. (3) nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului sau ar afecta desfăşurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108,

[1] Art. 505¹ şi 505² au fost introduse prin art. unic pct. 4 din Legea nr. 284/2020.

precum şi a celor prevăzute la alin. (1) se face către un alt adult desemnat de minor şi acceptat de organul judiciar.

(5) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(6) În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (4) încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

Art. 505². **Cheltuielile de judecată.** Când suspectul sau inculpatul este minor, cheltuielile generate de înregistrările audiovideo, care ar fi căzut în sarcina acestuia potrivit art. 274 sau 275, rămân în sarcina statului.

Art. 506. **Referatul de evaluare a minorului.** (1) În cauzele cu inculpați minori, organele de urmărire penală pot să solicite, atunci când consideră necesar, efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul[1] în a cărui circumscripție teritorială își are locuința minorul, potrivit legii.

(1¹)[2] În cazul în care minorul este trimis în judecată, solicitarea referatului de evaluare este obligatorie, cu excepția cazului în care acest lucru ar fi contrar interesului superior al minorului.

(2)[3] În cursul judecății, instanța poate solicita efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripție își are locuința minorul, potrivit legii. În situația în care efectuarea referatului de evaluare nu a fost solicitată în cursul urmăririi penale, potrivit dispozițiilor alin. (1) sau (1¹), dispunerea efectuării referatului de către instanță este obligatorie.

(3)[4] *Abrogat.*

(4)[5] Prin referatul de evaluare, serviciul de probațiune solicitat poate face propuneri motivate cu privire la măsurile educative ce pot fi luate față de minor.

(4¹)[6] În cazul în care elementele care constituie baza referatului de evaluare se schimbă considerabil, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța va solicita întocmirea unui nou referat de evaluare. Solicitarea se poate face din oficiu sau în urma sesizării făcute de serviciul de probațiune, de minor ori de către părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, cu privire la schimbările intervenite.

---

[1] *N.r.* Potrivit art. 26 din Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013), serviciile de probațiune funcționează în fiecare municipiu reşedință de județ şi în București, prin reorganizarea serviciilor de probațiune de pe lângă tribunale, iar potrivit art. 124 alin. (1) din aceeaşi lege, la data intrării în vigoare a acesteia, denumirea „serviciul de probațiune de pe lângă tribunal" se schimbă în „serviciul de probațiune".

[2] Alin. (1¹) al art. 506 a fost introdus prin art. unic pct. 5 din Legea nr. 284/2020.

[3] Alin. (2) al art. 506 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 6 din Legea nr. 284/2020.

[4] Alin. (3) al art. 506 a fost abrogat prin art. 102 pct. 305 din Legea nr. 255/2013.

[5] Alin. (4) al art. 506 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 306 din Legea nr. 255/2013.

[6] Alin. (4¹) al art. 506 a fost introdus prin art. unic pct. 7 din Legea nr. 284/2020.

(5)[1] *Abrogat. [R.A.: art. 482 CPP 1968]*

Legislație conexă: Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013).

Art. 507. Compunerea instanței. (1) Cauzele în care inculpatul este minor se judecă potrivit regulilor de competență obișnuite de către judecători anume desemnați potrivit legii.

(2) Instanța compusă potrivit dispozițiilor alin. (1) rămâne competentă să judece potrivit dispozițiilor procedurale speciale privitoare la minori, chiar dacă între timp inculpatul a împlinit vârsta de 18 ani.

(3)[2] Inculpatul care a săvârșit infracțiunea în timpul când era minor este judecat potrivit procedurii aplicabile în cauzele cu infractori minori, dacă la data sesizării instanței nu a împlinit 18 ani. Dacă la data sesizării instanței inculpatul împlinise vârsta de 18 ani, dar la data dobândirii calității de suspect era minor, instanța învestită, reținând cauza, poate decide aplicarea procedurii pentru cauzele cu infractori minori, atunci când consideră necesar, ținând cont de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate. *[R.A.: art. 483 CPP 1968]*

Art. 508. Persoanele chemate la judecarea minorilor. (1) La judecarea cauzei se citează serviciul de probațiune, părinții minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(2) Persoanele arătate la alin. (1) au dreptul și îndatorirea să dea lămuriri, să formuleze cereri și să prezinte propuneri în privința măsurilor ce ar urma să fie luate.

(3) Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică judecarea cauzei.

(4)[3] Dacă niciuna dintre persoanele prevăzute la alin. (1) nu a putut fi găsită ori prezența acesteia ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult corespunzător care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(5) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(6) În cazul în care circumstanțele de la alin. (4) sau (5) încetează, citarea se va face potrivit alin. (1). *[R.A.: art. 484 alin. (2)-(4) CPP 1968]*

Art. 509. Desfășurarea judecății. (1) Cauzele cu inculpați minori se judecă de urgență și cu precădere.

(2) Ședința de judecată este nepublică. Cu încuviințarea instanței, la desfășurarea judecății pot asista, în afară de persoanele arătate la art. 508, și alte persoane.

---

[1] Alin. (5) al art. 506 a fost abrogat prin art. 102 pct. 307 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 507 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 8 din Legea nr. 284/2020.

[3] Alin. (4)-(6) ale art. 508 au fost introduse prin art. unic pct. 9 din Legea nr. 284/2020.

(3)[1] Când inculpatul este minor cu vârsta mai mică de 16 ani, instanța, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa, poate dispune îndepărtarea lui din ședință. În aceleași condiții pot fi îndepărtați temporar din sala de judecată și părinții ori tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(4) La rechemarea în sală a persoanelor prevăzute la alin. (3) președintele completului le aduce la cunoștință actele esențiale efectuate în lipsa lor.

(5) Ascultarea minorului va avea loc o singură dată, iar reascultarea sa va fi admisă de judecător doar în cazuri temeinic justificate. *[R.A.: art. 485 CPP 1968]*

Legislație conexă: ▶ art. 6 parag. 1 teza a II-a CEDO: *„Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia (...) atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției"*; ▶ art. 24 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001).

Hotărâri C.E.D.O. Tratarea unui copil acuzat de săvârșirea unei infracțiuni trebuie efectuată de o manieră care să țină pe deplin cont de vârsta sa, de maturitatea și de capacitățile sale intelectuale și emoționale și care să presupună măsuri de natură a favoriza înțelegerea de către acesta a procedurii penale și a rolului său în această procedură (cauza *T. c. Regatului Unit*, Hotărârea din 16 decembrie 1999, în *G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu*, CPP adnotat, p. 656).

Art. 510. Inculpații minori cu majori. (1) Când în aceeași cauză sunt mai mulți inculpați, dintre care unii minori și alții majori, și nu este posibilă disjungerea, judecata are loc potrivit dispozițiilor art. 507 alin. (1) și după procedura obișnuită.

(2) Cu privire la inculpații minori din aceste cauze se aplică dispozițiile referitoare la procedura în cauzele cu infractori minori. *[R.A.: art. 486 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 40 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 511.[2] **Punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate.** În cazul în care s-a luat față de minor vreuna dintre măsurile educative neprivative de libertate, după rămânerea definitivă a hotărârii se fixează un termen pentru când se dispune aducerea minorului, chemarea reprezentantului legal al acestuia, a reprezentantului serviciului de probațiune pentru punerea în executare a măsurii luate și a persoanelor desemnate cu supravegherea acesteia. *[R.A.: art. 487 și art. 488 CPP 1968]*

Art. 512.[3] *Abrogat.*

---

[1] Alin. (3) al art. 509 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 308 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 511 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 309 din Legea nr. 255/2013.

[3] Art. 512 a fost abrogat prin art. 102 pct. 310 din Legea nr. 255/2013.

Art. 513. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate. (1) Prelungirea măsurii educative neprivative de libertate în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare şi obligațiile impuse se dispune de instanța care a pronunțat această măsură.

(2) Înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă ori înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate pentru vreuna dintre cauzele prevăzute la art. 123 din Codul penal se dispune de instanța care a pronunțat această măsură. *[R.A.: art. 489 CPP 1968]*

Art. 514. Punerea în executare a internării într-un centru educativ. (1) În cazul în care s-a luat față de minor măsura educativă a internării într-un centru educativ, punerea în executare se face prin trimiterea unei copii de pe hotărâre organului de poliție de la locul unde se află minorul, după rămânerea definitivă a hotărârii.

(2) Organul de poliție ia măsuri pentru internarea minorului.

(3) Cu ocazia punerii în executare a măsurii educative a internării într-un centru educativ, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reşedința unei persoane fără învoirea acesteia, precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(4) Dacă minorul față de care s-a luat măsura educativă a internării într-un centru educativ nu este găsit, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal şi sesizează de îndată organele competente pentru darea în urmărire, precum şi pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al procesului-verbal se înaintează centrului educativ în care se va face internarea.

(5) Copia de pe hotărâre se predă cu ocazia executării măsurii centrului educativ în care minorul este internat.

(6) Conducătorul centrului educativ comunică de îndată instanței care a dispus măsura despre efectuarea internării. *[R.A.: art. 490 CPP 1968]*

Art. 515. Punerea în executare a internării într-un centru de detenție. (1) Măsura educativă a internării minorului într-un centru de detenție se pune în executare prin trimiterea unei copii a hotărârii definitive prin care s-a luat această măsură organului de poliție de la locul unde se află minorul, când acesta este liber, ori comandantului locului de deținere, când acesta este arestat preventiv.

(2) Odată cu punerea în executare a măsurii educative a internării minorului într-un centru de detenție, judecătorul delegat va emite şi ordinul prin care interzice minorului să părăsească țara. Dispozițiile privind întocmirea şi conținutul ordinului în cazul punerii în executare a pedepsei închisorii se aplică în mod corespunzător.

(3) Dacă executarea măsurii revine organului de poliție, dispozițiile art. 514 alin. (2)-(4) se aplică în mod corespunzător.

(4) Copia de pe hotărâre se predă cu ocazia executării măsurii centrului de detenție în care minorul este internat.

(5) Conducătorul centrului de detenție comunică de îndată instanței care a dispus măsura despre efectuarea internării.

Art. 516. Schimbările privind măsura educativă a internării într-un centru educativ. (1) Menținerea măsurii internării minorului într-un centru educativ, prelungirea ori înlocuirea acesteia cu internarea într-un centru de detenție în cazurile prevăzute

la art. 125 alin. (3) din Codul penal se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune sau infracțiunea concurentă săvârșită anterior.

(2)[1] Înlocuirea internării minorului cu măsura educativă a asistării zilnice şi liberarea din centrul educativ la împlinirea vârstei de 18 ani se dispun, potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor, de către instanța în a cărei circumscripție teritorială se află centrul educativ, corespunzătoare în grad instanței de executare. Revenirea asupra înlocuirii sau liberării, în cazul în care acesta nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative ori obligațiile impuse, se dispune, din oficiu sau la sesizarea serviciului de probațiune, de instanța care a judecat cauza în primă instanță.

(3) În cazul prevăzut la art. 125 alin. (7) din Codul penal, revenirea asupra înlocuirii se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune săvârșită de minor. *[R.A.: art. 491 şi art. 492 CPP 1968]*

Art. 517. Schimbările privind măsura educativă a internării într-un centru de detenție. (1) Prelungirea măsurii internării minorului în centrul de detenție în cazurile prevăzute la art. 125 alin. (3) din Codul penal se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune sau infracțiunea concurentă săvârșită anterior.

(2) Înlocuirea internării minorului cu măsura educativă a asistării zilnice, liberarea din centrul de detenție la împlinirea vârstei de 18 ani se dispun, potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor, de instanța în a cărei circumscripție teritorială se află centrul de detenție, corespunzătoare în grad instanței de executare. Revenirea asupra înlocuirii sau liberării, în cazul în care acesta nu respectă cu rea-credință condițiile de executare a măsurii educative ori obligațiile impuse, se dispune, din oficiu sau la sesizarea serviciului de probațiune, de instanța care a judecat în primă instanță pe minor.

(3) În cazul prevăzut la art. 125 alin. (7) din Codul penal, revenirea asupra înlocuirii şi prelungirea duratei internării se dispun de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune săvârșită de minor.

Art. 518. Schimbarea regimului de executare. În cazurile prevăzute la art. 126 din Codul penal, continuarea executării măsurii educative privative de libertate într-un penitenciar de către persoana internată care a împlinit vârsta de 18 ani se poate dispune potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor de instanța în a cărei circumscripție teritorială se află centrul educativ sau centrul de detenție, corespunzătoare în grad instanței de executare.

Art. 519. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate. Executarea măsurii educative a internării într-un centru educativ sau a măsurii educative a internării într-un centru de detenție poate fi amânată sau întreruptă în cazurile şi în condițiile prevăzute de lege. *[R.A.: art. 491¹ CPP 1968]*

Art. 520. Dispoziții privind apelul. Dispozițiile referitoare la judecata în primă instanță în cauzele privitoare la infracțiuni săvârșite de minori se aplică în mod corespunzător şi la judecata în apel. *[R.A.: art. 493 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (2) al art. 516 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 311 din Legea nr. 255/2013.

Capitolul IV. Procedura dării în urmărire

Art. 521. Darea în urmărire. (1) Darea în urmărire se solicită şi se dispune pentru identificarea, căutarea, localizarea şi prinderea unei persoane în scopul aducerii acesteia în faţa organelor judiciare ori punerii în executare a anumitor hotărâri judecătoreşti.

(2) Darea în urmărire se solicită şi se dispune în următoarele cazuri:

a) nu s-a putut executa un mandat de arestare preventivă, un mandat de executare a unei pedepse privative de libertate, o măsură educativă privativă de libertate, măsura internării medicale sau măsura expulzării, întrucât persoana faţă de care s-a luat una dintre aceste măsuri nu a fost găsită;

b) persoana a evadat din starea legală de reţinere sau deţinere ori a fugit dintr-un centru educativ, centru de detenţie sau din unitatea în care executa măsura internării medicale;

c) în vederea depistării unei persoane urmărite internaţional despre care există date că se află în România.

(3) Darea în urmărire se solicită de:

a) organul de poliţie care a constatat imposibilitatea executării măsurii prevăzute la alin. (2) lit. a);

b) administraţia locului de deţinere, centrul educativ sau unitatea medicală prevăzută la alin. (2) lit. b);

c) organul judiciar competent potrivit legii speciale, în cazul prevăzut la alin. (2) lit. c).

(4) Darea în urmărire se dispune prin ordin de Inspectoratul General al Poliţiei Române.

(5) Ordinul de dare în urmărire se comunică în cel mai scurt timp organelor competente să elibereze paşaportul, care au obligaţia să refuze eliberarea paşaportului sau, după caz, să ridice provizoriu paşaportul pe durata măsurii, precum şi organelor de frontieră pentru darea în consemn.

(6) De asemenea, ordinul de dare în urmărire se comunică în copie:

a) celui în faţa căruia urmează să fie adusă persoana urmărită în momentul prinderii;

b) organului judiciar competent care supraveghează activitatea de urmărire a persoanei date în urmărire. *[R.A.: art. 493¹ CPP 1968]*

Art. 522. Urmărirea. (1) Ordinul de dare în urmărire se pune în executare de îndată de către structurile competente ale Ministerului Administraţiei şi Internelor care vor desfăşura, la nivel naţional, activităţi de identificare, căutare, localizare şi prindere a persoanei urmărite.

(2) Instituţiile publice sunt obligate să sprijine, în condiţiile legii şi conform competenţelor legale, organele de poliţie care efectuează urmărirea unei persoane date în urmărire.

(3) Activitatea de urmărire a unei persoane arestate preventiv, desfăşurată de organele de poliţie, este supravegheată de procurori anume desemnaţi din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărui circumscripţie se află sediul instanţei competente care a soluţionat în fond propunerea de arestare preventivă. Când

mandatul de arestare preventivă a fost emis într-o cauză de competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, supravegherea activității de urmărire revine procurorului care efectuează sau a efectuat urmărirea penală în cauză.

(4) În celelalte cazuri, activitatea de urmărire a persoanelor date în urmărire este supravegheată de procurori anume desemnați din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărui circumscripție se află sediul instanței de executare ori al altei instanțe competente potrivit legii speciale. *[R.A.: art. 493² CPP 1968]*

Art. 523. Activitățile ce pot fi efectuate în procedura urmăririi. (1) În vederea identificării, căutării, localizării și prinderii persoanelor date în urmărire pot fi efectuate, în condițiile prevăzute de lege, următoarele activități:

a) supravegherea tehnică;

b) reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor;

b¹)[1] obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului;

c) percheziția;

d) ridicarea de obiecte sau înscrisuri;

e)[2] *abrogată.*

(2)[3] Activitățile prevăzute la alin. (1) lit. a)-c) pot fi efectuate numai în baza mandatului emis de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă să judece cauza în primă instanță sau de la instanța de executare ori de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă potrivit legii speciale în cazul prevăzut la art. 521 alin. (2) lit. c).

(3) Activitățile prevăzute la alin. (1) lit. d) pot fi efectuate numai cu autorizarea procurorului care supraveghează activitatea organelor de poliție care efectuează urmărirea persoanei date în urmărire. *[R.A.: art. 493³ CPP 1968]*

Art. 524.[4] Supravegherea tehnică, reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor, percheziția și obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului în procedura dării în urmărire. (1) Supravegherea tehnică, reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor, percheziția și obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului pot fi dispuse, la cererea procurorului care supraveghează activitatea organelor de poliție care efectuează urmărirea persoanei date în urmărire de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă, dacă acesta apreciază că identificarea,

---

[1] Lit. b¹) de la alin. (1) al art. 523 a fost introdusă prin art. I pct. 19 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

[2] Lit. e) de la alin. (1) al art. 523 a fost abrogată prin art. 102 pct. 312 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2) al art. 523 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 313 din Legea nr. 255/2013.

[4] Art. 524 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 20 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

căutarea, localizarea şi prinderea persoanelor date în urmărire nu pot fi făcute prin alte mijloace ori ar fi mult întârziate.

(2) Dispoziţiile art. 138-144, respectiv art. 147, art. 152 şi art. 157-160 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 493⁴ şi art. 493⁵ CPP 1968]*

Art. 525.[1] **Ridicarea de obiecte sau înscrisuri în procedura dării în urmărire.** (1) Ridicarea de obiecte sau înscrisuri în vederea identificării, căutării, localizării şi prinderii persoanelor date în urmărire poate fi dispusă de procurorul care supraveghează activitatea organelor de poliţie ce efectuează urmărirea persoanei date în urmărire.

(2) Dispoziţiile art. 169 şi 171 se aplică în mod corespunzător.

Art. 526. Revocarea urmăririi. (1) Urmărirea se revocă în momentul prinderii persoanei urmărite sau atunci când au dispărut temeiurile care au justificat darea în urmărire.

(2) Revocarea se dispune prin ordin de Inspectoratul General al Poliţiei Române, care se transmite în copie, de îndată:

a) parchetului competent care supraveghează activitatea de urmărire a persoanei date în urmărire;

b) organelor competente să elibereze paşaportul şi organelor de frontieră.

(3)[2] Procurorul care supraveghează activitatea de urmărire a persoanei date în urmărire dispune de îndată încetarea activităţilor de supraveghere luate conform art. 524, informând despre aceasta judecătorul de drepturi şi libertăţi. *[R.A.: art. 493⁷ CPP 1968]*

Capitolul V. Procedura reabilitării

Legislaţie conexă: art. 165-171 CP.

Art. 527. Reabilitarea. Reabilitarea are loc fie de drept, în cazurile prevăzute la art. 150 sau 165 din Codul penal, fie la cerere, acordată de instanţa de judecată, în condiţiile prevăzute în prezentul capitol.

Art. 528. Reabilitarea de drept. (1) La împlinirea termenului de 3 ani prevăzut la art. 165 din Codul penal, dacă persoana condamnată nu a mai săvârşit o altă infracţiune, autoritatea care ţine evidenţa cazierului judiciar va şterge din oficiu menţiunile privind pedeapsa aplicată condamnatului.

(2)[3] La împlinirea termenului de 3 ani prevăzut la art. 150 din Codul penal, dacă persoana condamnată nu a mai săvârşit o altă infracţiune, organul care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice şi organul care a înregistrat persoana juridică vor şterge din oficiu menţiunile privind pedeapsa aplicată persoanei juridice.

Legislaţie conexă: Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar, republicată (M. Of. nr. 777 din 13 noiembrie 2009).

---

[1] Art. 525 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 315 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 526 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 316 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2) al art. 528 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 317 din Legea nr. 255/2013.

Art. 529. Reabilitarea judecătorească. Competentă să se pronunțe asupra reabilitării judecătorești este fie instanța care a judecat în primă instanță cauza în care s-a pronunțat condamnarea pentru care se cere reabilitarea, fie instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție domiciliază condamnatul sau în care a avut ultimul domiciliu, dacă la data introducerii cererii domiciliază în străinătate. *[R.A.: art. 494 CPP 1968]*

Art. 530. Cererea de reabilitare. (1) Cererea de reabilitare judecătorească se formulează de către condamnat, iar după moartea acestuia, de soț sau de rudele apropiate. Soțul sau rudele apropiate pot continua procedura de reabilitare pornită anterior decesului.

(2) Reabilitarea judecătorească se dispune în cazurile și condițiile prevăzute la art. 166 și 168 din Codul penal.

(3) În cerere trebuie să se menționeze:

a) adresa condamnatului, iar când cererea este făcută de altă persoană, adresa acesteia;

b) condamnarea pentru care se cere reabilitarea și fapta pentru care a fost pronunțată acea condamnare;

c) localitățile unde condamnatul a locuit și locurile de muncă din tot intervalul de timp de la executarea pedepsei și până la introducerea cererii, iar în cazul când executarea pedepsei a fost prescrisă, de la data rămânerii definitive a hotărârii și până la introducerea cererii;

d) temeiurile cererii;

e) indicații utile pentru identificarea dosarului și orice alte date pentru soluționarea cererii.

(4) La cerere se anexează actele din care reiese că sunt îndeplinite condițiile reabilitării. *[R.A.: art. 495 CPP 1968]*

Art. 531. Măsurile premergătoare. După fixarea termenului de soluționare a cererii de reabilitare se dispune citarea persoanei care a solicitat reabilitarea și a persoanelor a căror ascultare instanța o consideră necesară, se iau măsuri pentru aducerea dosarului în care s-a pronunțat condamnarea și se solicită copia fișei cazierului judiciar al condamnatului. *[R.A.: art. 496 CPP 1968]*

Art. 532. Respingerea cererii pentru neîndeplinirea condițiilor de formă și fond. (1) Cererea de reabilitare se respinge pentru neîndeplinirea condițiilor de formă și fond în următoarele cazuri:

a) a fost introdusă înainte de termenul legal;

b) lipsește mențiunea prevăzută la art. 530 alin. (3) lit. a) și petiționarul nu s-a prezentat la termenul de înfățișare;

c) lipsește vreuna dintre mențiunile prevăzute la art. 530 alin. (3) lit. b)-e) și petiționarul nu a completat cererea la termenul de înfățișare și nici la termenul ce i s-a acordat în vederea completării.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1) lit. a), cererea poate fi repetată după împlinirea termenului legal, iar în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b) și c), oricând.

(3) În cazul prescripției executării pedepsei, nu poate depune cerere de reabilitare persoana prevăzută la art. 530 alin. (1), dacă lipsa executării este imputabilă persoanei condamnate.

(4)[1] Cererea de reabilitare în privința căreia rezultă că nu privește o persoană condamnată determinată, precum și cererea formulată în numele unei persoane condamnate, fără mandat din partea acesteia, dat în condițiile legii, sunt inadmisibile. *[R.A.: art. 497 CPP 1968]*

Art. 533. Soluționarea cererii. (1) La termenul fixat, în ședință nepublică, instanța ascultă persoanele citate prezente, concluziile procurorului și ale petiționarului și verifică dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru admiterea reabilitării.

(2) Dacă înainte de soluționarea cererii de reabilitare față de condamnat a fost pusă în mișcare acțiunea penală pentru altă infracțiune, examinarea cererii se suspendă până la soluționarea definitivă a acelei cauze. *[R.A.: art. 498 și art. 500 CPP 1968]*

Art. 534. Situațiile privind despăgubirile civile. (1) Când condamnatul sau persoana care a făcut cererea de reabilitare dovedește că nu i-a fost cu putință să achite despăgubirile civile și cheltuielile judiciare, instanța, apreciind împrejurările, poate dispune reabilitarea sau poate să acorde un termen pentru achitarea în întregime sau în parte a sumei datorate.

(2) Termenul prevăzut la alin. (1) nu poate depăși 6 luni.

(3) În caz de obligație solidară, instanța fixează suma ce trebuie achitată, în vederea reabilitării, de condamnat sau de urmașii săi.

(4) Drepturile acordate părții civile prin hotărârea de condamnare nu se modifică prin hotărârea dată asupra reabilitării. *[R.A.: art. 499 CPP 1968]*

Art. 535. Contestația. Sentința prin care instanța rezolvă cererea de reabilitare este supusă contestației în termen de 10 zile de la comunicare, care se soluționează de instanța ierarhic superioară. Judecarea contestației la hotărârea primei instanțe se face în ședință nepublică, cu citarea petentului. Participarea procurorului este obligatorie. Decizia instanței prin care se soluționează contestația este definitivă. *[R.A.: art. 501 CPP 1968]*

Art. 536. Anularea reabilitării. (1) În cazul prevăzut la art. 171 din Codul penal, instanța prevăzută la art. 529 dispune anularea reabilitării, din oficiu sau la cererea procurorului.

(2) Dispozițiile art. 533 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 503 CPP 1968]*

Art. 537. Mențiunile despre reabilitare. După rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare sau de anulare a acesteia, instanța dispune să se facă mențiune despre aceasta pe hotărârea prin care s-a pronunțat condamnarea. *[R.A.: art. 502 CPP 1968]*

Capitolul VI. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri

Legislație conexă: ▶ art. 52 alin. (3) C. Rom.: *„Art. 52. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică. (...) (3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență"*; ▶ art. 5 parag. 5 CEDO: *„Art. 5. Dreptul la libertate și la siguranță. (...) 5. Orice persoană care*

[1] Alin. (4) al art. 532 a fost introdus prin art. II pct. 127 din O.U.G. nr. 18/2016.

este victima unei arestări sau a unei deţineri în condiţii contrare dispoziţiilor acestui articol are dreptul la reparaţii"; ► art. 3 din Protocolul nr. 7 adiţional la CEDO: „*Art. 3. Dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară. Atunci când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau când este acordată graţierea, pentru că un fapt nou sau recent descoperit dovedeşte că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă din cauza acestei condamnări este despăgubită conform legii ori practicii în vigoare în statul respectiv, cu excepţia cazului în care se dovedeşte că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă în tot sau în parte*".

Hotărâri C.E.D.O. 1. Articolul 3 din Protocolul nr. 7 adiţional la Convenţie este aplicabil numai în cazul în care condamnarea iniţială a fost infirmată din cauza unui fapt nou sau recent descoperit, care arată în mod concludent că în acţiunea anterioară a fost comisă o eroare în procesul penal. Curtea consideră că aceasta a fost intenţia redactorilor art. 3 din Protocolul nr. 7, pentru a limita domeniul de aplicare al acestei dispoziţii. Dreptul la despăgubiri a fost exclus în ceea ce priveşte infirmarea condamnării bazată pe un alt motiv decât cel referitor la un fapt nou sau recent descoperit (cauza *Bachowski c. Poloniei*, Decizia din 2 noiembrie 2010, www.echr.coe.int).
2. Este încălcat art. 5 parag. 5 din Convenţie în cazul în care este refuzat dreptul la reparaţii unei persoane care a fost deţinută înaintea procesului, detenţie care s-a dovedit a fi nelegală, pe motiv că durata reţinerii a fost una scurtă şi nu a cauzat suferinţe fizice şi psihice persoanei respective, Curtea subliniind că efectele unei detenţii nelegale asupra psihicului unei persoane pot persista mult timp chiar după eliberare (cauza *Danev c. Bulgariei*, Hotărârea din 2 septembrie 2010, www.echr.coe.int).

Art. 538. Dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară. (1) Persoana care a fost condamnată definitiv, indiferent dacă pedeapsa aplicată sau măsura educativă privativă de libertate a fost sau nu pusă în executare, are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite în cazul în care, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desfiinţarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit care dovedeşte că s-a produs o eroare judiciară, s-a pronunţat o hotărâre definitivă de achitare.

(2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică şi în cazul redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, dacă după rejudecare s-a pronunţat o hotărâre definitivă de achitare.

(3) Persoana prevăzută la alin. (1) şi persoana prevăzută la alin. (2) nu vor fi îndreptăţite să ceară repararea de către stat a pagubei suferite dacă, prin declaraţii mincinoase ori în orice alt fel, au determinat condamnarea, în afara cazurilor în care au fost obligate să procedeze astfel.

(4) Nu este îndreptăţită la repararea pagubei nici persoana condamnată căreia îi este imputabilă în tot sau în parte nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut sau recent descoperit. *[R.A.: art. 504 alin. (1) CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 76/2018 (M. Of. nr. 215 din 19 martie 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secţia I civilă, privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi a stabilit:
„Legea aplicabilă dreptului la repararea pagubei de către stat ca urmare a unei hotărâri de achitare ulterioare hotărârii definitive de condamnare este cea în vigoare la momentul rămânerii definitive a hotărârii de achitare, stabilit după regulile prevăzute de art. 416-417

din Codul de procedură penală din 1968, respectiv art. 551 şi 552 din Codul de procedură penală din 2010".

2. Prin Decizia nr. 54/2020 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă, a admis sesizarea formulată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia I civilă, în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile şi a stabilit:

„*În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. XVIII alin. (2) teza a doua din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanţelor judecătoreşti, precum şi pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările şi completările ulterioare, nu sunt supuse recursului hotărârile pronunţate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, respectiv hotărârile pronunţate în cererile formulate în temeiul art. 538 din Codul de procedură penală*".

Art. 539. Dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate. (1) Are dreptul la repararea pagubei şi persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate.

(2) Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanţă a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi şi libertăţi sau a judecătorului de cameră preliminară, precum şi prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanţei de judecată învestită cu judecarea cauzei. *[R.A.: art. 504 alin. (2)-(4) CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 15/2017 (M. Of. nr. 946 din 29 noiembrie 2017), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Timişoara şi a stabilit:

„*În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatat explicit prin actele jurisdicţionale prevăzute în cuprinsul acestuia.*

Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăşi, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate".

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 11/2019 (M. Of. nr. 613 din 24 iulie 2019), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Iulia, Secţia penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „în aplicarea art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, în situaţia în care instanţa care a pronunţat hotărârea definitivă de achitare nu s-a pronunţat cu privire la caracterul legal sau nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal a inculpatului achitat, se poate stabili acest caracter pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe prevederile art. 598 alin. (1) lit. d) sau art. 598 alin. (1) lit. c) teza I din Codul de procedură penală" şi a stabilit:

„*În aplicarea art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul legal sau nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal a inculpatului achitat prin hotărâre definitivă nu se poate stabili pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe prevederile art. 598 alin. (1) lit. d) sau art. 598 alin. (1) lit. c) teza I din Codul de procedură penală*".

Art. 540. Felul şi întinderea reparaţiei. (1) La stabilirea întinderii reparaţiei se ţine seama de durata privării nelegale de libertate, precum şi de consecinţele produse asupra persoanei, asupra familiei celui privat de libertate ori asupra celui aflat în situaţia prevăzută la art. 538.

(2) Reparația constă în plata unei sume de bani sau în constituirea unei rente viagere ori în obligația ca, pe cheltuiala statului, cel reținut sau arestat nelegal să fie încredințat unui institut de asistență socială și medicală.

(3) La alegerea felului reparației și la întinderea acesteia se va ține seama de situația celui îndreptățit la repararea pagubei și de natura daunei produse.

(4) Persoanelor îndreptățite la repararea pagubei, care înainte de privarea de libertate ori de încarcerare ca urmare a punerii în executare a unei pedepse ori măsuri educative privative de libertate erau încadrate în muncă, li se calculează, la vechimea în muncă stabilită potrivit legii, și timpul cât au fost private de libertate.

(5) Reparația este în toate cazurile suportată de stat, prin Ministerul Finanțelor Publice. *[R.A.: art. 505 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reaminteşte că dreptul la despăgubiri în temeiul art. 5 parag. 5 din Convenție se naște dacă o încălcare a unuia dintre celelalte patru paragrafe a fost stabilită fie de către Curte, fie de instanțele naționale. Aceste text al Convenției nu impune un anumit nivel de compensare şi nu se referă la sume specifice. Revine în primul rând autorităților naționale – în special instanțelor judecătoreşti – obligația de a interpreta şi de a aplica dreptul intern, rolul Curții fiind limitat la determinarea compatibilității sau nu cu Convenția a efectelor acestei interpretări. Totuşi, principiul subsidiarității nu înseamnă renunțarea la orice supraveghere a rezultatului obținut prin utilizarea căilor de atac interne; în caz contrar, drepturile garantate de Convenție ar fi lipsite de substanță. Convenția este menită să garanteze drepturi practice şi eficiente, nu teoretice sau iluzorii, aceasta fiind poziția constantă a Curții.

În ceea ce priveşte cerințele specifice ale art. 5 parag. 5 din Convenție, exercitarea efectivă a dreptului la despăgubire garantat de această dispoziție trebuie asigurată cu un grad suficient de certitudine. Despăgubirea pentru detenția impusă prin încălcarea dispozițiilor art. 5 trebuie să fie nu numai teoretic disponibilă, ci şi accesibilă în practică persoanei în cauză. Ea trebuie să cuprindă atât dreptul la despăgubiri pentru daunele materiale, cât şi dreptul la despăgubiri pentru orice suferință pe care o persoană a încercat-o ca urmare a încălcării altor prevederi ale art. 5. În plus, stabilirea unui nivel atât de scăzut al despăgubirii, încât dreptul prevăzut de art. 5 nu mai poate fi aplicabil din punct de vedere practic, nu respectă cerințele acestei dispoziții. Curtea este conştientă de faptul că sarcina de a evalua valoarea daunelor este dificilă, mai ales în cazul în care este vorba despre suferința personală, fizică sau psihică. Nu există un standard prin care să se poată măsura în bani durerea şi suferința, disconfortul fizic şi tristețea. În cazul în care existența unei încălcări a art. 5 parag. 5 trebuie evaluată în lumina compensației băneşti acordate la nivel național, Curtea a ținut seama de practica proprie în temeiul art. 41 din Convenție în cazuri similare, precum şi de elementele de fapt ale speței, cum ar fi durata detenției reclamantului. În cazul de față, instanțele naționale au recunoscut că primul reclamant a fost deținut un timp mai îndelungat decât ar fi trebuit, din cauza unei erori judiciare grave, iar cel de-al doilea reclamant a fost victima unei înscenări din partea poliției şi a utilizării de probe inadmisibile în instanță, condamnarea sa fiind astfel nelegală, ceea ce a determinat şi nelegalitatea detenției sale ulterioare. Reclamanții au solicitat şi au obținut despăgubiri pentru privarea nelegală de libertate, însă s-au plâns că acestea au fost atât de mici, încât însăşi esența dreptului lor în temeiul art. 5 parag. 5 a fost afectată. Curtea nu are nicio îndoială că instanțele naționale, în prezenta cauză, au încercat, cu bună-credință şi în măsura posibilităților, să evalueze nivelul efectelor dăunătoare pe care reclamanții le-au suferit din cauza detenției ilegale. Ea reiterează faptul că o astfel de evaluare ar trebui să fie efectuată într-o manieră compatibilă cu cerințele legale interne şi să țină seama de nivelul de trai din țara respectivă, chiar dacă ar avea ca rezultat acordarea unor sume mai mici decât cele stabilite de Curte în cazuri similare. Astfel, primul reclamant a primit 3.320 de euro pentru

cele 472 de zile în care a fost reținut ilegal, iar cel de-al doilea reclamant 324 de euro pentru cele 119 zile în care a fost reținut ilegal, ceea ce înseamnă 7, respectiv 2,70 euro pe zi de privare de libertate. Nivelul de despăgubire nu a fost doar mult mai scăzut decât sumele pe care Curtea le-a acordat în cauze similare, dar și disproporționat față de durata detenției și modic în termeni absoluți. Mai mult, în ceea ce privește cazul celui de-al doilea reclamant, instanța de apel a redus de cinci ori suma acordată, fără a motiva însă această decizie. Având în vedere considerentele menționate mai sus, Curtea constată că sumele acordate reclamanților ca despăgubiri pentru detenția lor ilegală au fost atât de scăzute, încât au afectat însăși esența dreptului lor în temeiul art. 5 parag. 5 din Convenție (cauza *Vasilevskiy și Bogdanov c. Rusiei*, Hotărârea din 10 iulie 2018, www.echr.coe.int).

Art. 541. Acțiunea pentru repararea pagubei. (1) Acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită, potrivit art. 538 și 539, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa la data decesului.

(2) Acțiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate.

(3) Pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărei circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice.

(4) Acțiunea este scutită de taxa judiciară de timbru. *[R.A.: art. 506 CPP 1968]*

Art. 542. Acțiunea în regres. (1) În cazul în care repararea pagubei a fost acordată potrivit art. 541, precum și în situația în care statul român a fost condamnat de către o instanță internațională pentru vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 538 și 539, acțiunea în regres pentru recuperarea sumei achitate poate fi îndreptată împotriva persoanei care, cu rea-credință sau din culpă gravă, a provocat situația generatoare de daune sau împotriva instituției la care aceasta este asigurată pentru despăgubiri în caz de prejudicii provocate în exercițiul profesiunii.

(2) Statul trebuie să dovedească în cadrul acțiunii în regres, prin ordonanța procurorului sau hotărâre penală definitivă, că cel asigurat în condițiile alin. (1) a produs cu rea-credință sau din culpă gravă profesională eroarea judiciară sau privarea nelegală de libertate cauzatoare de prejudicii. *[R.A.: art. 507 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 99[1] din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată (M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005).

Capitolul VII. Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare

Art. 543. Constatarea dispariției dosarului sau înscrisului. (1) În cazul dispariției unui dosar judiciar sau a unui înscris care aparține unui astfel de dosar, organul de urmărire penală sau președintele instanței la care se găsea dosarul ori înscrisul întocmește un proces-verbal prin care constată dispariția și arată măsurile care s-au luat pentru găsirea lui.

(2) În baza procesului-verbal, se procedează potrivit dispozițiilor prevăzute în prezentul capitol. *[R.A.: art. 508 CPP 1968]*

Art. 544. Obiectul procedurii speciale. (1) Când dosarul sau înscrisul dispărut este reclamat de un interes justificat şi nu poate fi refăcut potrivit procedurii obişnuite, procurorul prin ordonanță ori instanța de judecată prin încheiere dispune, după caz, înlocuirea sau reconstituirea dosarului sau înscrisului cu privire la care s-a constatat dispariția.

(2) Instanța se pronunță prin încheiere, fără citarea părților, în afară de cazul când instanța consideră necesară chemarea acestora.

(3) Încheierea nu este supusă niciunei căi de atac. *[R.A.: art. 509 CPP 1968]*

Art. 545. Competența în cazul înlocuirii sau reconstituirii. (1) Înlocuirea sau reconstituirea se efectuează de organul de urmărire penală ori de instanța de judecată înaintea căreia cauza se găseşte pendinte, iar în cauzele definitiv soluționate, de instanța la care dosarul se găseşte în conservare.

(2) Când constatarea dispariției s-a făcut de un organ de urmărire penală sau de o instanță de judecată, altele decât cele arătate la alin. (1), organul de urmărire penală ori instanța de judecată care a constatat dispariția trimite organului de urmărire penală sau instanței de judecată competente toate materialele necesare efectuării înlocuirii ori reconstituirii înscrisului dispărut.

(3) În cazul dispariției unui dosar judiciar în cursul procedurii de cameră preliminară, înlocuirea sau reconstituirea se efectuează de instanța în cadrul căreia funcționează camera preliminară. *[R.A.: art. 510 CPP 1968]*

Art. 546. Înlocuirea înscrisului. (1) Înlocuirea înscrisului dispărut are loc atunci când există copii oficiale de pe acel înscris. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată ia măsuri pentru obținerea copiei.

(2) Copia obținută ține locul înscrisului original până la găsirea acestuia.

(3) Persoanei sau autorității care a predat copia oficială i se eliberează o copie certificată de pe aceasta. *[R.A.: art. 511 CPP 1968]*

Art. 547. Reconstituirea înscrisului sau dosarului. (1) Când nu există o copie oficială de pe înscrisul dispărut, se procedează la reconstituirea acestuia.

(2) Reconstituirea unui dosar se face prin reconstituirea înscrisurilor pe care le conținea.

(3) În vederea reconstituirii pot fi folosite orice mijloace de probă prevăzute de lege.

(4) Rezultatul reconstituirii se constată, după caz, prin ordonanța procurorului sau prin hotărârea instanței dată cu citarea părților, după ascultarea acestora şi a procurorului.

(5) Neprezentarea părților legal citate nu împiedică judecarea cauzei.

(6) Hotărârea de reconstituire este supusă apelului.

(7) Împotriva ordonanței procurorului privind rezultatul reconstituirii orice persoană care justifică un interes legitim poate face plângere, dispozițiile art. 336-339 aplicându-se în mod corespunzător. *[R.A.: art. 512 CPP 1968]*

Capitolul VIII. Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală

Secțiunea 1. Dispoziții generale

Art. 548. Dispoziții privind asistența judiciară internațională. (1)[1] Cooperarea judiciară internațională va fi solicitată sau acordată în conformitate cu dispozițiile actelor juridice ale Uniunii Europene, tratatelor internaționale din domeniul cooperării judiciare internaționale în materie penală la care România este parte, precum și cu dispozițiile cuprinse în legea specială și în prezentul capitol, dacă în tratatele internaționale nu se prevede altfel.

(2) Actele membrilor străini detașați ai unei echipe comune de anchetă efectuate în baza și conform acordului încheiat și dispozițiilor conducătorului echipei au o valoare similară actelor efectuate de către organele de urmărire penală române. *[R.A.: art. 513 CPP 1968]*

Legislație conexă: ► Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ► Decizia 2008/976/JAI a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind Rețeaua Judiciară Europeană (J.O. L 348 din 24 decembrie 2008); ► Regulamentul (UE) 2017/1939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în ceea ce privește instituirea Parchetului European (EPPO) (J.O. L 283 din 31 octombrie 2017); ► Regulamentul (UE) 2018/1727 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018 privind Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală (Eurojust) și de înlocuire și abrogare a Deciziei 2002/187/JAI a Consiliului (J.O. L 295 din 21 noiembrie 2018).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Convenția trebuie interpretată în lumina oricăror norme și principii relevante ale dreptului internațional aplicabile în relațiile dintre părțile contractante, printre care și *pacta sunt servanda*. Curtea a recunoscut de multă vreme importanța din ce în ce mai mare a cooperării internaționale și a necesității de a asigura buna funcționare a organizațiilor internaționale. Aceste considerații sunt esențiale pentru o organizație supranațională, cum este Uniunea Europeană. Prin urmare, Curtea a acceptat că respectarea dreptului comunitar de către o parte contractantă constituie un obiectiv de interes general legitim. Pe de o parte, Convenția nu interzice părților contractante să transfere puterea suverană unei organizații internaționale (inclusiv unei organizații supranaționale), pentru a continua cooperarea în anumite domenii de activitate. În plus, chiar dacă este titulara unei astfel de puteri suverane transferate, această organizație nu este ea însăși responsabilă în temeiul Convenției pentru proceduri anterioare sau decizii ale organelor sale, atât timp cât nu este ea însăși parte contractantă. Pe de altă parte, s-a acceptat și faptul că o parte contractantă este responsabilă, în temeiul art. 1 din Convenție, pentru toate acțiunile și omisiunile organelor sale, indiferent dacă actul sau omisiunea în cauză este o consecință a dreptului intern sau a necesității de a respecta obligațiile legale internaționale. Art. 1 nu face nicio distincție cu privire la tipul de regulă sau măsură și nu exclude nicio parte a „jurisdicției" unei părți contractante de la controlul în temeiul Convenției.

Pentru a concilia ambele poziții și, astfel, pentru a stabili măsura în care acțiunea unui stat poate fi justificată prin respectarea obligațiilor care decurg din calitatea sa de membru al unei organizații internaționale către care a transferat o parte din suveranitatea sa, Curtea a

[1] Alin. (1) al art. 548 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 318 din Legea nr. 255/2013.

recunoscut că absolvirea statelor contractante de răspunderea lor în temeiul Convenției, în domeniile acoperite de un astfel de transfer, ar fi incompatibilă cu scopul și obiectul Convenției; garanțiile acesteia ar putea fi limitate sau excluse în mod intenționat, înlăturând astfel caracterul său imperios și subminând caracterul practic și efectiv al garanțiilor sale. Statul își păstrează răspunderea în temeiul Convenției cu privire la angajamentele asumate prin tratate ulterioare intrării în vigoare a acesteia. În opinia Curții, acțiunile statului în conformitate cu astfel de obligații juridice sunt justificate atât timp cât se consideră că organizația relevantă protejează drepturile fundamentale, atât în ceea ce privește garanțiile materiale oferite, cât și mecanismele care controlează respectarea lor, într-o manieră care poate fi considerată cel puțin echivalentă cu cea prevăzută de Convenție. Prin termenul „echivalentă" Curtea are în vedere „comparabilă"; orice cerință ca protecția organizației să fie „identică" ar putea fi contrară interesului cooperării internaționale dorite. Cu toate acestea, orice astfel de constatare de echivalență nu ar fi definitivă și ar putea fi susceptibilă de revizuire în lumina oricărei schimbări relevante în domeniul protecției drepturilor fundamentale. În cazul în care se consideră că o astfel de protecție echivalentă este asigurată de organizație, se presupune că un stat nu s-a îndepărtat de la cerințele Convenției atunci când se limitează la punerea în aplicare a obligațiilor legale care decurg din calitatea sa de membru al organizației. Cu toate acestea, orice astfel de prezumție poate fi respinsă dacă, în circumstanțele unui anumit caz, se consideră că protecția drepturilor Convenției este vădit defectuoasă. În astfel de cazuri, interesul cooperării internaționale ar fi depășit de rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene" în domeniul drepturilor omului (cauza *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi c. Irlandei*, Hotărârea din 30 iunie 2005, www.echr.coe.int).

2. Prezumția de protecție echivalentă vizează, în special, să se asigure că un stat contractant nu se confruntă cu o dilemă atunci când este obligat să se prevaleze de obligațiile legale care îi revin ca urmare a apartenenței sale la o organizație internațională care nu este parte la Convenție și căreia i-a transferat o parte din suveranitatea sa, pentru a-și justifica față de Convenție acțiunile sau omisiunile care decurg din această aderare. De asemenea, ea determină cazurile în care Curtea poate, în interesul cooperării internaționale, să reducă intensitatea rolului său de supraveghere, așa cum i-a fost conferit prin art. 19 din Convenție, în ceea ce privește respectarea de către statele contractante a angajamentelor lor în temeiul Convenției. Curtea va accepta un astfel de aranjament numai în cazul în care drepturile și garanțiile pe care le protejează beneficiază de o protecție comparabilă cu cea acordată de ea însăși. În caz contrar, statul ar scăpa de orice control internațional al compatibilității acțiunilor sale cu angajamentele asumate în cadrul Convenției.

În ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale acordate de Uniunea Europeană, Curtea a constatat că, în principiu, este echivalentă cu cea a sistemului Convenției. Pentru a ajunge la această concluzie, a constatat în primul rând că UE oferă o protecție echivalentă garanțiilor de fond, iar respectarea drepturilor fundamentale a devenit o condiție a legalității actelor comunitare, precum și că, în cadrul deliberărilor sale, Curtea de Justiție a Uniunii Europene se referă la dispozițiile Convenției și la jurisprudența Curții. *A fortiori*, începând cu 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a art. 6 (modificat) din Tratatul privind Uniunea Europeană, Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene i s-a conferit forță juridică egală cu cea a tratatelor, iar drepturile fundamentale garantate de Convenție și astfel cum rezultă ele din tradițiile constituționale comune ale statelor membre au devenit principii generale ale dreptului UE.

Curtea a observat că persoanele au un acces limitat la C.J.U.E.: acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor prevăzute de tratate nu le sunt deschise, accesul la acțiunile în anulare și la acțiunile în constatarea abținerii nejustificate este limitat, la fel în privința excepției de ilegalitate, iar o persoană nu are dreptul de a introduce o acțiune împotriva alteia. Cu toate acestea, Curtea a constatat existența unei protecții echivalente la acest nivel, menționând că acțiunile inițiate în fața C.J.U.E. de către instituțiile UE sau ale unui stat membru au constituit un control important al respectării normelor UE în beneficiul

indirect al persoanelor şi că persoanele ar putea, de asemenea, să introducă o acţiune în despăgubire în faţa C.J.U.E. cu privire la răspunderea extracontractuală a instituţiilor. În plus, a subliniat că, în esenţă, prin intermediul instanţelor naţionale, sistemul comunitar a oferit persoanelor o cale de atac împotriva unui stat membru sau a unei alte persoane pentru încălcarea dreptului Uniunii. Anumite dispoziţii din tratatele constitutive au prevăzut de la început un rol complementar pentru instanţele naţionale în cadrul mecanismelor comunitare de control, în special cele privind aplicabilitatea directă a regulamentelor şi cele privind trimiterea preliminară, iar rolul instanţelor naţionale în aplicarea legislaţiei comunitare şi a garanţiilor sale privind drepturile fundamentale a fost extins considerabil prin dezvoltarea de către C.J.U.E. a unor noţiuni importante precum supremaţia dreptului comunitar, efectul direct, efectul indirect şi răspunderea statului. Curtea a observat apoi că C.J.U.E. şi-a menţinut controlul asupra aplicării de către instanţele naţionale a dreptului Uniunii, inclusiv a garanţiilor sale privind drepturile fundamentale, prin intermediul procedurii de sesizare preliminară, în cursul căreia părţile la procedurile interne au dreptul să îşi prezinte cauza. În această privinţă, ea a subliniat că, deşi rolul C.J.U.E. se limitează la a răspunde întrebării interpretative sau de valabilitate adresate de instanţa naţională, răspunsul este adesea determinant pentru procedura naţională. Astfel, deşi accesul individual la C.J.U.E. este mult mai limitat decât accesul persoanelor la justiţie în temeiul art. 34 din Convenţie, Curtea admite că, în ansamblu, mecanismul de supraveghere prevăzut de dreptul UE oferă o protecţie comparabilă cu cea prevăzută de Convenţie: în primul rând, deoarece persoanele sunt protejate de dreptul Uniunii prin acţiunile înaintate C.J.U.E. de către statele membre şi instituţiile UE; şi, în al doilea rând, deoarece au posibilitatea de a solicita instanţelor naţionale să determine dacă un stat membru a încălcat legislaţia comunitară, caz în care controlul exercitat de C.J.U.E. are forma unei întrebări preliminare formulate de instanţele naţionale (cauza *Michaud c. Franţei*, Hotărârea din 6 decembrie 2012, www.echr.coe.int).

3. Protecţia materială conferită de legislaţia Uniunii Europene este echivalentă cu cea conferită de Convenţie, ţinând seama de dispoziţiile art. 52 alin. (3) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, potrivit cărora, în măsura în care drepturile cuprinse în Cartă corespund drepturilor garantate de Convenţie, înţelesul şi domeniul de aplicare al acestora sunt identice, fără a aduce atingere posibilităţii ca legislaţia UE să ofere protecţie mai extinsă. Curtea reaminteşte faptul că aplicarea prezumţiei unei protecţii echivalente în sistemul juridic al Uniunii Europene este condiţionată de două cerinţe: absenţa oricărei marje de manevră din partea autorităţilor naţionale şi utilizarea întregului potenţial al mecanismului de supraveghere prevăzut de dreptul UE (cauza *Avotiņš c. Letoniei*, Hotărârea din 23 mai 2016, www.echr.coe.int).

4. Curtea observă că Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare şi procedurile de predare între statele membre vizează să îmbunătăţească şi să simplifice procedurile judiciare pentru predarea unei persoane căutate pentru desfăşurarea urmăririi penale sau executarea unei pedepse ori a unei măsuri privative de libertate şi se bazează pe un mecanism de recunoaştere reciprocă ce se întemeiază, la rândul său, pe principiul încrederii reciproce între statele membre ale Uniunii Europene. Curtea este conştientă de importanţa mecanismelor de recunoaştere reciprocă pentru construirea spaţiului de libertate, securitate şi justiţie şi a încrederii mutuale de care este nevoie pentru aceasta. Mandatul european de arestare prevăzut în decizia-cadru este o concretizare a acestui principiu al recunoaşterii reciproce în domeniu, care urmăreşte să asigure libera circulaţie a deciziilor judiciare în materie penală, în spaţiul de libertate, securitate şi justiţie. Mandatul european este un document ca urmare a unei decizii judecătoreşti emise de o autoritate judiciară competentă a unui stat membru UE pentru arestarea şi predarea de către autoritatea competentă a unui alt stat membru a unei persoane căutate în vederea urmăririi penale sau a executării unei pedepse ori a unei măsuri privative de libertate. Curtea şi-a exprimat angajamentul faţă de cooperarea internaţională şi cea europeană. În opinia sa, sunt în principiu legitime în temeiul Convenţiei crearea unui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie în Europa şi adoptarea mijloacelor

necesare în acest scop. Prin urmare, consideră că sistemul mandatului european de arestare nu contravine, în sine, Convenției.

Cu toate acestea, Curtea a precizat că modalitățile de creare a acestui spațiu nu pot intra în conflict cu drepturile fundamentale ale persoanelor în cauză. În această privință, Curtea a reamintit că, atunci când autoritățile naționale pun în aplicare legislația Uniunii Europene fără a avea o marjă de apreciere, se aplică prezumția protecției echivalente stabilită în cauza *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi c. Irlandei* [(MC), Hotărârea din 30 iunie 2005] şi dezvoltată în cauza *Michaud c. Franței* (Hotărârea din 6 decembrie 2012) *(redate supra – n.a.)*. Aşa se întâmplă atunci când mecanismele de recunoaştere reciprocă obligă judecătorul să presupună respectarea suficientă a drepturilor fundamentale de către un alt stat membru. Astfel cum se prevede în decizia-cadru privind mandatul european de arestare, instanța națională este lipsită de puterea de apreciere, ceea ce ar conduce la aplicarea automată a prezumției de echivalență. Totuşi, această prezumție poate fi respinsă într-un caz dat. Chiar dacă intenționează să țină cont, într-un spirit de complementaritate, de modul în care funcționează mecanismele de recunoaştere reciprocă şi, în special, de obiectivul lor de eficacitate, Curtea trebuie să verifice dacă principiul recunoaşterii reciproce nu este aplicat în mod automat şi mecanic, în detrimentul drepturilor fundamentale. În acest sens, în cazul în care instanțele statelor care sunt părți la Convenție şi membre UE sunt invitate să aplice un mecanism de recunoaştere reciprocă stabilit de dreptul UE, precum cel prevăzut pentru executarea unui mandat european de arestare emis de un alt stat membru UE, în absența oricărei insuficiențe manifeste a drepturilor protejate de Convenție, ele dau acestui mecanism efectul deplin. Pe de altă parte, dacă li se prezintă o plângere gravă şi argumentată în contextul căreia se susține că există o lipsă evidentă de protecție a unui drept garantat de Convenție şi că, potrivit dreptului UE, nu este posibilă remedierea acestei insuficiențe, ele nu pot respinge plângerea numai pe motiv că aplică dreptul UE. Depinde de ele în acest caz să interpreteze şi să aplice normele dreptului UE în conformitate cu Convenția (cauza *Pirozzi c. Belgiei*, Hotărârea din 17 aprilie 2018, www.echr.coe.int).

5. Curtea reaminteşte că este de competența instanțelor naționale să interpreteze şi să aplice legea internă, dacă este cazul, în conformitate cu legislația Uniunii Europene, şi să decidă dacă este necesar să se solicite Curții de Justiție a Uniunii Europene o hotărâre preliminară care să le permită să se pronunțe. Ea reiterează faptul că Convenția nu garantează, ca atare, dreptul de a se trimite o cauză înaintată de o instanță națională unei alte instanțe naționale sau C.J.U.E. pentru o hotărâre preliminară. Curtea a observat anterior că această chestiune prezintă o legătură cu art. 6 parag. 1 din Convenție, deoarece refuzul instanței naționale de a se pronunța poate, în anumite circumstanțe, să încalce corectitudinea procedurilor în cazul în care se dovedeşte a fi arbitrar. Un refuz poate fi considerat arbitrar atunci când normele aplicabile nu permit nicio excepție de la o astfel de sesizare sau dacă refuzul se bazează pe alte motive decât cele prevăzute de norme ori nu a fost motivat în mod corespunzător. Într-adevăr, dreptul la o decizie motivată serveşte regulii generale consacrate în Convenție care protejează persoana de arbitrariu, demonstrând părților că au fost ascultate, şi obligă instanțele să îşi întemeieze decizia pe motive obiective. Aşa cum Curtea a remarcat adesea, statul de drept şi evitarea arbitrariului sunt principiile care stau la baza Convenției şi servesc la încurajarea încrederii publicului într-un sistem judiciar obiectiv şi transparent, unul dintre fundamentele unei societăți democratice. Obligația prevăzută de art. 6 parag. 1 din Convenție pentru instanțele naționale de a-şi prezenta motivele pentru hotărârile şi deciziile pe care le adoptă nu poate fi înțeleasă totuşi în sensul că este necesar un răspuns detaliat la fiecare argument. Măsura în care se aplică obligația de motivare poate varia în funcție de natura deciziei.

În cauza *Dhahbi c. Italiei* (Hotărârea din 8 aprilie 2014), Curtea a formulat următoarele principii privind obligația instanțelor judecătoreşti naționale în temeiul art. 6 din Convenție în cazul în care se refuză solicitarea trimiterii preliminare către C.J.U.E. şi dacă cererea a fost însoțită de o argumentație adecvată:

(i) atunci când Curtea analizează o plângere întemeiată pe o încălcare a art. 6 parag. 1 pe această bază, sarcina sa constă în asigurarea faptului că refuzul a fost însoțit de o motivare corespunzătoare;
(ii) în timp ce această verificare trebuie efectuată într-o manieră detaliată, nu este de competența Curții să examineze eventualele erori care ar fi putut fi comise de instanțele naționale în interpretarea sau aplicarea legii relevante; și
(iii) în contextul specific al celui de-al treilea paragraf al art. 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, aceasta înseamnă că instanțele naționale împotriva deciziilor cărora nu există o cale de atac în temeiul legislației naționale și care refuză să solicite o hotărâre preliminară din partea C.J.U.E. privind o chestiune ridicată în fața lor referitoare la interpretarea dreptului UE sunt obligate să motiveze acest refuz în lumina excepțiilor prevăzute de jurisprudența C.J.U.E. Prin urmare, acestea trebuie să indice motivele pentru care au constatat că problema este irelevantă, că dispoziția de drept unional în cauză a fost deja interpretată de C.J.U.E. sau că aplicarea corectă a dreptului UE este atât de evidentă, încât nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile. De asemenea, Curtea notează că C.J.U.E. a decis că instanțele naționale menționate la art. 267 al treilea paragraf TFUE nu sunt obligate să adreseze o întrebare privind interpretarea dreptului UE ridicată în fața acestora, dacă problema nu este relevantă, și anume dacă răspunsul la această întrebare, oricare ar fi el, nu poate avea niciun efect asupra soluției în cauză.
Curtea reamintește că a considerat anterior că este acceptabil în temeiul art. 6 parag. 1 din Convenție ca instanțele naționale superioare să respingă o cerere prin simpla referire la dispozițiile legale relevante care reglementează astfel de cereri, în cazul în care chestiunea nu ridică o problemă juridică fundamentală, sau că nu este contrar acestei dispoziții ca instanțele să respingă o cale de atac care nu are nicio perspectivă de succes, fără o explicație suplimentară. De asemenea, în acest context, trebuie să se asigure că deciziile instanțelor naționale nu sunt afectate de arbitrariu sau vădit nerezonabile, aceasta fiind limita competenței Curții de a aprecia dacă dreptul intern a fost interpretat și aplicat corect (cauza *Baydar c. Olandei*, Hotărârea din 24 aprilie 2018, www.echr.coe.int).

Secțiunea a 2-a. Recunoașterea unor acte judiciare străine

Art. 549. Executarea dispozițiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească penală străină. Executarea dispozițiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească penală străină se face potrivit regulilor prevăzute pentru executarea hotărârilor civile străine. *[R.A.: art. 522 CPP 1968]*

Legislație conexă: art. 1103-1110 din Codul de procedură civilă, republicat (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015).

Capitolul IX. Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării[1]

Art. 549[1].[2] Procedura de confiscare sau de desființare a unui înscris în cazul clasării. (1) În cazul în care procurorul a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea

[1] Capitolul IX (art. 549[1]) a fost introdus prin art. 102 pct. 319 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 549[1] este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 128 din O.U.G. nr. 18/2016. Menționăm că, prin Decizia nr. 166/2015 (M. Of. nr. 264 din 21 aprilie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 549[1] alin. (2), soluția legislativă cuprinsă în art. 549[1] alin. (3), potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță „în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor prevăzute la alin. (2)", și soluția legislativă cuprinsă în art. 549[1] alin. (5) CPP, potrivit căreia instanța ierarhic superioară ori completul

penală, confirmată de judecătorul de cameră preliminară, şi sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea luării măsurii de siguranță a confiscării speciale sau a desființării unui înscris, ordonanța de clasare sau, după caz, ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărire penală confirmată de judecătorul de cameră preliminară, însoțită de dosarul cauzei, se înaintează instanței căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță, după expirarea termenului prevăzut la art. 339 alin. (4) ori, după caz, la art. 340 sau după pronunțarea hotărârii prin care plângerea a fost respinsă ori prin care a fost confirmată ordonanța de renunțare la urmărire penală.

(2) Judecătorul de cameră preliminară stabileşte termenul de soluționare, în funcție de complexitatea şi particularitățile cauzei, care nu poate fi mai scurt de 30 de zile.

(3) Pentru termenul fixat se dispune încunoştințarea procurorului şi se citează persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, cărora li se comunică o copie a ordonanței, punându-le în vedere că în termen de 20 de zile de la primirea comunicării pot depune note scrise.

(4) Judecătorul de cameră preliminară se pronunță prin încheiere, în şedință publică, după ascultarea procurorului şi a persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, dacă sunt prezente. Dispozițiile cuprinse în titlul III al părții speciale privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor prezentului articol se aplică în mod corespunzător.

(5) Judecătorul de cameră preliminară, soluționând cererea, poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge propunerea şi dispune, după caz, restituirea bunului ori ridicarea măsurii asigurătorii luate în vederea confiscării;

b) admite propunerea şi dispune confiscarea bunurilor ori, după caz, desființarea înscrisului.

(6) În termen de 3 zile de la comunicarea încheierii, procurorul şi persoanele prevăzute la alin. (3) pot face, motivat, contestație. Contestația nemotivată este inadmisibilă.

(7) Contestația se soluționează potrivit procedurii prevăzute la alin. (4) de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate ori, când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație şi Justiție, de către completul competent potrivit legii, care poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge contestația ca tardivă, inadmisibilă sau nefondată;

b) admite contestația, desființează încheierea şi rejudecă propunerea potrivit alin. (5).

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 10/2019 (M. Of. nr. 472 din 11 iunie 2019), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timişoara şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 112 alin. (1) lit. f)

---

competent se pronunță „fără participarea procurorului şi a persoanelor prevăzute la alin. (2)", sunt neconstituționale.

din Codul penal, art. 342 alin. (6) din Codul penal şi art. 549¹ din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, cu privire la care s-a dispus o soluție de clasare întemeiată pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma şi muniția intră sub incidența confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în procedura reglementată de art. 549¹ din Codul de procedură penală, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma şi muniția la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă".

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul V. Executarea hotărârilor penale

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 550. Hotărârile executorii. (1) Hotărârile instanțelor penale devin executorii la data când au rămas definitive.

(2) Hotărârile nedefinitive sunt executorii atunci când legea dispune aceasta. *[R.A.: art. 415 CPP 1968]*

Art. 551. Rămânerea definitivă a hotărârii primei instanțe. Hotărârile primei instanțe rămân definitive:

1. la data pronunțării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului;
2. la data expirării termenului de apel sau de introducere a contestației:

a) când nu s-a declarat apel sau contestație în termen;

b) când apelul sau, după caz, contestația declarată a fost retrasă înăuntrul termenului;

3. la data retragerii apelului sau, după caz, a contestației, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel sau de introducere a contestației;
4. la data pronunțării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestația. *[R.A.: art. 416 CPP 1968]*

Art. 552. Rămânerea definitivă a hotărârii instanței de apel şi a hotărârii pronunțate în calea de atac a contestației. (1) Hotărârea instanței de apel rămâne definitivă la data pronunțării acesteia, atunci când apelul a fost admis şi procesul a luat sfârşit în fața instanței de apel.

(2) Hotărârea pronunțată în calea de atac a contestației rămâne definitivă la data pronunțării acesteia, atunci când contestația a fost admisă şi procesul a luat sfârşit în fața instanței care o judecă. *[R.A.: art. 416¹ CPP 1968]*

Art. 553. Instanța de executare. (1) Hotărârea instanței penale, rămasă definitivă la prima instanță de judecată sau la instanța ierarhic superioară ori la instanța de apel, se pune în executare de către prima instanță de judecată.

(2) Hotărârile pronunțate în primă instanță de către Înalta Curte de Casație şi Justiție se pun în executare, după caz, de Tribunalul Bucureşti sau de tribunalul militar.

(3) Când hotărârea rămâne definitivă în fața instanței de apel sau în fața instanței ierarhic superioare, aceasta trimite instanței de executare un extras din acea hotărâre, cu datele necesare punerii în executare, în ziua pronunțării hotărârii de către instanța de apel sau, după caz, de către instanța ierarhic superioară.

(4) Dispozițiile alin. (1)-(3) sunt aplicabile şi în cazul hotărârilor nedefinitive, dar executorii, cu excepția celor privind măsurile de siguranță, măsurile asigurătorii şi măsurile preventive, care se pun în executare, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau de instanța care le-a dispus.

(5) Când hotărârea instanței de apel a fost modificată prin hotărârea Înaltei Curți de Casație şi Justiție, pronunțată în recurs în casație, Înalta Curte de Casație şi Justiție procedează potrivit alin. (3).

(6)[1] În cazul pedepselor şi măsurilor neprivative de libertate, judecătorul delegat cu executarea din cadrul instanței de executare poate delega unele atribuții judecătorului delegat cu executarea de la instanța corespunzătoare în grad instanței de executare în circumscripția căreia locuieşte persoana aflată în executare. *[R.A.: art. 418 CPP 1968]*

Art. 554. Judecătorul delegat cu executarea. (1) Instanța de executare deleagă unul sau mai mulți dintre judecătorii săi pentru efectuarea punerii în executare.

(2)[2] Dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării se iveşte vreo nelămurire sau împiedicare la executare, judecătorul delegat cu executarea poate sesiza instanța de executare, care va proceda potrivit dispozițiilor art. 597 şi 598. *[R.A.: art. 419 CPP 1968]*

Capitolul II. Punerea în executare a hotărârilor

Secțiunea 1. Punerea în executare a pedepselor principale

Art. 555. Punerea în executare a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață şi a pedepsei accesorii. (1)[3] Pedeapsa închisorii şi pedeapsa detențiunii pe viață se pun în executare prin emiterea mandatului de executare. Mandatul de executare se emite de judecătorul delegat cu executarea în ziua rămânerii definitive a hotărârii la instanța de fond sau, după caz, în ziua primirii extrasului prevăzut la art. 553 alin. (3), se întocmeşte în 3 exemplare şi cuprinde: denumirea instanței de executare, data emiterii, datele privitoare la persoana condamnatului, numărul şi data hotărârii care se execută şi denumirea instanței care a pronunțat-o, pedeapsa pronunțată şi textul de lege aplicat, pedeapsa accesorie aplicată, timpul reținerii şi arestării preventive ori al arestului la domiciliu, care s-a dedus din durata pedepsei, mențiunea dacă cel condamnat este recidivist, precum şi, după caz, mențiunea prevăzută la art. 404 alin. (6), ordinul de arestare şi de deținere, semnătura judecătorului delegat, precum şi ştampila instanței de executare.

(2) În cazul în care cel condamnat se află în stare de libertate, odată cu emiterea mandatului de executare a pedepsei închisorii sau a pedepsei detențiunii pe viață, judecătorul delegat cu executarea emite şi un ordin prin care interzice condamnatului să părăsească țara. Ordinul se întocmeşte în 3 exemplare şi cuprinde: denumirea instanței de executare, data emiterii, datele privitoare la persoana condamnatului, pedeapsa pronunțată împotriva acestuia, numărul şi data hotărârii de condamnare, denumirea instanței care a pronunțat-o, numărul mandatului de executare a pedepsei emis pe numele condamnatului, dispoziția de interzicere a părăsirii țării, semnătura judecătorului delegat, precum şi ştampila instanței de executare. *[R.A.: art. 420 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (6) al art. 553 a fost introdus prin art. 102 pct. 320 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (2) al art. 554 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 321 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (1) al art. 555 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 322 din Legea nr. 255/2013.

Art. 556. Trimiterea spre executare a mandatului. (1)[1] Pentru ducerea la îndeplinire a mandatului de executare se trimit două exemplare organului de poliție de la domiciliul sau reședința condamnatului, iar în cazul în care acesta nu are domiciliul sau reședința în România, organului de poliție în raza teritorială a căruia se află instanța de executare, când condamnatul este liber, sau, după caz, când condamnatul este arestat, comandantului la locul de deținere.

(1¹)[2] În situația în care mandatul de executare conține erori materiale, însă permite identificarea persoanei în vederea punerii în executare, în raport cu datele de identificare ale persoanei existente în evidențele organelor de poliție și hotărârea instanței de judecată, organul de poliție execută hotărârea, solicitând, în același timp, instanței de judecată îndreptarea erorilor materiale sesizate.

(2) Pentru aducerea la îndeplinire a ordinului de interzicere a părăsirii țării se trimite de îndată câte un exemplar organului competent să elibereze pașaportul și Inspectoratului General al Poliției de Frontieră.

(2¹)[3] Mandatul de executare sau ordinul de interzicere a părăsirii țării poate fi transmis organelor competente și prin fax, poștă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris în condiții care să permită autorităților destinatare să îi stabilească autenticitatea.

(3) În cazul în care cel condamnat se află în stare de libertate, organele de executare prevăzute la alin. (1) și (2) au obligația de a lua măsurile prevăzute de lege în vederea punerii în executare a mandatului de executare a pedepsei și a ordinului de interzicere a părăsirii țării, în ziua primirii acestora. *[R.A.: art. 421 CPP 1968]*

Art. 557. Executarea mandatului de executare a pedepsei și a ordinului de interzicere a părăsirii țării. Acordul instanței de părăsire a țării[4]**.** (1) Pe baza mandatului de executare, organul de poliție procedează la arestarea condamnatului. Celui arestat i se înmânează un exemplar al mandatului și este dus la locul de deținere cel mai apropiat, unde organul de poliție predă celălalt exemplar al mandatului de executare.

(1¹)[5] *Abrogat.*

(1²)[6] Odată cu înmânarea mandatului de executare, persoanei condamnate i se aduce la cunoștință, sub semnătură, în scris, dreptul prevăzut la art. 466 alin. (1), iar în cazul în care persoana nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

(2) În vederea punerii în executare a mandatului emis în executarea unei hotărâri definitive de condamnare, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința

---

[1] Alin. (1) al art. 556 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 323 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1¹) al art. 556 a fost introdus prin art. 102 pct. 324 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2¹) al art. 556 a fost introdus prin art. 102 pct. 325 din Legea nr. 255/2013.

[4] Denumirea marginală a art. 557 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 326 din Legea nr. 255/2013.

[5] Alin. (1¹) al art. 557 a fost introdus prin art. II pct. 4 din O.U.G. nr. 13/2017 și a fost abrogat prin art. II pct. 4 din O.U.G. nr. 14/2017.

[6] Alin. (1²) al art. 557 a fost introdus prin art. II pct. 7 din Legea nr. 228/2020.

unei persoane fără învoirea acesteia, precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(3) Dispozițiile art. 229 privind luarea măsurilor de ocrotire sunt aplicabile în mod corespunzător, obligația de încunoştințare revenind organului de poliție.

(4) Dacă persoana împotriva căreia s-a emis mandatul nu este găsită, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal şi ia măsuri pentru darea în urmărire, precum şi pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar de pe procesul-verbal împreună cu un exemplar al mandatului de executare se trimit instanței care a emis mandatul.

(5) Dacă persoana condamnată refuză să se supună mandatului sau încearcă să fugă, va fi constrânsă la aceasta.

(6) Când condamnatul se află în stare de deținere, un exemplar al mandatului de executare i se înmânează de către comandantul locului de deținere.

(7) Comandantul locului de deținere consemnează într-un proces-verbal data de la care condamnatul a început executarea pedepsei.

(8) O copie de pe procesul-verbal se trimite de îndată instanței de executare.

(9) Pe baza ordinului de interzicere a părăsirii țării, organele în drept refuză celui condamnat eliberarea paşaportului sau, după caz, procedează la ridicarea acestuia şi iau măsuri pentru darea condamnatului în consemn la punctele de trecere a frontierei.

(10)[1] Pe durata termenului de supraveghere, persoana supravegheată poate solicita motivat instanței de executare să încuviințeze părăsirea teritoriului României potrivit art. 85 alin. (2) lit. i) sau art. 93 alin. (2) lit. d) din Codul penal. Instanța de executare soluționează cererea în camera de consiliu, după ascultarea persoanei supravegheate şi a consilierului de probațiune, prin încheiere definitivă. În cazul în care admite cererea, instanța stabileşte perioada pentru care persoana supravegheată poate părăsi teritoriul României. *[R.A.: art. 422 CPP 1968]*

Art. 558. Încunoştințarea despre arestare în vederea executării mandatului. (1) Imediat după arestarea în vederea executării mandatului, condamnatul are dreptul de a încunoştința personal sau de a solicita administrației locului de deținere să încunoştințeze un membru al familiei sale ori o altă persoană desemnată de acesta despre arestare şi despre locul unde este deținut.

(2) Dacă persoana condamnată nu este cetățean român, aceasta are şi dreptul de a încunoştința sau de a solicita încunoştințarea misiunii diplomatice ori oficiului consular al statului al cărui cetățean este sau, după caz, a unei organizații internaționale umanitare, dacă nu doreşte să beneficieze de asistența autorităților din țara sa de origine, ori a reprezentanței organizației internaționale competente, dacă este refugiat sau, din orice alt motiv, se află sub protecția unei astfel de organizații.

Art. 559.[2] **Punerea în executare a amenzii penale.** (1) Persoana condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să depună recipisa de plată integrală a amenzii la judecătorul delegat cu executarea, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii.

---

[1] Alin. (10) al art. 557 a fost introdus prin art. 102 pct. 327 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 559 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 328 din Legea nr. 255/2013.

(2) Când cel condamnat se află în imposibilitate de a achita integral amenda în termenul prevăzut la alin. (1), judecătorul delegat cu executarea, la cererea condamnatului, poate dispune eşalonarea plății amenzii pe o perioadă de cel mult 2 ani, în rate lunare. *[R.A.: art. 425 CPP 1968]*

Art. 560. Înlocuirea pedepsei amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității. (1) Instanța competentă să dispună înlocuirea obligației de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, potrivit art. 64 alin. (1) din Codul penal, este instanța de executare.

(2)[1] Sesizarea instanței se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda ori de către persoana condamnată. Când dispune înlocuirea pedepsei amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, instanța va menționa în dispozitiv două entități din comunitate unde urmează a se executa munca neremunerată în folosul comunității. Consilierul de probațiune, pe baza evaluării inițiale, va decide în care din cele două instituții din comunitate menționate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligația şi tipul de activitate.

(3) Obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității se pune în executare prin trimiterea unei copii de pe hotărâre serviciului de probațiune.

Art. 561. Înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoarea. (1) Instanța competentă să dispună, potrivit art. 64 alin. (5) lit. a) din Codul penal, înlocuirea muncii în folosul comunității cu închisoarea este instanța de executare, iar în cazul prevăzut la art. 64 alin. (5) lit. b) din Codul penal, instanța care judecă în primă instanță infracțiunea săvârşită înainte de executarea integrală a muncii în folosul comunității.

(2) Sesizarea instanței se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda ori la sesizarea serviciului de probațiune.

(3) Punerea în executare a hotărârii se face potrivit art. 555-557.

Secțiunea a 2-a. Punerea în executare a pedepselor complementare

Art. 562.[2] **Interzicerea exercitării unor drepturi.** Pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi se pune în executare prin trimiterea de către judecătorul delegat al instanței de executare a unei copii de pe dispozitivul hotărârii, în funcție de drepturile a căror exercitare a fost interzisă, persoanei juridice de drept public sau de drept privat autorizate să supravegheze exercitarea dreptului respectiv. *[R.A.: art. 426 CPP 1968]*

Art. 563. Interzicerea străinului de a se afla pe teritoriul României. (1) Când prin hotărârea de condamnare la pedeapsa închisorii s-a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, se face mențiune în mandatul de executare a pedepsei închisorii ca la data liberării condamnatul să fie predat organului de poliție, care va proceda la îndepărtarea sa de pe teritoriul României.

---

[1] Alin. (2) al art. 560 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 329 din Legea nr. 255/2013.

[2] Art. 562 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 330 din Legea nr. 255/2013.

(2) Dacă pedeapsa complementară nu însoțește pedeapsa închisorii, comunicarea se face organului de poliție, imediat ce hotărârea a rămas definitivă.

(3) În vederea punerii în executare a pedepsei interzicerii străinului de a se afla pe teritoriul României, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința unei persoane fără învoirea acesteia, precum și în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(4) Dacă persoana față de care s-a luat pedeapsa complementară a interzicerii de a se afla pe teritoriul României nu este găsită, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal și ia măsuri pentru darea în urmărire, precum și pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al procesului-verbal se trimite instanței de executare. *[R.A.: art. 438 CPP 1968]*

Art. 564.[1] **Degradarea militară.** Pedeapsa degradării militare se pune în executare prin trimiterea de către judecătorul delegat cu executarea a unei copii de pe dispozitivul hotărârii comandantului unității militare în a cărei evidență este luată persoana condamnată, respectiv centrului militar județean sau zonal de la domiciliul condamnatului. *[R.A.: art. 427 CPP 1968]*

Art. 565. Publicarea hotărârii de condamnare. Pedeapsa publicării hotărârii de condamnare se pune în executare prin trimiterea extrasului, în forma stabilită de instanță, unui cotidian local ce apare în circumscripția instanței care a pronunțat hotărârea de condamnare sau unui cotidian național, în vederea publicării, pe cheltuiala persoanei condamnate.

Secțiunea a 3-a. Punerea în executare a măsurilor de siguranță

Art. 566. Obligarea la tratament medical. (1) Măsura de siguranță a obligării la tratament medical luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare prin comunicarea copiei de pe dispozitiv și a copiei de pe raportul de expertiză medico-legală autorității de sănătate publică din județul pe teritoriul căruia locuiește persoana față de care s-a luat această măsură. Autoritatea de sănătate publică va comunica de îndată persoanei față de care s-a luat măsura obligării la tratament medical unitatea sanitară la care urmează să efectueze tratamentul.

(2) Instanța de executare comunică persoanei față de care s-a luat măsura obligării la tratament medical că este obligată să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să i se efectueze tratamentul, atrăgându-i-se atenția că în caz de nerespectare a măsurii luate se va dispune internarea medicală.

(3) În cazul în care obligarea la tratament medical însoțește pedeapsa închisorii ori a detențiunii pe viață sau privește o persoană aflată în stare de deținere, comunicarea prevăzută la alin. (1) se face administrației locului de deținere. *[R.A.: art. 429 CPP 1968]*

Art. 567. Obligațiile în legătură cu tratamentul medical. (1) Unitatea sanitară la care făptuitorul a fost repartizat pentru efectuarea tratamentului medical este obligată să comunice instanței:

a) dacă persoana obligată la tratament s-a prezentat pentru a urma tratamentul;

[1] Art. 564 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 331 din Legea nr. 255/2013.

b) dacă persoana obligată la tratament se sustrage de la efectuarea tratamentului după prezentare;

c) dacă, din cauza înrăutățirii stării de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura obligării la tratament medical, este necesară internarea medicală;

d) dacă, datorită ameliorării stării de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura de siguranță a obligării la tratament medical, efectuarea tratamentului medical nu se mai impune.

(2) În cazul când unitatea sanitară nu se află în circumscripția instanței care a dispus executarea, comunicarea prevăzută la alin. (1) lit. b)-d) se face judecătoriei în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară.

(3) Dispozițiile alin. (1) lit. b)-d) şi ale alin. (2) se aplică în mod corespunzător şi în cazul prevăzut la art. 566 alin. (3). *[R.A.: art. 430 CPP 1968]*

Art. 568. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical. (1) Primind comunicarea, instanța de executare sau instanța prevăzută la art. 567 alin. (2) dispune internarea medicală, în situațiile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. a) şi b), iar în situațiile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. c) şi d) efectuarea unei expertize medico-legale cu privire la starea de sănătate a persoanei față de care este luată măsura de siguranță.

(2) În cazurile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. c) şi d), persoana obligată la tratament medical are dreptul de a cere să fie examinată şi de un medic de specialitate desemnat de aceasta, ale cărui concluzii sunt înaintate instanței prevăzute la alin. (1).

(3) Dacă persoana obligată la tratament medical refuză să se prezinte la examinare în vederea efectuării expertizei, se vor aplica dispozițiile art. 184 alin. (4).

(4) După primirea raportului de expertiză medico-legală şi a concluziilor medicului de specialitate prevăzut la alin. (2), instanța, în şedință publică, ascultă concluziile procurorului, ale persoanei față de care este luată măsura de siguranță şi ale avocatului acesteia, precum şi ale expertului şi medicului desemnat de aceasta, atunci când consideră necesar, şi dispune fie încetarea măsurii obligării la tratament medical, fie internarea medicală.

(5) Dacă persoana față de care s-a luat măsura de siguranță nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu.

(6) O copie de pe hotărârea definitivă a instanței prevăzute la art. 567 alin. (2) se comunică instanței de executare. *[R.A.: art. 431 CPP 1968]*

Art. 569. Internarea medicală. (1) Măsura de siguranță a internării medicale luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare prin comunicarea copiei de pe dispozitiv şi a unei copii de pe raportul de expertiză medico-legală autorității de sănătate publică din județul pe teritoriul căruia locuieşte persoana față de care s-a luat această măsură.

(2) Judecătorul delegat cu executarea care funcționează la instanța de executare comunică judecătoriei în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară la care s-a făcut internarea data la care aceasta s-a efectuat, în vederea luării în supraveghere.

(3) După primirea comunicării, judecătorul delegat cu executarea de la judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară verifică periodic, dar nu mai târziu de 12 luni, dacă internarea medicală mai este necesară. În acest scop, judecătorul

delegat cu executarea dispune efectuarea unei expertize medico-legale cu privire la starea de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura internării medicale şi, după primirea acesteia, sesizează judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară pentru a dispune asupra menținerii, înlocuirii sau încetării măsurii. *[R.A.: art. 432 CPP 1968]*

Art. 570. Obligațiile în legătură cu internarea medicală. (1) Autoritatea de sănătate publică este obligată să asigure internarea, încunoştințând despre aceasta instanța de executare.

(2) În cazul în care persoana față de care s-a luat măsura internării medicale refuză să se supună internării, executarea acestei măsuri se va face cu sprijinul organelor de poliție. În vederea executării măsurii internării medicale, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reşedința unei persoane fără învoirea acesteia, precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(3) Dacă persoana față de care s-a luat măsura internării medicale nu este găsită, autoritatea de sănătate publică sesizează organele de poliție pentru darea în urmărire, precum şi pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al sesizării adresate organelor de poliție se trimite instanței de executare.

(4) Unitatea sanitară la care s-a făcut internarea are obligația, în cazul în care consideră că internarea nu mai este necesară, să încunoştințeze judecătoria în a cărei circumscripție se găseşte unitatea sanitară. *[R.A.: art. 433 CPP 1968]*

Art. 571. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale. (1) Judecătoria, după primirea încunoştințării prevăzute la art. 570 alin. (4), dispune efectuarea unei expertize medico-legale.

(2) Instanța se pronunță asupra sesizării prevăzute la art. 569 alin. (3) sau a încunoştințării prevăzute la art. 570 alin. (4), după ascultarea concluziilor procurorului, ale persoanei față de care este luată măsura internării, atunci când aducerea acesteia în fața instanței este posibilă, ale avocatului său, precum şi ale expertului care a întocmit expertiza medico-legală, atunci când consideră necesar, şi dispune, după caz, menținerea internării medicale, încetarea acesteia sau înlocuirea cu măsura obligării la tratament medical.

(3) Încetarea sau înlocuirea măsurii internării poate fi cerută şi de persoana internată sau de procuror. În acest caz, judecătoria dispune efectuarea expertizei medico-legale. Dispozițiile art. 568 alin. (4) se aplică în mod corespunzător.

(4) Dacă persoana internată nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu.

(5) O copie de pe hotărârea definitivă prin care s-a dispus menținerea, înlocuirea sau încetarea internării medicale se comunică instanței de executare. *[R.A.: art. 434 CPP 1968]*

Art. 572. Măsurile de siguranță provizorii. (1) În cazul în care măsura obligării la tratament medical sau a internării medicale a fost luată în mod provizoriu în cursul urmăririi penale sau al judecății, punerea în executare se face de către judecătorul de drepturi şi libertăți sau de instanța de judecată care a luat această măsură.

(2) Dispozițiile prevăzute la art. 566-571 se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 435 CPP 1968]*

Art. 573. Interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori o altă activitate. (1) Măsura de siguranță a interzicerii unei funcții, profesii sau activități se pune în executare prin comunicarea unei copii de pe dispozitiv organului în drept să aducă la îndeplinire aceste măsuri și să supravegheze respectarea lor.

(2) Acest organ are îndatorirea să asigure executarea măsurii luate și să sesizeze organul de urmărire penală în caz de sustragere de la executarea măsurii de siguranță.

(3) Persoana cu privire la care s-a luat măsura prevăzută la art. 111 alin. (1) din Codul penal poate cere instanței de executare revocarea măsurii, în condițiile art. 111 alin. (2) din Codul penal.

(4) Soluționarea cererii se face cu citarea persoanei față de care este luată măsura, după ascultarea concluziilor avocatului acesteia și ale procurorului. *[R.A.: art. 436 alin. (1) și (2) și art. 437 CPP 1968]*

Art. 574.[1] **Executarea confiscării speciale și a confiscării extinse.** Măsura de siguranță a confiscării speciale sau a confiscării extinse, luată prin hotărârea instanței de judecată, se execută după cum urmează:

a) lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit legii;

b) dacă lucrurile confiscate se află în păstrarea organelor de poliție sau a altor instituții, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organului la care se află. După primirea copiei de pe dispozitiv, lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispozițiilor legii;

c) atunci când confiscarea privește sume de bani ce nu au fost consemnate la unități bancare, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organelor fiscale, în vederea executării confiscării potrivit dispozițiilor privind creanțele bugetare;

d) când s-a dispus distrugerea lucrurilor confiscate, aceasta se face în prezența judecătorului delegat cu executarea, întocmindu-se proces-verbal care se depune la dosarul cauzei. *[R.A.: art. 439 CPP 1968]*

Secțiunea a 4-a. Punerea în executare a altor dispoziții

Art. 575. Avertismentul. (1) Executarea avertismentului are loc de îndată, în ședința în care s-a pronunțat hotărârea.

(2) Dacă avertismentul nu poate fi executat îndată după pronunțare, punerea în executare a acestuia se face la rămânerea definitivă a hotărârii, prin comunicarea unei copii de pe aceasta persoanei căreia i se aplică.

Art. 576. Măsurile și obligațiile impuse de instanță. (1) Punerea în executare a măsurilor și obligațiilor prevăzute la art. 85 alin. (1) și (2) din Codul penal, a dispozițiilor art. 87, 93, 95, art. 101 alin. (1) și (2) și ale art. 103 din Codul penal se face prin trimiterea unei copii de pe hotărâre serviciului de probațiune competent.

---

[1] Art. 574 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 332 din Legea nr. 255/2013.

(2)[1] În cazul obligațiilor prevăzute la art. 85 alin. (2) lit. e)-j), la art. 93 alin. (2) lit. d) şi la art. 101 alin. (2) lit. c)-g) din Codul penal, un extras de pe dispozitivul hotărârii se trimite organului sau autorității competente să verifice respectarea acestora.

Secțiunea a 5-a. Punerea în executare a amenzii judiciare şi a cheltuielilor judiciare avansate de stat

Art. 577. Amenzile judiciare. (1) Amenda judiciară se pune în executare de către organul judiciar care a aplicat-o.

(2) Punerea în executare se face prin trimiterea unui extras de pe acea parte din dispozitiv care priveşte aplicarea amenzii judiciare organului care, potrivit legii, execută amenda penală.

(3) Executarea amenzilor judiciare se face de organul arătat la alin. (2). *[R.A.: art. 442 CPP 1968]*

Art. 578. Cheltuielile judiciare avansate de stat. (1) Dispoziția din hotărârea penală sau din ordonanța procurorului privind obligarea la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat se pune în executare prin trimiterea unui extras de pe acea parte din dispozitiv care priveşte aplicarea cheltuielilor judiciare organului care, potrivit legii, execută amenda penală.

(2) În situația în care persoana obligată la plata cheltuielilor judiciare către stat nu depune recipisa de plată integrală a acestora la instanța de executare sau la unitatea de parchet, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii sau a ordonanței procurorului, executarea cheltuielilor judiciare se face de organul arătat la alin. (1). *[R.A.: art. 443 CPP 1968]*

Secțiunea a 6-a. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre

Art. 579. Restituirea lucrurilor şi valorificarea celor neridicate. (1) Când prin hotărârea penală s-a dispus restituirea unor lucruri care se află în păstrarea sau la dispoziția instanței de executare, restituirea se face de către judecătorul delegat cu executarea, prin remiterea acelor lucruri persoanelor în drept. În acest scop, sunt încunoştințate persoanele cărora urmează să li se restituie lucrurile.

(2) Dacă în termen de 6 luni de la primirea încunoştințării persoanele chemate nu se prezintă pentru a le primi, lucrurile trec în proprietatea statului. Judecătorul delegat cu executarea constată aceasta prin încheiere şi dispune predarea lucrurilor organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispozițiilor legii.

(3) Dacă restituirea lucrurilor nu s-a putut efectua, deoarece nu se cunosc persoanele cărora ar trebui să le fie restituite şi nimeni nu le-a reclamat în termen de 6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii, sunt aplicabile în mod corespunzător dispozițiile alin. (2).

(4) Când restituirea lucrurilor a fost dispusă de către procuror sau de către organul de cercetare penală, acesta procedează potrivit prevederilor alin. (1)-(3).

---

[1] Alin. (2) al art. 576 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 333 din Legea nr. 255/2013.

(5) Când prin hotărârea penală s-a dispus restituirea unor lucruri care se află în păstrarea organelor de cercetare penală, restituirea se face de către acestea, după primirea extrasului de pe hotărârea penală prin care s-a dispus restituirea lucrurilor, procedând potrivit alin. (1).

(6) Dacă în termen de 6 luni de la primirea încunoştinţării persoanele chemate nu se prezintă pentru a le primi, lucrurile trec în proprietatea statului. Organul de cercetare constată aceasta prin proces-verbal şi procedează potrivit alin. (2). Dispoziţiile alin. (3) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 444 CPP 1968]*

Art. 580. Înscrisurile declarate false. (1) Dispoziţia hotărârii penale care declară un înscris ca fiind fals în totul sau în parte se execută sau se pune în executare de către judecătorul delegat cu executarea.

(2) Când înscrisul declarat fals a fost anulat în totalitatea lui, se face menţiune despre aceasta pe fiecare pagină, iar în caz de anulare parţială, numai pe paginile care conţin falsul.

(3) Înscrisul declarat fals rămâne la dosarul cauzei.

(4) În cazul în care este necesar ca despre înscrisul declarat fals să se facă menţiune în scriptele unei instituţii publice, i se trimite acesteia o copie de pe hotărâre.

(5) În situaţia în care, din orice motive, înscrisul falsificat nu se află, în original, la dosar, instanţa va trimite o copie de pe hotărâre instituţiilor publice care deţin o copie a acestuia sau care deţin înregistrarea unor menţiuni cu privire la acesta.

(6) Instanţa poate dispune, când constată existenţa unui interes legitim, eliberarea unei copii, cu menţiunile arătate la alin. (2), de pe înscrisul sub semnătură privată falsificat. În aceleaşi condiţii, instanţa poate dispune restituirea înscrisului oficial parţial falsificat. *[R.A.: art. 445 CPP 1968]*

Art. 581. Despăgubirile civile şi cheltuielile judiciare. Dispoziţiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile şi la cheltuielile judiciare cuvenite părţilor se execută potrivit legii civile. *[R.A.: art. 446 CPP 1968]*

Capitolul III. Alte dispoziţii privind executarea

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 15/2018 (M. Of. nr. 885 din 22 octombrie 2018), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi a stabilit:

„Instanţa competentă să soluţioneze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanţa în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deţinere este reprezentat de penitenciarul stabilit iniţial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate".

Secțiunea 1. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei[1]

Art. 581¹.[2] **Anularea renunțării la aplicarea pedepsei.** (1) Anularea renunțării la aplicarea pedepsei se dispune, din oficiu sau la sesizarea procurorului, de instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce atrage anularea.

(2)[3] Dacă constată că sunt îndeplinite condițiile art. 82 alin. (3) din Codul penal, instanța, anulând renunțarea la aplicarea pedepsei, dispune condamnarea inculpatului pentru infracțiunea cu privire la care se renunțase la aplicarea pedepsei, stabileşte pedeapsa pentru aceasta, aplicând apoi, după caz, dispozițiile cu privire la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(3) La stabilirea pedepsei pentru infracțiunea cu privire la care se anulează renunțarea la aplicarea pedepsei, instanța va avea în vedere exclusiv criteriile de individualizare şi circumstanțele din cauza în care s-a pronunțat inițial soluția de renunțare la aplicarea pedepsei. Dispozițiile art. 396 alin. (10) se aplică în mod corespunzător.

Art. 582.[4] **Revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei.** (1) Asupra revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei se pronunță, din oficiu sau la sesizarea procurorului sau a consilierului de probațiune, instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage revocarea sau anularea.

(2) Dacă până la expirarea termenului prevăzut la art. 86 alin. (4) lit. c) din Codul penal persoana cu privire la care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu a respectat obligațiile civile stabilite prin hotărârea prin care s-a dispus amânarea, serviciul de probațiune competent sesizează instanța care a pronunțat în primă instanță amânarea, în vederea revocării acesteia. Sesizarea poate fi făcută şi de procuror sau de partea interesată, până la expirarea termenului de supraveghere.

(3) Dacă constată că sunt îndeplinite condițiile art. 88 sau 89 din Codul penal, instanța, anulând sau, după caz, revocând amânarea aplicării pedepsei, dispune condamnarea inculpatului şi executarea pedepsei stabilite prin hotărârea de amânare, aplicând apoi, după caz, dispozițiile cu privire la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

Secțiunea 1¹. Schimbări în executarea unor hotărâri[5]

Art. 583.[6] **Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.** (1) Asupra revocării sau anulării suspendării executării pedepsei sub supraveghere prevăzute la art. 96 sau 97 din Codul penal se pronunță, din oficiu,

---

[1] Denumirea Secțiunii 1 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. II pct. 129 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Art. 581¹ a fost introdus prin art. 102 pct. 335 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (2) al art. 581¹ este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 130 din O.U.G. nr. 18/2016.

[4] Art. 582 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 336 din Legea nr. 255/2013.

[5] Secțiunea 1¹ a fost introdusă prin art. 102 pct. 337 din Legea nr. 255/2013.

[6] Art. 583 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 338 din Legea nr. 255/2013.

la sesizarea procurorului sau a consilierului de probațiune, instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage revocarea sau anularea.

(2) Dacă, până la expirarea termenului prevăzut la art. 93 alin. (5) din Codul penal, condamnatul nu a respectat obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, serviciul de probațiune competent sesizează instanța care a pronunțat în primă instanță suspendarea, în vederea revocării acesteia. Sesizarea poate fi făcută şi de procuror, de consilierul de probațiune sau de partea interesată, până la expirarea termenului de supraveghere. *[R.A.: art. 447 CPP 1968]*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 16/2019 (M. Of. nr. 879 din 1 noiembrie 2019), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală şi pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă serviciul de probațiune face parte din categoria subiecților procesuali la care hotărârea atacată se referă, în sensul art. 425[1] alin. (2) din Codul de procedură penală raportat la art. 34 din Codul de procedură penală, cu aplicarea art. 29 din Codul de procedură penală, care definesc noțiunea de subiect procesual şi, respectiv, de participant la procesul penal", şi a stabilit:
„În cadrul procedurii de revocare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, prevăzută de art. 583 din Codul de procedură penală, serviciul de probațiune este un subiect procesual la care hotărârea atacată se referă, în accepțiunea art. 425[1] alin. (2) teza I din Codul de procedură penală raportat la art. 34 teza finală din același cod".

Art. 584. Înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață. (1) Înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii se dispune, la cererea procurorului ori a persoanei condamnate, de către instanța de executare, iar dacă persoana condamnată se află în stare de deținere, de către instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

(2) Hotărârea de înlocuire, rămasă definitivă, se pune în executare potrivit dispozițiilor art. 555-557. *[R.A.: art. 448 CPP 1968]*

Art. 585. Alte modificări de pedepse. (1)[1] Pedeapsa pronunțată poate fi modificată, dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei se constată, pe baza unei alte hotărâri definitive, existența vreuneia dintre următoarele situații:

a) concursul de infracțiuni;

b) recidiva;

c) pluralitatea intermediară;

d) acte care intră în conținutul aceleiaşi infracțiuni.

(2) Instanța competentă să dispună asupra modificării pedepsei este instanța de executare a ultimei hotărâri sau, în cazul în care persoana condamnată se află în stare de deținere, instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

(3) Sesizarea instanței se face din oficiu, la cererea procurorului ori a celui condamnat.

---

[1] Alin. (1) al art. 585 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 339 din Legea nr. 255/2013.

(4) La primirea cererii, președintele completului de judecată dispune atașarea la dosar a înscrisurilor și luarea tuturor măsurilor necesare soluționării cauzei. *[R.A.: art. 449 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 1/2018 (M. Of. nr. 239 din 19 martie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 140[1] alin. (2) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, cu modificările și completările ulterioare, a stabilit:

„Cererea de recunoaștere a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii pronunțată de o instanță străină, formulată de persoana condamnată, aflată în România, în vederea contopirii cu pedepse aplicate de instanțele române și deducerii duratei executate în străinătate, este o cerere incidentală de competența instanței învestite cu soluționarea cererii de contopire".

Notă. În urma republicării Legii nr. 302/2004 în M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019, dispozițiile avute în vedere de Înalta Curte se regăsesc la art. 147 din lege.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 29/2015 (M. Of. nr. 29 din 15 ianuarie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile referitoare la chestiunea de drept dacă, în aplicarea art. 585 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cazul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul Codului penal din 1969 pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul Codului penal din 1969, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului în temeiul art. 5 din noul Cod penal sau se aplică legea în vigoare la momentul efectuării operațiunii de contopire și a stabilit:

„În procedura de modificare a pedepsei prevăzută de art. 585 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cadrul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul Codului penal anterior pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub Codul penal anterior, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 din Codul penal".

Art. 586. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii. (1) Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, în cazul prevăzut la art. 63 din Codul penal, se dispune de instanța de executare.

(2) Sesizarea instanței se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda.

(3) Condamnatul este citat la judecarea sesizării, iar dacă nu are avocat instanța numește unul din oficiu.

(4) Condamnatul privat de libertate va fi adus la judecată.

(5) Hotărârea de înlocuire, rămasă definitivă, se pune în executare potrivit dispozițiilor art. 555-557. În situația în care amenda a însoțit pedeapsa închisorii, se va emite un nou mandat de executare pentru pedeapsa rezultată potrivit art. 63 alin. (2) din Codul penal.

(6) Dacă persoana condamnată achită amenda pe parcursul soluționării cauzei, sesizarea va fi respinsă ca neîntemeiată. *[R.A.: art. 449[1] CPP 1968]*

Art. 587. Liberarea condiționată. (1) Liberarea condiționată se dispune, la cererea sau la propunerea făcută potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor, de către judecătoria în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

(2) Când instanța constată că nu sunt îndeplinite condițiile pentru acordarea liberării condiționate, prin hotărârea de respingere fixează termenul după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită. Termenul nu poate fi mai mare de un an şi curge de la rămânerea definitivă a hotărârii.

(3) Hotărârea judecătoriei poate fi atacată cu contestație la tribunalul în a cărei circumscripție se află locul de deținere, în termen de 3 zile de la comunicare. Contestația formulată de procuror este suspensivă de executare.

(4)[1] O copie de pe hotărârea rămasă definitivă se comunică serviciului de probațiune competent, precum şi unității de poliție în a cărei circumscripție locuieşte cel eliberat. *[R.A.: art. 450 alin. (1), (2), (4) şi (5) CPP 1968]*

Art. 588. Anularea şi revocarea liberării condiționate. (1)[2] Asupra anulării liberării condiționate prevăzute la art. 105 alin. (1) din Codul penal se pronunță, din oficiu sau la sesizarea procurorului sau a consilierului de probațiune, instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea care atrage anularea.

(2) Instanța prevăzută la alin. (1) se pronunță şi asupra revocării liberării condiționate, în situația prevăzută la art. 104 alin. (2) din Codul penal.

(3)[3] Instanța prevăzută la art. 587 alin. (1) se pronunță şi asupra revocării liberării condiționate, în situația prevăzută la art. 104 alin. (1) din Codul penal, la sesizarea serviciului de probațiune, precum şi în cazul când instanța care l-a judecat pe condamnat pentru o altă infracțiune nu s-a pronunțat în această privință.

(4) Instanța în fața căreia hotărârea a rămas definitivă este obligată să comunice locului de deținere şi serviciului de probațiune, atunci când este cazul, o copie de pe dispozitivul prin care s-a dispus revocarea liberării condiționate. *[R.A.: art. 450 alin. (3) CPP 1968]*

Secțiunea a 2-a. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață

Art. 589. Cazurile de amânare. (1) Executarea pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi amânată în următoarele cazuri:

a)[4] când se constată, pe baza unei expertize medico-legale, că persoana condamnată suferă de o boală care nu poate fi tratată în rețeaua sanitară a Administrației Naționale a Penitenciarelor şi care face imposibilă executarea imediată a pedepsei, dacă specificul bolii nu permite tratarea acesteia cu asigurarea pazei permanente în rețeaua sanitară a Ministerului Sănătății şi dacă instanța apreciază că amânarea

---

[1] Alin. (4) al art. 587 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 340 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (1) al art. 588 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 341 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (3) şi (4) al art. 588 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 341 din Legea nr. 255/2013.

[4] Lit. a) de la alin. (1) al art. 589 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 102 pct. 342 din Legea nr. 255/2013.

executării şi lăsarea în libertate nu prezintă un pericol pentru ordinea publică. În această situație, executarea pedepsei se amână pentru o durată determinată;

b) când o condamnată este gravidă sau are un copil mai mic de un an. În aceste cazuri, executarea pedepsei se amână până la încetarea cauzei care a determinat amânarea.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1) lit. a), amânarea executării pedepsei nu poate fi dispusă dacă cel condamnat şi-a provocat singur starea de boală, prin refuzul tratamentului medical, al intervenției chirurgicale, prin acțiuni de autoagresiune sau prin alte acțiuni vătămătoare, sau în situația în care se sustrage efectuării expertizei medico-legale.

(3) Cererea de amânare a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi făcută de procuror şi de condamnat.

(4) Cererea poate fi retrasă de persoana care a formulat-o.

(5) Hotărârile prin care se dispune amânarea executării pedepsei sunt executorii de la data pronunțării.

(6) În cazul în care în timpul amânării executării pedepsei pe numele condamnatului este emis un alt mandat de executare a pedepsei închisorii, acesta nu poate fi executat până la expirarea termenului de amânare stabilit de instanță sau, după caz, până la încetarea cauzei care a determinat amânarea.

(7) Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra cererii de amânare a executării pedepsei poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare. *[R.A.: art. 453 CPP 1968]*

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 535/2019 (M. Of. nr. 1026 din 20 decembrie 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 589 alin. (1) lit. b) fraza întâi teza a doua din Codul de procedură penală, care exclude bărbatul condamnat care are un copil mai mic de un an de la posibilitatea amânării executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață, este neconstituțională.**

Hotărâri C.E.D.O. 1. Deşi nu poate fi exclus faptul că detenția unei persoane bolnave poate ridica probleme în conformitate cu art. 3 din Convenție, acest articol nu poate fi interpretat ca impunând o obligație generală de a elibera un deținut pe motive de sănătate, chiar dacă acesta suferă de o boală care este deosebit de dificil de tratat (cauza *Semikhvostov c. Rusiei*, Hotărârea din 6 februarie 2014, www.echr.coe.int). Statul are totuşi obligația de a proteja bunăstarea fizică a persoanelor private de libertate, o lipsă de asistență medicală corespunzătoare şi, mai general, detenția în condiții neadecvate a unei persoane bolnave putând constitui, în principiu, tratament contrar art. 3 [cauzele *Radu Pop c. României* şi *Scoppola c. Italiei (nr. 4)*, Hotărârile din 17 iulie 2012, www.echr.coe.int.].

2. Curtea reiterează că, pentru a se putea pune problema în temeiul art. 14 din Convenție, trebuie să existe o diferență de tratament între persoane aflate în situații similare sau comparabile. Obligația de a demonstra existența unor situații analoage nu înseamnă că grupurile comparate trebuie să fie identice. Trebuie să se stabilească însă că reclamantul, având în vedere particularitatea plângerii sale, s-a aflat într-o situație comparabilă cu cea a altor persoane care au fost tratate în mod diferit.

În speță, este cert că există în legislația română o diferență de tratament între două categorii de deținuți care au un copil mai mic de un an: pe de o parte, femeile, care pot beneficia de amânarea executării pedepsei, iar, pe de altă parte, bărbații, cărora nu li se poate acorda o astfel de amânare. Rămâne să se determine dacă, în ceea ce priveşte

formularea unei cereri de amânare în temeiul legii interne *(în speță, art. 453 din Codul de procedură penală român din 1968, art. 589 din Codul de procedură penală român actual – n.a.)*, reclamantul s-a aflat într-o situație comparabilă cu cea a unei femei deținute care are un copil mai mic de un an.

Curtea a afirmat deja, în contextul ocupării forței de muncă, faptul că bărbații sunt într-o situație similară cu cea a femeilor în ceea ce privește concediul pentru creșterea copilului și alocația pentru creșterea copilului [a se vedea cauzele *Petrovic c. Austriei*, Hotărârea din 27 martie 1998, parag. 36, și *Konstantin Markin c. Rusiei* (MC), Hotărârea din 22 martie 2012, parag. 132]. În ambele cazuri, Curtea a concluzionat, fără a ignora diferențele care ar putea exista între tată și mamă în relația lor cu copilul, că, în ceea ce privește îngrijirea copilului în perioada concediului parental, bărbații și femeile se află în situații similare. Curtea nu poate ignora argumentele Guvernului derivate din diferența dintre acest caz și cazurile legate de concediul pentru creșterea copilului, din cauza caracterului penal al măsurii în cauză și a marjei de apreciere pe care statul o are în punerea în aplicare a politicii sale penale. Ea este de acord cu Guvernul, deoarece amânarea unei pedepse privative de libertate este de natură penală, fiind în esență diferită de concediul parental, care este o măsură de dreptul muncii. Cu toate acestea, în ceea ce privește problema dacă, în primul an al vieții copilului, un tată deținut se află într-o situație similară cu cea a unei mame în detenție, Curtea consideră că cele afirmate în cauzele *Petrovic* și *Konstantin Markin* (citate mai sus) sunt aplicabile în acest caz. Într-adevăr, după cum recunoaște chiar Guvernul, instituția amânării pedepsei privative de libertate are ca scop în primul rând interesul superior al copilului, pentru a se asigura că acesta va primi o atenție și o îngrijire adecvate în timpul primului său an de viață; totuși, deși pot exista diferențe în relația cu copilul lor, atât mama, cât și tatăl pot furniza o astfel de atenție și îngrijire. În plus, Curtea observă că posibilitatea de a obține amânarea pedepsei se extinde la prima zi de naștere a copilului și, prin urmare, depășește consecințele sarcinii și ale nașterii. Prin urmare, Curtea consideră că, în ceea ce privește faptele din speță, reclamantul poate pretinde că se află într-o situație comparabilă cu cea a femeilor deținute. Argumentele Guvernului bazate pe marja de apreciere a statului în punerea în aplicare a politicii sale penale trebuie mai degrabă examinate în ceea ce privește justificarea diferenței de tratament.

Curtea reamintește că tratamentul diferențiat este discriminatoriu dacă nu are nicio justificare obiectivă și rezonabilă, adică dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul vizat. Statele contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili dacă și în ce măsură deosebirile în situații similare justifică diferențe de tratament. Potrivit Guvernului, obiectivul legitim urmărit de legislația română prin recunoașterea doar în privința femeilor deținute a posibilității de a obține amânarea executării pedepsei până la prima aniversare a copilului lor a fost de a proteja interesele nou-născutului. Guvernul face referire și la relația specială dintre mamă și copil în primele luni după naștere. În acest sens, Curtea a arătat, în cauzele privind dreptul la respectarea vieții private și/sau de familie, că interesul superior al copilului trebuie să constituie principala preocupare și că există un larg consens în jurul ideii că, în toate acțiunile care privesc copiii, interesul lor ar trebui să prevaleze [a se vedea, *mutatis mutandis*, cauzele *X c. Letoniei* (MC), Hotărârea din 26 noiembrie 2013, parag. 95-96, și *Paradiso și Campanelli c. Italiei* (MC), Hotărârea din 24 ianuarie 2017, parag. 208]. De asemenea, Curtea ia act de diferitele instrumente europene și internaționale care vizează nevoia de protecție a femeilor împotriva violenței bazate pe gen, împotriva abuzului și împotriva hărțuirii sexuale în mediul penitenciar și necesitatea de a proteja femeile gravide și mamele.

Curtea reiterează faptul că a afirmat în mod repetat că diferențele bazate pe sex trebuie justificate de motive deosebit de grave și că referirile la tradiții, la ipoteze generale sau la atitudini sociale majoritare într-o anumită țară nu pot să reprezinte o justificare suficientă

pentru diferența de tratament și nici stereotipurile de același tip bazate pe rasă, origine, culoare sau orientare sexuală [a se vedea, *mutatis mutandis*, cauzele *Vallianatos și alții c. Greciei* (MC), Hotărârea din 7 noiembrie 2013, parag. 77, și *Hämäläinen c. Finlandei* (MC), Hotărârea din 16 iulie 2014, parag. 109]. De asemenea, Curtea a afirmat că autoritățile naționale, care trebuie să ia în considerare, în limitele puterilor lor, interesele societății în ansamblu, au o mare libertate atunci când sunt chemate să se pronunțe cu privire la chestiuni sensibile, cum ar fi politicile penale [a se vedea cauzele *Khamtokhu și Aksenchik c. Rusiei* (MC), Hotărârea din 24 ianuarie 2017, parag. 85, *Clift c. Regatului Unit*, Hotărârea din 13 iulie 2010, parag. 73, și *Costel Gaciu c. României*, Hotărârea din 23 iunie 2015, parag. 56].

În prezenta cauză, Curtea observă că reclamantul a formulat o cerere de amânare a executării pedepsei, susținând că are un copil mai mic de un an, însă cererea sa a fost respinsă de către instanțele naționale, pe motiv că norma de drept pe care se bazează este interpretată strict și nu poate fi aplicată prin analogie. Curtea consideră că, în speță, trebuie luate în considerare mai multe elemente. Astfel, la fel ca și Guvernul, constată că acordarea amânării executării pedepsei femeilor deținute nu se face automat. Într-adevăr, din datele furnizate de părți rezultă că, în cazul unor solicitări similare din partea femeilor deținute, instanțele naționale efectuează o analiză detaliată a cererilor și le resping atunci când situația personală a petenților nu justifică amânarea executării sentinței. Curtea a observat că legea penală română în vigoare la momentul respectiv acorda tuturor deținuților, indiferent de sex, alte posibilități de a solicita amânarea executării pedepsei. Astfel, instanțele puteau lua în considerare dacă astfel de circumstanțe speciale care decurg din executarea pedepsei ar fi putut avea consecințe grave pentru persoana deținutului și pentru familia sau angajatorul său. Reclamantul a recurs la această posibilitate juridică, dar instanțele naționale au considerat că dificultățile la care s-a referit nu se încadrează în categoria circumstanțelor speciale prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală în vigoare la acel moment.

Este adevărat că progresul în direcția egalității de gen reprezintă în prezent un obiectiv important al statelor membre ale Consiliului Europei și că numai motive întemeiate pot conduce la considerarea unei astfel de diferențe de tratament ca fiind compatibilă cu Convenția. De asemenea, Curtea ia în considerare argumentele Guvernului că scopul normelor legale în cauză a fost de a ține seama de circumstanțele personale specifice, inclusiv sarcina femeilor deținute și perioada înainte de prima aniversare a nou-născutului, având în vedere în special legăturile specifice între mamă și copil în această perioadă. Curtea consideră că acest scop poate fi considerat legitim în sensul art. 14 din Convenție și că argumentele prezentate de Guvern nu pot fi considerate ca fiind vădit nefondate sau nerezonabile. De aceea, în domeniul specific vizat de cauza de față, aceste considerații pot constitui o bază suficientă pentru a justifica diferența de tratament la care a fost supus reclamantul. Într-adevăr, Curtea admite că maternitatea are particularități care ar trebui luate în considerare uneori prin măsuri de protecție. Ea constată, de exemplu, că art. 4 parag. 2 din Convenția Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor prevede în mod expres că adoptarea de către statele părți a unor măsuri speciale de protecție a maternității nu este considerată o practică discriminatorie, iar normele dreptului internațional sunt în același sens. De aceea, consideră că aceste constatări sunt valabile și atunci când femeia face obiectul unei măsuri privative de libertate.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, ținând seama de marja largă de apreciere pe care o recunoaște statului pârât în acest domeniu, există o proporționalitate rezonabilă între mijloacele utilizate și scopul legitim căutat. Prin urmare, excluderea în litigiu nu constituie o diferență de tratament interzisă în sensul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (cauza *Alexandru Enache c. României*, Hotărârea din 3 octombrie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 590. Obligațiile condamnatului în cazul amânării executării. (1) Pe durata amânării executării pedepsei, condamnatul trebuie să respecte următoarele obligații:

a) să nu depășească limita teritorială fixată decât în condițiile stabilite de instanță;

b) să ia legătura, în termenul stabilit de instanță, cu organul de poliție desemnat de aceasta în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a fi luat în evidență și a stabili mijlocul de comunicare permanentă cu organul de supraveghere, precum și să se prezinte la instanță ori de câte ori este chemat;

c) să nu își schimbe locuința fără informarea prealabilă a instanței care a dispus amânarea;

d) să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nicio categorie de arme;

e) pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a), să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să facă tratamentul, iar pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. b), să îngrijească copilul mai mic de un an.

(2) Pe durata amânării executării pedepsei, instanța poate impune condamnatului să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

b) să nu comunice cu persoana vătămată sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;

c) să nu conducă niciun vehicul sau anumite vehicule stabilite.

(3)[1] *Abrogat. [R.A.: art. 453¹ CPP 1968]*

Art. 591. Instanța competentă. (1) Instanța competentă să se pronunțe asupra acordării amânării executării pedepsei este instanța de executare.

(2) În cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a), cererea de amânare a executării pedepsei se depune la judecătorul delegat cu executarea, însoțită de înscrisuri medicale. Judecătorul delegat cu executarea verifică competența instanței și dispune, după caz, prin încheiere, declinarea competenței de soluționare a cauzei sau efectuarea expertizei medico-legale. După primirea raportului de expertiză medico-legală cauza se soluționează de instanța de executare, potrivit dispozițiilor prezentului capitol.

(3)[2] Instanța de executare comunică hotărârea prin care s-a dispus amânarea executării pedepsei, în ziua pronunțării, organului de poliție desemnat în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a lua în evidență persoana, jandarmeriei, unității de poliție în a cărei circumscripție locuiește condamnatul, organelor competente să elibereze pașaportul, organelor de frontieră, precum și altor instituții, în vederea asigurării respectării obligațiilor impuse. Organele în drept refuză eliberarea pașaportului sau, după caz, ridică provizoriu pașaportul pe durata amânării.

(4) În caz de încălcare cu rea-credință a obligațiilor stabilite potrivit art. 590, instanța de executare revocă amânarea și dispune punerea în executare a pedepsei

---

[1] Alin. (3) al art. 590 a fost abrogat prin art. 102 pct. 343 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (3) al art. 591 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 344 din Legea nr. 255/2013.

privative de libertate. Organul de poliție desemnat de instanță în cuprinsul hotărârii cu supravegherea celui față de care s-a dispus amânarea executării pedepsei verifică periodic respectarea obligațiilor de către condamnat și întocmește lunar un raport în acest sens către instanța de executare.

(5) În cazul în care constată încălcări ale obligațiilor stabilite potrivit art. 590, organul de poliție sesizează, de îndată, instanța de executare.

(6) Instanța de executare ține evidența amânărilor acordate și, la expirarea termenului, ia măsuri pentru emiterea mandatului de executare, iar dacă mandatul a fost emis, ia măsuri pentru aducerea lui la îndeplinire. Dacă nu s-a stabilit un termen de amânare, judecătorul delegat cu executarea al instanței de executare este obligat să sesizeze instanța de executare în vederea verificării subzistenței temeiurilor amânării, iar când se constată că acestea au încetat, să ia măsuri pentru emiterea mandatului de executare ori pentru aducerea lui la îndeplinire. *[R.A.: art. 454 CPP 1968]*

Secțiunea a 3-a. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață

Art. 592. Cazurile de întrerupere. (1)[1] Executarea pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi întreruptă în cazurile și în condițiile prevăzute la art. 589, la cererea persoanelor arătate la alin. (3) al aceluiași articol, iar în cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a), și la cererea administrației penitenciarului.

(2) Dispozițiile art. 590 și art. 591 alin. (2)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(3) Contestația formulată de procuror este suspensivă de executare. *[R.A.: art. 455 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. 1. Curtea reamintește că art. 3 din Convenție nu poate fi interpretat ca impunând o obligație generală de a elibera un deținut din motive de sănătate sau de a-l transfera la un spital civil, chiar dacă el suferă de o boală care este deosebit de dificil de tratat. Totuși, această dispoziție impune statului să se asigure că deținuții sunt ținuți în condiții compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitatea de executare a pedepselor nu îi supune la un stres sau la greutăți de o intensitate care să depășească nivelul de suferință inerent detenției și că, având în vedere condițiile din închisoare, sănătatea și bunăstarea lor sunt asigurate în mod adecvat, printre altele, prin oferirea de asistență medicală necesară. Există trei elemente specifice care urmează să fie luate în considerare în ceea ce privește compatibilitatea sănătății deținutului cu menținerea sa în închisoare: a) starea de sănătate efectivă a deținutului; b) caracterul adecvat al asistenței medicale și al îngrijirii furnizate în detenție și c) oportunitatea menținerii măsurii detenției având în vedere starea de sănătate a solicitantului (cauza *Stettner c. Poloniei*, Hotărârea din 24 martie 2015, www.echr.coe.int).

2. Curtea reamintește că, pentru a intra în domeniul de aplicare a art. 3 din Convenție, relele tratamente trebuie să atingă un nivel minim de intensitate. Evaluarea acestui minim este relativă și depinde de toate datele cauzei, incluzând durata tratamentului și efectele sale fizice sau psihice, precum și, uneori, sexul, vârsta și starea de sănătate a persoanei. În ceea ce privește în particular persoanele private de libertate, art. 3 din Convenție impune statului o obligație pozitivă de a se asigura că fiecare persoană este deținută în condiții compatibile cu respectarea demnității umane și că executarea măsurii nu o supune unei primejdii sau

[1] Alin. (1) al art. 592 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 345 din Legea nr. 255/2013.

unor condiții care depășesc nivelul inevitabil al suferinței inerente detenției. Suferințele fizice sau psihice provocate de o boală care survine în mod natural se pot încadra în domeniul de aplicare a art. 3 dacă sunt intensificate de condițiile de detenție de care autoritățile ar putea fi considerate responsabile. Sănătatea și bunăstarea deținuților trebuie asigurate în mod adecvat prin cerințele practice de detenție, inclusiv prin îngrijirea medicală. Astfel, reținerea unei persoane bolnave în condiții materiale și medicale necorespunzătoare poate, în principiu, să constituie un tratament contrar art. 3.

Pentru a stabili dacă detenția unei persoane bolnave este în conformitate cu art. 3 din Convenție, Curtea are în vedere trei elemente. Primul element îl constituie starea de sănătate a persoanei și efectul modalității de executare a detenției asupra evoluției sale. Condițiile de detenție nu pot în niciun caz să supună o persoană lipsită de libertate la sentimente de frică, suferință și inferioritate, care umilesc, degradează și, eventual, îi distrug rezistența fizică și morală. Astfel, reținerea unei persoane bolnave în condiții materiale și medicale necorespunzătoare poate, în principiu, să constituie un tratament contrar art. 3 din Convenție. Cel de-al doilea element care trebuie luat în considerare este caracterul adecvat al îngrijirii medicale și al tratamentului acordat în detenție. Nu este suficient ca deținutul să fie examinat și să se dea un diagnostic; este esențial să se stabilească o terapie corespunzătoare diagnosticului și să se pună în aplicare și o supraveghere medicală adecvată. Al treilea și ultimul element este oportunitatea menținerii persoanei în detenție în funcție de starea sa de sănătate. Desigur, Convenția nu impune o „obligație generală" de a elibera un deținut din motive de sănătate, chiar dacă suferă de o boală deosebit de dificil de tratat. Cu toate acestea, Curtea nu poate exclude faptul că, în cazuri deosebit de grave, pot apărea situații în care buna administrare a justiției penale necesită adoptarea de măsuri umanitare, constând în întreruperea executării pedepsei (cauza *Dorneanu c. României*, Hotărârea din 28 noiembrie 2017, www.echr.coe.int).

Art. 593. Instanța competentă. (1) Instanța competentă să dispună asupra întreruperii executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere, corespunzătoare în grad instanței de executare.

(2) Cererea de prelungire a întreruperii anterior acordate se soluționează de instanța care a dispus întreruperea executării pedepsei.

(3) Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra cererii de întrerupere a executării pedepsei poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare. *[R.A.: art. 456 CPP 1968]*

Art. 594. Evidența întreruperii executării pedepsei. (1) Instanța care a dispus întreruperea executării pedepsei comunică de îndată această măsură instanței de executare, locului de deținere și organului de poliție.

(2) Instanța de executare și administrația locului de deținere țin evidența întreruperilor acordate. Dacă la expirarea termenului de întrerupere persoana condamnată la pedeapsa închisorii nu se prezintă la locul de deținere, administrația trimite de îndată o copie de pe mandatul de executare organului de poliție, în vederea executării. Pe copia mandatului de executare se menționează și cât a mai rămas de executat din durata pedepsei.

(3) Administrația locului de deținere comunică instanței de executare data la care a reînceput executarea pedepsei.

(4) Timpul cât executarea a fost întreruptă nu se socotește în executarea pedepsei.

(5) Pedeapsa accesorie se execută și pe durata întreruperii executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață. *[R.A.: art. 457 CPP 1968]*

Secțiunea a 4-a. Înlăturarea sau modificarea pedepsei

Art. 595. Intervenirea unei legi penale noi. (1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 din Codul penal.

(2) Aplicarea dispozițiilor alin. (1) se face din oficiu sau la cererea procurorului ori a persoanei condamnate de către instanța de executare, iar dacă persoana condamnată se află în executarea pedepsei sau a unei măsuri educative, de către instanța corespunzătoare în grad în a cărei circumscripție se află locul de deținere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de detenție. *[R.A.: art. 458 CPP 1968]*

Legea de aplicare: Art. 23. (1) Cererile, contestațiile și sesizările introduse în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009, cu modificările și completările ulterioare, având ca obiect aplicarea art. 4 și 6 din această lege în cazul hotărârilor rămase definitive anterior intrării ei în vigoare, se soluționează după procedura prevăzută în prezentul articol, care se completează cu dispozițiile Codului de procedură penală. (2) Cererile, contestațiile și sesizările privind persoanele aflate în executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se soluționează de urgență și cu precădere de către instanța corespunzătoare în grad instanței de executare în a cărei circumscripție se află locul de deținere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de reeducare. Dispozițiile prezentului alineat se aplică și cererilor, contestațiilor și sesizărilor privind persoanele aflate în amânarea sau întreruperea executării pedepselor sau a măsurilor educative. (3) În cazurile prevăzute la alin. (2), dacă, potrivit Codului de procedură penală, competența ar reveni mai multor instanțe de grad diferit, competența de a soluționa cauza cu privire la toate incidentele la executare privind aceeași persoană revine instanței superioare în grad. (4) Instanța sesizată cu privire la situațiile prevăzute la alin. (2) va examina și rezolva, din oficiu, referitor la aceeași persoană, orice aspecte necesare soluționării cauzei. (5) Comisiile constituite în baza Hotărârii Guvernului nr. 836/2013 privind constituirea și atribuțiile comisiilor de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate din perspectiva noilor reglementări penale și procesual penale sesizează instanța competentă în situațiile în care cel puțin unul dintre membrii lor apreciază că sunt aplicabile dispozițiile art. 4 sau ale art. 6 din Legea nr. 286/2009, cu modificările și completările ulterioare. (6) În cazurile în care apreciază că executarea pedepsei urmează să înceteze în cursul lunii februarie 2014, comisiile sesizează instanța competentă potrivit prezentului articol cu cel puțin 15 zile înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură penală. (7) Cererile, contestațiile și sesizările privind persoane aflate în stare de libertate se soluționează de către instanța de executare. (8) În toate cazurile prevăzute la alin. (1), procedura se desfășoară fără participarea procurorului, a condamnatului, căruia i se comunică termenul de soluționare și posibilitatea de a formula concluzii scrise, și fără participarea avocatului condamnatului. Dispozitivul hotărârii se comunică procurorului și condamnatului în ziua pronunțării. (9) Hotărârea poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare. (10) Contestația se soluționează de un complet format dintr-un judecător, cu participarea procurorului și cu citarea condamnatului, în ședință publică. (11) Hotărârea prin care se constată aplicabilitatea art. 4 sau a art. 6 din Codul penal și se dispune punerea în libertate a condamnatului este executorie. Contestația nu suspendă executarea și se soluționează în termen de 3 zile.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 651/2018 (M. Of. nr. 1083 din 20 decembrie 2018), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **soluția legislativă cuprinsă în art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu prevede și decizia Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare ca un caz de înlăturare sau modificare a pedepsei/măsurii educative, este neconstituțională.** Curtea a reținut că, întrucât efectele deciziei de admitere, pronunțată de Curtea Constituțională, privind o normă de incriminare trebuie să fie imediate, aplicabile atât în cauzele pendinte, cât și în cele definitiv judecate, și independent de pasivitatea legiuitorului, soluția legislativă cuprinsă în textul de lege menționat afectează dispozițiile constituționale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi a cetățenilor, art. 23 alin. (12) referitor la stabilirea și aplicarea pedepsei și art. 147 alin. (1) și (4) referitor atât la încetarea efectelor juridice ale normelor de incriminare constatate ca fiind neconstituționale, cât și la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, precum și dispozițiile art. 7 – „Nicio pedeapsă fără lege" din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 68/2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 453.

Legislație conexă: ► O.U.G. nr. 116/2013 privind măsurile necesare pentru funcționarea comisiilor de evaluare din penitenciare, din centrele de reeducare și din centrele de reținere și arestare preventivă, precum și pentru stabilirea unor măsuri în vederea bunei funcționări a instanțelor pe durata desfășurării activității acestor comisii (M. Of. nr. 837 din 24 decembrie 2013); ► H.G. nr. 836/2013 privind constituirea și atribuțiile comisiilor de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate din perspectiva noilor reglementări penale și procesual penale (M. Of. nr. 669 din 31 octombrie 2013).

Art. 596. Amnistia și grațierea. (1) Aplicarea amnistiei și a grațierii, atunci când intervin după rămânerea definitivă a hotărârii, se face de către judecătorul delegat cu executarea de la instanța de executare, iar dacă cel condamnat se află în executarea pedepsei, de către judecătorul delegat cu executarea de la instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

(2) Judecătorul se pronunță prin încheiere executorie, dată în camera de consiliu, cu participarea procurorului.

(3) Împotriva încheierii pronunțate potrivit alin. (2) se poate declara contestație de către procuror, în termen de 3 zile de la pronunțare. Contestația este suspensivă de executare. *[R.A.: art. 459 CPP 1968]*

Capitolul IV. Dispoziții comune

Art. 597. Procedura la instanța de executare. (1) Când rezolvarea situațiilor reglementate în prezentul titlu este dată în competența instanței de executare, președintele completului de judecată dispune citarea părților interesate și, în cazurile prevăzute la art. 90, ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu. La judecarea cazurilor de întrerupere a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață se citează și administrația penitenciarului în care execută pedeapsa condamnatul.

(2) Condamnatul aflat în stare de detenție sau internat într-un centru educativ este adus la judecată.

(2¹)[1] Condamnatul aflat în stare de detenție sau internat într-un centru educativ poate participa la judecată în vederea rezolvării situațiilor reglementate în prezentul titlu şi prin intermediul videoconferinței, la locul de deținere, cu acordul său şi în prezența apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a interpretului.

(3) Participarea procurorului este obligatorie.

(4) După ascultarea concluziilor procurorului şi a părților, instanța se pronunță prin sentință.

(5) Dispozițiile cuprinse în titlul III al părții speciale privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor prezentului capitol se aplică în mod corespunzător.

(6) Dispozițiile alin. (1)-(5) se aplică şi în cazul în care rezolvarea uneia dintre situațiile reglementate în prezentul titlu este dată în competența instanței în a cărei circumscripție se află locul de deținere. În acest caz, soluția se comunică instanței de executare.

(7) Hotărârile pronunțate în primă instanță în materia executării potrivit prezentului titlu pot fi atacate cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare.

(8) Judecarea contestației la hotărârea primei instanțe se face în ședință publică, cu citarea persoanei condamnate. Condamnatul aflat în stare de detenție sau internat într-un centru educativ este adus la judecată. Participarea procurorului este obligatorie. Decizia instanței prin care se soluționează contestația este definitivă. Prevederile alin. (5) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 460 CPP 1968]*

Art. 598. Contestația la executare. (1) Contestația împotriva executării hotărârii penale se poate face în următoarele cazuri:

a) când s-a pus în executare o hotărâre care nu era definitivă;

b) când executarea este îndreptată împotriva altei persoane decât cea prevăzută în hotărârea de condamnare;

c) când se iveşte vreo nelămurire cu privire la hotărârea care se execută sau vreo împiedicare la executare;

d) când se invocă amnistia, prescripția, grațierea sau orice altă cauză de stingere ori de micşorare a pedepsei.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a), b) şi d), contestația se face, după caz, la instanța prevăzută la art. 597 alin. (1) sau (6), iar în cazul prevăzut la alin. (1) lit. c), la instanța care a pronunțat hotărârea ce se execută. În cazul în care nelămurirea priveşte o dispoziție dintr-o hotărâre pronunțată în apel sau în recurs în casație, competența revine, după caz, instanței de apel sau Înaltei Curți de Casație şi Justiție. *[R.A.: art. 461 CPP 1968]*

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 8/2019 (M. Of. nr. 427 din 30 mai 2019), Înalta Curte de Casație şi Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timişoara şi, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, modificată prin Legea nr. 169/2017, a stabilit:

„Competența soluționării cererii prin care o persoană privată de libertate solicită acordarea zilelor compensatorii în baza art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 pentru restul de pedeapsă

[1] Alin. (2¹) al art. 597 a fost introdus prin art. II pct. 131 din O.U.G. nr. 18/2016.

rezultat dintr-o condamnare anterioară şi care se regăseşte în pedeapsa în a cărei executare se află revine instanţei de executare sau instanţei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală".

Notă. Art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 a fost abrogat prin Legea nr. 240/2019, însă continuă să se aplice în condiţiile prevăzute de art. III din Legea nr. 240/2019.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. A se vedea Decizia nr. 11/2019 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *supra*, la art. 539.

2. Prin Decizia nr. 4/2020 (M. Of. nr. 278 din 2 aprilie 2020), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a II-a penală, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă dispoziţiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor, republicată, pot fi interpretate ca reprezentând o cauză de micşorare a pedepsei, în sensul art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală", şi a stabilit:

„*Dispoziţiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor, republicată, nu reprezintă o cauză de micşorare a pedepsei în sensul art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală*".

Art. 599. Rezolvarea contestaţiei la executare. (1) Procedura de rezolvare a contestaţiei la executare este cea prevăzută la art. 597.

(2) În cazul arătat la art. 598 alin. (1) lit. d), dacă din hotărârea pusă în executare nu rezultă datele şi situaţiile de existenţa cărora depinde soluţionarea contestaţiei, constatarea acestora se face de către instanţa competentă să judece contestaţia.

(3) Cererea poate fi retrasă de condamnat sau de procuror, când este formulată de acesta.

(4) După pronunţarea soluţiei definitive ca urmare a admiterii contestaţiei la executare, se face o nouă punere în executare conform procedurii prevăzute de prezentul titlu.

(5)[1] Cererile ulterioare de contestaţie la executare sunt inadmisibile dacă există identitate de persoană, de temei legal, de motive şi de apărări. *[R.A.: art. 462 CPP 1968]*

Art. 600. Contestaţia privind executarea dispoziţiilor civile. (1) Contestaţia privind executarea dispoziţiilor civile ale hotărârii se face, în cazurile prevăzute la art. 598 alin. (1) lit. a) şi b), la instanţa de executare prevăzută la art. 597, iar în cazul prevăzut la art. 598 alin. (1) lit. c), la instanţa care a pronunţat hotărârea ce se execută. Dispoziţiile art. 598 alin. (2) teza a II-a se aplică în mod corespunzător.

(2) Dispoziţiile art. 597 alin. (1)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(3) Contestaţia împotriva actelor de executare se soluţionează de către instanţa civilă potrivit legii civile. *[R.A.: art. 463 CPP 1968]*

Art. 601. Contestaţia privitoare la amenzile judiciare. (1) Contestaţia împotriva executării amenzilor judiciare se soluţionează de către instanţa care le-a pus în executare.

(2) Dispoziţiile art. 597 alin. (1)-(5) se aplică în mod corespunzător. *[R.A.: art. 464 CPP 1968]*

---

[1] Alin. (5) al art. 599 a fost introdus prin art. 102 pct. 346 din Legea nr. 255/2013.

Art. 601[1].[1] **Soluționarea cererilor fictive.** Cererile prevăzute de prezentul titlu în privința cărora rezultă că nu privesc o persoană condamnată determinată ori formulate împotriva unei persoane care nu poate fi determinată, precum şi cererile formulate în numele unei persoane condamnate, fără mandat din partea acesteia, dat în condițiile legii, sunt inadmisibile.

[1] Art. 601[1] a fost introdus prin art. II pct. 132 din O.U.G. nr. 18/2016.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul VI. Dispoziții finale

Art. 602. Termenii explicați în Codul penal. Termenii sau expresiile al căror înțeles este anume explicat în Codul penal au acelaşi înțeles şi în Codul de procedură penală. *[R.A.: art. 523 CPP 1968]*

Art. 603. Intrarea în vigoare. (1) Prezentul cod intră în vigoare la data care va fi stabilită prin legea de punere în aplicare a acestuia[1].

(2) În termen de 12 luni de la data publicării prezentului cod în Monitorul Oficial al României, Partea I, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare proiectul de lege pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală.

[1] Potrivit art. 103 din Legea nr. 255/2013, Codul de procedură penală a intrat în vigoare la 1 februarie 2014.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dispoziții tranzitorii cuprinse în actele de modificare a Codului de procedură penală

1. O.U.G. nr. 82/2014 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală

Art. II. (1) Măsura preventivă a controlului judiciar şi cea a controlului judiciar pe cauțiune, aflate în curs de executare la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, continuă şi se mențin până la efectuarea verificării prevăzute la alin. (2).

(2) În termen de cel mult 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, procurorul, în cauzele aflate în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, şi instanța, în cursul judecății, verifică din oficiu dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii preventive a controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune ori dacă există temeiuri noi care justifică una dintre aceste măsuri preventive, dispunând, după caz, prelungirea, menținerea sau revocarea măsurii preventive, dispozițiile art. 207, 208, 215[1] şi 216 din Codul de procedură penală aplicându-se în mod corespunzător.

2. O.U.G. nr. 18/2016 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum şi pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară

Art. IV. (1) În aplicarea art. 209 alin. (17), art. 218 alin. (4), respectiv art. 228 alin. (2) din Codul de procedură penală, precum şi a titlului III „Dispoziții privind cooperarea cu statele membre ale Uniunii Europene în aplicarea Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare şi procedurile de predare între statele membre" din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, organele judiciare prezintă suspectului, inculpatului sau persoanei condamnate o informare scrisă cu privire la drepturile acesteia pe parcursul procesului penal sau al procedurii de executare a mandatului european de arestare. Informarea se va face în limba română, în limba maternă sau într-o limbă pe care acesta o înțelege, după caz.

(2) Modelul în limba română al formularului care va cuprinde informarea prevăzută la alin. (1) va fi stabilit prin ordin comun al ministrului justiției, ministrului afacerilor interne, președintelui Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție.

Notă. A se vedea Ordinul comun nr. 1274/C/111/2037/1123/C/2017 al ministrului justiției, ministrului afacerilor interne, președintelui Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție privind modelul informării scrise înmânate suspecților sau inculpaților în cadrul procedurilor penale în care sunt privați de libertate sau persoanelor care sunt arestate în scopul executării unui mandat european de arestare (M. Of. nr. 786 din 4 octombrie 2017).

Art. V. Soluțiile de renunțare la urmărire penală, dispuse de procurori până la publicarea Deciziei Curții Constituționale nr. 23/2016 în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240 din 31 martie 2016, sunt şi rămân valabile, urmând a fi supuse căilor de atac, termenelor şi condițiilor de exercitare ale acestora prevăzute de Codul de procedură penală la momentul dispunerii soluțiilor de renunțare.

3. O.U.G. nr. 70/2016 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară

Art. III. Dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență privind recursul în casație exercitat împotriva deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație şi Justiție, ca instanță de apel, se aplică:

a) în cazul recursurilor în casație aflate pe rolul Înaltei Curți de Casație şi Justiție la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență;

b) în cazul recursurilor în casație exercitate împotriva deciziilor pronunțate începând cu data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 540 din 12 iulie 2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 434 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură penală în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 841 din 24 octombrie 2016.

Neconstituționalitate. Prin Decizia nr. 220/2019 (M. Of. nr. 421 din 29 mai 2019), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate şi a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. III lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 70/2016 care exclude atacarea cu recurs în casație a deciziilor Înaltei Curți de Casație şi Justiție, ca instanță de apel, pronunțate anterior datei de 24 octombrie 2016, data publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curții Constituționale nr. 540/2016 şi pentru care nu a fost epuizat termenul prevăzut de art. 435 din Codul de procedură penală, este neconstituțională.

4. Legea nr. 49/2018 privind precursorii de explozivi, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative

Art. 38. Prevederile art. (...) 29 *(prin care a fost modificat Codul de procedură penală – n.r.)* (...) intră în vigoare la 30 de zile de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I *(data publicării legii este 2 martie 2018 – n.r.)*.

5. Legea nr. 228/2020 pentru modificarea şi completarea unor acte normative din domeniul penal în vederea transpunerii unor directive ale Uniunii Europene

Art. V. Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate este desemnată ca autoritate națională competentă să centralizeze datele primite de la autorități în ceea ce priveşte măsurile asigurătorii, confiscările speciale şi confiscările extinse dispuse în cursul procedurilor judiciare penale şi să realizeze statistici pe care le transmite anual, prin intermediul Ministerului Justiției, Comisiei Europene, în aplicarea prevederilor art. 11 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracțiunilor săvârşite în Uniunea Europeană.

*

Prezenta lege transpune în legislația națională art. 4 alin. (2), art. 5-7, art. 8 alin. (1) şi (6), art. 9 şi art. 11 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracțiunilor săvârşite în Uniunea Europeană, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 127 din 29 aprilie 2014, precum şi art. 8 alin. (4) din Directiva 2016/343/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție şi a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 65 din 11 martie 2016.

6. Legea nr. 284/2020 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală

Prezenta lege transpune dispozițiile art. 2 alin. (3), art. 3 paragraful final, art. 4 alin. (1) lit. a) pct. (i), (iii) şi (iv), lit. b) şi c) şi alin. (2), art. 5, art. 7 alin. (5) şi (8), art. 8 alin. (2), art. 15 alin. (2)-(4) şi art. 22 din Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European şi a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 132 din 21 mai 2016.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Index*)

Abateri judiciare 283
Abținere 66, 68, 69, 70
Acces direct la bazele electronice de date 267
Acces la un sistem informatic 138
Achitare 396
Acord de mediere 16, 23
Acord de recunoaştere a vinovăției
- cale de atac 488
- condiții 480
- conținut 482
- cuprinsul sentinței 487
- disjungerea acțiunii civile 26
- formă 481
- obiect 479
- procedura în fața instanței 484
- sesizarea instanței 483
- soluțiile instanței 485
- titulari 478

Acte considerate ca făcute în termen 270
Acțiune civilă
- constituire de parte civilă 19
- disjungere 20, 26, 486
- exercitare 19
- exercitare de către/față de succesori 24
- lăsarea nesoluționată a ▶ 25
- obiect 19
- părăsirea instanței civile 27
- persoană lipsită de capacitate de exercițiu/cu capacitate restrânsă 19
- prejudiciu neacoperit 27
- prejudiciu ulterior 27
- repararea prejudiciului material şi moral 19, 20, 27
- rezolvare în cadrul procesului penal 25, 397
- soluționare la instanța civilă 27
- suspendare 27
- taxă de timbru. Scutire 20

Acțiune în regres 542
Acțiune penală
- cazuri care împiedică punerea în mişcare şi exercitarea ▶ 16
- exercitare 14, 15
- extindere 311
- obiect 14
- obligativitatea punerii în mişcare şi a exercitării 7
- punere în mişcare 309
- renunțare la exercitare 7
- rezolvare 396
- stingere 17

Administrarea probelor 100
Afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare a persoanei juridice. Punere în executare 502
Aflarea adevărului 5
Agent procedural. Subiect procesual 34
Amânarea aplicării pedepsei
- revocare sau anulare 582
- rezolvarea acțiunii penale 396

Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiuni pe viață
- cazuri 589
- competență 591
- evidența amânărilor 591
- obligațiile condamnatului 590
- revocare 591

Amânarea judecății
- lipsa avocatului 91
- lipsa martorului 381
- necesitatea prezenței unei părți 353
- pentru probe noi 385
- schimbarea încadrării juridice 386

Amânarea pronunțări 391
Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate 519
Amendă judiciară
- cazuri de aplicare *v.* abateri judiciare
- contestație la executare 601
- procedură 284
- punere în executare 577
- anulare/reducere 284

*) Cifrele fac trimitere la numărul articolului în care se regăseşte termenul respectiv. Semnul ▶ înlocuieşte într-o expresie termenul de bază.

Amendă penală. Punere în executare 497, 559
Amnistie 16, 18, 319
Amnistie intervenită după condamnare. Aplicare 596
Anularea şi revocarea liberării condiționate 588
Apel
- calitate procesuală activă 409
- cauze cu infractori minori 520
- cerere de ▶ 412
- chestiuni complementare 422
- conținutul deciziei 424
- efect devolutiv 417
- efect extensiv 419
- efect suspensiv 416
- hotărâri supuse ▶ 408
- instanța la care se depune ▶ 413
- judecare 420
- limitele rejudecării 425
- motive de ▶ 412
- neagravarea situației în propriul ▶ 418
- renunțare la ▶ 414
- repunere în termen 411
- retragerea ▶ 415
- revenire asupra renunțării la ▶ 415
- soluții 421
- termen 410
Aplicarea legii procesuale în timp şi în spațiu 13
Aprecierea probelor 103
Arest la domiciliu
- competență 219, 220
- condiții 218
- conținut 221
- durată 222
- încetare de drept 241
- înlocuire 221, 242
- obligațiile inculpatului 221
- prelungire 222
- revocare 242
Arestare preventivă
- cazuri 223, 238
- condiții 223, 238
- dispunere în cursul urmăririi penale 224-227
- dispunere în procedura camerei preliminare şi în cursul judecății 238
- durata în cursul judecății în primă instanță 239
- durata în cursul urmăririi penale 226, 233, 236
- inculpat/suspect minor 243-244[1]
- încetare de drept 241
- încunoştințarea despre ▶ 228, 238
- înlocuire 237, 239, 242
- mandat de arestare 230, 231, 232, 238
- măsuri de ocrotire 229, 238
- prelungire în cursul urmăririi penale 234-237
- revocare 242
Asigurarea unei practici unitare 471-477
Asistență judiciară internațională 548
Asistența juridică a persoanei vătămate, a părții civile şi a părții responsabile civilmente 93
Asistența juridică a suspectului sau inculpatului 89, 90
Asistență juridică obligatorie 90, 93, 204, 205, 212, 219, 220, 225, 241, 246, 248, 445, 480
Audierea persoanelor
- ▶ expertului 179, 381
- ▶ martorilor 114-124, 129, 381
- ▶ persoanei vătămate, a părții civile şi a părții responsabile civilmente 111-113, 380
- ▶ suspectului sau inculpatului/coinculpaților 107-110, 378, 379
- prin interpret 105
Autopsie medico-legală 185, 187
Autoritate de lucru judecat 16, 28, 52
Autoritatea hotărârii penale în civil 28
Autorizarea sau sesizarea organului competent 7, 16
Avertisment. Punere în executare 575
Avocat
- asistența juridică a persoanei vătămate, a părții civile şi a părții responsabile civilmente 93
- asistența juridică a suspectului sau inculpatului 89, 90
- ▶ din oficiu 91
- dreptul de a consulta dosarul 94
- dreptul de a formula plângere împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală 95
- drepturi 92
- incompatibilitate 88
- participant în procesul penal 31
- părți cu interese contrare 88

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Camera preliminară
- durată 343
- măsuri premergătoare 344
- măsuri preventive 348
- obiect 342
- procedură 345
- soluții 346
Caracterul echitabil al procesului penal 8
Cauțiune 216, 217, 493
Cauză de neimputabilitate 16, 18
Cauză de nepedepsire 16, 18, 319
Cauză justificativă 16
Cazuri care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale 16
Cazuri urgente 60
Cercetarea la fața locului 192
Certificat medico-legal 189
Cheltuieli judiciare
- acoperire 272
- dispuse prin hotărârea primei instanțe 398
- plata ▶ avansate de stat 274, 275, 505[2]
- plata ▶ făcute de părți 276
- punere în executare 578, 581
- sumele cuvenite martorului, expertului și interpretului 273
Chestiuni complementare 422
Chestiuni prealabile 52
Citare
- cauze cu infractori minori 508
- dovada de primire a citației 262
- incidente privind ▶ 263
- la judecată 353
- locul de ▶ 259, 492
- modul de ▶ 257
- persoană juridică 492
- proces-verbal de predare a citației 262
Citație
- afișare 261, 492
- comunicare 257
- conținut 258
- imposibilitate de comunicare 261[1]
- înmânare 260, 261
Clasare 17, 294, 315-317
Colaboratori cu o altă identitate decât cea reală 148, 149, 150
Comandați de nave/aeronave. Acte, competență 62
Comisie rogatorie 200
Competență funcțională, după materie și după calitatea persoanei
- ▶ curții de apel 38
- ▶ Curții Militare de Apel 39
- ▶ Înaltei Curți de Casație și Justiție 40
- ▶ judecătoriei 35
- ▶ judecătorului de cameră preliminară 54
- ▶ judecătorului de drepturi și libertăți 53
- ▶ organelor de cercetare penală ale poliției judiciare 57
- ▶ organelor de cercetare penală speciale 57
- ▶ procurorului 56
- ▶ tribunalului 36
- ▶ tribunalului militar 37
- în caz de reunire a cauzelor 44
- în caz de schimbare a calității inculpatului 48
- în caz de schimbare a încadrării juridice sau a calificării faptei 49
Competență teritorială 41-42, 59, 63
Complet de divergență 394
Compunerea instanței 354, 507
Comunicarea actelor procedurale 264
Comunicarea hotărârii 407
Concluzii scrise 217, 390, 420, 439, 476
Condamnare 396
Confiscare specială/extinsă. Punere în executare 574
Confiscarea sau desființarea unui înscris în caz de clasare 549[1]
Conflict de competență 51, 63
Confruntare 130
Consemnarea activităților de supraveghere tehnică 143
Consemnarea declarațiilor 110-112, 123, 130, 134, 135, 382
Conservarea datelor informatice 154
Conservarea materialelor rezultate din supravegherea tehnică 146
Constatarea încheierii unei convenții 138, 150
Constatarea unei infracțiuni de corupție 138, 150
Constituire de parte civilă 19
Consultarea dosarului *v.* avocat
Contestația privind durata procesului penal 488[1]-488[5]
Contestație. Cale de atac 425[1]
Contestație împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară 347

Contestație împotriva măsurilor asigurătorii 250
Contestație împotriva sentinței prin care se rezolvă cererea de reabilitare 535
Contestație în anulare
- admitere în principiu 431
- cale de atac 432
- calitate procesuală activă 427
- cazuri 426
- cerere de ▶ 427
- competență 429
- judecarea ▶ 432
- termen 428
Contestație le executare
- ▶ amenzilor judiciare 601
- ▶ dispozițiilor civile 600
- cazuri 598
- competență 598, 600
- procedură 597, 599
Continuarea acțiunii civile de către/față de succesori 24
Continuarea procesului la cererea suspectului sau a inculpatului 18
Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau a inculpatului 319
Contradictorialitate 351
Control judiciar
- competență 212, 213, 214
- condiții 211
- conținut 215
- durată 215¹
- încetare de drept 241
- înlocuire 215, 242
- revocare 242
Control judiciar pe cauțiune
- cauțiune 217
- competență 216
- condiții 216
- conținut 217
- încetare de drept 241
- înlocuire 217, 242
- revocare 242
Cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală 548
Corpuri delicte 197
Culpă profesională gravă *v.* acțiune în regres
Cuprinsul hotărârii penale 401
Curte de apel. Competență 38
Curtea Militară de Apel. Competență 39

Dare în urmărire
- activități ce pot fi efectuate 523
- cazuri 521
- instituții care pot solicita ▶ 521
- punerea în executare a ordinului de ▶ 522
- revocare 526
- supravegherea activității de urmărire 522
Date informatice. Noțiune 138
Date generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice/furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului 152
Decădere din exercitarea dreptului 268
Decesul suspectului sau inculpatului 16
Decizie penală. Noțiune 370
Declinare de competență 50, 58
Degradare militară. Punere în executare 564
Delegare 201
Deliberare 392-393
Denunț. Noțiune 290
Desemnarea altei instanțe 76
Desființarea unui înscris 25
Despăgubiri civile. Punere în executare 581
Detențiune pe viață
- înlocuire 584
- punere în executare 555
Dezbateri 388
Disjungerea acțiunii civile 20, 24, 25, 26
Disjungerea cauzelor 46
Dispariția dosarelor și a înscrisurilor judiciare
- competență 545
- constatare 543
- înlocuirea înscrisului dispărut 546
- obiect 544
- reconstituirea înscrisului sau dosarului dispărut 547
Dispozitivul hotărârii penale. Cuprins 404
Dispoziții civile
- contestație la executare 600
- punere în executare 579-581
Dispunerea unei măsuri privative de libertate pe nedrept. Repararea pagubei 9
Dizolvarea persoanei juridice. Punere în executare 498
Domiciliu. Noțiune 157

Dreptul de a consulta dosarul *v.* avocat
Dreptul de a fi informat asupra motivelor arestării 9
Dreptul de a fi informat despre faptă şi încadrarea juridică 10
Dreptul de a lua contact cu avocatul 89
Dreptul de a nu face nicio declaraţie 10, 83, 109, 209, 225, 377
Dreptul de exprimare în limba maternă 12
Dreptul la apărare 10
Dreptul la interpret 12
Dreptul la libertate şi siguranţă 9
Dreptul la repararea prejudiciului. Transmitere pe cale convenţională 20
Dreptul martorului de a nu se acuza 118
Dreptul martorului de a refuza să dea declaraţii 117
Drepturile inculpatului 83
Drepturile părţii civile 85
Drepturile părţii responsabile civilmente 87
Drepturile persoanei vătămate 81
Drepturile suspectului 78
Durata rezonabilă a procesului *v.* termen rezonabil

Efectele hotărârii civile în penal 28
Efectul devolutiv
- al apelului 417
- al recursului în casaţie 442
Efectul extensiv
- al apelului 419
- al recursului în casaţie 443
Efectul suspensiv al apelului 416
Eroare judiciară. Repararea pagubei materiale sau a daunei morale 538
Eroare materială. Îndreptare 278
Eşalonarea plăţii amenzii 497, 559
Examinare fizică 190
Examinare medico-legală a persoanei 189
Excepţie de neconstituţionalitate. Continuarea judecăţii 367
Excepţii de necompetenţă 47
Excluderea probelor obţinute ilegal 102
Executarea dispoziţiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească străină 549
Executarea hotărârilor penale
- ▶ altor dispoziţii 575-576
- ▶ dispoziţiilor civile 579-581
- ▶ dispoziţiilor privind cheltuielile judiciare avansate de stat 578
- ▶ măsurilor de siguranţă 566-574
- ▶ pedepselor complementare 498-502, 562-565
- ▶ pedepselor principale 555-561
- ▶ amenzii judiciare 577
- amânarea executării pedepsei închisorii sau a detenţiuni pe viaţă 589-591
- cereri fictive 601[1]
- contestaţie la executare 598-601
- instanţa de executare 553
- înlăturarea sau modificarea pedepsei 595-596
- înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunităţii 561
- înlocuirea pedepsei amenzii 560
- întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detenţiuni pe viaţă 592-594
- judecătorul delegat cu executarea 554
- mandat de executare 555-557
- ordin de interzicere a părăsirii ţării 555, 557
- rămânerea definitivă a hotărârii penale 551, 552
- schimbări în ▶ 583-588
Executarea mandatului de aducere 266
Executarea mandatului de arestare preventivă 231
Executarea mandatului de executare 556, 557
Executarea mandatului de supraveghere tehnică 142
Executarea ordinului de interzicere a părăsirii ţării 557
Exercitarea acţiunii penale
- autorizarea sau sesizarea organului competent 7
- condiţii 14
- obligativitate 7
- plângere prealabilă 7
Exercitarea cu bună-credinţă a dreptului la apărare 10
Exhumare 186
Expert
- audiere 179
- drepturi şi obligaţii 175
- incompatibilitate 174
- înlocuire 176
- numire 173
- subiect procesual 34

Expertiză
- ▶ genetică judiciară 191
- ▶ medico-legală psihiatrică 184
- ▶ toxicologică 188
- autopsie medico-legală 185, 187
- dispunere 172
- efectuare 177
- examinare fizică 190
- examinare medico-legală a persoanei 189
- exhumare 186
- nouă ▶ 181
- numirea expertului 173
- prelevare de mostre biologice 190
- prezentare de scripte de comparaţie 183
- raport de ▶ 178
- supliment de ▶ 180
Expunere. Conţinut 403
Extinderea acţiunii penale 311
Extinderea competenţei teritoriale 59
Extinderea urmăririi penale 311
Extrădare activă. Suspendarea judecăţii 368

Favorizarea infractorului. Competenţă de soluţionare 44
Fotografierea şi luarea amprentelor 196
Funcţii judiciare
- incompatibilitate 3
- separare 3

Garantarea dreptului la libertate şi siguranţă 9
Graţiere intervenită după condamnare. Aplicare 596

Hotărâre a altei instanţe decât cea penală. Efecte în penal 52
Hotărâre civilă. Efecte în penal 28
Hotărâre penală
- ▶ executorie 550
- ▶ supusă apelului 408
- ▶ supusă recursului în casaţie 434
- autoritate în civil 28
- comunicare 407
- cuprins 401
- feluri 370
- limitele desfiinţării în apel 423
- luare 394
- pronunţare 405
- rămânere definitivă a ▶ 551, 552
- redactare şi semnare 406
Hotărâri supuse apelului 408
Hotărâri supuse recursului în casaţie 434

Identificarea obiectelor 135, 160
Identificarea persoanelor 134
Imposibilitatea administrării probelor 383
In dubio pro reo 4
Incompatibilitate
- expert 174
- grefier 65
- judecător 64
- magistrat-asistent 65
- organ de cercetare penală 65
- procuror 65
Incompatibilitatea funcţiilor judiciare 3
Inculpat
- drepturi 83
- noţiune 82
- parte în procesul penal 32
- ultimul cuvânt 389, 420
Infirmarea actelor procesuale sau procedurale 304
Infracţiune flagrantă
- ▶ pedepsită la plângerea prealabilă 298
- constatare 293
- măsuri luate faţă de făptuitor 310
- noţiune 293
Infracţiune săvârşită în străinătate. Competenţă 42
Infracţiune săvârşită pe o navă/aeronavă. Competenţă 41, 42
Infracţiuni de audienţă. Constatare 360
Infracţiuni săvârşite pe teritoriul României. Competenţă 41
Inscripţie ipotecară 253
Instanţă de executare 553
Interceptarea convorbirilor şi comunicărilor 138
Interes public în exercitarea acţiunii penale 7
Interes public în urmărirea penală a inculpatului 318
Internare nevoluntară 184, 247
Internare într-un centru de detenţie. Punere în executare 515
Internare într-un centru educativ. Punere în executare 514

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Internare medicală
- menținere, înlocuire sau încetare 571
- provizorie 246, 247-248
- punere în executare 569
Interpret autorizat 12, 105
Interpret. Subiect procesual 34
Interpretarea şi aplicarea unitară a legii 471
Intervenirea unei legi penale noi. Efecte privind executarea pedepsei 595
Interzicerea desfăşurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea 493
Interzicerea dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie sau o altă activitate. Punere în executare 573
Interzicerea efectuării unor operațiuni patrimoniale de către persoana juridică 493
Interzicerea exercitării unor drepturi. Executare 562
Interzicerea încheierii unor acte juridice de către persoana juridică 493
Interzicerea participării persoanei juridice la procedurile de achiziții publice. Punere în executare 501
Interzicerea provocării săvârşirii sau continuării săvârşirii unei fapte penale 101
Interzicerea străinului de a se afla pe teritoriul României. Punere în executare 563
Investigatori cu identitate reală 148, 150
Investigatori sub acoperire 138, 148, 149
Inviolabilitatea domiciliului 11

Împăcarea 16
Înalta Curte de Casație şi Justiție. Competență 40
Începerea judecății 346
Începerea urmăririi penale 305
Încetarea de drept a măsurilor preventive 241
Încetarea procesului penal 386, 396
Încheiere
- care poate fi atacată cu contestație
~ aplicarea amnistiei şi grațierii intervenite după condamnare 596
~ dispunerea asupra măsurilor preventive în cazul persoanei juridice 493
~ dispunerea asupra măsurilor preventive în cursul judecății 206
~ dispunerea asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale 204
~ dispunerea asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare 205
~ dispunerea internării nevoluntare 184
~ dispunerea suspendării executării hotărârii supuse revizuirii 460
~ dispunerea suspendării judecății 367, 368
~ judecata în procedura de camera preliminară 347
~ soluționarea propunerii de internare medicală provizorie 248
~ soluționarea propunerii de obligare provizorie la tratament medical 246
~ soluționarea sesizării/cererii de confiscare/restituire a cauțiunii 217
- care poate fi atacată odată cu fondul
~ admiterea cererii de redeschidere a procesului penal 469
~ reunirea cauzelor 45
- cuprins 370
- definitivă/care nu este supusă căilor de atac
~ admiterea în principiu a cererii de revizuire 459
~ aplicarea măsurilor de supraveghere tehnică 140
~ aplicarea unei măsuri de protecție a martorului 128
~ confirmarea ordonanței de infirmare a clasării 335
~ confirmarea sau infirmarea măsurilor de supraveghere tehnică dispuse de procuror 141
~ disjungerea acțiunii civile 26
~ dispunerea înlocuirii sau reconstituirii dosarului sau înscrisului judiciar dispărut 544
~ prelungirea mandatului de supraveghere tehnică 144
~ respingerea cererii de recurs în casație 440
~ revocarea internării medicale în vederea efectuării expertizei psihiatrice 184
~ sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție în vederea pronunțării unei

hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept 476
~ soluționarea abținerii sau recuzării 68
~ soluționarea cererii de efectuare a examinării fizice 190
~ soluționarea cererii de încuviințare a percheziției domiciliare 158
~ soluționarea conflictului de competență 51
~ soluționarea plângerii contra soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată 341
- noțiune 370
- termen de întocmire 370
Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice. Punere în executare 500
Închisoare
- amânarea executării 589-591
- întreruperea executării 592-594
- punere în executare 555
Îndreptarea erorilor materiale 278
Înlăturarea omisiunilor vădite 279
Înlocuirea amenzii cu închisoarea 586
Înlocuirea amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității 560
Înlocuirea detențiunii pe viață 584
Înlocuirea înscrisului dispărut 546
Înlocuirea măsurilor preventive 237, 242
Înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoarea 561
Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical 568
Înregistrarea declarațiilor 110, 111, 112, 123, 129, 134, 135
Înscris declarat fals. Punerea în executare a dispoziției 580
Înscrisuri. Mijloace de probă 198
Întreruperea cursului justiției. Competență 40
Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiuni pe viață
- cazuri 592
- competență 593
- evidența întreruperilor 594

Judecata
- asigurarea apărării 356
- asigurarea ordinii și solemnității ședinței 359
- compunerea instanței 354
- ► de urgență 355
- ► în primă instanță 371-407
- înregistrarea cu mijloace tehnice audio 369
- locul desfășurării ► 350
- notele grefierului 369
- participarea părților și a procurorului 363-366
- pregătirea ședinței 361
- principii 351, 352
- strigarea cauzei și apelul celor citați 358
- suspendare 367, 368
- verificarea măsurilor preventive 362
Judecata în primă instanță
- administrarea de probe 375, 376
- amânarea pronunțării 391
- audierea participanților 378-381
- comunicarea hotărârii 407
- consemnarea declarațiilor 382
- deliberarea 392-393
- depunerea de concluzii scrise 390
- dezbaterile 388
- dispoziții privind măsurile preventive 399
- în caz de recunoaștere a învinuirii 374, 375, 377
- începerea cercetării judecătorești 376
- lămuriri și cereri 375
- luarea hotărârii 394
- măsuri premergătoare 373
- obiect 371
- prezentarea mijloacelor materiale de probă 384
- pronunțarea hotărârii 405
- punerea în libertate a inculpatului 399
- redactarea și semnarea hotărârii 406
- reluarea cercetării judecătorești/a dezbaterilor 389, 395
- rezolvarea acțiunii civile 396
- rezolvarea acțiunii penale 396
- schimbarea încadrării juridice 386
- terminarea cercetării judecătorești 387
- ultimul cuvânt al inculpatului 389
Judecător de cameră preliminară. Competență 54
Judecător de drepturi și libertăți. Competență 53
Judecător delegat cu executarea 554
Judecătorie. Competență 35

Legalitatea procesului penal 2
Lege penală de dezincriminare. Efecte privind executarea pedepsei 595
Lege penală mai favorabilă. Efecte privind executarea pedepsei 595
Liberare condiționată 587, 588
Limba oficială 12
Livrare supravegheată 138, 151
Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice 138
Locul săvârșirii infracțiunii. Noțiune 41
Loialitatea administrării probelor 101
Luarea hotărârii 394

Mandat de aducere 184, 265, 266
Mandat de arestare preventivă 230, 231, 232, 238
Mandat de executare 555-557
Mandat de percheziție 158
Mandat de supraveghere tehnică 140, 142, 144
Martor
- ▶ amenințat 125-129
- ▶ minor 124
- ▶ vulnerabil 130
- capacitate de a fi ▶ 115
- declarația ▶ 116
- dreptul de a nu se acuza 118
- dreptul de a refuza să dea declarații 117
- jurământ 121
- obligații 114, 120
- persoane audiate ca ▶ 114
- protecție 125-130
- subiect procesual 34
Măsuri asigurătorii
- aducere la îndeplinire 251
- competență 249
- condiții 249
- contestare 250, 250[1]
- dispunerea odată cu soluționarea acțiunii civile 397
- în cazul persoanei juridice 494
- încetare de drept 397
- poprirea 254
- restabilirea situației anterioare 256, 397
- restituirea lucrurilor ridicate 255, 397
- sechestrul 252, 253
Măsuri de siguranță cu caracter medical. Aplicare provizorie 245-248
Măsuri de siguranță provizorii. Punere în executare 572
Măsuri de siguranță. Punere în aplicare 566-574
Măsuri educative neprivative de libertate
- prelungire sau înlocuire 513
- punere în executare 511
Măsuri educative privative de libertate. Amânare sau întrerupere 519
Măsuri preventive
- actul prin care se dispun 203
- aplicabile minorilor 243-244[1]
- aplicabile persoanei juridice 493
- arestarea preventivă 223-240
- arestul la domiciliu 218-222
- calculul termenelor 271
- categorii 202, 493
- căi de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra ▶ 204, 205, 206
- competență 203
- condiții 202
- controlul judiciar 211-215
- controlul judiciar pe cauțiune 216-217
- în cursul judecății în primă instanță 399
- în procedura de cameră preliminară 348
- la admiterea cererii de redeschidere a procesului penal 469
- la soluționarea apelului 423, 424
- la soluționarea recursului în casație 448
- modificarea conținutului 208[1]
- reținerea 209-210
- scop 202
- verificare în cursul judecății 208, 362
- verificare în procedura camerei preliminare 207
Măsuri și obligații impuse de instanță. Punere în executare 576
Mediere 16, 23
Menținerea, înlocuirea sau încetarea internării medicale 571
Metode speciale de supraveghere sau cercetare 138-153
Mijloace de probă 97
Mijloace de probă scrise 198
Mijloace materiale de probă 197
Minor
- aplicarea măsurilor preventive 243-244[1]

- procedura în cauzele cu infractori ▶ 504-520
Minută
- conținut 400
- întocmire obligatorie 140, 144, 158, 250, 346
Modificarea actelor procedurale 277
Modificarea pedepsei. Competență 585

Ne bis in idem 6
Neagravarea situației
- în propriul apel 418
- în propriul recurs în casație 444
Nedenunțarea unor infracțiuni. Competență de soluționare 44
Nemijlocirea 351
Notare ipotecară 253
Nouă expertiză 181
Nulitate
- ▶ absolută 281
- ▶ a actului făcut peste termen 268
- ▶ relativă 282
- efecte 280

Obiectul acțiunii penale 14
Obiectul judecății 371
Obiectul probațiunii 98
Obiectul urmăririi penale 285
Obligarea la tratament medical
- înlocuire sau încetare 568
- provizorie 245-246
- punere în executare 566
Obligativitatea asigurării exercitării dreptului la apărare 10
Obligativitatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale 7
Obligații în caz de renunțare la urmărirea penală 318
Obligații în cazul controlului judiciar/ controlului judiciar pe cauțiune 215, 217
Obținerea de date privind situația financiară a unei persoane 138, 153
Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane 146[1]
Obținerea datelor de trafic și de localizare 152
Omisiune vădită. Înlăturare 279
Opinie separată. Obligativitatea motivării 394
Oralitatea 351
Ordin de dare în urmărire. Emitere, comunicare 521
Ordin de interzicere a părăsirii țării. Conținut 555
Ordonanța de începere a urmăririi penale 305
Ordonanța procurorului în cursul urmăririi penale. Conținut 286
Organe de cercetare penală ale poliției judiciare
- atribuții 55
- competență 57
Organe de cercetare penală speciale
- atribuții 55
- competență 57
Organe de constatare. Acte, competență și atribuții 61
Organe de urmărire penală. Atribuții 55, 306
Organe judiciare. Enumerare 30
Organe speciale de constatare. Subiecți procesual 34

Parte civilă
- constituire 20
- drepturi 85
- noțiune 84
- parte în procesul penal 32
- renunțare la pretențiile civile 22
Parte introductivă a hotărârii penale. Conținut 402
Parte responsabilă civilmente
- drepturi 21, 87
- intervenire în proces 21
- introducere în proces 21
- noțiune 86
- parte în procesul penal 32
Participanții în procesul penal 29
Părțile în procesul penal 32
Pedeapsă accesorie. Punere în executare 555
Pedepse complementare. Punere în executare 498-502, 562-565
Percheziție
- ▶ a unui vehicul 167
- ▶ corporală 165, 166
- ▶ domiciliară 157-164
- ▶ informatică 168, 168[1]
- efectuare 159
- identificarea, conservarea și valorificarea obiectelor ridicate 160, 162, 163
- în procedura dării în urmărire 523

- mandat de ▶ 158
- proces-verbal de ▶ 161, 166
- ridicarea de obiecte şi înscrisuri 159, 169, 171, 523
Persoană vătămată
- drepturi 80
- noţiune 79
- subiect procesual principal 33
Plângere împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală
- contra actelor procurorului
~ competenţă 339
~ termen de depunere 339
~ termen de soluţionare 339
- contra măsurilor şi actelor organelor de cercetare penală
~ calitate procesuală activă 336
~ competenţă 336
~ termen de rezolvare 338
- contra soluţiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată
~ competenţă 340
~ soluţii 341
- dreptul avocatului de a formula ▶ 95
Plângere împotriva ordonanţei prin care s-a dispus reţinerea 209
Plângere prealabilă
- infracţiuni flagrante 298
- obligaţiile organului de urmărire penală 297, 298
- organul căruia i se adresează 295
- punerea în mişcare şi exercitarea acţiunii penale 7
- retragere. Efecte 16
- termen de introducere 296
Plângere. Mod de sesizare a organelor judiciare 289
Poprire 254
Predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice 170
Prelevare de mostre biologice 190
Preluarea cauzelor de la alte parchete 325
Prelungirea arestării preventive 234-237
Prelungirea internării medicale 184
Prelungirea mandatului de supraveghere tehnică 144
Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate 513
Prescripţie 16, 18, 319
Prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii 560, 561
Prezumţie de nevinovăţie 4, 99
Principiul loialităţii administrării probelor 101
Privare nelegală de libertate. Repararea pagubei materiale sau a daunei morale 539
Probe
- administrare 100
- audierea anticipată 308
- apreciere 103
- corpuri delicte 197
- excluderea ▶ obţinute ilegal 102
- imposibilitatea administrării ▶ 383
- înscrisuri 198
- loialitatea administrării ▶ 101
- mijloace de ▶ 97, 197
- mijloace de ▶ scrise 198
- mijloace materiale de ▶ 197, 384
- noţiune 97
- obiect 98
- procedee probatorii 104-201
- readministrare în apel 420
- renunţare la ▶ 383
- sarcina ▶ 99
Procedee probatorii
- audierea persoanelor 104-131, 378-381
- cercetarea la faţa locului 192
- conservarea datelor informatice 154
- definiţie 97
- expertiza 172-191
- fotografierea şi luarea amprentelor 196
- identificarea persoanelor şi a obiectelor 132-137
- metode speciale de supraveghere sau cercetare 138-153
- percheziţia 156-171
- reconstituirea 193
Procedura în cauzele cu infractori minori
- amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate 519
- compunerea instanţei 507
- judecata 509
- persoane chemate la judecată 508
- persoane chemate la organul de urmărire penală 505
- prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate 513
- punerea în executare a măsurilor educative 511, 514, 515
- referat de evaluare 506

- schimbări privind măsurile educative privative de libertate 516, 517, 518
Procedura reabilitării
- ▶ de drept 528
- ▶ judecătorească
~ anulare 536
~ calitate procesuală activă 530
~ cerere de ▶ 530
~ competență 529
~ contestație 535
~ măsuri premergătoare 531
~ mențiuni despre ▶ 537
~ respingerea cererii pentru neîndeplinirea condițiilor de fond și de formă 532
~ situațiile privind despăgubirile civile 534
~ soluționarea cererii 533
Proceduri speciale
- acordul de recunoaștere a vinovăției 478-488
- confiscarea sau desființarea unui înscris în caz de clasare 549[1]
- cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală 548-549
- darea în urmărire 521-526
- dispariția dosarelor și a înscrisurilor judiciare 543-547
- procedura în cauze cu infractori minori 504-520
- reabilitarea 527-537
- repararea pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau de privare nelegală de libertate 538-542
- tragerea la răspundere a persoanei juridice 489-503
Proces-verbal de percheziție 161, 168
Proces-verbal de sechestru 253
Proces-verbal. Mijloc de probă 198, 199
Procuror
- atribuții 55
- competență 56
- conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală 299-304
- dispoziții obligatorii 303
- efectuarea urmăririi penale 324-326
- infirmarea actelor procesuale sau procedurale 304
- participare obligatorie 128, 140, 158, 168, 184, 204, 205, 212, 214, 219, 220, 222, 225, 235, 241, 242, 246, 248, 250, 308, 353, 363, 368, 420, 445, 465, 493, 503, 535, 597
- rol activ 363
- verificarea lucrărilor urmăririi penale 322
Pronunțarea hotărârii 405
Protecția investigatorilor sub acoperire 149
Protecția martorilor 125-130
Publicarea hotărârii de condamnare. Punere în executare 565
Publicitatea ședinței de judecată 352
Punerea în executare
- a afișării sau publicării hotărârii de condamnare a persoanei juridice 502
- a amenzii aplicate persoanei juridice 497
- a amenzii judiciare 577
- a amenzii penale 497, 559
- a avertismentului 575
- a confiscării speciale/extinse 574
- a degradării militare 564
- a dispozițiilor privind cheltuielile judiciare avansate de stat 578
- a dispozițiilor privind declararea ca fals a unui înscris 580
- a dispozițiilor privind despăgubirile civile 581
- a dispozițiilor privind restituirea lucrurilor și valorificarea celor neridicate 579
- a dizolvării persoanei juridice 498
- a internării într-un centru de detenție 515
- a internării într-un centru educativ 514
- a internării medicale 569
- a interzicerii dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie sau o altă activitate 573
- a interzicerii exercițiului unor drepturi 562
- a interzicerii participării la procedurile de achiziții publice 501
- a interzicerii străinului de a se afla pe teritoriul României 563
- a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice 500
- a închisorii și a detențiunii pe viață 555
- a mandatului de executare 556, 557
- a măsurilor de siguranță provizorii 572

- a măsurilor educative neprivative de libertate 511
- a măsurilor şi a obligaţiilor impuse de instanţă 576
- a ordinului de dare în urmărire 522
- a pedepsei accesorii 555
- a plasării sub supraveghere judiciară 501[1]
- a publicării hotărârii de condamnare 565
- a suspendării activităţii persoanei juridice 499
Punerea în mişcare a acţiunii penale
- autorizarea sau sesizarea organului competent 7
- competenţă 309
- obligativitate 7
- plângere prealabilă 7

Radierea persoanei juridice 16
Raport de constatare 181[1]
Raport de expertiză 178, 185, 189
Rămânerea definitivă a hotărârii penale 551, 552
Răspunderea penală a persoanei juridice
- citare 492
- efectele fuziunii, absorbţiei, divizării, reducerii capitalului social, dizolvării sau lichidării 496
- informarea organelor prevăzute de lege 495
- măsuri preventive 493
- obiect 490
- punerea în executare a pedepsei principale şi a pedepselor complementare 497-503
- reabilitare de drept 528
- reprezentare 491
- supravegherea executării pedepselor complementare 503
Reabilitare *v.* procedura reabilitării
Rea-credinţă *v.* acţiune în regres
Rechizitoriul 328-331
Reconstituire 193
Reconstituirea înscrisului sau dosarului dispărut 547
Recunoaşterea actelor judiciare străine 549
Recunoaşterea pretenţiilor civile 23
Recunoaşterea învinuirii 374, 375, 377
Recurs în casaţie
- admitere în principiu 440
- calitate procesuală activă 436
- cazuri 438
- cerere de ▶ 437
- competenţă 433
- comunicarea cererii de ▶ 439
- conţinutul deciziei 449
- efect devolutiv 442
- efect extensiv 443
- hotărâri supuse ▶ 434
- judecarea ▶ 446
- limitele rejudecării 450
- neagravarea situaţiei în propriul ▶ 444
- rejudecarea după casare 451
- retragerea ▶ 436
- scop 433
- soluţii 448
- termen 435
Recurs în interesul legii
- calitate procesuală activă 471
- cerere de ▶ 471
- complet de judecată. Compunere 473
- condiţii de admisibilitate 472
- conţinutul deciziei 474
- efecte 474
- încetarea efectelor deciziei 474[1]
- judecare 473
- termen de soluţionare 473
Recuzare 67, 68, 69, 70
Redactarea şi semnarea hotărârii 406
Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate
- calitate procesuală activă 466
- cerere de ▶ 467
- competenţă 467
- judecare 469
- măsuri premergătoare 468
- rejudecarea cauzei 470
- termen 466
Redeschiderea urmăririi penale 335
Referat de evaluare a minorului 506
Referatul organului de cercetare penală 286
Rejudecarea cauzei
- după admiterea în principiu a cererii de revizuire 461
- după casarea hotărârii 451
- după desfiinţarea hotărârii în apel. Limite 425
- în caz de redeschidere a procesului penal 470

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Reluarea cercetării judecătoreşti 389, 395
Reluarea dezbaterilor *v.* reluarea cercetării judecătoreşti
Reluarea urmăririi penale
- după suspendare 333
- în caz de redeschidere 335
- în caz de restituire 334
Renunțare la apel 414
Renunțare la aplicarea pedepsei 396
- anulare 581[1]
Renunțare la exercitarea acțiunii penale 7
Renunțare la pretențiile civile. Efecte 22
Renunțare la probe 383
Renunțare la urmărirea penală 17, 18, 318, 319
Repararea pagubei. Dispunerea unei măsuri privative de libertate pe nedrept 9
Repararea pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară, de privare nelegală de libertate sau în alte cazuri
- acțiune în regres 542
- calitate procesuală activă 541
- calitate procesuală pasivă 541
- cazuri 538, 539
- felul ▶ 540
- întinderea ▶ 540
- taxă judiciară de timbru. Scutire 541
- termen 541
Reprezentantul persoanelor vătămate. Desemnare 80
Reprezentare 96, 491
Repunere în termen 411
Repunerea cauzei pe rol *v.* reluarea cercetării judecătoreşti
Respectarea demnității umane şi a vieții private 11
Restabilirea situației anterioare 25, 256
Restituirea cauzei la parchet 346
Restituirea lucrului 25, 579
Restrângerea exercitării unor drepturi 11
Retragerea apelului 415
Retragerea plângerii prealabile 16, 18, 319
Reținere
- actul prin care se dispune 209
- cale de atac 209
- competență 209
- condiții privind dispunerea 209
- inculpat/suspect minor 243-244[1]
- încetare de drept 241
- încunoştințarea despre ▶ 210
- înlocuire 242
- revocare 242
Reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poştale 138, 147
Reunirea cauzelor 43, 44, 45
Revenire asupra renunțării la apel 415
Revizuire
- ▶ în cazul hotărârilor C.E.D.O. 465
- admitere în principiu 459
- cale de atac 463, 465
- calitate procesuală activă 455, 465
- cazuri 453
- cerere de ▶ 456
- competență 458, 485
- efecte în cazul respingerii cererii 464
- hotărâri supuse ▶ 452, 465
- rejudecarea cauzei 461
- soluții 462, 465
- termen 457, 465
Revocarea măsurilor preventive 242, 493
Revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei 582
Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere 583
Ridicarea de obiecte sau înscrisuri 159, 169, 171

Sarcina probei 99
Schimbarea încadrării juridice 311, 386
Schimbări privind măsurile educative privative de libertate 516, 517, 518
Scopul normelor de procedură penală 1
Scripte de comparație 183
Sechestru 252, 253
Secretul corespondenței 11
Sentință. Noțiune 370
Separarea funcțiilor judiciare 3
Sesizarea instanței prin rechizitoriu 329
Sesizarea Înaltei Curți de Casație şi Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept
- calitate procesuală activă 475
- competență 475
- conținutul deciziei 477
- efecte 477
- încetarea efectelor deciziei 477[1]
- judecare 476
- obiect 475
- termen de soluționare 476

Sesizarea organelor de urmărire penală
- constatarea infracțiunii flagrante 293
- denunț 290
- examinarea ▶ 294
- plângere 289
- plângere prealabilă 295-298
- sesizare din oficiu 292
- sesizarea persoanelor cu funcții de conducere sau de control 291
Sistem informatic. Noțiune 138
Solicitarea și obținerea datelor referitoare la tranzacțiile financiare și a datelor financiare 138
Soluții în revizuire 462
Soluții la judecata în apel 421
Soluții la judecata în recurs în casație 448
Soluționarea acțiunii civile la instanța civilă 27
Stingerea acțiunii penale 17
Strămutare
- cerere 72
- competență 40
- efecte 72
- soluționare 73, 74
- temei 71
Subiecți procesuali 34
Subiecți procesuali principali 33, 77-81
Supliment de expertiză 180
Supraveghere tehnică 138-146, 523, 524
Supraveghere video, audio sau prin fotografiere 138
Suspect
- aducerea la cunoștință a calității 307
- drepturi 78
- noțiune 77
- subiect procesual principal 33
Suspendarea activității persoanei juridice. Punere în executare 499
Suspendarea executării hotărârii 411, 416, 430, 441, 460, 465
Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. Revocare sau anulare 583
Suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice 493
Suspendarea judecății
- acțiune civilă 27
- boală gravă a inculpatului 367
- conflict pozitiv de competență 51
- sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept 476
Suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice 493
Suspendarea urmăririi penale 312, 313

Ședință nepublică 352, 509, 535
Ședință publică 352

Tăinuire. Competență de soluționare 44
Termen
- acte considerate ca făcute în ▶ 270
- calcul 269, 271
- consecințele nerespectării ▶ 268
- în cunoștință 353
- preschimbare 353
Termenul rezonabil al procesului penal 8, 24, 26, 239, 356
Terminarea urmăririi penale 321-323
Traducător autorizat 12
Tragerea la răspundere penală a persoanei juridice 489-503
Transfer de proceduri 16
Tranzacție 23
Tratament medical sub pază permanentă 240
Trecerea/trimiterea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul 302, 323
Tribunal. Competență 36
Tribunal militar. Competență 37
Trimiterea cauzei la un alt parchet 326

Ultimul cuvânt al inculpatului 389
Urmărirea penală
- ▶ efectuată de către procuror 324-326
- actele organelor de ▶ 286, 287
- clasarea 315-316
- conducerea și supravegherea activității de ▶ 299-304
- continuarea ▶ la cererea suspectului sau a inculpatului 319
- desfășurarea ▶ 305-311
- efectuarea de verificări prealabile 294[1]
- extinderea ▶ 311
- începerea ▶ 305
- obiect 285
- plângerea contra măsurilor și actelor de ▶ 336-341

- rechizitoriul 328-331
- redeschiderea ▶ 335
- reluarea ▶ 332-335
- renunțarea la ▶ 318
- restituirea dosarului organului de cercetare penală 317, 323
- rezolvarea cauzelor 327
- schimbarea încadrării juridice 311
- sesizarea instanței 329
- sesizarea organelor de ▶ 288-294
- soluții de neurmărire şi de netrimitere în judecată 314
- suspendarea ▶ 312, 313
- terminarea ▶ 321-323
- trimiterea cauzei la alt organ de cercetare penală 323

Utilizarea investigatorilor sub acoperire 138, 148

Valorificarea bunurilor mobile sechestrate 252[1]-252[4]

Verificarea competenței 58

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Legea nr. 255/2013

pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale

publicată în
M. Of. nr. 515 din 14 august 2013

cu modificările aduse prin:

- **O.U.G. nr. 116/2013** privind măsurile necesare pentru funcţionarea comisiilor de evaluare din penitenciare, din centrele de reeducare şi din centrele de reţinere şi arestare preventivă, precum şi pentru stabilirea unor măsuri în vederea bunei funcţionări a instanţelor pe durata desfăşurării activităţii acestor comisii (M. Of. nr. 837 din 24 decembrie 2013), aprobată prin Legea nr. 120/2016 (M. Of. nr. 503 din 5 iulie 2016);
- **Legea nr. 85/2014** privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă (M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014).

- extras -

Titlul I. Dispoziţii generale

Capitolul I. Obiectul reglementării

Art. 1. Prezenta lege are ca obiect punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, prin reglementarea situaţiilor tranzitorii rezultând din intrarea sa în vigoare, precum şi prin punerea de acord a legislaţiei cu dispoziţiile acesteia.

Art. 2. În cuprinsul prezentei legi, termenii şi expresiile de mai jos au următorul înţeles:

a) *Codul de procedură penală* – Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările şi completările aduse prin prezenta lege;

b) *Codul de procedură penală din 1968* – Legea nr. 29/1968 privind Codul de procedură penală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 78 din 30 aprilie 1997, cu modificările şi completările ulterioare;

c) *legea veche* – Codul de procedură penală din 1968, precum şi orice dispoziţii cu caracter procesual penal anterioare intrării în vigoare a prezentei legi;

d) *legea nouă* – Codul de procedură penală şi dispoziţiile cu caracter procesual penal, astfel cum au fost modificate prin titlurile II şi III;

e) *Codul penal din 1968* – Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modificările şi completările ulterioare.

Capitolul II. Dispoziții privind situațiile tranzitorii

Art. 3. Legea nouă se aplică de la data intrării ei în vigoare tuturor cauzelor aflate pe rolul organelor judiciare, cu excepțiile prevăzute în cuprinsul prezentei legi.

Art. 4. (1) Actele de procedură îndeplinite înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare la data îndeplinirii lor, rămân valabile, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.

(2) Nulitatea oricărui act sau oricărei lucrări efectuate înainte de intrarea în vigoare a legii noi poate fi invocată numai în condițiile Codului de procedură penală.

(3) În cauzele aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, încălcarea, în cursul urmăririi penale, a dispozițiilor legale privind prezența obligatorie a învinuitului sau a inculpatului ori asistarea obligatorie a acestora de către apărător poate fi invocată până la începerea dezbaterilor.

Art. 5. (1) Cauzele aflate în cursul urmăririi penale la data intrării în vigoare a legii noi rămân în competența organelor de urmărire penală legal sesizate, urmând a fi soluționate potrivit acesteia, cu excepția cauzelor de competența parchetelor militare şi a secțiilor militare din cadrul parchetelor competente.

(2) Sesizarea instanței în cauzele prevăzute la alin. (1) se va face potrivit normelor de competență din legea nouă.

(3) La judecarea cauzelor şi la soluționarea propunerilor, contestațiilor, plângerilor sau a oricăror alte cereri în care cercetarea penală a fost efectuată de Direcția Națională Anticorupție potrivit legii vechi, precum şi a celor care au rămas în competența acesteia în condițiile alin. (1), participă procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție.

Art. 6. (1) Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță la data intrării în vigoare a legii noi în care nu s-a început cercetarea judecătorească se soluționează de către instanța competentă conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeaşi lege.

(2) În situația prevăzută la alin. (1), instanța pe rolul căreia se află cauza o trimite judecătorului de cameră preliminară, pentru a proceda potrivit art. 342-348 din Codul de procedură penală, ori, după caz, o declină în favoarea instanței competente.

Art. 7. Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță în care s-a început cercetarea judecătorească anterior intrării în vigoare a legii noi rămân în competența aceleiaşi instanțe, judecata urmând a se desfăşura potrivit legii noi.

Art. 8. Hotărârile pronunțate în primă instanță după intrarea în vigoare a legii noi sunt supuse căilor de atac, termenelor şi condițiilor de exercitare ale acestora, prevăzute de legea nouă.

Art. 9. (1) Sentințele supuse căilor de atac ordinare potrivit legii vechi, cu privire la care termenul de declarare a căii ordinare de atac nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi, sunt supuse apelului. Apelul se judecă de către instanța competentă conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeaşi lege.

(2) Cererile de recurs împotriva sentințelor prevăzute la alin. (1) depuse anterior intrării în vigoare a legii noi se vor considera cereri de apel.

(3) În cazul prevăzut la alin. (1), termenul de declarare a apelului se calculează potrivit art. 363 din Codul de procedură penală din 1968.

(4) Deciziile pronunțate în apelurile soluționate potrivit alin. (1) sunt definitive, în condițiile art. 552 din Codul de procedură penală.

(5) Sentințele prin care s-a dispus, potrivit legii vechi, restituirea cauzei procurorului cu privire la care termenul de declarare a recursului nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse contestației, potrivit art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală.

(6) Contestația prevăzută la alin. (5) se soluționează de către judecătorul de cameră preliminară al instanței ierarhic superioare celei căreia îi revine, potrivit legii noi, competența să judece cauza în primă instanță ori, după caz, de către completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

(7) Cererile de recurs împotriva sentințelor prevăzute la alin. (5), depuse anterior intrării în vigoare a legii noi, se vor considera contestații.

(8) Termenul de declarare a contestației prevăzute la alin. (5) se calculează potrivit art. 332 alin. (4) din Codul de procedură penală din 1968.

Art. 10. (1) Apelurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală se soluționează de către aceeași instanță, potrivit dispozițiilor din legea nouă privitoare la apel.

(2) Recursurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, declarate împotriva hotărârilor pentru care legea veche nu prevede calea de atac a apelului, se soluționează de către aceeași instanță, conform dispozițiilor din legea nouă privitoare la apel.

(3) Deciziile pronunțate în apelurile soluționate potrivit alin. (1) și (2) sunt definitive, în condițiile art. 552 alin. (1) din Codul de procedură penală.

(4) Recursurile în curs de judecată la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, declarate împotriva sentințelor prin care s-a restituit cauza procurorului, se soluționează conform dispozițiilor din legea nouă privitoare la contestație de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond ori, după caz, de către completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Art. 11. (1) Deciziile pronunțate în apel înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură penală cu privire la care termenul de declarare a căii ordinare de atac prevăzute de legea anterioară nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse recursului în casație.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1), termenul de 30 de zile de declarare a recursului în casație curge după cum urmează:

a) de la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, pentru procuror și pentru părțile cu privire la care legea anterioară nu prevedea obligația comunicării deciziei de apel, precum și pentru părțile cărora decizia le-a fost comunicată anterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală;

b) de la data comunicării, pentru părțile cărora decizia le-a fost comunicată după data intrării în vigoare a Codului de procedură penală.

(3) Cererile de recurs împotriva deciziilor prevăzute la alin. (1), depuse anterior intrării în vigoare a legii noi, se vor considera cereri de recurs în casație.

(4) Soluționarea recursului în casație este supusă dispozițiilor Codului de procedură penală.

(5) Deciziile prevăzute la alin. (1) devin definitive la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală.

Art. 12. (1) Recursurile în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, declarate împotriva hotărârilor care au fost supuse apelului potrivit legii vechi, rămân în competența aceleiași instanțe și se judecă potrivit dispozițiilor legii vechi privitoare la recurs.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1), prin derogare de la dispozițiile art. 552 alin. (1) din Codul de procedură penală, hotărârea instanței de apel rămâne definitivă la data soluționării recursului, dacă acesta a fost respins ori dacă a fost admis și procesul a luat sfârșit în fața instanței de recurs.

(3) Hotărârile pronunțate în recursul soluționat potrivit alin. (1) nu pot fi atacate cu recurs în casație.

Art. 13. Hotărârile rămase definitive anterior intrării în vigoare a legii noi nu pot fi atacate cu recurs în casație în condițiile legii noi.

Art. 14. (1) Rejudecarea cauzei de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată ori de către instanța competentă, dispusă după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, se desfășoară conform legii noi.

(2) În cauzele în care rejudecarea s-a dispus anterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală, dispozițiile art. 5-10 se aplică în mod corespunzător.

Art. 15. (1) Plângerile împotriva soluțiilor procurorului de netrimitere în judecată, aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii noi, continuă să se judece de către instanțele competente potrivit legii vechi, conform regulilor prevăzute de aceeași lege.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1), instanța care admite plângerea și reține cauza spre judecare conform art. 278[1] alin. (8) lit. c) din Codul de procedură penală din 1968 face în mod corespunzător aplicarea dispozițiilor art. 341 alin. (7) pct. 2 din Codul de procedură penală, cu privire la probele și actele de urmărire penală. Încheierea este supusă contestației, în condițiile legii noi.

(3) Soluțiile de netrimitere în judecată cu privire la care termenul de formulare a plângerii la instanță nu a expirat la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse plângerii la judecătorul de cameră preliminară, în condițiile prevăzute de art. 340 din Codul de procedură penală. Plângerea se soluționează potrivit legii noi.

Art. 16. (1) Măsurile preventive aflate în curs de executare la data intrării în vigoare a legii noi continuă și se mențin pe durata pentru care au fost dispuse, în condițiile prevăzute de legea veche. La expirarea acestei durate, măsurile preventive pot fi prelungite ori, după caz, menținute, revocate sau înlocuite cu o altă măsură preventivă, în condițiile legii noi.

(2) La expirarea duratei măsurii preventive a obligării de a nu părăsi localitatea ori a obligării de a nu părăsi țara, aflate în curs de executare la data intrării în vigoare

a legii noi, se poate lua împotriva inculpatului oricare dintre măsurile preventive prevăzute de legea nouă.

(3) În cauzele aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, măsura preventivă a obligării de a nu părăsi localitatea ori cea a obligării de a nu părăsi țara, aflată în curs de executare, se menține până la termenul de judecată acordat în cauză, când instanța poate lua împotriva inculpatului oricare dintre măsurile preventive prevăzute de legea nouă.

Art. 17. (1) Propunerile, cererile sau orice alte cauze privind luarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea sau încetarea măsurilor preventive, în cursul urmăririi penale, aflate în curs de soluționare în primă instanță la data intrării în vigoare a legii noi, se soluționează de către judecătorul de drepturi și libertăți competent conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeași lege.

(2) Recursurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, declarate împotriva încheierilor din cursul urmăririi penale privitoare la măsurile preventive, rămân în competența aceleiași instanțe și se judecă potrivit regulilor prevăzute de legea veche. Dacă instanța admite recursul și casează încheierea, procedează la rejudecarea cauzei conform legii noi, putând lua oricare dintre măsurile preventive prevăzute de aceasta.

Art. 18. Recursurile aflate în curs de judecată la data intrării în vigoare a legii noi, declarate împotriva încheierilor prin care, în cursul judecății, s-a dispus luarea, menținerea, revocarea, înlocuirea sau încetarea măsurilor preventive, rămân în competența aceleiași instanțe și se judecă potrivit regulilor prevăzute de legea veche. Dacă instanța admite recursul și casează încheierea, procedează la rejudecarea cauzei conform legii noi, putând lua oricare dintre măsurile preventive prevăzute de aceasta.

Art. 19. Atunci când, în cursul procesului, se constată că în privința unei fapte comise anterior intrării în vigoare a Codului penal sunt aplicabile dispozițiile art. 18^1 din Codul penal din 1968, ca lege penală mai favorabilă, procurorul dispune clasarea, iar instanța dispune achitarea, în condițiile Codului de procedură penală.

Art. 20. (1) La data intrării în vigoare a prezentei legi, Tribunalul Militar București și Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar București se desființează.

(2) Posturile ocupate și personalul din cadrul Tribunalului Militar București și Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar București se transferă la Tribunalul Militar Teritorial București sau, după caz, la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București, iar posturile vacante, în funcție de necesități, se pot transfera și la alte instanțe militare sau parchete militare. Persoanele care ocupă funcții de conducere la instanța sau parchetul desființat se transferă pe posturi de execuție la Tribunalul Militar Teritorial București sau, după caz, la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București.

(3) Spațiile și dotările materiale ale Tribunalului Militar București și ale Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar București vor fi preluate prin redistribuire de Tribunalul Militar Teritorial București, respectiv de Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București.

(4) La data desființării Tribunalului Militar Bucureşti, Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti îşi schimbă denumirea în Tribunalul Militar Bucureşti, iar Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti îşi schimbă denumirea în Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti.

(5) Prin aplicarea dispoziţiilor alin. (1)-(4), tribunalele militare Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara devin echivalente în grad tribunalelor.

(6) Personalul din cadrul tribunalelor militare Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara care are grad profesional de judecătorie dobândeşte, la data intrării în vigoare a prezentei legi, gradul profesional de tribunal, precum şi drepturile şi obligaţiile aferente. Posturile de conducere de la tribunalele militare Cluj, Iaşi şi Timişoara se ocupă în condiţiile prevăzute de art. 48 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

(7) Personalul din cadrul parchetelor militare de pe lângă tribunalele militare Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara care are grad profesional de parchet de pe lângă judecătorie dobândeşte, la data intrării în vigoare a prezentei legi, gradul profesional de parchet de pe lângă tribunal, precum şi drepturile şi obligaţiile aferente acestuia. Posturile de conducere de la parchetele militare de pe lângă tribunalele militare Cluj, Iaşi şi Timişoara se ocupă în condiţiile prevăzute de art. 49 din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

(8) Noile state de funcţii şi de personal pentru Tribunalul Militar Bucureşti şi pentru Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti se aprobă prin ordin comun al ministrului justiţiei şi al ministrului apărării naţionale, cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii.

Art. 21. (1) Cauzele aflate pe rolul Tribunalului Militar Bucureşti, care se desfiinţează, vor fi preluate pe cale administrativă, în termen de 3 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, de Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, redenumit conform art. 20 alin. (4), care continuă soluţionarea acestora.

(2) Cauzele aflate în curs de soluţionare la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Bucureşti, care se desfiinţează, vor fi preluate pe cale administrativă, în termen de 3 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, redenumit conform art. 20 alin. (4), care continuă soluţionarea acestora.

Art. 22. Ori de câte ori alte acte normative, cu excepţia Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare, a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, a Legii nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, neprivative de libertate şi a Legii nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune, fac referire la măsura arestării preventive, referirea se consideră a fi făcută şi la măsura arestului la domiciliu.

Art. 23.[1] (1) Cererile, contestațiile şi sesizările introduse în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, având ca obiect aplicarea art. 4 şi 6 din această lege în cazul hotărârilor rămase definitive anterior intrării ei în vigoare, se soluționează după procedura prevăzută în prezentul articol, care se completează cu dispozițiile Codului de procedură penală.

(2) Cererile, contestațiile şi sesizările privind persoanele aflate în executarea pedepselor şi a măsurilor educative privative de libertate se soluționează de urgență şi cu precădere de către instanța corespunzătoare în grad instanței de executare în a cărei circumscripție se află locul de deținere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de reeducare. Dispozițiile prezentului alineat se aplică şi cererilor, contestațiilor şi sesizărilor privind persoanele aflate în amânarea sau întreruperea executării pedepselor sau a măsurilor educative.

(3) În cazurile prevăzute la alin. (2), dacă, potrivit Codului de procedură penală, competența ar reveni mai multor instanțe de grad diferit, competența de a soluționa cauza cu privire la toate incidentele la executare privind aceeaşi persoană revine instanței superioare în grad.

(4) Instanța sesizată cu privire la situațiile prevăzute la alin. (2) va examina şi rezolva, din oficiu, referitor la aceeaşi persoană, orice aspecte necesare soluționării cauzei.

(5) Comisiile constituite în baza Hotărârii Guvernului nr. 836/2013 privind constituirea şi atribuțiile comisiilor de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor şi măsurilor educative privative de libertate din perspectiva noilor reglementări penale şi procesual penale sesizează instanța competentă în situațiile în care cel puțin unul dintre membrii lor apreciază că sunt aplicabile dispozițiile art. 4 sau ale art. 6 din Legea nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare.

(6) În cazurile în care apreciază că executarea pedepsei urmează să înceteze în cursul lunii februarie 2014, comisiile sesizează instanța competentă potrivit prezentului articol cu cel puțin 15 zile înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură penală.

(7) Cererile, contestațiile şi sesizările privind persoane aflate în stare de libertate se soluționează de către instanța de executare.

(8) În toate cazurile prevăzute la alin. (1), procedura se desfăşoară fără participarea procurorului, a condamnatului, căruia i se comunică termenul de soluționare şi posibilitatea de a formula concluzii scrise, şi fără participarea avocatului condamnatului. Dispozitivul hotărârii se comunică procurorului şi condamnatului în ziua pronunțării.

(9) Hotărârea poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare.

(10) Contestația se soluționează de un complet format dintr-un judecător, cu participarea procurorului şi cu citarea condamnatului, în şedință publică.

(11) Hotărârea prin care se constată aplicabilitatea art. 4 sau a art. 6 din Codul penal şi se dispune punerea în libertate a condamnatului este executorie. Contestația nu suspendă executarea şi se soluționează în termen de 3 zile.

---

[1] Art. 23 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 4 pct. 1 din O.U.G. nr. 116/2013.

Art. 24. Dispozițiile procesual penale din legile speciale se completează cu cele ale Codului de procedură penală.

Titlul II. Dispoziții privind modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale

[...]

Titlul III. Dispoziții de modificare și completare a Codului de procedură penală

[...]

Titlul IV. Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 103. Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, intră în vigoare la data de 1 februarie 2014.

Art. 104.[1] Cu excepția prezentului articol și a art. 23 alin. (5) și (6), care intră în vigoare la 30 decembrie 2013, prezenta lege intră în vigoare la data de 1 februarie 2014.

Art. 105. Dispozițiile art. 488^1-488^6 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Art. 106. Regulamentul comun al Consiliului Superior al Magistraturii și Ministerului Apărării Naționale, prevăzut la art. 32 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu cele aduse prin prezenta lege, va fi adoptat în termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi.

Art. 107. (1) Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, se va republica în Monitorul Oficial al României, Partea I, cel mai târziu la data de 15 ianuarie 2014, dându-se textelor o nouă numerotare.

(2) În completarea prevederilor legale privind republicarea, Legea nr. 135/2010, republicată, va conține în titlu distinct un tabel de corespondență între vechea numerotare cuprinsă în Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, și noua numerotare cuprinsă în Legea nr. 135/2010, republicată.

(3) Actele normative prevăzute în titlul II „Dispoziții privind modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale", cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, vor fi republicate în Monitorul Oficial al

[1] Art. 104 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 4 pct. 2 din O.U.G. nr. 116/2013.

României, Partea I, după intrarea în vigoare a prezentei legi, dându-se textelor o nouă numerotare.

Art. 108. La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 29/1968 privind Codul de procedură penală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 78 din 30 aprilie 1997, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. III din Legea nr. 281/2003 privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a unor legi speciale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 468 din 1 iulie 2003.

Art. 109. Articolul 115 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012, se abrogă.

***

Prezenta lege transpune dispoziţii cuprinse în directive ale Uniunii Europene, după cum urmează:

1. art. 1, art. 2 alin. (1)-(5), art. 3 alin. (1), (2), (5), (7) şi (9) şi art. 4 din Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare şi traducere în cadrul procedurilor penale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (JOUE), seria L, nr. 280 din 26 octombrie 2010;

2. art. 3, 4, 6, 7 şi art. 8 alin. (2) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (JOUE), seria L, nr. 142 din 1 iunie 2012.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PACHET JURISPRUDENȚA OBLIGATORIE 2021

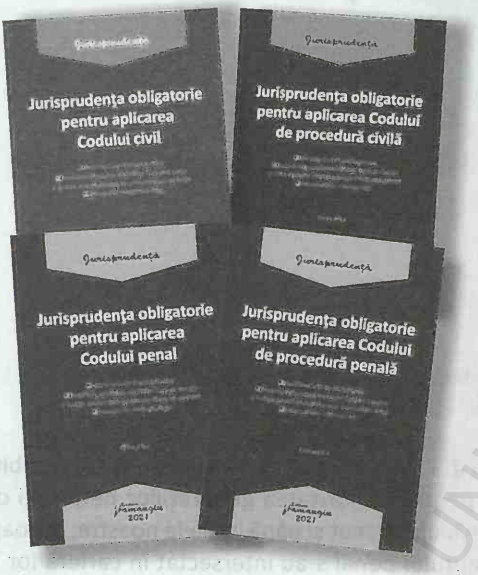

-25%
reducere la pachet
doar la comenzile lansate online
pe www.hamangiu.ro

Preț de copertă:
~~300 LEI~~
225 LEI

Pregătirea continuă a practicienilor dreptului este o cerință indispensabilă de-a lungul carierei lor profesionale. Această pregătire include atât cunoașterea temeinică a legii, dar și a celor statuate în jurisprudența obligatorie a Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții Constituționale.

Pachetul conține:

1. Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului civil
ediția a 2-a
440 p. / 55 lei / ISBN: 978-606-27-1696-7
2. Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului de procedură civilă
ediția a 4-a
616 p. / 65 lei / ISBN: 978-606-27-1698-1
3. Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului penal
ediția a 3-a
1040 p. / 95 lei / ISBN: 978-606-27-1697-4
4. Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului de procedură penală
ediția a 3-a
792 p. / 85 lei / ISBN: 978-606-27-1699-8

Fiecare lucrare a fost actualizată până la data de **4 ianuarie 2021.**

BCU "ION CREANGĂ" DIGITAL UNIVERSITY LIBRARY

† Grigore Gr. Theodoru, Ioan-Paul Chiș

Tratat de Drept procesual penal

ediția a 4-a

ISBN 978-606-27-1671-4
270 de lei, 1192 de pagini

Tratatul de Drept procesual penal al Profesorului Theodoru este o lucrare bine cunoscută – de referință chiar – pentru majoritatea generațiilor de juriști din România. Începând cu anii '50 ai secolului trecut și până în zilele noastre, aproape toți teoreticienii și practicienii dreptului penal s-au intersectat în cariera lor cu această carte.

La cinci ani de la plecarea Profesorului spre Veșnicie, ne bucurăm că reușim să îi aducem la îndeplinire una dintre ultimele dorințe: aceea ca principala sa operă să rămână vie și să poată fi, mai departe, de folos noilor generații de juriști.

Domnul Ioan-Paul Chiș și-a asumat în această carte o laborioasă și admirabilă activitate de arheologie și reconstrucție juridică. A preluat manuscrisul Profesorului, l-a actualizat și l-a pus în acord cu dispozițiile noului Cod de procedură penală, l-a dezvoltat și l-a completat cu cele mai relevante idei și soluții desprinse din numeroasele dezbateri teoretice și practice care s-au purtat în jurul noului cod, pentru a ne restitui, în final, o lucrare în care claritatea expunerii, profunzimea analizei și rigoarea argumentației păstrează intact spiritul științific al Profesorului Theodoru.

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tudorel TOADER
Marieta SAFTA

Ghid de admisibilitate la Curtea Constituțională a României

Ediția a 2-a

ISBN 978-606-27-1584-7
35 de lei, 208 pagini

Bazându-se pe argumente extrase din jurisprudența Curții, precum și pe experiențele acumulate în activitatea de înfăptuire a justiției constituționale, autorii au structurat cauzele de inadmisibilitate pe două coordonate principale – legalitatea sesizării și competența Curții –, identificând apoi toate temeiurile legale care împiedică declanșarea sau extinderea procedurii de control al constituționalității legilor, respectiv examinarea pe fond a cererilor, indiferent de atribuția la care ele se referă.

Al doilea argument care stă la baza acestui demers are în vedere și degrevarea activității Curții Constituționale, autorii alcătuind acest ghid de admisibilitate și cu speranța că o mai bună cunoaștere și aplicarea corectă de către avocați, instanțe de judecată și de către toți subiecții de drept a normelor constituționale și legale de referință, astfel cum se reflectă și în deciziile Curții, vor conduce în timp la reducerea numărului de sesizări, slujind, în cele din urmă, calității și bunei administrări a justiției constituționale.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Constituția României

Ediția a 4-a, îngrijită și adnotată
de **Tudorel TOADER** și **Marieta SAFTA**

În ierarhia normativă a oricărui stat de drept, Constituția reprezintă documentul juridic fundamental, în care sunt consacrate drepturile, obligațiile și îndatoririle cetățenești, principiile și regulile de organizare a statului și a autorităților publice. Aflată într-o conexiune strânsă cu întregul ansamblu legislativ subsecvent, Constituția determină, totodată, cadrul și limitele procesului de legiferare și constituie reperul de bază în activitatea de interpretare și aplicare a normelor legale.

În prezenta lucrare, sub fiecare articol din Legea fundamentală sunt reproduse soluții cu valoare de principiu din jurisprudența recentă a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a Curții de Justiție a Uniunii Europene. De asemenea, sunt redate textele conexe din Convenția europeană a drepturilor omului și din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și se fac trimiteri la legislația infraconstituțională. Actuala ediție, urmând evoluțiile controlului de constituționalitate, în sensul dezvoltării jurisprudenței prin care Curtea Constituțională a statuat asupra interpretării și aplicării dispozițiilor constituționale referitoare la autoritățile publice și raporturile de ordin constituțional dintre acestea, include referiri consistente la această jurisprudență, care completează, în mod corespunzător, capitolele cuprinzând dispozițiile constituționale de referință.

Prin modalitatea în care a fost alcătuită, cartea poate fi folosită de către studenții Facultăților de Drept, la înțelegerea și aprofundarea Dreptului constituțional, de către practicienii dreptului, precum și de către orice persoană interesată de fundamentele statului de drept.

ISBN 978-606-27-1518-2

Preț: 60 de lei

BCU